XXVII. TAVASZI SZÉL KONFERENCIA

Budapest, 2024.05.03-05.

Absztrakt kötet

ÓE

DOSZ doktoranduszok országos szövetsége

Tavaszi Szél Konferencia

XXVII. Tavaszi Szél Konferencia 2024

Absztrakt kötet

Szerkesztette:

Hajdú Péter

Kiadó:

Budapest

2024

ISBN 978-615-6457-52-3

Minden jog fenntartva.

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

Tartalomjegyzék

Agrártudományi szekció / Agricultural Sciences Section 31

Rhizosphere microbial communities in dry Hungarian grasslands: Screening for plant growth promotion and root colonization activities
Almalkawi Neveen[1], Márton Dalma[1], dr. Farkas Milán[1], Maróti Gergely[2], Wirth Roland[3], dr. Malatinszky Ákos[1], dr. Táncsics András[1], dr. Kriszt Balázs[1], dr. Cserháti Mátyás[1] 32

A magyar agrárinnovációs tudástranszfer fejlesztési lehetőségei a Közép-amerikai Integrációs Rendszer és a Karib-tengeri Közösség országaiban
Báló András[1] 34

Study on characteristics of germination of two peanut (Arachis hypogaea L.) varieties under low temperature stress
Bozóki Boglárka, Khaeim Hussein, Kovács Gergő Péter, Gyuricza Csaba 35

Influence of high hydrostatic pressure on quality properties of wild red deer meat
Enkhbold Munkhnasan[1], Lőrincz Attila[2], Elayan Majd[1], Friedrich László[1], Tóth Adrienn[1] 37

Növénypatogén baktériumok tumorképzésének vizsgálata
Fodor Attila, Juhász Áron, Vitári Viktória, Richter Anikó, Végh Anita 38

ÖKOLÓGIAI PALÁNTANEVELŐ KÖZEGEK KIFEJLESZTÉSE HAZAI ERŐFORRÁSOKBÓL ÉS ANNAK HATÁSAI A NÖVÉNY TOVÁBBI FEJLŐDÉSÉRE
Ftaimi Nataly, dr. Drexler Dóra, dr. Daood Hussein, dr. Pék Zoltán 40

A magyar szürke szarvasmarha vagy a magyar rackajuh alkalmas a fás legelők megőrzésére?
Fűrész Attila[1], dr. Saláta Dénes[1], Penksza Péter[2], Szentes Szilárd[3], Wagenhoffer Zsombor[3], Penksza Károly[1] 41

Exploration of the interaction between soil biodiversity and crop nutritional quality
Gashi Njomza, Paholcsek Melinda 42

Rizsitalok fehérjetartalmának vizsgálata
Hajdú Péter, Kiss Dóra 43

Fűfélék jelentősége zöldtetőkön
Hamarné Farkas Dóra, dr. Kisvarga Szilvia, dr. Orlóci László, dr. Honfi Péter, dr. Kohut Ildikó 44

Gemmoterápiás kivonatok beltartalmi paramétereinek és antimikrobiális hatásainak vizsgálata
Héjja Melinda[1], Ungvári Boróka[2], dr. Oláh Neli-Kinga[3], dr. György Éva[2], dr. Máthé Endre[1] 45

In vitro evolúciós és koszelekciós antimikrobiális rezisztencia vizsgálatok MEGA-plate segítségével Escherichia coli baktériumon: florfenikol antibiotikum hatása
dr. Kerek Ádám[1], dr. Török Bence[1], Bányai Krisztián[1,2], dr. Jerzsele Ákos[1] 47

Assessing Chlorophyll Content Dynamics in Hydroponic Iceberg Lettuce under Varied Light Intensity Using Hyperspectral Imaging and Spectral Indices
Kundathil Anusha, dr. Jung András 49

Élelmiszerpazarlás a magyar háztartásokban – elkerülhető?
Kunszabó Atilla, dr. Süth Miklós, dr. Szakos Dávid, dr. Kasza Gyula 50

Ökológiai hálózatok táji szintű alkalmazásának módszertani megalapozása
Kutnyánszky Virág, dr. Szilvácsku Miklós Zsolt 51

Különleges ízesítésű kézműves sörök gyártása
Mihalkó József, Bakota Zalán 53

Impacts of extended lactation length of nurse sows on their risk of removal due to failure to express estrus and conception
Osotsi Joab Malanda, prof. Novotni-danko Gabriella, prof. Balogh Peter 55

Four mite species new to the Hungarian fauna
Qasqas Razan 56

THE SHOCKS OF THE POLITICAL ECONOMY ON COCOA EXPORT IN GHANA
RABIU ABDUL-MANAF, Ebenezer Frimpong 57

Exploring the Ecological Implications, Gastronomic Applica-tions, Nutritional and Therapeutic Potentials of Juglans regia L. (Green Walnut): A Comprehensive Review
Shaikh Ayaz Mukarram, Abdel Hakam Esmaeil Mohamed Ahmed, dr. Várallyay Szilvia, Baráth Nikolett, dr. József Prokisch, prof. Bela Kovács 58

IMPROVED VISUALIZATION OF GONAD TRANSFORMATION BY A PARTIALLY TRANSPARENT ZEBRAFISH REPORTER LINE
Szabó Olivér Máté, Hirth Mirella, dr. Szabó Gyula, dr. Orbán László, dr. Szeverényi Ildikó 59

Nutrient analysis of milk products
Tamási Borbála[1], dr. Bodor Katalin[2], dr. Keresztesi Ágnes[2], dr. Bodor Zsolt[2], dr. Szép Róbert[2] 60

NDVI alapú modellezése a különböző korú homoki akác állományok állapotának
Tóth Miklós 61

Ponty (cyprinus carpio) bél és ivartermék mintákból izolált mikrobaközösségek identifikációja
Várkonyi Dávid, dr. Kovács Milán, Nagy Borbála, Bartucz Tamás, Peténi Róbert, dr. Csorbai Balázs, dr. Kobolák Julianna, dr. Urbányi Béla, dr. Bokor Zoltán, dr. Bernáth Gergely, dr. Kaszab Edit 62

Kannabidiol (CBD) farmakokinetikai vizsgálata connemara pónilovakon
dr. Wermer Kata Alina[1], dr. Korbacska-Kutasi Orsolya[1], dr. Cserhalmi Dániel[1], dr. Berkecz Róbert[2], dr. Csupor Dezső[2], dr. Czikkelyné Ágh Nóra[3], Pónya Ágnes[1], dr. Sztojkov-Ivanov Anita[2] 64

Az eltérő vetésidő hatásának vizsgálata a kukorica kelésdinamikájára, fejlődésére és termésére
Zagyi Péter, Horváth Éva, Széles Adrienn 66

Comparison of NDVI values of different sensors
Zsebő Sándor[1], prof. Kovács Attila József[1], dr. Kukorelli Gábor[1], dr. Kulmány István Mihály[1], prof. Milics Gábor[2] 68

Enhancing the Practical Application of Virtual Reality Sensory Evaluations
Zulkarnain Abdul Hannan Bin, Kókai Zoltán, Gere Attila 69

Állam- és jogtudományi szekció / Law Section 70

Enhancing cybersecurity awareness in courts to addressing cyberthreats
dr. Albustanji Huthaifa 71

Artificial Intelligence (AI) as an expert in the litigation process
Alqatawna Ammar 72

Az titkosügynökök szervezete és működésük a késő római államigazgatásban (4-5. század)
dr. Bajáky András Olivér 73

The penal problem of recidivism in the first half of XXth century Hungary
dr. Balázs Zsolt 75

Az orvos-beteg jogviszony a mesterséges intelligencia világában: mi következik?
dr. Barzó Lilla Andrea 77

Veszélyben a szerződéses akarat, avagy a modern szerződéskötési módok útvesztőiben
dr. Beck Judit 78

Az Európai Unió mesterséges intelligencia szabályozásának egyes alapjogi kérdései - különös tekintettel a tisztességes eljáráshoz való jogra
dr. Biczi Dorottya 80

A közigazgatás szerződéseinek megjelenése a magyar bíróságok joggyakorlatában
dr. Csibor Ferenc 82

A bírák szerepének meghatározása az anyagi pervezetési jogosultságok tükrében
Darnót Sára 84

Az önfoglalkoztatók kollektív igényérvényesítésének lehetőségei a versenyjog tükrében - OTDK
Dawud Savannah Rose 86

The Social Enterprise as a New Business Horizon in Ethiopia: Notion, Development, Opportunities and Challenges
dr. Disassa Desalegn 87

A magzatelhajtás és a legalapvetőbb jogok kapcsolata
Dobróczi Zsolt 88

Bűnben a dolog, avagy a lopás és annak egyes minősített eseteiről
dr. Dorang Zsanett 89

A megelőző eljárás szükségességének problematikája a közhatalom gyakorlásával kapcsolatos sérelemdíjas ügyekben
dr. Fábián Balázs 90

The emergence and development of European citizenship in relation to the legal practice of the Court of Justice of the European Union
Ferdics Andrea 92

A tudomány és technika állása szerint fel nem ismerhető termékhiba – A fejlesztési kockázattelepítés költséghatékonysága
dr. Frank Máté 93

Egyetemisták jogtudata
Goldfárthné Veres Edit 94

Az előzetes döntéshozatali kérelem érdemi elbírálásának feltételei az Európai Unió Bírósága hatékony bírói jogvédelem elvével összefüggő gyakorlatában
dr. Horváth Dóra 96

Népbíráskodás Európában – véres megtorlás, vagy egy felszabadult jogállam jogszerű eljárása?
Horváth Fábián László 98

A VÁLLALATOKRA VONATKOZÓ ANTIKORRUPCIÓS MEGFELELÉSI KERETRENDSZER AZ EXTRATERRITORIÁLIS SZABÁLYOK TÜKRÉBEN
dr. Juhász Laura 99

Néhány gondolat a Fogyasztóvédő és Érdekszövetség Alapítványról
dr. Keskeny Dávid 101

A törvények és jogalkotói indokolások szöveghasonlóságának vizsgálata
dr. Kiss Rebeka 103

A közigazgatás jogvédelmi eszközei
dr. Kozák Bettina 104

Az amerikai Dodd-Frank-törvény bemutatása
dr. Leskó Tamás 105

Discussing the establishment of "Sha'ria Councils": framing media and Governent representations of British faith-arbitration model
Lima Vasconcelos Lira Guilherme 106

Digitális adatok hasznosítása a digitális piacok ökoszisztémája
dr. Mozsonyi Norbert 107

Művészet az Európai Bíróságon. Egy megközelítés
dr. Nagy Réka 108

A szimbolikus büntetőjog mint kriminálpolitikai tendencia Magyarországon
dr. Néher Dóra 109

A polgári peres eljárások időszerűségének és hatékonyságának lehetséges mérföldkövei – külföldi megoldások az összehasonlító jog körében
dr. Németh Botond 110

A tartozás és a végrehajtási jog elévülésének anyagi jogi, valamint eljárásjogi összefüggései a szabályozás és a bírói gyakorlat tükrében.
dr. Németh Zsolt 111

Osztrák közoktatáspolitika a két világháború között
dr. Niklai Patrícia Dominika 113

A fogyasztók védelmét szolgáló intézményrendszer alakulása, különös tekintettel a bírósági eljárásokra, elemezve a joggyakorlatot
dr. Ódor Éva 114

A szexuális jogok védelme az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában
Oláh Emese 116

A mentális egészségvédelem szerepe a közigazgatásban
Ország-Novák Erzsébet 117

Development of small villages
dr. Ott Anett 118

A végrehajtási cselekmények értelmezése a bírói gyakorlatban
dr. Pap Péter 120

A jogi hivatások viszonya a piachoz és az államhoz
Papp Viktor 122

Konzuli segítségnyújtás válsághelyzetben
dr. Preisinger Nikoletta 123

Szerzői mű-e a divatbemutató? - A divatbemutatók minősítése a hazai szerzői jogi keretrendszerben
dr. Prém Kata Zsófia 124

A digitális hagyaték szabályozása
dr. Puskás Tamás 125

A franchise szerződéssel kapcsolatos megelőző tájékoztatási kötelezettség egyes joggazdaságtani vonatkozásai
dr. Reines János 126

A lakásmaffia cselekmények a múltban és a jelenben
dr. Rosta Márton 127

Navigating the Pitfalls of Politicization: Overcoming Barriers to Effective Integration Policies
Rahoui Sarra 129

Az eredményfelelősség kérdései az orvosi jogviszony keretén belül
dr. Shakibapoor Amanda 131

The role of the Court of Justice of the European Union in the establishment and development of European Union Law
Smail Danara 132

An examination of Bangladesh's MFS regulatory framework to manage IFF
Sony M M Abdullah Al Mamun 133

The dilemmas of research civil law partnership contracts
dr. Stipkovits Tamás 134

A klasszikus magánjogi megfelelőség és hibás teljesítés reformjának vizsgálata fogyasztói szerződésekben - különös tekintettel a digitális tartalmakra és szolgáltatásokra
dr. Szabó Lívia 135

AZ ÁLLAMI JOGÉRVÉNYESÍTÉS LEHETŐSÉGEI AZ ERDŐIRTÁS ELLENI FELLÉPÉS TEKINTETÉBEN
Szente Réka Miléna 137

The Means of the States to Assert their Interests in the Conclusion of International Treaties
dr. Takó Dalma 139

A munkavédelem hatása a munkáltató kártérítési felelősségére
dr. Tóth Kinga 141

A Tordai Vallásbéke nemzetközi visszhangja
Tóthné dr. Lakatos Mária Csilla 143

Pilóta és irányítótorony, avagy a polgármester és a jegyző viszonyának elemzése
dr. Törőcsik Edit Julianna 145

A betegjogok érvényesülése a kezdetektől napjainkig
dr. Váraczki Nikolett 147

A hatalommegosztás antik előképe, avagy a Római Köztársaság berendezkedése Polübiosz irásai alapján
dr. Varga Zoltán 148

A brief history of public procurement consultancy and its regulation
dr. Vén Gergely 150

Az állam tulajdonosi és közhatalmi jogosítványainak összemosódása és a jogalkotói hatalommal való visszaélés tilalma az Alkotmánybíróság gyakorlatában
dr. Verebélyi Viktória 151

Biológiatudományi szekció / Biology Section 152

Comparison of Gibberellic Acid Effect on Germination of Algerian Wheat Cultivar and Hungarian Wheat Landrace Under Salinity Stress Levels
Allem Ammar[1], prof. Dulai Sandor[2], prof. Abido Waleed A.E. [3], dr. Zsombik László[4] 153

Peptaibolok szerkezet-aktivitási összefüggéseinek átfogó vizsgálata gyakorlati alkalmazásuk megalapozásához
Balázs Dóra, Rozsnyói Ákos, Szekeres András, Terna Gergő, Vágvölgyi Csaba, Marik Tamás, Tyagi Chetna, Kredics László 155

Investigation of bacterial growth phases from new perspectives
Deeb Dima[1,2], Nagyapati Sarolta[1,2], dr. Pettko-Szandtner Aladar[1], Janosi Orsolya[1,2] , dr. Szilak Laszlo[3], dr. Ughy Bettina[1] 157

Inzulin-immunreaktív myentericus neuronok vizsgálata 1. típusú diabéteszes patkánymodellben
Egyed-Kolumbán Abigél, Barta Bence Pál, Al Doghmi Afnan, Onhausz Benita, dr. Szalai Zita, dr. Bagyánszki Mária, dr. Bódi Nikolett 159

Makroszkopikus vízi gerinctelen közösségek monitoringja a botos kölönte (Cottus gobio) aktuális és visszatelepítésére szánt élőhelyén (Békás-szoros-Nagyhagymás Nemzeti Park, Románia)
Imecs István[1], Málnás Kristóf[2], Nagy András-Attila[3], Müller Tamás[1], Máthé István[4] 161

ABC tanszporterek szerepe a Mucor lusitanicus azol-rezisztenciájában
Kiss-Vetráb Sándor, Vágó Bernadett, Bauer Kitti, Péter Áron, Vágvölgyi Csaba, Papp Tamás, Nagy Gábor 163

SZŐLŐTÖRKÖLY MINTÁK BIOAKTÍV HATÁSÁNAK FOKOZÁSA GOMBA ENZIMEKKEL TÁMOGATOTT EXTRAKCIÓVAL
Kovács Tamás[1], Surman Endre[1], prof. Vágvölgyi Csaba[1], dr. Krisch Judit[1], Harmath Attila[2], Kollár János[2], dr. Takó Miklós[1] 165

In vitro evaluation of novel antitubercular drug candidates and potential carrier peptides
Levente Lakatos 167

CHARACTERIZATION OF HYDROPHOBIC CELL SURFACE PROTEINS OF MUCOR LUSITANICUS
Molnár Anna, Kovács Vanda, Kiss Karina, KSA Tammam, Rafael Bence, Balogh Krisztina, dr. Sinka Rita, Németh Dóra, prof. Vágvölgyi Csaba, dr. Szebenyi Csilla, prof. Papp Tamás 169

Szilícium-dioxid nanohordozók szintézise és alkalmazása humán tirozin-hidroxiláz enzim rögzítésére
Péli Noémi 171

A BETTER UNDERSTANDING ON POLYENE RESISTANCE: INSIGHTS FROM AMPHOTERICIN B SUSCEPTIBLE AND RESISTANT MUCOROMYCOTA FUNGI
Rafael Bence, Jánvári Zsófia, Molnár Anna, dr. Varga Mónika, dr. Szekeres András, dr. Nagy Gábor, prof. Vágvölgyi Csaba, prof. Papp Tamás 172

UNIVERZÁLIS PEPTAIBOL KÖNYVTÁR: ÚJ MÉRFÖLDKŐ A PEPTAIBOL-KUTATÁSBAN
Rozsnyói Ákos, Balázs Dóra, dr. Tyagi Chetna, Gergő Terna, dr. Szekeres András, prof. Vágvölgyi Csaba, dr. Marik Tamás, dr. Kredics László 173

A Rhizopus nemzetségbe tartozó gombák mikovírusainak detektálása és jellemzése
Sávai Gergő, dr. Kartali Tünde, Benci Dániel Attila, dr. Patai Roland, dr. Lipinszki Zoltán, prof. Vágvölgyi Csaba, prof. Papp Tamás 175

The role of abandoned quarries in nature conservation
Szabó Márton Zoltán, Kelemen András, Kiss Orsolya, Deák Balázs, Pék Szandra, Süveges Kristóf, Valkó Orsolya 176

Bakteriális konzorcium kifejlesztése bioremediációban alkalmazható porózus közegek biológiai úton történő összecementálásához
Szentgyörgyi Flóra, dr. Táncsics András, Tóth Erika, Kriszt Balázs, Benedek Tibor 178

The UDP Glycosyltransferase gene UGT73F3 has a role in the root and nodule development in Medicago truncatula
Tsenddorj Bilguun 179

A MUCOR LUSITANICUS VAS-TRANSZPORT RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA
Vágó Bernadett, Bauer Kitti, Kiss-Vetráb Sándor, dr. Kocsubé Sándor, prof. Vágvölgyi Csaba, prof. Papp Tamás, dr. Nagy Gábor 181

Filozófiatudományi szekció / Philosophy Section 182

Isten, aki nem tart mindent irányítása alatt. Újabb távlatok az isteni gondviselés értelmezésének kapcsán
Dudás György 183

Környezeti politikai teológia mint alternatíva az ökológiai válság kezelésére
Kovács-Latyseva Olga 184

A hatalom hármassága a Dűne című regényben
Rozsályi Anna 185

Bevezetés a magában való dolog problémájába
Sárkány Álmos 186

Exploring AI Hazards: Critical Aspects and the Forgotten Interests of Animals
Sebestyén Marcell 188

A nagyvállalatok vezérlő és szabályozó elvei - vannak egyáltalán?
Sógor Zsuzsanna Katalin 189

Fizikatudományi szekció / Physical Science Section 190

Symmetries and Anomalous Fluctuations in Hilbert Space Fragmented Spin Chains
Borsi Márton 191

Identifying and mapping lateral domain walls in rhombohedral graphite by scanning tunneling microscopy, Raman spectroscopy and conductive atomic force microscopy
Kandrai Konrád[1], Márity Krisztián[1], Tajkov Zoltán[1,2], Balogh András[3], Koltai János[3], Vancsó Péter[1], Tapasztó Levente[1], Nemes-Incze Péter[1] 192

Active state and optical manipulation of polar nematic droplets
Máthé Marcell[1,2], dr. Salamon Péter[2], dr. Hiroya Nishikawa[3], dr. Fumito Araoka[3], dr. Jákli Antal[4] 193

Morphology studies on craters formed by femtosecond laser irradiation in UDMA polymer targets with embedded plasmonic gold-nanorods
Nagyné Szokol Ágnes[1], dr. Veres Miklós[1], dr. Aladi Márk[1], dr. Kedves Miklós Ákos[1], prof. Kroó Norbert[1], dr. Ráczkevi Béla[1], dr. Bonyár Attila[2], dr. Kámán Judit[1], dr. Rácz Péter[1], Borók Alexandra[2], dr. Szalóki Melinda[3], dr. Holomb Roman[1], Zangana Shereen[2], dr. PApp István[1], dr. Galbács Gábor[4], prof. Bíró Tamás Sándor[1], dr. Csernai László P. [1] 194

Aharonov–Bohm-effektus vizsgálata többsávos rendszerekben
Németh Róbert, dr. Cserti József 196

Földtudományi szekció / Earth Sciences Section 197

A kis permeabilitású üledékes talajközegben lejátszódó deszorpció és meggyorsításának lehetőségei
Bacsó Tamás 198

Klímastratégiák kvalitatív és kvantitatív elemzése fuzzy logika alkalmazásával
Beszedics-Jäger Bettina Szimonetta 200

A fenntartható energiagazdálkodás trilemmája multiválságok idején
Herczeg Balázs[1], dr. Pintér Éva[2] 202

Kárpátalja turizmusára ható nemzetközi projektek megvalósulása a háború árnyékában
Kampó Ildikó 203

A Káli-medence vonzásában
Katics Eszter 204

Geomatics Approach to assessment Forest Fire Risk in Eastern Euras, Algeria
Khelali Meriem[1], prof. Bouhata Rabah[2], dr. Jung András[1] 205

A városdiplomácia mint a sikeres városbranding és hatékony városmarketing lehetséges eszköze
Kiss Bence Álmos 206

"Vár állott, most kőhalom". A vári-pusztai szigetrög történeti aspektusai
Konkoly Sándor 208

STABLE CARBON AND OXYGEN ISOTOPE RATIOS IN NORWAY SPRUCE (PICEA ABIES (L.) KARST.) TREE RINGS ALONG AN ELEVATION GRADIENT IN THE RARĂU MOUNTAINS (ROMANIA)
Llanos Campana Daniela Maria, Kern Zoltan, Popa Ionel, Perșoiu Aurel 209

Kvarcszemcsék lumineszcens érzékenységének folyásirányban bekövetkező változása és OSL komponenseinek átrendeződése a Duna és a Tisza folyó mentén
Magyar Gergő[1], Bartyik Tamás[2], Marković Rastko S.[3], Filyó Dávid[1], Kiss Tímea[1], Marković Slobodan[4] Homolya Viktor[1], Balla Alexia[1], Bozsó Gábor[1], Alexanderson Helena[5], Lukić Tin[4], Baranya Sándor[6], Sipos György[1] 211

Land Use Land Cover change for Mt. Elgon
Ndungu Lewis Mjomba, prof. Zentai László 213

Az agglomerációs folyamatok hatásai a győri várostérség önkormányzataira
Porhajas Gábor László 214

Az éghajlat modellezése nyers és hibakorrigált szimulációk felhasználásával
Simon Csilla 215

Rozsdaövezetek, mint erőforrások: Kreatív ipari tevékenységek gazdasági és területi hatása a barnamezős fejlesztésekre
Sipos Fanni 217

A megújuló energiaforrásokra történő átállás kellemetlen következményei
Szalóczy Zsolt 219

A hazai közösségi településtervezés gamifikációjának infrastrukturális, demográfiai és financiális lehetőségei
Tóbiás Katinka 220

GIS-Based Ecological Network Construction in Erqi District, Zhengzhou, CHINA
Zhang Xiaoyan, Török Zsolt Győző 221

Had- és rendészettudományi szekció / Military and Law Enforcement Section 222

Detecting and proving cybercrime within a joint investigation team
Csontos-Nagy Ivett 223

Az izraeli védelmi innováció társadalmi tényezője
Fodor Márk Joszipovics 224

Strategic framework of North Korea's cyber operations on the financial sector
Lendvai Tünde 225

Mesterséges Intelligencia napjainkban
Molnár Ákos Ádám 226

State strategy planning and regional cooperation in security policy
Nyilas Laura 228

Examination of Hungary's humanitarian assistance activities in the management of the refugee crisis related to the Russian-Ukrainian conflict
Teknős László, Dániel Zoltán 229

„Nakba", avagy a palesztin-izraeli konfliktus értelmezési kereti
dr. Tóth Máté 230

Hittudományi szekció / Theology Section 232

A fenntartható fejlődés koncepciójának alapjai a római katolikus egyház társadalmi tanításában
Bertalan Tímea 233

Valláspszichológiai párhuzamok a halál jellegének kutatásában a keresztyénségben és a keleti világvallásokban (hinduizmus, buddhizmus)
dr. Csonthó Aranka 234

Tekercsevés? Tintaivás? A „szent könyvek" elfogyasztásának kultusza a könyvvallások hagyományaiban
Czétényi Gellért 235

Asszír uralkodók a Királyok második könyvében
Dicső Melinda 237

Állami beavatkozás a katolikus főpapok kinevezésébe a XX. századi Magyarországon
Dudás Róbert Gyula 238

A 2023-as magyarországi apostoli látogatás és az azt övező társadalmi diskurzus
Geng Noémi 239

Róma 8,26-39 intertextuális vizsgálata Róma 9-11 fényében
Gurányi Krisztián 240

Világnézet, hitfelfogás, valamint egyházi elvek és gyakorlatok politikai transzlációja Adolf Hitler politikai teológiájában
Gyene István Hunor 241

A naturalista extázis fogalmának teológiai értelmezése és jelentősége
Hegedűs Attila 243

Alapító események és átmeneti rítusok az egyiptomi kivonulásban és a pusztai vándorlásban
Jávor Judit 245

Az ellenállás gondolata és reformátori hagyományai Dietrich Bonhoeffer recepciójában
Koi Ágnes 246

A diakónia teológiája
Kovácsné Smatarla Ibolya 248

Változások a Katolikus Egyház kényszerítő hatalmának alá vetett alany jelentéstartalmában (Az 1917-es Codex Iuris Canonicitől a Pascite gregem Dei reformig)
Nagy Katalin 249

Jógyakorlatok intézményi és egyházmegyei szintű kórházi lelkigondozói szolgálat szervezésére
Pál-Jakab Orsolya 251

Hogyan válhat egy szolgáltatás szolgálattá? (Tendenciák és előrelépési lehetőségek az egyház és a jelnyelvi tolmácsolás együttműködésében)
Pilis Dóra 252

„Athleta Christi nobilis Idola damnat Gentium" Az atléta kifejezés használata az ókeresztyén egyházban
Sebők János 254

AZ ESKÜ MINT BIZONYÍTÁSI ESZKÖZ A SZENTANTALI KEGYKÉP 1715-ÖS VÉRES KÖNNYEZÉSÉT VIZSGÁLÓ EGYHÁZI ELJÁRÁSBAN
dr. Schranko László 255

Eszkatológiai nézetkülönbségek a Héber Bibliában: A Qohelet és a Próféták
Trombitás Márta 257

Irodalomtudományi szekció / Literature Section 259

Coetzee and Parrhesiastic Courage: A Critique of Apartheid and Colonial Discourse in Life and Times of Michael K and Foe
Baba Jafar 260

Intertextualitás és erdélyiség Kovács András Ferenc költészetében
Bocskor-Salló Lilla 261

A nemzeti irodalom fogalmának kérdése egy határon túli kérdőíves kutatás tükrében
Dávidné Balázs Renáta 263

A dzsihád érdemei (Feżā'ilu'l-jihād) című XVI. századi oszmán-török nyelvű, Francia Nemzeti Könyvtárban található kézirat vizsgálata
Durmus-Honfi Gabriella 265

Bolaño in Hungarian: edition and recepcion
Horváth Lívia 266

Marina Carr as a post-Celtic Tiger author
Jaber Soltan 267

„ÉN, MI - ŐK" LAKATOS MENYHÉRT: FÜSTÖS KÉPEK CÍMŰ REGÉNYÉNEK PÉLDÁZATKÉNTI ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEIRŐL
János Emília 268

A hasban mardosó szorongásról: Evés, emlékezet és szorongás összefüggései Rubin Eszter "Minek szenved, aki nem bírja" című regényében
Kéry Anna Lilla 270

Női jellemábrázolás Jókai Mór késői regényeiben
Kollman Renáta 271

Egy új párhuzam Balassi Maga kezével írt könyvéhez: Guiraut Riquier
Molnár Cintia 272

A Study of Boredom in Samuel Beckett's Molloy
Nabavi Seyed Hossein 273

Gérald Messadié "Judas le bien aimé" című regényének értelmezése a kanonikus evangéliumok és a "Júdás evangéliuma" tükrében
Pavlovics Zsófia 274

The Reflections of a Deadly Art in 18th Century Classical Turkish Poetry: jīve bardağı
Saygili Damla 275

„Egyszerre felébredtek abból az időtlen unalomból." Életre kelt tárgyak Mándy Iván prózájában
Schranz-Zászkaliczky Réka 276

NŐI TEREK - értelmiségi nők a 18. századi Velencében
SEDIÁNSZKY NÓRA 277

Velence az „elmulasztott" város / Velence városának képe a modern magyar irodalomban
Simon Nóra 278

A heterotópia megjelenése a Gépnarancsban
Smitnya Alíz Csilla 280

A sebezhetőség mint közös nevező Takács Zsuzsa és Sylvia Plath verseinek olvasatában
Sulyok Valentina 281

Hattyúdal a halhatatlanságról - Szabó Magda Für Elise című regényének olasz kontrollszerkesztése és szöveggondozása során talált rejtett üzenet
Szilágyi Mónika 283

Túl a beszéden
Taródi Laura Luca 285

A gastarbeiter líranyelv gazdaságtörténeti analízise
Tóth Tamara 286

Kémiai és környezettudományi szekció / Chemistry and Environmental Science Section 288

Investigation of the effect of sintering temperature on the properties of the foam glass composition
Al-Saudi Sarah Kareem, dr. Géber Róbert, dr. Simon Andrea 289

A Computational Study of Collagen Proline and Hydroxyproline
Alkanakri Nesreen, C. Owen Michael 290

Fémsókkal és növényi cserzőszerekkel kikészített bőrök termikus jellemzése
Czirok István Sándor[1], dr. Sebestyén Zoltán[1], dr. Jakab Emma[1], dr. Badea Elena[2], dr. Carsote Cristina[2], Babinszki Bence[1], dr. Tömösközi Sándor[3], dr. May Zoltán[1], dr. Czégény Zsuzsanna[1] 291

Difenil-karbodiimid képződésének számításos kémiai és reakciókinetikai vizsgálata
Csécsi Marcell Dániel 292

Axiális kiralitású biaril származékok szintézise és sztereokémiai vizsgálata
Cserepes Krisztián 293

Fluoreszcens izocianidok alkalmazása szerves oldószerek szennyezőinek meghatározására
Schiwert Rajmond[1], Kovács Attila[2], dr. Mucsi Zoltán[3], prof. Nagy Miklós[1] 295

Kommunikációtudományi szekció / Communication Science Section 296

Mapping Family Communication in Open Adoption: A Systematic Review
Adámi Zsanett 297

Kik vagyunk mi a GIF-ek világában? - avagy a GIF felhasználók feltérképezése
Csóka-Antal Erika-Zita 298

One company, three target cultures: semiotics of cross-cultural advertising
Kasianova Alisa 299

Using Artificial Intelligence in Scientific Publishing
Kesénė Bohácsi Beáta 301

Egyetem a határon – felsőoktatási marketing a neoliberalizmus korában
Lázár Beáta 302

Közgazdaságtudományi szekció / Economics Section 303

The thousand faces of corporate performance
Bagdács Péter 304

A MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰ MUNKAVÁLLALÓK: ÚJ UTAK A VÁLLALATI SIKERHEZ?
Both Sára 305

Épületminősítési rendszerek vizsgálata a barnamezős fejlesztések nézőpontjából
Bozsoki Fruzsina 307

The Evolving Role of the European External Action Service in the EU's Common Foreign and Security Policy
Dobreffné Bogár Réka 308

A középületek és lakóépületek ÜHG kibocsátásának vizsgálata Magyarországon – különös tekintettel a COVID-19 járvány hatásaira
Erőss Viktória 309

Shifting Paradigms: Corporate Sustainability through the Lens of CSR and ESG in Western Europe and East Asia
Fresto Camille Jetzselle 311

TIME SERIES ANALYSIS ON A SYSTEMATIC REVIEW OF FOOD WASTE COST VALUE AND SUSTAINABLE POLICY IMPLEMENTATION IN THE GLOBAL ECONOMIES.
Frimpong Ebenezer 313

Employee or industrial relations: A shift towards unitarism?
Gedikoğlu İpek Senem 314

Brit India adórendszere és annak hatása a függetlenné válás időszakában Indiában
Guttyán Bettina 315

Központi szerepek hatása a szoftver projektek sikerességére
Harta Péter 316

The Impact of Labor Market Flexibility on Unemployment: An Analysis in the MENA region
Jomaa Hajer 317

Családi vállalatok nagymintás kutatása - Professzionalizációs érettség a kis és középvállalatok körében
Kárpáti Zoltán 318

A politikai események eseményhatás-elemzéssel történő vizsgálata: Szisztematikus irodalmi áttekintés
Kiss Dorina 320

Understanding food locality – Integrating Proximity and Consumer Perception
László Veronika 321

A tudásmenedzsment és az innováció kettőse az akadémiai szférában – bibliometriai elemzés
Lekszikov Kitti 322

Hagyományos és alternatív/megújuló energia ETF-ek befektetési dinamikái
ifj. Mátyás Tímea Bernadett 323

Impacts of Intergovernmental Fiscal Transfers on Regional Growth: Spatial and Temporal Analysis in Kenya's Devolution
Muthama Wencelaus Musyoka 325

Felhasználói visszajelzések vizsgálata: a Szallas.hu hozzászólások tartalomelemzése magyar szállodákban
Nagy Fruzsina, dr. Kiss Marietta 326

A számvitel tantárgy oktatásának átalakítása a Széchenyi István Egyetem gazdaságtudományi alapképzési szakjain
Németh Melinda, Borbély Katalin 327

Government Toolkit for Enhancing National and International Competitiveness
Ponácz György Márk 328

A kriptoeszközök árfolyamának előrejelzése gépi tanulással, blokklánc-analitika és technikai indikátorok segítségével
Rázer Ákos 330

Cryptocurrency Acceptance: A Systematic Literature Review and Bibliometric Analysis
Recskó Márk 332

Factors affecting the acceptance of online psychotherapy services in Hungary
Rojkovich Ádám Konstantin, Mosolygó Flóra, Kemény Ildikó, Simon Judit 334

Acker's Gendered Organizations – Past And Future Directions
Rónaföldi-Széll Gábor 335

Frameworks for Sustainable Energy Transition: Strategic Insights from the MENA Region
Shakhashiro Hiba 336

A tanulmányok során megszerzett kompetenciák hatása a munkaerőpiaci részvételre
Szabó Dorottya Anna 337

Walking Dead Stratégia - A vállalkozói orientáció és a társas-érzelmi vagyon kapcsolata a családi vállalkozásoknál. Szakirodalmi áttekintés
Szabó Gyula Márton 338

Milyen tényezőkben rejlik a gyorsan növekvő vállalkozások indításának és sikerének kulcsa? – Kvantitatív adatelemzés a hazai kkv szektorról és a vállalkozásindítást befolyásoló direkt és indirekt tényezőkről
Szabó Krisztofer 340

A boldogság és a gazdaság összefüggései Magyarországon
Szántó Dóra 341

Az SLR módszertan alkalmazásának lehetőségei a PhD kutatásokban
Szigeti Tímea 342

Szellemi alkotások megjelnése a vállalat immateriális javai között
dr. Szilágyi Gábor 344

A vidék és fővárosok hasadéka a Visegrádi és Balti államokban - OTDK
Tarnóczi Tamás Bence 346

The development of intellectual property protection in the Hungarian innovation ecosystem
Tóth Bence 348

Subsidized export credits in Hungary
Tóth Gábor, Benk Szilárd, Telegdy Álmos 349

Halandóság-előrejelzés Magyarországon fa alapú gépi tanulási módszerek segítségével
Varga Lívia 351

Exploring the Influence of Culture on National-Level Innovation Performance in the European Union
Végh Márk 353

Ecological Attitude Formation
Vincze Szabolcs 354

Fast fashion vagy slow fashion? Fogyasztói karakterisztikák azonosítása a divatipari vásárlások terén
Vizi Noémi 355

Change of the optimal throughput time when operators with different learning rates are added to the line
Zine El Abidine Zakaria, Dimény Imre, prof. Koltai Tamás 357

Közigazgatás-tudományi szekció / Public Administration Section 359

An Empirical Study on E-government Adoption among Employees in Local Authorities
Abdul Wahi Nur Syuhaini binti 360

A közjogi szerződés, a közigazgatási szerződés, és a hatósági szerződés
dr. Czibrik Eszter 362

Egyetem-kérdés. A romániai magyar felsőoktatás 1990 és 1993 között
Incze Erika 364

Településmarketing stratégia a helyi közigazgatás és a magánszféra sikeres együttműködése érdekében
Kozomos Emőke 365

Az önkormányzatok működéséhez kapcsolódó közigazgatás-tudományi elméletek, válaszok a 21. század kihívásaira
Marosi György Csongor 367

EU-Israel-Hungary Synergy: Redefining Regional Security in a Post-Cold War Landscape
Seidner Márton 369

European Union at the Crossroads of Challenges: Competitiveness, Cohesion, and Resilience Reloaded
Taraczközi Anna 370

Matematikai és Informatikai Szekció / Mathematics and IT Section 372

Discrete maximum principles with computable mesh conditions for nonlinear elliptic finite element problems
Bahlibi Menghis Teweldebrhan, prof. Karatson Janos 373

Ipari erőforrásokat menedzselő rendszer integrálása egy gyártási végrehajtási rendszerrel
dr. Gludovátz Attila 374

Sztochasztikus algoritmusok alkalmazása a folyamatmérnökségben
Kenyeres Éva, dr. Kummer Alex, prof. Abonyi János 376

Termelési folyamatokat támogató berendezések elemzése teljesítmény- és költséghatékonysági céllal
dr. Koncz Adrienn 377

A Journey of Innovation: How AMD and NVIDIA Developed in Each Other's Shadow
Medgyes Ádám István, Medgyes Krisztián 379

Management of CBRN Hazards: Innovative Role of UAVs
Medgyes Krisztián, dr. Szűcs Judit, dr. Guzsvinecz Tibor 380

Műszaki Szekció / Engineer Section 382

Optimizing Natural Ventilation for Sustainable Architecture: A Comprehensive Study on Wind-Driven House Orientation Strategies in Szombathely, Hungary
Abdul Rahim Noor Roziana Binti, prof. Kovács Zsolt, Szabó Péter 383

AI risk assessment in functional safety
Ady László, dr. Tokody Dániel, dr. Varga Péter János 384

Traffic node video dataset: for modelling the trajectories of moving objects in traffic based on visual analysis
Agg Áron Dávid, Péter Bence Gábor, dr. Horváth András 385

Állandómágneses szinkrongépek visszacsatolásos linearizáció alapú érzékelőmentes szabályozása
Bertók Zsanett, dr. Stumpf Péter Pál, dr. Budai Csaba 386

Különböző keresztmetszetű alumínium profilok terhelhetőség vizsgálata
Besenyei István, dr. Bihari Zoltán 387

Primary Energy Resources and Environmental Impacts of Various Heating Systems Based on Life Cycle Assessment
Brbhan Salman, dr. Szamosi Zoltán 388

Kritikus infrastruktúrák kiberbiztonsági aspektusai
Dér Attila 389

Rebuilding of Friction stir welding tool using additive manufacturing
Djimaoui Nour EL Imane[1], dr. Mertinger Valéria[1], dr. Adonyi Yoni[2], dr. De Backer Jeroen[3] 390

Developement of metal matrix composites by powder metallurgy (milling, pressing, sintering) and examination of their structure (CT, FIB, SEM)
ELEMAM AYMAN 391

Az additív gyártással készült fémes alkatrészek forgácsolási hőmérsékletének és felületi minőségének elemzése
Fenyvesi Sándor[1], dr. Keresztes Róbert Zsolt[2], dr. Zsidai László[2] 392

Integrating Water Management Techniques in Urban Planning for Algerian Refugee Camps: A Cost-Efficient Approach to Mitigate Flooding and Enhance Shelter Resilience
ifj. Gueroui Asma, ifj. Ben khadra Lujain 393

Enhancing Resilience: Urban Planning and Water Management for Flood Mitigation in Algerian Refugee Camps
ifj. Ben Khadra Lujain, ifj. Gueroui Asma 394

Digitálisan szabályozott rendszerek folytonos idejű rezgésvizsgálata
Haba Tamás, dr. Budai Csaba 396

Numerical and experimental investigations of incremental sheet metal forming (ISF)
Habbachi Marwen 398

Spectrum analysis on a hedge trimmer
Hegedűs György, dr. Kakuk József, Siktár Bálint 399

A Katasztrófavédelmi Műveletirányítás Riasztási Rendszerének Fejlődése (2012-2024)
Igaz-Danszky Tamás 400

Failure of ETFE Film Membrane
Karádi Dániel, Hegyi Dezső 403

Examining the relationships between the environment and human interaction
Mucsi Zsuzsanna, Horváth Péter György 405

HELYI UTÁNTÖMÖRÍTÉS HATÁSÁNAK FÉMTANI VONATKOZÁSAINAK VIZSGÁLATA ALUMÍNIUM ÖTVÖZET NYOMÁSOS ÖNTÉSEKOR
Nyeste Viktor, dr. Mikó Tamás, Hargitai-Kazup Ágota 406

USING NEW EFFICIENT NUMERICAL METHODS FOR LONG-TERM HEAT TRANSFER SIMULATIONS IN WALLS TO OPTIMIZE THE THERMAL INSULATION
Omle Issa, dr. Kovács Endre 407

Paraméterérzékenység a mechanisztikus turbulencia modellben
Rochlitz Róbert, dr. Bak Bendegúz Dezső 408

Platina elektróda kialakítások megvalósítása kiváltott agyi válaszreakciók méréséhez
Salamon Ádám, Rózsás Gábor, dr. Bognár György 409

OPTIMIZING THERMAL PERFORMANCE OF PHASE CHANGE MATERIALS INTEGRATED INTO THE BUILDING ENVELOPE
Saliby Ammar, dr. Kovács Béla 411

Kísérletek az átlátszó fa előállítására tejsav in situ polimerizációjával, katalizátor rendszer alkalmazásával
Takács Dávid, Bak Miklós 413

A budapesti történeti városszövet második világháború utáni helyreállításainak tervezéstörténeti vonatkozásai – A pesti Duna-part rehabilitációja
Zubek Károly 414

Művészeti és művészettudományi szekció / Music and Visual Arts Section 416

Helyi, hazai, nemzetközi - a dunaújvárosi ICA-D Kortárs Művészeti Intézet alapítási története
Ács Bálint 417

The West: In The Eyes of an Elite Ottoman Woman
Akyüz Bilal 419

Janus-arcú befejezettség. Liszt Ferenc „Mefisztó-zenéjének" többféle zárórészéhez kötődő esztétikai kérdéseinek vizsgálata
Balázs Gergely 421

Alkotó Művésznők Egyesülete "....ellenlábasa, vagy kiegészítő része a Magyar Képzőművésznők Egyesületének"
Drienyovszi Zsófia 423

Kanonizációs törekvések a Vajda Lajos-életmű körül. Beszédmódok és kulcsfogalmak a hatvanas években
Horváth Ágnes 424

Hazai perspektívák a 17. századi trombitajátékban
Igric Balázs 425

The early creative period of sculptor Tibor Vilt (1922–1936)
dr. Konkoly Ágnes 426

„Budapest–Moszkva" Egy nem rég megtalált magyar szoc-reál pannó-sorozat átértelmezése
ifj. Juhász Bálint 427

A MÚZEUMI DIGITÁLIS INTERFÉSZ-METAFORÁK INTERAKCIÓS SZINTJEI - TANULÁSI EREDMÉNY ÉS A FIGYELEM MEGOSZLÁSA
Kőhalmi Anett 428

A kortárs technológiai vívmányok színházi alkalmazásának lehetősége – Hazai és nemzetközi példák
Lengyel Emese, Lengyel Zsanett 430

Cigány nők reprezentációja a 19. századi operettszínpadon: Rika (1896)
Lengyel Emese 431

Váltakozó nézőpontok: Kontextus, helyi identitás és kulturális transzfer a kortárs székelyföldi regionális építészetben
Rab Enikő Sarolta 432

Ford Az üldözők (1956) és azonos címmel egy kanadi őslakos western avagy a western műfaj újraertelmezése
TAKÁCS ATTILA 434

Intertextuality in Chinese connoisseurship literature from the Song to Ming dynasties
Zala László 435

Nyelvtudományi szekció / Linguistics 437

The Consonants System of the Avar and Russian Language and its Phonetic Patterns.
Akhmedova Zarema 438

A classical item analysis of a tertiary-level EFL achievement test in Vietnam
Hoang Duc Dung 439

Multimedialitás az idézés történeti pragmatikai vizsgálatában
Orosz Adrienn 441

Vowel Epenthesis in Aleppian Dialect: An Autosegmental Analysis
Shbeeb Firas 443

Orvos- és Egészségtudományi Szekció / Medicine and Health Section 444

Synthesis of Stable isochroman-1-thiosugar hybrids as Novel Inhibitors of Glycosidases and Lectins
dr. Ahmad Nawar, dr. Homolya Ágnes, dr. Kelemen Viktor , prof. Borbás Anikó 445

Nimodipine saturation kinetics in acute rat brain slice
Ali Zahraa, Frank Rita, Körmöczi Tímea, Ilisz István , Domoki Ferenc, Weiczner Roland , Bari Ferenc , Farkas Eszter , Berkecz Róbert 446

Candida auris isavuconazol kezelésre adott válaszának vizsgálata
Balla Noémi 448

Altered glycosylation pattern as a potential biomarker of childhood appendicits
Dojcsák Dalma, dr. Váradi Csaba 450

Az Egészségfejlesztési Irodák gerontoszociológiai jelentősége és országos lefedettsége Magyarországon
Domján Péter, Angyal Viola, Vingender István 451

EVOLUTION OF PHARMACEUTICAL INNOVATION LIFE SCIENCE ECOSYSTEMS – COMPARATIVE ANALYSIS ACROSS REGIONS
Fehervary Andras 453

HHC az igazságügyi analitika szemszögéből
Forgó Nikolett, dr. Körmöczi Tímea, dr. Sija Éva, dr. Weiczner Roland, prof. Ilisz István, dr. Berkecz Róbert 455

Formulation and characterization of some oxicams with the aim of preparation oral lyophilisate
Gamiel Alaa, Ambrus Rita, Balla-Bartos Csilla 456

Lehetséges új belső kontroll az ovárium tumor vizsgálatához
Gombos Gréta , Németh Nikolett , dr. Penyige András , Lukács János , dr. Krasznai Zoárd , prof. Póka Róbert , prof. Nagy Bálint , prof. Balogh István , dr. Soltész Beáta 457

Magreceptorok termeltetése és tisztítása kölcsönhatásaik kvantitatív mikroszkópos tanulmányozásához
Hagymási-Szabó Zsófia[1,2], Rózsa János[1], dr. Hegedüs Éva[1], dr. Tóth Ferenc[2], dr. Kádas János[2], dr. Vámosi György[1] 459

Kompetitív in-host assay fejlesztése a Saccharomyces 'boulardii' probiotikus élesztő virulenciájának vizsgálatára
Harmath Andrea..... 461

Designing and Optimization of Buccal Films for Administration of Lidocaine Hydrochloride
Hassan Alharith A. A., dr. Kristó Katalin, dr. Ibrahim Yousif H-E.Y., ifj. Regdon Géza, Sovány Tamás 463

MW és STL polyomavírusok vizsgálata
Jeles Krisztina..... 464

Detailed investigation of the interactions of the GADD34 (growth arrest and DNA damage [GADD]-inducible34) protein
Kálmán Eszter[1], dr. Kapuy Orsolya[1], Vakhtangishvili Mariam[1], Szilárd Nikolett[1], dr. Pettkó-Szandtner Aladár[2], dr. Gyöngyösi Norbert[1]..... 466

A Candida auris és a Candida albicans fiziológiai és transzkriptomikai összehasonlító elemzése az exogén homoszerin- lakton kezelést követően
Kovács Fruzsina..... 468

UDCA hatásainak a vizsgálata hasnyálmirigy adenokarcinóma modellben
Kovács Patrik..... 470

The Protective Effect of PACAP38 in Type 2 Diabetic Retinal Disease
ifj. Li Lina, ifj. Patko Evelin, ifj. Varga Andras , ifj. Denes Diana, ifj. Molitor Dorottya, ifj. Szabo Edina, ifj. Meresz Balazs, prof. Reglodi Dora, dr. Vaczy Alexandra, dr. Atlasz Tamas 471

Potential new treatment target in bacterial keratitis
Mérész Balázs, Bosnyák Inez, Molitor Dorottya, dr. Kocsis Béla, dr. Farkas Kornélia, prof. Reglődi Dóra, dr. Atlasz Tamás, dr. Váczy Alexandra 473

Negative Effects of Maternal Smoking on Retinopathy of Prematurity
Molitor Dorottya, dr. Váczy Alexandra, dr. Szabó Edina, Patkó Evelin, Mérész Balázs, prof. Reglődi Dóra, dr. Atlasz Tamás 474

Mitokondriális DNS kópiaszámának vizsgálata különböző agydaganatokban
Németh Nikolett, Gombos Gréta, dr. Bakó Andrea, dr. Penyige András, Karácsony Andor, Adorján Dávid, prof. Nagy Bálint, dr. Klekner Álmos, prof. Balogh István, dr. Soltész Beáta..... 475

A kórházon kívüli keringésmegállást befolyásoló tényezők vizsgálata a COVID-19 pandémia során
dr. Pál-Jakab Ádám[1], dr. Nagy Bettina[1], dr. Kiss Boldizsár[1], Szilágyi Brigitta[2], prof. Merkely Béla[1], prof. Zima Endre[1] 477

The effect of a small neuropeptide in glaucomatous rat model
Patkó Evelin[1], dr. Szabó Edina[1], dr. Váczy Alexandra[1], Molitor Dorottya[1], prof. Csutak Adrienne[1], prof. Tóth Gábor[2], prof. Reglődi Dóra[1], dr. Atlasz Tamás[1] 478

A tankiráz-1 (TNKS1) és a tankiráz-2 (TNKS2) enzimek deléciója eltérően befolyásolja a fehér zsírsejtek in vitro differenciálódását
Rauch Boglárka, Harjit Bhattoa Pal, Ujlaki Gyula, dr. Póliska Szilárd, prof. Bai Péter 479

A Mer tirozin-kináz szerepe a magas zsírtartalmú diéta által kiváltott kövérség szabályozásában
Rostás Melinda 481

A Janus kináz-gátló terápia hatása a génexpresszióra és a molekuláris mechanizmusokra reumatoid arthritiszben
Rózsa János[1,2], Hagymási-Szabó Zsófia[2], Csige Dóra[1], Bodoki Monika[1], dr. Bodoki Levente[1], dr. Tóth Ferenc[2], dr. Kádas János[1,2], prof. Szekanecz Zoltán[1], dr. Póliska Szilárd[1] 483

Rifampicin-loaded niosomes: optimization, in vitro and ex vivo characterization
Salamah Maryana[1], Balogh György Tibor[2,3], Katona Gábor[1] 485

The bacterial metabolite, lithocholic acid, has antineoplastic effects in pancreatic adenocarcinoma
Schwarcz Szandra 486

Kora gyermekkori evészavarban érintett gyermekek tápláltsági állapotának és tápanyagbevitelének vizsgálata
Sebestyén Kitti 487

Current Coating Trends in Pharmaceuticals
Shammout Hadi, Dr. Krisztina Ludasi, Selenay Belge, Dr. Bence Sipos, Prof. Tamás Sovány 488

Development of novel fine carrier systems of dry powder inhalers for pulmonary application
Soliman Lomass, Party Petra, prof. Ambrus Rita 489

MiRNS-ek, mint potenciális biomarkerek a tüdő adenocarcinoma agyi metasztázisban.
Torner Bernadett 490

A háziorvosi ellátás jellemzői autizmus spektrum zavarok esetén
Trixler Bettina, dr. Pusztafalvi Henriette 492

Assessment of medication adherence of hypertensive patients with the Beliefs About Medicines Questionnaire in Hungary
Varga Mihály[1], dr. Nagy Attila[1], dr. Bíró Klára[1], dr. Dombrádi Viktor[1], dr. Kovács Nóra[2], dr. Bányai Gábor[1], dr. Boruzs Klára[1] 494

Pszichológiai és Neveléstudományi szekció / Psychology and Educational Sciences Section 495

Can envy be good? Different approaches to dispositional envy and issues of measuring it
Arató Judit 496

A gyűjtögető viselkedés spektrumának bemutatása, különös tekintettel a szubklinikai szintű érintettségre - ismertető és első eredmények
Bányai Borbála[1], dr. Matuszka Balázs[2] 498

A szülők szabad iskolaválasztása, annak története és következményei
Bolla Zsolt 499

Domestic and international doctoral students' motivation to study at a Hungarian University: A comparative study
Borodina Daria 501

What do they say? About academy
Casas Trujillo Jennyfer Paola 502

A gyógyszer-rezisztens epilepszia affektív tényezőinek hatása az életminőségre és az önértékelésre
Csabai Orsolya 503

Egészségérték és a dohányzási szokások kapcsolatának vizsgálata - Ártalomcsökkentés
Dinnyés Katalin Julianna[1,2], dr. Pusztafalvi Henriette[2] 505

Az értékrendszer fontossága és az egészségmagatartás kapcsolata
Dinnyés Katalin Julianna[1,2], dr. Pusztafalvi Henriette[2] 506

Learning Outcomes and Social Emotional Competences: A Cross-Feeding Relationship to Promote Meaningful Learning Experiences
Estrela Pereira Adrian[1], Dung Do Thi[1], Nyamkhuu Byambasuren[1], Alghneimin Jehan[1], G. Pinto Trindade Brasilena[2], Konopleva Ekaterina[3] 507

Tehetséggondozás a 20. század első felében a Protestáns Tanügyi Szemle lapszámain keresztül
Fehér Ágota 509

A kontroverzív témák és személyiségek kezelése a történelemtanításban
Hudár Zoltán 511

A review of a process-oriented teaching-quality model: a case study of higher vocational education in China
Huang Min 512

Gyógyszer-rezisztens epilepsziás betegek vizsgálata kognitív-affektív tényezők mentén
Juhász-Nagy Márk, Kovács Fanni Mercédesz, Ugrina Regina 514

Emlékek, én és szkizotípia: A fokozott emlékezeti specificitás összefügg a szokatlan élmények emelkedett szintjével és a furcsa beszéd alacsonyabb mértékével, de nem mutat szignifikáns összefüggést az énkép-egyértelműséggel
Kaszás Alexandra[1], dr. Kéri Szabolcs[1], dr. Bencze Dorottya[2], dr. Szöllősi Ágnes[2], Vass Ágota[3], dr. Racsmány Mihály[2], dr. Polner Bertalan[4] 516

Matematikai teljesítményt előrejelző kognitív folyamatok tanulási nehézségekkel küzdő gyermekeknél
Kósa Andrea 517

Innovative relaxation tool used to improve early learning
Kovács Tamás, Spingár Petra 519

Psychosocial factors, work priorities and work relationships in the context of the four-day workweek
Laczó Dorina 520

Versengés az egészségügyben
Major Alexandra 521

Tánc az iskolai testnevelésben a jövő testnevelő tanárainak véleménye alapján
Molnár Ákos, dr. Prisztóka Gyöngyvér 523

Tanulási stílus azonosításának támogatása szemmozgáskövető technológiával egy adaptív e-tanulási rendszerben
Négyesi Péter 525

Ismerettranszfer folyamatok és az egyetemi vállalkozások három hazai tudományegyetemen
Nemes László 527

A kognitív hibázások gyakoriságának összefüggése a TCI-féle temperamentum- és karakterjellemzőkkel
Njers Sanela, Volosin Márta, Csábi Eszter 528

A digitális eszközök használata gyermekkorban és a végrehajtó funkciók, a társas-érzelmi/ -kognitív készségek, valamint a szülői stílus közötti kapcsolat
Pálosi Vivien, Korom Ágnes, Bertalan Réka, Szabó Bettina, Sághi Ivett, Szenecsár Lili, dr. Konok Veronika 529

A vulnerábilis nárcizmus és a társfüggőség összefüggései a korai maladaptív sémák mentén
Papp Edina 530

Szorongás, öröm, motiváció a nyelvórán - egy magyar mint idegen nyelvet tanuló nemzetközi vendéghallgatók körében végzett felmérés eredményei
Prohászka Zsolt 532

A tanulás, mint aktív tapasztalás, a konstruktivista tanuláselmélet modelljének jelentősége a „Testtérkép” innovatív művészeti program pedagógiai adaptációja során
Rozgonyi Emőke 533

Qualitative Mirror about Training and HR Innovation of Japanese Multinational Companies Established in Hungary
Sharirlou Azin 535

Mentális egészség, érzelem-reguláció és reziliencia összefüggésének vizsgálata a 21. századi események tükrében
Simonyi Tünde Tifordiána 537

Összefüggések a hagyományos nemi szerepek és a szexuális asszertivitás között
Szarvas Boglárka 539

The effect of cognitive training on cognitive functions in old age
Szentkereszty Kinga Emese, dr. Csábi Eszter 541

Szociológiai és multidiszciplináris társadalomtudományi szekció / Sociology and Multidisciplinary Social Sciences Section 543

A tejhelyettesítő növényi italok térhódítása és megítélésük alakulása kulcsszó elemzéssel
Berencsi Alexa 544

Szociális munka prostitúcióban lévő magyar nőkkel egy belga piros lámpás negyedben Prostitúcióban lévő magyar nők és a helyi szociális munkások narratíváinak összehasonlítása és a szolidaritás kérdései
Bolonyai Blanka 545

Marginális társadalmi csoportok életesélyeit javító beavatkozások a többszintű kormányzás participatív eszközeinek tükrében
Borda Viktória 546

A helyi szociálpolitika szerepe és lehetőségei az energiaszegénység kezelésében a válságok időszakában
Cziner Szilvia 548

Jeltérelmélet és helynév-szociológia kapcsolata a gyakorlatban
Csobády Csilla 549

The Roles of Mormon Women
Dán Petra 550

Narratives of Becoming a Buddhist: Exploring the Journey to Buddhism in the Hungarian Context
Farkas Janka 551

A családpolitika intézményrendszere Svédországban
Glázer-Kniesz Adrienn 552

Public participation in environmental decision making: Why does the public get involved?
Maxam Thandokazi 554

Assessing integration challenges on the behavioral patterns of internally – displaced students in Damascus Syria applying a qualitative and thematic socio-psychological approach
Mekhel Mania[1], Szoboszlai Katalin[1], Csigó Katalin[2] 555

A fogyatékossággal élő nők szexuális és reprodukciós egészségének és jogának helyzetképe Magyarországon
Menyhárt Barbara 556

A sport mint a társadalmi integráció terepe
Novák János 557

The Rwanda pandemic: Novel approaches in European externalisation of immigration and the standing liberal frameworks
Pongrácz Dániel Gábor 558

A háború hatása a civilek és katonák alkoholfogyasztására
Szabó Gábor Csaba 560

A gyermekvállalási magatartás hatótényezői az Európai Unióban 2010 és 2020 között
Uhljár Péter 562

Térbeli mobilitás és társadalmi egyenlőtlenségek
Zsinka Flóra 564

Történelem- és politikatudományi szekció / History and Political Science Section 565

Az Osztrák-Magyar Monarchia kivándorlóinak részvétele Brazília kolonizációjában
Balogh Ádám Tibor 566

The Development of Germanic Warfare and act on Frankish Military Culture
Beck Attila 568

Adalékok Szücs Ernő államvédelmi ezredes tevékenységéhez
Bessenyei Vanda 570

Social composition of the creditors of the Baron Eötvös family of Vásárosnamény
Bödő Krisztián 571

A Modern Városok Program lezárása - a megyei jogú városok és a kormányzat együttműködésének fejlesztéspolitikai hatásai.
dr. Burján András 572

Mit is mutatnak az információs jelentések? A változó '80-as évek a Békés megyei munkásőrök szemszögéből.
Csík Ádám Lajos 573

A gyulai Hadigondozó Népiroda (1918–1922) tevékenysége a személyes akták tükrében
Dávid Benjámin 574

A diplomácia hajnala – A konstantinápolyi Habsburg követség a 16. század második felében
Gillich Olivér 575

A Reagan-adminisztráció Nicaraguában alkalmazott politikája
Gordon Márk Alexander 576

Honvédnők az újonnan felállított magyar honvédségben
Gulyás Adrienn 577

The Role of Subedei in the Mongol Invasion of Hungary
Gürer İlker 578

Női mobilitásvizsgálatok az 1940-es évekből – Az Angolkisasszonyok Budapesti „Sancta Maria" Leánygimnáziumában végzett három osztály pályakövetése
Gyulai Katalin 579

A magyar-lengyel diplomáciai kapcsolatok Władysław Sikorski emigráns lengyel miniszterelnök idejében (1939-1943)
Halper Johanna 581

Insight into glass production in Roman Syria. A study of Unguentaria and flasks samples.
id. Hammoud Sarah 582

Global governance responses to the idisyncratic Hungarian positions following the 2022 Russian invasion of Ukraine
Jakab Levente Béla 583

Nők a politikában
Katona Rebeka Dorka 584

A késő Kádár-kor ellenzéki diskurzusok vizsgálata a Beszélő című szamizdatban és budapesti brit nagykövetség jelentéseiben 1980-tól 1989-ig
Keresztes Bence 586

„Az újkori magyar diplomáciatörténet egyik legeredetibb, legérdekesebb vállalkozása" – A NEFB magyar tagozatának működése Dél-Vietnámban a visszaemlékezések tükrében
Kiss Anna 588

From Dread to Terror – Local Experiences in Parish Histories (1944–1950)
Kosztolányi Tímea 589

Asztaltáncoltató, szellemidéző, tenyérrel gyógyító (bűnöző)nők a Horthy-korszakban
Kovács Noémi 590

The impact of digital technologies on the Japanese political system
dr. Krasz Péter 591

Út a politikai rendőrségig – az államvédelemben dolgozó nők „közös múltja"
Lakatos Dorina 593

Virtuális világháború - A második világháború videojátékos recepciója és hasznosíthatósága
Lengyel Ádám 595

Német szerepvállalás az európai képességfejlesztések területén az orosz-ukrán háborúban
Lóczi Tamara 596

The attitude of the National Front towards the Swiss political left through an analysis of the press called "Iron Broom" and "The Front" between 1931 and 1939
Lódi Csilla 597

Cultural Heritage and Collective Memory: The Royal Palaces of Tudor England as Spaces of Nostalgia
Mészáros Éva 598

The situation of the Jews of Marmarosh in the New East (Új Kelet) newspaper in Cluj between 1918 and 1938
Mihály Kriszta-Kinga 600

A papi békemozgalom Magyarországon, a békepapok egyházi, állami és pártkapcsolatai
Pétsy Zsolt Balázs 601

A zálog mint szerződési biztosíték a kora újkori Erdélyben
Rácz Balázs Viktor *602*

Közelítések az 1896-os, Budapesten rendezett nemzetközi újságíró-kongresszus történetéhez
Rudisch Ferenc 603

Bishop Nándor Takács and the revival of religious monks and nuns in Hungary
Sági György 605

A MEETING POINT OF TWO DISCIPLINES: THE ANALYSIS OF THE SZENTES, SÁRGAPART SARMATIAN CEMETERY USING ARCHAEOLOGICAL AND STATISTICAL METHODS
Somlainé Bőr Gabriella 606

Állam elleni cselekmények Nógrád megyében a kádári „kemény" diktatúra idején (1957-1963)
Stefán Antal Krisztián 607

Canada's journey into the Anglo-American Signals Intelligence Alliance
Stósz Flóra 608

A romák/cigányok oktatása az 1960–1970-es évek szocialista kori Budapestjén
Szabó Róbert 610

Animal as a divine helper in Papyrus Mimaut
Takács Barbara 611

Lengyelország és Magyarország gazdasági kapcsolatai a XX. században
Tamás Szintia 612

A császár szolgálatában, avagy Ligne herceg és a törökellenes háború
Timári Krisztián Attila 613

A Hívai Kánság és a Buharai Emírség 19. századi uralkodóinak ábrázolása európai és amerikai utazók leírásaiban
Tüzes Ágoston Károly 615

The October Revolution and Bolshevik principles for solving the problem of National Autonomy
Tarpanova Guldana 616

Contours of Power: Immigrant Experiences in Hungary and the Neoliberal Influence on Labor Dynamics within Political Discourse
varol yaren 618

Poszterszekció / Poster Section 620

Sárgafejű juhállományok molekuláris genetikai vizsgálata
Balázs Réka, Edviné Meleg Erika, dr. Hidas András, Mátyás Enikő Noémi, dr. Hudák Péter, Hegedűs László, dr. Pálinkás-Bodzsár Nóra 621

PLOIDY STUDY OF FESTUCA TAXA IN CARPATHIAN BASIN
Balogh Dániel, Fűrész Atilla, dr. Penksza Károly, dr. Lantos Csaba, dr. Szőke Antal 623

Impact of direct drilling technology on yield of soybean (Glycine max L.) cultivated on sandy soil
Bozóki Boglárka, dr. Kende Zoltán, dr. Kovács Gergő Péter, dr. Gyuricza Csaba 624

THE EFFECT OF DIFFERENT HEAT TREATMENTS ON PROTEIN FORTIFIED LIQUID EGG WHITE RHELOGICAL PROPERTIES
Elayan Majd, Németh Csaba, Enkhbold Munkhnasan, Friedrich László, Tóth Adrienn 626

Study report on the effect of a litter treatment product containing Bacillus licheniformis and zeolite in male fattening turkey flock
dr. Kovács László, dr. Hejel Péter, dr. Farkas Máté, dr. László Laura, dr. Könyves László 627

Results of the fungicide test in sweet white lupine (Lupinus albus L.) and common vetch (Vicia sativa L.)
Juhász Csaba, dr. Zsombik László 628

Estimating soil loss using Remote Sensing, GIS, and RUSLE Model: A case study of Mainefhi Dam watershed,Barka river Basin, Eritrea.
Menghis Tsegay Bereket, prof. Dobos Endre 629

Human-Wildlife Interactions Survey in the City of Sopron, North-Western Hungary
Nagy Eszter 630

Növekedés specifikus SNP markerek azonosítása afrikai harcsa (Clarias gariepinus) fajban
Péter Dániel, Balogh Réka Enikő, Turgyán Gitta, Varjú-Katona Milán, dr. Urbányi Béla, dr. Bokor Zoltán, dr. Kovács Balázs 631

Tölgy taxonok levél keresztmetszetének morfológiai vizsgálata
Pintér Beáta 633

Pasteurella multocida törzsek genotípusos jellemzése
dr. Pintér Krisztina, Pollák Boglárka Dóra, dr. Makrai László, Wehmann Enikő, dr. Solymosi Norbert, dr. Magyar Tibor 635

Az antibiotikum rezisztencia változása pulyka eredetű Ornithobacterium rhinotracheale izolátumokban
Pollák Boglárka Dóra, dr. Pintér Krisztina, Wehmann Enikő, dr. Claudia Hess, dr. Nicola Palmieri, dr. Magyar Tibor 637

"Investigating the Environmental Impact, Culinary Uses, and Health Benefits of Juglans regia L. (Unripe Walnut): An In-Depth Examination"
Shaikh Ayaz Mukarram, Abdel Hakam Esmaeil Mohamed Ahmed, Várallyay Szilvia, Baráth Nikolett , József Prokisch, Kovács Bela 639

APPLICATION OF HUMAN DIAGNOSTIC COMPUTED TOMOGRAPHY IN THE FIELD OF ENTOMOLOGICAL RESEARCH AT THE KAPOSVÁR CAMPUS
Sipos Tamás, Lukács Helga, prof. Keszthelyi Sándor, dr. Donkó Tamás, Csóka Ádám, Orsi-Gibicsár Szilvia 639

Festuca taxonok ex situ csíráztatási kísérletei (Festuca wagneri és Festuca tomanii csíráztatása üvegházi körülmények között)
Szabó-Szöllösi Tünde Irén, dr. Horváthné Baracsi Éva, dr. Kisvarga Szilvia, dr. Orlóci László, prof. Penksza Károly 642

A triglicerid, illetve a fenofibrát kezelés hatásának vizsgálata aorta-vena cava shunttel kialakított volumenterheléses patkány szív modellben
Árva Hédi, dr. Huliák Ildikó, dr. Szűcs Gergő, prof. Csont Tamás, Matejka Zsombor, dr. Kiricsi Mónika 643

The Immune Transcriptome of European Catfish (Silurus glanis L. 1758)
Gyöngyösi Anett, dr. Gálik Bence, Bognár András, dr. Beliczky Gábor Péter, dr. Sellyei Boglárka, dr. Szeverényi Ildikó, dr. Orbán László 645

Age determination of Great Tit (Parus major) using epigenetic methods
Horváth Olimpia, Szathmári Csenge, Sturm Ádám, Csörgő Tibor, Liker András, Vellai Tibor, Barna János 646

Cianobakteriális osztódás vizsgálata proteinszármazékokkal
Jánosi Orsolya, Nagyapáti Sarolta, Deeb Dima, Szilák László, Ughy Bettina 647

Understanding the contribution of spore surface proteins to Mucor lusitanicus physiology
Kiss Karina, KSA Tammam, Molnár Anna, Kovács Vanda, Rafael Bence, Homa Mónika, Sinka Rita, Németh Dóra, Vágvölgyi Csaba, Szebenyi Csilla, Papp Tamás 648

Regulation of azole resistance processes in Mucor lusitanicus
Kiss-Vetráb Sándor, Péter Áron, Bauer Kitti, Vágó Bernadett, Vágvölgyi Csaba, Papp Tamás, Nagy Gábor 650

HETEROLOGOUS EXPRESSION OF CELL SURFACE PROTEINS OF MUCOR LUSITANICUS
Molnár Anna, Kovács Vanda, Kiss Karina, KSA Tammam, Rafael Bence, Kerekes Marcell, Galgóczy László, Takó Miklós, Vágvölgyi Csaba, Szebenyi Csilla, Papp Tamás 652

A BGP-15 hatása imatinib-indukált szívkárosodás kezelésében
Nagy András Levente, dr. Börzsei Denise, Hoffmann Alexandra, Kiss Viktória, dr. Toldi Éva, dr. Almási Nikoletta, dr. Török Szilvia, dr. Veszelka Médea, Neuperger Patrícia, dr. Szebeni Gábor, dr. Varga Csaba, dr. Szabó Renáta 654

Xanthomonas campestris pathovar campestris bacteriophage-based biocontrol: A promising green solution for effective control of black rot disease in brassica crops
Princz-Tóth Roberta, dr. Kovács Tamás 655

IN SILICO APPROACH ON ANALYSING AMPHOTERIN B'S STEROL BINDING
Rafael Bence, Jánvári Zsófia, Molnár Anna, Vágvölgyi Csaba, Papp Tamás 656

Fluorescent Labeling of Alpha-Synuclein: A Novel Approach Using Click Chemistry and Non-Natural Amino Acids
Serrano Cano Tayde Gabriela, prof. Nagy Peter 658

CotH Genes Are Necessary for Normal Spore Formation and Virulence in Mucor lusitanicus
dr. Szebenyi Csilla, KSA Tammam, Molnár Anna, Kovács Vanda, Kiss Karina, dr. Homa Mónika, Rafael Bence, dr. Sinka Rita, Németh Dóra, prof. Vágvölgyi Csaba, prof. Papp Tamás 659

Structural analysis and paleostress investigation along Szőc Fault (Bakony Mountains, western Hungary)
prof. FODOR László, Fialowski Melinda, CSILLAG Gábor 660

ALFÖLDI TELEPÜLÉSEINK MORFOLÓGIAI VÁLTOZÁSAI - A hatalmi viszonyok és cselekvőhálózatok tükrében
Schild-Rácz Dorottya 661

Data protection of People's Republic of China in the shadow of the social credit system - cyber strategy challenges, opportunities and risks of the digital governance model
Lendvai Tünde 663

Synthesis of half-sandwich type platinum-group metal complexes of glycoconjugates of isoxazol(in)es as potential anticancer and antimicrobial agents
Akel Rahaf, Kacsir István, dr. Kun Sándor, prof. Somsák László 664

The Applicability of Curcumin and Ascorbic Acid as Natural Antioxidant Additives
dr. Aljaberi Dalal Karad Thbayh , dr. Fiser Béla 665

Stroncium meghatározása biológiai mintákban ICP-AES spektrometriával
Gráczer Kitti, dr. Muránszky Gábor, dr. Viskolcz Béla, dr. Bánhidi Olivér 666

The development of rhodamine-based voltage sensitive dyes
Horváth Zsófia, dr. Cseri Levente, dr. Mucsi Zoltán 667

Humán szérum albumin rögzítése mágneses nanorészecskén – egy új eszköz gyógyszerhatóanyag kötődés vizsgálatához
Kenéz Balázs 668

Characterization and Using Activated Carbon for Diverse Applications
Mallouhi Julie, Gráczer Kitty, Bánhidi Oliver, Gaspard Sarra, Goudou Francesca, Fiser Béla, Szőri-Dorogházi Emma 670

Ecological risk assessment of polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) in the Ham Luong River Basin, Vietnam
Nguyen Ha Trang, Nguyen Vu Duc Thinh, Vo Hong Phung, Aleš Bernatík 671

Benzofenon hidrogénezésére alkalmas katalizátorok fejlesztése
Prekob Ádám, dr. Vanyorek László, dr. Fejes Zsolt 672

Experimental and theoretical study of urethane formation in the presence of 2,2-dimorpholinodiethylether (DMDEE) and 1,4-dimethylpiperazine (DMP
Qasim Hadeer Waleed, prof. Viskolcz Béla, Fejes Zsolt , Fiser Béla 673

Indirect PEGylation of titanate nanotubes with the aid of carboxylic acids as surface linkers
Saker Ranim, Jójárt-Laczkovich Orsolya, ifj. Regdon Géza, Takács Tamás, Szenti Imre, Bózsity-Faragó Noémi, Zupkó István, Sovány Tamás 674

Preparation of new hetaryl substituted N- and C-glucopyranosyl-1,2,3-triazoles and their half-sandwich type platinum-group metal complexes
I. Zaki Alshimaa, Kacsir István, dr. Bokor Éva, prof. László Somsák 675

Isolation of PAH-degrading bacteria from biofilm for bioremediation purposes
Szentgyörgyi Flóra, dr. Táncsics András, dr. Kriszt Balázs, dr. Benedek Tibor 676

A hidrogén-technológia történeti fejlődése és jelenlegi helyzete az innovációs menedzsment elméleteinek perspektívájából
Pente Zsombor 677

Hatások, változások – az állami erdőgazdaságok stabilitása a válságok éveiben
Vargovics Máté 678

A-FTS standard menetdinamikai vizsgálata
Erdei László 680

Generatív mesterséges intelligencia felhasználása a modellezési feladatokban
Filep Renáta Matilda, dr. Molnár Bálint 682

Ólommentes forraszkompozit fejlesztése
Gyökér Zoltán 683

Az acélcsövek gyártási technológiájának kutatása és a csövek hideghúzási folyamatának modellezése
Palkovics Miklós, S. Tóth Laszló 684

The Role of Microstructure in Anodizing Behavior of AlSi12Cu1(Fe) High-Silicon Aluminium Alloy
Razzouk Emel, dr. Dániel Koncz-Horváth2, prof. Tamás I Török 686

Nanoszerkezetű szénformák alkalmazása üzemanyagcellák membránelektródjainak fejlesztéséhez
Sikora Emőke, dr. Vanyorek László 687

Immersive VR Games for Cognitive Enhancement
Szabó Patrícia 688

Az egészségügyi hallgatók digitális kompetenciáinak vizsgálata 2 év távlatában
dr. Tóth Zoltán, Bödőcs Krisztina 689

Role of ion channels in CAR T cell
Medyouni Ghofrane, Vivien Juszus, Orsolya Vörös, Prof. György Panyi, dr. Péter Hajdu 690

Design of injectable chlorhexidine in situ gelling system for the treatment of periodontitis
Ashfaq Rabia 691

A miRNS-ek szerepe a Wilms-tumor és a diffúz hiperplasztikus perilobáris nefroblasztomatózis differenciáldiagnózisában
Csók Ádám[1], dr. Micsik Tamás[2], dr. Magyar Zsófia[2], prof. Tornóczki Tamás[3], dr. Kuthi Levente[4], Nishi Yumika[1], dr. Szirák Krisztina[1], dr. Csóka Mónika[2], dr. Ottóffy Gábor3, dr. Soltész Beáta[1], prof. Balogh István[1], dr. Buglyó Gergely[1] 692

Placenta-specific galectin-14 is a potential biomarker for miscarriages
Farkas Emese[1], Oravecz Orsolya[1], Posta Máté[1], Balogh Andrea[1], dr. Pállinger Éva[2], Seregélyes Gábor[2], dr. Than Nándor Gábor[1,2] 693

Nátrium-glükóz kotranszporter gátló vegyületek bélmotilitásra gyakorolt hatásainak vizsgálata
Varga Luca, dr. Uray Karen, dr. Somsák László, Bokor Éva, Kun Sándor, Docsa Tibor 695

A multidrog-rezisztencia transzmisszió vizsgálata válságos állapotú betegekben
Mikolás Maja[1], Dr. Németh Péter[2], Dr. Petrilla Annamária[2], Szilágyi-Rácz Anna[1], Szilágyi-Tolnai Emese[1], Dávid Péter[1], Fauszt Péter[1], Dr. Stágel Anikó[1], Prof. Dr. Stündl László[1], Gál Ferenc[1], Gálné Dr. Remenyik Judit[1], Dr. Paholcsek Melinda[1] 697

A Retinoprotective Compound in Type 2 Diabetes Mellitus
Molitor Dorottya, dr. Váczy Alexandra, Dénes Diána, Li Lina, Mérész Balázs, Radics Réka, Patkó Evelin, Szabó Edina, Reglődi Dóra, Atlasz Tamás 699

A másodlagos epesavak vizsgálata pankreász adenokarcinóma sejtmodellben
Nyerges Petra 700

A megtartott funkciójú bal kamrai noncompactatio EKG jellegzetességei a szív MR és a genetika tükrében
dr. Farkas-Sütő Kristóf, dr. Grebur Kinga, dr. MEster Balázs, Tardy Júlia, dr. Gregor Zsófia, dr. Kiss Anna Réka, dr. Horváth Márton, Prof. dr. Vágó Hajnalka, Prof. Dr. Merkely Béa, dr. Szűcs Andrea 701

Öröklődő hypertrabecularisatio – A családszűrés jelentősége bal kamrai noncompactatioban
dr. Mester Balázs, Lipták Zoltán, dr. Grebur Kinga, dr. Farkas-Sütő Kristóf Attila, dr. Horváth Márton, dr. Kiss Anna Réka, dr. Gregor Zsófia, dr. Fábián Alexandra, dr. Kovács Attila, dr. Fekete Bálint András, dr. Csonka Katalin, Prof. Dr. Bödör Csaba, Prof. Dr. Merkely Béla, Dr. Szűcs Andrea 702

Az információs műveltség jelentősége és paradoxonjai
Tóth Judit 703

A Kognitív folyamatok vizsgálata középszintű történelem írásbeli érettségi feladatokat megoldó középiskolások körében: Egy kognitív validitás kutatás

Tóth Judit 704

A hallgatói lemorzsolódás pszichológiai összetevőinek feltárása, hangsúlyozva a mentális egészség szempontjait
Román Szandra 706

Digital technologies and sustainability management in the beauty salon
Gyurina Eszter 708

Tudomány a közösségben: A tudományszervezési tapasztalatok innovatív hatásai a transzverzális képességek fejlődésére
Cserép Máté[1], Dr. Szűcs Judit[2] 709

Protect Syrian's Herritage: The Role of GIS in Monitoring and Documentation
Saba Ghinwa 711

Agrártudományi szekció / Agricultural Sciences Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

RHIZOSPHERE MICROBIAL COMMUNITIES IN DRY HUNGARIAN GRASSLANDS: SCREENING FOR PLANT GROWTH PROMOTION AND ROOT COLONIZATION ACTIVITIES

ALMALKAWI **NEVEEN**[1], **MÁRTON** DALMA[1], **DR. FARKAS** MILÁN[1], **MARÓTI** GERGELY[2], **WIRTH** ROLAND[3], **DR. MALATINSZKY** ÁKOS[1], **DR. TÁNCSICS** ANDRÁS[1], **DR. KRISZT** BALÁZS[1], **DR. CSERHÁTI** MÁTYÁS[1]

[1] Hungarian University of Agriculture and Life Sciences
[2] Seqomics Biotechnology Ltd.
[3] University of Szeged

Alszekció: Környezettudományok és természetvédelem / Environmental Sciences and Nature Conservation

neveenmalkawi5@gmail.com

Keywords: Rhizosphere microbial communities, Plant growth promotion, Root colonization, Drought tolerance, Metagenome sequencing

Drought is one of the major problems for crop growth worldwide. The role of bacteria in arid regions is critical in sustaining plant growth and boosting their drought tolerance. In stress management, soil-dwelling microorganisms can help plants, soil bacteria interact closely with plants, and many relationships between them are mutually beneficial. According to our hypothesis, bacteria from extremely dry areas can also increase the survival of other types of plants during periods of drought, not just those from which they originated.

The aim of the project is to understand the bacterial communities associated with the dominant grasses of arid sand steppes. Isolate bacteria from the rhizosphere communities and learn about their plant growth-stimulating properties.

Based on the analysis of the metagenomic taxonomy results, the microbial communities of the sandy open and closed sand steppes were very similar. Members of Actinobacteria, Proteobacteria, and Acidobacteria were the most abundant in all samples. The biggest difference was found between the microbial communities of the background soil and the rhizosphere communities.

A total of 149 strains were isolated from the sandy grasslands and the selected nonpathogenic 48 strains were screened for plant growth promoting (PGP) traits, such as: osmotic stress tolerance, indole-3-acetic acid, exopolysaccharide, siderophore, and 1-aminocyclopropane-1-carboxylate deaminase production and phosphate solubilization.

15 isolates from the genera Pseudarthrobacter, Kocuria, Brevibacterium, Brevibacillus, Stenotrophomonas, Agrobacterium, Priestia, Pedobacter, Pseudomonas and Variovorax showcase multiple plant growth characteristics. A short-term phytotron investigation of the

isolates with the best PGP properties revealed that the Brevibacillus, Priestia, and Kocuria strains improved maize plant growth.

Fluorescent labeling was used as a tool to evaluate the colonization probability of the bacteria during seedling development. A kanamycin-resistance and green fluorescent protein-encoding plasmid was introduced by electroporation into the best PGP strains. For the root colonization assay, surface-sterilized maize seeds were planted in sterile perlite. After germination, the seedlings were inoculated with a fluorescence-labeled bacterial suspension. So far, the plasmid has been introduced into two Pseudomonas strains, and both of them were capable of colonizing the maize seedlings rhizosphere.

Acknowledgments: This research was funded by 2020-1.1.2-PIACI-KFI-2020-00020.

A MAGYAR AGRÁRINNOVÁCIÓS TUDÁSTRANSZFER FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI A KÖZÉP-AMERIKAI INTEGRÁCIÓS RENDSZER ÉS A KARIB-TENGERI KÖZÖSSÉG ORSZÁGAIBAN

BÁLÓ ANDRÁS[1]

[1] Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

balo.andre@gmail.com

Kulcsszavak: -

A magyar mezőgazdasági termelés, feldolgozás, és az élelmiszeripar a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret révén soha nem látott mértékű forráshoz jut. Magyarország ráadásul nemzeti költségvetéséből az Európai Unióban adható legmagasabb mértékű nemzeti társfinanszírozást biztosítja az európai uniós vidékfejlesztési források mellé. A Közös Agrárpolitika (KAP) vidékfejlesztési pillérén keresztül érkező forrásokat 2021-től – a korábbi évek 17,5 százalékos támogatása helyett – 80 százalékkal egészíti ki. Ez a hatalmas összeg ugyan óriási esély a magyar agrárium és élelmiszeripar számára, a külpiacokért azonban továbbra is meg kell dolgozni. A források új lendületet adhatnak a magyar agrárinnovációk exportjának is, ahhoz azonban, hogy az egyedülálló fejlesztési lehetőség kiemelkedő tudástranszfert is eredményezzen, párbeszédre van szükség a döntéshozatalért felelős szakemberek, a helyi termelők, vállalkozók és az agrártudomány képviselői között. Kutatásom célja, hogy hozzájáruljon e párbeszéd létrejöttéhez és felmérje a magyar agrárinnovációk kivitelének fejlesztési lehetőségeit a Közép-amerikai Integrációs Rendszer és a Karib-tengeri Közösség országaiban. A fenti lehetőségek feltáráshoz cikkemet két fő fejezetre osztom. Először a vizsgált célpiacok kialakulásának főbb mérföldköveit mutatom be, majd statisztikai adatelemzés és az agrárinnovációban dolgozó közigazgatási szakemberekkel készített félig strukturált mélyinterjúk révén részletesen elemzem a magyar agrárinnovációk kivitele fejlesztésének jövőbeli kilátásait az Közép-amerikai Integrációs Rendszer és a Karib-tengeri Közösség országai viszonylatában.

STUDY ON CHARACTERISTICS OF GERMINATION OF TWO PEANUT (ARACHIS HYPOGAEA L.) VARIETIES UNDER LOW TEMPERATURE STRESS

BOZÓKI BOGLÁRKA, KHAEIM HUSSEIN, KOVÁCS GERGŐ PÉTER, GYURICZA CSABA

Hungarian University of Agriculture and Life Sciences

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

Bozoki.Boglarka@phd.uni-mate.hu

Kulcsszavak: germination, peanut, Arachis hypogaea, laboratory conditions, morphology

Nowadays, the transformation on global and local food system is crucial to ensure the delivery of healthy, safe and sustainable, nutritious food. With the significant reduction of Earth's water resources, it is necessary to transform our nutrition since the population is expected to reach nearly 10 billion by 2050. As the availability of water resources is projected to decrease in the future, it is becoming increasingly important to identify and investigate alternative plants and other protein sources that can contribute to meeting the growing demand for protein while also managing nutritional imbalances worldwide.

Peanut (Arachis hypogaea L.) is a legume crop which often used as an alternative protein source for vegetarians or vegans since it contains around 25-31 % protein by weight. However, it should be noted that peanut is a highly allergenic crop, which limits its edibility.

As one of the oldest and most commonly cultivated members of the Legumes family, peanut binds nitrogen from the atmosphere, reducing the need for nitrogen-containing fertilizers among farmers. The economic importance of peanut is also outstanding, since proper water management is crucial to achieve optimal production, however, its resilience to drought is connected to water stress since it stimulates the roots to grow into soil deeper.

Among the environmental factors, low temperature stress can significantly impact the germination and emergence of peanut seedling. Recent changes in climate risk the success of germination, which is the first step in peanut cultivation.

Germination is one of the most important biochemical processes that leads to the chemical and structural transformation of grains, resulting in the formation of functional and nutritional components and in the reduction of antinutritional factors. In order to increase the agroecological potential of peanuts, germination biological tests should be conducted first. The aim of this research was to investigate the germination biology of peanut, which has gained importance recently in Hungary due to increasing protein import dependency and energy crisis. Our goal is to improve the knowledge of peanut biology and help to guide future research and production practices in sustainable agriculture.

The research was conducted in Petri-dishes under laboratory conditions at the Research Laboratory of Plant Production Sciences Institution, Hungarian University of Agriculture and Life Sciences to ensure the conditions requested. During the testing period, different temperature levels were used as the most important environmental factors that influence germination are temperature and light. Seeds were obtained from the University's Training

Farm located in Gödöllő, Hungary. The germination test was conducted with four replications (each Petri-dish as one replicate), and the number of germinated seeds was recorded daily until the end of the experiment.
According to our result, the interactive effect of temperature exposure during incubation period improved germination. Maximum seed germination for the two Hungarian breeding peanut varieties was observed when seeds were subjected to alternating temperatures of 20°C.
This research provides valuable information on the germination of peanut in response to different environmental factors, which can improve future research and production practices among researchers and farmers.

„Supported by the ÚNKP-23-3 New National Excellence Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.”

INFLUENCE OF HIGH HYDROSTATIC PRESSURE ON QUALITY PROPERTIES OF WILD RED DEER MEAT

ENKHBOLD **MUNKHNASAN**[1], **LŐRINCZ** ATTILA[2], ELAYAN **MAJD**[1], **FRIEDRICH** LÁSZLÓ[1], **TÓTH** ADRIENN[1]

[1] Hungarian University of Agriculture and Life Sciences
[2] VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Zrt.

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

munkhnasan.e@gmail.com

Kulcsszavak: Game meat; Red deer meat; Meat quality; Color; pH;

Wild deer meat, viewed as a potential substitute for conventional red meats, is garnering attention among consumers. Particularly, there is increasing interest in meat sourced from wild animals inhabiting their natural environments, reflecting a notable trend in consumer preferences within recent years. This study investigates the impact of high hydrostatic pressure (HHP) on the quality properties of wild red deer (Cervus elaphus) meat, aiming to enhance meat quality and extend shelf life. Raw wild red deer meat samples underwent varying HHP treatments ranging from 150 to 600 MPa for 5 minutes in 22°C. Control sample and 10 different pressures: 150, 200, 250, 300, 350, 400, 450, 500, 550, and 600 MPa were used for treatment. After treatment all samples were stored in cold storage at a temperature of 4 ± 1°C for a period of 14 days. Quality parameters, including color, pH, and sensory analysis, were measured on days 1, 7, and 14 post-treatment. Meat color is an important quality trait influencing the purchase decisions of consumers at the point of sale. However, HHP is known to change the color of the meat, especially the color of raw red meat. The wild red deer meat surface color was determined using a Chroma Meter. The pH of raw meat samples were measured using one hand pH meter directly from muscle. Initial results indicate significant changes in color and pH levels following HHP treatment, with notable changes observed during storage. Sensory evaluation revealed changes in taste, texture, and overall acceptability of the cooked wild red deer meat samples. These results highlight the potential of HHP as a method to modify quality properties of wild red deer meat, providing insights for food processing industries seeking to improve product quality and consumer satisfaction.

NÖVÉNYPATOGÉN BAKTÉRIUMOK TUMORKÉPZÉSÉNEK VIZSGÁLATA

FODOR ATTILA, JUHÁSZ ÁRON, VITÁRI VIKTÓRIA, RICHTER ANIKÓ, VÉGH ANITA

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

fodor.attila996@gmail.com

Kulcsszavak: Agrobacterium spp, Pseudomonas savastanoi, répa szelet

A növénypatogén baktériumok által okozott kísérő tünetek között a tumorok, rákos sebek általánosnak tekinthetők. A legismertebb tumorképző baktériumfaj a polifág *Agrobacterium radiobacter* (Smith és Townsend 1907), ami rendellenes sejtnövekedést okoz a fertőzött növényi részeken. A jellegzetes karfiol formájú golyva kezdetben szivacsos szerkezetű, szürkésfehér, majd megkeményedve barna színű. Ma már ismert, hogy a *Agrobacterium* spp abban különbözik a legtöbb növénypatogén baktériumtól, hogy növényi hormonok segítségével hozza létre tipikus kísérőtünetét. Ez jellemző a *P. savastanoi*patotípusaira is, melyek rákos sebeket, tumorokat okozhatnak leanderen (*Nerium oleander,* L) (*Pseudomonas savastanoi* pv. *nerii* ex Smith 1906; Janse, 1982; Young *et al.,* 1996), olajfán (*Olea europaea*, L) (*P. savastanoi* pv. *savastanoi* ex Smith 1908, Janse 1982, Young *et al.,* 1996), kőrisen (*Fraxinus* spp*.,* L) (*P. savastanoi* pv. *fraxini* Janse 1982, Young *et al.,* 1996) és spanyol jeneszteren (*Retama sphaerocarpa,* L) *(P. savastanoi* pv. *retacarpa* Garcia De Los Rios, 1999). A sebek először aprók, világos színűek, melyek nagyméretű, sötét tumorokká növekednek.

A baktériumok patogenitásának bizonyítása fásszárú gazdanövények esetén sok esetben idő- és helyigényes, ezért lágyszárú tesztnövényekkel, többek között elevenszülő korallvirággal (*Kalanchoe daigremontiana* L), paradicsommal (*Solanum lycopersicum,* L), burgonyával (*Solanum tuberosum*, L) vagy sárgarépával (*Daucus carota* subsp. *sativus*, Hoffm) helyettesítők. *Agrobacterium* spp esetében a tumorképzés meghatározására többnyire répaszeleteket használnak. Munkánk során célul tűztük ki a *P. savastanoi* patotípusainak és *Allorhizobium vitis* (Ophel és Kerr 1990; Mousavi *et al.,* 2016), *Agrobacterium radiobacter*, *A. rubi* (Hildebrand 1940; Starr és Weiss 1943) tumorképzésének összehasonlítását répaszeleteken. A fertőtlenített sárgarépákat szeletekre vágtuk, majd steril fogpiszkáló segítségével baktérium kolóniákat juttattuk be a növényi részekbe, amiket nedvesített steril szűrőpapírral ellátott Petri-csészékbe helyeztünk és fitotronba inkubáltunk (25ºC, 80-85% páratartalom, 12/12 óra fotóperiódus). Öt ismétlést alkalmaztunk izoláltumonként. Kontrollként steril desztillált vízbe mártott fogpiszkálót használtunk. A kialakuló tüneteket vizuálisan a fertőzést követő 7. és 14. napon rögzítettük.

Minden izolátum kisméretű, zöld színű tumort képzett a sárgarépa enpidermiszén, ami alapján elkülönítésük nem lehetséges. Az első tünetek 7 nappal, míg a tipikus tumorok 16 nappal a fertőzés után alakultak ki az *Allorhizobium vitis*, *Agrobacterium radiobacter*, *A. vitis*, *Ps* pv. *savastanoi* és *Ps* pv. *nerii*izolátumok esetében, míg a *Ps* pv. *retacarpa* és *Ps* pv. *fraxini* izolátumok első tünetei 9 nappal a fertőzés után jelentek meg. A steril desztillált vízzel kezelt kontroll sárgarépaszeletek nem mutattak tünetet. Kutatásunk alapján megállapíthatjuk,

hogy a répa, mint tesztnövény alkalmas mind az *Agrobacterium* spp, mind a *Pseudomonas savastanoi* patotípusai esetében a tumorképzés vizsgálatára. A módszer meglehetősen egyszerű és gyors, mivel a fás növényeken végzett tumorképzési vizsgálat több hónapot is igénybe vehet. Emellett a vizsgálat a vegetációtól függetlenül bármikor elvégezhető a sárgarépa könnyű hozzáférhetősége révén.

A kutatást a "Ritka és veszélyeztetett növényfajták genetikai erőforrásainak és mikroorganizmusok ex situ megőrzése, VP4-10.2.2.-20" pályázat támogatta.

ÖKOLÓGIAI PALÁNTANEVELŐ KÖZEGEK KIFEJLESZTÉSE HAZAI ERŐFORRÁSOKBÓL ÉS ANNAK HATÁSAI A NÖVÉNY TOVÁBBI FEJLŐDÉSÉRE

FTAIMI NATALY**, DR. DREXLER** DÓRA**, DR. DAOOD** HUSSEIN**, DR. PÉK** ZOLTÁN

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

n.ftaimi@gmail.com

Kulcsszavak: Paradicsom, Komposzt, Palántanevelés, Ökológiai, Beltartalom

A biotermelők számára a termesztőközegnek mind az ökológiai előírásoknak, mind a palánták igényeinek meg kell felelnie, ugyanakkor megfizethetőnek és környezetvédelmi szempontból fenntarthatónak kell lennie. A kereskedelemben kapható termesztőközegek többsége alkalmatlan a biogazdálkodás számára, mivel olyan anyagokat és összetevőket tartalmaznak, amelyek a biotermesztésben tiltottak, például szintetikus műtrágyákat, vagy növényvédőszereket. Magyarországon a legelterjedtebb termesztőközeg a tőzeg és a kókuszrost. A tőzeg a nehezen megújuló szerves anyagok közé tartozik, a kókuszrost pedig hulladékanyagként keletkezik a Távol-Keleten. A kísérlet fő célja a biogazdálkodásban használható, kereskedelmi forgalomban kapható, tőzegmentes, komposzt alapú, univerzális termesztőközeg(ek) kifejlesztése. A vizsgálat célja egy olyan helyi, fentartható anyagokból álló palántanevelő közeg létrehozása, amely a biogazdálkodásban is felhasználható minőségi közeg a fejlett palánták nevelésére, valamint, ennek hatása a növény későbbi fejlődésére, illetve a termés beltartalmi összetevőire. A 2022-ben elkezdett a szabadföldi kísérletben, több komposztáló telepről származó szerves anyagból készítettük palántanevelő közegeket különböző arányokban bekeverve (zöldkomposzt 60-80-100% keverési arany, fenyőfaforgács, marhatrágya és tőzeg). A növények fejlődését 6 héten keresztül követtük nyomon szabályozott körülmények között. Minden vizsgálatnál megmértük a palánták magasságát, emellett a kifejlett levelek méretét, a növények általános állapotát és a talaj nedvességtartalmát. Ezt követte a palánták szabadföldi kiültetése. A vegetációs időszak alatt a következő méréseket végeztük el: növénymagasság mérése, SPAD, érett bogyók mennyisége/tömege grammban, és terméshozam tövenként. Emellett végeztünk HPLC méréseket a termésen ezzel megállapítva a karotinoidok mennyiségét a paradicsom terméseiben. Az eredményekből levonható következtetésünk szerint bizonyos kísérleti keverékek nem ideálisak a palántaneveléshez. A nem 100%-ban egy komponensű keverékek jobban teljesítettek, és a következő évi kísérletek során tovább teszteljük őket.

A MAGYAR SZÜRKE SZARVASMARHA VAGY A MAGYAR RACKAJUH ALKALMAS A FÁS LEGELŐK MEGŐRZÉSÉRE?

FŰRÉSZ ATTILA[1], **DR. SALÁTA** DÉNES[1], **PENKSZA** PÉTER[2], **SZENTES** SZILÁRD[3], **WAGENHOFFER** ZSOMBOR[3], **PENKSZA** KÁROLY[1]

[1] Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
[2] Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
[3] Állatorvostudományi Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

furesz.attila.zoltan@phd.uni-mate.hu

Kulcsszavak: gyepgazdálkodási érték, legelés, Pignatti-féle életforma, kérődzők, fás legelő

A pannon biogeográfiai régióban a fás legelők évszázadokon át jellegzetes gazdálkodási formának számítottak. Célunk volt megtudni, hogy hasonló élőhelyeken a magyar szürke szarvasmarha vagy a magyar racka juh legeltetése hatékonyabb a fás legelő megőrzésében, valamint hogyan befolyásolja a legeltetésük a gyepgazdálkodási értékeket. Jelen kutatásunk során Északi-középhegységben található fás legelőket mértünk fel. A hegységen belül az egyik mintaterület Cserépfalu település közelében volt, ahol magyar szürke szarvasmarhával legeltettek, míg a másik mintaterületen, Erdőbénye település közelében, magyar racka juhval. 2012 és 2021 között, vegetációs időszakban 2 x 2 m-es kvadrátokkal cönológiai felvételeket készítettünk Braun-Blanquet módszere alapján, és az ott előforduló fajok borítási értékét százalékban becsültük meg. Az értékelés során figyelembe vettük a mintaterületeken lévő fajdiverzitást, a növények Pignatti-féle életformáját és a fajok gyepgazdálkodási értékét. A mintaterületeken mind a szarvasmarhák, mind a juhok tekintetében volt olyan csoport, amellyel intenzíven, illetve alacsony mértékben legeltettek, így a kétféle állatállomány különböző legeltetési nyomásnak tette ki a területek vegetációját. Az eredmények alapján a fás-cserjés-gyepes mozaikok diverzitási értékei magasak voltak. A szarvasmarhák által legeltetett területeken egy változatos, mozaikos, cserjés, bozótos terület alakult ki, ahol magas volt a kétszikűek borítási értéke. Tehát a magyar szürke szarvasmarha alkalmasnak bizonyul a fás legelők kialakítására és megőrzésére. Azonban amennyiben gyepgazdálkodási szempontból gazdag gyepterületek kialakítása a területkezelési cél, akkor az eredmények alapján a magyar racka juh legeltetése képes biztosítani a takarmányértékben gazdag növényzetet, ugyanis a juhok által legeltetett területeken jelentős volt az emészthető rostokban gazdag pázsitfüvek és a nagy mennyiségű fehérjével rendelkező pillangósvirágúak aránya.
A munka a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3-II-MATE-29 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával, az OTKA K-125423 és az OTKA K-147342 pályázat támogatásával készült.

EXPLORATION OF THE INTERACTION BETWEEN SOIL BIODIVERSITY AND CROP NUTRITIONAL QUALITY

GASHI NJOMZA, PAHOLCSEK **MELINDA**

University of Debrecen,

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

njomza.gashi@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: maize, wheat, nutritional quality, soil microbiome, tillage, fertilization

Enhancing the nutritional quality of crops is a crucial objective for farmers worldwide. Different tillage systems and fertilizer combinations are applied in cultivated soils to improve the health of plants and their nutritional uptake, thereby enhancing overall crop productivity and quality. While advancements in soil treatment techniques continue to be pursued and their role is undeniable, the pivotal role of soil microbiota in shaping the nutritional profile of crop grains has been overlooked. This study addresses this gap by investigating the intricate relationship between soil microbiota and the nutritional composition of maize and wheat grains.

Maize and wheat were selected as primary specimens, cultivated across lands subjected to conventional tillage and reduced tillage, and treated with two distinct nutrient settings employing nitrogen, phosphorus, and potassium (NPK). Through rigorous analysis using chromatographic and spectrophotometric methods, the nutritional content of grains was assessed for key parameters including carotenoids, proteins, and antioxidants. Additionally, DNA from soil samples was extracted using Qiagen DNeasy PowerSoil Pro Kit and targeted 16S rRNA amplicon sequencing was employed to conduct a comprehensive examination of soil microbial composition.

Results revealed significant variations in the nutritional content of maize and wheat grains across different soil treatment approaches. Also, correlation analysis unveiled interesting relationships between soil microbial diversity and specific nutritional parameters, underscoring the complex interplay between soil microbial communities and crop quality. Overall, this study sheds light on the significant influence of soil microbiota on the nutritional composition of crops, emphasizing the importance of holistic agricultural approaches that prioritize soil health and microbial diversity for enhancing crop nutritional quality.

RIZSITALOK FEHÉRJETARTALMÁNAK VIZSGÁLATA

HAJDÚ PÉTER, KISS DÓRA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

hajdu.peter@agr.unideb.hu

Kulcsszavak:

Napjainkban egyre nagyobb igény mutatkozik a növényi alapú étrendben is népszerű, állati eredetű élelmiszer helyettesítőkre. A növekvő fogyasztói igények oka, hogy ezek a termékek, nemcsak a növényi étrendet követők számára kedveltek, hanem bizonyos allergiákban (tej-, tojásfehérje) és intoleranciákban (laktóz) szenvedők részére is alternatívákat biztosítanak.
A jelenlegi háborús helyzet és gazdagsági válság is előtérbe helyezi a fenntartható élelmiszergyártást, melynek alapja hazai alapanyagok felhasználása. A mostani kereskedelmi forgalomban lévő tejtermék helyettesítők, szinte kivétel nélkül olyan alapanyagokból készülnek, melyeknek termesztése a magyarországi éghajlat miatt egyáltalán nem, vagy nehezen kivitelezhető. A jelenleg felhasznált alapanyagok, mandula, rizs, zab, szója, kókusz és kesudió helyett, hazánkban is termeszthető gabonákból és pszeudocereáliákból készítünk növényi italokat, továbbá egyéb tejtermék alternatívákat.
A kutatásunk célja növényi eredetű italok és tejtermék alternatívák (pl.: vegán ivójoghurtok, ízesített italok, pudingok) előállítása. Szekunder kutatásunk alapján, a kereskedelmi forgalomban növényi alapú „ivójoghurt” jelenleg nem kapható, sem hazai, sem nemzetközi piacon. A termékek nem csak a növényi étrendet követőket (vegetáriánusokat, vegánokat) célozza meg, hanem azokat az embereket, akik tejfehérje allergiában, és laktózintoleranciában szenvednek. Az említett fogyasztói csoportok, a statisztikai adatok szerint a társadalom majd 20%-át tesznek ki, becslések szerint ezen érték 20 éves távlatban duplázódhat.
Mivel a szója, a kókusz, a mandula, vagy a rizs hazánkban alig vagy semmilyen módon nem elérhető, így szeretnénk a növényi italok piacát, olyan gabonafélékkel és álgabonákkal növelni, mely Magyarországon termeszthető és nagy mennyiségben rendelkezésre áll, hiszen ezzel a beszerzés is megoldható lehet mindenféle import nélkül. Ezáltal a termékeink ökológiai lábnyoma csökken, illetve az sem egy utolsó szempont, hogy a tejek és tejtermékek helyettesítésére szolgáló termékek bizonyítottan környezetbarátabb előállítást igényelnek.

„A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTÉRIUM ÚNKP-23-3-II-DE-186 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

FŰFÉLÉK JELENTŐSÉGE ZÖLDTETŐKÖN

HAMARNÉ FARKAS DÓRA, DR. KISVARGA SZILVIA, DR. ORLÓCI LÁSZLÓ, DR. HONFI PÉTER, DR. KOHUT ILDIKÓ

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

hamarne.farkas.dora@uni-mate.hu

Kulcsszavak: zöldtető, Poaceae, fűfélék, tűrőképesség, városi zöldfelületgazdálkodás

A zöldtetők - avagy tetőkertek - fontos és meghatározó részei a fenntartható fejlődésnek és a városi zöldfelületgazdálkodásnak. Megoldást jelentenek az urbanizációs problémákra, hiszen a különböző stresszhatások enyhítésére kiválóan alkalmasak a növények. A tetőkertek gyakran a kihasználatlan felületeket foglalják el, nem csökkentik az emberek életterét. A zöldtetőkön megfelelő növényalkalmazással fenntarthatjuk, akár növelhetjük is a biodiverzitást a városokban.

A növények kiválasztásakor azonban számos tényezőt figyelembe kell vennünk. A tetőkerti viszonyokból adódóan a területek állandóan ki vannak téve a tűző napnak, hőhullámoknak, ami extrém szárazságot eredményez. A hőséget gyakran özönvízszerű esőzés követi, amit szintén megterhelő a növények számára. A tanulmány célja, hogy felhívja a figyelmet a fűfélék sokoldalúságára és a városban betöltött fontos szerepére. Alkalmazásukat ezen a területen azonban még nem tanulmányozták alaposabban. A füvek mindenütt jelen vannak a világon, uralva a flórát még a legzordabb körülmények között is. A városokban nagy arányban használnak fel fűféléket mind pázsitként, mind díszfűként. A füves területeken az éjszaka folyamán gyorsabban lehűl a környezet és a díszfű fajok alkalmazása pedig növeli az esztétikai értéket. Sokféleségükben számos lehetőség lakozik, tág tűrőképességüknek köszönhetően jól viselik a szélsőséges körülményeket. A zöldtetők ökológiai szolgáltatásai (például por- és CO_2 megkötés) a közeg és a vegetációs réteg függvényében változnak. A *Poaceae* család az állatok takarmányozásától kezdve a szennyezett környezet helyreállításán (fitoremediáció) és fitoterápián át, hatalmas családjukkal hozzájárulnak a biodiverzitáshoz, a tápanyagok körforgásához. Szerepet játszanak a talaj védelmében és kiválóan ellenállnak a fokozott hő és szárazságstressznek, nem beszélve a kimagasló nehézfém-tűrési képességükről. A díszfüvek esztétikai megjelenése kifejezetten előnyösen érvényesül a zöldtetőkön, eltérő méretük, magasságuk, színük és habitusuk miatt. Előnyük továbbá, hogy a telepítési időszak után alacsony fenntartási költséggel és munkaerőráfordítással is dekoratívak. Régi, kis teherbírású tetők zöldítésére is lehetőséget biztosít, könnyű, vékony gyeptéglák formájában, amit akár extenzív körülmények között is fent lehet tartani.

A fűfélék zöldtetőkön való alkalmazása még nem eléggé kutatott témakör. A magyar őshonos, tág tűrőképességű fűfajok alkalmazása elengedhetetlen a klímaváltozás okozta szélsőséges időjárási körülmények között. A strapabíró, de sokszor nem megfelelő díszítőértékkel rendelkező alapfajok alkalmassága új irányt mutathatnak a hazai díszfűnemesítésnek.

GEMMOTERÁPIÁS KIVONATOK BELTARTALMI PARAMÉTEREINEK ÉS ANTIMIKROBIÁLIS HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

HÉJJA MELINDA[1], **UNGVÁRI** BORÓKA[2], **DR. OLÁH** NELI-KINGA[3], **DR. GYÖRGY** ÉVA[2], **DR. MÁTHÉ** ENDRE[1]

[1] Debreceni Egyetem
[2] Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem
[3] "Vasile Goldiș" Nyugati Egyetem

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

hejja.melinda@gmail.com

Kulcsszavak: gemmoterápia, beltartalmi paraméterek, antimikrobiális hatás, minimális gátló koncentráció, minimális baktericid koncentráció

A gemmoterápia olyan gyógyászati módszer, amely során a kivonatokat friss rügyekből, hajtásokból és más merisztematikus szövetekből nyerik. Az így előállított kivonatok feltehetőleg hatékonyabbak, mint a termésekből előállított extraktumok, ugyanis a másodlagos metabolitok mellett egyéb értékes komponensek is fellelhetők bennük, mint enzimek, hormonok, citokinek és nyomelemek. A szakirodalomban kevés adat található a rügykivonatok analitikai és mikrobiológiai vizsgálatáról, ezért kutatásunk célja feltérképezni három növényi rügykivonat beltartalmi paramétereit és antimikrobiális hatását 13 patogén és romlást okozó mikroorganizmusra különböző módszerekkel, mint az agar diffúziós módszer és a táplevesben történő tenyésztési eljárás. Az agar diffúziós módszer alkalmazásával a minimális gátló koncentrációkat (MIC) határoztuk meg tápagarban, majd 8 mikroorganizmus esetében táplevesben történő tenyésztési eljárást is alkalmaztunk, amely során a minimális gátló- és minimális baktericid koncentrációkat (MIC és MBC) állapítottuk meg. A kivonatokat kevertük is 1:1 arányban és így is megvizsgáltuk az antimikrobiális hatásokat. A kivonatok jótékony mikroorganizmusokkal szembeni hatását és egyúttal tejiparban való alkalmazhatóságát vizsgáltuk joghurtokban, mely során a tejsavbaktériumok viselkedését monitorizáltuk a kivonatok jelenlétében.

Beltartalmi paraméterek tekintetében a kivonatokban több mint 80 komponenst sikerült azonosítani, többek között polifenolokat, vitaminokat, aminosavakat, karbonsavakat és terpéneket.

Az agar diffúziós módszer eredményei alapján a vizsgált rügykivonatokkal szemben leginkább érzékeny mikroorganizmusok a Bacillus cereus és a Staphylococcus aureus. A táplevesben történő tenyésztési eljárás során az előbb említett két baktérium esetében a kivonatok alacsonyabb koncentrációi is szaporodásgátló hatást fejtettek ki, míg a többi mikroba esetében csak a nagyobb koncentrációknak volt hasonló hatásuk. Baktericid hatás tekintetében a Gram-pozitív baktériumok érzékenyebbek voltak a Gram-negatívokkal szemben, amely a sejtfalszerkezet különbözőségének tudható be. A kevert kivonatok az alap kivonatokhoz képest változatos eredményeket mutattak, szinergens és antagonista hatások egyaránt megfigyelhetők voltak.

A továbbiakban ezen kivonatok nutritív hatásainak a vizsgálata a cél ecetmuslica sejtvonalon, továbbá más rügykivonatok antimikrobiális tulajdonságainak feltérképezése és élelmiszerek fejlesztése.

IN VITRO EVOLÚCIÓS ÉS KOSZELEKCIÓS ANTIMIKROBIÁLIS REZISZTENCIA VIZSGÁLATOK MEGA-PLATE SEGÍTSÉGÉVEL ESCHERICHIA COLI BAKTÉRIUMON: FLORFENIKOL ANTIBIOTIKUM HATÁSA

DR. KEREK ÁDÁM[1], DR. TÖRÖK BENCE[1], BÁNYAI KRISZTIÁN[1,2], DR. JERZSELE ÁKOS[1]

[1] Állatorvostudományi Egyetem
[2] HUN-REN Agrártudományi Kutatóközpont

Alszekció: Állatorvos és állattenyésztési tudományok / Veterinary and Animal Husbandry Sciences

kerek.adam@univet.hu

Kulcsszavak: evolúció; koszelekció; MEGA-plate; Escherichia coli; florfenikol; szekvenálás; MIC

Napjaink egyik legmeghatározóbb problémája az antimikrobiális rezisztencia széles körű terjedése. Ezért elengedhetetlen az egyes kialakuló rezisztencia mechanizmusok vizsgálatára alkalmas in vitro evolúciós és koszelekciós vizsgálatok alkalmazása, amely során nyomon követhetők a bekövetkező fenotípusos és genotípusos változások.
Vizsgálataink során az adaptált MEGA-plate módszer alkalmazásával néztük a florfenikol hatóanyag 1x, 10x, 100x és 1000x koncentrációjának Escherichia coli baktérium különböző antibiotikum MIC értékének változására gyakorolt hatásait, új generációs szekvenálás segítségével összesen 44-féle antimikrobiális rezisztencia gént azonosítottunk, melyek az összes mintában azonosak voltak. Megállapítottuk a törzs szerotípusát, vizsgáltuk a virulencia faktorok változását. A bekövetkező kromoszóma pontmutációk közül számos rezisztenciát kódoló és regulátor génben (acrB, acrR, emrR, robA) bekövetkező mutáció következtében aktiválódó multidrug komplex efflux pumparendszer aktiválódása feltételezhető a fenotípusosan megnyilvánuló rezisztencia fokozódása mögött.
Elsőként írtuk le a florfenikol antibiotikum nagy koncentrációinak más antibiotikumok minimális gátló koncentráció (MIC) értékére gyakorolt rezisztenciát fokozó hatását, mely hatások ún. SOS-box gének mutációi révén háromféle multidrug efflux pumparendszer fokozott működésének tulajdoníthatók: ezek az mdtABC-tolC, emrAB-tolC és acrAB-tolC gének. Az ezeket szabályozó acrR, emrR és rpbA génekben bekövetkező mutációk alátámasztják a fokozott génexpresszió lehetőségét. Ennek igazolásához további transzkriptomikai vizsgálatok szükségesek. Kutatásunk rávilágít az antimikrobiális rezisztencia kialakulásának genetikai hátterének kiemelt jelentőségére, és a felelős szakmai szempontok alapján választott antibiotikum felhasználásra.
A projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-20-3-I-ÁTE-1 és ÚNKP-21-2-I-ÁTE-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával, az Állatorvostudományi Egyetem Normatív Kutatásfinanszírozási Bizottságának (NKB) támogatásával készült. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült. Az RRF-2.3.1-21-2022-

00001 számú projekt a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz és Nemzeti Helyreállítási Alapból nyújtott támogatásával, az RRF-2.3.1-21 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

ASSESSING CHLOROPHYLL CONTENT DYNAMICS IN HYDROPONIC ICEBERG LETTUCE UNDER VARIED LIGHT INTENSITY USING HYPERSPECTRAL IMAGING AND SPECTRAL INDICES

KUNDATHIL **ANUSHA, DR. JUNG** ANDRÁS

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

anushak@student.elte.hu

Kulcsszavak: Hydroponics, Chlorophyll, LED, Hyperspectral images, Vegetation indices,

Hydroponic cultivation offers a controlled environment for plant growth, with light being a critical factor influencing photosynthesis and chlorophyll synthesis. This study focused the temporal dynamics of chlorophyll content in hydroponically grown iceberg lettuce under Kind LED grow lights with varying intensities. Hyperspectral images were acquired using a hyperspectral imaging sensor at multiple time points during the growth stages: October 20, October 27, November 7, and November 21. Concurrently, the light intensity was systematically increased by 10% per week, from 30% to 50% intensity.

To assess plant health and chlorophyll content, Modified Chlorophyll Absorption in Reflectance Index (MCARI), Normalised Difference Chlorophyll Red Edge Index, Normalised Difference Plant Pigment Ratio, Photochemical Reflectance Index (PRI), and Normalized Difference Vegetation Index (NDVI) were used. These indices were calculated for each observation date to track changes over time. Utilizing K-means clustering classification techniques in QGIS, we analysed the spectral data and identified patterns in chlorophyll content corresponding to the different light intensities. The findings suggest a significant correlation between increased light intensity and the Chlorophyll Red Edge Index, indicating its potential as a reliable indicator of chlorophyll content under varying light conditions.

However, further experiments are needed to validate these findings and explore additional factors influencing chlorophyll dynamics in hydroponically grown lettuce. This study underscores the importance of spectral imaging and spectral indices in monitoring plant health and optimizing growth conditions in controlled environments.

ÉLELMISZERPAZARLÁS A MAGYAR HÁZTARTÁSOKBAN – ELKERÜLHETŐ?

KUNSZABÓ ATILLA, DR. SÜTH MIKLÓS, DR. SZAKOS DÁVID, DR. KASZA GYULA

Állatorvostudományi Egyetem

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

kunszabo.atilla@univet.hu

Kulcsszavak: élelmiszerhulladék, háztartások, SDG, fenntartható élelmiszerfogyasztás

Az ENSZ 12.3 Fenntartható Fejlődési Céljának megfelelően 2030-ig világszinten 50%-kal kellene csökkenteni az élelmiszerhulladékok mennyiségét a kiskereskedelem, az étkeztetés, valamint a háztartások szintjén. Az Európai Unió, követve az ENSZ erőfeszítéseit, 2030-ig 30%-os csökkentést szeretne elérni az említett ágazatokban, amelyet a tagállamoknak kötelezően teljesíteni kell. Az erre vonatkozó jogszabálymódosításról jelenleg is tagállami egyeztetés folyik. Annak érdekében, hogy elérhető csökkentési célok kerüljenek megfogalmazásra, fontos megvizsgálni a fogyasztók álláspontját, ugyanis az EU teljes élelmiszer-ellátási láncában keletkező élelmiszerhulladékok 54%-a háztartásokhoz köthető.
A kutatás hulladéknaplóval támogatott közvetlen élelmiszerhulladék-mérési módszeren alapul. A kutatási módszertan megfelel az EU jogszabályi ajánlásainak. A felmérés 2021 őszén történt. A kutatásba bevont háztartások (n=282) egy hétig közvetlenül mérték az otthonukban keletkező élelmiszerhulladékot, az adatok hulladéknaplóban kerültek rögzítésre. A felmérés része volt egy bemeneti és egy kimeneti kérdőív, amelyek során a válaszadóknak meg kellett becsülniük a háztartásukban keletkező élelmiszerhulladék mennyiségét, valamint a csökkentés lehetőségéről is nyilatkozniuk kellett.
A válaszadók 84%-a a mért adatokhoz képest kevesebbre becsülte a háztartásában keletkező élelmiszerhulladék mennyiségét. A közvetlen mérés alapján egy fő átlagosan 65,5 kg élelmiszerhulladékot termel évente, míg a fogyasztók által becsült mennyiség 33,7 kg/fő/év, így átlagosan 48,5%-kal becsülték alul a valós mennyiséget. A háztartások 77%-a gondolta úgy, hogy képes lenne csökkenteni a jelenlegi mennyiséget. A felmérés eredményei szerint a háztartartások megfelelően észlelik a valós pazarlást jelentő elkerülhető élelmiszerhulladékot (pl. elfeledett készétel, megromlott joghurt), és ezt képesek lennének csökkenteni. A fogyasztásra nem alkalmas, nem elkerülhető élelmiszerhulladékok esetében (pl. tojáshéj, kávézacc, csirkecsont) a válaszadók nem látják lehetőségét a csökkentésnek.
A kutatási eredmények alapján javasoljuk az elkerülhető és a nem elkerülhető élelmiszerhulladékok jogszabályi szintű megkülönböztetését. A két kategória hátterében ugyanis különböző okok húzódnak. A valós pazarlást jelentő elkerülhető élelmiszerhulladék oka a nem megfelelő tervezés, a fogyasztói tudatosság és az élelmiszerekkel kapcsolatos ismeretek hiánya, amíg a nem elkerülhető élelmiszerhulladék emberi fogyasztásra eredetileg is alkalmatlan, az otthoni ételkészítés melléktermékeként keletkezik. Az elkerülhető élelmiszerhulladékok megelőzése érdekében javasoljuk a tudatosságot és magatartást célzó intenzív lakossági kommunikációt és oktatást, míg a nem elkerülhető élelmiszerhulladékok kezelésére megfelelő elkülönített gyűjtés bevezetése és népszerűsítése jelenthet megoldást.

ÖKOLÓGIAI HÁLÓZATOK TÁJI SZINTŰ ALKALMAZÁSÁNAK MÓDSZERTANI MEGALAPOZÁSA

KUTNYÁNSZKY VIRÁG, DR. SZILVÁCSKU MIKLÓS ZSOLT

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Környezettudományok és természetvédelem / Environmental Sciences and Nature Conservation

kut.virag@gmail.com

Kulcsszavak: ökológiai hálózat, természetvédelem, térinformatika, GIS, területi tervezés

Disszertációm fő célja az ökológiai hálózat lehatárolásával kapcsolatban rendelkezésre álló módszertanok áttekintése, elemzése és összehasonlítása, ezek mentén pedig egy saját, táji szintű komplex módszertan kidolgozása. Célom az ökológiai hálózat szerepének újraértelmezése, különös tekintettel a puffer és rehabilitációs területekre - mindezt a holisztikus szemlélet megvalósíthatóságáért.

Kutatási témám megválasztásánál az ökológiai hálózat kihívásai ösztönöztek, hiszen jelenleg a MaTrT-ben meghatározott, jogszabályban rögzített területi övezetek nem látják el a megfelelő funkciójukat táji szinten. Ennek oka részben a kijelölés módszertanában keresendő, a hazai 9 nemzeti park mind eltérő szempontokat vett figyelembe a hálózat meghatározásánál, elsősorban természetvédelmi célokat tartottak szem előtt, az értékes védett fajok és élőhelyek előfordulására alapoztak. A hálózatfunkció és a rendszerszintű működés sem a lehatárolásnál, sem pedig a fenntartásnál és a jogszabályi környezet kialakításánál nem volt szempont.

Munkám során eddig 93 tudományos cikket, könyv(részlet)et, hazai és nemzetközi, a téma szempontjából releváns stratégiát tekintettem át. A feldolgozott szakirodalom alapján megállapítottam, hogy az ökológiai hálózat modellezésének 4 fő irányzata lehetséges: 1) természetességi és táji indikátorok alapján, 2) least-cost path módszer alkalmazásával, 3) konnektivitás- és hálózatelemzéssel, valamint 4) funkcionális megközelítéssel. Az elsődleges különbség a négy módszer között a modellezés céljában van: az 1) és a 3) egy általános érvényű hálózatot tár fel, míg a 2) és a 4) egy adott faj számára alkalmas élőhely-láncolat feltárásában érdekelt. Emellett a 2) és a 3) irányzat a hálózatosságot is figyelembe veszi, míg az 1) megközelítésnél ez nem szempont. Mind a négy módszer egyaránt támaszkodik terepi adatokra és térinformatikai eszközökre.

Továbbá a kutatómunka alapján megállapítottam, hogy az ökológiai hálózat kiterjedését három különböző tényező befolyásolja: a táj adottságai (mint keretrendszer), az élővilág (mint használók) és az emberi befolyás (mint alakító tényező). A hálózat meghatározására szolgáló különböző indikátorok, modellezési eszközök, melyek az előző négy megközelítés gyakorlati megvalósíthatóságát szolgálják, mind besorolhatók a három alakító-tényező valamelyikébe. Például a fragmentáció mérése (amely általánosan része az ilyen kutatások módszertanának) az ember alkotta mesterséges gátak, barrierek elhelyezkedését vagy sűrűségét számszerűsíti.

Az általam tervezett módszertan is ezeket a 3 befolyásoló tényezőhöz köthető eszközöket alkalmazza. Térinformatikai modellek és mérőszámok széles skáláját alkalmazom annak

érdekében, hogy megfigyelhessem, melyek vezetnek hasonló eredményre. Összehasonlítom a faj-szempontú modellezéseket a fajcsoportok igényein alapuló elemzéssel, emellett tájmetriai mérőszámokat alkalmazok a táj adottságainak és szerkezetének leírására.
Az átfogóbb eredmények érdekében a módszertant három különböző adottságú területen tervezem tesztelni: egy dombsági, egy síksági és egy ember által erősen befolyásolt tájrészletben.
A várható eredmények szempontjából a kutatás célja egy olyan értékskála megállapítása, mely szerint valamely terület része-e az ökológiai hálózatnak, és egyúttal mutatja, hogy milyen szerepet tölt be annak rendszerében. Emellett pedig feltárom, hogy a különböző modellezési módszerek és megközelítések közül melyek (vagy melyek kombinációi) azok, amelyek az általános érvényű hálózatot a legjobban leírják.

KÜLÖNLEGES ÍZESÍTÉSŰ KÉZMŰVES SÖRÖK GYÁRTÁSA

MIHALKÓ JÓZSEF, BAKOTA ZALÁN

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

mihalko@mk.u-szeged.hu

Kulcsszavak: sör, sörfőzés, gyógynövények, hidegkomlózás

A kutatómunkánk során élelmiszeripari termékek előállítását céloztunk meg, azonbelül is a kézműves sörök gyártását. A kiindulópontunk az volt, hogy olyan terméket készítsünk, mellyel nem találkoznunk nap, mint nap. Emiatt esett a választásunk alapanyagként a gyógynövényekre, mert habár van rá egy-két precedens, hogy ezzel kísérleteznek bizonyos főzdék, egyáltalán nem elterjedt az ilyen irányú felhasználásuk. Az alkalmazott gyógynövények kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy jellegzetes aromákkal, ízvilággal rendelkezzenek. Ezek közül végül hat növény került kiválasztásra: a hibiszkusz, a boróka, a kakukkfű, a levendula, a zsálya, valamint a kamilla, amelyeket hidegkomlózás technikájának segítségével juttatunk bele a sörbe.

Először egy házi sörfőző berendezéssel lefőztünk egy alapsört, amely a New England IPA receptje alapján készült. A forralás során tudatosan kihagytuk a komlót, hogy ne nyomja el a gyógynövények ízét. Ezután a másodlagos erjedés közben, a hidegkomlózáshoz hasonlatosan, a gyógynövényeket komlózsákokba helyezve áztattuk bele a sörökbe külön-külön. Ezenkívül végeztünk egy tényleges hidegkomlózást is kontrollként, Citra aromakomló felhasználásával.

Az elkészült söröket különböző analitikai és érzékszervi vizsgálatoknak vetettük alá. Meghatároztuk a sör látszólagos és valódi alkoholtartalmát, erjedés- és végerjedésfokát, ezenkívül a látszólagos, valódi és eredeti extrakttartalmát, abszorbanciáját (a színintenzitás meghatározásához), valamint egy független bírálócsoportot felállítva, érzékszervi megfigyelést és értékelést is végeztünk.

Munkánkat az egyéni véleményünk, a bírálócsapat meglátásai, valamint az analitikai módszerek visszajelzései alapján sikerként könyvelhetjük el. A sör erjedésfoka és látszólagos végerjedésfoka a jó sörökre vonatkozó irodalmi értékkel korrelál. Az alkoholtartalomnál szintén elmondhatjuk ezt, egy kellemes, 4,7%-os sört kaptunk. Az eredeti extrakttartalom minőségi sörök esetén min. 11%, a sörünk e fölötti értékkel bír. A színvizsgálat során, habár szabad szemmel is látszódik, de számszerűsítettük, hogy a sörünk az alaprecept sörével összhangban a világos söröket képviseli.

Az érzékszervi bírálók értékelései is többségében pozitívak voltak. A résztvevő 25 fő bírálónak a bírálat során 1-5 között pontozni kellett a söröket szín, illat, íz, testesség és összbenyomás alapján. Nem volt egy olyan sör sem, amelyre nagyon alacsony pontszámok érkeztek volna, az átlagokat tekintve a leggyengébbnek tituláltak is közepes pontszámokat kaptak. A legjobbnak ítélt sörök a kakukkfű-, valamint a zsálya-ízesítésűek voltak, ezek átlagos pontszámai az íz és összbenyomás alapján 4-es fölöttiek lettek. A bírálat részét képezte egy egyéni sorrend felállítása is a legjobbtól a legrosszabbig. Ezen eredmények átlagai hasonló tendenciát mutattak

adott sörre vonatkozóan, mint a tulajdonságokra adott pontszámok. A legmagasabban rangsorolt sörök a kakukkfüves és a zsályás lettek, ezek után a levendulás és a kontroll következik, a sort pedig a kamillával, a hibiszkusszal és a borókával ízesített zárja. Habár ez utóbbiak a lista alján végeztek, az átlag helyezésük 4-5 között volt a maximum 7-ből, amely nem jelenti azt, hogy a sörök rosszak lennének, inkább azt, hogy a bírálók ízlésvilága változatos. Összességében tehát elmondható, hogy a kutatómunkánk elkészítéséhez felvetett ötlet megvalósítása sikerrel zárult, a gyógynövényekkel készült sörökkel való komolyabb kísérletezés új utakra vihet a sörfőzés területén.

IMPACTS OF EXTENDED LACTATION LENGTH OF NURSE SOWS ON THEIR RISK OF REMOVAL DUE TO FAILURE TO EXPRESS ESTRUS AND CONCEPTION

OSOTSI JOAB MALANDA**, PROF. NOVOTNI-DANKO** GABRIELLA**, PROF. BALOGH** PETER

University of Debrecen

Alszekció: Állatorvos és állattenyésztési tudományok / Veterinary and Animal Husbandry Sciences

mtolivet.livet@gmail.com

Kulcsszavak: Sow, parity, no heat, did not conceive, risk

Nurse sows in most commercial pig production systems wean their litter, and they are used to nurse an additional second litter until weaning, thereby extending their lactation period. Extended Lactation Length (ELL) of nurse sows is associated with poor reproduction thereafter. Therefore, the aim of this study was to examine the risk associated with ELL, which resulted in the removal of a nurse sow from the herd. Records of 19739 removed nurse sows through failure to express heat and did not conceive were analyzed in SPSS statistics, and Chi-square test was used to test for group differences. Three groups of ELL in days were created based on available literature recommendations. The groups comprised of 0-7d n = 3306, 8-14d n = 9293, and 15-21d n = 7140. Results showed that when parity 2 and parity 6 nurse sows were extended for 0–7 days, they faced a high risk (χ^2 =13.312, P = 0.021) of removal due to conception failure and failure to return to estrus, respectively. When parity 2 and parity 5 nurse sows were extended for 8–14 days, they were at high risk (χ^2 =59.847, P<0.001) of removal because they failed to conceive and failed to show heat, respectively. Finally, when ELL was at 15–21 days, parity 4 and parity 5 nurse sows experienced a high risk (χ^2 =41.751, P<0.001) of removal due to failure to express estrus, whereas at the same period of time, parity 2 and parity 3 nurse sows were at a high risk (χ^2 =41.751, P<0.001) of removal due to failing to conceive. Return to estrus is considered the most important indicator of the reproductive soundness of any weaned sow. Failure to return to estrus risks the herd experiencing prolonged Non Productive Days (NPDs), which are costly, and subsequently risking the sow's stayability in the herd. Producers can use this information to make adjustments to nurse sow systems.

FOUR MITE SPECIES NEW TO THE HUNGARIAN FAUNA.

QASQAS RAZAN

Hungarian University of Agricultural and Life Sciences

Alszekció: Környezettudományok és természetvédelem / Environmental Sciences and Nature Conservation

razanmohammed1996@gmail.com

Kulcsszavak: Agroecosystem, First Records, Root Zone, Hungary.

The importance of soil microfauna, comprising microbial communities and invertebrates, in preserving plant health and productivity is emphasized in their performance of essential functions within ecosystem services pivotal for plant protection. Ranging from pest regulation to the augmentation of soil fertility and decomposition of organic matter, their actions significantly bolster plant resilience and ecosystem equilibrium. An in-depth comprehension of their nuanced contributions is imperative for devising efficacious strategies in plant protection. In this comprehensive exploration of the mite fauna in Hungary, we unveil the presence of four previously unknown mite species across a diverse array of agroecosystems, including alfalfa, cereals, maize, sunflower, and various weed species such as *Artemisia artemisiifolia, Amaranthus retroflexus, Chenopodium album, Rumex obtusifolius,* and *Stellaria media*. This discovery significantly enriches the biodiversity of the region and underscores the importance of understanding microfauna within different agricultural contexts. By employing rigorous soil sampling, mite extraction using Berlese Funnel, and subsequent preparation of specimens in lactic acid treatment for microscopic examination and taxonomic analysis, our study delves into the intricate dynamics of mite diversity within the root zones of various weed species and crop plantations in Martonvásár region, situated in the outskirts of Budapest.

Our findings reveal the first records of four new mite species for Hungary, each possessing unique characteristics and ecological roles. Firstly, *Cunaxa capreolus* emerges as a noteworthy predatory mite, demonstrating potential applications in biological control against *Meloidogyne incognita* nematodes, particularly in greenhouse settings. Secondly, *Favognathus acaciae*, characterized by its distinctive shield adorned with 14 holes on the ventral side, represents another predatory mite species within our discovery. Thirdly, *Bakerdania janetscheki* stands out with its remarkable feature - a small claw on the tibiotarsus of one leg, highlighting the intricate morphological adaptations within this taxonomic group. Lastly, *Parasitus mammillatus*, a large, predatory mite that draws attention with its T-shaped first sternal setae, contributing further to the understanding of mite morphology and taxonomy.

These groundbreaking findings not only expand our knowledge of Hungarian mite fauna but also underscore the necessity for ongoing biodiversity monitoring efforts in agricultural landscapes. By shedding light on previously unknown species and their ecological roles, our study offers valuable contributions to the broader understanding of Hungarian fauna, facilitating more informed conservation and management strategies in the future.

THE SHOCKS OF THE POLITICAL ECONOMY ON COCOA EXPORT IN GHANA

RABIU ABDUL-MANAF, EBENEZER FRIMPONG

Corvinus University of Budapest

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

abdul-manaf.rabiu@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: Government Policies, Political Economy, Gravity Model, Cocoa Export, Ghana

The distribution of power in the political economy determines the outcomes of government policies on cocoa export. Cocoa is one of the major cash crops for Ghana's political economy. This paper examines the political impact of negative economic shocks in the context of a strong apathy economy, considering the decrease in Ghana's cocoa export performance. Data obtained from COCOBOD Ghana, Parliament of Ghana, MOFA Ghana, World Bank and WITS database to estimate the volume of cocoa export between exporting nations and destinations. The gravity model is used since it is known for assessing bilateral trade flows between exporting nations and destinations. The political response to negative economic shocks is significant. The adverse economic shocks influence political economy policies for agricultural policies, affecting cocoa exports. Negative economic shocks have repercussions for political policies on exports and adversely affect cocoa markets. Political leader's response to the economic shocks on the cocoa export is significant. The decrease in Ghana's cocoa export performance, and how the Ghana political economy would respond to weak economic conditions is very crucial. This is because there are weak institutionalized agricultural policies on cocoa export. The economic sizes of the trading countries need to be measured; therefore, Gross Domestic Product (GDP) is considered. The critique of the economic shocks involves the share of power in the political economy emerging as a theoretical perspective that does not pay attention to the characteristics of agricultural policy development. Therefore, it is recommended that an effort towards attracting more attention to improve political economy agricultural policies is needed; hence, it is evidence that outcomes of government policies generate different costs and benefits that influence cocoa export policy formulation.

EXPLORING THE ECOLOGICAL IMPLICATIONS, GASTRONOMIC APPLICATIONS, NUTRITIONAL AND THERAPEUTIC POTENTIALS OF JUGLANS REGIA L. (GREEN WALNUT): A COMPREHENSIVE REVIEW

SHAIKH AYAZ MUKARRAM, ABDEL HAKAM ESMAEIL MOHAMED AHMED, DR. VÁRALLYAY SZILVIA, BARÁTH NIKOLETT, DR. JÓZSEF PROKISCH, PROF. BELA KOVÁCS

University of Debrecen

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

Ayaz.shaikh@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: Green walnut; Therapeutic uses; culinary applications; Ecological aspects; Circular economy

The green walnut, often overshadowed by its more mature counterpart, is emerging as a significant player in environmental, culinary, and health fields due to its unique set of properties. It holds an essential ecological role, showcases culinary versatility, and possesses therapeutic benefits that are increasingly recognized. The exploration of green walnuts' bioactive compounds and their potential impacts on human health is a growing area of interest, highlighting their medicinal promise. The species Juglans regia L., to which green walnuts belong, plays a pivotal role in enhancing soil health, fostering biodiversity, and influencing ecological dynamics across diverse ecosystems. The documentation and understanding of these impacts are vital for fostering responsible environmental stewardship and developing sustainable land use strategies.

In the culinary world, while black walnuts have been widely utilized, green walnuts offer unique flavours and textures that are being increasingly incorporated into various culinary traditions. These unique culinary attributes are crucial for the advancement of cooking techniques and the preservation of traditional food customs. From a nutritional standpoint, green walnuts are packed with omega-3 fatty acids, antioxidants, and essential vitamins and minerals, making them a powerhouse of nutritional benefits. They are celebrated for their pharmacological properties, including antioxidant, antibacterial, antiviral, anticancer, anti-inflammatory, and cognitive function enhancement capabilities.

Integrating green walnuts into one's diet can bolster antioxidant defences, improve cardiovascular health, and enhance overall well-being, making them a valuable addition to a health-conscious lifestyle. Moreover, the consumption of Juglans regia L. aligns with sustainable eating practices, thanks to its distinctive flavor and texture, further promoting its inclusion in dietary choices.

This paper delves into the nutritional and pharmacological aspects of green walnuts, shedding light on their potential applications in food and pharmaceutical research. The multifaceted benefits of green walnuts, spanning ecological contributions, culinary innovation, and health improvements, underscore their growing importance and the need for continued research and promotion.

IMPROVED VISUALIZATION OF GONAD TRANSFORMATION BY A PARTIALLY TRANSPARENT ZEBRAFISH REPORTER LINE

SZABÓ OLIVÉR MÁTÉ, **HIRTH** MIRELLA**, DR. SZABÓ** GYULA**, DR. ORBÁN** LÁSZLÓ**, DR. SZEVERÉNYI** ILDIKÓ

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Állatorvos és állattenyésztési tudományok / Veterinary and Animal Husbandry Sciences

szabooliver18@gmail.com

Kulcsszavak: natural sex reversal, apoptosis, PGC, transgenic reporter line, casper

The primary goal of our research is to understand the sexual development of fishes using the zebrafish model. During the development of zebrafish gonad, a 'juvenile ovary' forms in most future males and later transforms into a testis [1]. This process is not yet fully understood. We have been using the *tg{ddx4::egpf}* (earlier *tg{vas::egfp}*; [2-3]) transgenic line to visualize gonad development and transformation, since the maternally encoded *ddx4* transcripts and the fluorescent protein segregate with the primordial germ cells (PGCs). Unfortunately, the presence of pigments interferes with *in vivo*observation of Egfp signals derived from ovaries. For this reason, we introgressed the transgene into the double pigment mutant zebrafish line, *casper* [4] with a more efficient selection procedure, than those published earlier [5-6]. The new homozygous transgenic line on *casper* background was named *gáspár*(pronounce: ghaashpar).

Currently we are working on the characterization of this line and its potential application as an improved model for studying gonad development. Our preliminary data clearly show that lack of black and reflective pigments in the trunk area enables better visualization of Egfp-tagged germ cells. Although PGCs play an essential role in early gonad formation [7], occasionally they do not reach the gonadal ridge during their migration. To reveal potential effects of this mis-migration process on sexual development of zebrafish, we studied the migration of PGCs *in vivo* with time-lapse imaging.

Despite their obvious advantages and benefits, transgenic reporter lines with ovary-enhanced Egfp production are not ideal for studying testicular processes. Therefore, we started to work on the second transgenic construct that can be introduced into *gáspár* to visualize the testis development with a different reporter gene. So far, we have found six marker gene candidates, whose regulatory region can be potentially suitable for marking the testis *in vivo*.

We propose that the *gáspár* line should be considered in those experiments where signals from the gonad are detected - especially in larvae/juveniles - as its use will help researchers to gain a better understanding on the sexual development of zebrafish.

NUTRIENT ANALYSIS OF MILK PRODUCTS

TAMÁSI BORBÁLA[1], **DR. BODOR** KATALIN[2], **DR. KERESZTESI** ÁGNES[2], **DR. BODOR** ZSOLT[2], **DR. SZÉP** RÓBERT[2]

[1] Pécsi Tudományegyetem
[2] Vadgazdálkodási és Hegyvidéki Erőforrások Kutatási és Fejlesztési Intézet

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

berecki.borbala@gmail.com

Kulcsszavak: dairy products, milk, cheese, butter

Cow's milk has a prominent place in the human diet because of its high nutritional value and ease of absorption and utilisation. Milk is called the perfect food, with a balance of nutritional components such as carbohydrates, proteins, fats, minerals and vitamins. In addition to its nutritional and hydrating function, milk also plays a key role in providing essential beneficial microflora that helps to strengthen the immune system in all newborn babies.
Milk is an ideal source of nutrition as it contains a balanced combination of carbohydrates, proteins, fats, minerals and vitamins. In this study, the nutritional content of dairy products on the Romanian market was analysed.
The market research was carried out in Miercurea Ciuc, in August 2022, where all dairy products available in supermarkets (190) were collected. We worked with a total of 190 dairy products, including 68 milk, 41 sour cream, 46 cheese and 37 butter. For milk and butter, two different categories were used with a fat content of 1.5% and 3.5% for milk and 59-65% and 78-85% for butter. For sour cream, there were three categories (12-16%, 18-20% and 25-35% fat). The collected products were statistically analysed according to their nutritional characteristics (energy value, fat content, carbohydrate, sugar, protein, salt, calcium).
In order to determine the differences between dairy product categories, descriptive statistics and box plot analysis were used. Results were displayed using a 2D bar chart in Microsoft Excel. The average energy values for the dairy products studied, classified by type, were as follows: milk (188/261 kJ/100 ml), sour cream (610/739/1091 kJ/100g), butter (2359/3022 kJ/100g) and cheese (1306 kJ/100g).

NDVI ALAPÚ MODELLEZÉSE A KÜLÖNBÖZŐ KORÚ HOMOKI AKÁC ÁLLOMÁNYOK ÁLLAPOTÁNAK

TÓTH MIKLÓS

Debreceni Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

totm84@gmail.com

Kulcsszavak: TÁVÉRZÉKELÉS, NDVI, VEGETÁCIÓMONITORING, HOMOKI AKÁC,

A távérzékelési módszereken alapuló erdőmonitoring egyre nagyobb jelentőséggel bír az erdészeti célú kutatások során. Az erdőterületek állapotának monitorozásában különös gyakorlati jelentőséggel bírnak a távérzékelésen alapuló módszerek. A távérzékelt felvételek elemzése során a vegetációs indexek, leginkább a Normalizált Differenciált Vegetációs Index (NDVI) használata alkalmas módszer regressziós modellek segítségével a növényzet biofizikai tulajdonságainak kutatására, a klorofill-tartalom, a fotoszintetikus aktivitás, valamint a biomasszatömeg becslésére. Minden olyan felvételből kiszámítható az index (NDVI), amely tartalmaz vörös és közeli infravörös csatornákat. Az index matematikai képlet segítségével számolható ki a térképi műveletek eredményeként, arányindex formájában. A képlet meghatározza, hogy a spektrum mely részeire van szükség az információkhoz és a számítások elvégzéséhez. Ennek következtében az ilyen típusú vizsgálatokhoz olyan szenzorok felvételei szükségesek, amelyek érzékenyek a megadott hullámhosszú tartományokra. Vegetációmonitoring vizsgálatunkban a lehatárolt különböző korú homoki akác állományok (4 tag) NDVI értékeit használtuk fel. A 2016–2023 közötti időszakot érintve 92 műhold felvétel (Sentinel 2) alapján elemeztük és dolgoztuk fel. Az indexek időbeli változásainak vizsgálata (éven belül, évek között) meghatározták az elemzéssel kapott eredmények értelmezhetőségét. A vegetációs index adatsora igen hatékonynak bizonyult, mint fenológiai indikátor, mivel segítségével pontosan meghatározható a vegetációs időszak kezdete, vége, csúcsa, valamint az aktivitás növekedési sebessége és trendje is könnyen modellezhető. Segítségével jól leírhatóvá válik a vegetáció, amely számos biofizikai paraméterrel (pl. klorofil tartalom) szorosan korrelált.

PONTY (CYPRINUS CARPIO) BÉL ÉS IVARTERMÉK MINTÁKBÓL IZOLÁLT MIKROBAKÖZÖSSÉGEK IDENTIFIKÁCIÓJA

VÁRKONYI DÁVID, **DR. KOVÁCS** MILÁN, **NAGY** BORBÁLA, **BARTUCZ** TAMÁS, **PETÉNYI** RÓBERT, **DR. CSORBAI** BALÁZS, **DR. KOBOLÁK** JULIANNA, **DR. URBÁNYI** BÉLA, **DR. BOKOR** ZOLTÁN, **DR. BERNÁTH** GERGELY, **DR. KASZAB** EDIT

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Állatorvos és állattenyésztési tudományok / Veterinary and Animal Husbandry Sciences

varkonyid99@gmail.com

Kulcsszavak: akvakultúra, szaporodásbiológia, mikrobiom, mikrobiológia, probiotikum

A ponty (*Cyprinus carpio*) hazánk tógazdasági haltermelésének döntő hányadát teszi ki. Ezen halfaj szaporításának sikeressége nehezen előrejelezhető, több esetben, ismeretlen okokból, igen alacsony termékenyülés figyelhető meg egy adott tenyészállomány esetében, mely kiszámíthatatlanná teszi a termelés hatékonyságát. A szaporodásbiológiai paraméterek romlásában a környezeti hatások mellett jelentős szerepet játszhat a mikrobiológiai egyensúly eltolódása, melynek vizsgálata növekvő jelentőségű tudományterület az ágazatban.

Kísérleteink során ponty tejes és ikrás tenyészállatok ivartermék mintájából, valamint intenzív recirkulációs rendszerből és tógazdaságból származó piaci méretű pontyok bél mikrobiótájából származó baktériumtörzsek azonosítását tűztük ki célul 16S rDNS szekvenálás és MALDI-TOF MS módszer alkalmazásával.

Az anyahalak (2 tejes és 2 ikrás) felkészítése és az ivartermék kinyerése a keltetőházi gyakorlatnak megfelelően történt. A mintákból hígítási sort készítettünk, majd tripton-szója agar (TSA) táptalajon 22°C-on 120 órás inkubációt követően telepszám meghatározást hajtottunk végre. A típusos telepeket elkülönítettük, majd tisztító szélesztést végeztünk. A tisztatenyészeteket felhasználásig -80°C-on tároltuk, valamint mikrohullámú sejtfeltárással DNS-t izoláltunk.

A bél mintavételhez kiválasztott 2-2 egyedet, túlaltattuk (állatkísérleti engedély: MATE-SZIC/1744-1/2022). Felületi fertőtlenítést követően a vékonybél 10 cm-es szakaszát kimetszettük, majd feltártuk, és a bélfalról nyert kaparékot foszfát puffer sóoldatba (PBS) mostuk. A mintákat De Man-Rogosa-Sharpe (MRS) agar táptalajra szélesztettük és 22°C-on 120 órát inkubáltuk. A további munkafolyamatok megegyeztek az ivartermékből származó mintákkal elvégzett eljárásokkal.

A 4 egyed bélmintájából származó 10 elkülönített tenyészet, valamint a 4 tenyészállat ivartermékéből izolált 16 baktériumtenyészet MALDI-TOF MS módszeren alapuló identifikációját az Eurofins Analytical Services Hungary Kft. MALDI Biotyper® (Bruker) készüléken hajtotta végre. Ezzel párhuzamosan elvégeztük a 16S rDNS gén részleges Sänger szekvenálását, majd összevetettük a két módszer eredményeit.

Eredményeink alapján a 16S rDNS szekvenálás és a MALDI-TOF MS módszer eredményei megerősítették egymást, így nagy biztonsággal kijelenthető az izolált baktériumtörzsek pontos

azonosítása. A szaporítás során vételezett ivartermék minták mikrobaközössége a TRBA (Technical Rule for Biological Agents) értékelési rendszere alapján több potenciálisan patogén baktériumtörzset tartalmazott (*Aeromonas hydrophila, Vagococcus fluvialis*), valamint a szakirodalom alapján opportunista halpatogénnek tekinthető fajok is azonosításra kerültek (*Acinetobacter oryzae, Acinetobacter johnsonii*). A bélszöveti izolátumok identifikációja kedvező eredménnyel zárult, három *Lactococcus* nemzetségbe tartozó tenyészetből két potenciálisan probiotikus hatású *Lactococcus lactis* izolátum, valamint egy *Lactococcus raffinolactis*törzs került azonosításra. Utóbbi baktérium a QPS (Qualified Presumption of Safety) listán nem szerepel, azonban fermentált élelmiszerekből már izolálták. Az ivarszervek mikrobaközössége és a szaporítás sikeressége közti összefüggések feltárása további kutatómunkát igényel.

A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által kibocsátott támogatói okirat alapján valósult meg (2022-1.2.6-TÉT-IPARI-TR-2022-00002). Munkánkat a KIM ÚNKP-23-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap által finanszírozott szakmai támogatása, az Innovációs és Technológiai Minisztérium által kiírt Tématerületi Kiválósági Program (TKP2021), Nemzetvédelem és Nemzetbiztonság alprogram pályázata (TKP2021-NVA-22), valamint a KIM megbízásából a Nemzeti Kulturális Támogatáskezelő által meghirdetett, „Szakkollégiumok tehetséggondozó programjainak támogatása” (NTP-SZKOLL-23-0043) pályázat segítette elő.

KANNABIDIOL (CBD) FARMAKOKINETIKAI VIZSGÁLATA CONNEMARA PÓNILOVAKON

DR. WERMER KATA ALINA[1], DR. KORBACSKA-KUTASI ORSOLYA[1], DR. CSERHALMI DÁNIEL[1], DR. BERKECZ RÓBERT[2], DR. CSUPOR DEZSŐ[2], DR. CZIKKELYNÉ ÁGH NÓRA[3], PÓNYA ÁGNES[1], DR. SZTOJKOV-IVANOV ANITA[2]

[1] Állatorvostudományi Egyetem
[2] Szegedi Tudományegyetem
[3] Pannon Egyetem

Alszekció: Állatorvos és állattenyésztési tudományok / Veterinary and Animal Husbandry Sciences

drwermerkata@gmail.com

Kulcsszavak: kannabidiol, CBD, farmakokinetika, ló, connemara póni

A CBD tartalmú készítmények használata a társállatok és lovak körében is egyre elterjedtebbé vált, azonban használatukat lovak esetében, kevés szakmai publikáció támasztja alá. A hatékonysági kutatások megkezdése előtt további vizsgálatok szükségesek, mert a lovakon végzett, korábbi farmakokinetikai kísérletek eredményei nagyon eltérőek. Az is kérdéses, hogy lovak esetében, az eddig mért, és igen változó CBD plazmakoncentrációk mellett várhatunk-e terápiás hatást? A terápiás koncentráció fajok között eltérő lehet. Embereknél már 5-30 ng/ml közötti plazmakoncentráció is hatékony lehet, míg kutyáknál ez 200-800 ng/ml. Az eddigi kutatások alapján elmondható, hogy az 1-3, illetve 10 mg/kg CBD beadását követően a hatóanyag detektálható mennyiségben jelenik meg a lovak plazmájában, azonban még nincs meghatározva a ténylegesen terápiás plazmakoncentráció.
Kutatásunk célja a CBD farmakokinetikai tulajdonságainak vizsgálata volt, melyben a CBD és két fő metabolitjának (7-OH-CBD, 7-COOH-CBD) meghatározását végeztük el tíz klinikailag egészséges connemara póniló plazmamintáiból, 2 mg/ttkg dózisú CBD olaj egyszeri beadását követően, célzott UHPLC-MS/HRMS mérés segítségével. A kísérletben vér hematológiai és biokémiai, valamint fizikális vizsgálatot végeztünk a mellékhatások feltérképezésére. Mintavétel a beadást követő 16. napig történt, így a kiürülés is hosszabb távon nyomon követhető volt.
A CBD maximális plazmakoncentrációja 24,47±3,721 ng/ml volt, melyet 2 órával a beadás után mértünk. Az anyamolekula a beadást követő 48 órában mindegyik egyedből, a 72. órában az állatok 60 százalékából, a 168. óráig pedig 40 százalékából volt kimutatható. A 7-OH-CBD metabolit detektálható volt 1 és 24 óra között, míg a domináns metabolit a 7-COOH-CBD minden egyed mintájában mérhető volt még a 384. órában is. A beadott CBD dózist az állatok jól tolerálták, mellékhatást nem lehetett megfigyelni. A fizikális vizsgálatok során a pulzusszámban szignifikáns csökkenés volt észlelhető a beadást követő 24. órában. A vérparaméterek esetében a karbamid szintben jelentkezett szignifikáns emelkedés, de végig a fiziológiás tartományban maradt.

Eredményeinkkel hozzájárulunk az oralis CBD dózis pontosításához, amivel további hatékonysági vizsgálatokat készítünk elő, illetve részletesebb képet kapunk lovakban a CBD farmakokinetikai jellemzőiről, kiürüléséről, mely a versenysport számára is szükséges, hiszen a CBD dopping listás hatóanyag.

AZ ELTÉRŐ VETÉSIDŐ HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA A KUKORICA KELÉSDINAMIKÁJÁRA, FEJLŐDÉSÉRE ÉS TERMÉSÉRE

ZAGYI PÉTER, HORVÁTH ÉVA, SZÉLES ADRIENN

Debreceni Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

zagyi.peter@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: Kelésdinamika, Kukorica, NDVI, SPAD, Termés Vetésidő

A tanulmányban azt vizsgáltuk, hogy az eltérő vetésidő hogyan hathat a kukorica kelésdinamikájára, fejlődésére és miként befolyásolhatja a szemtermést. A kukorica homogén kelésére, fejlődésére, stressztűrő képességére ható kulcsfontosságú tényezők az időjárás, a genotípus és az agrotechnika. A csírázás és kelés igen nagy hatással van a kukorica szemtermésére és minőségére. Vizsgálatainkat a Debreceni Egyetem Látóképi Kísérleti Telepén végeztük egy négyismétléses véletlen blokk elrendezésű kis parcellás szántóföldi kísérletben, átlagos csapadékellátottságú évben. Három eltérő vetésidőt alkalmaztunk (Vetésidő I.: április 17.; Vetésidő II.: április 24.; Vetésidő III.: május 23.). Mindhárom vetésidő esetében ugyanazon hibrideket (H1: FAO 380, H2: FAO 490) vontuk be a kísérletbe. A kelésfelvételezés során a kukorica kelésének első napjától kezdve öt napon keresztül eltérő színekkel jelöltük a kikelt egyedeket az előre kijelölt mintaterekben. A növénymagasságot, relatív klorofilltartalmat (SPAD-érték), és vegetációs indexet (NDVI) hat és tizenkét leveles, valamint 50%-os nővirágzás fenológiai fázisokban mértük (V6, V12, R1). Az I. Vetésidőben a vetéstől számítva 13 nap elteltével, 42,66 °C hasznos hőösszeg felhalmozásával keltek ki az első egyedek. A kelés fázisának első két napján a H1 hibrid 76%-a, a H2 hibrid 75%-a, míg a kelésfelvételezés 5. napjára a H1 hibrid 98%-a, a H2 hibrid 95%-a kelt ki. A II. vetésidőben a vetéstől a kelésig 10 nap telt el, 40,88 °C hasznos hőösszeget halmozott fel az állomány. A kelés dinamikusabb volt, mint az I. vetésidőben. Az első két napon a H1 hibrid 84%-a, a H2 hibrid 88%-a, míg a kelésfelvételezés 5 napján a H1 hibrid 95%-a, a H2 hibrid 100%-a kelt ki. A III. Vetésidőben a kelés fázisa a vetéstől számítva 5 napot követően kezdődött, ekkorra az állomány 56,39 °C hőösszeget gyűjtött. A kelés első két napján a H1 hibrid 87%-a, a H2 hibrid 84%-a, míg az 5 nap alatt a H1 hibrid 98%-a, a H2 hibrid 98%-a kelt ki. A vizsgálatok alapján megállapítható, hogy a SPAD-érték és az NDVI a tenyészidőszak előrehaladtával növekedett. A H1 hibridnél a mindhárom fenofázisban a legnagyobb SPAD-értéket (V6: 42,03, V12: 54,04, R1: 60,14) a II. Vetésidőben mértük, mely értéket a V12 növekedési szakaszban statisztikailag is igazoltuk. A H2 hibridnél a legnagyobb SPAD-értékek hat (V6) és tizenkét (V12) leveles állapotban a III. vetésidőben voltak (V6: 46,68, V12: 50,54; $p<0,05$). 50%-os nővirágzáskor (R1) a II. vetésidőben tapasztaltuk a legnagyobb SPAD-értéket (59,36), amely érték nem volt szignifikáns. Az NDVI vizsgálatok alapján elmondható, hogy mindkét hibridnél a V12 fenológiai fázisban a II. Vetésidőben volt a statisztikailag is igazolható legnagyobb érték (H1: 0,84; H2: 0,84; $p<0,05$). A termés tekintetében megállapítható, hogy a H1 hibrid legnagyobb termése az I. Vetésidőben volt (14,959 t ha^{-1}), mely érték 1,470 t ha^{-1}-ral haladta meg a II.

Vetésidő, és 0,920 t ha^{-1}-ral a III. Vetésidő terméseredményeit. A H2 hibrid termése az II. Vetésidőben volt a legnagyobb (14,208 t ha^{-1}), mely érték 1,100 t ha^{-1}-ral volt nagyobb az I. Vetésidő, és 0,827 t ha^{-1}-ral a III. Vetésidő terméseredményeinél. A terméseredmények közötti különbségek nem szignifikánsak. Az eredmények alapján elmondható, hogy a három vetésidő közül a III. vetésidő volt a kukorica számára a legkedvezőtlenebb.

Köszönetnyilvánítás: A tanulmány alapját szolgáló kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával (ÚNKP-23-3-II-DE-17) valamint a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

COMPARISON OF NDVI VALUES OF DIFFERENT SENSORS

ZSEBŐ SÁNDOR[1], **PROF. KOVÁCS** ATTILA JÓZSEF[1], **DR. KUKORELLI** GÁBOR[1], **DR. KULMÁNY** ISTVÁN MIHÁLY[1], **PROF. MILICS** GÁBOR[2]

[1] Széchenyi István Egyetem
[2] Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Növénytermesztési és kertészeti tudományok / Plant Breeding and Botany

zsebo.sandor@gmail.com

Kulcsszavak: Winter wheat, NDVI, sensors

A Normalizált Vegetációs Index (Normalized Difference Vegetation Index - NDVI) az egyik leggyakrabban, illetve legszélesebb körben kutatási és mezőgazdasági célokra használt vegetációs index, amely számos szenzor adatából kikalkulálható. Az NDVI egy dimenziómentes mérőszám, ami egy adott területen található növényzet vegetációs aktivitását fejezi ki, az értéke pedig a vegetáció által a közeli infravörös (NIR) és a vörös (RED) hullámhossztartományban visszavert intenzitások különbségének és összegének a hányadosából számítható ki. Egy adott terület NDVI értéke -1 és 1 közötti értéket vehet fel. A -1 felé közelítő értékek a vizet jelölik, míg a -0,1 és 0,1 közötti értékek a havat a kopár területeket vagy a homokot jelentik. A 0,1-nél magasabb és a 0,25-nél alacsonyabb értékek az elhalt növényi maradványokkal borított talajokat jelzik. Az alacsonyabb pozitív értékek (körülbelül a 0,2-0,4 közötti értékek) a gyengén füves, cserjés, míg a magasabbak a sűrűbb növényzetnek az indikátora. Általánosan elfogadottnak tekintettek az imént bemutatott határértékek, azonban felvetődik a kérdés, hogy minden eszközzel ugyanazokat az NDVI értékeket kapjuk, ha ugyanazt a területet vizsgáljuk? Kutatásom célkitűzése egy időben összehasonlítani egy kézi GreenSeeker, egy Phantom 4 multispektrál, egy MicaSense RedEdge-MX Dual Camera System és a Sentinel-2 adataiból számított NDVI értékeket őszi búzában. Az eszközök összehasonlítását négy különböző időpontban (2023. április 12., május 5., május 22. és június 16.) megismételtem, hogy megvizsgálhassam az őszi búza fenológiai változásainak szenzorok adataiból számított NDVI értékekre gyakorolt hatását. Eredményeim alapján lényeges szempont, hogy mikor és melyik eszköz adataiból történnek az NDVI értékek kalkulálása. Továbbá majdnem mindegyik szenzor között szignifikáns különbség állapítható meg a kiszámított NDVI értékek alapján. Kiemelendő a május 5-ei időpont, amikor is mindegyik szenzor mérési eredményeinek az összehasonlítása során szignifikáns különbség állapítható meg. A négy szenzor trendvonalának vizsgálata alapján a GreenSeeker, a Phantom 4 multispektrál és a MicaSense kamera adataiból készített NDVI értékek hasonló trendeket követnek mind a négy időpontra vetítve, míg a Sentinel-2 adatai eltérő mintázatot mutat.

ENHANCING THE PRACTICAL APPLICATION OF VIRTUAL REALITY SENSORY EVALUATIONS

ZULKARNAIN ABDUL HANNAN BIN, KÓKAI ZOLTÁN, GERE ATTILA

Hungarian University of Agriculture and Life Sciences

Alszekció: Élelmiszertudományi / Food Sciences

zulkarnain.abdul.hannan.bin@phd.uni-mate.hu

Kulcsszavak: Food Technology, Metaverse, Methods, Software, Sensory Science

The use of virtual reality (VR) technology has the potential to revolutionise sensory evaluation practices in the field of food science. A new concept, the Virtual Reality Sensory Booth (SB), has been developed to improve the accuracy and efficiency of sensory evaluation processes. The virtual SB, created using Unity 2022.3.10f1 and compatible with Oculus Quest 2 VR gear, simulates a traditional sensory booth, providing participants a realistic environment for evaluating food products. The software repository and developer documentation/manual can be found respectively at,

- https://github.com/MATESensoryVR/VRSensoryBooth_V1.2023.git ; and
- https://github.com/MATESensoryVR/VRSensoryBooth_V1.2023/blob/main/README.md.

To evaluate the effectiveness of the virtual SB, a study was conducted with forty-three participants from the Hungarian University of Agriculture and Life Sciences (MATE). Participants engaged in various sensory tests, including just-about-right (JAR), check-all-that-apply (CATA), and preference tests, using various food samples in this study using biscuits and orange juice.

Participants then provided feedback through a post-VR questionnaire, rating their experience of immersion, interaction, and overall experience on a Likert scale ranging from 1 (lowest) to 9 (highest). The results showed that the virtual SB was well-received, with participants expressing satisfaction with its immersive nature and usability. The "Overall experience with VR" received the highest average score (7.93±1.28), while "Pick up and/or place items in the virtual environment" scored the lowest (6.56±2.02). Other questions scored in descending order: "The quality of the VR technology overall" (7.30±1.28), "The level of immersion" (6.91±1.67), and "The quality of the graphics" (6.84±1.66).

These findings suggest that the virtual SB has the potential to be a valuable tool for sensory scientists and food industry professionals. By leveraging VR technology, the virtual SB offers new opportunities for conducting sensory analysis in a virtual environment, which could help advance the sensory science field. Additionally, integrating VR into sensory analysis could lead to a better understanding of consumer preferences, enhance product development processes, and improve overall consumer experiences in the food industry.

Állam- és jogtudományi szekció / Law Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

ENHANCING CYBERSECURITY AWARENESS IN COURTS TO ADDRESSING CYBERTHREATS

DR. ALBUSTANJI HUTHAIFA

University of Miskolc

Alszekció: Innováció a jogban: LegalTech, MI, Adatvédelem / Innovation in Law: LegalTech, AI, Data Protection

bustanjiii@yahoo.com

Kulcsszavak: Cybersecurity, cyberattacks, cyberthreats, Courts, awareness, Vulnerabilities.

In today's digital era, the judiciary is facing unprecedented challenges due to the increasing prevalence of cyber threats. These criminal activities, made possible by technology and the interconnected nature of the internet, cover a broad spectrum of illegal behaviors including hacking, identity theft, online scams, and cyberbullying. As cyber threats become more sophisticated and widespread, it is crucial to educate judiciary members on how to effectively combat and prosecute these offenses. This piece delves into the responsibilities of judicial authorities in improving cybersecurity measures and the obstacles that judges encounter when handling cyber threat cases. It also emphasizes the importance of cooperation, continuous learning, and the reinforcement of legal frameworks to ensure fairness and justice in cybercrime proceedings.

Despite the fact that numerous judiciaries have made investments in cybersecurity training and education for judges, court staff, and IT personnel, cyberattacks have evolved and become more sophisticated, particularly in the wake of the Covid-19 pandemic. Consequently, it is imperative for judicial authorities to enhance cybersecurity awareness among court members. Such initiatives will demonstrate the acknowledgment of the importance of cybersecurity in preserving the integrity and efficiency of judicial systems.

Training programs may cover various cyber threats, encourage proper cyber hygiene practices, and offer instruction on incident response protocols. The individuals delivering these trainings should be knowledgeable professionals and experts in the field of cybersecurity. It is essential that these experts come from legal, IT, and engineering backgrounds to ensure that court members understand the technical aspects of cyberattacks and cybercrimes. This will enable judges to make well-informed decisions regarding cyberattacks.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) AS AN EXPERT IN THE LITIGATION PROCESS

ALQATAWNA **AMMAR**

University of Miskolc

Alszekció: Innováció a jogban: LegalTech, MI, Adatvédelem / Innovation in Law: LegalTech, AI, Data Protection

ammar.qatawneh@yahoo.com

Kulcsszavak: Artificial Intelligence, expert testimony, AI as an expert, expert systems, litigation process, expertise system.

The role of expert testimony in the litigation process is considered paramount in both civil and criminal cases. Expert testimony is deemed indispensable since certain cases cannot be resolved without their testimony. In addition, in specific cases such as injury and accident compensation claims, the expert testimony considered one of the most essential elements of lawsuits, along with the judge and parties. Expert opinions are vital in providing the court with the knowledge and expertise required to resolve complex issues, and as such, experts are viewed as critical components of the legal process.

Nonetheless, the current system of expert work is facing several obstacles and challenges that require our attention. These challenges include inefficiency, a lack of training on legal procedures, and impartiality issues of experts towards conflict parties. These negative points appear to have intensified with technological progress and the complexity of expert tasks in the litigation process. Therefore, it is crucial to address these challenges and work towards improving the current system of experts' work.

Possible solutions to these challenges include increasing the efficiency of legal experts through training programs or specialized studies. Furthermore, measures that protect the independence of experts should be activated to ensure impartiality. However, these measures have been tried before and did not have a significant impact on the current obstacles. In fact, these challenges have been exacerbated by the rise of artificial intelligence (AI).

The last two decades have witnessed a revolution in AI usage, which has encompassed many aspects of our lives and has had a positive effect on efficiency and time-saving. In fact, some judicial systems have started to employ AI to fulfill tasks in the courtroom.

Employing AI as an expert in the litigation process could be a revolutionary transformation. However, it should not be treated as a heresy, as AI is already used in many aspects of our lives. For instance, AI is used in the health sector as a diagnostic tool due to its capacity and ability to provide accurate results. AI's ability to deal with vast amounts of data makes it a significant tool to detect fraud and tax evasion. Also, the success of AI in the risk assessment sector shows its power. All of these examples demonstrate the power of AI and, most importantly, show that AI is already in use in many sectors. We should harness these AI applications to serve and provide legal opinions as experts in the litigation process. The aim of this paper is to answer the main question: "To what extent can AI be employed as an expert in the litigation process?"

AZ TITKOSÜGYNÖKÖK SZERVEZETE ÉS MŰKÖDÉSÜK A KÉSŐ RÓMAI ÁLLAMIGAZGATÁSBAN (4-5. SZÁZAD)

DR. BAJÁKY ANDRÁS OLIVÉR

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

oliver.bajaky@gmail.com

Kulcsszavak: agentes in rebus, római igazgatástörténet, államtörténet, scrinia epistularum, magister officiorum

Napjaink állam- és nemzetbiztonsági szerveihez hasonlóan a Római Birodalomban, azon belül is a császárság korában működő titkosügynök hálózat felelt az információgyűjtésért, a római államigazgatás különböző intézményeiben dolgozók felügyeletéért, az államérdeket veszélyeztető szervezkedések, potenciális lázadások felderítéséért és a császári udvar folyamatos tájékoztatásáért.

A római magánjog továbbélésével és az európai ius commune létrejöttével párhuzamosan a római titkosügynökség mintaként szolgált az európai abszolutista államok számára az új intézményi formákat kapó, később egyre nagyobb politikai súlyra és létszámra szert tevő rendőrség kialakításában. Az első professzionálisnak mondható és számos elemében a mai állambiztonsági szervekre hajazó római titkosszolgálat vizsgálatával levonhatóak azon tanulságok, amelyek ismerete révén biztosíthatjuk, hogy a jelenkor nemzetbiztonsági szervezetei megfeleljenek a hatékonyság, az átláthatóság és a jogállamiság támasztotta követelményeknek.

A titkosügynökök működése kapcsán a következő kérdések merülnek fel: Milyen okok vezettek az agentes in rebus, mint új rendészeti szerv létrehozásához tekintetbe véve, hogy évszázadok óta tevékenykedtek császári titkosügynökök a birodalomban, akiket frumentariusoknak neveztek? Milyen szervezeti keretek között végezték feladataikat az ügynökök? Milyen jogilag pontosan meghatározott hatáskörei voltak az agentes in rebus kötelékében szolgálóknak? Hogyan zajlott a kiválasztási eljárás és a szervezetben történő előmenetel? Milyen elhelyezkedési lehetőségek álltak rendelkezésre azok számára akik kikerültek a testületből?

A kutatási kérdések megválaszolásához a legfontosabb primer latin nyelvű jogforrások (Notitia Dignitatum, Codex Theodosianus, Codex Justinianus), a korabeli római történetírók (például Ammianus Marcellinus, Sextus Aurelius Victor) munkái, a hazai szakirodalom, valamint német, angol, olasz nyelvű szekunder nemzetközi történeti és jogtörténeti források kerülnek feldolgozásra és mélyreható elemzésre. A kutatás módszertani szempontból a jogtörténeti forráselemző, illetve az összehasonlító jogi tudományos módszerekre támaszkodik.

A kutatás központi elemét képezi a titkosügynökök és a kancelláriai levelezések ügyosztálya (scrinia epistularum) közötti kapcsolat elemzése. Ebben a kérdésben arra a következtetésre jutottam, hogy az agentes in rebus feladata volt a provinciákból származó levelek császári udvarba történő szállítása, valamint a magister officiorum levelezésének elősegítése. Tekintve, hogy a vonatkozó jogforráshelyek a késő 5. és a korai 6. században lehetővé tették az ügynökök

számára, hogy egyidejűleg a scriniák testületeiben is tisztséget viseljenek (CJ 12,20,5.; CJ 6,1), nem kizárható, hogy a jogi szabályozást megelőzően is dolgoztak például a levelezési ügyosztályon titkosügynökök. Befolyást gyakorolhattak továbbá a scrinia memoriaeban a leendő ügynökök jelentkezési engedélyeinek (probatoriae) kiadására. A magister officiorumnak minden oka meg is volt rá, hogy saját megbízható embereit ültesse ezekbe a hivatalokba, mivel a három scrinia személyzete felett csupán megosztott felügyeletet gyakorolt, az ügynökök kinevezésének és elbocsátásának jogát pedig 415 körül elvesztette. (CTh 6,27,17-18.)
A közeljövőben szakmai érdeklődésre számot tarthat a kutatási téma egy másik jogtörténeti aspektusból történő vizsgálata, amely a magister officiorum és az agentes in rebus politikai, szakmai, közjogi, igazgatási szervezetrendszeri kapcsolatára helyezné a hangsúlyt.

THE PENAL PROBLEM OF RECIDIVISM IN THE FIRST HALF OF XXTH CENTURY HUNGARY

DR. BALÁZS ZSOLT

Miskolci Egyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

utazo98@gmail.com

Kulcsszavak: workhouses, penal novels, Csemegi-kódex, Kbtk., recidivsts, habitual criminalism

Presentation of the background of the research:
The background of the research is that basically atthe turn of the XIXth and XXth century, the phenomenon of habitual crime became a problem worldwide. This issue was also on the agenda of the Rome Prison Congress, the International Patronage Congress in Antwerp, the Paris Prison Congress, the two Liege Patronage Congresses and the Washington Prison Congress. In case of the III. Rome Prison Congress and the Washington International Prison Congress, it can be said that the institution of the workhouse was seen as the most suitable for solving the issue.

Hungary was rather backward in this regard, as the Csemegi-kódex did not provide a solution for recidivist and habitual offenders. Only XL of 1879. article of law, also known as Kbtk. established regulations for this.

The purpose and question of the scientific research:
The goals of the research include the following:
- Examining how the domestic legislation tried to remedy the above-mentioned shortcomings.
- Reflecting on the first point or arising from it, in my opinion, the product of the contemporary legislation on this issue, as well as the changes in the institutional system, should be examined.
- An essential element of the research is also the presentation of contemporary conditions and the evolution of crime, also quantified from a statistical point of view.
- In connection with this, I intend to make the reasons for the growth of habitual crime and, in general, the rapid increase in crime the subject of investigation.
- The manuscript basically focuses on recidivist criminals, but on the other hand, in my opinion, the issue of habitual crime is also related to this circle.
- The goal is also to examine and compare the workhouse, as a relatively indeterminate prison sentence, with life imprisonment.
- Another goal is to analyze the practical efficiency of the new regulation introduced.

Results achieved so far:
- The Hungarian regulations in this area were quite backward for the time. The Csemegi-kódex did not provide for vagrants, work-avoidants, or beggars. Only Article 40 of 1979 contained provisions for this group of offenders, however, there could not really be any question of

effective protection, as the short-term confinement did not achieve the so-called correctional and educational objective.
- Based on the regularly published judicial reports from the 1900s, we can get an idea of the changes in crime in the 19th century.
- The backbone of the regulation as a means of action against habitual crime and vagrants and work evaders is the XXI. Article of 1913. which introduced the workhouses.
- In contemporary Hungarian law, the Artical XXI of 1913 regulated the issue of recidivists, however, this regulation only affected a specific group of recidivists, the work-avoiding and vagrant elements. It was Article X. of 1928 that introduced the concept of so-called hardened criminals and the institution of the stricter variant of workhouses.
- Due to the indefinite nature of the strict detention in the prison, it should be emphasized that it is very similar to life imprisonment.

More options
- Examination of solutions used in other European countries.
- An overview of how this regulation affected the attitude and legislation of later ages regarding this issue.

AZ ORVOS-BETEG JOGVISZONY A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA VILÁGÁBAN: MI KÖVETKEZIK?

DR. BARZÓ LILLA ANDREA

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Innováció a jogban: LegalTech, MI, Adatvédelem / Innovation in Law: LegalTech, AI, Data Protection

barzo.lilla@gmail.com

Kulcsszavak: orvos-beteg jogviszony, technológia, paternalizmus, önrendelkezési jog, tájékozott beleegyezés

Az orvos-beteg jogviszony jellege a paternalizmustól a mellérendeltségig hosszú utat járt be, amely fejlődéshez nagyban hozzájárult a társadalmi felfogás állandó változása – így a beteg jogok és az orvosi kötelezettségek tartalmának folytonos újragondolása –, továbbá a 20. század végén végbemenő technológiai fejlődés. A COVID világjárvány 2019-es megjelenése óta még inkább elterjedtek az egészségügyben alkalmazandó digitális eszközök, így a klasszikus kommunikáció mellett a telemedicínás lehetőségek és a mesterséges intelligencia (MI) alapú eszközök is a mindennapi interakciók részévé váltak. Kutatásomban a technológiai újítások közül az MI orvos-beteg jogviszonyra gyakorolt hatását vizsgálom. Előzetes álláspontom szerint az évtizedek alatt kialakult – a tájékozott beleegyezésen és önrendelkezéshez való jogon alapuló – megosztott döntéshozatal a technológiának köszönhetően ma már nem marad érintetlenül és korábban ismeretlen irányok szerint módosítja a jogalanyok közötti szinallagmatikus jogviszonyt. A kutatásom arra kérdésre keresi a választ, hogy az MI-alapú alapú eszközök a paternalisztikus szemlélet visszaszivárgását vagy a beteg önrendelkezési jogának megerősödését fogják-e magával vonni. A kutatási kérdés megválaszolásához kétfajta technológiai eszközt (lehetőséget) vettem górcső alá. Az egyik az MI-alapú egészségügyi alkalmazások, a másik pedig a diagnosztika területén elterjedt kép- és eredményalkotó MI-k. Az előbbiek tekintetében megállapítást nyert, hogy azok a beteg önrendelkezési jogához fűződő joggyakorlás szélesebb körű előmozdítását teszik lehetővé, mivel a betegek szinte korlátlan információt tudnak gyűjteni saját egészségi állapotukat illetően. Az információtöbblettel képesek a döntési folyamatban még inkább aktívan részt venni. A kép- és eredményalkotó MI-k alkalmazása az orvos-beteg közötti mellérendeltségi kapcsolat felbontását eredményezhetik, az orvosi paternalizmus eddig nem ismert formájának kialakításával. A lényegi különbség a klasszikus és az új formájú paternalizmus között, hogy a jogviszony központi szereplője az új formátum esetén az MI lesz.

VESZÉLYBEN A SZERZŐDÉSES AKARAT, AVAGY A MODERN SZERZŐDÉSKÖTÉSI MÓDOK ÚTVESZTŐIBEN

DR. BECK JUDIT

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

dr.beck.judit@gmail.com

Kulcsszavak: szerződési akarat, érvényesülési esélyek, fejlődő szerződési jog, modern kihívások, információs társadalom

Több mint két évezrede foglalkoztatja az emberiséget az a klasszikus kérdés, hogy van-e az embernek szabad akarata? Az akarat és annak kifejeződése a polgári jogi jogviszonyok - különös tekintettel a szerződési jog - egyik kardinális alkotórésze. A szerződési szabadság elve a polgári jogban mindenképp hagyományosnak tekinthető, hiszen már az 1875-ös Kereskedelmi Törvénykönyv is tartalmazta. Fontos kiemelni, hogy ez a hagyományosnak mondható elv az idő folyamán - alkalmazkodva az egyes korszakok kihívásaihoz - változott.
Napjaikban a modern szerződéses környezet, valamint a modern technológiai hatások - amelyek nélkül elképzelhetetlen lenne a jelen és a jövő -, képesek hatni az akaratra, így célom annak feltárása, hogy az akarat mennyire tud valóban érvényesülni a modern szerződéskötési módok során.
Gondoljunk csak az Általános szerződési feltételekre (a továbbiakban: ÁSZF), amelyet az alkalmazója több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre határoz meg és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg. Jogosan tehető fel az a kérdés, hogy miként érvényesül a másik fél belső akarata, ha egyébként a szerződés feltételeit nem tárgyalták meg előre és egyedileg?
Úgy vélem, hogy a valódi akarat védelme rendkívüli fontossággal bír manapság, ugyanis tömegesen kötünk szerződéseket nap, mint nap. Az akarat és annak nyilatkozati formában való kifejeződése a hatályos szerződési jogban komplex vizsgálat tárgyát képezi, mégpedig atekintetben is, hogy a szerződés nem szenved-e akarati hibában, annak fogyatékossága vagy külső megjelenési hibájából kifolyólag. Nem lehet szemet hunyni afelett, hogy azokban az esetekben sem érvényesül minden esetben teljeskörűen a szerződéses akarat, amikor a szerződés érvényes és nem éri el az akarati hiba szintjét. Azokban az esetekben is szükség van az akarat védelmére, amikor a szerződés nem éri el az érvénytelenség fokát ugyan, de a szerződéses akarat bármely okból hiányosságban, tartalmi vagy formai deficitben szenvedhet.
A szerződési jogban fellelhetőek olyan eszközök, mechanizmusok, amelyek képesek védeni a szerződési akarat kifejezését és érvényre juttatását, azonban e védelmi tényezők megléte és beazonosítása nem olyan egyszerű, mint amilyennek elsőre tűnhet. Az ilyen védelmi mechanizmusok felelősek azért, hogy a felek valódi ügyleti akarata minél nagyobb mértékben kifejeződére juthasson.
A modern és egyre fejlődő technológiával arányosan a szerződéskötési módozatok is bővülni és fejlődni fognak a jövőben. Álláspontom szerint elengedhetetlen, hogy az új szerződéskötési

módok kialakítása során figyelemmel legyen a jogalkotó az akaratnyilvánítás és a szerződéses akarat érvényesülésére.
Előadásom fő célja, hogy bemutassam a modern szerződéskötési módokat és azok hatásait a szerződéses akaratra.

AZ EURÓPAI UNIÓ MESTERSÉGES INTELLIGENCIA SZABÁLYOZÁSÁNAK EGYES ALAPJOGI KÉRDÉSEI - KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TISZTESSÉGES ELJÁRÁSHOZ VALÓ JOGRA

DR. BICZI DOROTTYA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Innováció a jogban: LegalTech, MI, Adatvédelem / Innovation in Law: LegalTech, AI, Data Protection

bdorottya2000@gmail.com

Kulcsszavak: Európai Unió, Soft-law dokumentumok, Mesterséges intelligencia, Alapjogok, Tisztességes eljáráshoz való jog

A mesterséges intelligenciához (a továbbiakban: MI), szélsőséges hozzáállással közelítenek az emberek, míg egyesek teljesen elutasítják, addig mások már-már csodaközeli megoldásokat várnak tőle. A kutatásom későbbi részében szeretnék majd Magyarország vonatkozásában vizsgálódni abban a tekintetben, hogy az igazságszolgáltatás rendszerében milyen szabályozási átalakítással lehetne az MI-t egy segítségként kezelni, illetve milyen garanciák szükségesek ehhez. Ennek a megközelítéséhez nem lehet azonban megkerülni az Európai Unió (EU) szabályozási stratégiájának az elemzését.

Az MI szinte az összes alapvető emberi jogra hatással van vagy lesz, és közvetlenül vagy közvetve érinti azokat. Az EU MI szabályozásából az alapjogi vonatkozásokat emelem ki, ezen témakört is szűkítve az MI és a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggésben felmerülő problémákat és hatásokat vizsgálom. Nélkülözhetetlen az Európai Parlament (EP) álláspontjának megemlítése.Az Európai Parlament állásfoglalása szerint az MI-re vonatkozó uniós szabályokat úgy kell alakítani, hogy fellendítsék az innovációt, garantálják a biztonságot és védjék az alapvető jogokat.

Ezen kívül az EU intézményei által közzétett olyan fontos ajánlásokat elemzek, melyek kifejezetten az MI emberi jogokat érintő hatásaival foglalkoznak: Európai Etikai Karta a mesterséges intelligencia igazságszolgáltatásban és a környező területeken történő használatáról, az Ad Hoc Committee on Artificial Intelligencemegvalósíthatósági tanulmányának főbb megállapításai, Fehér könyv a mesterséges intelligenciáról: a kiválóság és a bizalom európai megközelítése.

Mivel kifejezetten az alapjogok tekintetében és azokat érintő kockázatokat és veszélyeket szeretném az EU MI Rendelettervezetének részletes elemzése helyett, az említett ajánlások és közzétett dokumentumok mentén vizsgálódom és mindegyik dokumentumban azt a részt szeretném kiemelni amelyik kifejezetten a tisztességes eljáráshoz való joggal foglalkozik, illetve ezzel összefüggésben az MI igazságszolgáltatásra gyakorolt lehetséges hatásaival. Az MI alkalmazásával kapcsolatban számos alapjogi dilemma felmerül. Valóban fontos az alapjogok védelme, a védelmi rendszeren kellene enyhíteni vagy az alapjogok fogalmi elemeit az új környezetet tekintve értelmezni? Vajon a szabályozási stratégiával Európának van lehetősége előnyhöz jutni az MI biztonságos szabályozásában, vagy az alapjogi értékek

védelme és technológia ellenőrizhetetlen veszélyei nem oldhatóak fel egy általános jogi keretet adó szabályozással? Habár nem gondolom, hogy az alapvető jogok gátat szabnának a fejlődésnek és a szabályozásoknak, mivel eleve meglehetősen összetett az alapjogok védelme a gyakorlatban, az MI alkalmazásával méginkább illúziónak tűnik az az elvárás, hogy ez maradéktalanul meg fog valósulni. A tisztességes eljáráshoz való jogot érintő lehetséges hatásokra helyezem a hangsúlyt, ez alapján pedig úgy gondolom, és a dokumentumok is ezt támasztják alá, hogy leginkább az átláthatóság és a pártatlanság fog a legnagyobb problémát okozni. Az alapjogi előírásainak betartása az EU-ban egy rendkívül szoros tagállami együttműködés és hajlandóság kell a jövőben az MI kockázatainak csökkentése érdekében.

A KÖZIGAZGATÁS SZERZŐDÉSEINEK MEGJELENÉSE A MAGYAR BÍRÓSÁGOK JOGGYAKORLATÁBAN

DR. CSIBOR FERENC

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

csibor.ferenc@uni-nke.hu

Kulcsszavak: közszerződés, közigazgatási szerződés, közjogi szerződés, bírói gyakorlat, közjogi és magánjog kapcsolata

Az elmúlt években a magyar jogtudományban felélénült az érdeklődés a közigazgatás sajátos szerződéses jogviszonyainak irányába. A megélénkülő diskurzus ellenére jogdogmatikai szempontból még nem alakult ki egységes megítélése a kontraktusok ezen csoportjának. A leglényegesebb kérdés, hogy a közigazgatás működése során kötött szerződéseket mennyire lehet besorolni a közjog és a magánjog rendszerébe A szakirodalom megosztott annak megítélésében, hogy e szerződések mennyire kerülnek ki a polgári jog alól és mennyire válnak a közigazgatási jog részévé, vagy milyen mértékben alakítanak ki egy sajátos köztes jogterületet. A megosztottság már abban is jelentkezik, hogy a bemutatott szerződések meghatározására párhuzamosan alkalmazzák a közszerződés, a közigazgatási szerződés és a közjogi szerződés kifejezéseket.

Az előadás alapjául szolgáló kutatás a magyar bíróságok gyakorlatának vizsgálatára irányult abból a szempontból, hogy milyen módon jelentkezett idáig a közigazgatás sajátos szerződéseinek megítélése az eddigi joggyakorlatban. Így a kutatás során a fókusz első sorban azokra a döntésekre irányult, amelyek esetében adott bíróság kiemelte valamely kontraktusnál, hogy az egy közszerződés, közigazgatási szerződés vagy közjogi szerződés. Emellett fontos vizsgálati szempont volt, hogy a bíróságok milyen módon értékelték az adott jogviszonyban párhuzamosan megjelenő közjogi-közigazgatási jogi és polgári jogi elemeket, a felek jogait és kötelezettségeit.

A joggyakorlat behatóbb vizsgálatának indokoltságát adja, hogy Franciaország jogrendszerében a közigazgatási szerződés („contrat administratif") kategóriáját a 19. századtól kezdődően a közigazgatási bíróságok jogértelmezése alakította ki. Magyarország esetében a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság fél évszázados működésétől eltekintve nem működött elkülönült közigazgatási bíráskodás, ennek ellenére a bírói gyakorlat irányadó lehet a közigazgatás kontraktusainak megítéléséhez.

A magyar jogfejlődés fontos eleme volt a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény hatályba lépése, amely bevezette a közigazgatási szerződés tételes jogi definícióját. A törvényi fogalommal kapcsolatban a szakirodalomban kritikaként fogalmazták meg, hogy aránytalanul leszűkíti a közigazgatási szerződések körét a nem közigazgatási szervek között kötött szerződések kizárásával. Ennek ellenére hatáskör telepítő normaként egy lényeges változást hozott el a közigazgatás szerződéseihez kapcsolódó eljárásokban. Emiatt a kutatásban

egy külön kiemelt vizsgálati szempont, hogy mennyiben eltérő a bíróságok közigazgatási perrendtartás hatályba lépése előtti és utáni jogértelmezése.
A kutatás eredménye első sorban a közigazgatás szerződéses viszonyaihoz kapcsolódó olyan bírói jogértelmezések összegyűjtése, amelyek hozzájárulhatnak egy koherens jogdogmatikai fogalom kialakításához. Ezek: a közigazgatási szerződésként való minősítéshez egyszerre kell jelen lennie a közigazgatási szerveknek és a közfeladat ellátásának, egyik vagy másik önmagában nem elegendő; adott szerződés tartalmát meghatározzák a vonatkozó közjogi szabályok; a hatósági szerződés egy sajátos kétarcú jogintézmény aminek fontos eleme a konszenzus, valamint magán hordozza a polgári jog és a közigazgatási jog sajátosságait. Emellett a bírói gyakorlatban egy elkülönült csoportot képeztek a közterület-használattal és az állami támogatásokkal kapcsolatos döntések, amelyek lényeges megállapításokat tartalmaznak arra vonatkozóan, hogy adott jogviszonyok természetüket tekintve a közjog vagy a magánjog területére tartoznak-e.

A BÍRÁK SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA AZ ANYAGI PERVEZETÉSI JOGOSULTSÁGOK TÜKRÉBEN

DARNÓT SÁRA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

darnot.sari@gmail.com

Kulcsszavak: polgári eljárásjog, anyagi igazság, bírói szerepvállalás, anyagi pervezetés, összehasonlító jog

A jogi képzésem elvégzése után, PhD tanulmányaim során a Polgári Eljárásjogi Tanszéken kutatásom fő célja a bírói szerepkör újraértelmezése a modern polgári perrendtartás kontextusában, különös tekintettel az eljárás kereteinek alakítására és annak hatására a polgári perekben az anyagi igazság felderítésére. Kutatásom során a bírói szerepek aktív és passzív dimenzióit vizsgálom, valamint az új polgári perrendtartás kapcsán felmerülő aggályokat és javaslatokat is tárgyalom. A kutatási hipotézisem szerint az aktív bírói beavatkozás javítja az anyagi igazság felderítésének esélyeit, miközben tiszteletben tartja az eljárási igazságosság alapelveit. Elemzéseim során összehasonlító jogi vizsgálatokat végeztem, melyek az Egyesült Államok és Németország jogrendszereiben tett tapasztalataimon alapulnak.
Tudományos munkám mellett ügyvédként tevékenykedem, ennek keretében peres képviseletet látok el, így testközelből is tapasztalom a kutatási témám alapját képező szabályok érvényesülését.
Az eddigi eredményeim rámutatnak a bírói szerepvállalás és az eljárási keretek rugalmasságának pozitív hatásaira, különös tekintettel a peres felek egyenlő bánásmódjának biztosítására és az ítélkezési hatékonyság növelésére. Az aktív bírói beavatkozás nem csak az igazság felderítésének esélyeit növeli, hanem hozzájárul az igazságszolgáltatás minőségének javításához is. Ezzel szemben a formalizált eljárás a felek részéről jogi képviselő igénybevételét követeli meg, a professzionális pervitel elvárásának megfelelően. Felmerül a kérdés, hogy az eljárási igazság mennyiben és milyen módon összeegyeztethető az anyagi igazsággal.
Az anyagi pervezetés, mint eljárásjogi jogszabályba foglalt követelmény, nem ismeretlen a nemzetközi gyakorlatban. Nemzetközi összehasonlító elemzéseim során különös figyelmet fordítottam azokra a jogrendszerekre, amelyek már sikeresen alkalmazzák az aktív bírói szerepvállalást, és ezeket az eredményeket igyekeztem beépíteni a hazai joggyakorlat javítására tett javaslatokba, különös tekintettel az új Pp. nem titkolt céljára, hogy az eljárást a német joghoz hasonló módszerekkel tegye hatékonyabbá és professzionálisabbá. Az aktív bírói szerepkörrel szemben kontrasztot alkot az Egyesült Államok rendszereiből ismert, passzív bírói szerepvállalás, és a felek rendelkezési jogának előtérbe helyezése.
A kutatás jelentősége kiterjed az új polgári perrendtartás alkalmazásának megértésére, a bírói gyakorlat egységesítésére, valamint a jogi képzés és továbbképzés területén való alkalmazására. A kutatásom célja, hogy hozzájáruljon a polgári eljárásjogi reformok sikeréhez, és elősegítse egy igazságosabb, hatékonyabb igazságszolgáltatási rendszer kialakítását. További kutatásaim

során a bírói szerepvállalás hatékonyságának további aspektusait kívánom vizsgálni, különös tekintettel a peres felek és a bíróságok közötti kommunikáció javítására és az eljárások időtartamának csökkentésére.
Figyelemmel arra, hogy doktoranduszi pályafutásom a doktorlásához közeledik, a DOSZ 2024-es Tavaszi Szél Konferenciáján a fenti kutatás eredményeit kívánom bemutatni akként, hogy az anyagi pervezetéssel kapcsolatos komplex szabályrendszerből az elsőfokú bíróságok anyagi pervezetési tevékenységének másodfokú bíróságok általi felülvizsgálati gyakorlatának bemutatásával vizsgálom meg, hogy mennyiben tekinthető hatékonynak a jelen szabályozás, az elmúlt évek tapasztalatai alapján.

AZ ÖNFOGLALKOZTATÓK KOLLEKTÍV IGÉNYÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A VERSENYJOG TÜKRÉBEN - OTDK

DAWUD SAVANNAH ROSE

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

dawudsavannahrose@gmail.com

Kulcsszavak: önfoglalkoztatás, munkaviszony, kollektív igényérvényesítés, versenyjog, kollízió

Napjainkban a munkaerőpiac folyamatos változásának lehetünk szemtanúi, mely a technológiai fejlődés, a digitális munkaerőpiac felemelkedése, valamint a globalizáció által felfokozott verseny természetes velejárója, melynek következményeként növekvő trendként detektálható a non-standard munkavégzés, illetve az önfoglalkoztatás térhódítása a munkaviszonyban történő foglalkoztatás rovására. Fokozatosan növekszik azon személyek száma, akik munkájukat nem munkaszerződés alapján, hanem vállalkozói minőségben végzik, azonban helyzetük – elsősorban gazdasági függésükre tekintettel – minőségében nem különbözik a munkavállalókétól, ezzel szemben azonban jogviszonyukhoz nem kapcsolódnak a munkaviszonyt jellemző védelmi garanciák. A munkaviszonyon kívüli jogviszonyok alkalmazása költséghatékonysága folytán, illetve a lazább szabályozás miatt a versenyképesség növelésének közkedvelt eszközévé vált, mely a munkajog céljának kiüresedésével fenyeget. Ezen tendencia alapjaiban kérdőjelezi meg a fennálló munkajogi szabályozás adekvátságát és veti fel a szabályozás revíziójának szükségességét. Kutatásomban a munkaviszony, illetve az önfoglalkoztatás határvidékén lévő, ún. „szürke zónába" szorult személyek kollektív igényérvényesítésének lehetőségeit vizsgáltam a versenyjogi szabályozás tükrében. Álláspontom szerint az önfoglalkoztatóknak biztosított kollektív igényérvényesítés fundamentális jelentőségűnek tekinthető, ugyanis a folyamatos változás mellett az állami jogalkotásnál gyorsabb és rugalmasabb reagálási képességű, ezáltal képes lehet kiegyensúlyozni a jogviszonyból fakadó egyenlőtlenségeket. Kutatásom fő célkitűzése volt, hogy a munkajog-versenyjog közötti fennálló kollízió feloldására javaslatokat fogalmazzak meg. A javaslatok kidolgozásához mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalmat feltérképeztem, illetve széleskörű nemzetközi kitekintést is tettem.

THE SOCIAL ENTERPRISE AS A NEW BUSINESS HORIZON IN ETHIOPIA: NOTION, DEVELOPMENT, OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

DR. DISASSA **DESALEGN**

University of Debrecen

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

desalegn.d.disassa@gmail.com

Kulcsszavak: Social enterprises, social entrepreneurship, social business, and Ethiopia

Nowadays, in Ethiopia, the for-profit business and the non-profit sector are becoming more intertwined with one another to the degree of making their distinction highly blurred. Social enterprises which may be set up in the form of non-profit and for-profit are one manifestation of this overall pattern. A social enterprise can be broadly defined as businesses that trade for social or environmental purposes. Despite this common ambiguous understanding, the question of what the concept and context of social enterprise is, how has it developed, and what the enabling and inhibiting factors for their further development in Ethiopia are under-researched. In this context, this paper tries to investigate the notion, development, opportunities, and challenges of social enterprise in Ethiopia. Philosophically, the study assumes the existence of several socially constructed truths, realities or meanings to which the researcher can also add through systematic and rigorous interpretive interplay with the study participants including documents, interviewees, and events or persons under observation. The assumption of several constructed truths justifies the interpretivism (specifically hermeneutic) research paradigm which relies on questioning and observation to generate a rich and deep understanding of the phenomenon being investigated and uncover hidden meaning or truth that exists in texts, practices, events, and situations beneath the apparent one using the arts of interpretation. These philosophical assumptions justify and inform the use of qualitative research methodology in which the role of the researcher and object of research (documents, event under observation and interviewees) is significant. The study has conducted a qualitative analysis of relevant policies and laws, contemporary literature, interviews of relevant respondents and observation of relevant events. As the preliminary finding has revealed, the notion of social enterprise is fluid and not yet settled. The lack of a formal definition or characterization is a contributing factor to the fluidity of the concept. The emergence and development of social enterprise is attributed to private initiatives within charities and businesses, instead of government. Expressing differently, it is the result of the entrepreneurial dynamic in nonprofit and social-minded initiatives in for-profit. Despite a huge growth potential, social enterprises in Ethiopia are facing existential challenges ranging from a lack system of recognition and regulation to financial constraints and structural problems of existing legal forms to handle the hybrid nature of social enterprise.

A MAGZATELHAJTÁS ÉS A LEGALAPVETŐBB JOGOK KAPCSOLATA

DOBRÓCZI ZSOLT

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

indivisibiliter20@gmail.com

Kulcsszavak: magzatelhajtás, élethez való jog, emberi méltósághoz való jog, jogértelmezési elméletek

Kutatásom a magzatelhajtás-abortusz tematikájában folytatom. Az előadásom a magzat élethez való jogáról és az ezzel kapcsolatos kérdéskörökről tartanám. Részleteiben beszélni szeretnék az élethez és emberi méltósághoz való jog magzatokat megillető tartalmáról, az élettől megfosztás jogáról. Továbbá az emberi és magzati élet közti különbségtételről, a jelenlegi szabályozás veszélyeiről és esetleges de lege feranda javaslatról a témával kapcsolatban. A téma álláspontom szerint örök aktualitást hordoz, ugyanakkor a mai kor változásai mégis új kihívásokat tartanak a témában járatos szakemberek és kutatók számára. Előadásom igyekszem a kérdéskör hazai joganyagának bemutatásával, annak kritikájával prezentálni. Az élet és emberi méltósághoz való jog mindenkit meg kell illessen nemre, korra, egészségi állapotra tekintet nélkül. A kezdeti létezés védelmének elvitatása, csökkentett mivoltának fenntartása azonban álláspontom szerint nem indokolt, további negatív szabályozási tendenciát vonhat maga után. A hazai jogi szabályozás közül indokoltnak érzem előadásom során kiemelni a következő jogszabályokat: Alaptörvény, Btk., Egészségügyi törvény, Magzati élet védelméről szóló törvény, Szívhangrendelet. Szükségesnek tartom mindezek mellett a külföldi szabályozás prezentálását is, mint inspiráció bemutatását egy jövőbeli, koherensebb, letisztultabb szabályozás számára. (Lengyelo., USA, Arab világ). Ugyanakkor nem csak az egyetemes joganyag, de az itt folytatott gyakorlat prezentálása is indokolt (abortuszhajók, magzati szervkereskedelem, születés utáni abortusz). A rendelkezésre álló időre tekintettel nem tudom garantálni a leírt témakörök minden részletre kiterjedő bemutatását, de igyekezni fogok a tőlem telhető legjobb módon megosztani a hallgatósággal a kutatásom során feltártakat. Remélem a témával kapcsolatban érdekes és értékes gondolatokat tudok megosztani, amik felélénkíthetik a párbeszédet az idevágó kérdésekben.

BŰNBEN A DOLOG, AVAGY A LOPÁS ÉS ANNAK EGYES MINŐSÍTETT ESETEIRŐL

DR. DORANG ZSANETT

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

dorangzsanett8@gmail.com

Kulcsszavak: lopás, dolog elleni erőszak, üzletszerűség, folytatólagosság, kísérlet

A lopás az egyik legrégebbi bűncselekmény, amely ismeretes a hazai büntetőjogban, még Szent István törvényei között is találunk rá nézve utalást. A bűncselekmény számos minősített esettel, kidolgozott dogmatikai és kiforrott bírói gyakorlattal rendelkezik.
A konferencián egy nagyobb kutatásomnak egy részét kívánom bemutatni, amely keretében a lopás két leggyakoribb minősített esetével, a dolog elleni erőszakkal és az üzletszerű elkövetéssel foglalkoznék. A témának elsősorban a gyakorlati aspektusát ismertetem, amelyet esetelemzések alapján végzek el.
Mindkét minősített esethez szorosan kapcsolódik a lopás stádiumának a megítélése, továbbá a folytatólagosság kérdése, hiszen nagy számban az áruházakban követik el a bűncselekményt. A lopás stádiumával összefüggésben a tudományban a mai napig lehet ellentétes vélekedéseket olvasni arra nézve, hogy a ruha alá vagy a táskába rejtett eltulajdonítani szándékozott dolog a lopás kísérletét, avagy befejezett alakzatát valósítja-e meg, ha a bolt egyik munkatársa kamerán keresztül figyeli az üzletet. A dolog elleni erőszak pedig a lopásgátló eszközök/ készülékek eltávolítása kapcsán merül fel.
A kutatásom célja, hogy összevessem és elemezzem a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálya alatt a lopással összefüggésben meghozott bírói döntések közül legalább 25 ítéletet, megvizsgálva elsősorban a dolog elleni erőszak és az üzletszerűség, mint minősített eset megállapításának gyakorlatát, valamint annak egységességét, kitérve a lopás stádiumának, valamint folytatólagosságának kérdéskörére. Alapos figyelmet kívánok fordítani a történeti tényállások vizsgálatára, hiszen a közelmúltban több olyan határozatot is hozott a Kúria felülvizsgálati eljárás keretében, amelyben a lopás minősített esetére történő hivatkozást azon okból mellőzte az ítéletből, mivel a tényállás arra nézve nem tartalmazott ténymegállapítást.
Így az előadásomban és a tanulmányomban azon kérdésekre kaphatunk választ, hogy a lopásnak, amely régi és komoly jogtörténeti múlttal is rendelkezik, mennyiben egységes a gyakorlata a dolog elleni erőszak és az üzletszerűség kapcsán, továbbá milyen tipikus esetei vannak e minősített esetek megállapításának az utóbbi években. Valamint, hogy a folytatólagosság és a valódi anyagi halmazat elhatárolásával összefüggésben állnak-e fenn gyakorlati problémák a lopásra nézve, hiszen hazánkban a jogtörténet során számos korban előfordult. Végezetül pedig, hogy hogyan alakul a lopás kísérleti és befejezett alakzatának megállapítása elsősorban az áruházi lopásokra nézve.

A MEGELŐZŐ ELJÁRÁS SZÜKSÉGESSÉGÉNEK PROBLEMATIKÁJA A KÖZHATALOM GYAKORLÁSÁVAL KAPCSOLATOS SÉRELEMDÍJAS ÜGYEKBEN

DR. FÁBIÁN BALÁZS

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

drfabianbalazs@gmail.com

Kulcsszavak: közhatalom, sérelemdíj, kártérítés, megelőző eljárás, visszautasítás

Ügyvédjelölti munkám során nagyon sokat foglalkozom közhatalom gyakorlásával kapcsolatos sérelemdíj iránt indult perekkel. Amennyire egyszerűnek tűnik a sérelemdíj intézménye, az ilyen perekben a jelenlegi bírói gyakorlat annyira megosztó. Munkám során azt tapasztalom, hogy nincs egységes bírói megítélése annak, hogy szükséges-e az ilyen perekben az úgynevezett megelőző eljárás, vagyis, hogy a felperesnek kell-e panaszt vagy bármely más jogorvoslatot a leendő alperesnél (kötelezettnél) előterjesztenie, mielőtt a pert megindítja.
A megindított perek egy részében – mikor a bíróság tudomást szerez róla, hogy nem történt megelőző eljárás – a bíróság hivatalból visszautasítja a keresetlevelet. A perek egy másik részében bár perfelvételre alkalmasnak találja a keresetlevelet a bíróság és azt közli az alperessel, mikor azonban az alperes alaki védekezést terjeszt elő a per megszüntetése iránt, a bíróság annak helyt ad. A perek egy harmadik részében pedig perfelvételre alkalmasnak találja a keresetlevelet a bíróság, közli is azt az alperessel és le is folytatja az eljárást a bíróság, a végén pedig ítéletet hoz. Jelenlegi tapasztalatom szerint a három eset megközelítőleg egyenlő arányban fordul elő, holott a kereseti kérelmek minden esetben ugyanazok.
A kutatással az a célom, hogy rávilágítsak a bírói gyakorlatban rejlő ellentmondás okára. A téma kurrens: valamennyi bírói ítélet már az új Pp. hatálya alatt keletkezett. Tapasztalatom szerint mind a felpereseknek, mind az alpereseknek igaza lehet. A téma kutatását könnyíti az, hogy számtalan bírói ítélet és alkotmánybírósági határozat áll rendelkezésemre; nehezíti azonban az, hogy ilyen nagyfokú ellentmondás mutatkozik a joggyakorlatban.
A kutatás célja az ilyen ügyek mélyreható vizsgálata, az érintett felek jogi álláspontjainak elemzése és a jogrendszer által kínált megoldások hatékonyságának értékelése. A kutatás gyakorlatilag egyetlen jelentős mozzanattal foglalkozik: a bíró azon döntésével, amikor a keresetlevelet visszautasítja vagy perfelvételre alkalmasnak találja.
A kutatástól azt várom, hogy azonosítani fogom a probléma forrását és egyfajta tükörképet mutatok a jelenlegi bírói gyakorlatnak a nagyfokú ellentmondásról. A kutatás segít a jogrendszer fejlesztésében és bízom benne, hogy akár az egyik, akár a másik irányba elbillenti a jelenlegi jogalkalmazás bizonytalan mérlegét. Mindez pedig hozzájárulhat a közhatalommal kapcsolatos sérelemdíjas ügyek kezelésének hatékonyabbá tételéhez.
A kutatás felépítését illetően mindenekelőtt foglalkozom a kutatás hátterével és indokoltságával, a kutatási kérdéseket és célokat ismertetem. A kutatás érdemi részében a sérelemdíjas ügyek bemutatásával, a felek jogi álláspontjaival és a bíróságok indokolásaival

foglalkozom. A kutatás záró részében pedig az eredményeket és a következtetéseket ismertetem, valamint a jogrendszer fejlesztésére irányuló javaslatokat fogalmazom meg.

THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF EUROPEAN CITIZENSHIP IN RELATION TO THE LEGAL PRACTICE OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

FERDICS ANDREA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

drferdicsandrea@gmail.com

Kulcsszavak: EU citizenship, Court of Justice of the European Union, right of free movement and residence, right to vote, non-discrimination

A brief historical perspective is added to clarify the concept of EU citizenship and its meaning, thus laying the foundations for the main elements of the study. The problem of the deterritorialization and denationalisation of EU citizenship provides the framework for the paper. The main question to be answered is: what is the best way for the development of EU citizenship in the future? The content of EU citizenship is described with the help of the legal practice of the Court of Justice of the European Union. Specific chapters are devoted to the right of free movement and residence, certain rights deriving from EU citizenship, the right to vote and non-discrimination. In the Baumbast and R. case, the Court of Justice of the European Union gives its opinion on the right of residence of the children of an EU citizen in another Member State, in the Garcia Avello case on the future of the right of free movement and residence and in the Hadadi case on the free choice of jurisdiction. The Micheletti and Rottmann cases are mentioned as indispensable elements, and the Delvigne case is given greater prominence in the area of electoral law. Once again, the Runevič-Vardyn case raises the sensitive issue of surnames and family names. Further questions arise when reading these cases. Is it worth defending the legal institution of EU citizenship? Will it have a right to exist in the future if it is not developed further? Is the Court of Justice of the European Union's legal development practice sufficient to ensure that the legal instrument is actually developed? By exploring the above issues and answering the questions from the author's point of view, this work aims to provide a unique contribution to Hungarian legal literature.

A TUDOMÁNY ÉS TECHNIKA ÁLLÁSA SZERINT FEL NEM ISMERHETŐ TERMÉKHIBA – A FEJLESZTÉSI KOCKÁZATTELEPÍTÉS KÖLTSÉGHATÉKONYSÁGA

DR. FRANK MÁTÉ

Széchényi István Egyetem

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

frank.mate@ga.sze.hu

Kulcsszavak: termékfelelősség, termékhiba, gyártói mentesülés, fejlesztési kockázat, fenntarthatóság

A termékfelelősség jogintézményének akár a hazai, akár a tagállami jogalkalmazói gyakorlatát vizsgáljuk, többször merült már fel az a központi kérdés, hogy vajon, valóban képes-e eredeti célját és funkcióját hatékonyan betölteni napjainkban is a Termékfelelősségi Irányelv. A közösségi jogalkotó 1985-ben, a kontinentális jogrendbe forradalmi jelleggel bevezette és életre hívta a gyártó objektív felelősségét megteremtő szabályanyagot. Az Irányelv megalkotása óta, egyrészt gyökeresen átalakult az a technológiai környezet, amelyet az Irányelv a tárgyi hatálya alá vont, másrészt a termékfelelősségi bírósági esetek (uniós és hazai szinten egyaránt) elenyésző volta is utal arra, hogy a jogintézmény nem, vagy nem teljesen hozta meg azt az átütő eredményt, amelynek érdekében megalkotásra került. Minderre reagálva, 2022. szeptemberében fontos tervezetcsomagot fogadott el az Európai Unió Bizottsága.
A gyártónak több esetben van lehetősége arra, hogy mentesülni tudjon a kárkötelemből. A mentesülési esetkörök közül, előadásom a fejlesztési kockázat, mint mentesülési ok köré összpontosul, amely értelmében a gyártó mentesül a termékfelelősségi kárigényérvényesítés alól, ha bizonyítja, hogy a termék általa történő forgalomba hozatalának időpontjában a hiba a tudomány és technika állása szerint nem volt felismerhető. E szabály indoka az, hogyha a fejlesztés kockázatát egy az egyben a gyártóra telepítené a jogalkotó (nem lenne mentesülési esetkörként szabályozva), akkor a gyártók voltaképpen ellenérdekeltté válnának az innovációban, termékfejlesztésben. A fejlesztési kockázat gyártói oldalon tartásával lényegében nem érné meg gazdaságosan, újabbnál-újabb termékek fejlesztésébe fogni, ugyanis minden egyes termék magában foglalhatná a potenciális (kár)igényérvényesítés lehetőségét. A fejlesztési kockázat gyártói vagy éppen károsulti oldalra telepítése, már nem pusztán jogi és jogalkotói, hanem gazdasági hatékonyságot is érintő gazdaságtani kérdés. Előadásom fő célja, hogy bemutassa a fejlesztési kockázat, mint mentesülési esetkör joggazdaságtani elemzését, ennek keretében felülvizsgálja a hatályos termékfelelősségi szabályanyag fenntarthatóságát az irányelv tervezet nóvumainak szintetizálásával.

EGYETEMISTÁK JOGTUDATA

GOLDFÁRTHNÉ VERES EDIT

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Jogelmélet és jogszociológia / Legal Theory and Legal Sociology

veresedit2010@gmail.com

Kulcsszavak: jogi kultúra, felsőoktatás jogi kultúrája, jogtudat, empirikus jogtudat kutatás, egyetemisták jogtudata

Disszertációm témája a felsőoktatás jogi kultúrája, amely hazánkban a kevéssé kutatott tématerületek közé tartozik. A jog és kultúra szoros kapcsolatának, egymásra hatásának vizsgálata a 19. századi közepén jelent meg először, az állam-és jogtudományban is új kutatási területnek számít. Kiindulópontja az, hogy a jog nem érthető meg az őt körülvevő társadalmi és kulturális környezet figyelembe vétele nélkül, hiszen a jog nem pusztán szabályok együttese, hanem kitapinthatóan kulturális kötöttségek is jellemzik. Visegrády (2003) rögzített egy fogalmi keretrendszert, amelyben meghatározta a jogi kultúra főbb elemeit, komponenseit, amelyek a következők:

- írott és az élő jog
- intézményi infrastruktúra és a jogászi hivatás
- a jogilag relevánsnak minősülő magatartási modellek
- jogtudat.

Disszertációmban az általa kialakított fogalmi hálót a felsőoktatásra adaptálom, konferenciaelőadásomban a felsőoktatáshoz kapcsolódó hazai jogtudat kutatásokat ismertetem illetve a saját empirikus kutatásom első részeredményeit.

A nemzetközi kutatásmódszertanban a joghoz kapcsolódó attitűdök, vélemények kutatása a korábbi KOL (knowledge and opinion about the law) referenciarendszerről átterelődött a jogi kultúra empirikus (kérdőíves) és esettanulmányokon alapuló vizsgálataira. Friedmann (1975) munkássága nyomán megkülönböztethetünk belső jogi kultúrát (a jogászok jogi kultúráját) és a külső, laikus jogi kultúrát, amely a társadalom széles rétegeinek – összességének, a nem jogi professziót művelő tagjainak jogi kultúráját jelenti. A jogtudatkutatások nemzetközi és hazai adatfelvételei is élesen elkülöníthetők ezen klasszifikáció mentén.

A hazai, egész társadalomra kiterjedő (laikus) jogtudat kutatások az 1970-es években gyökreznek. Kulcsár Kálmán és Sajó András kérdőíves adatfelvételei a rendszerváltás előtt is már a tudományterület nemzetközi élvonalához tartoztak (Gajduschek, 2016). A jogi kutatások a rendszerváltást követő negyedszázadban „szerényebbnek tűnnek" (Gajduschek, 2016), a rendszerváltás óta a mai napig körülbelül tucat empirikus jogi kutatás valósult meg a társadalom, egyetemi hallgatók és jogászok véleményének feltárása érdekében. Az egyetemisták körében végzett felmérések között (Visegrády 1984 és 1998, Kelemen 2009, ELTE jogszociológiai vizsgálatok) mai napig a legjelentősebb Visegrády vizsgálata, amely a jogismeretre és néhány jogintézménnyel kapcsolatos vélemény mérésére irányult. Kérdőíves

kutatásának megismétlése valósul meg 2024. márciusában, a konferencia keretében szeretném először a főbb kutatási eredményeket ismertetni.
Az egyetemisták jogtudatához kapcsolódó empirikus kutatásom célja egyrészt a kutatási módszertan aktualizálása (Visegrády utolsó kutatásában még a halálbüntetés, örökösödési illeték meghatározó kérdések voltak, akkor még nem volt elterjedt a közösségi média mint információszerzési forrás stb), másrészt a jogtudathoz kapcsolódó mintázatok, változások feltárása és elemzése.
Kutatási hipotézisem szerint javult az utolsó mérés óta az egyetemi hallgatók jogismeretének szintje, ugyanakkor az egyes jogágak megítélésére vonatkozó válaszokat magam is izgalommal várom (pl 1998-ban a válaszadók 58%-a szerint volt pozitív a család, mint intézmény társadalmi megítélése, kétharmada egyetértett az eutanáziával és a jelentős többség tartotta ’bocsánatos bűnnek’ a társadalmi tulajdon sérelmére elkövetett bűncselekményeket – Visegrády, 2003).
A jogkövető magatartás nem várható el a jog ismerete, a joghoz való megfelelő attitűd nélkül. A kutatás fontos a jelenkor egyetemistáinak joghoz, jogintézményekhez való viszonyának megismerésében.

AZ ELŐZETES DÖNTÉSHOZATALI KÉRELEM ÉRDEMI ELBÍRÁLÁSÁNAK FELTÉTELEI AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÉKONY BÍRÓI JOGVÉDELEM ELVÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ GYAKORLATÁBAN

DR. HORVÁTH DÓRA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

dori.horvath14@gmail.com

Kulcsszavak: hatékony bírói jogvédelem elve, előzetes döntéshozatal, jogállamiság elve

A hatékony bírói jogvédelem elve rendkívül dinamikusan fejlődik az Európai Unió Bírósága gyakorlatában. A jogállamiság elve egyes tagállamokban, a közelmúltban tapasztalható visszalépések nyomán "veszélyeztetett" státuszba került, amely lehetőséget adott az EUB-nak arra, hogy jelentősen továbbfejlessze a hatékony bírói jogvédelem elvének tartalmát. Az EUB aktivizmusát szemléletesen tükrözi, hogy a hatékony bírói jogvédelem elvét A. Arnull "zabolátlan lóként" definiálta, M. Safjan, az EUB bírája, és D. Düsterhaus pedig a "hatékony bírói jogvédelem Uniójáról" beszélnek. A vonatkozó jog gyors fejlődése, az EUB elé terjesztett eljárási és anyagi jogi problémák, összetett kérdések kiemelten foglalkoztatják a gyakorló és az elméleti szakembereket szerte Európában (hazai: pl. Blutman László, Varga Zsófia, Gombos Katalin, külföldi: pl. M. Bonelli, S. Prechal, A. Arnull, M. Dougan, F. Episcopo).
Doktori kutatásom tárgya az EUB hatékony bírói jogvédelem elvével összefüggő gyakorlata: figyelemmel a szakirodalomban már megfogalmazott felvetésekre is, az EUB ítélkezési gyakorlatának kritikai elemzésére teszek kísérletet az uniós jogban is elismert alkotmányos elvek, mindenek előtt a jogállamiság elve mentén. Kutatásom első szakasza az EUB eljárásának előfeltételeire fókuszál, majd a hatékony bírói jogvédelem elvének az EUB gyakorlatában meghatározott tartalmát, annak fejlődését vizsgálom, végül pedig a hatékony bírói jogvédelem elve megsértésének kiküszöbölésére vonatkozó követelményeket teszem a vizsgálat tárgyává.
Előadásomban kutatásom első szakaszának eredményeit kívánom bemutatni. A kutatás e része alapjául szolgáló hipotézis, hogy a hatékony bírói jogvédelem uniós jogi tartalmának fejlődését sok esetben az EUB hatáskörére, kérdések elfogadhatóságára vonatkozó rendelkezések tág értelmezése előzte meg és tette lehetővé. A hatékony bírói jogvédelem elve az uniós anyagi jogi területekhez képest speciálisnak tekinthető, és úgy tűnik, hogy az EUB e kérdéskörben adott válaszai, megoldásai is „kreatívak", egyedi sajátosságokat mutatnak (pl. az „eljárási előkérdés" koncepciója). Vizsgálom, hogy az EUB értelmezésében mennyiben támaszkodik csupán „metacélokra", mennyiben veszi figyelembe az intézmények közötti hatáskörmegosztás elvét vagy a tagállamok eljárásjogi autonómiáját, és hogy mennyire következetes az EUB gyakorlata. Végső soron arra a kérdésre keresek választ, hogy hol húzódhatnak a hatékony bírói jogvédelem elvének védelmével összefüggésben az EUB hatáskörgyakorlásának korlátai? Kutatásom az EUB gyakorlatból leszűrődő mintákra, módszerekre, tendenciákra fókuszál. A hatékony bírói jogvédelem aktuális helyzetéhez képest olyan fejlődési irányokat, értelmezési lehetőségeket

kívánok bemutatni, melyek elősegíthetik a hatékony bírói jogvédelem elvével összefüggő EUB gyakorlatban az uniós alapelvek teljesebb érvényre jutását.
Kutatásom alapjául szolgáló tétel, hogy a jogállamiság elvének érvényre juttatásában, védelmében magának az EUB-nak is ragaszkodni kell a jogállamiság elvének követelményéhez, hiszen az EUB hatékony bírói jogvédelem elvének védelmében tett törekvései csak így érhetik el céljukat. A hatékony bírói jogvédelemmel összefüggő EUB gyakorlat következetessége alapvető fontosságú az uniós jogrend koherenciájának és az uniós igazságszolgáltatás legitimitásának biztosításához is.

NÉPBÍRÁSKODÁS EURÓPÁBAN – VÉRES MEGTORLÁS, VAGY EGY FELSZABADULT JOGÁLLAM JOGSZERŰ ELJÁRÁSA?

HORVÁTH FÁBIÁN LÁSZLÓ

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

horfab99@gmail.com

Kulcsszavak: jog, kommunizmus, népbíráskodás, önkény, jogtörténet

Még javában ropogtak a fegyverek szerte a világban, amikor 1943. november 1-jén Moszkvában három szövetséges nagyhatalom további harmincként állam nevében is elhatározta, hogy a háborús bűnösöket a cselekményük elkövetési helyére visszaszállítva a felszabadult országok törvényei szerint kell felelősségre vonni. A moszkvai deklaráció elveit a krími kommüniké, a potsdami konferencia határozatai és végül az 1945. augusztus 8-án kelt londoni egyezmény is elfogadta. Utóbbi dokumentum a háborús főbűnösök megbüntetésére nemzetközi katonai hozott létre, míg egyebekben fenntartotta a moszkvai álláspontot.
Európa német uralom által felszabadult keleti és nyugati államaiban már jóval a londoni egyezmény megkötését megelőzően megindult- kisebb nagyobb hasonlóságokkal a háborús és népellenes bűnösök felelősségre vonása. A keleti – később „népi demokratikusnak" nevezett – államok a szovjet büntetőpolitika elveinek megfelelve, laikus bírákból is álló népbíróságokat állítottak fel.
Eddigi kutatásaim során a magyar népbíráskodásra vonatkozó szinte teljes szakirodalmat (Berend György, Lukács Tibor, Zinner Tibor, Kovács Kálmán munkái) és a jelen pillanatban elérhető külföldi doktori disszertációkat (Alexander Prucker), valamint számos külföldi szakcikket (Karl Marschall, Yoan Kolev, Petru Weber) feldolgoztam. Munkámban a sajtótermékek könnyű kutatását lehetővé tevő Arcanum adatbázis szolgáltatott értékes adalékokat (például a baloldali Szabad Nép cikkei a szigorú bolgár népbíráskodásról). A téma alaposabb feldolgozása érdekében a későbbiekben eddig nem feldolgozott igazságügyi minisztériumi iratok áttekintésére is szükség lesz, melyek egyes háborús bűnösök kiadásával, kiadatásával foglalkoznak.
Kutatásomban kísérletet teszek a magyar jogtörténetből is ismert népbíráskodás nemzetközi történetének feldolgozására. Bemutatom ezen bírói fórumok szerkezeti különbségeit, a bíráskodás egyes országokra jellemző eltérő elveit s az ítélkezés jogalapjának tekinthető jogszabályokat. Fontosnak tartom ismertetni egyes sajtótermékekben megjelent cikkeket, politikusi felszólalásokat, melyek hozzájárulnak a téma alaposabb megértéséhez. Célom annak a – több forrásban is említett – feltevésnek a bizonyítása vagy cáfolata, mely szerint a magyar népbíráskodás szigorában eltörpül más országokban tapasztalható, egyértelmű megtorló szándékú népbíráskodástól. A magyar népbíráskodás történetéből számos kiváló szakmunka látott napvilágot, azonban munkám egyediségét az adja, hogy kizárólag nemzetközi kitekintésben foglalkozom hazánk legújabb kori jogtörténetének sötét korszakának termékével.

A VÁLLALATOKRA VONATKOZÓ ANTIKORRUPCIÓS MEGFELELÉSI KERETRENDSZER AZ EXTRATERRITORIÁLIS SZABÁLYOK TÜKRÉBEN

DR. JUHÁSZ LAURA

Szegedi Tudományegyetem,

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

laurajuhasz@gmail.com

Kulcsszavak: Antikorrupciós vállalati megfelelési programok, Corporate compliance program, Antikorrupció, Extraterritoriális szabályok, Vállalati visszaélés

A megatrendek idejét éljük, a jogi ökoszisztéma drámaian megváltozott az elmúlt években. A vállalatoknak egyre komplexebb és szigorúbb jogszabályi környezetben kell mindennapi üzleti működésüket bonyolítani, tekintve, hogy nem kizárólag a helyi jogszabályoknak, de sok esetben határokon átnyúló joghatóságú (extraterritoriális[1]) szabályoknak[2] is meg kell felelniük. Ez a rendkívül összetett és organikusan változó szabályozási környezet kihívások elé állítják a vállalatokat azáltal, *hogyan* feleljenek meg ezen szabályok összességének, melyeknek az „adott szervezet működése szempontjából relevanciája van"[3]. A megfelelés iránti igény miatt a legtöbb multinacionális vállalat beillesztette saját működési modelljébe a *megfelelési munkakört* (compliance officer) és alkalmaz *megfelelési programokat*, melyeknek számos funkciója van, de az egyik legfontosabb, hogy meghatározza *a megfelelési keretrendszert*.
Jelen kutatásban elsősorban azt vizsgálom milyen megfelelési keretrendszert jelölnek ki az extraterritoriális szabályok a vállalatoknak az antikorrupciós vállalati megfelelési programok tekintetében; másodsorban pedig milyen egyéb intézkedéseket kell bevezetniük a vállaltoknak, amelyek csökkentik a vállalati visszaélésekkel kapcsolatos antikorrupciós kockázatokat.
A kutatásom módszertana doktrinális és a modus operandi a magyar, az angolszász szakirodalmi álláspontok elemzése, az egyes extraterritoriális szabályok analizálása, illetve ezen jogszabályok mellett kibocsátott iránymutatások, egyéb jogi instrumentumok[4] vizsgálata. Jelenleg a magyar szakirodalom kevés a témában, mivel a magyar jogtudomány nem kutatta eddig az etikus vállalati működés gyakorlati eszközeit, így kutatásommal ehhez a szakirodalom hiányhoz is hozzá kívánok járulni.
A kutatás várható eredményei tekintetében a vállalatok számára ajánlott antikorrupciós megelőzési programok főbb, közös elemeit kívánom bemutatni[5], mivel álláspontom szerint azok adekvát implementálás esetén képesek lehetnek jelentősen csökkenteni a korrupciós kockázatokat és megelőzni a vállalati visszaéléseket.
Távlati céljaim tekintetében a Ph.D disszertációmban kívánom felhasználni jelen kutatási eredményt.

[1] Ehhez lásd Ambrus István – Farkas Ádám: A compliance alapkérdései. Az etikus vállalati működés elmélete és gyakorlata. Wolters Kluwer, Budapest, 2019. 24. old. „Az FCPA extraterritoriális hatályú jogszabály, azaz alkalmazására az USA határain kívül elkövetett, korrupciós jellegű tevékenységekre is kiterjed, amennyiben kibocsátóról (issuer), belföldi

illetőségű [szervezetről/vállalatról vagy személyről (domestic concerns)] vagy az ún. egyéb kategóriába eső szervezetről vagy személyről van szó.”
[2] Különsen az FCPA (U.S. Foreign Corrupt Practices Act), a Bribery Act 2010 (UK Law), Sapin II Act(French Anti-Corruption Law)
[3] Molnár Erzsébet (2021): A compliance (megfelelőség) kialakulása, jelentése és jelentősége a jogászi munkában. In: Ambrus István (szerk.): Magyarázat a compliance jogszabályairól I. Wolter Kluwer. Budapest, 2021. 22.old.

[4] FCPA Rescource Guide, Criminal Division | FCPA Resource Guide (justice.gov)
The Bribery Act Guidance, The Bribery Act 2010 - Guidance (justice.gov.uk)
The French Anti-Corruption Agency Guidlines, French AC Agency Guidelines .pdf (agence-francaise-anticorruption.gouv.fr)
[5] Inter alia compliance/megfelelési funkció beillesztése a szervezetbe; etikai kódex létrehozása, annak tréningelése a munkavállalók számára; belső szabályzatok létrehozása a korrupció egyes formáinak megelőzésére; belső ellenőri funkció létrehozása a szervezetben; kontroll mechanizmusok beépítése az üzleti működésbe.

NÉHÁNY GONDOLAT A FOGYASZTÓVÉDŐ ÉS ÉRDEKSZÖVETSÉG ALAPÍTVÁNYRÓL

DR. KESKENY DÁVID

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

davidkeskeny@gmail.com

Kulcsszavak: Fogyasztóvédelem, Fogyasztóvédelmi alapítvány, Fogyasztói érdekszövetség

A fogyasztóvédelem és az érdekképviselet alapvető fontosságúak a modern társadalmakban, különösen azokban a környezetekben, ahol a gazdasági piacok egyre bonyolultabbak és globalizáltabbak. Az ilyen körülmények között a fogyasztóknak gyakran nehézségeik adódnak az igényeik érvényesítésében, illetve a különböző termékek és szolgáltatások közötti választásban és döntéshozatalban. Ebben a kontextusban jelentős szerepet játszanak a fogyasztóvédelmi alapítványok, mint például a Fogyasztóvédő- és Érdekszövetség Alapítvány (FÉSZ) Magyarországon.

Az Fogyasztóvédő- és Érdekszövetség Alapítványt 1997-ben hozták létre azért, mert néhány átlagfogyasztó úgy gondolta, hogy szükség van egy olyan non-profit szerveződésre, amely objektíven foglalkozik a vásárlók panaszaival. Az alapítvány célja az volt, hogy segítsen a hazánkba áramló áruk és márkák sokasága közötti eligazodásban, valamint létrehozzon egy olyan fórumot, ahol a fogyasztók megoszthatják tapasztalataikat és panaszaikat, és ahol segítséget kaphatnak a jogos igényeik érvényesítéséhez.

Az alapítvány működési elve az volt, hogy közvetítésen keresztül segítse a fogyasztók és a vállalatok, illetve szolgáltatók közötti kommunikációt, keresve a felek számára elfogadható megoldásokat. Az alapítvány tevékenységének középpontjában az Interneten működő fórum áll, ahol a fogyasztók bármikor elmondhatják sérelmeiket, és az alapítvány szakemberei segítenek azok megoldásában. Emellett az alapítvány fontosnak tartja a fogyasztói igények és elvárások felmérését, amihez hozzájárulnak az általuk koordinált hozzászólások és vélemények.

Az Fogyasztóvédő- és Érdekszövetség Alapítvány tevékenysége komoly hatást gyakorol a fogyasztóvédelem területén Magyarországon. Az alapítvány segítette a fogyasztói tudatosság növelését, az információhoz való hozzáférés javítását és a jogos igények érvényesítését. Az alapítvány általános filozófiája a vitás esetek kulturált rendezése és közvetítése, ami hozzájárul a társadalmi béke és a fogyasztói bizalom növekedéséhez.

Az alapítvány működése és hatékonysága fontos tanulságokkal szolgálhat más országoknak és fogyasztóvédelmi szervezeteknek is, különösen az EU területén. Az Fogyasztóvédő- és Érdekszövetség Alapítvány példája rámutat arra, hogy a civil kezdeményezéseknek milyen fontos szerepük lehet a fogyasztóvédelem terén, és hogyan lehet hatékonyan segíteni a fogyasztókat a jogos igényeik érvényesítésében.

Tanulmányomban kitérek arra, hogy Európában milyen hasonló Egyesületek működnek és ezen egyesületek miben tudnának még a fogyasztók segítségére lenni.

A TÖRVÉNYEK ÉS JOGALKOTÓI INDOKOLÁSOK SZÖVEGHASONLÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA

DR. KISS REBEKA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Jogelmélet és jogszociológia / Legal Theory and Legal Sociology

dr.rebeka.kiss@gmail.com

Kulcsszavak: minőségi jogalkotás, törvényalkotás, jogalkotói indokolás

A törvények minősége és ezek hatása a társadalomra kezdetektől a politikai-jogi gondolkodás egyik fontos témája (Sebők–Gajduschek–Molnár, 2020), így a megfogalmazott célkitűzések mára már magukkal hozták a tudatosság és a világos szabályozottság iránti igény szükségszerűségét. Bár a kormányzati és jogalkotói teljesítmény mérése már régóta foglalkoztatja a különböző tudományterületek képviselőit, azonban a minőségi jogalkotás fogalmának újkeletűségére tekintettel a jogtudomány csak az elmúlt évtizedekben jutott el oda, hogy különböző definíciókat rendeljen a fogalomhoz. A jogtudomány jelenlegi állása szerint a minőségi jogalkotás alaki, valamint anyagi vetületet hordozó olyan interdiszciplináris megközelítést tételez, amely tervezett módon, hatékony és végrehajtható jogszabályok nyilvános előkészítésével, elfogadásával, azok végrehajtásának támogatásával segíti elő a rövid, közép- és hosszú távú társadalmi, politikai és gazdasági célok elérését (Drinóczi, 2010:21–22).

A törvények jogalkotói indokolásának kérdésköre a szakirodalomban viszonylag periferikus területen helyezkedik el, jelenleg eseti utalások kivételével a kérdésnek jóformán nincs fellelhető irodalma. Kutatásom e szakirodalmi hézagot kívánja betölteni, amelyben – a kvalitatív és kvantitatív módszertanok ötvözésével – a törvények jogalkotói indokolásának hazai gyakorlatát vizsgálom. Kutatásom rámutat arra, hogy noha a jó kormányzás és a jogállamiság garanciáinak érvényre juttatása a minőségi jogalkotáson keresztül lehetséges és ennek a jogalkotói indokolás is fontos eleme lenne, a gyakorlatban azok megszövegezésével a jogalkotó sokszor csak a formális kötelezettségnek tesz eleget. Az egyik talán legsúlyosabb probléma, amikor az indokolás szakaszjelzések nélkül, prózában leírva megismétli a normaszöveget, de érdemi magyarázó funkciót nem tölt be, így az Országgyűléshez ugyan pro forma benyújtott indokolások sok esetben lex imperfectaként funkcionálnak.

Kutatásomhoz egy gépi szövegelemzésre alkalmas komplex adatbázist állítottam össze, amely az 1990 és 2022 között kihirdetett törvényeket és azok indokolásait tartalmazza. Ezt felhasználva szöveg-újrafelhasználási (text reuse) elemzéssel (a módszertanhoz lásd: Grimmer–Roberts–Stewart, 2022) kimutattam, hogy a vizsgált időszakban a normaszövegből indokolásba átmásolt szövegrészek aránya növekvő tendenciát mutat. Az előadás az elvégzett kutatás elméleti és módszertani hátterét, valamint empirikus eredményeit ismerteti.

*A Kulturális és Innovációs Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

A KÖZIGAZGATÁS JOGVÉDELMI ESZKÖZEI

DR. KOZÁK BETTINA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

kozakbettina@gmail.com

Kulcsszavak: jogvédelem, jogorvoslat, törvényesség, alanyi jog, fellebbezés, közigazgatási per

A közigazgatási szervek a feladatuk ellátása során kettős jogvédelmi funkciót látnak el, egyrészt minden esetben kötelesek érvényre juttatni a tárgyi jogot (objektív jogvédelem), másrészt ügyelniük kell az ügyfelek alanyi jogainak védelmére is (szubjektív jogvédelem). Ennek keretében eljárásaik során meg kell tartaniuk, és másokkal is meg kell tartatniuk a jogszabályok előírásait, jogkövetkezményeket pedig csak a jogszabályokban előírt feltételek fennállta esetén, és csak az azokban leírt mérték szerint alkalmazhatnak. A közigazgatási szervek által lefolytatott eljárások kategorizálhatók aszerint, hogy azok inkább az objektív jogvédelem érvényre juttatását szolgálják (pl. törvényességi felügyeleti eljárás, hivatalbóli hatósági eljárások, hivatalbóli jogorvoslati eljárások) vagy inkább a szubjektív jogvédelem érvényesítése a céljuk. Nyilvánvaló, hogy az alkotmányos alapokkal rendelkező kérelemre igénybevehető jogorvoslati eszközök (fellebbezés, közigazgatási per) alkalmazásának elsődleges célja, hogy jogvédelmet biztosítson a közigazgatással szemben, vagyis, hogy védje a jogalanyok jogát, jogos érdekét a közigazgatás jogsértő, megalapozatlan, hibás mérlegelésen alapuló döntéseivel szemben. Szintén az ügyfél korrekciós igényét szolgálja – bár a közigazgatási eljáráshoz csak áttételesen kapcsolódik – a bíróság döntése ellen igénybe vehető alkotmányjogi panasz, illetve a panasztörvényben szabályozott panasz is. Az inkább objektív jogvédelmet érvényre juttatni hivatott eljárások természetesen végső soron az érintettek egyéni jogainak védelmét is szolgálják. A jogvédelmi eszközök a fentiek mellett kategorizálhatók aszerint is, hogy azok a közigazgatási aktus hatásának érvényesülését meggátolva, megelőzve fejtik ki hatásukat (előzetes jogvédelem), vagy az egyéni jog és érdeksérelmet csak utólagosan képesek orvosolni (utólagos jogvédelem).

Az előadásom célja, átfogó képet adni a közigazgatás szűkebb és tágabb értelemben vett jogvédelmi eszközeiről, valamint rámutatni ezen eszközök hiányosságaira, illetve javaslatot tenni ezen hiányosságok kezelésére. Rá kívánok mutatni továbbá, hogy milyen következményekkel járt a jogvédelem érvényesülésére a kérelemre induló jogorvoslati eljárások tekintetében megvalósított jogorvoslati reform.

AZ AMERIKAI DODD-FRANK-TÖRVÉNY BEMUTATÁSA

DR. LESKÓ TAMÁS

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

tamas.lesko@yahoo.com

Kulcsszavak: bankjog, pénzügyi válság, Európai Unió, USA, Dodd-Frank-törvény

Kutatási témám az EU-s banki szabályozás változásai, különös tekintettel a 2007-es angolszász jelzálogpiaci és a 2023-as bankválságok hatására.
A mintegy másfél évtizeddel ezelőtt indult pénzügyi világválság számos változásnak szolgált alapjául a szektorális szabályozás terén, a tengerentúlon és az „öreg kontinensen" egyaránt, de még ezek sem bizonyultak elegendőnek ahhoz, hogy 2023-ban megelőzzenek egy újabb – igaz, eddigi hatásait tekintve jóval kisebb – bankválságot.
A doktori dolgozatomban a szabályozási környezet ezen változásait kívánom bemutatni, a bankszabályozás sajátosságaitól és jelentőségétől kezdve. Bemutatásra kerülnek a bankszabályozás 2007-es válságot megelőző pillérei, garanciái, amelyek elvezetnek a 2007-es válság kiváltó okaihoz.
Hangsúlyos szerepet kapnak a 2007-08-as válság hatásai az európai és amerikai piacokra, mivel ezek ágyaztak meg a későbbi szabályozási reformoknak mindkét földrajzi régióban, ugyanakkor ezek eltérő irányt vettek – az elérni kívánt hatás is különbözött – így ezek szerepeltetése is indokolt (pl.: Dodd-Frank-törvény és kongresszusi vizsgálat az USA-ban, a bázeli szabályok változásai és új intézmények létrehozása az EU-ban). Az USA szabályozásával való összevetés egyrészt könnyebben érthetővé teszi az uniós szabályozást, másrészt abból is adódik, hogy az USA-ban található a legfejlettebb pénz- és tőkepiac a világon. Emellett külön figyelmet érdemelnek a magyar mikro- és makroprudenciális szabályozás változásai a 2007-08-as válság nyomán (pl.: PSZÁF „beolvasztása" az MNB-be).
A 2023-as újabb bankválságok tekintetében felmerül ugyanakkor, hogy elégségesek vagy megfelelőek voltak-e a 2007-08-as válságra adott válaszok (ld. pl. a Deutsche Bank, a Credit Suisse vagy a Silicon Valley Bank esetét). A dolgozat ezeket is fel kívánja dolgozni, megpróbálva feltárni az esetlegese még mindig létező szabályozói hiányosságokat.
A kutatásom eddigi szakaszában a devizahitelezés magyarországi elterjedésének okaira és annak szabályozására – illetve a szabályozás kezdeti hiányára – fókuszáltam, valamint annak elemzésére, hogy a pénzügyi válság Magyarországra való begyűrűzésének idejére rekordméretűvé hizlalt, devizában denominált hitelállomány okozta drámai társadalmi következményeket milyen jogalkotói és jogalkalmazói lépések követték.
A XXVII. Tavaszi Szél Konferencián az amerikai Dodd-Frank-törvényt szeretném bemutatni: milyen okok tették szükségessé, melyek a főbb rendelkezései és hogy 2010-es hatályba lépése óta milyen mérleget lehet vonni vele kapcsolatban.

DISCUSSING THE ESTABLISHMENT OF "SHA'RIA COUNCILS": FRAMING MEDIA AND GOVERNENT REPRESENTATIONS OF BRITISH FAITH-ARBITRATION MODEL

LIMA VASCONCELOS LIRA GUILHERME

PhD Student

Alszekció: Jogelmélet és jogszociológia / Legal Theory and Legal Sociology

gui.lira@gmail.com

Kulcsszavak: Sharia Councils, Sharia Courts, Multiculturalism, Religious Accommodation, Legal Pluralism.

The emergence of religio-legalism in the 1990's (understood as "the enforcement of religious law by specifically religious courts that are tolerated or endorsed by civil government") is attracting more attention in recent years, and it is becoming a highly divisive topic in Western democracies, especially in the UK and in Canada (Ashe & Anissa, 2014: 141)

Hosting considerable Muslim populations, in these two countries, it is debated, as a form of religious accommodation, to which extent religious authorities shall be granted a certain level of jurisdiction and margin of freedom to decide on specific family matters (marriage, divorce, inheritance for instance), and in this overarching debate, it is discussed the application of Sharia Law in Muslims communities (Murphy, 2012: 44; Boyd 2004).

The establishment of Sha'ria Councils in Western societies can be considered a "good template" to examine to which extent multicultural societies are effectively accommodating diversity (Cumper, 2014), especially Muslims, which engenders specific challenges and particularities (Moodod, 2007, Fukuyama, 2006), questioning strict secularization models, the public/private debate, and the accommodation of non-Western group traditions. Canada and Britain are taking two opposite directions when it comes to the adoption of faith-arbitration councils: despite being the "homeland of Multiculturalism", the "One Law For All" argument has prevailed in Canada, which resulted in a 'Sha'ria ban' in the Provinces of Ontario and Quebec. Almost at the same time, British Muslims founded the Muslim Arbitration Tribunal in 2007, which remains active until present times, reaffirming some academic findings that suggest the Multiculturalism backlash (which originated during the jihadist attacks in Europe) remained restricted to the rhetoric arena (Sarkozy, Merkel, and Cameron anti-multiculturalism speeches), and a blatant multiculturalist practice remained stronger (Meer & Modood 2013). Therefore, we propose a Critical Discourse analysis of the political debate (declarations deployed by politicians), State appointed legal experts (Bowan in the UK), and the leading role of nationwide media coverage, considering a 10-year timeframe at the time of the Muslim claim in Ontario, to organize what instigates this social anxiety, how it is articulated and influenced by the media and stakeholders, taking into considerations political culture and other political aspects, possible short- and mid-term consequences in a State-"church" and Majority-minority relations.

DIGITÁLIS ADATOK HASZNOSÍTÁSA A DIGITÁLIS PIACOK ÖKOSZISZTÉMÁJA

DR. MOZSONYI NORBERT

Széchényi István Egyetem

Alszekció: Innováció a jogban: LegalTech, MI, Adatvédelem / Innovation in Law: LegalTech, AI, Data Protection

dr.mozsonyinorbert@gmail.com

Kulcsszavak: Digitális piac, személyes adatok, hálózatok

Az értekezés aktualitását a közelmúltban hatályba lépett a megtámadható és méltányos piacokról szóló jogszabály által megfogalmazott új interoperabilitási rendelkezések adják. A kapuőrök mint digitális platformok világunk meghatározó jelenségévé váltak, melyek rendkívül heterogének lehetnek, azonban szinte kivétel nélkül beazonosítható bennük a koordináció számos egymásra épülő technológiai, gazdasági és társadalmi dimenziója. Tény, hogy az utóbbi néhány évtizedben újra és újra előtérbe kerültek az adatok kezelésével kapcsolatos jogi kérdések, de ezek első renden az egyén önrendelkezési jogával összefüggésben megjelenő, mindenekelőtt alkotmányjogi megközelítések volta. Továbbá azt is tényként állapíthatjuk meg hogy a jogérvényesítés és szabályozás nem tudott lépést tartani a rendkívüli piaci koncentráció kialakulásával, sem pedig az átláthatóság vagy elszámoltathatóság megvalósításával. A disszertáció több szempontból is újszerű megközelítést alkalmaz. Egyfelől az elmúlt évtizedben kialakult új világ mint digitális szuverenitás hatalmi megközelítést alkalmaz, másfelől a rendszerelmélet és az adattudomány legújabb eredményeinek felhasználásával mutatja be azt a sajátos megközelítést, miszerint a jelen technológiai fejlettség mellett az adataink védelme tekintetében az önrendelkezési jog már nem feltétlenül adekvát. Mi mindannyian, meg kell hogy birkózzunk azzal a gondolattal, hogy adataink, viselkedésünk nyomai értékké váltak, amelyet lehet, hogy éppen most dolgoz fel, elemez valaki, valahol. Ettől még nem lesz a „privacy halott", ahogyan ezt sokan gondolják – egyszerűen csak arról van szó, hogy a személyes adatok védelme helyett talán inkább a személyes adatok kezelésének szabályain lesz a hangsúly.

MŰVÉSZET AZ EURÓPAI BÍRÓSÁGON. EGY MEGKÖZELÍTÉS

DR. NAGY RÉKA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Jogelmélet és jogszociológia / Legal Theory and Legal Sociology

nagyrekaa@gmail.com

Kulcsszavak: jogi kultúra, művészet, szimbólum, Európai Bíróság, művészeti gyűjtemény

Előadásom megközelítése interdiszciplináris szemléletet tükröz, melyben jogászok, jogfilozófusok, jogszociológusok, építészek és művészettörténészek együttműködése kölcsönöz tág horizontot. Egyrészről a jogi kultúra mibenlétét kísérlem megfogni és többek között Király Miklós, Varga Csaba, Lawrence M. Friedman munkáit veszem alapul. A jogi kultúra szellemi és materiális értelemben vett kifejezésforma vizsgálatakor, illetve a műalkotások értelmének megjelenítésekor elengedhetetlen a jogtörténeti és összehasonlító módszer használata, de nem nélkülözhető az esztétika, mint megismerő-leíró módszer és legkevésbé az intuíció.
A jog és a kultúra kapcsolatában a jog az életviszonyok alakítója, míg a kultúra nemzetalkotó, nemzetformáló tényező és kulturális közeg. Európa tagállamai kulturális értelemben sokszínűek, ami megjelenik a változatos nyelvhasználatban, különböző történelemben, hagyományokban, nyelvekben. A tanulmányozandó téma másik pillére a művészet az esztétikum területéhez tartozik. Maga a látás adott, a percepciókon túl pedig érzelmeket mozgósít és abban, ahogy ezeket értelmezzük benne van a képzőművészet és tulajdonképpen mindaz, amit az emberről, országról, egyes intézményekről gondolunk. A műalkotások keletkezését politikai, művészi-esztétikai motivációk befolyásolják, a szobrok, a festmények helyet változtathatnak, különböző tulajdonosaik lehetnek és sokféle célokat szolgálnak. Az épített struktúrák funkcionális szerepe transzformálódhat, a művészeti alkotások különböző ideológiát közvetíthetnek. Számos tagállam küld(ött) az Európai Bíróság gyűjteményébe műalkotást, amely több egyszerű gesztusnál, az sok esetben, de nem kizárólagosan mélyebb jelentést hordoz, szimbolikus megnyilvánulás, hiszen a gyűjtemény egy kulturális párbeszéd folytatása egy sokarcú közösségben. A művek gyűjteménye a művészeti ágat, formát, eszközét és tartalmát illetően rendkívül heterogén, egyrészről szól a tagállamok sajátos hagyományairól, másrészről az egyéni látásmódokról, valamint az adott tagállamra vagy alkotóra jellemző karakterisztikáról. Néhány műtárgy nem nyilvános, így azt közölni nem lehet, de a legtöbb bárki számára hozzáférhető. Témájukat illetően diverzifikáltak, különböző korszakokból származnak, illetve érintett motívum az „európai szellem”, az igazságszolgáltatás, a harmónia, az együttműködés, valamint a béke és az igazságosság allegóriája. Arra keresem a választ a kiállított műtárgyakon keresztül, vajon létezik-e az európaiakat meghatározó közös identitás vagy a nemzetek jogi kultúrája csupán egymás mellett él.

A SZIMBOLIKUS BÜNTETŐJOG MINT KRIMINÁLPOLITIKAI TENDENCIA MAGYARORSZÁGON

DR. NÉHER DÓRA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

neherdora96@gmail.com

Kulcsszavak: szimbolikus büntetőjog, ultima ratio, kriminálpolitika, punitivitás, büntetőjog alapelvei

A büntetőjog nem csak a jogrendszer egyik ága, hanem alkotmányosan kötött. Az Alaptörvényben és az Alkotmánybíróság gyakorlatában megjelenő követelményekre figyelemmel kell lennie a büntetőjog alkotóinak, valamint a büntetőjog az állam által vállalt uniós és nemzetközi kötelezettségek révén is befolyásolt.
Az ultima ratio végső eszközt, végső megoldást, végső érvet jelent. Az utima ratio elve olyan materiális elv, amely szerint a büntetőjog a leginkább beavatkozás-intenzív állami eszköztárat jelenti, valamint ezen állami beavatkozás mértékét határozza meg. Az ultima ratio elvének érelmében a büntetőjognak nem feladata kizárólag a lakosság megnyugtatása, és nem lehet a jogalkotás eszköze sem, amelyek esetében már a jogalkotáskor hiányzik a gyakorlati alkalmazásra irányuló szándék vagy annak lehetősége.
A kriminálpolitika egyre fontosabb szerepet tölt be, nemcsak mint gyakorlati tevékenység, hiszen kriminológiai eredményeire alapozva jelöli ki a büntető igazságszolgáltatásban megvalósítandó feladatokat. Az utóbbi évek gyakorlati kriminálpolitikájának fő jellemzője a szimbolikus büntetőjog elterjedéseben, a punitivitás reneszánszában foglalható össze, mely a jogbiztonságot jelentősen aláássa. Bár az utóbbi időben a bűncselekményi tényállások számának növekedése figyelhető meg, mégis ezzel együtt a statisztikai adatok azt mutatják, hogy a regisztrált elkövetések számának csökkenése következett be. A kriminalitás csökkenése azonban nem a Büntető Törvénykönyv módosításoknak tudható be, hanem csupán annak, hogy ezen új tényállásoknak a gyakorlati alkalmazására nem kerül sor, hiszen azok szimbolikus büntetőjogi termékek. A szimbolikus jogalkotásra példakent szolgál a közelmúltból a migráció hatására, 2015-ben elfogadásra került határzárral kapcsolatos bűncselekmények, valamint a Covid 19-vilagjarvany idejen bevezetésre került veszélyhelyzet alatt meghozott büntetőnormák köre is, mely jogalkotási termékek a téma aktualitását is alátámasztják.
A szimbolikus jogalkotás, azon belül pedig különösen a szimbolikus büntetőjog kérdéskörének tudományos vizsgálata csak szűk körben érhető tetten a hazai jogirodalomban. Bár a fogalom nem ismeretlen a hazai jogtudomány művelői körében, mégis fontos ezen kriminálpolitikai tendenciának a vizsgálata.

A POLGÁRI PERES ELJÁRÁSOK IDŐSZERŰSÉGÉNEK ÉS HATÉKONYSÁGÁNAK LEHETSÉGES MÉRFÖLDKÖVEI – KÜLFÖLDI MEGOLDÁSOK AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ JOG KÖRÉBEN

DR. NÉMETH BOTOND

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

botond.nemeth1997@gmail.com

Kulcsszavak: perhatékonyság, időszerűség, összehasonlító jog, mesterséges intelligencia, online bíróságok

Az aktuális perjogi szemlélet és a hatályos polgári perrendtartás milyen irányba néz? Feltevésem, hogy ez egy Janus-arcú jelenség: az új kódex korszerű vívmányai, az elektronikus kapcsolattartás és az alternatív vitarendezés által egyszerre mutat a jövőbe, azonban ugyancsak kapaszkodik a Plósz Sándor által kimunkált alapokba és hagyományokba. Mik lehetnek azok a külső hatások, amelyek képesnek bizonyulhatnak kimozdítani ebből az állapotból a perjogi gondolkodást?

Az újonnan megalkotott kódex egyik fő célkitűzése az eljárások hatékonyabbá és gyorsabbá tétele volt. A peres ügyek száma évek óta csökkenő tendenciát mutat, azonban az eljárások hosszúsága változatlan, az eredményesség és a hatékonyság követelményei pedig szintén nem igazodnak ahhoz az elvárhatósági mércéhez, amit az ügyek csökkent száma indokolna.

Jelen tanulmány a határokon túlra nyúl a lehetséges megoldásokért, így azon külföldi gyakorlati módszereket kívánja bemutatni, amelyek a hazai jogalkotásra vonatkozóan is meghatározók lehetnek. Az Olvasó találkozhat újszerű jogintézményekkel, technológiai vívmányokkal, egyes szűrő és alternatív mechanizmusokkal is, valamint a mesterséges intelligencia térhódító szerepe is bemutatásra kerül. A tanulmány külföldi perrendszerek gyakorlatának bemutatására törekszik, valamint támaszkodik arra a prosperáló nemzeti és külföldi szakirodalmi háttérre, amelynek alapkövét Richard Susskind helyezte el már évtizedekkel korábban.

A tanulmány az összehasonló jog körében más országok perjogi vívmányait kívánja az olvasó elé tárni, azonban nem titkolt célja az is, hogy felvesse annak a kérdését, hogy ezen megoldások a magyar jogrendszerbe való adaptálására és alkotmányos igazolhatóságára milyen esélyek mutatkoznak. Továbbá támpontként szolgálhat abban a kérdésben, hogy a jövőben ki vagy éppen mi lehet a gyorsabb és hatékonyabb per záloga, azaz az objektív és értéksemleges megoldások képesek lehetnek-e kiegészíteni, netán pótolni az ítélkező pervezetési tevékenységét.

A TARTOZÁS ÉS A VÉGREHAJTÁSI JOG ELÉVÜLÉSÉNEK ANYAGI JOGI, VALAMINT ELJÁRÁSJOGI ÖSSZEFÜGGÉSEI A SZABÁLYOZÁS ÉS A BÍRÓI GYAKORLAT TÜKRÉBEN.

DR. NÉMETH ZSOLT

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

zs.drnemeth@gmail.com

Kulcsszavak: kölcsönszerződés, közjegyzői okirat, végrehajtási jog, elévülés, újragondolás.

A **témaválasztásom indoka** körében kiemelem, hogy az *időmúlás* joghatásai a polgári anyagi – és eljárásjogi szabályozásban kiemelt figyelmet érdemelnek, mivel olyan jogokat és kötelezettségeket teremtenek, melyek mind az egyén, mind összgazdasági szinten meghatározó és nem reparálható következményekkel járnak.
A kutatás indokoltságát támasztja alá a szabályozás és a bírósági gyakorlat egyértelműségének hiánya, illetve ezzel összefüggésben a dogmatikai fogalomrendszer megfelelő kialakítása és használata.
A kutatási téma két alapkérdése, mely előrevetíti a feldolgozni kívánt problémát is: szükséges-e különbséget tenni a magánokiratba, illetve a közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződésből eredő követelések elévülési szabályrendszere között? Egy adott igényhez kapcsolódó követelés elévülésére alkalmazható-e eltérő igény elévülési szabályrendszere? A felvetett kutatási probléma körében tudományos kutatás útján igazolandó az a feltevés, hogy az eltérő okiratisággal bíró kölcsönszerződésekből eredő követelésekre az alapokirat specialitásához illeszkedő elévülési szabályrendszer alkalmazandó.[2]
A **kutatási téma eredetiségét** támasztja alá egyrészt a szabályozás hiánya és újragondolásának szükségessége, valamint a bírósági gyakorlat széttagoltsága, kiemelt figyelemmel a Kúria lent ismertetett jogegységi határozatára, melynek tudományos igényű feldolgozása a kutatási téma vonatkozásában hiánypótló.
A Kúria korábbi gyakorlata szerint[3], amennyiben közjegyzői okiratba foglalták a kölcsönszerződést, úgy a jogosult felmondó nyilatkozatát a végrehajtható határozattal együtt kezelte és az elévülés megszakadása vonatkozásában is a specialitást alkalmazta ennek hiányában is[4].
A **9/2023. JEH** [5]a fenti gyakorlatot megváltoztatta és megállapította, hogy a rPtk. 327. § (1) bekezdésében felsorolt cselekmények akkor is megszakítják a követelés elévülését, ha a közjegyzői okiratba foglalt követelés végrehajtási záradékkal történő ellátásának a Vht. 23/C. §-a szerinti feltételei fennállnak.
A Kúria hivatkozott gyakorlata és értelmezése további dogmatikai és anyagi jogi kérdéseket vet fel, melyek a kutatási témámat érintik, így különösen annak vizsgálatát teszik szükségessé, hogy a rPtk. hatálya alatt megkötött – közjegyzői okiratba foglalt – kölcsönszerződések esetén az elévülés megszakítása körében milyen eltéréseket szükséges alkalmazni.

A **kutatásom módszertana** két csoportra osztható. Egyrészt *elméleti* (dogmatikai elemzés, szakirodalom kutatása és feldolgozása, kritikai, jövőbe tekintő elemzés). Másrészt *empirukus* (bírósági gyakorlat kutatása, feldolgozása).

A kutatásom célja, hogy a tartozás és a végrehajtási jog elévülését primer források alapján elemezzem, valamint ennek során bemutassam és igazoljam az elévülés intézményének további szabályozási szükségességét, különösen a *közjegyzői okiratba foglalt kölcsönszerződésekből* eredő igények esetén.
A kutatási téma **eredményét** abban jelölöm meg, hogy az hozzájárul az elévülés jogintézmények dogmatikai újragondolásához, illetve a szabályozás hiányának feloldásához, mely ezzel okozati összefüggésben a **tudományterület fejlődését** is előrevetíti.
A téma kutatásának kiinduló pontja a klasszikus[6] **szakirodalom** feldolgozása és ismerete, valamint a jelenkori jogszabályokhoz és bírósági gyakorlathoz illeszkedő szerzők tanulmányainak[7] feldolgozása.

OSZTRÁK KÖZOKTATÁSPOLITIKA A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

DR. NIKLAI PATRÍCIA DOMINIKA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

dominika.niklai@gmail.com

Kulcsszavak: osztrák közoktatáspolitika, osztrák alkotmánytörténet 1918-1938, osztrák-magyar összehasonlítás, elemi iskolák jogi szabályozása, népiskolák

Az osztrák közoktatáspolitika 1918-1938 közötti időszakra kiterjedő vizsgálata kevéssé feltárt terület a magyar jogtörténet-tudományban. A német nyelvű szakirodalom is csupán érintőlegesen foglalkozik ezzel a kérdéssel, egy-egy említéssel találkozhatunk a témát illetően az alkotmány- illetve művelődéstörténeti művekben. A kutatás célja ennek megfelelően a közoktatásügyet érintő jogalkotás feltárására alapozva a korszak bemutatása, az elszórtan fellelhető információk közötti rendszerezés.

A kutatás elsődleges forrásokon alapul, alapját a különböző jogi normák (1920. és 1934. évi alkotmányok, törvények, rendeletek) elemzése jelenti. Emellett elsősorban német, másodsorban magyar nyelvű szakirodalom is helyet kap a feldolgozás során, ugyanakkor a hangsúly a forráselemzésen van. Összehasonlító elemzés révén az osztrák intézkedések párhuzamba állíthatóak a magyar rendszerrel ugyanebben a korszakban, amelyről előzetes eredményeim rendelkezésre állnak.

Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlását követően, 1918-ban létrejövő önálló, a korábbinál jóval korlátozottabb területre kiterjedő és a németajkú lakosságra koncentráló Ausztria nem szakított teljes mértékben a Monarchia jogrendszerével. Az alsófokú iskolák szempontjából ez azzal a következménnyel járt, hogy az oktatást érintő alapjogok, illetve a népiskolai rendszer is az 1918 előtti szabályozáson alapult. Ebben a körben az 1867. évi alkotmány részét képező, az állampolgárok általános jogairól szóló alaptörvényt, valamint az 1869. évi népiskolai törvényt kell megemlíteni. A saint-germaini békeszerződés részletesen tárgyalta a nemzetiségi, vallási, nyelvi kisebbséghez tartozók oktatására vonatkozó előírásokat. Az osztrák államnak kötelezettségeket írt elő többek között a kisebbségek iskoláinak biztosításával kapcsolatban. A vizsgált időszakban az elemi népoktatás területén egységes szabályozást nem, csupán apróbb részterületekre irányuló jogalkotást fedezhetünk fel. A képet színesítette az egyházi állammal 1933-ban kötött konkordátum, amely a római katolikus egyház pozícióját erősítette az iskolák felett. Az 1934. évi alkotmány hivatásrendi jellege alapján a társadalom szervezetei felekezeti, kulturális és foglalkozási alapon vettek részt a politikai hatalomgyakorlásban. Az oktatásügy szempontjából a Szövetségi Kulturális Tanácsnak volt jelentősége, hiszen ennek tagjai többek között az iskola-, nevelés-, népoktatásügy képviselői közül kerültek ki.

A téma feldolgozása hozzájárul az osztrák közoktatásügy jogi szabályozásának magyar nyelven való megismerhetőségéhez, az érintett jogszabályok rendszerszerű átláthatóságához.

A FOGYASZTÓK VÉDELMÉT SZOLGÁLÓ INTÉZMÉNYRENDSZER ALAKULÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A BÍRÓSÁGI ELJÁRÁSOKRA, ELEMEZVE A JOGGYAKORLATOT

DR. ÓDOR ÉVA

Széchényi István Egyetem

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

eva.odor0104@gmail.com

Kulcsszavak: fogyasztó, bírósági gyakorlat, digitalizáció, intézményrendszer alakulása

A fogyasztóvédelem kialakulása, a politikai gondolkodásban való megjelenése szoros összefüggésben áll (egyebek mellett) a piacgazdaság megjelenésével s általában a gazdasági viszonyok alakulásával.
Európában ez a jelenség először Ausztriában bukkant fel a 1990-es évek közepén, elsősorban az ország Svájccal határos területein. Az osztrák kereskedelmi bankok azt tapasztalták, hogy a helyi lakosok (és vállalkozók) 15-20 km-t szívesen autóznak át a határ svájci oldalán található bankokhoz, azért, hogy 1,5-2%-os kamatkülönbözet miatt inkább svájci frankban (CHF-ben) vegyék fel a szükséges hitelt, mintsem Ausztriában, helyi valutában. Erre a versenykihívásra reagáltak úgy egyes osztrák hitelintézetek, hogy hitelkínálatukba felvették a svájci frank alapon nyújtott hiteleket is. A termék rövid idő alatt Ausztria-szerte elérhetővé vált és gyorsan népszerű lett, 2005 körül már elérte a teljes lakossági hitelállomány 30%-át. Ezzel megszületett a 21. század egyik legveszélyesebbnek bizonyult „időzített pénzügyi bombája", amely később elsősorban a közép-kelet-európai térségben okozott súlyos gondokat.
A devizahitelezés nem specifikus magyar jelenség, sokkal inkább a közép- és kelet-európai térségre jellemző. Közép- és Kelet-Európában a 21. századi devizahitelezés gyors ütemben indult el, ami az alábbi tényezőkkel támasztható alá: a privatizációs folyamat nyomán a közép- és kelet-európai piacra belépő külföldi, jellemzően osztrák és olasz bankok jelentek meg, -magasabb infláció és magas kamatkörnyezet az átalakuló, felzárkózó közép- és keleteurópai térségben, -egyes esetekben a helyi, forrásszegény
A bíróságok rendkívül nehéz, eddig soha nem tapasztalható helyzetbe kerültek a rendkívül nagyszámú, rövid időn belül érkező, jellemzően azonos jogkérdéseket felvető, nagy társadalmi kihatású és jelentős társadalmi érdeklődést kiváltó perek intézése során. Ezekben a perekben emellett részben olyan jogi kérdések merültek fel, amelyekben az EU Bíróság rendelkezik jogértelmezési monopóliummal. A bíróságok a jogegység lehetőség szerinti biztosítása érdekében minden jogszabály által biztosított eszközzel megpróbálják ezen ügyeket megoldani. Előadásom során elemezni fogom az egyes fogyasztóvédelemmel kapcsolatos „ jogorvoslati eszközöket"
A fogyasztók egyre inkább a digitalizált térben vásárolnak, vesznek igénybe szolgáltatásokat, a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosításához szükség van arra, hogy a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) hatálya a módosítást követően a képviseleti keresetek vonatkozásában az általános fogyasztóvédelmi

jogon túl olyan területekre is kiterjedjen, mint az adatvédelem, a pénzügyi szolgáltatások, Az utazás és a turizmus. Mivel fokozott fogyasztói kereslet mutatkozik a pénzügyi és befektetési szolgáltatások iránt, különösen fontos javítani a fogyasztóvédelmi jog érvényesülését az említett területeken. A fogyasztói piac a digitális szolgáltatások területén szintén fejlődött, és egyre növekvő szükség van a fogyasztóvédelmi jog – többek között az adatvédelem tekintetében történő – hatékonyabb érvényesítésére. A fentiek alapján a képviseleti keresetek tekintetében az Fgytv. hatálya a módosítást követően kiterjed a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviseleti keresetekről és a 2009/22/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2020. november 25-i (EU) 2020/1828 európai parlamenti és tanácsi irányelv [a továbbiakban: (EU) 2020/1828 irányelv] I. mellékletében említett uniós jogi rendelkezésekre, amelyek túlmutatnak a fogyasztóvédelmi hatóság hatáskörein, érintik pl.: az adatvédelmet, a médiát, a pénzügyi szolgáltatásokat is.

A SZEXUÁLIS JOGOK VÉDELME AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK JOGGYAKORLATÁBAN

OLÁH EMESE

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

olah.emese@gmail.com

Kulcsszavak: szexuális jogok, Emberi Jogok Európai Bíróság, emberi méltóság, magánélet védelme, diszkrimináció tilalma

Ismeretes, hogy a melegjogi igények bíróság előtti érvényesítése számos kihívást jelentett az idő során minden érintett félnek. Ennek legfőbb oka, hogy a legtöbb ország alkotmánya nem tartalmaz olyan rendelkezést amire a bírói hatalom előtt, vitát nem tűrő módon lehetne vonatkoztatni. Kifejezett alkotmányos rendelkezés hiányában a melegek jogainak védelmében olyan érvek kerülnek elő, amelyek képesek helyettesíteni a hiányzó alkotmányos rendelkezéseket. Az érvrendszer felépítésében, illetve a szexuális orientációval és nemi identitással kapcsolatos emberjogi joggyakorlat és doktrína fejlődését a következő jogok mentén lehet vizsgálni: (a) diszkrimináció tilalma, (b) a magánélet védelme, (c) más alapvető emberi jogok biztosítása.

Tanulmányom ebből a szempontból szeretné kutatni az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatát, rövid betekintést biztosítva, ugyanakkor, az emberjogi joggyakorlat e téren történő dinamikájába. Természetesen, vizsgálódásomat a Dudgeon kontra Egyesült Királyság jogesettel kezdem, amelyben az Emberi Jogok Európai Bírósága először állapítja meg, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot kimondó 8. cikkébe ütközik azon nemzeti szabályozás, amely bünteti a homoszexuális férfiak szexuális kapcsolatát. Ezt követően pedig rátérek az ügynevezett másod és harmadvonalbeli ügyek elemzésére, mint például a Schalk és Kopf kontra Ausztria ügyre, amelyben az EJEB kimondja, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat alkalmas helyettesíteni az azonos neműek közötti házasság lehetőségét vagy pedig az Oliari és mások kontra Olaszország ügyre, amelyben a bíróság már ki is jelenti, hogy a tagállam megsértette a kérelmezők magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogát, mivel nem tette lehetővé, hogy az azonos nemű párok bármilyen formában, jogi keretek között létesíthessen kapcsolatot.

A kutatás célja, hogy rámutasson arra, hogy milyen joggyakorlati előrelépések történtek a vizsgált területen, ehhez viszont elkerülhetetlen az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatának kutatása, illetve, hogy párhuzamot vonjak a két nemzetközi fórum által kialakított joggyakorlat között, a szabadságalapú versus diszkrimináció tilalmára alapozott határozatok és a különböző érvelési rendszerek hatékonysága között, de ez már egy következő tanulmány tárgyát képezi majd.

A MENTÁLIS EGÉSZSÉGVÉDELEM SZEREPE A KÖZIGAZGATÁSBAN

ORSZÁG-NOVÁK ERZSÉBET

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

orszagnovakerzsebet@gmail.com

Kulcsszavak: közigazgatás, mentálhigiéné, egészségpromóció, egészségvédelem, pszichológia

A közigazgatásban dolgozók munkájuk során speciális hatásokkal találkozhatnak, hiszen a jogviszonyok szabályozásából adódó sajátosságok, az ügyfelekkel való kapcsolattartás, a jelentős mértékű adminisztráció egyaránt kihívást jelenthetnek. A nagyobb fokú terhelés, a pszichoszociális veszélyforrások hosszabb távú fennállása többek között egészségkárosodáshoz – mentális és fizikai betegségekhez –, a motiváció és a munkateljesítmény csökkenéséhez, távolmaradásokhoz vezethetnek.

A káros hatások megelőzése, visszaszorítása és az azokkal való megküzdés kihívást jelenthet mind a hivatali vezetők, mind pedig az érintett dolgozók számára. A hazai szabályozás értelmében a munkahelyi veszélyforrások felmérése, mérséklése, kiküszöbölése, a dolgozók tájékoztatása a munkáltatók feladata. A dolgozók mentális egészségének védelme és fejlesztése azonban összetettebb lépéseket követel meg a munkáltatók részéről. A magánszektorban a munkahelyi egészségfejlesztés egyre nagyobb teret kap, azonban kevés információval rendelkezünk a közigazgatásban megvalósuló ilyen jellegű kezdeményezésekről, a tisztviselők mentális egészségnek megőrzésére és fejlesztésére irányuló lépésekről.

A kutatási téma komplex, hiszen a közigazgatás-tudomány, a pszichológia, a munkavédelem egyaránt helyet kap a tisztviselők mentális egészségének megőrzése és a fejlesztési lehetőségek feltárása és kialakítása során. A doktori kutatásban ezen területek fontos szerepet kapnak, hiszen a cél olyan átfogó mentális egészségpromóciós program kidolgozása és gyakorlati megvalósítása, amely hozzájárulhat a veszélyforrások felismeréséhez, a megküzdési stratégiák fejlesztéséhez.

A felsorolt területek közül a hangsúly most a pszichológia és közigazgatás kapcsolatára kerül. Míg az utóbbi években a pszichológia (elsősorban viselkedésközpontú irányzata) valamint a közigazgatás-tudomány elméleti és módszertani közelítésére számos országban komolyabb lépések történtek, addig hazánkban ez nem bontakozott ki. A kutatási jelenlegi szakaszában betekintést nyerhetünk abba, hogy a hazai, közigazgatáshoz kapcsolódó tudományos kommunikációban – elsősorban a szaklapokban – az elmúlt években mekkora teret kapott a pszichológia, valamint ezt szűkítve, megjelentek-e olyan írások, amelyekben a közigazgatásban dolgozók mentális egészségének védelméről esik szó.

Az így feltárt eredmények a kutatás további szakaszában a terület kihívásaihoz, a dolgozók igényeihez alkalmazkodó, mentális egészségvédelmet támogató programok kidolgozásához, megvalósításához járulhatnak hozzá, amelyek később akár a közigazgatás szélesebb területein is alkalmazhatóak lehetnek.

DEVELOPMENT OF SMALL VILLAGES

DR. OTT ANETT

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

ott.anett1996@gmail.com

Kulcsszavak: small villages, regional developmentClick to apply

The problem of the development of small municipalities is an ever-present issue, as it is constantly being put under the microscope. With more and more villages coming close to depopulation, it is an issue worth looking at and finding solutions too.
Local government associations: in many countries, the solution to the problem of small villages has been seen in the creation of compulsory government associations. The possibility of this has of course been raised in our country too, with representatives of both sides debating the constitutionality of this. Today, the problem of small municipalities is a very important issue. The concept of small municipalities has appeared in 2004 in Act CVII of 2004, and the compulsory association of local authorities is also appearing as a major problem. The association, which is already well known from international examples, has not become compulsory in Hungary, but only as an option to opt for by small municipalities.
Merger of municipalities: the idea of merging municipalities arises from time to time in the related literature, and in the municipal reforms based partly on mergers are also constantly being introduced in Europe. Is this the only way forward? Should municipalities be merged?
International experience of mergers
Joint local government office: A joint local government office is in practice a joint mayor's office, formerly known as a district municipality, set up and run by several municipalities. The Act CLXXXIX of 2011 on Local Governments of Hungary (hereinafter: Mötv.) regulates that municipalities with a population of less than 2,000 souls cannot maintain an independent mayor's office but must merge into a joint municipal office.
Role of NGOs. NGOs are organisations established under the law of association and registered with the courts. The decision-making body of the NGO is the executive board. An NGO may manage its assets and collect donations for the purpose for which it was established. If its activity contributes to the satisfaction of the common needs of society and the individual, and if it has adequate resources and considerable social support, the NGO may be classified as a public benefit organisation.
Hungarian Village Association. The association was formed in response to the dissatisfaction of small villages. Its foundation was initiated by intellectuals living in small villages. At first they wanted to integrate it into the Council Federation, but this did not succeed. Its aim was to reduce inequalities of opportunity in the municipalities and to create a more just society.
The Association of Hungarian Local Governments and the National Association of Municipal Local Governments. Its main objective is to represent and defend the interests of municipalities against the government. It participates in consultation forums for local authorities. Another

important objective is to organise conferences, training courses and seminars on fundamental issues affecting local government.
Hungarian Village Programme. The aim is to strengthen the population retention and growth capacity of settlements with fewer than 5,000 inhabitants, to ensure that the quality of life of people living in rural areas and small municipalities is as high as possible, and that the availability of public services is significantly improved even in the smallest municipalities.
The role and functioning of county municipality governments. The tasks of county municipality governments are laid down in the Mötv. Their mandatory tasks include territorial development, rural development and spatial planning.
In addition, what is very important and what is the focus of my present research is are spatial development and settlement planning.

A VÉGREHAJTÁSI CSELEKMÉNYEK ÉRTELMEZÉSE A BÍRÓI GYAKORLATBAN

DR. PAP PÉTER

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

peterpap96@gmail.com

Kulcsszavak: elévülés, végrehajtási cselekmények, végrehajtási eljárás, igényérvényesítés, végrehajtási jog

Polgári jogunkban az időmúlás egyik joghatása az, hogy a követelések egy bizonyos idő múltán elévülnek. Az elévülés pedig azt vonja maga után következményként, hogy az ilyen követelések bírósági úton nem érvényesíthetőek, bár a kötelezett teljesítési kötelezettsége fennmarad. Az elévülés akkor is bekövetkezhet, ha egy követeléshez végrehajtási jog tartozik, ilyenkor a végrehajtási jog is elévülhet. Ebben az esetben a végrehajtási jog viszont megszűnik, ami alapja lehet a végrehajtási eljárás megszüntetésének. Bizonyos jogi tények bekövetkezésével az elévülési idő újrakezdődik. A végrehajtási jog esetében ilyenek a végrehajtási cselekmények. E fogalmat jogszabályi definíció hiányában a bírói gyakorlat tölti meg tartalommal. Ezért fontos, hogy a legfőbb ítélkező fórum döntéseiben hogyan határozta meg a végrehajtási cselekmények fogalmát.

A végrehajtás azon cselekmények összessége, amelyek célja a végrehajtandó követelés tényleges teljesítésének hatósági úton történő kikényszerítése. Ettől különböző a végrehajtási eljárás, amely a végrehajtás elrendeléséhez és foganatosításához kapcsolódó nemperes eljárás.

A végrehajtási cselekmények nem mindig voltak meghatározó részei a magyar végrehajtási jognak. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (továbbiakban: Vht.) a végrehajtási jog elévülése kapcsán rendelkezik róluk, mégpedig azt a jogkövetkezményt fűzi hozzájuk, hogy a végrehajtási jog elévülését megszakítják, tehát egy-egy ilyen cselekmény megtételét követően a végrehajtási jog elévülése újrakezdődik. Ez azonban csak a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelettel honosult meg jogunkban, azt megelőzően nem volt külön szabály a végrehajtási jog elévülésének megszakadására.

A polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (továbbiakban: rPtk.) szintén jelentőséget tulajdonít a végrehajtási cselekményeknek, ugyanis az elévülést megszakító eljárás jogerős befejezése után a követelés elévülését csak ezek által lehetett megszakítani a törvény eredeti szövege szerint. Később ez annyiban módosult, hogy nem a jogerős befejezést követően beszélhettünk megszakadásról, hanem abban az esetben, ha az elévülést megszakító eljárás során végrehajtható határozatot hoztak. Kisebb módosítással ezt a szabályozást tartotta meg a polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) is.

Jelen kutatás feldolgoz olyan, a Legfelsőbb Bíróság és a Kúria előtt lezajlott eljárásokat, amelyekben a végrehajtási cselekmények értelmezésével kapcsolatban születtek megállapítások. Ezeket értékelve megkísérel átfogó képet adni az egyes végrehajtási eljárásban tett tevékenységek, intézkedések végrehajtási cselekményként történő minősítésének

szempontjairól. Terjedelmi korlátok miatt nem vizsgálja részletesen, hogy milyen egyéb körülmények merülhetnek fel, amelyek akadályát képezik egy magatartás végrehajtási cselekményének minősítésére. A tanulmány megvizsgálja, hogy hogyan alkalmazta a legfőbb ítélkező fórum a saját általános megállapításait az egyedi ügyek elbírálása során, reflektál ezen döntésekre, valamint kiemeli azokat a szempontokat, amelyek pontosítják a végrehajtási cselekmények fogalmát.

A JOGI HIVATÁSOK VISZONYA A PIACHOZ ÉS AZ ÁLLAMHOZ

PAPP VIKTOR

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

viktorpapp14@gmail.com

Kulcsszavak: jogi hivatások, professzionalizáció, ügyvédség, bírói kar, közjegyzők

Jelen előadás azt a célt tűzi ki maga elé, hogy rávilágítson az ügyvédi, a bírói és a közjegyzői hivatások közötti viszonyrendszerek alakulására a hosszú 19. században. Az előadás módszertani megközelítése a szociológiából ismert professzionalizációs paradigmát kívánja felhasználni arra, hogy felderítse a legjelentősebb jogi hivatások közötti egyezőségeket és különbözőségeket, és hogy válaszokat keressen arra, vajon mennyiben befolyásolta a hivatások érdekérvényesítési képességét a más jogi hivatásokkal való együttműködési hajlam. A professzionalizációs paradigma kiválóan alkalmas arra, hogy történeti perspektívába helyezve elemezzük a különféle hivatások kialakulását, átalakulását. Ennek érdekében a prezentáció elsőként a hivatások létszámának összevetésével kíván foglalkozni. A létszám az egyik legfontosabb mutatója annak, hogy az adott hivatás mennyiben tud reagálni a piaci kereslet hatásaira, és hogy mennyien tudják eltartani magukat a piacról. Épp emiatt nem meglepő, hogy már a korszakban számos vita alakult ki a hivatást gyakorlók létszámáról. A viták ismertetése elengedhetetlen a téma szempontjából, erre leginkább a különféle sajtótermékekben megjelent írások, vitacikkek, kimutatások alkalmasak. A hivatásoknak érdekeiket ugyanakkor az állammal szemben is képviselniük kellett, így nagyon fontos volt a szakmai autonómia kialakítása, a hivatást űzők jogainak biztosítása. Mivel az autonómia kérdése már mind az ügyvédek, mind a bírák és közjegyzők esetében kutatott területnek számít, szakirodalmi példák felhasználásával könnyen ismertethető ez a kérdéskör. Az előadás kérdésfeltevése összességében arra irányul, hogy a három legjelentősebb jogi milyen sikerrel tudta kontrollálni a piaci tényezőket, illetve mennyiben tudott hatással lenni az állami mechanizmusok működésére. Az előadás zárása végeredményben egy elméleti keretet kíván lefektetni egy leendő átfogó kutatáshoz.

KONZULI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS VÁLSÁGHELYZETBEN

DR. PREISINGER NIKOLETTA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

preisingernikoletta@gmail.com

Kulcsszavak: konzuli védelem, válsághelyzet, bajba jutott uniós polgár, segítségnyújtás, katasztrófahelyzet, konzuli szolgálat

Az elmúlt évek során számtalan olyan hatalmas katasztrófa történt a világban, melyek globális erőfeszítéseket igényeltek az életek megmentésére és a tragédiák enyhítésére, legyen szó akár a természeti katasztrófákról, mint például a földrengés, hurrikán, árvíz vagy erdőtűz, vagy az ember okozta katasztrófákról, mint az ipari balesetek, elsüllyedt tankerhajók által okozott vészhelyzet, vagy akár a koronavírus járványról. Ezekben a nehéz időkben a konzuli védelem kiemelkedő fontossággal bír az állampolgárok biztonságának és jólétének védelmében.
Az Európai Unió külpolitikájában egyre hangsúlyosabbá válik az együttműködés, különösen olyan válsághelyzetekben, melyek több uniós állampolgárt is érintenek. Az uniós konzuli segítségnyújtás feladata, hogy biztosítsa a harmadik államokban képviselet nélkül maradt uniós polgárok védelmét.
Egy válsághelyzet során a konzuli szolgálatoknak azonnal és hatékonyan kell reagálniuk. Elsődleges feladatuk az állampolgárok biztonságának és jólétének biztosítása. Mindez magában foglalja a helyzet folyamatos figyelemmel kísérését, a krízishelyzetekre való gyors reagálást, valamint az állampolgárok pontos tájékoztatását az aktuális helyzetről és az elérhető segítségnyújtási lehetőségekről.
Válsághelyzet esetén a konzuli védelem fontos eleme lehet az állampolgárok evakuálása vagy más módon történő biztonságba helyezése. Ez magában foglalhatja repülőjegyek biztosítását, repülőgépek vagy más közlekedési eszközök szervezését a katasztrófa sújtotta területről való elhagyásra, valamint a szükséges segítségnyújtást az evakuációt követően, például szállás, élelem és egészségügyi ellátás biztosítását.
A konzuli védelem fontosságát nemcsak az egyes állampolgárok szempontjából kell értékelni, hanem az országok nemzetközi kapcsolatainak szempontjából is. Az állampolgárok biztonsága és jóléte kulcsfontosságú az államok közötti kapcsolatok stabilitásának és kölcsönös bizalmának fenntartásában.
A tanulmány célja, hogy bemutassa azokat a fejlődési szakaszokat melyek hozzájárulnak a konzuli védelem uniós szinten történő biztosításához, bepillantást nyújtva a bajba jutott uniós polgárok konzuli védelmének helyzetébe a válsághelyzetek alkalmával történő fellépésre tekintettel. Áttekintve a rendelkezésre álló eszközöket, melyek a konzuli védelem válsághelyzet megelőzésére és azok kezelésére szolgálnak.

SZERZŐI MŰ-E A DIVATBEMUTATÓ? - A DIVATBEMUTATÓK MINŐSÍTÉSE A HAZAI SZERZŐI JOGI KERETRENDSZERBEN

DR. PRÉM KATA ZSÓFIA

Miskolci Egyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

zsofiprem@gmail.com

Kulcsszavak: szerzői jog, divatbemutató, vagyoni jogok, felhasználási szerződés

A divatbemutatókra tekinthetünk úgy, mint a divattermékek nyilvános előadásának, bizonyos esetekben nyilvánossághoz közvetítésének egyik módjára.
A nyilvános előadás lényege az előadó és a közönség együttes jelenléte a mű érzékelésekor, amihez egy meghatározott térre és korlátozott számú, személyesen jelenlévő nézőközönségre van szükség. A nyilvános előadások alatt leggyakrabban színházi előadásokat és koncerteket értünk, azonban véleményem szerint a divatbemutatók is helyet kaphatnak ebben a felsorolásban. Emiatt, meglátásom szerint a divatbemutatókat a nyilvános előadás egyik formájaként lehet kezelni, hiszen ezek az események már nem csupán a tervezők legújabb kollekcióinak bemutatását vagy kiállítását szolgálják, hanem egyfajta kulturális eseménnyé, show-vá nőtték ki magukat.
A különböző díszletek, fények, zenék és egyéb effektek összetettsége hozzájárul ahhoz, hogy a legtöbb couture divatbemutató már olyan szintű eredetiséggel bír, amely szerzői jogi védelmet indokol. Amennyiben a divatbemutatóra szerzői műként tekintünk, felmerülhet a kérdés, hogy ki a mű szerzője? Álláspontom szerint a magyar jogban a divatbemutatók közös műnek, pontosabban összekapcsolt műnek minősülnek, mivel az egyes részek, mint például a ruhák, a díszlet, a zene, mind önállóan felhasználhatóak, a szerzőket a saját alkotásukra vonatkozóan szerzői jog illeti meg. Előadásom elsősorban ez utóbbi kérdéskörre fókuszál, azaz arra, hogy szerzői jogi szempontból milyen felhasználási engedélyek szükségesek a divatbemutatón felhasznált egyes műtípusok felvonultatásához. Az előadásom elkészítéséhez a normatív és a deduktív kutatási módszer mellett a dogmatikai módszert is segítségül hívom, elsődlegesen a magyar szabályozás és gyakorlat bemutatásához és kritikai elemzéséhez.

A DIGITÁLIS HAGYATÉK SZABÁLYOZÁSA

DR. PUSKÁS TAMÁS

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

puskas.tamas@pte.hu

Kulcsszavak: személyes adat, digitális hagyaték, elhalt, adatvédelem, öröklés

A korábbi korokkal ellentétben a huszonegyedik században exponenciálisan megnövekedett az emberről visszamaradó (személyes) adatok száma a személy halálát követően. Ezen adathalmaz akár egy teljesen más, „online" személyiséget tud lefesteni az emberről, melynek okán különös figyelmet érdemel a mai világban a jelenség. Ezen aspektusa a „halál utáni életnek" felvethet személyiségi jogi kérdéseket, mint például, hogy mennyiben tekintjük a meglévő (kegyeleti) védelmi rezsimet elegendőnek, az elhunytra méltóságosnak a rohamos számítástechnikai fejlődést követően. Mindezen felül felmerülhetnek kérdések az életünk során felgyülemlett (személyes) adatok halálunk utáni jogi sorsát követően. Lehetséges-e ezeket örökölni, van-e különbség a vagyoni értékkel bíró, illetve a személyes jellegű, érzelmi értéket képviselő adatok között?

A kutatás célja, hogy feltárja hazai, illetve európai uniós szinten, hogy létezik-e digitális hagyaték, a rólunk keletkezett adatok képezhetik-e öröklés tárgyát, amennyiben igen, abban az esetben milyen szabályozás vonatkozik rájuk. Ezeknek a kérdéseknek az eldöntésére megvizsgálom a hazai, valamint európai adatvédelmi, öröklési szabályokat, továbbá megkísérlek feltárni a témában releváns bírói döntéseket, ezeken felül tárgykörben alkotott szakirodalmat.

Előzetes várakozás szerint bizonyos vagyoni jellegű jogosultságok, adatok öröklése biztosított, azonban feltételezésem szerint ez nem öleli fel a teljes palettáját a gazdasági értékkel bíró adatoknak, ugyanis a személyes adatok örökölhetőségének hiánya miatt egyes jogosultságok elveszhetnek.

Feltehetően szükséges egy új szabályozás, mely lehetőséget biztosít személyes adataink bizonyos részének örökíthetőségére, mely a megfelelő kegyelet fenntartásához is hozzájárulna. Kézenfekvő párhuzamot jelent egy ilyen törvényi módosítás kialakítására a szellemi tulajdon szabályozása, mely jogintézmény kettős, tartalmaz vagyoni jellegű, valamint személyhez fűződő jogosultságokat.

A FRANCHISE SZERZŐDÉSSEL KAPCSOLATOS MEGELŐZŐ TÁJÉKOZTATÁSI KÖTELEZETTSÉG EGYES JOGGAZDASÁGTANI VONATKOZÁSAI

DR. REINES JÁNOS

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

iroda@reinesugyved.hu

Kulcsszavak: franchise, jogbérlet, megelőző tájékoztatási kötelezettség, joggazdaságtan

A franchise szerződés esetében mindkét fél, azaz a franchise-átadó, valamint a franchise-átvevő számára is fontos, hogy megismerje szerződő partnerét, azonban jogrendszerünk a franchise szerződésekre vonatkozó speciális megelőző tájékoztatási kötelezettséget nem ír elő. Tekintettel arra, hogy a felek közti hosszabb távú üzleti kapcsolat és a felek egymásra utaltsága a franchise szerződések egyik sajátossága, így mind a joggyakorlat, mind a külföldi jogi szabályozás kiemelt jelentőséget szentel e kérdéskörnek.

Az információs aszimmetria közgazdaságtani hatása ugyanis az, hogy eltorzítja a piacot, így a társadalmi optimum nem érhető el az önkéntes csere révén. A felek nincsenek tisztában a szerződést megelőzően a kapott szolgáltatás pontos tartalmával, így esetleg olyan szerződést köthetnek, amely nem-, vagy nem ezzel a tartalommal áll érdekükben.

A tájékoztatási kötelezettség kapcsán érdemes szót ejteni az ún. produktív és redisztributív információk között. Produktív információk esetében lehetővé válik a létező erőforrások eredményesebb felhasználása, míg a redisztributív információk nem hoznak létre új értékeket. Ezek pusztán csak lehetővé teszik megszerzőjük számára, hogy az elérhető szerződéses többletből nagyobb részt szerezzenek meg. Itt az igazi probléma nem az, hogy a többlet máshoz kerül, hanem a járadékvadászat, vagyis az információk megszerzése érdekében erőforrásokat használ fel az információ megszerzője, amely erőforrást más hasznos tevékenység elől vonnak el.

A franchise esetében is ezzel állunk szemben, ugyanis azzal, hogy a franchise-átadó nem adja tovább a szükséges információkat, a franchise-átvevőt – ezek megszerzése érdekében – erőforrás felhasználásra kényszeríti, amellyel növekszenek az alkuköltségei.

A másik oldalról megvizsgálva a kérdést megállapíthatjuk, hogy minél több információt árul el az adott fél, az annál inkább hatással lesz az ellenszolgáltatás mértékére.

Jelen előadásban a fenti megfontolások tükrében megvizsgálásra kerülnek a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó nemzetközi példák, s ismertetésre kerülnek a megelőző tájékoztatási kötelezettség mellet és ellen szóló joggazdaságtani érvek.

A LAKÁSMAFFIA CSELEKMÉNYEK A MÚLTBAN ÉS A JELENBEN

DR. ROSTA MÁRTON

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

rostamarton@gmail.com

Kulcsszavak: lakásmaffia, jogbiztonság, ellenjegyzési felelősség, ingatlan-nyilvántartás, közbizalom.

A doktoranduszi éveimet – bár ez relatív – viszonylag későn, 46 évesen kezdtem meg, akkor már 16 év önálló ügyvédi működéssel a hátam mögött. Az ötlet és a megvalósítandó tudományos cél, hogy a gyakorlatorientált – de sok esetben sematizálásra hajlamos – gyakorló jogászi munkát vegyítsem a jogtudomány eredményeivel. Az ügyvédi praxisom úgynevezett klasszikus lakossági (és kisvállalati, civil szervezeti) tevékenység, melynek jelentős szelete az ingatlanügyek (adásvételek, ajándékozások, szolgalmi jog alapítások). Ügyvédi ars poeticám, hogy az orvosdoktorokat követően az ingatlanokkal foglalkozó ügyvédek, jogtanácsosok, közjegyzők felelőssége a legnagyobb, hiszen a magánszemélyek egészségüket követő „legféltettebb kincse" az ingatlan tulajdon, ezért a jogkereső közönség megérdemli, hogy ezen ügyek kiemelt szakmai színvonalon kerüljenek ellátásra.
Ennek jegyében – az MTMT-ben is nyomon követhető módon – jelentek meg publikációim. Itt röviden kettő dolgozatomat emelném ki: az első mindjárt valójában kettő cikk: „Gondolatok az új ingatlan-nyilvántartási törvényről" és „(Még mindig az) Új ingatlan-nyilvántartási törvényre várva", melyekben bemutattam a várhatóan folyó év őszén hatályba lévő új ingatlan-nyilvántartási törvény újításait, kiemelten az elektronikus eljárást, valamint a várható súrlódási pontokat is.
A másik - ehelyütt megemlítendő - témám volt „Az elővásárlási jog egyes kérdései a teremgarázs ingatlanok esetében", mely témaválasztás aktualitását mutatta, hogy a tanulmány leadását követően hetekkel jelent meg a Miniszterelnökséget vezető miniszter 9/2022. (IV. 29.) MvM rendelete, mely a joggyakorlatban – és a tanulmányban is ismertetett – meglévő bizonytalanságokat normatív szabályozással oldotta fel.
A XXVII. Tavaszi Szél Konferenciára a 1990-es 2000-es évek egyik furcsa bűncselekménytípusával, az úgynevezett lakásmaffia ügyekkel készülnék.
A lakásmaffia cselekmények nem tételes jogszabályi, hanem „köznapi" fogalom, azt a 8/2013. (XII. 31.) együttes főov. körlevél a lakásmaffia ügyekben adandó tájékoztatásról szóló 4/2008. (ÜK. 6.) együttes főov. körlevél módosításáról definiálja, miszerint az ún. lakásmaffia ügyek tárgya olyan bűncselekmény, ahol a sértett tulajdonában álló lakás megszerzése jogellenesen, különösen erőszakkal, más rászorult helyzetét kihasználva, hivatali kötelezettség megszegésével, hivatali hatáskör túllépésével, jogtalan előny juttatásával vagy ennek ígéretével valósul meg.
Előadásomban nem elsősorban büntetőjogi oldalról, hanem ingatlan-nyilvántartási oldalról keresném a válaszokat, hogy miként tudott-e bűncselekménytípus nagy arányokat ölteni.

Vizsgálandó az is, hogy e cselekménytípusnak a visszaszorítása milyen mértékben valósult meg, hiszen egy-egy eseti ügy még mindig olvasható a sajtóban.
Az ingatlan-nyilvántartási és az ügyvédi törvényben megjelenő azonosítási és egyéb előírások alkalmasak-e a cselekménytípus megszüntetésére vagy marginalizálására?

NAVIGATING THE PITFALLS OF POLITICIZATION: OVERCOMING BARRIERS TO EFFECTIVE INTEGRATION POLICIES

RAHOUI **SARRA**

University of Szeged

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

rahoui.sarra@yahoo.com

Kulcsszavak: Politicization, integration, immigration, politics, policy

With the increase of immigration flows in Europe and the rise of the immigration crisis, politicians started to exploit immigration issues for electoral gain, leading to the politicization of integration policies. This topic addresses the detrimental effects of politicization on integration efforts, highlighting the need for depoliticized, evidence-based approaches to immigration governance.

This research aims to examine how the politicization of immigration complicates integration efforts, hindering the development and implementation of effective policies. By analyzing case studies and policy frameworks, this study seeks to identify strategies for mitigating the negative impacts of politicization and promoting inclusive integration policies.

While existing research often focuses on the economic and social dimensions of integration, this topic offers a unique perspective by highlighting the role of politics in shaping integration outcomes. By exploring the dynamics of politicization, this research contributes to a more nuanced understanding of the challenges facing immigrant communities and policymakers.

Drawing upon theories of policy process and political economy, this research situates itself within the broader literature on immigration politics and policy studies. By examining the intersection of politics and integration, this study provides a theoretical framework for understanding the complexities of policymaking in diverse, multicultural societies.

This research also employs a qualitative approach, utilizing case studies and comparative analysis to explore the politicization of integration policies in different contexts. By examining the strategies used by political actors to influence policy outcomes, this study aims to uncover patterns and trends in the politicization of immigration governance.

The central problem revolves around understanding how the politicization of immigration complicates integration efforts, leading to fragmented policies and marginalized immigrant communities. Specifically, this study seeks to explore the mechanisms through which politicization occurs and its impact on policy outcomes and social cohesion.

It is anticipated that the research will reveal the negative consequences of politicization on integration policies, including exclusionary practices, discriminatory rhetoric, and polarized debates.

Findings also highlight the importance of evidence-based policymaking, stakeholder engagement, and political leadership in overcoming the barriers to effective integration.

The conclusions drawn from this research will provide insights into the challenges posed by politicization in immigration governance, informing future policy discussions and advocacy

efforts. Ultimately, the long-term objective is to promote depoliticized, inclusive approaches to integration, fostering social cohesion and building resilient, diverse societies.

AZ EREDMÉNYFELELŐSSÉG KÉRDÉSEI AZ ORVOSI JOGVISZONY KERETÉN BELÜL

DR. SHAKIBAPOOR AMANDA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

amanda.nagy.petra@gmail.com

Kulcsszavak: Orvosi felelősség, eredményfelelősség, gondossági kötelem, polgári jog, orvosi jog

Az orvosi felelősség nagyon fontos és aktuális téma napjainkban. Az orvosoknak és egészségügyi szakembereknek felelősséggel kell eljárniuk, mivel az egészség és élet sok esetben az ő döntéseiktől függ.
Előadásomban az orvosi felelősség alapjait és aktuális kérdéseti igyekszem bemutatni, külön kitérve az eredményfelelősség kérdéskörére.
Az orvosi felelősség a jogrendszeren belül is fontos terület. Az orvosoknak be kell tartaniuk az etikai szabályokat és a jogszabályokat, valamint ki kell alakítaniuk a megfelelő kommunikációt a betegekkel ahhoz, hogy a kezeléseik sikeresek legyenek és minimalizálják az esetleges konfliktusokat. A felelősség kérdése rendkívül összetett, mivel az egészségügyi ellátás során számos tényező befolyásolja a kezelés eredményességét.
Az eredményfelelősség az orvosi jogviszony keretén belül azt jelenti, hogy az orvos felelős az egészségügyi ellátás során elvárt eredmény eléréséért azonban ez ritka az orvosi gyakorlatban, mivel az orvostudomány nem tud minden esetben garantált eredményt biztosítani.
A legtöbb országban az orvosok általában a "gondossági norma" alapján tartoznak felelősséggel, vagyis az átlagos szakmai sztenderdeknek megfelelően kell eljárniuk.
A jogrendszer általában két fő típusú felelősséget különböztet meg az orvosi gyakorlatban: a szerződéses felelősséget valamint a deliktuális felelősséget.
Néhány esetben azonban létezhet eredményfelelősség, például bizonyos sebészeti beavatkozásoknál, ahol az orvos konkrét eredményt ígér, és ezt szerződésben rögzíti.
A sebészeti beavatkozások során az orvosokra nagyobb nyomás nehezedhet, hogy bizonyos eredményeket garantáljanak, különösen a funkcionális és esztétikai beavatkozások terén azonban még itt sem beszélhetünk abszolút eredményfelelősségről, a következő okok miatt:
az orvosi prognózis változékonysága, a sebészeti beavatkozások kockázatai, az informált hozzájárulás, az orvosok gondossági kötelezettsége, valamint a felelősség bizonyítása folytán.
Az orvosokat a legmagasabb szakmai standardok betartására kötelezi a jog, ami azt jelenti, hogy a szükséges szintű gondosságot kell alkalmazniuk. Ez a gondosság magában foglalja a megfelelő előkészítést, a szakszerű műtéti technikát, a megfelelő utókezelést és a páciens szoros nyomon követését. Az egészségügyi intézményeknek is nagy felelősségük van abban, hogy biztosítsák a megfelelő körülményeket az orvosok és a betegek számára, valamint támogassák az orvosokat abban, hogy a lehető legjobb döntéseket hozzák, folyamatosan figyeljék és fejlesszék az egészségügyi szolgáltatások minőségét és biztonságát.

THE ROLE OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION IN THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF EUROPEAN UNION LAW

SMAIL **DANARA**

University of Pécs

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

danarasmail@gmail.com

Kulcsszavak: Court of Justice of the European Union, Legal system, European integration, Interpretation, National courts, Jurisprudence, Autonomous judiciary, EU Law, Legal entities, Legal norms

The Court of Justice of the European Union (CJEU) plays a central and crucial role in the establishment and development of European Union (EU) law. As the judicial authority of the EU, the CJEU ensures the uniform interpretation and application of EU law across all member states. Here are some key aspects of the CJEU's role in this process:
Interpretation and Application of EU Law: The CJEU has the authority to interpret EU law, including treaties, regulations, directives, and other legal acts. Its judgments have binding force on all EU member states and their institutions. This ensures consistency in the application and interpretation of EU law throughout the Union.
Ensuring Compliance: The CJEU ensures that member states and EU institutions comply with EU law. It has the power to adjudicate disputes between member states, EU institutions, businesses, and individuals regarding the interpretation or application of EU law. This helps maintain the rule of law within the EU and reinforces the legal framework established by the treaties.
Protecting Individual Rights: The CJEU safeguards the rights of individuals under EU law. It hears cases involving violations of fundamental rights and freedoms guaranteed by EU law, such as the free movement of goods, persons, services, and capital, as well as non-discrimination based on nationality.
Developing EU Legal Principles: Through its judgments, the CJEU contributes to the development of EU legal principles and doctrines. It clarifies and extends the scope of EU law, filling in gaps and adapting legal principles to new situations and challenges faced by the Union.
Ensuring Supremacy of EU Law: The CJEU upholds the principle of the supremacy of EU law over national law. It ensures that national courts interpret and apply domestic law in line with EU law and have the authority to set aside national laws that conflict with EU law.
Promoting Integration: The CJEU plays a vital role in promoting further integration among EU member states. Its judgments often have far-reaching implications for the development of the EU legal order and the deepening of integration in various policy areas.
Overall, the CJEU serves as a guardian of EU law, ensuring its coherence, effectiveness, and supremacy across the Union. Its judgments shape the evolution of European integration and contribute to the development of a legal framework that underpins the functioning of the EU.

AN EXAMINATION OF BANGLADESH'S MFS REGULATORY FRAMEWORK TO MANAGE IFF

SONY M M ABDULLAH AL MAMUN

Doctoral Candidate

Alszekció: Innováció a jogban: LegalTech, MI, Adatvédelem / Innovation in Law: LegalTech, AI, Data Protection

abdullahsony.as@mailbox.unideb.hu

Kulcsszavak: Mobile finance, MFS, Financial policy, Illegal finance, Bangladesh

Mobile financial systems (MFS), with their focus on technology and ease of use, have emerged as a novel approach for developing countries to address the problem of adopting best practices to promote financial inclusivity. MFS, a digital banking system, has significantly impacted financial inclusion and resilience-building, promoting contactless financial relationships and reducing financial shocks during pandemics like Covid-19. However, if there are no effective regulations or guidelines in place on a national and international level, the purpose of achieving full financial inclusion and the Sustainable Development Goals might go in vain. For instance, to prevent illicit financial flow (IFF) and ensure that this financial system operates properly, the central bank of Bangladesh, one of the world's fastest-developing nations, implemented the most recent MFS rule. Neverthelss, a number of MFS-related fraud incidents have prompted scholars to critically assess the Bangladesh Bank's (BB) MFS regulatory system with a focus on the efficiency of IFF prevention. This study has demonstrated that the current regulatory system has a weak KYC verification system by using a comparative methodology. After evaluating Bangladesh's mobile finance system's regulatory framework, this study also highlighs slight improvement in money laundering and terrorist financing but a 62.33% increase in suspicious transactions due to e-commerce and multi-lender lending. Following that, if someone has access to someone's personal information, they also have access to their MFS accounts. In general, the current MFS adheres to a risk-based regulatory paradigm that forces regulators to wait until a hazard occurs and limits them to this legal framework. The policy makers would then be advised by this study to implement a smart regulatory approach in order to establish a climate that is anti-IFF.

THE DILEMMAS OF RESEARCH CIVIL LAW PARTNERSHIP CONTRACTS

DR. STIPKOVITS TAMÁS

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Polgári jog / Civil Law

dr.stipkovits.tamas@gmail.com

Kulcsszavak: research contract, civil law partnership, research and development, intellectual property, sucession of rights

This paper examines whether the civil law partnership contract for research, also referred to as a research consortium, is sufficiently transparent and efficient under the current regulatory structure. The present study introduces the topic by presenting the body of Hungarian law in force, outlining the main historical milestones, relevant judicial decisions and literature. Civil law distinguishes three categories according to the synergy between the parties involved in the research activity: the works contract, the personal service contract and the civil law partnership contract. The first two of these are regulated separately in the Civil Code under the name "research contract", alongside the underlying legislation, while the latter are governed only by the rules of the civil law partnership. The conclusion of the study answers the question whether a civil law partnership contract for research can be interpreted as a mixed form of research and civil law partnership contract and whether the law can provide sufficient guidance for the assessment of intellectual property.

A KLASSZIKUS MAGÁNJOGI MEGFELELŐSÉG ÉS HIBÁS TELJESÍTÉS REFORMJÁNAK VIZSGÁLATA FOGYASZTÓI SZERZŐDÉSEKBEN - KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A DIGITÁLIS TARTALMAKRA ÉS SZOLGÁLTATÁSOKRA

DR. SZABÓ LÍVIA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

szabolivia757@gmail.com

Kulcsszavak: fogyasztóvédelem, szerződésszerűség, hibás teljesítés, kellékszavatosság, digitális tartalom, digitális szolgáltatás

A 21. század polgára – *fogyasztója* - nap mint tanúja lehet a technológia rohamos ütemű térhódításának. Az általam vizsgált téma jelentőségét és aktualitását az adja, hogy az európai integráció történetében **első alkalommal** kerültek uniós szinten harmonizálásra a **digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására vonatkozó szerződések egyes vonatkozásai**, erre tekintettel egy **hézagpótló uniós szabályalkotásról van szó** – többek között ez is motivált kutatási témám kiválasztásakor.

A digitális tartalmak és digitális szolgáltatások meghatározása önmagában is újszerű, amely azt eredményezi, hogy az ilyen tárgyú szerződések megfelelőségének és hibás teljesítésének esetkörei is átalakulnak. A tervezett előadás alapját különösen a **2019/770**-es EU irányelv, illetőleg a hazai implementációs megoldás - **373/2021. Kormányrendelet** - újdonságainak elemzése képezik. *Mikor szerződésszerű egy digitális tartalom szolgáltatására irányuló szerződés? Egy szoftverhez kapcsolódó frissítés nyújtásának elmulasztása szerződésszegésnek minősül? Igazi nóvum a hibás teljesítési vélelem időtartamának meghosszabbítása? Milyen kellékszavatossági jogok illetik meg a fogyasztót, ha a személyes adataival „fizet" egy szolgáltatásért?* Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresem a választ, az előadás célja pedig összességében a **klasszikus magánjogi megfelelőség és hibás teljesítés reformjának vizsgálata a digitális kor kihívásainak tükrében**. A prezentáció során az eddigi kutatási eredményeim közül két de lege ferenda javaslatot is ismertetnék. Az egyik javaslat Vékás Lajos nyomán a magyar Ptk. kellékszavatosságra vonatkozó részének módosítása, a másik javaslat pedig a személyes adat és részleges szerződésszegés izgalmas kérdéskörével foglalkozik.

Eddigi kutatásom során áttekintettem a vonatkozó külföldi és hazai szakirodalmat, melyet folyamatosan bővítek. A szakirodalom jegyzékem felöleli többek között az alapvető polgári jogi jogintézményekről-, fogyasztói szerződésekről-, a fogyasztó fogalmáról szóló művek szerzőinek alkotásait; a két uniós irányelv – hazai és külföldi- elemzőinek, a Ptk. kommentár-, a GDPR-kommentár szerkesztőinek műveit, továbbá számos tanulmányt, szakcikket, folyóiratot a vizsgált témában.

Jogösszehasonlító módszerrel elemeztem más tagállamok átültetési gyakorlatait is, mely révén hatékonyabban tudom értékelni a hazai megoldást. Módszertani szempontból kiemelném az ún. „beavatkozás-mentes" vizsgálatokat, ahol nem indokolt kapcsolatba kerülni a tanulmányozandó tárggyal (pl. *statisztikák, Európai Bizottság által közzétett közlemények,*

fogyasztóügyi stratégiák).A háromfajta longitudinális vizsgálati módszer közül (*trend-, a kohorsz-, és panelvizsgálatok*) kutatásom során a trendvizsgálatot tudtam eddig leginkább alkalmazni (f*ogyasztói társadalom vásárlási szokásainak változása; online vs. „offline" kereskedelem alakulása*).

Az előadáson túli célom az iker-irányelvek másik párjának, vagyis a 2019/771-es szabályozásnak is a vizsgálata, mely a klasszikus fogyasztói szerződések reformján kívül a digitális elemet is tartalmazó áruk szerződéses kérdéseit is rendezi; továbbá az integráció-történeti újdonság és annak hatásainak beható vizsgálata, de lege ferenda javaslatok rögzítése a fentiek elmélyítésével, illetőleg jövőbeli jogi kihívások definiálása.

Előadásom során összességében a fenti szabályozással összefüggő fogyasztóvédelmi jogi reformról kívánok egy átfogó képet adni, kiemelve a klasszikus magánjogi jogintézményhez képest a digitális szolgáltatásokra és digitális tartalmakra tekintettel megjelenő újszerű jogi megoldásokat.

AZ ÁLLAMI JOGÉRVÉNYESÍTÉS LEHETŐSÉGEI AZ ERDŐIRTÁS ELLENI FELLÉPÉS TEKINTETÉBEN

SZENTE RÉKA MILÉNA

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

szentemili@gmail.com

Kulcsszavak: erdőirtás, állami jogérvényesítés, kettős értékelés tilalma, eljárási garanciák

Az elmúlt nagyjából három évtizedben vitathatatlanul felértékelődött az erdők szerepe az emberi élet fenntartását biztosító egészséges környezet megőrzése során. A globális erdőirtás visszaszorításában elért mérsékelt eredmények mögött meghúzódó okok vizsgálata körében felmerül annak lehetősége, hogy a várt eredmény elmaradásához a nem megfelelő eszközök megválasztása is hozzájárul, ezért szükséges új megközelítésbe helyezni a kérdést. Az erdőirtás fenntartható termékláncok kialakításával és a fenntartható fogyasztás ösztönzésével történő visszaszorításának igénye és szükségessége nemzetközi szinten is megfogalmazódott. Az ENSZ 2021 novemberében Glasgow-ban megrendezett 26. éghajlatváltozási konferenciájának (COP 26) csúcstalálkozóján a részes felek vezetői elfogadták a „Glasgow-i Nyilatkozat az erőkről és a földhasználatról" (Glasgow Leaders' Declaration on Forests and Land Use) című dokumentumot, melyben az erdőirtásmentes, fenntartható fogyasztás és termékelőállítás előmozdítása mellett kötelezték el magukat. Az Európai Unió Bizottsága 2019-ben közleményt adott ki melyben első számú prioritásként rögzítette az uniós fogyasztás szárazföldi lábnyomának csökkentését, valamint az erdőirtásmentes ellátási láncokból származó termékek fogyasztásának ösztönzését az Unióban. Ez a célkitűzés az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1115 (2023. május 31.) az erdőirtáshoz és az erdőpusztuláshoz kapcsolódó egyes áruk és termékek uniós piacon történő forgalmazásáról és Unióból történő kiviteléről, valamint a 995/2010/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló rendeletének megalkotásával valósult meg.

Álláspontom szerint az erdőirtás megállítását és visszaszorítását célzó intézkedések jelentős, alapvető szemléletbeli változást tükröző állomáshoz érkeztek azzal, hogy a fellépés szintjét a nem erdőirtás mentes láncokból származó fogyasztás és kereskedelem szabályozására helyezték. Ennek az előre lépésnek az állami jogérvényesítésre gyakorolt hatásainak és kihívásainak vizsgálatára vállalkozom kutatásomban.

Kutatási célkitűzésem az erdővédelem területén az anyagi és eljárási jogi garanciák és korlátok összevetése az állami jogérvényesítés hatékonyságával, annak preventív és represszív hatásával, a közigazgatási szankcionálás minden területén. Tehát egy már mélységében feldolgozott, klasszikus jogtudományi alapkutatási kérdést vizsgálok ágazatspecifikusan az erdővédelemben, mégis komplex módon, a magyar közigazgatás teljes vertikumában vizsgálva az erdővédelem kérdésének célját, elhelyezkedését és eszközrendszerét. A kutatás célja alapvetően egyensúly lehetőségének hatékonysági alapú vizsgálata az egyes alapjogok -

egészséges környezethez fűződő alapjog és a tisztességes eljáráshoz fűződő jog – egyidejű érvényre juttatása tekintetében az erdők védelmére, hangsúlyosan az erdőirtásmentes termékláncok kialakítását és fenntartását célzó erdővédelmi hatósági eljárásokat illetően. A vizsgálat eredményeképp pedig az egyensúly biztosítását célzó jogi eszközök kidolgozását tűztem célul, többek között a közigazgatási eljárásokban felmerülő bizonyítási teher és az extraterritoriális jellegből fakadó sajátosságok kezelésére, az eljárásjogi garanciák érvényrejuttatására, valamint a kettős értékelés tilalmának megvalósítására.

THE MEANS OF THE STATES TO ASSERT THEIR INTERESTS IN THE CONCLUSION OF INTERNATIONAL TREATIES

DR. TAKÓ DALMA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: EU jog és nemzetközi közjog / EU Law and International Public Law

tako.dalma@ga.sze.hu

Kulcsszavak: individualisation, international treaty, law of treaties, State interests, 1969 Vienna Convention

States are fundamental subjects of international law, which have the capacity to conclude international treaties. These documents are one of the main forms of law-making in international law, governing different type of questions and territories. Some treaties are concluded only between two States, however, there are several multilateral treaties as well, which most of the time aim to govern the relations of a huge number of States. The creation of such a wide cooperation is far from easy, as States are very heterogeneous and each of them has its own interests, opinions that they want to assert during the negotiation process and also in the content of the treaty.

Thanks to this fact, the law of treaties provides several instruments for States to affect the content of the treaty and thus individualise the agreement for themselves. These instruments include among others the option of reservations, clauses providing possibility of choice, the expression of the consent to be bound by part of a treaty, the option of facultative protocols and the option of interpretative declarations. The common feature of these instruments is that they give the contracting parties a right to assert their own interests, views and opinions in the conclusion of international treaties.

The examination of the mentioned instruments is extremely important, as the expression of national interests is a primary consideration for each and every State. Therefore, it is necessary to know the exact rules and limits of the instruments in order to apply them appropriately in practice.

Based on the above, the aims of the lecture are the following:

- to reveal the fact that the law of treaties provide several options for States to express their interests in the conclusion of international treaties
- to give a list of the most important and mostly applied instruments
- to explore the reasons for the existence of these instruments and their necessity
- to clarify the rules and the limits of their application
- and to give a short insight to the effect of the instruments on the uniform content of treaties

In conclusion, the lecture would like to examine the issue of multilateral international treaties from the perspective of the national interest of the contracting parties. Within this topic, the lecture concentrates only on treaties concluded among States. As for the method of examination, the lecture will analyse the rules contained in the 1969 Vienna Convention on the

Law of Treaties and the main views and aspects of highly respected international lawyers and sources. However, it is important to highlight that the lecture fills a significant gap, as the topic in question has not yet been comprehensively examined in either domestic or foreign literature. No source examines the whole topic of the means of the States to assert their interests in the conclusion of international treaties, each concentrates only on different instruments without analysing the necessity or the effect of these options. As for myself, I consider this to be a significant shortcoming, given that the instruments mentioned are used almost every day. Therefore, the topic of the lecture is particularly important, from both a theoretical and a practical perspective, in order to understand the functioning of multilateral international treaties and their practical application.

A MUNKAVÉDELEM HATÁSA A MUNKÁLTATÓ KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉGÉRE

DR. TÓTH KINGA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Munka- verseny- és fogyasztóvédelmi jog

tkinga@icloud.com

Kulcsszavak: munkajogi kártérítés-munkáltatói mentesülés-munkáltatói gyakorlat-munkabaleset és foglalkozási megbetegedés- empirikus kutatás

A kutatásom fő célja a munkáltató kártérítési felelőssége alóli mentesülésnek, illetve azoknak a gyakorlatban megjelenő problémáknak a bemutatása, amelyek hatással vannak a felelősségre a munkabalesetek területén. Az általam vizsgált területek elsősorban a munkáltató munkavállalót ért egészségkárosodásért való kártérítési felelősségére terjednek ki, azaz a munkabalesetekre és a foglalkozási megbetegedésekre, illetve az ehhez kapcsolódó munkajogi és munkavédelmi kérdésekre. A témát sokrétű empirikus módszertan használatával elemeztem, többek között interjúkkal, kérdőívekkel és big data elemzéssel, amelyek a kutatás alapjául szolgáló problémák megoldására innovatív fejlesztéseket eredményeztek.
A kutatásom hipotézise, hogy bár dogmatikailag nem következtethető, de a munkavédelmi szabályok megszegése gyakorlati értelemben vezethet a munkajogi felelősséghez. A kutatás három fő kérdést vetett fel és elemzett a következők szerint: 1) A bírósági határozatok elemzése során vizsgáltam, hogy a munkavédelmi szabályok megsértése milyen mértékben vezet a munkáltató munkajogi kártérítési felelősségének megállapításához 2) A jogesetek és munkabalesetek részletes elemzése során kerestem azokat a példákat, amelyek alapján megállapítható, hogy az egyes munkavédelmi szabályok be nem tartása jelentős hatással van a munkáltató kártérítési felelősségére. Továbbá, hogy egyes esetekben a bíróság milyen irreleváns elvárásokat támaszt a munkáltatókkal szemben a feltárt munkavédelmi szabályok gyakorlati megvalósításával kapcsolatban. 3) A kutatásom során készített munkáltatói és szakértői interjúk alapján feltártam, hogyan kapcsolódik össze a munkavédelmi szabályok megsértése és a munkajogi felelősség, illetve milyen nehézségek akadályozzák a munkáltatót a munkabalesetek megelőzésében. A vizsgálat nóvuma, hogy a mentesülési lehetőségek egyes fogalmi elemeinek elemzése során kitértem olyan fontos és a KKV-k életét befolyásoló körülményekre is, mint a Covid-19 okozta foglalkozási megbetegedés, vagy az energiaválság okozta munkavállalókat ért megterhelések.
A munkajogi tanulmányaim, illetve a munkavédelmi tanulmányaim és tapasztalataim jelentős mértékben járultak hozzá a kutatás megírásához és a hipotézis felvetéséhez, majd megválaszolásához. Ez tette lehetővé, hogy a kutatást hagyományos dogmatikai módszerek alkalmazásával kezdtem, majd az elemzést empirikus módszerekkel egészítettem ki. A kutatás során felhasználtam a hazai és külföldi szakirodalom jelentős részét, illetve a munkáltató kártérítési felelősségének megállapítását tartalmazó bírósági határozatokat is. A vizsgált kérdésekhez jelentősen kapcsolódik a munkavédelem, ezért nem kizárólag munkajogi témájú

szakirodalmat elemeztem, hanem a munkavédelem magyar, európai uniós és nemzetközi forrásait is.

A kutatásom további nóvuma, hogy a kapott eredményeket nem kizárólag a bírósági határozatokból levont következtetésekkel támasztom alá, hanem a munkáltató gyakorlatának elemzésével, amelyet kérdőív és interjú formájában végeztem. A kérdőívek esetében egy 15 kérdésből álló kérdéssor a munkáltatói kártérítés, munkabaleset, munkavédelem témakörrel kapcsolatban került megfogalmazásra. A kérdőívet kb. száz munkáltató számára tettem elérhetővé, amelyre 40 teljes válasz és 6 részleges kitöltés érkezett. Ezt követően a kitöltők között a kérdőívben szereplő, de részletesebb szempontok alapján négy darab mélyinterjút készítettem, amelyben a munkabalesetek megelőzésére tett intézkedéseiket, a munkavédelemhez való hozzáállásukat, illetve a bírósági kártérítési felelősséggel kapcsolatos tapasztalataikat tártam fel. A kérdőívet kitöltők a kis-és középvállalkozók széles spektrumát lefedő gazdasági szereplők, az egy munkavállalót foglalkoztató egyéni vállalkozótól a több száz fős munkavállalóval működő középvállalkozásig. Ezen felül két másik kutatásban (TINLAB és ADAPTHEAT) keletkezett munkavédelmi szakemberekkel és munkáltatókkal készült interjúk eredményeit is felhasználtam a megállapításaimhoz.

A kutatás eredményei azt támasztják alá, hogy a gyakorlati példák támogatják a hipotézist, a munkavédelmi szabályok megsértése valóságos kockázatot jelenthet a munkajogi következmények kialakulásában. Az eredmények és a megoldásra tett javaslatok hozzájárulnak a jogalkotók és a munkáltatók számára a hatékonyabb munkavédelmi politikák, és intézkedések kidolgozásához, a munkavédelmi kultúra fejlesztéséhez, amelyek hosszú távon elősegítik a munkavállalók jogi védelmét és a munkahelyi biztonságot. Az interjúk során felmerültek olyan munkavédelmi és biztosítási megoldási javaslatok, mint az oktatás modernizálása, a mesterséges intelligencia segítségével létrehozott adatbázis, vagy az online egyszerűsített kockázatértékelés és a balesetbiztosítás, melyek hosszú távon hozzájárulhatnak a munkáltatók biztonsági kultúrájának fejlesztéséhez, ezzel párhuzamosan a munkabalesetek számának csökkentéséhez, illetve a kártérítési felelősség feltárt problémáinak megoldásához.

A TORDAI VALLÁSBÉKE NEMZETKÖZI VISSZHANGJA

TÓTHNÉ DR. LAKATOS MÁRIA CSILLA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

mariacsilla2@gmail.com

Kulcsszavak: vallásszabadság, Torda, Augsburg, emberi jogok, jogösszehasonlítás

Kutatási témám a vallásszabadság történeti kibontakozása, mint egy olyan jelenség, amely az emberi jogi gondolkodás előfutáraként fogható fel. Ennek keretében – három félév alatt - a vallásszabadság XVI. századi kibontakozásának összehasonlító jellegű bemutatását vizsgáltam. A kutatási téma megválasztásában Georg Jellinek megállapítása inspirált, amely szerint az emberi jogi gondolkodás a vallásszabadságból bontakozott ki. Jellinek állítását a szerző okfejtésétől részben függetlenül, önálló kutatással vizsgáltam. A vallásszabadságra azonban nem szabad úgy tekintenünk, mint az alapjogi katalógus egyik darabjára. A vallásszabadság egy olyan eszmetörténeti folyamat eredménye, amely az emberi jogi diskurzust is kibontakoztatta. Elsőként egy áttekintést adtam a vallásszabadságról a plurális gondolkodásról alkotó szerzők bemutatásával. Kitértem az 1568-as Tordai négy vallás szabadságára is. A szerzők és eszmék sora radikálisan szekularizálódó tendenciát mutat,

Ezt követően az Augsburgi vallásbékét kutattam. Ez egy precíz dogmatikával és releváns kazuisztikával – kidolgozott jogforrás. A normaszövegben megjelennek a vallásszabadság dogmatikai elemei: egyéni és kollektív vallásgyakorlás szabadsága, hittételek szabad terjesztése, vallási cselekmények zavartalanságának kötelező előírása, kölcsönös vallási tolerancia, a vallási toleranciával összefüggésben a tulajdon védelme, hátrányos megkülönböztetés tilalma vallási tekintetben. A hátrányos megkülönböztetés tilalma emellett egyházi és világi bíróságok előtti eljárások esetében és adózási ügyekben is szabályozásra kerül. A jogalkotó ugyanakkor homogén vallási közösségek megszervezésének elősegítésére is törekszik. Ezért – a feudalizmus vagyonjogi viszonyainak eseti jellegű áttörése árán is – privátautonómiát és célzottan szabad költözködést engedélyez a jobbágyoknak is.

Ezt követően két tanulmányt szenteltem az 1568-as tordai vallásszabadságnak. A tordai vallásbéke az újonnan megalakult Erdélyi Fejedelemség saját országgyűlési vívmánya. Éppen emiatt a tordai vallásbéke számos más értékkel is bír. Ilyen egy, a gyakorlatban működő plurális társadalom, amely nemzetiségek és vallási csoportok mentén szerveződik. Az országgyűlési articulusok szövegeiből kiolvasható a kollektív felekezetválasztás és lelkészválasztás szabadsága, a kollektív szabad vallásgyakorlás, a hittételek szabad hirdetése és értelmezése. Ugyanakkor az állami egyházjog fejlettebb formája is. Az országgyűlés a dogmatikai vitákat már egyházi fórum, zsinat hatáskörébe utalja.

Kérdésfeltevés, további kutatási lehetőségek: Alkalmas-e a vallásszabadság ilyen áttekintése az emberi jogi gondolkodás veszélyeinek torzulásainak modellezésére?

A Tordai vallásbéke változatos nemzetközi visszhangot váltott ki. Ezek jelentős része tudományos igényű történeti, jogi egyháztörténeti publikáció. Egyes publikációk tisztán

visszatekintő jelleggel mutatják be a témát, mások kevesebb történeti aspektust adnak neki, és nagyobb hangsúlyt helyeznek a jelenbeli aktualitásra.
Amíg a hazai szerzők, árnyaltan felvonultatják – a vallási értékek mellett – a politikai társadalmi és érdekképviseleti értékeket, addig a külföldi szerzők legfeljebb csak a – szerintük – szabad vallásgyakorlásra, vagy éppen annak hiányára fókuszálnak.
Ez az előadás rávilágit az európai- és az Észak-amerikai típusú vallási szemlélet és emberi jogi gondolkodás különbségeire.

PILÓTA ÉS IRÁNYÍTÓTORONY, AVAGY A POLGÁRMESTER ÉS A JEGYZŐ VISZONYÁNAK ELEMZÉSE

DR. TÖRŐCSIK EDIT JULIANNA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

drtorocsike@gmail.com

Kulcsszavak: jegyző, polgármester, helyi közigazgatás

Előadásomban a polgármester és a jegyző viszonyát kívánom bemutatni, ugyanis az önkormányzati rendszerben a polgármester meghatározó szereppel bír, a jegyző pedig a magyar helyi közigazgatásban kulcsfigura. A polgármester és a jegyző viszonya szerintem az irányítótorony és a pilóta viszonyaként fogható fel, melynek oka hogy a polgármester, a pilóta, elfogadja az irányítótoronynak – a jegyzőnek - nemegyszer kötelező – útbaigazításait, hogy hová, hogyan és milyen irányba kell eljutni, irányítótoronyként a jegyző pedig nem kíván beleszólni, hogy a polgármester pilóta ezen elvárások érvényre juttatása, a cél érdekében kit választ ki, kinek, mikor és milyen tartalmú instrukciókat ad.

A jegyzői intézmény a magyar helyi közigazgatás rendszerében kulcsfigura és jogállását egyfajta kettősség, sőt, többesség jellemzi. Egyszerre köztisztviselő, hivatalvezető, állami – és önkormányzati igazgatási feladatokat ellátó személy, munkáltató és munkavállaló.

A magyar önkormányzati rendszerben 1990-től egyértelműen a polgármester az a szereplő, akinek a személyisége, mentalitása, példamutatása és mindennapi tevékenysége meghatározó befolyással bír a helyi közösségre, a település életére, és fejlődésére. Magyarországon a legnagyobb legitimitású köztisztség, a polgármesterség. A személy és személyiség szerepe nem csupán a kistelepüléseken, de a nagyvárosokban és a fővárosban is érvényesül, még a főpolgármester esetében is jelentős befolyással bír a pártpolitikai szempontok mellett.

Nagyon érdekes az, hogy a polgármesteri hivatalt a polgármester irányítja, a jegyző vezeti, de a képviselő-testület hivatala. Az, hogy a hivatal a képviselő-testület hivatala, a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvénynek (Mötv. 84. (1)) abból a szabályozásából is levezethető, amely a hivatal létrehozásának célját, annak általános feladatait rögzíti és kimondja: a képviselő-testület polgármesteri hivatalt vagy közös önkormányzati hivatalt hoz létre, mégpedig az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátására.

Nehéz összeegyeztetni a szerepeket olyan szempontból is, hogy míg a polgármester megbízatása öt évre szól, ezért gyorsan akar eredményt felmutatni úgy, hogy lehetőleg a népszerűségéből ne veszítsen (ha cikluson túli törekvései vannak), addig a jegyzőnek olyan szakmai munkát kell végeznie, amelyet a következő ciklusokban is fel kell vállalnia. (ki a jó rendőr és ki a rossz rendőr?)

Ezek a szerepek a gyakorlatban, természetesen, nem ennyire egyszerűen elhatárolhatók, ezzel kapcsolatban számos kérdés merül fel. A jegyző az állam embere, amikor államigazgatási feladatokat lát el? Az önkormányzat embere, amikor önkormányzati igazgatási feladatokat lát

el? A polgármester embere, hiszen ő választja? A hivatal embere, hiszen azt vezeti és a köztisztviselők munkáltatója?
A jegyző közszolgálati kinevezéssel válik jegyzővé, pályázat alapján választja ki a munkáltatója, a polgármester. Hogyan, milyen tartalommal kell egy jó jegyzői pályázatot kiírni és benyújtani ahhoz, hogy a pilóta és irányítótorony együttműködése harmonikus legyen? Sokat segít nekünk ebben a jegyzői pályázati kiírások elemzése, személyes interjúk polgármesterekkel, hogy ők milyen szempontokra figyeltek a benyújtott jegyzői pályázatoknál, és persze a személyes interjúk jegyzőkkel.
Ezen kérdésekre keresem azokat a válaszokat, amelyeket régóta óta keresnek, és még abban sem lehetünk biztosak, hogy a polgármester tényleg a pilóta és a jegyző az irányítótorony.

A BETEGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG

DR. VÁRACZKI NIKOLETT

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

varaczki.nikolett@gmail.com

Kulcsszavak: betegjogok, önrendelkezési jog, mentőellátás, sürgősségi ellátás, speciális betegcsoportok

Kutatásomban azt vizsgálom, hogyan, miképpen érvényesülhetnek a betegjogok olyan speciális határterületen, mint a sürgősségi ellátás. Tudnak-e maradéktalanul érvényesülni, illetve szükség lehet-e egységes gyakorlatra az ellátók oldaláról.
Ha feltesszük a kérdést, hogy szükség van-e betegjogokra, a válasz egyértelműen igen. A betegjogokra igen is szükség van, mert mikor a beteg az egészségügyi intézménnyel, szolgáltatóval bármilyen kapcsolatba kerül, akaratlanul is egy alá-fölé rendeltségi viszony, nagyon gyakran kiszolgáltatott helyzet jön létre. Az egyetlen, amibe ilyenkor „kapaszkodni tud", az az, hogy bármilyen kiszolgáltatott is a helyzete, alapvető jogaitól, betegjogaitól nem foszthatják őt meg, azok minden körülmények között érvényre jutnak. A betegjogok körül határolják azt is, hogy a beteg mit várhat el az egészségügyi személyzettől és mi az ami nem elvárható tőlük. A mentőmunka során, betegellátások kapcsán szembesültem azzal, milyen bizonytalanságok merülnek fel ezzel kapcsolatban.
Kutatásom (74 megkérdezettből 56 jelzett bizonytalanságot) rávilágított arra, hogy a kialakult gyakorlat a betegjogok érvényesülését illetően egyáltalán nem egységes és nagy az ellátók részéről a bizonytalanság is, kiváltképp olyan speciális betegcsoportoknál, mint az ittas-, a fejsérült-, vagy a pszichiátriai kezelt beteg. A vizsgálatok során azt tapasztalatam, hogy a legtöbb jogi eljárás a tájékoztatáshoz való jog sérelme miatt indul, azonban az ellátók részéről a legsokszínűbben értelmezett és alkalmazott betegjog az önrendelkezési jog. Míg a sürgősségi ellátás bizonyos területén felületesen kezelik e jogot, más részén –pl. a mentőszolgálatnál- akár Alaptörvény ellenesen is túlszabályozzák, időnként indokolatlanul megfosztva egy-egy beteget önrendelkezési jogától.
Kutatásom célja eme anomália megszüntetése egységes sürgősségi gyakorlat és szabályozás kidolgozásának javaslatával. Ehhez elengedhetetlenül szükséges a külföldi joggyakorlat tanulmányozása mind jogi, mind sürgősségi ellátói szemmel.

A HATALOMMEGOSZTÁS ANTIK ELŐKÉPE, AVAGY A RÓMAI KÖZTÁRSASÁG BERENDEZKEDÉSE POLÜBIOSZ IRÁSAI ALAPJÁN

DR. VARGA ZOLTÁN

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Jogtörténet / Legal History

varga0514@gmail.com

Kulcsszavak: Róma, Hatalommegosztás, Polübiosz, Összehasonlító jog, Jogtörténet

Jogászként és első éves doktorandusz hallgatóként, aki az antik római jog rejtelmeivel foglalkozik gyakran felvetődik bennem a kérdés, mi mindent adtak nekünk a rómaiak? Általánosságban mondhatnánk, hogy tőlük tanulta meg az utókor az útépítés alapjait és a jog tudományát. Véleményem szerint azonban gyakran alábecsüljük a római jog erejét a modern jogtudományra gyakorolt hatását tekintve. Éppen ezért olyan jogelvek és jogrendszereinket alapvetően meghatározó elméletek antik kori megvalósulásait kutatom jelenlegi munkámban, mint például a hatalommegosztás elve.

Széleskörűen ismert és általánosan elfogadott alapelve a modern polgári demokráciáknak a hatalommegosztás és a hatalmi ágak elválasztása. A felvilágosodásnak eme szellemi hozadéka azóta is jelentős mértékben meghatározza a legtöbb ország alkotmányos és közjogi berendezkedését. Az emberiség történetében számos esemény és filozófiai áramlat játszott közre abban, hogy kialakuljanak azok az elvek és intézmények, melyek lehetővé tették a hatalmi ágak megosztását. A hatalommegosztás alapelvei olyan elképzeléseken alapulnak, amelyek igyekeznek korlátozni a hatalom túlzott koncentrációját, és így elősegíteni a kiegyensúlyozottabb és demokratikusabb kormányzást.

Feltehetjük azonban a kérdést, mikor is jelent meg igazából a hatalmi ágak megosztásának elmélete és mikor is alkalmazták azt először a gyakorlatban. Erre a kézenfekvő és általánosan elfogadott válasz, hogy elsőként John Locke angol filozófusnál olvashatunk modern értelemben vett hatalommegosztásról. Mégis a francia filozófus Montesquieu nevével forrott egybe örökre a hatalommegosztás elmélete, miután azt A törvények szelleméről című művében kidolgozta és megosztotta a világgal. Itt nevezi és különbözteti meg a hatalmi ágak triászát, ami először gyakorlatban az Amerikai Egyesült Államok Alkotmányában kerül megvalósításra, és azóta is talán itt találhatjuk meg alkalmazásának legtisztább formáját.

Azonban ennél is hosszabb történelmi folyamat eredményeként született meg a hatalommegosztás. Egészen az antikvitásig nyúlnak vissza gyökerei, ahol először a görög filozófiában, Arisztotelész és Platón tanításaiban kereshetnénk eredetét, majd pedig a Római Köztársaság berendezkedésében és működésében találhatjuk meg előképét. Polübiosz munkáján túl Cicero művei kapcsán is rengeteg releváns összevetési alapot találhatunk ebben a témában, valamint a már korábban emlegetett görög filozófusok politikai bölcselete is megalapozza, hogy antik eredetűnek tekintsük a hatalommegosztást.

Ennek megfelelően kutatásom célja, hogy rávilágítsak a Polübiosz által leírt vegyes államforma egyfajta antik megvalósulása volt a hatalommegosztásnak, illetve a fékek és ellensúlyok

rendszerének. Természetesen nem azt szeretném bizonygatni, hogy a rómaiak találták fel a hatalommegosztás elvét, főleg nem azt, hogy a modern értelemben vett hatalmi ágak szétválasztása római gyökereken alapulna. Sokkal inkább azt szeretném felvázolni, hogyan működött az ókori Rómában egy olyan politikai berendezkedés, amely önmaga szabott gátat, hogy az államot irányító erők túlzott hatalomra tegyenek szert egymás ellenébe.

A BRIEF HISTORY OF PUBLIC PROCUREMENT CONSULTANCY AND ITS REGULATION

DR. VÉN GERGELY

Közbeszerzési Hatóság

Alszekció: Közigazgatási jog / Administrative Law

vengergely1@gmail.com

Kulcsszavak: public procurement; development of, law; legal history; integrating expertise; legal education

The objective of my research is to present the development of public procurement consultancy in Hungary, and then to describe how public procurement consultancy is practiced in the different EU countries. In addition, I will provide an economic sociological overview of public procurement consultants and finally I will make some suggestions for the future.
In this presentation I will present my research results on the legal development of public procurement consultancy in Hungary.
As a market activity, public procurement consultancy was created to serve the need for contracting authorities to be able to conduct their public procurement procedures properly. This process started spontaneously with the entry into force of the 1995 Public Procurement Act.
Subsequently, the Public Procurement Act of 2003 gave some sort of "official" status to public procurement consultants, who became "Official Public Procurement Consultants" (OPC). There was an official register of OPCs and, from 2003, training for OPCs as public procurement consultants was introduced.
The 2011 Public Procurement Act basically maintained these regulations and relations, but during the period of the Act, from the academic year 2012-13, the postgraduate training of "public procurement lawyers" started.
In the 2015 Public Procurement Act, which is still in force today, the "Responsible Accredited Public Procurement Specialists" (APPs) replaced the OPCs.
In 2023, the Public Procurement Act will be amended to introduce another major change in this area, replacing the APPs by "state public procurement consultants" (SPCs).
In my presentation, I will describe this process, the evolution of the legislation applicable to them, the professionalisation and formalisation of the activity of public procurement consultants, the creation and changes in their liability and training systems, and the efforts to integrate them into the state organisation.

AZ ÁLLAM TULAJDONOSI ÉS KÖZHATALMI JOGOSÍTVÁNYAINAK ÖSSZEMOSÓDÁSA ÉS A JOGALKOTÓI HATALOMMAL VALÓ VISSZAÉLÉS TILALMA AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN

DR. VEREBÉLYI VIKTÓRIA

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Közjog / Public Law

verebelyiviki@gmail.com

Kulcsszavak: állam, jogállamiság, jogbiztonság, állam mint tulajdonos, jogalkotás, jogalkotói hatalommal visszaélés

Az állam a politika, a jog és a gazdaság metszéspontjában formálódó társadalmi-kulturális tényező. Közjogi státuszát tekintve szuverén önálló, külső kontroll nélküli döntési képességgel bír, a legfőbb hatalom letéteményese. Az állami impérium birtokában végzett tevékenysége során nem csupán a főhatalma alatt állókra alkot általánosan kötelező magatartási szabályokat, kényszerít ki azokat, valamint dönti el a magatartási szabályok betartásával kapcsolatos jogvitákat, hanem a saját hatalomgyakorlását korlátozó normákat is létrehozza.

Az állam kitüntetett közjogi jogosítványai mellett gyakran magánjogi jogviszonyok alanya is. Magánjogi jogviszonyokban az államnak levetkőzve közhatalmi szerepét, minden más jogalannyal mellérendelt és egyenjogú félként kell részt vennie. Az elvi tételnek megvalósulása azonban számos gyakorlati kihívással küzd. Az állam ugyanis nem csupán polgári jogi szerződéses viszonyaiban vindikál magának gyakorta többletjogokat, hanem a részvételével érintett magánjogi jogviszonyokba is hajlamos közhatalmi szereplőként beavatkozni. A kutatás központi kérdését az állam kétféle szerepvállalása közötti éles határvonal elhalványulása okán felmerülő alkotmányos problémák képezik. Az a szabályozás ugyanis, amely eredményeként az állam közhatalmi és tulajdonosi jogosítványai összemosódnak, nem felel meg az Alaptörvény B) cikkében foglalt jogállamiság elvének, ahogy erre az Alkotmánybíróság 11/2013. (V. 9.) AB határozatában is rámutatott. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában – expressis verbis először a 31/1998. (VI. 25.) AB határozatban – deklarálta a jogalkotói hatalommal való visszaélés tilalmának elvét, amely szerint az említett tilalomba ütközik és sérti a jogállamiság követelményét, ha a jogalkotó valamely jogintézményt annak jogrendszeren belüli rendeltetésétől eltérő célra használ fel.

A tanulmány a vonatkozó alkotmánybírósági gyakorlat feltérképezésén keresztül a jogállamiság sérelmére vezető tulajdonosi és közhatalmi jogosítványok összemosódásának és a jogalkotói hatalommal való visszaélés kapcsolódási pontjainak elemzésére fókuszál. Ha ugyanis az állam úgy avatkozik be egy a részvételével zajló magánjogi jogviszonyba, hogy a vele szembenálló fél helyzetét jogalkotással teszi hátrányossá – ennélfogva sajátját pedig előnyösebbé – az nem csupán a kétféle állami szerepvállalás összemosódása, hanem a jogalkotói hatalommal való visszaélés okán is az Alaptörvény B) cikkének sérelmére vezethet.

Biológiatudományi szekció / Biology Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

COMPARISON OF GIBBERELLIC ACID EFFECT ON GERMINATION OF ALGERIAN WHEAT CULTIVAR AND HUNGARIAN WHEAT LANDRACE UNDER SALINITY STRESS LEVELS.

ALLEM **AMMAR**[1], **PROF. DULAI** SANDOR[2], **PROF.** ABIDO **WALEED A.E.** [3], **DR. ZSOMBIK** LÁSZLÓ[4]

[1] Hungarian University of Agriculture and Life Sciences
[2] Károly Eszterházy Catholic University
[3] Mansoura University
[4] University of Debrecen, Hungary.

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

amarallem5@gmail.com

Kulcsszavak: Wheat cultivars, seed soaking, hormonal substance GA3, salinity stress, germination, seedling parameters.

Wheat *(Triticum spp. L.)* is considered a primary cereal crop in various regions globally. In 2016, the total cultivated area of wheat worldwide was approximately 220.10 million hectares, with total production exceeding 749.46 million tonnes, as reported by the Food and Agriculture Organization (FAO). The entire cultivated land in Hungary is approximately 1.05 million hectares, resulting in a total production of approximately 4.78 million tonnes. The overall farmed area of Algeria is approximately 1.44 million hectares, with a total yield of approximately 2.44 million tonnes.

Seed treatments with hormonal substances, such as gibberellic acid (GA3), have been proven to enhance seed germination characteristics, seedling parameters, cell division, hypocotyl growth, and stand establishment. Gibberellic Acid (GA3) is considered the most crucial growth regulator and plays a vital role in breaking seed dormancy, promoting germination, and increasing internodal length, hypocotyl growth, cell division, and leaf size.

Selecting high-tolerance cultivars is considered a key national strategy for enhancing wheat germination, growth, and yield in regions affected by salinity. Traditional farmers typically plant diverse combinations of wheat genotypes, such as landrace varieties, to reduce the chance of crop failure and enhance food security because of their limited ability to manage spatially diverse and unpredictable environments.

This study aimed to evaluate the germination performance of the Algerian wheat cultivar Semito and the Hungarian wheat landrace Mikebudai under seed soaking in gibberellic acid (GA3) and salinity stress. The goal of this study was to identify the most suitable cultivars for salinity tolerance among the wheat landraces. It helped to highlight the influence of different doses of salinity (control without (0), 3.5, 7.0, 10.5, 14.0 and 17.5 dSm-1 NaCl) on Germination characters(germination percentage (GP%), germination rate (GR), germination index (GI)),and Seedling parameters (root length (cm), shoot length (cm), seedling vigor index (SVI),root fresh

weight (g), shoot fresh weight (g), root dry weight (g), shoot dry weight (g),Tolerance index (TI%) and Seedling height reduction (SHR%)).
The results indicate that NaCl led to a reduction in germination rate, germination index, shoot length, root numbers, and root length at high concentrations (14.0 and 17.5 dSm-1 NaCl).
Our experiment found that both wheat cultivars responded similarly to salt stress; however, the Mikebudai Landrace exhibited the best behaviour and demonstrated superior salinity tolerance under the highest concentrations of NaCl stress compared to the Algerian variety.

PEPTAIBOLOK SZERKEZET-AKTIVITÁSI ÖSSZEFÜGGÉSEINEK ÁTFOGÓ VIZSGÁLATA GYAKORLATI ALKALMAZÁSUK MEGALAPOZÁSÁHOZ

BALÁZS DÓRA, ROZSNYÓI ÁKOS, SZEKERES ANDRÁS, TERNA GERGŐ, VÁGVÖLGYI CSABA, MARIK TAMÁS, TYAGI CHETNA, KREDICS LÁSZLÓ

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

dora.balazs91@gmail.com

Kulcsszavak: peptaibol, Trichoderma, bioaktivitás, molekulamodellezés, másodlagos anyagcseretermékek

A természetet sújtó szélsőséges időjárási viszonyok és újonnan elterjedő növénypatogén mikroorganizmusok sürgetik az új megoldások keresését a biológiai növényvédelemben. Kedvező tulajdonságaiknak köszönhetően a Trichoderma fonalasgombák által termelt peptaibolok lehetséges megoldást nyújthatnak a jövőben a biológiai védekezésben, azonban működési mechanizmusuk mélyebb megismerése elengedhetetlen jövőbeli felhasználásukhoz. A peptaibolok rövid, biológiailag aktív peptidek, melyek nagy mennyiségben tartalmaznak nem proteinogén aminosavakat is. A peptaibolok képesek összekapcsolódni és ioncsatornákat létrehozni más mikroorganizmusok membránjában, ezáltal fejtik ki sejtroncsoló hatásukat. Napjainkban a peptidek vizsgálata a laboratóriumi kísérletek mellett számítógépes molekulamodellezési technikákkal is megvalósítható, ezáltal segítve szerkezeti jellegzetességeik átfogó vizsgálatát.

Munkánk során nyolc Trichoderma törzs peptaboltermelését határoztuk meg HPLC-MS módszer segítségével. Meghatároztuk a peptaibolkivonatok minimális gátló koncentrációjának (minimum inhibitory concentration, MIC, mg/ml) értékét 11 Gram-pozitív és Gram-negatív baktériummal szemben. A peptaibolkivonatok növekedéslassító hatásának (effective concentration, EC, mg/ml) értékét négy növénypatogén gombafajjal szemben vizsgáltuk. Az in vitro kísérletekkel párhuzamosan a kiválasztott peptaibolszekvenciákat gyorsított molekuladinamikai szimulációkkal (accelerated molecular dynamics, aMD) modelleztük. A laboratóriumi kísérletek és számítógépes szimulációs vizsgálatok eredményeinek összevetésével szerkezet-aktivitási összefüggéseket (structure-acitivity relationships, SARs) kerestünk a peptaibolok feltekeredési mechanizmusai, szerkezeti jellemzői és kifejtett aktivitásuk között. Eredményeink alapján az aminosav-motívumok, az aminosav-összetétel, a hidrofób és hidrofil területek elhelyezkedése, illetve a szekvenciák hossza befolyásolhatja a peptaibolok mikroorganizmusokkal szemben kifejtett bioaktivitását.

Eredményeink segíthetik a peptaibolok működési háttérmechanizmusának mélyebb megismerését és az aktív szekvenciákat termelő Trichoderma törzsek jövőbeli gyors és célzott kiválasztását a mezőgazdaságban és a növényvédelemben történő alkalmazás céljaira.

A munka a Kulturális és Innovációs Minisztérium Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával (ÚNKP-23-4-SZTE-544), valamint az Interreg VI-A IPA Magyarország-Szerbia Program FERTILEAVES (HUSRB/23S/11/027) projektjének támogatásával készült.

INVESTIGATION OF BACTERIAL GROWTH PHASES FROM NEW PERSPECTIVES

DEEB **DIMA**[1,2], **NAGYAPATI** SAROLTA[1,2], **DR. PETTKO-SZANDTNER** ALADAR[1], **JANOSI** ORSOLYA[1,2] , **DR. SZILAK** LASZLO[3], **DR. UGHY** BETTINA[1]

[1] HUN-REN Biological Research Centre
[2] University of Szeged,
[3] Szilak Laboratories Bioinformatics and Molecule-Design Ltd.

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

deeb.dima@brc.hu

Kulcsszavak: population growth; stationary phase; exponential phase; differentiation; transition; generation time; proteomics

The growth of bacterial populations has been described as a dynamic process of continuous reproduction and cell death. Unfortunately, still nowadays the population growth is characterized according to Malthusian principles from back in 1798. However, this is far from the reality. In a well fed, growing bacterial population, the stationary phase inevitably occurs, and it is not due to accumulated toxins or persistent cell death. In the nature a fast reproducing population spends the most time in the stationary phase, the period of the exponential phase is usually negligible comparing to the stationary phase. In the natural environment, continuous bacterial growth is seldom found, in contrast to laboratory conditions, when bacteria are cultured in rich media at an optimal temperature and parameters.
Based on earlier literatures, when nutrients become limited or other environmental conditions restricted the population growth the bacterial cultures enter the stationary phase. Here we provide novel principles of population development. We reported that during a population growth the cells went through different differentiated phases where the phenotype of the cells was changing from the proliferating to the terminally differentiated one losing the colony forming ability (CFU), meanwhile the total cell concentration remained constant. Therefore, we suggest that a bacterial population can be considered as a virtual tissue as a result of a specific differentiation processes, in which the exponential-phase cells develop to stationary-phase cells and eventually reach the unculturable (VBNC), terminally differentiated form. The richness of the nutrient had no effect on growth rate or on stationary cell density. The generation time seems not to be a constant value, rather it depended on the concentration of the starter cultures. Inoculations with serial dilutions of stationary populations reveal a so-called minimal stationary cell concentration (MSCC) point, up to which the cell concentrations remain constant upon dilutions; that seems to be universal among unicellular organisms. Briefly, Ughy, Nagyapati et al. (2023) suggest to reconsider the 225 year old dogma of bacterial population growth.

Part of this project was funded by the Hungarian National Research, Development and Innovation Office grant GINOP-2.3.2-15-2016-00058 and the European Union's Horizon 2020 Research and Innovation Programme under grant agreement N° 101000501.

INZULIN-IMMUNREAKTÍV MYENTERICUS NEURONOK VIZSGÁLATA 1. TÍPUSÚ DIABÉTESZES PATKÁNYMODELLBEN

EGYED-KOLUMBÁN ABIGÉL, **BARTA BENCE** PÁL, AL DOGHMI **AFNAN**, **ONHAUSZ** BENITA, **DR. SZALAI** ZITA, **DR. BAGYÁNSZKI** MÁRIA, **DR. BÓDI** NIKOLETT

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

egyedabi@yahoo.com

Kulcsszavak: inzulin-immunreaktív neuronok, 1. típusú diabétesz, akut és krónikus hiperglikémia, myentericus neuronok, nitrerg neuronok

Kutatócsoportunk korábban bizonyította, hogy a bélcsatorna különböző szakaszaiban levő nitrerg myentericus neuronok, melyek kulcsszerepet játszanak a bélmotilitás szabályozásában, diabétesz hatására különböző mértékben sérülnek és az azonnali inzulinkezelésre is eltérő választ adnak. Ennek hátterében álló molekuláris folyamatokat már régóta tanulmányozzuk. A hasnyálmirigy szigetsejtek, a bél enteroendokrin sejtek vagy épp a központi idegrendszer inzulintermelését egyre több tanulmány vizsgálja fiziológiás és patológiás állapotokban egyaránt, azonban arról, hogy lehetnek-e a bélben inzulint expresszáló idegsejtek, nem áll rendelkezésünkre irodalmi adat. Ezért munkánk elsődleges célja, hogy megvizsgáljuk, vannak-e inzulin-immunreaktív neuronok a myentericus ganglionokban, s ha igen, milyen hatással van rájuk az akut és a krónikus hiperglikémia.
Kísérleteinket streptozotocin-indukált diabéteszes patkánymodellben végeztük. Az akut (1 hét) és krónikus (10 hét) kísérlet állatait kontroll, kezeletlen diabéteszes és inzulin-kezelt diabéteszes csoportokba osztottuk. A duodenumból, az ileumból és a colonból származó whole-mount preparátumokon többes jelöléses fluoreszcens immunhisztokémiai festéseket végeztünk inzulin, neuronális nitrogén-monoxid szintáz (nNOS) és pán-neuronális periferin antitestekkel. Az inzulin koncentrációját enzimhez kötött immunoszorbens vizsgálattal szöveti homogenizátumokban határoztuk meg. Az inzulin jelenlétét a myentericus ganglionokban és a pankreászban elektronmikroszkópos immunarany technikával is feltérképeztük.
Fluoreszcens immunhisztokémiával igazoltuk, hogy a myentericus ganglionokban vannak inzulin immunreaktivitást mutató idegsejtek, s ezek aránya bélszakasztól függően változik egészséges állatokban is. Az inzulin-immunreaktív myentericus neuronok aránya a duodenumban a legalacsonyabb, míg a vékonybél disztális szakaszán és a vastagbélben jóval magasabb, 8-9%-ot ér el. Akut hiperglikémia hatására, az inzulin immunreaktivitást mutató neuronok aránya az ileumban és a colonban is jelentősen megnövekedett (14-15%), míg krónikus hiperglikémia hatására ez az arány a vastagbélben szignifikánsan lecsökkent (5%) a kontroll értékekhez képest. Az inzulin-immunreaktív nitrerg neuronok aránya az akut hiperglikémiás állatok ileumában és colonjában szintén jelentősen növekedett, azonban a krónikus diabéteszes csoportban ezeknek a neuronoknak az aránya nem változott. Az inzulin szöveti szintje a pankreászhoz legközelebb eső duodenumban volt a legmagasabb a kontroll

állatokban, mely a diabéteszes mintákban szignifikánsan csökkent. Az elektronmikroszkópos vizsgálataink megerősítették a megfigyeléseinket.
Kísérleteinkkel igazoltuk, hogy a myentericus ganglionokban és ezen belül a myentericus neuronok nitrerg populációjában is vannak inzulin-immunreaktív neuronok, melyek aránya nemcsak bélszakasz-specifikus módon, hanem a hiperglikémiás állapot időtartamától függően is változik.

MAKROSZKOPIKUS VÍZI GERINCTELEN KÖZÖSSÉGEK MONITORINGJA A BOTOS KÖLÖNTE (COTTUS GOBIO) AKTUÁLIS ÉS VISSZATELEPÍTÉSÉRE SZÁNT ÉLŐHELYÉN (BÉKÁS-SZOROS-NAGYHAGYMÁS NEMZETI PARK, ROMÁNIA)

IMECS ISTVÁN[1], **MÁLNÁS** KRISTÓF[2], **NAGY** ANDRÁS-ATTILA[3], **MÜLLER** TAMÁS[1], **MÁTHÉ** ISTVÁN[4]

[1] Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
[2] Horizont Természetvédelmi és Tudományos Egyesület
[3] Babes-Bolyai Tudományegyetem
[4] Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

imecs.istvan17@gmail.com

Kulcsszavak: botos kölönte, természetvédelmi állapot, monitoring, táplálékbázis, konzervációbiológia

A Békás-szoros-Nagyhagymás Nemzeti Park és Natura 2000-es terület egyik "kedvezőtlen-rossz" természetvédelmi állapotban lévő halfaja a fenéklakó és kizárólag állati eredetű táplálékot fogyasztó botos kölönte (*Cottus gobio*). A terület 2016-os fenntartási terve szerint a faj csak a Gyilkos-tóba torkolló patakok alsó szakaszain fordul elő és jó természetvédelmi állapotának elérése érdekében aktív intézkedésekre van szükség, amelyek között szerepel az elterjedési területének növelése. Ehhez konzervációbiológiai beavatkozások szükségesek, amelyek során a faj szaporodását *in* és *ex situ* segíteni kell, majd kitelepíteni olyan élőhelyekre, ahonnan hiányzik jelenleg, de életfeltételei megvannak. Ennek előfeltétele, hogy ismerjük meg a kitelepítésre szánt hal élőhelyét és táplálékbázisát. Irodalmi adatok alapján Európában már több kutató foglalkozott fajmegőrzési tervekkel, például *ex situ* szaporítással, ivadékok védett környezetben történő nevelésével, visszatelepítési akciókkal, ugyanakkor Romániában ilyen jellegű munkákról nincs tudomásunk.
Munkánk célja az volt, hogy a célfaj makrogerinctelen táplálékbázisát a jelenleg ismert (Gyilkos-tóba torkolló Juh-, Vereskő- és Likas-patak alsó szakaszai és összefolyásuk) és a visszatelepítésére szánt élőhelyén (Juh-, Vereskő- és Likas-patak felső- és középszakaszai) feltárjuk és hasonlítsuk össze a rendelkezésünkre álló irodalmi adatokkal. A két terület között jól meghatározható barrierek (pl. hordalékfogó gátak) vannak. A makroszkopikus vízi gerinctelen közösség felmérését 2022 őszén és 2023 nyarán 7 mintavételi szelvényből ún. „kick-and-sweep" technikával (kövek mozgatásával és az elsodrodó állatok hálóval történő összegyűjtésével) végzetük 10 mintavételi egységes multi-habitat jellegű szemi-kvantitatív mintavétellel. 2022 őszén 67 taxont sikerült azonosítani, amelyből 34-et faji szintig sikerült meghatározni, 2023 tavaszán 67 taxonból 29-et. A rendelkezésre álló szakirodalomban sok esetben csak egy magasabb szintű rendszertani besorolásig jelzik a célfaj táplálékbázisát. Ezek alapján elmondható, hogy a következő taxonokkal, vagy azokon belül legalább egy alegységgel

átfednek az eredményeink az irodalmi adatokkal: laposférgek *(Platyhelminthes)* törzse, a puhatestűek (*Mollusca*) törzséhez tartozó a kagylók (*Bivalvia*) osztálya, a húrférgek *(Nematomorpha)* törzse, a gyűrűsférgek *(Annelida)* törzséhez tartozó kevéssertéjűek *(Oligochaeta)* és a piócák *(Hirudinea)* alosztálya, a rákok *(Crustacea)* altörzséhez tartozó felsőbbrendű rákok (*Malacostraca*) osztály, a rovarok (*Insecta*) osztályához tartozó szitakötők (*Odonata*), kérészek (*Ephemeroptera*), álkérészek (*Plecoptera*), nagyszárnyú fátyolkák (*Megaloptera*), tegzesek (*Trichoptera*), bogarak (*Coleoptera*) és kétszárnyúak (*Diptera*) rendje. Felmérésünk eredményei közül a rovarok (*Insecta*) osztályához tartozó poloskák (*Heteroptera*) és szitakötők *(Odonata)* rendjét, vagy azok képviselőit az irodalom nem nevezi meg úgy, mint a botos kölönte táplálékbázisa. Eredményeink alapján kijelenthetjük, hogy a betelepítésre szánt patakszakaszok makroszkopikus vízi gerinctelen közössége kielégíti a célfaj irodalom által jelzett táplálékbázisá. Betelepítés után további monitoring javasolt, amely során ki lehet majd mutatni a célfaj jelenlétének hatását a makrogerinctelen közösségekre is.

ABC TANSZPORTEREK SZEREPE A MUCOR LUSITANICUS AZOL-REZISZTENCIÁJÁBAN

KISS-VETRÁB SÁNDOR, VÁGÓ BERNADETT, BAUER KITTI, PÉTER ÁRON, VÁGVÖLGYI CSABA, PAPP TAMÁS, NAGY GÁBOR

Szegedi Tudományegyetem,

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

kjsandor90@gmail.com

Kulcsszavak: Mucor lusitanicus, azol rezisztencia, PDR transzporterek, multidrog rezisztencia, CRISPR/Cas9

A Mucorales rend tagjai főleg szaprotróf, mezőgazdasági kártevők és nagy jelentőséggel bíró ipari enzim termelő szervezetek. Néhány tagjuk azonban, mint opportunista humán patogén képes mucormikózisos fertőzések kiváltására. A mucormikózisok kivételesen súlyos kimenetelű fertőzések. A megbetegedésre hajlamosító tényezőik közé tartoznak többek közt az immunszupresszív kezelések vagy a diabéteszes ketoacidózis. Mucormikózisos fertőzések esetén az antifungális terápiát nehezíti a Mucorales rendre jellemző nagyfokú reziszetencia a klinikumban használt antifungális szerekkel szemben, köztük azol-vegyületekkel szemben is. Az azolok hatásmechanizmusa a 14-α-demetiláz enzim inhibícióján alapszik. Az enzim gátlás következtében toxikus szterinek halmozódnak fel a sejtben és gátlódik a membránszintézis, mely a gomba sejt halálához vezet. Az azol rezisztencia háttéreben állhatnak génmutációk, gén túlműködések és gén duplikációk, különböző transzkripciós faktorok, valamint aktív transzport folyamatok.

Gombákban a multidrog rezisztencia kétfajta efflux pumpa által mediált jelenség. Ezek az MFS valamint az ABC transzporterek, melyek közül a gyógyszer rezisztenciával legszorosabb összefüggésbe hozható csoport, az ABC transzporterek közé tartozó Pleiotropikus Drog Rezisztencia transzporter alcsalád.

Munkánk során 8 pdr transzportert kódoló gént azonosítottunk. A kódolt fehérjék mindegyike homológiát mutat a *Cryptococcus neoformans afr1* gén által kódolt pdr efflux pumpa aminosav szekvenciájával. Az azonosított gének mindegyike olyan fehérjéket kódol, melyek hordozzák a szakirodalomban leírt, PDR transzporterekre jellemző aminosav motívumokat. Ezek a Walker A, Walker B, ABC szignatúra motívumok, valamint az NBD szekvenciák.

Munkánk során megvizsgáltuk az azonosított *pdr* gének relatív transzkripciós szintjét különböző azol kezelések mellett és azt tapasztaltuk, hogy a *pdr1* gén aktivációja megnőtt minden tesztelt azollal szemben míg a további *pdr* gének igen változatosan reagáltak a különböző azolokra.

A CRISPR/Cas9 rendszerrel létrehozott *pdr* deléciós mutánsokban megvizsgáltuk az intakt *pdr* gének relatív transzkripciós szintjét és azt tapasztaltuk, hogy az egyes *pdr* gének funkciójának kiesése hatással van az intakt *pdr* gének kifejeződésére. Megvizsgáltuk a mutáns törzsek növekedési intenzitását is és azt tapasztaltuk, hogy a *pdr* gének kiütése több esetben is negatív hatást gyakorolt a gomba növekedésére. Azol-érzékenységi tesztjeink azt mutatják,

hogy a vizsgált *pdr* gének kiütése módosította a deléciós mutáns törzsek érzékenységét több tesztelt azol-vegyülettel szemben is.
Eddigi eredményeink alapján feltételezzük, hogy az azonosított *pdr* gének között funkcionális kapcsolat áll fenn, továbbá, hogy ezen gének eltérő mértékben játszanak szerepet a különböző azol-vegyületekkel szembeni rezisztenciában.

SZŐLŐTÖRKÖLY MINTÁK BIOAKTÍV HATÁSÁNAK FOKOZÁSA GOMBA ENZIMEKKEL TÁMOGATOTT EXTRAKCIÓVAL

KOVÁCS TAMÁS[1], **SURMAN ENDRE**[1], **PROF. VÁGVÖLGYI CSABA**[1], **DR. KRISCH JUDIT**[1], **HARMATH ATTILA**[2], **KOLLÁR JÁNOS**[2], **DR. TAKÓ MIKLÓS**[1]

[1] Szegedi Tudományegyetem
[2] KEL-FEDER Zrt.

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

kovacstomi16@gmail.com

Kulcsszavak: szőlőtörköly, bioaktív fenolok, antioxidáns aktivitás, enzimes kezelés, hidrolitikus enzimek

A szőlőtörköly nagy mennyiségben tartalmaz bioaktív vegyületeket. E mezőgazdasági melléktermék például kiváló forrása az egészségre kedvező hatással rendelkező antioxidáns fenoloknak. A fenolos vegyületek nagy része azonban polimerekhez kapcsolódva fordul elő a növényi sejtfalban, amely csökkenti biológiai hozzáférhetőségüket. A kötött fenolok felszabadítására leggyakrabban oldószeres kivonást használnak, ami a környezetterhelő hatása mellett az extraktumok minőségi romlását is eredményezheti. Környezetbarát módszerként alkalmazható a fonalas gombák által termelt hidrolitikus enzimekkel (pl. celluláz, lipáz, xilanáz, pektináz) segített extrakció. A kezelés során a növényi sejtfalszerkezet roncsolása, és a fenol-észter és fenol-glikozid kötések bontása megnövekedett fenolkoncentrációt eredményez. Kutatásunk során kékfrankos és cabernet sauvignon szőlőtörköly maradványok szabad fenol hozamát kívántuk növelni fonalas gombákból származó hidrolitikus enzimekkel. A kapott kivonatok bioaktív hatásának átfogó jellemzését is terveztük.

A kísérletekben a szőlőtörköly mintákat *Mucor corticolus* és *Rhizomucor miehei* fonalas gombákbúzakorpán termeltetett celluláz és lipáz aktív kivonatával kezeltük. Egyes kezelési rendszereket *Aspergillus* gombákból származó pektináz és tannáz enzimekkel egészítettünk ki. Az enzimes kezelés során az elegyeket folyamatos rázatás mellett hét órán keresztül inkubáltuk, kötött időközönként mintát vettünk. Meghatároztuk a kivonatok összes fenol és flavonoid tartalmát, majd antioxidáns hatás teszteket (pl. szabadgyökfogó kapacitás, vas- és rézredukáló képesség) is végeztünk. Vizsgáltuk a nagy fenoltartalommal jellemzett minták egyéb egészségvédő aktivitásait is (pl. betegségekkel összefüggő enzimek gátlása).

A *Rhizomucor* és *Mucor* enzimkoktélokkal elvégzett kombinált enzimes kezelés jelentősen növelte a kékfrankos minták összes fenol tartalmát, emellett pozitív hatással volt a vas- és rézredukáló képességre is. Összes flavonoid tartalom növekedést csak a *Mucor* kivonattal történő kezelésnél állapítottunk meg kékfrankos törkölyön. A cabernet sauvignon minták kevesebb fenoltartalommal, és alacsonyabb antioxidáns aktivitással rendelkeztek. A kékfrankos kivonatok gátolták betegségekkel összefüggő enzimek (pl. alfa-amiláz, alfa-glükozidáz) aktivitását is. A gátlás mértéke összehasonlítható volt az enzimekre specifikus gátlószerek által

mutatott hatással. Az enzimekkel segített extrakció így hatékonynak bizonyult kötött fenolos vegyületek felszabadítására, és az antioxidáns aktivitás fokozására kékfrankos törköly esetén. A pektináz és tannáz kiegészítés főként a *Mucor* cellulolitikus/lipolitikus kivonattal végzett kezelések esetén növelt jelentősen az antioxidáns hatású fenol kihozatalon; a *Rhizomucor miehei* enzimkoktél már önmagában is alkalmas volt a fenolhozam és antioxidáns aktivitás növelésére. Az enzimes kezelésekkel nyert bioaktív kivonatok kiváló adalékok lehetnek egészségvédő funkcionális élelmiszer és takarmány készítmények fejlesztésében. A kutatást az NKFI FK 134886 és TKP-2021-EGA-28 pályázatok támogatták.

IN VITRO EVALUATION OF NOVEL ANTITUBERCULAR DRUG CANDIDATES AND POTENTIAL CARRIER PEPTIDES

LEVENTE **LAKATOS**

Eötvös Loránd University

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

lakatoslevente5@gmail.com

Kulcsszavak: tuberculosis, antimycobacterial, peptide carriers

Tuberculosis remains a significant public health threat [1]; the causative pathogen, *Mycobacterium tuberculosis* (*Mtb*), kills more than one million people each year. The increasing incidence of circulating multidrug-resistant (MDR) and extensively drug-resistant (XDR) strains threatens to return to such an era when half of patients died.

A new class of antitubercular compounds was defined [2]. These compounds are decaprenylphosphoryl-β-d-ribose oxidase (DprE1) inhibitors. The antimycobacterial activity–structure relationship was determined. The 2,6-disubstituted 7-(naphthalen-2-ylmethyl)-7H-purine family of compounds was identified. The best-performing molecules' intracellular activity was tested on Mtb H37Rv infected MonoMac-6 cells. Some of the compounds showed intracellular killing activity [2].

Most drugs are efficient against extracellular bacteria but not against intracellular ones. So, we need delivery vehicles to carry antibacterial agents and release them into the infected cells in an active form. The penetration of active substances can be increased by conjugation to host cell-specific peptide carriers and their derivatives [3,4]. We have developed promising carrier peptide candidates with different origins that increase the cellular internalization efficiency of active substances [5,6].

My doctoral work aims to define new potential antitubeculars. We design carrier peptides for the specific target delivery of the active ingredient candidates to the host cell. The strategy of the experimental work is as follows: (1) defining structure-activity relationships based on MIC values; (2) design and synthesis of various carrier peptides; (3) conjugation of drug candidates to peptide carriers showing optimal cell penetration and intracellular localization; (4) investigation of the penetration profile of the peptides on spheroids;(5) determination of the MIC value of the peptide conjugates on bacterial cultures modeling extracellular bacteria; (6) testing peptide conjugates with optimal activity on infected host cell model cultures.

References:

[1] Global tuberculosis report 2023, World Health Organization. Available from: https://www.who.int/teams/global-tuberculosis-programme/tb-reports/global-tuberculosis-report-2023

[2] Finger V, et al; Eur J Med Chem. 2023; 258:115611.

[3] Wong, E., et al., Inorganic Chemistry, 2001, 40(22), 5695-5700.

[4] Jain, N.K. et al., Expert Opinion on Drug Delivery, 2013. 10(3), 353-367.

[5] Horváti K, et. al, Front Immunol., 2021, 12: 750496.
[6] Sebák F, et. al., ACS Omega, 2021, 6(50), 34470-34484.

We thank the National Research, Development and Innovation Office grants: K-142904, EFOP-1.8.0-VEKOP-17-2017-0000, VEKOP-2.3.3-15-2017-00020, TKP2020-IKA-0, ELTE 2018-1.2.1-NKP-2018-00005 project (under the 2018-1.2.1-NKP funding scheme). LL is grateful for the scholarship of the Gedeon Richter Talentum Foundation.

CHARACTERIZATION OF HYDROPHOBIC CELL SURFACE PROTEINS OF MUCOR LUSITANICUS

MOLNÁR ANNA, **KOVÁCS** VANDA, **KISS** KARINA, **KSA** TAMMAM, **RAFAEL** BENCE, **BALOGH** KRISZTINA, **DR. SINKA** RITA, **NÉMETH** DÓRA, **PROF. VÁGVÖLGYI** CSABA, **DR. SZEBENYI** CSILLA, **PROF. PAPP** TAMÁS

University of Szeged, Szeged

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

molnaranna98@gmail.com

Kulcsszavak: HsbA proteins, Mucor lusitanicus, biofilm, virulence, pathogenicity

HsbA proteins can be categorized as galactomannoproteins, which are proteins possessing antigenic properties and covalently linked to the fungal cell wall. In certain plant pathogenic fungi, the contribution of HsbA proteins to the pathogenic mechanism has been elucidated. Furthermore, the observed upregulation of *hsbA* gene expression during infection processes in the opportunistic human pathogen *Lichtheimia corymbifera* underscores their pivotal role in pathogenicity.

The objective of our current investigation is to characterize knockout and overexpression *hsbA*mutants. The expression profiles of *hsbA* genes were assessed in both the parental MS12 strain and the *hsbA* mutant strains. Real-time quantitative PCR results revealed the collaborative function of individual HsbA proteins in *Mucor*. The growth capabilities of the strains were evaluated across various temperature conditions. Specifically, MS12+pAV1 and MS12+pAV3 mutants exhibited reduced growth at 25 °C, 37 °C, and 20 °C, while MS12+pAV2 showed diminished growth at 37 °C and 20 °C. Conversely, MS12-*ΔhsbA2+pyrG* and MS12-*ΔhsbA4+pyrG* strains displayed decreased growth specifically at 20 °C compared to the control. Remarkably, the MS12-*ΔhsbA3+pyrG* demonstrated a significant increase in spore formation compared to the control strain, suggesting a potential role of this gene in spore development.

The viability of *hsbA* mutants was assessed using the XTT assay, revealing a significant reduction in viability for the MS12+pAV3 mutant. The capacity of *hsbA* mutant strains to adhere and form biofilms was investigated at 25 °C and 37 °C under aerobic and anaerobic conditions, employing both DMEM and minimal nutrient solutions. Mutant strains exhibited adherence to the bottom of the 6-well plate exclusively in DMEM nutrient solution at both temperatures. Notably, MS12+pAV1 and MS12+pAV3 strains demonstrated diminished biofilm-forming ability compared to the MS12+*pyrG*, as visualised using Concanavalin A-Conjugates Alexa Fluor™ 488 and FilmTracer™ SYPRO™ Ruby Biofilm Matrix fluorescent dyes. Under anaerobic conditions at 25 °C and 37 °C, yeast-like cells were observed for all strains, with a greater prevalence noted in minimal nutrient solution.

The overexpression of HsbA proteins yielded a decrease in virulence, whereas their absence led to an increase in virulence in both the *Drosophila melanogaster* and *Galleria mellonella* infection models. These findings strongly suggest a pivotal role for HsbA proteins and/or surface hydrophobicity in modulating the pathogenicity of *Mucor lusitanicus*.

The research was supported by the projects NRDI K131796, ELKH 2001007 and NRDI TKP-2021-EGA-28 and SUPPORTED BY THE ÚNKP-23-4 -SZTE-649 NEW NATIONAL EXCELLENCE PROGRAM OF THE MINISTRY FOR INNOVATION AND TECHNOLOGY FROM THE SOURCE OF THE NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT, AND INNOVATION FUND.

SZILÍCIUM-DIOXID NANOHORDOZÓK SZINTÉZISE ÉS ALKALMAZÁSA HUMÁN TIROZIN-HIDROXILÁZ ENZIM RÖGZÍTÉSÉRE

PÉLI NOÉMI

Bioorganikus kémiai kutatócsoport

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

pelin@edu.bme.hu

Kulcsszavak: SNP, hTH, humán tirozin-hidroxiláz, L-DOPA, nanohordozók

A humán tirozin-hidroxiláz (hTH) enzim a dopamin bioszintézis útvonalában jelen lévő fehérje, ami az L-tirozin dihidroxi-fenilalaninná (L-DOPA) történő átalakításáért felel. Az L-DOPA a és a belőle keletkező dopamin az emberi szervezet egyik legfontosabb neurotranszmittere. Ennek hiányában az idegrendszer nem működik megfelelően és kialakulhatnak neurodegeneratív megbetegedések, mint például a Parkinson-kór is. A hTH enzimhelyettesítéses terápiája esetén az enzim-deficit külső forrásból pótolható, új alternatívákat teremetve. Az enzim stabilitásának, szelektivitásának és megfelelő aktivitásának biztosítása érdekében az enzim nanohordozóra történő rögzítése lehetséges. A szilícium-dioxid nanohordozók alkalmazása igen elterjedt segédanyag mind kismolekuláknál, mind enzimek esetében. Kutatómunkám során a szilícium-dioxid (SNP) nanohordozók előállítását majd felületi funkcionalizálását célzom, melyekkel biztosítható a rekombinánsan előállított hTH fehérje rögzítése. Eredményeim megmutatták, hogy az E. coli gazdasejtekben termelt hTH célfehérjét glutation-S-transzferáz (GST) fúziós fehérjével együtt, jó hozammal sikerült termeli, ami a GST-gyantán történő tisztításnak köszönhetően tiszta formában volt kinyerhető. Az SNP nanohordozókon történő rögzítés hatékonysága minden esetben 70% fölötti volt. A munka a hordozók és a rögzített fehérje készítmények átfogó jellemzésére is kiterjed, mely során az enzimaktivitást UV-Vis spektroszkópiával, az enzimstabilitást és a kolloid stabilitást dinamikus fényszóródás (DLS) és Zeta-potenciál mérésekkel és a rögzítési hatékonyságot vizsgáltam. A DLS és a Zeta-pontenciál mérések igazolták, hogy a rögzítés kiküszöbölheti a fehérje aggregációját, így növelve a stabilitást. Tehát a hTH nanohordozókhoz történő rögzítése új lehetőséget nyújthat az enzimhelyettesítő terápiák fejlesztése terén, különösen a nazális gyógyszerformák kidolgozásában, ami új megközelítést jelenthet a dopamin-függő neurodegeneratív megbetegedések kezelésében.

A BETTER UNDERSTANDING ON POLYENE RESISTANCE: INSIGHTS FROM AMPHOTERICIN B SUSCEPTIBLE AND RESISTANT MUCOROMYCOTA FUNGI

RAFAEL BENCE, JÁNVÁRI ZSÓFIA, MOLNÁR ANNA, DR. VARGA MÓNIKA, DR. SZEKERES ANDRÁS, DR. NAGY GÁBOR, PROF. VÁGVÖLGYI CSABA, PROF. PAPP TAMÁS

University of Szeged

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

micobiol19@gmail.com

Kulcsszavak: mucormycosis, amphotericin B, antifungal resistance, in vitro microevolution, sterol composition

Certain Mucorales species can cause life-threatening and often-fatal systemic infection known as mucormycosis. Mucormycosis has a high mortality rate, up to 90-96% depending on the localization of the infection, the causative species and the medical condition of the patient. Treatment of mucormycosis is challenging. As Mucorales fungi are intrinsically resistant to most azoles, lipid associated forms of amphotericin B are recommended as the first-line antifungal agents to treat mucormycosis, and posaconazole and, in some cases, isavuconazole are recommended for second-line or rescue therapy. Amphotericin B is a polyene-type compound disrupting the integrity of the fungal membrane. It can incorporate into the cell membrane due to its sterol binding ability and amphipathic properties. In the membrane, it forms pores causing ion and cytoplasm leakage, which finally lead to cell death. Selectivity of amphotericin B is based on its much higher affinity to ergosterol than to cholesterol. In *Mucor lusitanicus* the role of ERG3 is to convert the episterol into 5-dehydroepisterol in the common late pathway of the ergosterol biosynthesis. Moreover, another alternative sterol biosynthesis pathway has been revealed where the ERG3 converts the 14α-methyl-fecosterol into the toxic fungistatic14α-methylergosta-8,24(22)-dienol. Changes in the ERG3, the loss of *erg3* and altered sterol composition are generally considered to be related to polyene resistance. However, Δ*erg3* knockout mutants of *Mucor lusitanicus* created by us using CRISPR-Cas9 showed increased susceptibility to amphotericin B and decreased virulence in the *in vivo* infection model organism, *Galleria mellonella*. These mutants had significantly altered sterol composition which was determined by HPLC-HRMS analysis. Thus we conducted *in vitro* microevolution experiments for creating amphotericin B resistant strains from the parental- and two Δ*erg3* knockout mutant strains. We succesfully created stable amphotericin B resistant mutant strains which retained their resistance against amphotericin B in 16µg/mL concentration after 25 generations of cultivation under non-selective conditions. The antifungal resistance assay was performed by CLSI broth microdilution assay. Analysation of sterol composition of the amphotericin B resistant strains was carried out by HPLC-HRMS, *in vivo* virulence assay was done using *Galleria mellonella*.

The study was supported by the grants NKFI K131796, ELKH 2001007 and NKFI TKP-2021-EGA-28.

UNIVERZÁLIS PEPTAIBOL KÖNYVTÁR: ÚJ MÉRFÖLDKŐ A PEPTAIBOL-KUTATÁSBAN

ROZSNYÓI ÁKOS, BALÁZS DÓRA, DR. TYAGI CHETNA, GERGŐ TERNA, DR. SZEKERES ANDRÁS, PROF. VÁGVÖLGYI CSABA, DR. MARIK TAMÁS, DR. KREDICS LÁSZLÓ

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

akosrozsnyoi@gmail.com

Kulcsszavak: peptaibol, adatbázis

A biológiai kutatások során mindig is elengedhetetlen volt az adatok könnyű hozzáférhetősége, melyet eleinte nyomtatásos formában, majd az elmúlt században az online megjelenésű tudományos eredmények tettek lehetővé. Az adatok mennyiségének növekedése a különböző kutatási területekhez különböző adatbázisok létrehozását tette lehetővé, így, a kutatók számára egyszerűsítve az információkhoz való hozzáférést az adott területen belül. A mikrobiológia területén belül, a peptaibolokhoz kapcsolódó adatok összefoglalására több adatbázist is létrehoztak az információk könnyű elérésének érdekében.
A peptaibolok olyan másodlagos metabolitok, melyeket jellemzően a *Trichoderma* nemzetség termel. Ezek a molekulák külön figyelmet kapnak biológiai aktivitásuk miatt, melyek képesek egymáshoz kapcsolódva transzmembrán ioncsatornák kialakítására mind egyszerű prokarióta mind magasabb rendű eukarióta sejtek sejthártyájában, aminek következménye a sejthalál. Ez a tulajdonság miatt az elmúlt évtizedekben több kutatást is végeztek peptaibolok azonosítására, mezőgazdasági, és humán egészségügyi alkalmazásukra.
A peptaibolok jellegzetes felépítése, a C-terminálison elhelyezkedő amino-alkohol csoport, az N-terminális acetilátsága valamint a nem jellegzetes aminosavak jelenléte, könnyen elkülöníthetővé teszi ezeket a molekulákat a peptidek között. A 20. század közepén felfedezett első peptaibol, az alamethicin óta több ezer új szekvenciát mutattak ki különböző *Trichoderma* fajokban. Az eredmények összefogása érdekében 1998-ban a „Peptaibol Database", 2013-ban pedig a „Comprehersive Peptaibol Database" nevű adatbázisokat hozták létre. Az elmúlt évtized új, modern molekuláris diagnosztikai eljárásai eredményeképpen mára mindkét adatbázis elavult. A továbbra is növekvő új peptaibol szekvenciák összefogása érdekében a kutatócsoportunk új adatbázis, az „Universal Peptaibol Library" azaz magyarul az „Univerzális Peptaibol Könyvtár" kiépítésébe kezdett.
A könyvtár egy MySQL alapú adatbázisra épült, melyet Html, PHP, Css, Javascript, segítségével egy online elérhető weboldalba építettünk. Az adatbázis kialakításában fontos szerepet játszottak a szekvenciák, publikációs információk, és a tömegspektrometriai adatok mellett a kutatást segítő, könnyen használható funkciók létrehozása is. Ennek céljából az általános kereső funkciók mellett, hasonlóságon és szekvencia részleten alapuló kereső funkciókat is létrehoztunk, valamit integráltunk egy interaktív 3D molekula vizualizációs funkciót is az NGL view szoftver segítségével, mely a már azonosított peptaibol szerkezetek

felépítésébe is belátást nyújt. További célunk a peptaibolok antimikrobiális adatainak integrálása az adatbázisba.

Az adatbázis kialakításának egy fő szempontja volt az új szekvenciák feltöltési lehetőségének biztosítása az elavulás elkerülése érdekében, mely egy az adminok általi rövid „review" folyamat után hozzáadódik az adatbázisban tárolt adatokhoz. Kutatócsoportunk célja, hogy egy olyan könnyen használható felületet alakítson ki a peptaibolokhoz kapcsolódó információkról, amely a jövőben megkönnyíti a peptaibolok gyakorlatban való felhasználására irányuló kutatási tevékenységet.

A tanulmányt a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap forrásából a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3- SZTE-501 Új Nemzeti Kiválósági Programja támogatta.

A RHIZOPUS NEMZETSÉGBE TARTOZÓ GOMBÁK MIKOVÍRUSAINAK DETEKTÁLÁSA ÉS JELLEMZÉSE

SÁVAI GERGŐ, DR. KARTALI TÜNDE, BENCI DÁNIEL ATTILA, DR. PATAI ROLAND, DR. LIPINSZKI ZOLTÁN, PROF. VÁGVÖLGYI CSABA, PROF. PAPP TAMÁS

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

savaijuve1997@gmail.com

Kulcsszavak: Rhizopus; mikovírus; dsRNS; (–)ssRNS; Totiviridae

A járomspórás gombák a valódi gombák egyik legrégebben megjelent csoportja. Nevüket az ivaros szaporodásuknál használt, speciális felépítésű képletről, a járom- vagy zigospóráról kapták. A járomspórás gombák közé tartoznak az általunk vizsgált *Rhizopus* fajok is, melyek a Mucoromycotina altörzsön belül a Mucorales rendhez tartoznak. A *Rhizopus* nemzetségbe tartozó gombafajok megkülönböztető jellege a nem elágazó, pigmentált, egyenes vagy spirál alakú sporangiofór, mely apofízissel rendelkező sporangiumban végződik. A mikovírusok gombákban található vírusok, melyek különféle hatásokat válthatnak ki a gombákban. Általában nem okoznak fenotipikus változást a gazdagombában, viszont esetenként okozhatnak hipovirulenciát, ami a gazdagomba csökkent fertőzőképességét jelenti, vagy hipervirulenciát, azaz növekedhet is a gomba fertőzőképessége. Élesztőgombák esetében megfigyelték, hogy a vírus jelenlétében úgynevezett killer fenotípus alakul ki, ilyenkor a gazdagomba killer toxinokat termel a közeli rokon élesztőgombák elpusztítására. A mikovírusok többségének genomja kettősszálú RNS-ből áll, ezért a vírusok kimutatása többnyire a dsRNS-ek kimutatásán alapszik. Csoportunk korábban már több járomspórás gombafaj vírushordozását vizsgálta. A dolgozat célja *a Rhizopus* nemzetségbe tartozó gombákból detektált mikovírusok jellemzése volt. Munkánk során 7 *Rhizopus* izolátumban azonosítottunk 15 mikovírust, melyből 9 dsRNS, 6 pedig (–)ssRNS-genommal rendelkezett. A dsRNS-genommal rendelkező vírusok döntő többsége a *Totiviridae* családba tartozik, míg az (–)ssRNS-genommal rendelkező vírusok hovatartozása jelenleg még nem tisztázott. A detektált vírusok jelenlétét a gazdagombában transzmissziós elektronmikroszkóppal is megerősítettük. A tanulmányt az NKFI K131796; TKP-2021-EGA-28 és az ELKH 2001007 ösztöndíjak támogatták.

THE ROLE OF ABANDONED QUARRIES IN NATURE CONSERVATION

SZABÓ MÁRTON ZOLTÁN, KELEMEN ANDRÁS, KISS ORSOLYA, DEÁK BALÁZS, PÉK SZANDRA, SÜVEGES KRISTÓF, VALKÓ ORSOLYA

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

bsmarci14@gmail.com

Kulcsszavak: orchids, quarries, groundwater, habitats, traits

The decline of wetlands and freshwater ecosystems is a global trend, and in Hungary it is most drastic in the Duna-Tisza köze region, due to the decrease in groundwater levels. Meanwhile many sand quarries have been established and later abandoned in the region. Due to them being deepened near to groundwater level, their soil moisture can be higher compared to their environment and soil nutrients can be scarcer, which could benefit the colonization of species that prefer pioneer conditions, like many orchids, instead of giving space to weeds. Hence, abandoned quarries could serve as refugia for orchids and other rare species in the region, however, no quantitative studies have yet been carried out concerning this topic in Hungary.
We studied orchid populations, as they serve as highly reliable indicators due to their specific features and needs. Our questions included (i) what population sizes of which orchid species can be found in abandoned quarries (ii) how do the traits and ecological indicator values of quarry inhabiting orchid species differ from those of the species that don't colonize abandoned quarries (iii) how do abandoned queries differ from their environment (iv) which features of abandoned quarries explain the presence and abundance of orchid species (v) how far can the source populations of quarry-inhabiting orchids be found from the abandoned quarries?
We assessed 38 abandoned quarries in total, recording the location of every orchid shoots. Samples of soil were collected and measurements of soil moisture were carried out in each quarry and in their environment (control). We also recorded the specific features of quarries, like area, relative depth, groundwater depth, and also estimated the cover of different habitat types within quarries. We performed statistical analyses to compare quarries to their environments and quarry-inhabiting orchids to those species that do not colonize abandoned quarries. We also tested how quarry features explain orchid occurrence and abundance.
Our results showed, that (I) 71% of quarries were colonized by at least one species of orchids and 42% of the orchid species of the region could be found in the assessed quarries; (II) no significant difference could be found concerning the traits and ecological indicator values of quarry-inhabiting and non-inhabiting orchids; (III) pH, calcium and moisture was higher in quarries compared to their environments, while soil nutrient content was lower; (IV) the species richness and abundance of orchids was affected by the area, groundwater level and age of quarries, the relation between area and species richness was described by an asymptotic curve; (V) the potential source populations of orchids are no further than 15 kilometers from quarries, however, two third of them may originate from populations as close as 4 or less kilometers.

Based on our results, abandoned quarries serve as habitats for several orchid species, some of them reaching high abundances in these anthropogenic landscape elements. The most valuable quarries are those with high soil moisture and with medium or larger area. In the future, quarries must be designed and treated in a way to meet important conservation goals as well.

BAKTERIÁLIS KONZORCIUM KIFEJLESZTÉSE BIOREMEDIÁCIÓBAN ALKALMAZHATÓ PORÓZUS KÖZEGEK BIOLÓGIAI ÚTON TÖRTÉNŐ ÖSSZECEMENTÁLÁSÁHOZ

SZENTGYÖRGYI FLÓRA**, DR. TÁNCSICS** ANDRÁS**, TÓTH** ERIKA**, KRISZT** BALÁZS**, BENEDEK** TIBOR

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

floraszentgyorgyi5@gmail.com

Kulcsszavak: biofilm, urea hidrolízis, kalcium-karbonát, MICP, BTEX-lebontás

Számos tanulmány számol be az ureolitikus, mikrobiológiailag indukált kalcium-karbonát precipitáció (MICP) konstrukciós és remediációs alkalmazásairól. A MICP egy környezetbarát és fenntartható módszer, amely biológiai anyagcsere-folyamatot alkalmaz a porózus közegek stabilitásának növelésére. Az eljárás a karbamid hidrolízisén alapul, melynek során a közeg pH-ja megemelkedik, és karbonát képződik. Elegendő Ca^{2+} jelenlétében a karbonát kalcium-karbonát kristályok formájában kicsapódik. A kivált kristályok megcementálják a porózus közeg részecskéit, ezáltal növelik a környezeti hatásokkal szembeni ellenállását. Számos tudományos eredmény számolt be a MICP használatáról pl. a betonelemek ellenállásának és tartósságának javításáról, biotéglák fejlesztéséről, pormentesítésről, betonmentesítésről, talajstabilizálásról stb. Továbbá a MICP a környezeti kármentesítésben is alkalmazható, pl. felszín alatti gátak kialakítására, vagy a talajvíz kármentesítésére.
Korábbi kutatásainkból több tíz termékeny biofilmképző és szénhidrogénbontó baktérium-izolátumból álló baktérium törzsgyűjteményt hoztunk létre. Legutóbbi kutatásunk célja egy biofilmképző, szénhidrogén-lebontó és MICP-baktériumokból álló baktériumkonzorcium kialakítása, amely alkalmas porózus anyagok fejlesztésére kőolaj-szénhidrogének abszorpciójára és lebontására (pl. BTEX-elimináló MICP-biobarrierek). Meg kell jegyezni, hogy a felhasznált baktériumok biofilmképző képessége tovább növelheti a MICP hatékonyságát, mivel az EPS további gócképző helyként szolgál a kalcium-karbonát kicsapáshoz. A törzsgyűjtemény tagjainak karbamid-hidrolízis-képességét és MICP-tápközegben való növekedési képességüket teszteltük. Az előzetes vizsgálatok alapján két izolátumot, egy jó biofilmképzőt és egy BTEX-lebontót választottunk ki a **Sporosarcina pasteurii** DSM 33 MICP-modellszervezettel végzett együttenyésztési kísérletekhez. A konzorcium segítségével „biotéglákat" állítottunk elő laboratóriumi léptékű modellkísérletben. Sőt, a konzorcium BTEX-lebontó képessége is bizonyítást nyert. A tervezett bakteriális konzorcium tagjai nem gátolták egymás aktivitását, sem a MICP, sem a szénhidrogén lebomlásának folyamatát. A kifejlesztett konzorcium felhasználásával olyan porózus anyagok (pl. térkövek, biobarrierek) állíthatók elő, amelyek eredeti funkciójuk ellátása mellett biológiai úton is képesek adszorbeálni és kiküszöbölni az esetleges szennyezőanyag-szivárgást (pl. üzemanyagtartályok véletlenszerű szivárgását).

THE UDP GLYCOSYLTRANSFERASE GENE UGT73F3 HAS A ROLE IN THE ROOT AND NODULE DEVELOPMENT IN MEDICAGO TRUNCATULA

TSENDDORJ **BILGUUN**

HUN-REN Biological Research Centre

Alszekció: Mikrobiológia, növénybiológia és ökológia / Microbiology, Plant Biology and Ecology

bilguuntsenddorj@gmail.com

Kulcsszavak: Symbiotic nitrogen fixation, Medicago truncatula mutants, root, nodule, UDP-glycosyltransferase

Legume plants form a mutually beneficial symbiosis with nitrogen-fixing rhizobia which occurs in root nodules, where the bacteria convert atmospheric nitrogen into the ammonia that plants can use for growth. Nitrogen produced through symbiotic nitrogen fixation significantly contributes to sustainable agriculture by reducing the need for synthetic fertilizers. However, a detailed study of genes involved in symbiotic nitrogen fixation is necessary to better understand this symbiotic relationship. The study of symbiotic mutants of *Medicago truncatula* is useful tool for disclose the details of the process. Our group exploits the mutant populations of *M. truncatula* generated *Tnt1* retrotransposon insertions. The line T00187 was isolated previously and based on the preliminary characterization, this line displayed an ineffective symbiotic nitrogen fixation phenotype. T00187 plants show strong nitrogen starvation symptoms such as stunted growth and light green leaves, and form small white nodules under symbiotic conditions. In addition, the mutant T00187 develops shorter and less branched root system and has rigid root structures. The development of nodules on T00187 roots was arrested following the bacterial invasion of symbiotic cells and mutant nodules did not show the characteristic zonation of indeterminate nodules. To understand the developmental defect in T00187 plants, we aimed to identify the impaired gene in T00187 using the combination of genetic mapping of the symbiotic locus and massive sequencing of the flanking sequences of the *Tnt1* insertions (FSTs, flanking sequenced-tags) in T00187. The symbiotic region containing the impaired genes of T00187 was identified on the top arm of chromosome 2 of *M. truncatula* and the analysis of the genomic location of the FSTs identified in the T00187 with next-generation sequencing revealed candidate genes responsible for the symbiotic defect of T00187. One of the retrotransposon insertions was identified in the UDP-glucuronosyl/UDP-glucosyltransferase (*UGT73F3*) gene. Using co-segregation analysis and genetic complementation, we confirmed that the *Tnt1* insertion in the *UGT73F3* gene caused the root and nodulation defects of T00187. Previous and our metabolomic studies indicated that UGT73F3 is involved in the glycosylation of multiple saponins and saponin-related compounds and found the increased amount of a glycosylated isoflavone (formononetin) glycoside in the roots of T00187. The analysis of gene expression and protein localization have demonstrated the activity of *UGT73F3* in the vascular system, nodule meristem, and in the differentiation

zone of the roots. Further characterization of *UGT73F3* gene function in the symbiotic nitrogen fixation and root development, and the identification of its target molecule is in progress.

A MUCOR LUSITANICUS VAS-TRANSZPORT RENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

VÁGÓ BERNADETT, **BAUER** KITTI, **KISS-VETRÁB** SÁNDOR, **DR. KOCSUBÉ** SÁNDOR, **PROF. VÁGVÖLGYI** CSABA, **PROF. PAPP** TAMÁS, **DR. NAGY** GÁBOR

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Élettan és molekuláris biológia / Physiology and Molecular Biology

vagodettike@gmail.com

Kulcsszavak: mucormikózis, vas, sziderofór, patogenitás, CRISPR-Cas

A Mucoromycota gombák között számos opportunista kórokozó található, például a *Mucor lusitanicus, Lichtheimia corymbifera* és *Rhizopus oryzae*. Ezek a mikroorganizmusok, legyengült immunrendszerű egyéneknél súlyos szisztémás fertőzéseket okozhatnak. Az utóbbi időben a mucormikózis előfordulása emelkedő tendenciát mutat, különösen veszélyeztetettek azok, akiknél az immunrendszer legyengült, például kezeletlen cukorbetegség, immunszuppresszív terápia vagy deferoxamin kezelés esetén, valamint az emelkedett szabad vas koncentráció is jelentős rizikófaktorként tartható számon. A vas alapvető fontosságú mind a gazdaszervezet, mind a kórokozók számára, hiszen részt vesz az többek között az oxidációs-redukciós folyamatokban.

A *Mucor lusitanicus* genomszekvenciájának elemzése során hat sziderofór transzporter fehérjét azonosítottunk, köztük az Arn3/Sit1-et, amely egy ferrioxamin (vas)-proton szimporter. A magas és alacsony affinitású vas-transzport rendszer valamint a vas reduktáz gének homológ szekvenciáit a *Mucor lusitanicus* genomjában *Saccharomyces cerevisiae* szekvenciák segítségével kerestük. Két alacsony affinitású vas permeáz, két FTR1 családba tartozó vas permeáz, három rézfüggő vas oxidáz és négy vas reduktáz gént találtunk. A kutatás fő célja a *Mucor lusitanicus* vas-transzport rendszerének vizsgálata volt, ezen belül részletesen jellemeztük a Sit1 sziderofór transzporter gén és a Fet4 alacsony affinitású vas permeáz gén szerepét a vasfelvételi rendszerben, a virulenciában és a csírázásban.

A Sit1/Arn3 sziderofór transzportert és a Fet4 alacsony affinitású vas permeázt szimpla és dupla deléciós mutánsok létrehozásával jellemeztük, amelyeket CRISPR-Cas9 technológiával állítottunk elő. A gének deléciója szignifikáns változásokat eredményezett a csírázási képességben a kísérleti körülmények között, továbbá a mutáns törzsek csökkent virulenciát mutattak *Galleria mellonella* infekciós modellben, ami arra utal, hogy szerepet játszhatnak a gomba patogenitásában. A vas-transzport rendszer egyéb komponenseinek relatív transzkripciós szintjét qRT-PCR analízissel vizsgáltuk. A gének kiütése a vasfelvételben részt vevő egyéb gének transzkripciós aktivitásának növekedéséhez vezetett. Ez arra utal, hogy a gének hiánya kompenzációs mechanizmusokat indíthat el ezen gének expressziójában a vasfelvétel fokozása érdekében.

A előadás az NKFI K131796, ELKH 2001007, TKP-2021-EGA-28, a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási ösztöndíj (G.N.) és a Kultúrális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-5 -SZTE-685 Új Nemzeti Kiválóság Program (G.N.). projektek támogatásával valósult meg.

Filozófiatudományi szekció / Philosophy Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

ISTEN, AKI NEM TART MINDENT IRÁNYÍTÁSA ALATT. ÚJABB TÁVLATOK AZ ISTENI GONDVISELÉS ÉRTELMEZÉSÉNEK KAPCSÁN.

DUDÁS GYÖRGY

Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola

Filozófiatudományi szekció

dudasgyuri@gmail.com

Kulcsszavak: nyitott teizmus, mindentudás, szabad akarat, gondviselés, esszenciális kenózis

Az analitikus vallásfilozófiai irányzatok közül a nyitott teizmus (Open Theism) az isteni attribútumok korszerű, ámbár a tradicionális fogalmaktól el nem térő újra definiálásával újabb távlatokat nyitott meg az isteni mindentudás és az emberi szabad akarat közötti feszültség feloldása érdekében folytatott vitákban. A nyitott teisták szerint a világnak van egy mindenható, mindentudó és morálisan tökéletes személyes teremtője, aki fenn is tartja és törődik mindazzal, amit teremtett. Ebben a világban mindazonáltal a jövő kauzálisan nyitott, azaz olyan a jelenben létező entitásoktól függ, akiknek bizonyos cselekedeteik kauzálisan nem determináltak, mint például az emberi szabad akarat által hozott döntések. Mindebből kifolyólag előzetesen nem lehet tudni, hogy a jövő miként fog alakulni, így Istennek sincs olyan biztos tudása, amely a jövő minden egyes részletére kiterjedne. Az isteni mindentudás, tehát nem zárt és statikus, hanem nyitott és dinamikus, azaz az Isten tudásának tartalma változik, bővül, mindamellett, hogy intrinzikusan változatlan marad. Az isteni gondviselést is, amely által a világot és benne az embereket egy meghatározott cél felé vezeti, a nyitottság fogja jellemezni. Mindez azt jelenti, hogy az Isten a saját (öröktől fogva rögzített) tervének megvalósítása érdekében tett lépéseket dinamikus változtatja, hiszen azokat az emberi szabad döntésekhez és azok következményeihez fogja igazítani. Az Isten ezáltal kockázatot vállal, de ez az egyik kulcs jellemzője annak a szeretet kapcsolatnak, amely közte és az emberek között van. Egy a közelmúltban javasolt modell, az „esszenciális kenózis” (essential kenosis) az isteni gondviselés működését egy kapcsolati és nyitott perspektíván keresztül mutatja be. E modell a világban fellelhető véletlenszerűséget és szabályszerűséget, oly módon kívánja az isteni gondviseléssel összhangba hozni, hogy az Istent lényegileg kenotikusnak (önmagát ajándékozó) tartja. Isten, tehát szükségszerűen és öröktől fogva lényegileg kenotikus szeretet, amelyből az következik, hogy nincs teljes kontrollja a teremtés felett és az emberek felett sem. Habár e modell plauzibilis és racionális magyarázatot ad a világban lévő rossznak a kérdésére, meglátásom szerint nem számol olyan következményekkel, amelyek kétségbe vonhatják, nem csupán ennek a modellnek a megalapozottságát, hanem a nyitott teizmusnak irányzatát is.

KÖRNYEZETI POLITIKAI TEOLÓGIA MINT ALTERNATÍVA AZ ÖKOLÓGIAI VÁLSÁG KEZELÉSÉRE

KOVÁCS-LATYSEVA OLGA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem,

Filozófiatudományi szekció

olgaalatyseva@gmail.com

Kulcsszavak: Schmitti politikai teológia; mélyökológia; környezeti etika; környezeti politikai teológia; zöld konzervativizmus

Napjainkban egyre sürgetőbb az ökológiai krízisre olyan választ adni és megoldást találni, amely alapjaiban képes kezelni a válságot, ám ez nem bizonyul egyszerű feladatnak, ugyanis a zöld mozgalmak és a zöld perspektívák között sincs homogenitás. Előadásomban arra vállalkozom, hogy rámutassak, arra a jelenségre, hogy amit manapság elsősorban liberálisnak ítélt zöld perspektívák nyújtanak, valójában először a konzervatív értékrendszerhez tartoztak. Noha kétségtelen, hogy a magukat zöldnek nevező képviselők valóban rokonságot mutatnak számos liberális elképzeléssel (pl. egyenlőség), az alap a konzervatív ideológiában gyökerezik. Fontos továbbá kiemelném a konzervativizmus és a politikai teológia összhangját, illetve azt, hogy a modern válság kezelésére a környezeti politikai teológia szolgáltathat a legadekvátabb válasszal. Ennek a bizonyítására, először a schmitti politikai teológia fogalmának a segítségével bemutatom a teológia és a modern zöld mozgalmak – elsősorban a Naess által képviselit mélyökológiai perspektíva – közötti párhuzamot. A párhuzam láthatóvá tétele azért szükséges, mert így a teológia létjogosultsága az ökológiai kérdésekben valamelyest igazolást nyer. A teológia, a konzervativizmus és a politikai teológia összefüggéseiből az a következtetés vonható le, hogy a zöld problémák hatékony kezelésére a szekuláris államokban is a környezeti politikai teológia fogalomrendszere alkalmas a leginkább. Problémát jelent azonban, hogy a modern konzervatív képviselők távolságtartóak a zöldmozgalmakkal kapcsolatosan, amely viszont feloldható azzal, ha a manapság inkább liberális oldalhoz kötődő zöld perspektívák történeti gyökereit a konzervatív ideológiához vezetjük vissza.
Kiemelten fontos azt is tudatosítani, hogy az ökológiai válság mindenkit érint, úm. eszmék fölötti ügy a közös otthon védelme a közösség „közös ügyeinek az intézésén, a politikán át vezet", így előadásom végén az ökopolitika szükségességéről is röviden szót kell ejteni.

A HATALOM HÁRMASSÁGA A DŰNE CÍMŰ REGÉNYBEN

ROZSÁLYI ANNA

Debreceni Egyetem

Filozófiatudományi szekció

anniszful@gmail.com

Kulcsszavak: Dűne, hatalom, személyi kultusz, erőszakrendszer, manipuláció

Frank Herbert Dűne című regényfolyamának első kötetében a hatalom számos formáját és politikai stratégiák egész sorát vonultatja fel. Az előadás fő témája a Dűne hatalmi háromszögének bemutatása, az Atreides- Harkonnen- és Corrino-ház politikai módszereinek összehasonlítása Frank Herbert regényében. A hatalom megjelenési formái mellett főleg azokra a kérdésekre keresem a választ, hogy az egyes Nagy Házak milyen hatalmi stratégiákat követnek, a vezetők hogyan védik és tartják meg a hatalmat? Mi a különbség a királyi hatalom és a földesúri hatalom között? Miért fontos az uralkodó családokban az örökösök megfelelő kiválasztása? Korábbi írásomban már vizsgáltam az Atreides-házhoz köthető személyi kultusz és propaganda területeit, főleg Machiavelli A fejedelem című művét felhasználva.

A regény hatalmi struktúrája feudális berendezkedésű, az Impérium élén az abszolút hatalmat gyakorló egyeduralkodó, a padisah császár áll. Alatta helyezkedik el a legfelső társadalmi osztály az arisztokrácia, a Nagy Házak és a hozzájuk tartozó bolygó méretű hűbérbirtokok. A birodalom egyensúlya három alappilléren nyugszik: a gazdasági-katonai erőfölénnyel uralkodó császáron, a hatalmi harcokat folytató Nagy Házakon, illetve az űrbeli utazást monopolizáló Ligán.

A regény Paul Atreides, az Atreides-ház fiúörökösének történetén keresztül mutatja be a politika és az uralom különféle manipulációs technikáit. Míg a Harkonnen-ház esetében ez a félelmen alapuló erőszakrendszer, addig az Atreideseknél kifinomult személyi kultuszról beszélhetünk. A császári ház válsága alapvetően a fiúörökös hiányából fakad, a megbillenő hatalmi egyensúlyt pedig tovább fogja fokozni az Atreides-ház népszerűsége. Előadásom során főleg Ernst Cassirer, Hannah Arendt és Michel Foucault hatalommal kapcsolatos releváns munkáit fogom felhasználni.

BEVEZETÉS A MAGÁBAN VALÓ DOLOG PROBLÉMÁJÁBA

SÁRKÁNY ÁLMOS

Filozófiatudományi szekció

sarkany.almos3@gmail.com

Kulcsszavak: magában való dolog, észkritika

Kant észkritikai alapvetését A tiszta ész kritikája c. művében H. Cohen értelmezése óta elsősorban a tárgyi megismerés elméletének (röviden tapasztalatelméletnek) érdemes tekintenünk. Ha szemügyre vesszük az írásmű felépítését, akkor arról győződünk meg, hogy a transzcendentális esztétikától az analitika végéig tartó rész a tapasztalat általános elméletének felelhet meg, amíg a transzcendentális dialektika az ekképpen nyert összefüggéseket a speciális metafizika problémáira alkalmazza. Kantot leginkább az a kérdés foglalkoztatja, hogy miben áll a tárgy, valamint a tárgyat az emberi elmében megjelenítő (pontosabban szólva: elő-állító) képzetnek [Vorstellung] a viszonya. Kant tehát abból a problémából indulhat ki, hogy a (tapasztalati) tárgyakat az elme jeleníti meg, ezért az esztétika és (a transzcendentális logika részeként) az analitika erre a kérdésre reflektál. Kant spekulatív teóriájának az előfeltevéseit – ideiglenesen – a következő módon jellemezhetjük: (1) a dolgok az elménktől függetlenül léteznek. (2) a dolgok számunkra mint jelenségek (phaenomena) jelennek meg. (3) a jelenségben tapasztalható szabályosság nem a dolgoktól, hanem az elmétől függ. Kant tehát kizárja azt az alternatívát, miszerint az „ismereteinknek [...] tárgyakhoz kell igazodniuk", de fordítva mégis igaz lehet, hogy a megismerés során tapasztalható rend és szabályosság az elménk műve. Eszerint a természetben törvényszerűnek mutatkozó összefüggések nem a dolgok sajátosságai, hanem azok az emberi értelemből (észből) következnek. A természet törvényadója maga az ember. Ezt a bonyolult konzekvenciát Kant a tapasztalat a lehetőségfeltételeinek a priori vizsgálatával támasztja alá, ahol a lehetőségfeltételek vizsgálata a megismerőképességek felvázolását jelenti. Kantnál a tárgyi ismeret, amely objektív empirikus ítéletekkel [állításokkal] fejezhető ki, az emberi elme két egymásra vissza nem vezethető képességének az együttműködésével jöhet létre. A szemlélet az, ami által a tárgyak „adva vannak", amíg a szemléletnek az értelem nyújt felfogást. A tapasztalati tárgynak az elmében való megjelenítése ezért röviden az alábbi mozzanatokban állhat: (1) a szemlélet érzéki képzeteket (érzeteket) közvetít, amelyet Kant a szemlélet anyagának nevez. (2) az értelem e képzeteket a priori szabályokat (kategóriákat) alkalmazva spontán módon egybekapcsolja. (3) mivel a kategória a tárgy szemléletét az ítéletek logikai funkciójára vonatkoztatja, ezért a tárgyi ismeretek empirikus ítélettel fejezhetők ki. Kant markánsan kiemeli, hogy sohasem a tárgyat mint olyat ismerjük meg, hanem a jelenséget, ahogyan a tárgy az elmének megjelenik. Magában való dolog tehát a tárgy, amennyiben eltekintünk a megismerőképességektől, miáltal olyan korlátot fejez ki, amely megvonja a lehetséges tapasztalat határait. A magában való dolog és a jelenség megkülönböztetése mégis súlyos problémát vet fel: (1) Kant az esztétikában ugyanis azt állítja, hogy a megismerőképességeket az „érzékeinkre ható" tárgy hozza mozgásba. A magánvalót ekképpen a szemléleti anyag „okaként" azonosíthatjuk. (2) mindez feszültségben áll Kant azon megfontolásával, miszerint a magában való dolog valójában a megismerés

határfogalma [Grenzbegriff]. Az előadás így az alábbi vezérfonalat követi: valóságos dolognak tekinthető-e a magában való dolog vagy inkább spekulatív fogalomnak? A válaszadáshoz megvizsgáljuk a fogalom egyes aktualizált interpretációs irányait.

EXPLORING AI HAZARDS: CRITICAL ASPECTS AND THE FORGOTTEN INTERESTS OF ANIMALS

SEBESTYÉN MARCELL

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Filozófiatudományi szekció

marcell.sebestyen@gmail.com

Kulcsszavak: artificial intelligence, dangers, ethics, animal welfare, moral inclusion, anthropocentrism

The research was motivated by my observation that considerations of animal welfare are almost entirely absent from the debates on the risks of artificial intelligence (AI), as the current understanding of ethics rarely extends beyond the consideration of anthropocentric interests. This gap inspired me to systematically examine the discourse surrounding AI, particularly from the perspective of everyday people, regarding the potential dangers this technology poses.
The aim of my work was to identify the narratives and viewpoints that dominate the public discourse on the threats posed by AI and to explore the extent to which animal welfare aspects are considered.
My investigation was grounded in a comprehensive media analysis, during which I reviewed articles discussing the risks of AI published in the online press. In this process, I studied dozens of publications, primarily from news portals, utilizing the tools of discourse analysis. I categorized the relevant concerns mentioned in the articles, thereby outlining the current focal points of thought on AI.
To complement the empirical examination of press coverage reaching a wide range of the society, the theoretical foundation of my work was provided by scholarly articles examining the relationship between AI ethics, animal welfare, and anthropocentrism.
In my opinion, incorporating animal welfare considerations into the AI ethics discourse is essential for the responsible implementation of technological development. Furthermore, this step could be the precursor to establishing a broader ethical framework in our society that does not exclusively concentrate on human welfare and does not accept the suffering and exploitation of animals as the price of satisfying human needs without any criticism and reflection whatsoever.
The results of my work highlight the focal points of the public discussion on the threats posed by AI, as well as the consequences of neglecting animal welfare considerations. Based on these, I also formulate suggestions for future research in the field and for political decision-making.
My long-term goal is to contribute to the broader incorporation of the animal welfare aspect into the development and application of AI, thereby contributing to the creation of a new, morally inclusive technological and societal future that genuinely considers the interests of animals.

A NAGYVÁLLALATOK VEZÉRLŐ ÉS SZABÁLYOZÓ ELVEI - VANNAK EGYÁLTALÁN?

SÓGOR ZSUZSANNA KATALIN

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Filozófiatudományi szekció

sogor.zsuzsa98@gmail.com

Kulcsszavak: Nietzsche, Übermensch, erkölcs, Rawls, igazságosság

Ha állást foglalunk a kollektív ágencia lehetősége mellett, és a szabadpiaci gazdasági szereplőket valójában személyekként interpretáljuk, felmerül a kérdés, hogy milyen célt tűznek ki maguk elé. A kollektív gazdasági ágensek esetében elterjedt az a nézet, hogy tevékenységüket elsősorban a gazdasági javak megszerzése motiválja. Úgy gondolom, hogy ennek az alapvetésnek a kritikája indokolt.

A saját kutatásom és előadásom az angolszász Nietzsche-diskurzusba integrálódik, a filozófus gondolatait alapul véve, és ezeket adaptálva a saját kutatási területemre (a PR és a marketing filozófiai megközelítése). Ebben a kontextusban Nietzsche morálfilozófiai szemlélete bizonyul a leginkább inspirálónak. Emellett Rawls igazságosság elméletét is felhasználom és beépítem a kutatásomba, a nagyvállalati környezetre alkalmazva azt.

Nietzsche több művében is részletesen ír az embert felülmúló ember (Übermensch) tulajdonságairól, helyéről és szerepéről a társadalomban. A filozófus 1885-ben posztumusz jegyzetében megjegyzi, hogy semmi sem állhatna jobban az emberek felemelkedése útjában, mint maga az erkölcs. A morál általános mivolta ugyanakkor nem szűnik meg: Nietzsche szerint az általánosság az élet és az akarat működése (a hatalom akarása) minden cselekvőben.

A Nietzsche nyomán elindulva, amennyiben a kollektív gazdasági ágenseket személyként kezeljük, és a személy Übermensch potenciálját figyelembe vesszük, akkor a kollektív gazdasági ágens is képes lehet az Übermensch státusz elérésére. A kollektív gazdasági ágensnek az Übernehmenné (saját terminológia a vállalati környezetben értelmezett Übermensch-re) váláshoz így szintén meg kell felelnie bizonyos szabályrendszernek, amely a nietzschei alapokon nyugszik. Például a saját szabályait kell követnie, elsődleges célja az önmegvalósítás kell legyen és saját erejéből kell felemelkednie és sikeres vállalattá válnia.

A morálfilozófia területén belül maradva, az Übernehment elhagyva egy másik filozófus gondolataira alapozva is észszerűnek bizonyul a párhuzamok állítása és különböző kérdésfeltevések: hogyan alkalmazható Rawls igazságosság elmélete a nagyvállalati környezetre? A tudatlanság fátyla alatt történő szabályalkotás milyen körülmények között valósulhat meg a nagyvállalatok körében? Végül pedig, hogy a PR és a marketing szabályozása Ezeket a kérdéseket szintén megvizsgálom tanulmányomban és előadásomban.

Fizikatudományi szekció / Physical Science Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

SYMMETRIES AND ANOMALOUS FLUCTUATIONS IN HILBERT SPACE FRAGMENTED SPIN CHAINS

BORSI MÁRTON

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Fizikatudományi szekció

borsimarton96@gmail.com

Kulcsszavak: spin chains, symmetries, Hilbert space fragmentation, fluctuations

The presence of symmetries in quantum many-body systems may provide astonishing effects on their dynamical properties, such as the breakdown of ergodicity. One example is given by integrable models that possess an infinite number of conserved quantities inflicting constraints on the dynamics. Another (partially overlapping) family studied widely in recent years are systems exhibiting Hilbert space fragmentation [1], that is, having exponentially many dynamically disconnected sectors in Hilbert space.
One primitive example is the XXC lattice model in which the origin of fragmentation is manifest therefore the underlying symmetry operators are easily constructed as matrix product operators (MPOs). My aim is to present our studies on two integrable spin chains whose fragmentation is explained by their non-trivial connection to the XXC model through a volume-changing mapping [2]. Capitalizing on this relation the construction of the symmetry operators in the original spin models (also in the form of MPOs) becomes possible. An intriguing point is that due to the intricate connection of the models these MPOs also alter the volume in general. Another interesting phenomenon the makes the study of these models worthwhile is the anomalous fluctuation of currents [3]. The Central Limit Theorem (CLT) states that the empirical mean of independent random variables becomes normally distributed as the sample grows large. Remarkably, the fluctuations of microscopic dynamical quantities (such as cumulative currents) in interactive many-body systems also preserve this behavior, that is, become indistinguishable from a Gaussian process. There are, however, a few anomalous examples, notably the XXC model, where the CLT property does not hold. One method to reveal this anomaly is the measurement of statistical cumulants of currents via computer simulations. Based on their relation to the XXC model we demonstrated the violation of the CLT property in the two integrable spin chains.

[1] P. Sala, T. Rakovszky, R. Verresen, M. Knap, and F. Pollmann, Ergodicity Breaking Arising from Hilbert Space Fragmentation in Dipole-Conserving Hamiltonians, Physical Review X 10, 011047 (2020), arXiv:1904.04266 [cond-mat.str-el]
[2] M. Borsi, L. Pristyák, and B. Pozsgay, „Matrix product symmetries and breakdown of thermalization from hard rod deformations," 2023. arXiv:2302.07219v2 [cond-mat.stat-mech]
[3] Krajnik, Žiga, et al. "Universal anomalous fluctuations in charged single-file systems." arXiv preprint arXiv:2208.01463 (2022)

IDENTIFYING AND MAPPING LATERAL DOMAIN WALLS IN RHOMBOHEDRAL GRAPHITE BY SCANNING TUNNELING MICROSCOPY, RAMAN SPECTROSCOPY AND CONDUCTIVE ATOMIC FORCE MICROSCOPY

KANDRAI KONRÁD[1], **MÁRITY KRISZTIÁN**[1], **TAJKOV ZOLTÁN**[1,2], **BALOGH ANDRÁS**[3], **KOLTAI JÁNOS**[3], **VANCSÓ PÉTER**[1], **TAPASZTÓ LEVENTE**[1], **NEMES-INCZE PÉTER**[1]

[1] Nanostructures Department, Institute of Technical Physics and Materials Science (MFA), HUN-REN Centre for Energy Research (EK), Hungarian Research Network (HUN-REN)
[2] Centre of Low Temperature Physics, Institute of Experimental Physics, Slovak Academy of Sciences, Košice, Slovakia
[3] Eötvös Loránd University

Fizikatudományi szekció

kandrai.konrad@ek.hun-ren.hu

Kulcsszavak: Rhombohedral graphite (RG), scanning tunneling microscopy (STM), domain walls (DW), correlated electron systems, conductive atomic force microscopy (C-AFM).

Topological crystals possess robust properties that remain unaffected by minor changes at the microscopic level, thanks to the topological properties of the electron system within the bulk. On the other hand, the interaction of electrons with each other can lead to fundamentally new emergent quantum phenomena such as exotic magnetic phases, unconventional superconductivity, fractionalized spin and charge, charge density waves, Majorana bound states and many more. Here we study few layers of rhombohedral graphite (RG), which hosts flat bands localized to the surface graphene layers. In these flat bands, the combined effects of topology and interacting electron systems can simultaneously be investigated.
Theoretical studies and recent measurements by charge transport and scanning tunneling microscopy (STM) have demonstrated that increasing the number of graphene layers in RG enhances the strength of the correlations. However, defects in RG form when the rhombohedral stacking order is perturbed, leading to stacking faults. Furthermore, lateral domain walls form between hexagonal and rhombohedral phases. These are the most relevant crystal defects observed experimentally in RG, which could in themselves have a novel electronic structure. By employing STM measurements, conductive atomic force microscopy (C-AFM), Raman spectroscopy, molecular dynamics and density functional theory calculations, we systematically analyze lateral domain walls that appear between rhombohedral and hexagonal graphite domains. We study domain walls with distinct geometries, various heights and different angles relative to the crystallographic orientation and direction of the RG sample.
Our findings underscore the significance of understanding crystal defects and mostly lateral domain walls for RG sample preparation and characterization and in general for exploring the rich physics of interacting electron systems. Furthermore, the systematic analysis of domain walls with different geometries and heights provides valuable insights into their universal characteristics and sheds light on their influence on electronic properties.

ACTIVE STATE AND OPTICAL MANIPULATION OF POLAR NEMATIC DROPLETS

MÁTHÉ MARCELL[1,2], **DR. SALAMON** PÉTER[2], **DR. HIROYA** NISHIKAWA[3], **DR. FUMITO** ARAOKA[3], **DR. JÁKLI** ANTAL[4]

[1] Eötvös Loránd University
[2] HUN-REN Wigner Research Centre for Physics
[3] RIKEN Center for Emergent Matter Science, Hirosawa, Wako, Saitama, Japan
[4] Kent State University, Ohio, USA, Materials Sciences Graduate Program and Advanced Materials and Liquid Crystal Institute, Kent State University, Kent, Ohio 44242, USA
Fizikatudományi szekció | Alszekció:
mathe.marcell.tibor@wigner.hun-ren.hu ,

Kulcsszavak: ferroelectric nematic, active system, interfacial instabilities

Active matter systems, such as bacterial colonies in biology, or active membranes, are composed of constituent components that consume energy and drive the system to exhibit complex behavior [1]. The movement of self-propelled particles that comprise artificial active matter is often a result of chemical reactions, as seen in Janus colloids [1]. However, a major challenge with such systems is their limited controllability over the particle properties like the average velocity or other properties of the motion such as the persistence length.
We present studies of a new state of two-dimensional artificial self-propelled active matter, where the constituent components are droplets of ferroelectric nematic liquid crystals. In the liquid bridge geometry, where the ferroelectric nematic is between parallel electrodes, we observed that the alternating electric field can induce surface instabilities, which results in the fragmentation of the droplets [2]. This process gives rise to the creation of distinct “particles”, which are repel each other due to the spontaneous polarisation of the polar nematic phase. Moreover, these particles show a high degree of mobility at a specific frequency and voltage range. In the presentation I reveal the relationship between the emerging motion and the shape of the particles, and we make a comparison to other active matter systems. I present a method for the analyzation of the motion of the active system by using particle tracking based on image processing.
Furthermore, we present an optical method, that allows us to manipulate the behaviour of the surface instabilities by using infra-red laser. With this technique the shape and the position of the polar nematic droplets can be also manipulate.

[1] C. Bechinger, et al., Rev. Mod. Phys. **88**, 045006 (2016)
[2] M.T. Máthé, et al., Sci Rep **13**, 6981 (2023)

MORPHOLOGY STUDIES ON CRATERS FORMED BY FEMTOSECOND LASER IRRADIATION IN UDMA POLYMER TARGETS WITH EMBEDDED PLASMONIC GOLD-NANORODS

NAGYNÉ SZOKOL ÁGNES[1], **DR. VERES** MIKLÓS[1], **DR. ALADI** MÁRK[1], **DR. KEDVES** MIKLÓS ÁKOS[1], **PROF. KROÓ** NORBERT[1], **DR. RÁCZKEVI** BÉLA[1], **DR. BONYÁR** ATTILA[2], **DR. KÁMÁN** JUDIT[1], **DR. RÁCZ** PÉTER[1], **BORÓK** ALEXANDRA[2], **DR. SZALÓKI** MELINDA[3], **DR. HOLOMB** ROMAN[1], ZANGANA **SHEREEN[2]**, **DR. PAPP** ISTVÁN[1], **DR. GALBÁCS** GÁBOR[4], **PROF. BÍRÓ** TAMÁS SÁNDOR[1], **DR. CSERNAI** LÁSZLÓ P. [1]

[1] HUN-REN Wigner Research Center for Physics
[2] Budapest University of Technology and Economics
[3] University of Debrecen
[4] University of Szeged

Fizikatudományi szekció

nsz.agnes@gmail.com

Kulcsszavak: plasmonic effect, femtosecond laser, gold nanorod, crater volume, white light interferometry

The aim of this study is to get more information about the laser-matter interaction during the single-shot femtosecond laser irradiation of urethane dimethacrylate (UDMA) polymer targets with embedded plasmonic gold nanoparticles. If properly selected, such nanomaterials act as nanoantennas in the polymer matrix, that could amplify the electromagnetic field of the laser by several orders of magnitude, and this enhancement could be enough to initiate fusion reactions in the polymer. This behaviour is due to the collective electron oscillations (plasmons) occurring on their surfaces. Some of the effects due the resonant interaction of high-intensity laser pulses with the plasmonic gold nanoparticles in the polymer targets are demonstrated in this study.

UDMA samples were prepared in 160 μm thickness with and without gold nanorods. The parameters (25 x 85 nm size) of the gold nanoparticles were chosen to be resonant to the laser wavelength. The samples were placed in vacuum chamber under 10^{-6} Pa pressure. A Ti:sapphire chirped-pulse two-stage amplifier-laser system was used for the illumination of the samples with single laser pulses of 42 fs pulse length at 795 nm wavelength of two different energies (10 mJ and 25 mJ). The polymer target was moved laterally relative to the laser beam after each shot. The laser intensity reaching the surface of the sample was also adjusted by longitudinal positioning of the polymer target with respect to the focus point of the laser. The reflected energy was measured during the irradiation.

The ablation of the target by the laser resulted in crater formation. The change in the crater's morphology was studied by white light interferometry using a Zygo NewView 7100 instrument. The diameter, depth, roughness parameter and volume loss were examined as a function of laser intensity, together with the crater profiles.

It was found that the volume of the craters formed upon irradiation of the two types (with and without gold nanorods) of targets with laser pulses of the same energy is significantly different, with larger craters forming in the presence of gold nanoparticles. It was found that the effect of plasmonic nanoparticles is especially prominent at high laser intensities, where 7 times larger craters were observed in their presence, compared to the reference polymer. It was also found that this is accompanied with a decrease of the reflected energy.

AHARONOV–BOHM-EFFEKTUS VIZSGÁLATA TÖBBSÁVOS RENDSZEREKBEN

NÉMETH RÓBERT**, DR. CSERTI** JÓZSEF

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Fizikatudományi szekció

robert.nemeth@ttk.elte.hu

Kulcsszavak: Aharonov–Bohm-effektus, differenciális hatáskeresztmetszet, kétdimenziós rendszerek, mágneses mező, nem-ábeli mértékmezők

Aharonov és Bohm mutatták meg először, a ma már klasszikusnak számító cikkükben, hogy elektronok infinitezimálisan vékony szolenoidon történő szóródásakor a differenciális szórási hatáskeresztmetszet a kvantummechanikai leírásban – ellentétben a klasszikus mechanikával – függ a mágneses fluxustól, és csak úgy értelmezhető, ha a Hamilton-operátorban figyelembe vesszük a mértékfüggő vektorpotenciált. Az effektus elméletét a szabad elektron skalár Schrödinger-egyenletére dolgozták ki. Kutatásunk során a fenti effektus vizsgálatát – tudomásunk szerint először – szisztematikusan kiterjesztettük olyan kétdimenziós nanostruktúrákra, amelyek az utóbbi évtizedekben a szilárdtestfizika egyik legrelevánsabb kutatási területét képzik. Konkrétan egy általános formalizmust dolgoztunk ki, amelynek segítségével izotrop diszperziójú, többsávos elektronrendszerek egész családját tudjuk párhuzamosan kezelni a szórásprobléma szempontjából.

Mind a szórásállapotokra, mind a differenciális hatáskeresztmetszetre általános formulát vezettünk le. Előbbi esetében ehhez egy a szokványostól eltérő, integrálreprezentációt alkalmazó módszert fejlesztettünk ki. Utóbbi esetében pedig a számolás megmutatta, hogy a hatáskeresztmetszet függvényalakja független a rendszer részleteitől: bármely izotrop rendszerre azonos az Aharonov és Bohm által számolt eredeti eredménnyel. Módszerünket alkalmaztuk is olyan, a szilárdtestfizikában jelentős kétdimenziós anyagokra, mint a kétdimenziós elektrongáz, az egy-, illetve kétrétegű grafén, a Rashba-féle rendszer, továbbá a Lieb- és dobókockarácsok. A fentiek folytatásaként formalizmusunkat kiterjesztettük a nem-ábeli Aharonov–Bohm-effektusra is, ahol a szórópotenciál szerepét a mágneses mező helyett egy nem-ábeli mértékmező tölti be. A hatáskeresztmetszet szögfüggése itt is a korábbiakkal megegyező, de ez esetben a bejövő síkhullám polarizációjától való függés is fellép.

A jövőben elsődleges célunk az elmélet további általánosítása, immár anizotrop diszperziójú rendszerekre. Reményeink szerint a hatáskeresztmetszet anizotrópiától való függése a sávszerkezet egyes tulajdonságainak mérését vagy akár új nanotechnológiai eszközök létrehozását is elősegítheti.

Földtudományi szekció /
Earth Sciences Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

A KIS PERMEABILITÁSÚ ÜLEDÉKES TALAJKÖZEGBEN LEJÁTSZÓDÓ DESZORPCIÓ ÉS MEGGYORSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

BACSÓ TAMÁS

Miskolci Egyetem

Alszekció: Alkalmazott földtudományok / Applied Earth Sciences

tamas.bacso@outlook.com

Kulcsszavak: permeabilitás, deszorpció, adszorpció, kármentesítés, nehézfémek

Az elmúlt évtizedek sokszor gondatlan ipari tevékenységeiből adódóan napjainkra jelentős mennyiségű szénhidrogén eredetű és nehézfém származék került a talajba, melynek eredményes kármentesítése különösen a kis áteresztőképességű (iszapok-agyagok) talajokban rendkívül nehéz, több tényezőtől függő, komplex feladat. Ezen kis permeabilitású talajközegek esetén a legjelentősebb transzportmechanizmus, az adszorpció jelensége. A hazai és nemzetközi szakirodalmi kutatásaim értékelése, továbbá az iparban eltöltött közel 15 év alapján azt találtam, hogy az adszorpciót leginkább befolyásoló tényezők a talajközeg szervesanyag tartalma, kolloid ásványi részeinek aránya (agyagásványtartalom és oxidok) továbbá a talajközeg pH-értéke, kationcsere kapacitása és hőmérséklete, valamint a szennyezőkomponensek vízoldhatósága és a szennyezés keletkezésének kora. Számos kísérletet végeztek az iszapos-agyagos talajokban lévő toxikus, nehézfémek és szénhidrogének kármentesítésére vonatkozóan melyek során extrém talajsavanyításra, adalékanyagok lehetséges alkalmazására, fluidum injektálással és elektrokinetikus kezeléssel, továbbá hőmérséklet emeléssel történő deszorpció fokozásának lehetőségét vizsgálták. Egyes kutatási eredmények gyakorlati szempontból sikeresek és érdekesek, ugyanakkor az alkalmazott extrém terhelésből (sav, hőmérséklet, felszabaduló gázok) adódó kockázat miatt ezek a módszerek kizárólag szabályozott ex-situ környezetben, talajkitermelést követően alkalmazhatóak, melyek elképesztően megnövelik a beavatkozás költségét. Folyamatban lévő kutatásom alapján azt gondolom, hogy a szorpciós egyensúlyt a deszorpció irányába kell eltolni, a deszorpció fokozásához szükséges feltételeket meg kell teremteni az egyes módszerek együttes, illetve módosított alkalmazásával, továbbá egyéb új eljárások és anyagcsoportok felhasználásával lehet meggyorsítani. Kutatásom eddigi szakaszában egy tényfeltárással érintett területről származó iszapos-agyag mintákat alkalmaztam, melyeket nehézfém komponensekkel és szénhidrogén származékkal mesterségesen elszennyeztem. Vizsgálataimat oszloptesztek, illetve permeabiméterek segítségével végeztem. A szennyezett talajmintatestben a szorpciós egyensúly elérését követően megkezdtem a deszorpció fokozására tett kísérleteimet, ahol a talajközeg savanyításával, levegőinjektálással, szabályozható elektromos árammal és egyéb oxidálószerek alkalmazásával foglalkozom. Eddigi kutatásaim alapján a szénhidrogénnel szennyezett talajok esetében azt találtam, hogy az elektromos áram hatása fokozza a deszorpciót, míg nehézfémek esetében a levegőinjektálás, az enyhe közeg savanyítás és az elektromosság együttes alkalmazása volt eredményes, miszerint a kifolyó oldatban emelkedett szennyezőkomponens koncentrációkat mértem, ergo az adszorbeálódott szennyezőket oldatba

tudtam juttatni. Eddigi kutatási eredményeim már jelentős előrelépés a tématerületen, mellyel egy jövőbeli új kármentesítési technológia kidolgozását, avagy a meglévő módszerek hatékonyabbá tételét céloztam meg.

KLÍMASTRATÉGIÁK KVALITATÍV ÉS KVANTITATÍV ELEMZÉSE FUZZY LOGIKA ALKALMAZÁSÁVAL

BESZEDICS-JÄGER BETTINA SZIMONETTA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

jager.szimonetta@gtk.bme.hu

Kulcsszavak: klímaváltozás; klímastratégiák; klímaadaptáció; nagyvárosok; fuzzy logika

A városi lakosság arányának növekedése és az éghajlatváltozás jelenségei komoly terhet rónak a városi rendszerekre. Előrejelzések alapján Magyarországon -többek között- az átlaghőmérséklet emelkedése és a csapadék évszakos eloszlásának átrendeződése várható, megnő az aszályos időszakok gyakorisága és a hőhullámos napok előfordulásának száma, a fagyos napok számában pedig csökkenésre számíthatunk. Az éghajlatváltozás az emberi egészség szempontjából is komoly kockázatot jelent; az intenzívebb hőhullámok különösen megterhelők a szív- és érrendszeri megbetegedésekben szenvedők és az idősek számára, amely a magyar társadalom elöregedése okán még égetőbb probléma. Részben a magas beépítettség, a természetes szellőzés hiánya és a kevesebb zöldfelület által kialakuló városi hősziget-effektus okán a városi lakosság még inkább megszenvedi a magasabb nyári hőmérsékletet. Mindebből kitűnik, hogy a negatív éghajlati hatásokra való felkészülés kiemelt szerepet tölt be, ami elképzelhetetlen a stratégiai tervezés megléte nélkül. Magyarország legmagasabb szintű, éghajlatváltozás témakörét magába foglaló stratégiai dokumentuma a „2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia” (a továbbiakban: NÉS-2). A NÉS-2 dokumentum IV. fejezete kiemelten a klíma-alkalmazkodás tárgykörével foglalkozik, s bemutatja az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásait a természeti erőforrásokra, valamint a várható humán, társadalmi és gazdasági következményeit a kiemelt szakterületeken. A nemzeti szintű (NÉS-2) stratégiát megyei, majd pedig települési szintű klímastratégiák követik, amelyek már célzottan a vonatkozó településen tapasztalt problémákkal és megoldási lehetőségekkel foglalkoznak. Nagy felelősség hárul a helyi döntéshozókra, hiszen a településen élő lakosság igényeit képviselve, a témában releváns szakértők bevonásával szükséges létrehozniuk a saját klímastratégiájukat. ÚNKP (Új Nemzeti Kiválóság Program) kutatásom során elhatározásom, hogy Magyarország 100.000 feletti népességszámmal rendelkező nagyvárosainak klímastratégiáját értékeljem, különös tekintettel az alkalmazkodási tervezésre. A kutatás fő produktuma minden város esetében egy 0 és 1 közötti értékhez tartozó, a stratégiai tervezés hatékonyságát jellemző kategória lesz. Az elemzés első fele kimondottan kvalitatív jellegű, amelyet a fuzzy logika alkalmazása követ a második fázisban. Előre meghatározott szempontok alapján, kvalitatív értékelésnek vetem alá a klímastratégiákat; felmérem, milyen minőségben szerepelnek a hatások és kockázatok a stratégiák helyzetértékelő szakaszában, azonfelül a célok és intézkedések kvalitásának mélyebb vizsgálatát végzem el. Ezt követően górcső alá helyezem

a végrehajtási fázis hatékonyságát, majd végül a monitoring szempont keretében a célokra és intézkedésekre helyezem a hangsúlyt. Egyes szempontok között konzisztencia értéket is kiszámítok, hogy feltárjam, milyen mértékű odafigyeléssel és átgondoltsággal készítették el a terveket. A szempontrendszer alapján megtörtént értékelést követően a fuzzy logikával folytatom a munkát, amelyben az előre kijelölt szempontok és a konzisztencia mérőszáma jelentik az input halmazokat, míg a stratégiai tervezés hatékonysága az outputot. Munkám várható eredményei, az újszerű módszertannal kiegészülve, remélhetőleg megfelelő alapot nyújthatnak majd a jövőbeli stratégiai tervezés hatékonyságának növelésében.

A FENNTARTHATÓ ENERGIAGAZDÁLKODÁS TRILEMMÁJA MULTIVÁLSÁGOK IDEJÉN

HERCZEG BALÁZS[1], DR. PINTÉR ÉVA[2]

[1] Pécsi Tudományegyetem
[2] Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

hebuabk.pte@tr.pte.hu

Kulcsszavak: energiapiacok, energiaárak, multiválságok, energiaátmenet, energiatrilemma, megújuló energia

Az Európai Unió (EU) elkötelezettsége az energiaátmenet mellett egyértelműen megjelenik az energiastratégiájában és -politikájában. Ez az átmenet döntő fontosságú az éghajlatváltozás elleni küzdelemben, valamint a fenntarthatóbb energiagazdálkodási modell felé való elmozdulás szempontjából. Ugyanakkor a megújuló energiaforrások energiamixbe való integrálása megváltoztatja az energiapiacok dinamikáját és jelentős hatással van az energiarendszerek működésére, valamint az energiaárak alakulására. Ennélfogva az energiapolitikai döntéshozóknak olyan intézkedéseket kell hozniuk, amelyek egyszerre lesznek hatással a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziókra is. Az energiatrilemma által támasztott kihívásokra való reagálás normál mikro- ás makrogazdasági körülmények között sem egyszerű, de különösen nehéz váratlan és szélsőséges események árnyékában. A közelmúltbeli multiválságok (COVID-19 pandémia, energiaválság, orosz-ukrán háború) jelensége még inkább felhívta a figyelmet a globális energiarendszerek törékenységére és összekapcsoltságára, valamint az EU energiarendszerének sebezhetőségére. Amikor a környezeti fenntarthatóság, a megfizethetőség és az ellátásbiztonság közötti egyensúly fenntartása egyre nagyobb kihívást jelent, az energiatrilemma kérdésköre különösen hangsúlyossá válik. Bár a fenntartható energiagazdálkodás felé vezető út komplex és kihívásokkal teli, bolygónk és a jövő generációinak jóléte szempontjából ez a folyamat megkérdőjelezhetetlen fontosságú. Jelen kutatás célja tehát az, hogy feltérképezze a multiválságok alatt hozott EU-s energiapolitikai döntések hatását, valamint megállapítsa azt, hogy az eddigi trendek és ismeretek tükrében az energiaátmenet a multiválságok miatt lelassult-e vagy sem. A kutatás módszertana így felöleli a fogalmi, jogszabályi és szakirodalmi áttekintés mellett a releváns időszak uniós energiapiacát érintő szabályok hatásainak értékelését statisztikai eszköztárral mérve.

KÁRPÁTALJA TURIZMUSÁRA HATÓ NEMZETKÖZI PROJEKTEK MEGVALÓSULÁSA A HÁBORÚ ÁRNYÉKÁBAN

KAMPÓ ILDIKÓ

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

ikamp9@gmail.com

Kulcsszavak: nemzetközi programok, Kárpátalja turizmusa, háború, fejlesztési hivatalok, turizmus szereplői

Kárpátalja földrajzi fekvéséből adódóan sajátos helyzetben van, mivel Ukrajna nyugati kapujaként tekintenek rá, és perifériikus fekvésének ellenére is hidat képez Kelet és Nyugat között. Ennek köszönhetően már a kétezres évek eleje óta partnerként van jelen számos nemzetközi projektben a határokon átívelő szomszédsági programoknak köszönhetően, mivel kiemelkedő, mégis kiaknázatlan természeti és kulturális erőforrásokkal rendelkezik a turizmus szempontjából is. Jelentős számú infrastrukturális fejlesztés ment végbe az elmúlt években is, de a háborús időszak kihatással van a betervezett fejlesztések megvalósítására.
A kutatás tárgya azon nemzetközi projektek vizsgálata, melyek megvalósítása érinti, érintette Kárpátalja turizmusát és annak desztinációit, infrastruktúráját a háború kirobbanásától napjainkig. A korábbi időszakok történéseivel több kárpátaljai turisztikai szakember is foglalkozott, s részletes bemutatásra is kerültek kutatási eredményeik. Ám a közelmúlt geopolitikai eseményei szükségessé és időszerűvé tették ezen kutatómunka folytatását Mindezek ellenére a lehetőségek továbbra is nyitottak maradtak a kárpátaljai felek számára is, ahogyan az korábban már megszokottá vált.
A kutatás két fő módszertani pillére a témával kapcsolatos szakirodalmi források feldolgozása, valamint interjúztatás az érintett területek fejlesztési szakembereivel.
A tanulmány azon nemzetközi projekteket (HU-SK-RO-UA) hivatott feltárni és bemutatni, melyek a háború ellenére, ha megkésve is, de megvalósultak, és az együttműködésben résztvevő felek hogyan oldották meg a rájuk hárult extrém helyzetet, s ezek a megvalósult programok miként hatnak Kárpátalja turizmusának arculatára és szereplőire.
A vizsgálat hipotéziseként megfogalmazható, hogy bár a háború némileg visszavetette egy rövid időre a nemzetközi programok megvalósításának ütemét, viszont nem állította le teljesen azokat. Kisebb-nagyobb csúszásokkal, s határidő bővítésekkel egyik program a másik után valósul(-t) meg, melyek hatására lépésről lépésre formálódik Kárpátalja turizmusának kínálati sokszínűsége.

A KÁLI-MEDENCE VONZÁSÁBAN

KATICS ESZTER

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

e.katics@freemail.hu

Kulcsszavak: Káli-medence, vonzerők, vidéki turizmus, Káli-brand, dzsentrifikáció

A Káli-medence vonzásában

Az előadásom a Káli-medencében folytatott LO-KÁLI („Mítosz és realitás, helyi élelmiszer-rendszer a 'Magyar Provence'-ban - diskurzusok, termelők, vásárlók és társadalomgazdasági hatások" c. OTKA kutatás keretében végzett adatfelvételre építve nyújt képet egy olyan vidéki térség vonzerőiről, melyet az utóbbi évtizedekben a turizmus fellendülése és a dzsentrifikációs folyamatok is alakítottak. Kutatásom a Káli-medence falvaiban - a látogatók, az ott lakó tősgyökeresek, bebírók, helyi vállalkozók és nyaralósok körében - végzett kérdőíves adatfelvétel és interjúk feldolgozására épül. Az eddigi eredményeket kiegészítve kvalitatív és kvantitatív módszerrel kívánja feltárni azt, hogy milyen kép él a megkérdezettekben a helyről, pontosabban mik a számukra vonzó tényezők, és azoknak melyek a fontosabb elemei. Az elemzés a feltárható összefüggésekre, mélyebb fogalmi jelentésekre, esetleges ellentmondásokra, különbségekre is rá kíván mutatni a különböző nézőpontok alapján. A vonzerők „kitermelődésének" egyik lényeges tényezőjére, a hely marketingjének, és a Káli brandnek a kérdésére is röviden kitérek. A vonzerőkre kutatásom nem csak mint adottságok összességére tekint, hanem mint összetett, több oldalról vizsgálható konstrukciókra.

Az eredmények szerint a vonzerők közül a helyiek és az idelátogatók számára egyaránt fontos a Káli-medencében való létezésben a táj, a természet, valamint a nyugalom, csend, és a közbiztonság. Mindez megfelelő hátteret jelenthet a vendéglátásban a „polgári" életérzéshez szükséges színfal megteremtéséhez is. A helyi termék, mint vonzerő, kérdésköre ellentmondással telített. Egyrészt megjelennek a helyi termelői piacon, a reggeliztető gazdálkodók asztalánál, illetve az éttermek honlapján hirdetve, de felmerül a kérdés, hogy leginkább marketinghúzásról van-e szó. Megoldandó probléma az egyre fogyatkozó számú termelő, valamint az éttermi kereslet és termelői kínálat összekapcsolása. A vendéglátóhelyek gazdag kínálata a másik oldalon a sznobéria miatti panaszt hív elő, és a letűnt vidéki idill miatti hiányérzetet kelti fel. A sznobériára másrészt lehet stratégiát építeni, és megfelelően magas árszínvonalat elérni. Ehhez hatékony marketingelemek társulnak a szociális média és az internetes portálok révén. A Káli-medence többeknek egy olyan hely, ahol úgy tűnik elérhető, és megélhető egy „másfajta élet." A megkérdezettek a térségről alkotott sokszínű képe, illetve a vonzerőket tekintve megnyilvánuló különbségekből az látszik, hogy a helyhez más kötődésű, eltérő hátterű csoportoknak egy elvben ugyanazon adottságokkal bíró fizikai tér különböző módon megjelenő valóságként tűnik fel. További vizsgálat tárgya lehet az, hogy a térség miképp képes az eltérő igényeknek hosszabb távon megfelelni, jelenlegi értékeit megőrizni.

GEOMATICS APPROACH TO ASSESSMENT FOREST FIRE RISK IN EASTERN EURAS, ALGERIA

KHELALI **MERIEM**[1], **PROF.** BOUHATA **RABAH**[2], **DR. JUNG** ANDRÁS[1]

[1] Eötvös Loránd University
[2] University of Banta

Alszekció: Alkalmazott földtudományok / Applied Earth Sciences

khelalimeriem1999@gmail.com

Kulcsszavak: Eastern Euras, Geomatics, Forest Fires, Risk, Erten.

Forest fires are the main cause of Forest degradation in Algeria, with serious consequences for the environment and the local economy. The variety of traditional models and methods used for fire prevention and suppression poses challenges in terms of specialization, precision, updating, and validation. These techniques and methods are often slow and unreliable due to the complexity and diversity of forest ecosystems. Research in this field has demonstrated the effectiveness and speed of using remote sensing and Geographic Information Systems (GIS) for developing fire risk assessment maps in the forests of Eastern Auras in Algeria. The Turkish model (Erten) was used in this study; this form has been used to several primary reasons: its suitability for Mediterranean regions, the abundance of available data and information specific to this area, and its straightforward execution. This model integrates five key factors essential for assessing forest fire risk, which include slope, aspect, vegetation type, proximity to roads, and proximity to human settlements .The results revealed that the region faces risks ranging from low to very high. Where 228.11 km² (13.65%) of the surface area is located in a so-called Very high susceptibility zone, 463.60 km² (27.74%) is located in the high susceptibility zone, 603.66 km² (36.13%) of the surface area is located in the medium susceptibility zone, 375.40 km² (22.46%) is located in a low susceptibility zone. The validity of these results was verified in two different ways. The first focused on a field survey, using GPS, and taking the fire outbreak points, and we matched them with the results obtained. They were good results. The second method was a statistical method based on the ROC model, which is one of the types of accuracy statistics for prediction models (probabilities). In evaluating or analyzing natural disasters, we found an acceptable percentage of them, which was estimated at 59%.The obtained results are promising and contribute to improved forest fire prevention and informed decision-making.

A VÁROSDIPLOMÁCIA MINT A SIKERES VÁROSBRANDING ÉS HATÉKONY VÁROSMARKETING LEHETSÉGES ESZKÖZE

KISS BENCE ÁLMOS

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

bence.kiss2@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: városdiplomácia, városmarketing, városbranding, városfejlesztés, versenyképesség

A városok világszerte versengenek a turisták, befektetők és a lakosság vonzásáért, és ebben a küzdelemben kulcsszerepet játszanak a városdiplomácia, városmarketing és városbranding eszközei. Kutatásom célja annak vizsgálata, hogy a városdiplomácia, mint újszerű és efficiens városfejlesztési eszköz, miként járul hozzá a sikeres városmarketinghez és a fenntartható városbranding kialakításához, továbbá a hosszú távú imázsépítéshez.
A városdiplomácia egy viszonylag új koncepció a városok közötti kapcsolatok kutatásában, amely olyan intézmények és folyamatok összessége, amelyek révén a városok, vagy általában a helyi önkormányzatok kapcsolatokat alakítanak ki a nemzetközi szereplőkkel, hogy képviseljék magukat és érdekeiket. A városdiplomácia városokra gyakorolt hatásainak vizsgálata önmagában is sajátos kutatási univerzumot képez, melynek egyaránt része a gazdaság-és közösségfejlesztés különböző formáinak, jó példáinak adaptálása, a technológiai, társadalmi innovációk és információk cseréje, a városhasználatra, infrastruktúrára, vállalkozásfejlesztésre, városmarketingre, közlekedésfejlesztésre, kultúrára stb. gyakorolt közvetlen és közvetett hatása is.
Kutatásomban vizsgálom a városdiplomácia, mint eszköz szerepét a városmarketing és városbranding folyamatokban és tevékenységekben, hangsúlyozva, hogy a városdiplomácia nem csupán egy városimázs alakító és kapcsolat, illetve hálózatépítő eszköz, hanem kulcsszereplő a fenntartható és sikeres városi brandépítésben. A kutatásban gyakorlati szempontokat is vizsgálok; többek között a városok sikeres nemzetközi és regionális versenyképességének és vonzerejének erősítését, valamint azoknak a módszereknek és gyakorlatoknak az azonosítását, amelyek a városdiplomácia és városmarketing közös alkalmazásával a leghatékonyabbak lehetnek. Vizsgálatomban rámutatok arra is, hogy a városdiplomácia aktív és tudatos alkalmazásával a városok nem csupán erősíthetik, alakíthatják saját identitásukat és imázsukat, de hatékonyabban is versenyezhetnek egymással az elérni kívánt célcsoportokért, eredményekért.
A kutatás módszertanát a városdiplomácia és városmarketing kölcsönhatásainak, valamint a városbranding hatékonyságának átfogó elemzése alkotja. Vizsgálatom célja a városdiplomácia használatának áttekintése volt a városbranding és városmarketing szempontjából, továbbá közös metszetük elemzése a tudományos munkák, települési stratégiai dokumentumok és elérhető szakmai források komplex, vertikális feldolgozása alapján, nemzetközi, horizontális vetülettel. Nem utolsó sorban a vizsgálat a városdiplomácia és a városmarketing

kölcsönhatásait és egymást kiegészítő szerepét kívánja megvilágítani és értelmezni, hogy feltárja; a városdiplomácia hogyan lehet eszköz egy település imázsának felépítésében, javításában; hatást gyakorolva a nemzetközi és regionális sikerességére, vonzerejére, illetve ez hogyan erősítheti a gyakorlati városmarketing tevékenység hatékonyságát. A vizsgálat figyelembe vesz nemzetközi és regionális szempontokat is, így a kutatás szorosan összefonódik a városfejlesztés és várospolitika tágabb kontextusával, mely területek felé a további vizsgálat kinyitható.

Úgy vélem, eredményeim a települési döntéshozók, szakpolitikusok és kutatók számára is hasznos információkkal szolgálhatnak a városdiplomácia és városmarketing sikeres és fenntartható integrációjához, így alapozva meg a települések pozitív imázsának és vonzerejének kialakítását a globális és regionális versenyben.

A kutatás az Új Nemzeti Kiválóság Program keretében valósult meg.

"VÁR ÁLLOTT, MOST KŐHALOM". A VÁRI-PUSZTAI SZIGETRÖG TÖRTÉNETI ASPEKTUSAI

KONKOLY SÁNDOR

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

aleksander@freemail.hu

Kulcsszavak: Mohácsi-sziget, Duna, erősség, átkelő, szigetrög

Kutatómunkám interdiszciplináris módszerekkel végzett alapkutatás, amelyben a Mohácsi-sziget középkori település- és úthálózatára fókuszálok. Elsőként a sziget északi részén lévő alaphegységi kibúvás történeti aspektusait veszem górcső alá, amely a legújabb régészeti vizsgálatok szerint az emberi megtelepedés egyik korai színtere volt. A történeti háttér vizsgálatát jelentős mértékben gátolta, hogy az alluviális üledékekből előtörő szigetrög csupán az utóbbi évtizedekben került a geológia látóterébe, jelentőségét, sőt létét sokáig megkérdőjelezték. A kibúvás karbonátos rétegeit évszázadokon keresztül bányászták, melynek eredménye – a képződmény teljes lepusztítása – visszafordíthatatlan károkat okozott a hozzá kapcsolódó történelmi emlékeinkben. Célom a képződmény bemutatása és történelmi szerepkörének feltárása. A történeti háttér kutatását primer dokumentumok elemzésével, dűlőnév-kutatások eredményeit felhasználva, terepi munkálatokkal kiegészítve végeztem. A munkát digitális adatfeldolgozás, régészeti célú légifotók és geofizikai mérések segítették. Középkori okleveles adatok, történelmi térképek és fémkereső műszeres régészeti kutatások alapján mára bizonyossá vált, hogy a kibúvás északi előterében Árpád-kori település létesült, amely kontinuus módon a 15. századig közepéig biztosan fennállt. A külszíni fejtés azonban folyamatos volt, majd a kiváló telepítő tényezőkkel jellemezhető ármentes térszín a 19. század utolsó éveiben Vári-puszta néven újra benépesült. A legújabb kutatási eredmények tükrében ugyanakkor arra következtethetünk, hogy a vizsgált faluhelyet határoló mészkőszirten egy dunai átkelőhelyet védő erődítmény is állt. A szirttel együtt lebányászott néhai erősség falai nagy valószínűséggel a 15. századi Sembech várának maradványai lehetnek, de legfrissebb adataink arra utalnak, hogy a középkori castellum egy késő római kikötőerőd alapjaira épült. Előadásomban a kutatás fő fázisait és alkalmazott módszereit ismertetem, majd az interdiszciplináris kutatásokban rejlő lehetőségek kiaknázásával kísérletet teszek az ókori és középkori erősség azonosítására.

STABLE CARBON AND OXYGEN ISOTOPE RATIOS IN NORWAY SPRUCE (PICEA ABIES (L.) KARST.) TREE RINGS ALONG AN ELEVATION GRADIENT IN THE RARĂU MOUNTAINS (ROMANIA)

LLANOS CAMPANA DANIELA MARIA, KERN ZOLTAN, POPA IONEL, PERŞOIU AUREL

[1] Eötvös Loránd University
[2] Institute for Geological and Geochemical Research, HUN-REN Research Centre for Astronomy and Earth Sciences/ CSFK, MTA Centre of Excellence, Konkoly Thege Miklós
[3] National Institute for Research and Development in Forestry Marin Dracea, Campulung Moldovenesc/ Center of Mountain Economy -INCE - CE-MONT Vatra Dornei,
[4] Emil Racoviţă Institute of Speleology, Romanian Academy, Cluj-Napoca/ Stable Isotope Laboratory, Ştefan cel Mare University

Alszekció: Alkalmazott földtudományok / Applied Earth Sciences

dani-llanos@student.elte.hu

Kulcsszavak: tree rings, cellulose, stable isotopes, carbon, oxygen.

Stable isotope analysis has been carried out over the last decades for different purposes in various fields including hydrology, environmental sciences (past climate, pollution), geology, plant ecophysiology, etc.
For instance, the investigation of stable isotopes in plant materials (e.g. leaves, stem) has become an effective tool used as non-intrusive markers, enabling the understanding of the relationship between plants and their environment at different spatial and temporal scales. Specifically, the study of carbon isotopes has helped to understand the photosynthesis process and its fixation in plants along different photosynthetic pathways (C3 and C4) while the analysis of oxygen isotopes has contributed to the understanding of changes in transpiration rate further used in paleoclimatic investigations.
In this paper, we present the results of carbon ($\delta^{13}C$) and oxygen ($\delta^{18}O$) stable isotope ratio analyses in tree ring α-cellulose of Norway Spruce (*Picea abies (L.)* Karst.) collected in the Rarău Mountains, (Eastern Carpathians, Romania) at three different elevations (i.e., 906, 1212, and 1519 m a.s.l.). The objective of the study is to a) analyse the variations of cellulose yield and stable isotope values ($\delta^{13}C$, $\delta^{18}O$) along an altitudinal gradient and b) correlate the long-term isotope variability with meteorological parameters (i.e., air temperature, precipitation amount), in order to identify which variable drives these changes in the seasonal distribution.
From each site, tree cores from three individuals were extracted using a 1 cm diameter Pressler drill. Subsequently, the rings were separated with a scalpel and measurement of α-cellulose was performed on each individual ring (no pooling) using the modified Jayme-Wise method. Stable carbon and oxygen isotope ratios were determined simultaneously by pyrolyzing cellulose samples over glassy carbon at 1450 °C using a ThermoQuest TCEA interfaced with a Thermo Delta V Advantage IRMS. For the correlation of the isotope results with meteorological variables, data obtained from the European Climate Assessment & Dataset were used.

Our preliminary results, based on data covering the period AD 1985-2020, show that:

- α -cellulose yields varied between trees, with mean values decreasing slightly with increasing elevation; from 45.56 (±1.42) % at the lowest site, to 45.41 (±1.21) % at middle one, and finally to 43.21 (±2.49) % at the highest site.
- trees from the highest site have the lowest $\delta^{18}O$ value while those located at mid-altitude have the lowest $\delta^{13}C$ values. Furthermore, correlation analysis of the mean stable isotope values and the daily meteorological variables indicate that $\delta^{18}O$ values are negatively correlated with the precipitation amount during the growing season (~May-August) and positively correlated with winter (~December-March) temperature at each site. In addition, $\delta^{13}C$ values appear to be positively correlated with growing season air temperature, the linear relation becoming stronger with increasing altitude.

Our preliminary results indicate that $\delta^{18}O$ and $\delta^{13}C$ in tree rings from Rarău Mountains record climate variability with high fidelity and more important, these results show a clear differentiation with altitude. This later finding has important implications for the field of dendroclimatology, because most previous studies assumed an implicit lower/absent sensitivity to altitude of the various proxies archived in tree rings, including stable isotope ratios, an assumption our data challenge.

KVARCSZEMCSÉK LUMINESZCENS ÉRZÉKENYSÉGÉNEK FOLYÁSIRÁNYBAN BEKÖVETKEZŐ VÁLTOZÁSA ÉS OSL KOMPONENSEINEK ÁTRENDEZŐDÉSE A DUNA ÉS A TISZA FOLYÓ MENTÉN

MAGYAR GERGŐ[1], BARTYIK TAMÁS[2], MARKOVIĆ RASTKO S.[3], FILYÓ DÁVID[1], KISS TÍMEA[1], MARKOVIĆ SLOBODAN,[4] HOMOLYA VIKTOR[1], BALLA ALEXIA[1], BOZSÓ GÁBOR[1], ALEXANDERSON HELENA[5], LUKIĆ TIN[4], BARANYA SÁNDOR[6], SIPOS GYÖRGY[1]

[1] University of Szeged
[2] ELI-HU Non-Profit Ltd.
[3] University of Niš
[4] Serbian Academy of Sciences and Arts, Kneza Miloša, Belgrade, Serbia
[5] Lund University, Sölvegatan, Lund, Sweden
[6] Budapest University of Technology and Economics

Alszekció: Alkalmazott földtudományok / Applied Earth Sciences

magyar.gergo94@gmail.com

Kulcsszavak: lumineszcens érzékenység, fluviális üledékek, LM-OSL komponensek, CW-OSL, durva szemcsés kvarc

Nemrégiben felmerült, hogy a kvarcszemcsék lumineszcens érzékenysége, azaz az egységnyi dózisra adott lumineszcens válaszuk felhasználható az üledékek forrásterületének meghatározására. Az érzékenységet a kvarcszemcsék eredete és mind azon üledékes folyamatok, melyeken a szemcsék keresztül mentek meghatározzák. Azonban az érzékenységet befolyásoló tényezők részletesebb megértése elengedhetetlen ahhoz, hogy a paraméter alkalmazhatóságát kiterjeszthessük és pontosíthassuk az üledékeredet és geomorfológiai vizsgálatokban egyaránt. Jelen kutatásban a Kárpát-medence legnagyobb folyóinak recens üledékeiben, Közép-Európában vizsgáltuk a durva szemcsés kvarc érzékenységi paramétereinek térbeli változásait, hogy meghatározzuk a forrásterületek és a fluviális szállítási távolság szerepét.

Közel 40 minta alapján a kárpáti eredetű kvarcszemcsék (a Tisza folyó vízgyűjtője) szignifikánsan nagyobb érzékenységgel rendelkeznek, kivéve az LM-OSL közepes komponenst, mint az alpesi területről (a Duna vízgyűjtője) származó kvarcszemcsék. A természetes érzékenyülés és a szállítási távolság között nem lehetett egyértelmű kapcsolatot kimutatni. A Tisza tekintetében a kvarcszemcsék érzékenységének folyásirányban megfigyelt növekedése a mellékfolyók által szállított magas érzékenységű kvarcszemcséknek köszönhető. Eközben a Duna mentén ciklikus változás volt megfigyelhető, jelentős mellékfolyók nélkül, ami az eróziós különbségeknek tulajdonítható. Következésképpen a mellékfolyók és az erózió felülírhatja a nagy folyókban a kvarcszemcsék potenciális folyásirányban történő érzékenyítését.

A Duna tekintetében azokon a szakaszokon, ahol az LM-OSL gyors komponens érzékenységében jelentős folyásirányban történő növekedés volt észlelhető, az LM-OSL közepes komponens érzékenysége szisztematikusan csökkent. Emellett a laboratóriumi

érzékenyítés során a dunai minták CW-OSL érzékenysége jelentősen megnőtt, míg a tiszai minták esetében a változások kevésbé voltak észrevehetőek. Továbbá, a tiszai üledékekből származó kvarcszemcsék esetében a 110°C-os TL érzékenység és az LM-OSL gyors és közepes komponensek erős korrelációt mutattak, ami a lumineszcens folyamatok (csapdázás és rekombináció) stabilitására utal. Míg a Duna esetében mindkét LM-OSL komponens gyenge korrelációt mutatott a 110°C-os TL intenzitással. Mindezek arra utalnak, hogy az alpesi eredetű kvarcszemcsék érzékenyebbek az elektroncsapdák és/vagy rekombinációs központok átrendeződésére, ami a térségben végzett negyedidőszaki vizsgálatokban az üledékforrások indikátora is lehet.

LAND USE LAND COVER CHANGE FOR MT. ELGON

NDUNGU LEWIS **MJOMBA, PROF. ZENTAI** LÁSZLÓ

Eötvös Loránd University

Alszekció: Alkalmazott földtudományok / Applied Earth Sciences

mjomba@student.elte.hu

Kulcsszavak: Land Use change, Land Cover change, GIS, Remote Sensing, Forest ecosystems

Mt Elgon is an extinct volcanic mountain located at the border of Kenya and Uganda. This mountain has a diameter of approximately 80 km and a maximum height of 4320 meters above sea level. The mountain region has an average mean minimum and maximum temperature of 15°C and 23°C respectively, with the mean annual rainfall averaging 2000mm. It has a rich and diverse combination of Flora and Fauna. Vegetation comprises of forest. Farmlands at the mountain's foot slopes are used to cultivate cash crops such as arabica coffee and other annual crops like maize, beans, yams, bananas, tomatoes, cabbages, onions, among others.

A systematic review of literature will be done using the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses approach also known as PRISMA approach. A protocol or system will be developed for screening journals and articles to be included in the review. Therefore, a comprehensive search for journals and articles in databases such as google scholar and scopus will be done. The journals search will be limited to search terms such as "Elgon", "Mt. Elgon", "Mount Elgon", "land use change", and "land cover change". Other screening criteria will be used to fine tune the choice of papers to be used for the literature review. A wholistic synthesis of the selected journals summary will be done.

This paper aims to conduct a systematic literature review to assess and compare the types of data, methodology, discussions, and results of peer-reviewed journals and articles published on land use land cover change in the Mount Elgon Region. Detailed maps, figures, and tables will be included in the paper to ensure a comprehensive and clear review of the literature. Ultimately the study will give insights into what studies have been done and the possible research gaps, which can be used as a basis for future research within the region.

AZ AGGLOMERÁCIÓS FOLYAMATOK HATÁSAI A GYŐRI VÁROSTÉRSÉG ÖNKORMÁNYZATAIRA

PORHAJAS GÁBOR LÁSZLÓ

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

porhajasgaborlaszlo@gmail.com

Kulcsszavak: Győr, önkormányzat, agglomeráció, szuburbanizáció, várostérség

Győr városa rendelkezik az országban a második legnagyobb agglomerációs vonzáskörzettel (68 db település). A település főleg a tőle délre, keletre és nyugatra fekvő területtel fűzte szorosabbra kapcsolatait, köszönhetően annak, hogy északra a városhatártól kevesebb mint 10 km-re fut a Szlovák Köztársaság határa. Az agglomeráció legdinamikusabban növekedő települései a Szigetközben találhatóak, ahol például Vámosszabadi lakossága több mint 80%-kal nőt, míg Győrzámoly és Győrújfalu község 60, illetve 70%-kal növekedett.
Győr a régió és egyben Magyarország egyik legfejlettebb városa, amely kiemelkedő munkaerőpiaci központtá vált az elmúlt évtizedekben, munkaerőpiaci vonzáskörzete a Szlovák Köztársaság többségében magyar nemzetiségűek lakta Csallóközi térségére is kiterjed. Bécs és Pozsony elszívó ereje azonban érezteti hatását, Győr egyszerre vonz munkaerőt, és egyszerre vonzza a munkaerőt Győrtől Bécs és Pozsony. A látszólag irigylésre méltó helyzeti energiák és geopolitikai helyzet ellenére az agglomerációs települések több problémával is szembenéznek, amelyek egyfelől megegyeznek a fővárosi agglomerációban megszokottakkal, másfelől felmerülnek helyspecifikus problémák is.
Jelen kutatásomban az agglomerációs várostérség önkormányzatainak szakmai és politikai vezetőivel készített félig strukturált interjúkkal kerestem azt a választ, hogy az agglomerációs folyamatok milyen hatással vannak a várostérség önkormányzataira, milyen feladatellátási és pénzügyi, finanszírozási nehézségekkel küzdenek meg ennek következtében. Az agglomerációs térségek ezen irányú vizsgálata véleményem szerint azért is kiemelkedően fontos, mert jól rávilágíthatunk az egyes városfejlesztő aktorok, stakeholderek eltérő érdekeire és a magyarországi közigazgatási rendszer érdemi reakcióképességének a hiányára.
Alapvető agglomerációs nehézségként definiálható a magvárosból való kivándorlás az agglomerációs területekre, ahol az egyre jobban szétterülő települések hol összeérnek a magvárossal (Vámosszabadi), hol az agglomerációs települések olvadnak össze egy nagy településhálózattá (Győrzámoly, Győrújfalu, Győrladamér). Ilyen klasszikus problémaként definiálódik a közösségi közlekedés minőségének és járatsűrűségének elégtelensége is, a helyi közszolgáltatások nem megszokott, „városi” volta, az alap és általános oktatásban tapasztalt kapacitáshiány stb.

AZ ÉGHAJLAT MODELLEZÉSE NYERS ÉS HIBAKORRIGÁLT SZIMULÁCIÓK FELHASZNÁLÁSÁVAL

SIMON CSILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Alkalmazott földtudományok / Applied Earth Sciences

csilluss58@gmail.com

Kulcsszavak: EURO-CORDEX, HuClim, hibakorrekció, kalibrációs időszak, Magyarország

Napjaink egyik legfőbb kihívása a klímaváltozás, melynek kapcsán fel kell készülnünk az időjárási szélsőségek gyakoriságának növekedésére, mint például a nyári hőhullámok, vagy a rövid idő alatt lehulló, özönvízszerű esőzések. Az IPCC 2021-es jelentése szerint ezek a szélsőséges időjárási jelenségek a jövőben várhatóan egyre gyakrabban fognak bekövetkezni, amelyek nagy kockázatot jelentenek a gazdaság szektoraira, az ökoszisztémákra és az emberi szervezetre egyaránt. Nagyon fontos tehát a felkészülési stratégiák kidolgozása, valamint a klímaváltozás mérséklésére vonatkozó törekvés.

Az éghajlatkutatás kulcsfontosságú eszközei a globális és a regionális klímamodellek, amelyek eredményei azonban többféle eredetű bizonytalansággal terheltek, eltérést mutatnak a mérésekhez képest. A nyers modellszimulációk használata emiatt irreális eredményekhez vezethet, azonban a felmerülő bizonytalanság becsülhető, illetve csökkenthető több modell együttes kiértékelése által, valamint hibakorrekciós eljárás alkalmazásával. A hibakorrekció során a modellezett meteorológiai változókat a múltban mért adatokhoz igazítják, a sikeres eljárás elengedhetetlen feltétele tehát egy jó minőségű referencia adatbázis alkalmazása, továbbá egy megfelelő kalibrációs időszak kiválasztása.

Kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy a kalibrációs időszak megválasztása hogyan befolyásolja a hibakorrekció pontosságát Magyarország térségére vonatkozóan. Ehhez az EURO-CORDEX program keretében elérhető öt regionális klímamodell nyers napi adatsorait hibakorrigáltuk négy változóra (középhőmérséklet, minimum- és maximum-hőmérséklet, csapadékösszeg). A modellszimulációk 0,11° (nagyjából 12,5 km) horizontális felbontással rendelkeznek, és a historikus (1976–2005), valamint a jövőbeli (2006–2099) időszakokat fedik le. Kutatásunkhoz a realistának tekinthető, RCP4.5 és a pesszimistának gondolt, RCP8.5 szcenárió feltételezése mellett készült szimulációkat használtuk fel. A hibakorrekciót a percentilis-alapú kvantilis leképezés módszerével havi szinten végeztük el, amelyhez a méréseken alapuló, jó minőségű HuClim adatbázist használtuk referenciaként. Az adatbázisból kijelöltünk két, eltérő klimatikus jellemzőkkel rendelkező, 30 éves kalibrációs időszakot (1976–2005; 1993–2022). Ezen időszakok alapján elvégeztük a nyers szimulációk hibakorrekcióját, ezzel létrehozva két különböző hibakorrigált adatbázist. A vizsgálathoz egy harmadik, az EURO-CORDEX alapján létrehozott adatbázist is felhasználtunk, amelyhez az 1989–2010 közötti kalibrációs időszak került kiválasztásra a MESAN reanalízis adatbázisból, és a hibakorrekciós módszer is eltér az általunk alkalmazott eljárástól.

A hibakorrekciós eljárások teljesítményét a különböző adatbázisok havi átlagokra fókuszáló validációja által vizsgáljuk meg az 1993–2005 közötti időszakra vonatkozóan, amely a három kalibrációs időszak közös intervallumát jelenti. Eredményeink szerint a hőmérsékleti változókat tekintve az 1976–2005 időszak alkalmazásával előállított adatbázis a legpontosabb, míg az 1993–2022 időszak által kalibrált hibakorrigált eredményekre általános felülbecslés jellemző. A csapadék tekintetében az egyes adatbázisok teljesítménye nagy változékonyságot mutat az egyes hónapok között. A kutatás következő lépéseként elvégezzük a modellszimulációk jövőbeli időszakra vonatkozó elemzését, amelyben annak a kérdésnek a megválaszolására fókuszálunk, hogy adott hőmérsékleti értékkel (pl. 1,5 °C) magasabb átlaghőmérsékletű éghajlati viszonyokat mikorra valószínűsítenek a nyers és a hibakorrigált modellszimulációk.

ROZSDAÖVEZETEK, MINT ERŐFORRÁSOK: KREATÍV IPARI TEVÉKENYSÉGEK GAZDASÁGI ÉS TERÜLETI HATÁSA A BARNAMEZŐS FEJLESZTÉSEKRE

SIPOS FANNI

Geopolitikai és Fenntartható Fejlődés Doktori Program

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

fanni.sipos@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: fenntarthatóság, urbanisztika, barnamező, kreatív ipar, városrehabilitáció

A 20. század második felében az ipari struktúraváltás révén a városokban dezindusztrializációs folyamatok indultak el, melyek többek között a nagy alapterületű gyárak megszűnéséhez vezettek Európában. A gazdasági szerkezetváltozás következtében pedig az ipari területeket, épületegyütteseket megtöltő eredeti funkciók leépültek, ezáltal úgynevezett rozsdaövezetek/barnamezős területek alakultak ki. A barnamezős területek kialakulása és problémaköre mindazonáltal egy permanens folyamatként értelmezhető. A rozsdaterületek nem csak a fent említett gazdaságtörténeti folyamatok „hagyatékai" lehetnek, hanem a jelenleg is folyamatban lévő, igencsak gyors és intenzív lefolyású gazdasági trendek – például innovációs és technológiai fejlesztések –, termelési struktúraváltások, urbanizációs folyamatok „mellékhatásaiként" tarthatók számon. Tehát a városok is – ahol ezen, fent említett folyamatok lezajlanak és ahol a városi térben új barnamezős területek alakulnak ki, alakulnak át vagy korábbiak tűnnek el – folyamatos változásban vannak. Ettől kezdve ezek a területek számos negatív hatást gyakorolnak ma is közvetlen és közvetett környezetükre. Azonban az elmúlt évtizedben a nagyvárosok vonzáskörzetében végbemenő szuburbanizációs folyamatokhoz tartozó, úgynevezett városi szétterülés és annak kísérőjelenségei hozzájárultak ahhoz, hogy a barnamezős területek mára a városok kihasználatlan erőforrásaiként/aranytartalékaiként értelmezhetők. A fent említett folyamatok által a rozsdaövezetek revitalizálásában rejlő lehetőségek, fejlesztésük szükségszerűsége mindinkább perspektívaként jelenik meg a hazai várostervezésben is. Azonban a területek környezeti, társadalmi és gazdasági aspektusainak megértése az egyes területek egyedisége, lokalitása mind egy komplex és bonyolult rendszer része. Ezért a barnamezők városi szövetbe való „visszaolvasztása", a hosszútávon prosperáló, fenntartható funkciók kiválasztása és a revitalizáció miként komoly kihívást jelent a városok számára. A kreatív és kulturális hasznosítás egy lehetséges perspektívája a funkcióváltásnak, tekintettel arra, hogy számos kreatív ipari szereplő jelenleg is használja ezeket a területek, anélkül, hogy bármiféle fizikai értelembe vett rehabilitációra sor került volna. A kreatív átmeneti hasznosítás egy olyan jelenség, melyet fontos szem előtt tartani a barnamezős területek funkcióváltásakor, ugyanis kétségtelen, hogy a kreatív, magasan képzett munkaerő jelentősen befolyásolja egy város, illetve térség versenyképességét. Mindemellett a kreatív hasznosítás során jellemzően növekszik a jó minőségű zöldfelületek aránya, a szolgáltatások sokszínűsége és a városrész társadalmi státusza, de hozzájárul a kompakt városi szövet megteremtéséhez is. Az azonban jelenleg is nyitott kérdéskör, hogy milyen telepítési tényezők teszik vonzóvá ezeket

a területeket a kreatív ipar számára. Mik azok az előnyös tulajdonságai a barnamezős területeknek, mely alapján a kreatív szereplők telephelyéül választják a barnamezőket. Az előadás célja, hogy bemutasson olyan kreatív ipari telepítési tényezőket, amelyek megjelentek egy empirikus, kvalitatív módszereken alapuló kutatás alkalmával, a fővárosban található kőbányai sörgyárak és óbudai harisnyagyár területén, az átmeneti kreatív hasznosítói körrel készült interjúk eredményei alapján.

A MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOKRA TÖRTÉNŐ ÁTÁLLÁS KELLEMETLEN KÖVETKEZMÉNYEI

SZALÓCZY ZSOLT

Pannon Egyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

szaloczy.zsolt@gmail.com

Kulcsszavak: Net Zero, Megújuló energia, Karbon büdzsé, Klímaváltozás, Zöld gazdaság

A fosszilis energiaforrások mielőbbi radikális korlátozására lenne szükség a használatuk melléktermékeként kibocsátott üvegházgázok globális felmelegedést okozó hatásainak megszüntetéséhez. A globális tervek szerint a nem-fosszilis energiatermelő technológiákra történő gyors ütemű átállással a karbonkibocsátás mértéke úgy csökkenthető, hogy a gazdasági növekedéséhez szükséges energia folyamatosan rendelkezésre álljon az átállás ideje alatt is. Erről szólnak a Fit for 55 és a Net Zéró 2050 átállási forgatókönyvek.
Miközben a zöld energiákra való átállás elkerülhetetlen, számos tanulmány jelezte már eddig is a megvalósítással kapcsolatban várható nehézségeket. Egy tanulmány (Sers és Victor, 2018) rámutatott arra, hogy a megújuló energiaforrásokra történő átállás csökkenő energiahozammal (EROI) jár, és egy ilyen forgatókönyvben a stabil gazdasági növekedés fenntartása „valószínűleg nem megvalósítható”. Egy másik tanulmány (Delannoy és társai, 2021) a gyors energiaátmenet megvalósíthatóságával kapcsolatban kifejtette, hogy az évről évre egyre valószínűtlenebb, és ez „növekvő környezeti katasztrófákhoz, soha nem látott energiahiányhoz és ezzel összefüggő gazdasági depresszióhoz vezethet kevesebb, mint két évtizeden belül”.
Az előadás a Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) által évente publikált STEPS, APS és NZE energia átállási forgatókönyvek megvalósításának következményeit mutatja be egy trendelemző modellszámításokon alapuló kutatás eredményei segítségével. Mivel az új energia termelő infrastruktúrák megépítése csak a meglévő energiatermelési technológiák alkalmazásával valósítható meg, emiatt a fosszilis energiahordozók használata elkerülhetetlen az átállás során. A számítások azt mutatják, hogy a globális üvegházgáz kibocsátás mennyiségének korlátozása arra a szintre, amellyel még lehet esély elkerülni a klímaváltozás és az ökológia rendszerek visszafordíthatatlan változásait, csak úgy valósítható meg, ha az energiaátmenet során lemondanunk az állandó gazdasági növekedés kényszeréről és vállaljuk egy akár több évtizedes gazdasági visszaesés terheit.
Az átmenet során a megtermelt energiamennyiség nagy részét magára az átállásra szükséges fordítani. Ez szükségszerűen azzal is jár, hogy a globális Fenntartható Fejlődési Célok (SDG-k) egyéb területeire nem jut majd elegendő energia, így jelentős társadalmi céloknak a megvalósítását is el kell halasztani. http://ssrn.com/abstract=4735910 .

A HAZAI KÖZÖSSÉGI TELEPÜLÉSTERVEZÉS GAMIFIKÁCIÓJÁNAK INFRASTRUKTURÁLIS, DEMOGRÁFIAI ÉS FINANCIÁLIS LEHETŐSÉGEI

TÓBIÁS KATINKA

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

tobias.katinka@geo.u-szeged.hu

Kulcsszavak: participáció, településtervezés, gamifikáció, statisztika

Napjainkban a közösségi településtervezésnek olyan problémával kell megküzdenie, ami nemcsak hazánkban, de nemzetközi szinten is fennáll. A helyi lakóközösségek részvétele ezeken az eseményen csekély arányú, a mögöttes okok közé pedig elsősorban a motiváció hiányát lehet sorolni. A helyzet javítására megoldásképpen szolgálhat a közösségi településtervezés módszertanát megújító gamifikáció. A korábbi vizsgálataim során sikerült összeállítanom egy gamifikációs eszköztárat, ami elengedhetetlen volt a jelenlegi kutatás elkezdéséhez. A korábbi eredmények alapján ugyanis a gamifikációhoz komoly feltételrendszernek kell érvényesülnie és szükséges biztosítani a megfelelő keretet ahhoz, hogy effektíven és sikeresen lehessen alkalmazni azt.
Jelen kutatás célja egyrészt felmérni azt, hogy ma Magyarországon milyen mértékben, illetve milyen léptéken állnak rendelkezésre azok a materiális és pénzügyi források, amelyek biztosítják ezt az említett feltételrendszert. Másrészt célja megvizsgálni azt is, hogy milyen demográfiai összetétel jellemző, elsősorban a korösszetételt, iskolázottságot és foglalkoztatottsági kategóriákat figyelembe véve. Ezen adatok alapján lehet elkészíteni azt a közös metszetet, amelybe beletartoznak azok a települések, ahol statisztikailag lehetséges a gamifikáció. Ebből kifolyólag a vizsgálatba Magyarország összes települése belekerült, így a legpontosabb képet nyújtva a hazai helyzetről. A kapott eredményeknek a térképes ábrázolása is megtörtént, amely a nagy mennyiségű adat jobb értelmezhetőségét is biztosítja.
A vizsgálat következtében a jelenlegi hazai viszonylatok megismerésén túl lehetőség nyílik arra is, hogy egy átfogó képpel szolgáljunk a szakemberek számára, valamint a kutatás további mozzanataként zajló interjúk során ezen ismeretek hasznossá válhatnak, hiszen jó kiindulási alapként szolgálhatnak. Mindezeken felül, az így kapott eredmények nem csupán a közösségi tervezési folyamatokban való alkalmazási lehetőségeket tárják fel, hanem akár a lakossági tájékoztatás lehetőségeit, valamint a nem-participatív tervezési folyamatok számára is hasznos információkkal szolgálhatnak.

GIS-BASED ECOLOGICAL NETWORK CONSTRUCTION IN ERQI DISTRICT, ZHENGZHOU, CHINA

ZHANG **XIAOYAN**, **TÖRÖK** ZSOLT GYŐZŐ

Eötvös Loránd University

Alszekció: Ember és környezet / Human and Environment

xiaoyanzhang124@gmail.com

Kulcsszavak: GIS, urban green space, ecological network, MSPA, circuit theory, Erqi District, Zhengzhou, China

The rapid urbanization of China has led to a surge in urban population, resulting in a reduction and fragmentation of urban green spaces, and blockage of ecological corridors. Consequently, there has been an uneven distribution of green space resources between urban and suburban areas, which has seriously impacted the integrity of green space ecological networks in Chinese cities.

This study presents a case study of the Erqi District in Zhengzhou city, which exhibits dense urban areas and green suburban areas. The study utilized Geographic Information System (GIS) and Morphological Spatial Pattern Analysis (MSPA) to construct a comprehensive urban-suburban green network spatial pattern.

MSPA was utilized to identify major ecological source areas, and a demand system for human-green space resources was created, which was coupled with the identified ecological source areas to form a comprehensive source area. Utilizing circuit theory, which considers ecological species or gene flows as electrons, the study simulated the random walk principle to determine the least-cost paths between the central source area and other regions. This process identified optimal ecological corridors in the study area. Furthermore, a comprehensive evaluation of the coherence of the selected ecological corridors was necessary to ensure the connectivity of the entire ecological network.

The study adopted a structured approach to ecological network construction, identifying key ecological areas, creating ecological corridors, forming ecological networks, and achieving harmony between urban and suburban green space resources. The study presents a valuable green ecological network map for the Erqi District, Zhengzhou, aligning with broader objectives of sustainable urban development and enhancing urban resilience.

Had- és rendészettudományi szekció / Military and Law Enforcement Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

DETECTING AND PROVING CYBERCRIME WITHIN A JOINT INVESTIGATION TEAM

CSONTOS-NAGY IVETT

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Had- és rendészettudományi szekció

ivett364@gmail.com

Kulcsszavak: evidence, international cooperation, detection, cybercrime, criminal behaviour

The phenomenon of cybercrime carries with it an inherent anonymity, which is convenient for the perpetrator, but challenging for the investigating authorities. This is compounded by the fact that cybercrime can be committed without borders, anywhere in the world, at any time. Law enforcement agencies seek to keep abreast of current trends in offending behaviour and also seek to take advantage of available opportunities for international cooperation. However, this poses a significant challenge due to the different legal practices in different countries and the availability of evidence.

Prior to this research topic, I examined the Joint Investigation Team as a means of simplifying cooperation between Member States within the European Union, while facilitating the gathering of evidence. Since the vast majority of evidence in cybercrime cases is electronically recorded and stored on data storage devices or other technical means, access to it is often hampered. A Joint Investigation Team can be an effective and innovative solution for detecting and obtaining this evidence in an appropriate procedural environment, overcoming the difficulties of detection and electronic evidence arising from the different legal solutions in the Member States.

I formulated the following hypothesis:

- I hypothesise that the activity of organised crime groups in cyberspace is becoming more dynamic, but at the same time their detection and the investigation and proof of crimes already detected will become more efficient if they cooperate in a joint investigation team, because they can be used immediately as evidence, and it will bridge the divergent laws between Member States.

I will confirm or refute my assumptions through interviews with the Chief Prosecution Office of the Capital, the Office of the Prosecutor General and the Cybercrime Department of the Rapid Response and Special Police Services National Bureau of Investigation.

The aim of the research is to produce results that are novel, scientific and of high utility. It is also important to provide a comprehensive picture of the international cooperation tools currently available for proving cybercrime and the contribution of the Joint Investigation Team.

AZ IZRAELI VÉDELMI INNOVÁCIÓ TÁRSADALMI TÉNYEZŐJE

FODOR MÁRK JOSZIPOVICS

Had- és rendészettudományi szekció

fodormarkjoszipovics@gmail.com

Kulcsszavak: Izrael; innováció; védelem; hadiipar; sorkötelezettség

A megnevezett kutatás az Új Nemzeti Kiválóság Program (Társadalmi folyamatok hatása az izraeli védelmi innovációs ökoszisztémára) támogatásával zajlik, amelynek középpontjában az izraeli védelmi innovációs ökoszisztéma társadalmi és intézményi keretrendszerének feldolgozása áll mind tudományos, mind pedig szakpolitikai hasznosítás céljából. A kutatás központi kérdésfelvetése, hogy melyek azok a tényezők, amelyek lehetővé teszik, hogy egy korlátozott erőforrásokkal (mind földrajzi vagy humán tekintetben) rendelkező állam, az erőforrásai által predesztinált eredményeken felül teljesítsen, különösen a védelempolitika területén. A kutatás során mindeddig meghatározásra kerültek Izrael Állam védelmi innovációjának szakaszosan elválasztható fejlődési szakaszai és azok karakterisztikái, párhuzamosan vizsgálva az adott szakaszt befolyásoló védelempolitikai, intézményi és társadalmi tényezőkkel. Az elért eredmények alapján megállapíthatók azok az intézményi és társadalmi tényezők (mint például az általános és széleskörű sorkötelezettségből fakadó kapcsolati tőke és szocializációs hatás), amelyek pozitív hatással vannak a szűkebben és tágabban is értelmezett innovációs ökoszisztémára, valamint az általános nemzetgazdaságra. Ezen társadalmi tényezők következményeit illetően kiemelendő például a harcoló vagy SIGINT (Signals Intelligence) alegységek állományából kikerülő vezetői réteg meghatározó dominanciája az izraeli high-tech és start-up szektorban. Ebben a tekintetben vizsgálandó kérdésként jelenik meg a társadalmi mobilitás tényezője, miután az előbbiekben kifejtett jelenség konzerválja a társadalmi osztályokat, figyelembe véve a megnevezett katonai alegységek esetében a sorállományú állomány magasabb szociális hátterét. További fókuszt jelent még a védelmi innovációra negatív szereppel bíró általános társadalmi folyamat, mégpedig a lélekszámban és politikai befolyásban egyre növekvő radikálisan vallásos (ultraortodox, haszid, egyéb radikálisabb közösségek) társadalmi csoportok hatása az innovációs ökoszisztémára.

STRATEGIC FRAMEWORK OF NORTH KOREA'S CYBER OPERATIONS ON THE FINANCIAL SECTOR

LENDVAI TÜNDE

Ludovika-UPS

Had- és rendészettudományi szekció

lendvai.tunde@uni-nke.hu

Kulcsszavak: North Korea, cyber operation, cyber strategy, cyberwarfare, DPRK

From a security and defence policy perspective, cyber operational capability can also be assessed as an element of the national security toolbox. Until today, several research groups have outlined the objectives of the cyber strategy of the Democratic People's Republic of Korea (hereinafter North Korea or DPRK) in the context of the security and foreign policy interests of Pyongyang regime, based on incidents that have had a significant political impact. The academic studies have shown that Pyongyang's increasingly sophisticated cyber capabilities have enabled it to gain access to financial resources and to use cyber provocations to extract political and strategic advantage from the international community with the strategic aim of helping the Kim regime to survive. In North Korea's current international position, cyber capabilities can be deployed in the military grey zone in a manner that, even in an asymmetric situation, can be used (cost-)effectively for political demonstration of force, intelligence gathering or to acquire material assets to finance force development without significant risk of escalation of conflict.

North Korea's national cyber operations capabilities, the demonstration of force against the infamous Sony Pictures Entertainment (2014), the Bangladesh Bank compromise (2016) and the distribution of the WannaCry 2.0 ransomware (2017) have seen a steady evolution in recent years. The literature on North Korean cyberspace activity, typically in the sophistication (AppleJeus campaigns and MAUI ransomware) and volume growth of operations against targets in the financial and healthcare sector verticals, has identified indicators of capability development. Cybersecurity trend analyses have shown a dominant increase in materially motivated cyber operations over the period 2020-2023. The most influential theory to date for understanding the strategic targeting of these types of operations was developed by the US research institute FDD. This framework emphasises the potential for combining illicit financing through the use of cyberspace with the long-term economic exhaustion of information societies. The research on the strategic targeting of materially motivated operations attributed to North Korean state activity is based on secondary literature and qualitative security policy analysis methods based on case study analysis. The presentation will describe the characteristics of cyberspace operations targeting the financial vertical and then use the theoretical concept of 'cyber enabled economic warfare' (Ha and Maxwell, 2019) to characterize how North Korea's offensive cyberspace activities contribute to the regime's force development goals and international interests.

MESTERSÉGES INTELLIGENCIA NAPJAINKBAN

MOLNÁR ÁKOS ÁDÁM

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Had- és rendészettudományi szekció

m.akos0911@gmail.com

Kulcsszavak: MI, AI, technológia, ChatGPT

Az MI drámaian megváltozott az elmúlt években, a ChatGPT sikertörténet mögött álló Nagy Nyelvi Modellek robbanásszerű elterjedése a befektetések és az új start-upok tucatjainak rohamát hozta létre. A mesterséges intelligencia erejét azonban nem csak chatbotok készítésére használják. Valójában már évtizedek óta csendben segíti megoldani a legnagyobb problémáinkat. Dolgozatom tudományos problémája között megjelenik az értelmezhetőség és források hiánya, tekintve, hogy az MI rendszerek nem képesek megmagyarázni a döntéseiket és azok hátterét. Az adatvédelem és kiberbiztonság szempontjából ezeknek a rendszereknekjellemzően nagy mennyiségű adatra van szükségesük, ez pedig jelentős problémát jelenthet az adatok biztonságos tárolására és feldolgozására tekintettel. Kiemelendő probléma még az előítéletesség és az adattorzítás amely jellemzően akkor fordul elő, ha a betáplált adatokban is ilyen tendenciák fordulnak elő. További veszélye az MI-nek a különböző álhírek gyártása, legfőképpen a deep fake tartalmak, amelyek olyan kép vagy videó meghamisítását jelentik, aminek a kiszűrése komoly erőforrásokat vesz igénybe, és jelentős tömegeket tud befolyásolni. Fontos kérdés még a magánéletnek a biztonsága és tiszteletben tartása, amely alapjog például Kínában, már most jelentős mértékben sérül, tekintve, hogy a köztéri kamerákkal követni tudják különböző személyek mozgását, tevékenységeit, kapcsolatait és ezáltal akár politikai nézeteire is következtetéseket hozni. Ezeken felül különböző problémát és kihívást jelent, hogy az MI különböző hatásai miatt jelentős változásokat fog hozni, rövid és hosszú távon is a munkaerő piacon. A talán legveszélyesebb és legnagyobb kihívást, pedig a különböző MI által vezérelt autonóm fegyverek fogják okozni, ami miatt ez ilyen kutatások miatt már több kutató is az ilyen kutatások leállítását kezdeményezte. A korábban említett tények és hatások következtében fontos felmérni, hogy a lakosságnak milyen érzelmei vannak, milyen a hozzáállása, tudatossága és befogadó képessége az új technológiához. Továbbá ezekre a folyamatokra és kétségekre válaszul már több MI-vel kapcsolatos szabályozás és jogszabály megszületett vagy éppen születik világszerte.
Kutatásom során célként határoztam meg, hogy egy átfogó képet kapjak magáról az MI-ről. Ennek során megvizsgáltam a kialakulásának és elterjedésének főbb lépcsőfokait, meghatároztam a fogalmi elemeit, és ezt követően különböző szempontok szerint csoportosítottam az MI-t. Megvizsgálom a működésének főbb technológiai és jogszabályi aspektusait. Az MI lehatárolása és elemzését követően tanulmányoztam a napjainkban használatos főbb technológiákat több területen keresztül, mint a robotika, tanulás és oktatás, gazdasági vagy biztonsági szektor. Az elemzések során szentiment analízissel vizsgáltam az

online térben megjelenő kifejezések terjedését és elemzek azok megjelenésének különbözőaspektusait.
A technológia feletti felügyelet fontos része a szabályozás, emiatt több országot és szupranacionális szervezetet átfogó vizsgálat során tekintem meg, hogy többek között az Európai Unió és az Egyesült Államokban milyen a mesterséges intelligenciára kiterjedő szabályozásokat alkottak, alkotnak és milyen trendek figyelhetők meg ezekben a folyamatokban, így egy átfogó képet kapva a jogszabályi kereteket tekintve.
A kutatásom utolsó részeként az eredményeimet összefoglalom az MI fejlődésének és működésének, a mindennapi használatának összegzésével. Ezen túl a jelenlegi szabályozási kereteket és tendenciákat figyelembe véve és a tudományos szakirodalom alapján meghatározom az összegzett következtetéseimet és kilátásokat a mesterséges intelligencia jövőjét illetően.
A kutatásom célja, a mesterséges intelligencia megértése, hogy feltárjam az mesterséges intelligencia terjedésének és fejlődését és annak hatásait a jogszabályi környezetre és a polgárok informáltságára mind rövid, mind hosszú távon. A kutatás során vizsgálom az MI jelenlegi helyzetét és a várható jövőbeli trendeket, továbbá, hogy hogyan alakul az emberek viszonya az új technológiához.

STATE STRATEGY PLANNING AND REGIONAL COOPERATION IN SECURITY POLICY

NYILAS LAURA

Had- és rendészettudományi szekció

nyilaslaura98@gmail.com

Kulcsszavak: Central and Eastern Europe, NATO, regional security security policy, strategy

The research investigates the determining role of state strategy planning in shaping security policy and strengthening the regional cooperation in Central and Eastern Europe. It study takes as a hyphotesis that strategic planning is not only a bureaucratic exercise, but a critical tool for navigating the complex security landscape of CEE. The study emphasize how well-articulated strategies can guide nations in addressing both traditional and emerging security threats, and in supporting opportunities for regional collaboration. It explores the influence of strategic planning on security policies, particularly in the context of NATO. The findings underscore that effective strategy planning is key to enhancing regional security cooperation, managing geopolitical risks, and ensuring long-term stability in CEE. The study concludes that a strategic, forward-looking approach to security policy is indispensable for the peace and prosperity of Central and Eastern Europe.

EXAMINATION OF HUNGARY'S HUMANITARIAN ASSISTANCE ACTIVITIES IN THE MANAGEMENT OF THE REFUGEE CRISIS RELATED TO THE RUSSIAN-UKRAINIAN CONFLICT

TEKNŐS LÁSZLÓ, **DÁNIEL** ZOLTÁN

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Had- és rendészettudományi szekció

teknos.laszlo@uni-nke.hu

Kulcsszavak: humanitarian aid, Russian-Ukrainian conflict, refugee crisis, Hungary's solidarity measures

On the instructions of President Vladimir Vladimirovich Putin, at 5:00 a.m. on February 24, 2022, for the purpose of a special military operation, Russian units crossed the administrative borders of Ukraine from several main directions. During the intense rocket and air attacks, the population was put in danger, their material assets (infrastructure) suffered serious damage. The consequence of this was that a wave of refugees, not seen since the Second World War, was generated in Ukraine, which globally, and mainly on the European continent, called for an extraordinary level of cooperation on the part of the countries not directly affected by the war. Given that the so-called civil protection mechanism has been operating in the European Union since the first year of the 2000s and the humanitarian assistance system since 1992, assistance could begin with a well-developed capacity to respond to the unusually strong refugee crisis. However, the situation is not that simple, as the fight against the COVID-19 pandemic has already been going on for two years compared to the 2022 date of the Russian-Ukrainian conflict, problems have been and are being caused, so the refugee crisis and the economic difficulties resulting from the sanctions measures imposed on the Russian-Ukrainian conflict are further crisis management issues.

In this presentation, the authors examine the humanitarian assistance activities of the European Union in connection with the refugee crisis caused by the Russian-Ukrainian conflict, with particular focus on the analysis of Hungary's solidarity measures, the presentation of the assistance provided by the Hungarian government and the description of the aid programs, the role and tasks of the National Humanitarian Coordination Council, the for the importance of voluntary and charitable activity and to prove and support its right to exist.

The authors present the steps of organization, the difficulties of coordination, the importance and stages of cooperation with charitable organizations and other municipalities through the measures taken by the Municipality of Budapest Capital 10th District through a concrete example.

„NAKBA”, AVAGY A PALESZTIN-IZRAELI KONFLIKTUS ÉRTELMEZÉSI KERETI

DR. TÓTH MÁTÉ

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Had- és rendészettudományi szekció

hunmate@gmail.com

Kulcsszavak: Izrael, Palesztina, válságreagálás, „settler-colonism”, „Nakba”

A cionista mozgalom nyomán zsidók ezrei indultak meg abban, reményben, hogy új hazára találhatnak palesztin földeken. Az újonnan megjelenő telepesek azonban szinte azonnal konfliktusba kerültek, az őshonos arab lakossággal. A letelepedés brit támogatással, majd később az ENSZ segítségével folytatódott, végül 1948-ban megalakult Izrael állam.
Izrael állam létrejöttének körülményeit azóta is viták övezik. Aladdin Assaiqeli, úgy gondolja, hogy a Balfour Nyilatkozat nyomán beinduló zsidó letelepedés célja nemcsak az új zsidó haza megalapítása volt, hanem a hely palesztin lakosság elüldözése is. 500 palesztin településből csak százat nem pusztítottak el az izraeli csapatok. Izrael egy telepesgyarmatosító állam, a cionizmus pedig egy rasszista ideológia. A telepesgyarmatosítás, azaz a „settler-colonism”, alapvetően az európai hódító és letelepedő folyamatokat jelenti. Ilyen módon jött létre például az USA vagy Kanada. A palesztin „konfliktus” nem olyan, mint amit a média leír, hanem a szabadságért folyó küzdelem, önvédelem a hódítással szemben; az etnikai tisztogatásokkal, a katonai megszállással, a jogi egyenlőtlenséggel szemben, valamint a „ziheid-dal” szemben, amely a cionista aparthed. A szerző alapvetően nyelvészettel foglalkozik, a témát nyelvészeti eszközzel vizsgálja, discourse-conceptual analysis-szel. Annak érdekében, hogy alátámassza állításait, a 2014-es Operation Procective Edge áldozatait is elsorolja, illetve nyelvi etimológia segítségével vizsgálja, hogy az izraeliek és a palesztinok hogyan írják le a konfliktust. Ismét ellentétpárokkal dolgozik. A „Nakba” fogalom, amely a 1948-ban Constantine Zureiq használt, jelentése: katasztrófa. A palesztinokat ért atrocitásokra használta. Egyfajta „ellen” Holokauszt kifejezés. Az ellentétpárja a „War of Independece”.
Hasonlóan gondolkodik Mohammed Nijim, aki szerint a cionizmus létrejöttét és Izrael állam történelmi előzményeit, valamint elemzi a genocídium fogalmát. Ennek értelmében a palesztinai genocídium, a „Nakba”, korlátozottnak nevezhető. A genocídiumok során kiemelt célpontok a gyerekek, Gáza lakosságának a felét ők teszik ki, így a gyerekek már születésüktől fogva találkoznak az erőszakkal, amely traumák aztán kivetülnek az életük további részére.
A telepesgyarmatosítást Sarah Maddison az ausztrál őslakosok tekintetében vizsgálja. Szerinte a párhuzamok Izraellel szembe ötlőek, hiszen Ausztrália is úgy jött létre, hogy az őslakosokat kiszorították a területeikről. Megjelenik egy hódító nép, amely telepeket hoz létre. Ahogy egyre többen érkeznek, egyre több földre lesz szükségük. Az őslakosokat egyre jobban kiszorítják. A folyamat végére az őslakos lakosság népességének száma lecsökken. Megkülönböztetésnek, rasszizmusnak vannak kitéve. Az újonnan létrejövő országon belül másodrendbeli állampolgárokká válnak.

A rövid irodalmi áttekintésből is látható, hogy Izrael állam létrejötte, még Nyugaton is gyakran aggályos megítélésű. A „mainstream" egyre inkább begyűrűző kritikák, egyre inkább hasonlóan festik le Izrael állam palesztin-politikáját. Az újonnan kialakuló zsidó-palesztin konfliktus pedig tovább Izrael állam megítélést. A válság rendezése így úgy tűnik egyre távolabb kerül.

A szerzők által említett történelmi párhuzamok ugyanakkor tanulmányul is szolgálhatnak az utókornak, elkerülve a hasonló végkimeneteleket.

Hittudományi szekció / Theology Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS KONCEPCIÓJÁNAK ALAPJAI A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZ TÁRSADALMI TANÍTÁSÁBAN

BERTALAN TÍMEA

Babeș–Bolyai Tudományegyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

bertalantimea@yahoo.com

Kulcsszavak: katolikus egyház, társadalmi tanítás, fenntartható fejlődés, ökológia, közjó, egyházfejlesztés, vízió

Ha ma az ökológiai válságra gondolunk, szinte magától értetődőnek tűnik, hogy a probléma komplexebb annál, hogy csak a környezeti válságra fókuszáljunk, sokkal összetettebb, átfogóbb megoldásokra van szükség, amelyek érintik úgy a környezeti, mint a gazdasági és a társadalmi dimenziókat. is. Ez az elképzelés húzódik meg a világi megmozdulások mögött is, mint például az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai esetében, ugyanakkor a katolikus egyház is hasonló koncepciót képvisel, amely először a Laudato Si' kezdetű enciklikában lett konkrétan és részletesen kifejtve. A katolikus egyház társadalmi tanítását vizsgálva azonban észrevehetjük, hogy már korábban is foglalkoztak hasonló kérdésekkel, a témában a leginkább jelentős a „közjó" fogalma, amellyel már 1891-ben részletesen foglalkozik a Rerum novarum kezdetű enciklika elsősorban gazdasági vonatkozásban. A fogalom később is megjelenik az ökológiai problémák összefüggésében. Úgy tűnik, olyan értékről van szó, amelynek a mélyebb felfejtése, megismerése megfelelő alapot biztosíthat a fenntartható fejlődésre való törekvés víziójához.
Jelen tanulmány a római katolikus egyház társadalmi tanítása alapján próbálja körüljárni a kérdést, hogy hogyan értelmezhetjük a „közjó" fogalmát, milyen összefüggésben van a fenntartható fejlődéssel, illetve ebben az összefüggésben milyen víziót alkothat a katolikus egyház a meglévő társadalmi tanítására alapozva, de a jelen ökológiai válságára reagálva a fenntartható fejlődésben való törekvéshez.
Ennek érdekében olyan egyházi dokumentumokat vizsgálok, amelyek implicit vagy explicit módon foglalkoznak az ökológiai válság problémájával, kezdve XIII. Leó Rerum novarum kezdetű enciklikájával haladva a Laudato Si'-ig, amely ma is a legkomplexebbnek és legjelentősebbnek tekintett egyházi megnyilatkozás a témában. Vizsgálom a „közjó" fogalmát, hogy hogyan alakult a különböző időszakokban, illetve, hogy mindez hogyan kapcsolódik a különböző humánökológiai fenntartható fejlődési koncepciókhoz.
Eredményként láthatóvá válik, hogy a katolikus egyház szociális tanítása alapján felvázolható egy olyan fenntartható fejlődési vízió, amelynek központi eleme az igazságosság, a tisztelet és a felelősség; amely az egyház sajátja, hiszen tanításában gyökerezik, ugyanakkor az interdiszciplinaritás színterén is megállja a helyét, hiszen beleilleszkedik a kortást fenntartható fejlődési koncepciók közé. További kutatások arra a kérdésre is választ találhatnak, hogy mik azok a konkrét egyházi gyakorlatok, amelyek ezen vízió mentén szerveződve elősegíthetik a fejlődés fenntarthatóvá válását úgy környezeti, mint gazdasági és társadalmi értelemben.

VALLÁSPSZICHOLÓGIAI PÁRHUZAMOK A HALÁL JELLEGÉNEK KUTATÁSÁBAN A KERESZTYÉNSÉGBEN ÉS A KELETI VILÁGVALLÁSOKBAN (HINDUIZMUS, BUDDHIZMUS).

DR. CSONTHÓ ARANKA

Selye János Egyetem Református

Alszekció: Vallás és társadalom

csonthoaranka@gmail.com

Kulcsszavak: valláspszichológia, vallástörténet, halál jellege, keresztyénség, buddhizmus, hinduizmus

A halál, mint jelenség, mindenkire hatással van és szorosan hozzátartozik a mindennapokhoz, az élet felfogásához és az élet értelméhez. A kutatás célja, hogy rávilágítson, miként adnak a halál kérdésére megfelelő vagy elfogadható választ egyes vallások, esetünkben a keresztyénség mellett a keleti világvallások, úgy, mint a hinduizmus és a buddhizmus.
Valláspszichológiai szempontból szeretném kutatni a halál és haldoklás jellegét ezekben a vallásokban, párhuzamokat keresve közöttük. A kutatás az általános vallászlélektani konkrétumok és megnyilvánulások feltárása után összehasonlítást végez a halál feldolgozása, elfogadása és a vele való megbékélés kapcsán, eltéréseket ill. párhuzamokat keresve.
Fontosnak tartom érinteni azt is, milyen rituálék és szimbólumok kapnak helyet ezekben a vallásokban a halál után, milyen temetkezési és temetés utáni szokások játszanak szerepet a halál felfogásában, elfogadásában és a vigasztalódásban.
Különös helyet foglalnak el a halál valláspszichológiai szempontjából a halálra való készülődés és a haldokló elkísérésének bizonyos stádiumai. A hitvilág és a vallásosság nagy hatással van arra, ki hogyan készül a halálra. Például a buddhizmusban nagy hangsúly van azon, hogy a halál pillanatában pozitív gondolatai legyenek az embernek, mert ez nagyban befolyásolhatja a következő születést a reinkarnációban, míg a negatív gondolatok negatív irányba mutathatnak. A hirtelen halált ezért igyekeznek kerülni, hogy rákészülhessenek. De fontos helye van a gyászolók gondozásának is, amiben szintén tudunk hasonlóságokat és eltéréseket keresni. A hinduizmusban is találunk un. jó halált. Ehhez bizonyos feltételeknek kell eleget tenni. Sokat számítanak a kor, a hely és a körülmények. A temetkezési szokásokat is kutatjuk, találunk-e párhuzamot a test elégetése között a hinduizmusban és a keresztyén szokásban elterjedt krematóriumi égetés között.
Pszichológiai szempontból fontos kutatni a gyászidőt is. Ezt nagyban befolyásolják a hozzátartozó elhalálozásának körülményei. Kutatjuk, miben látjuk egyes vallásokban a segítséget, támogatást és vigasztalást.
A kutatás alapját a vallástörténeti és valláspszichológiai tartalmú kiadványok és ezzel a témával összefüggő munkák feldolgozása adják a magyar, cseh és angol nyelvterületeken. Fontos kiindulópontot jelentenek Jung, Frankl és Fromm művei.

TEKERCSEVÉS? TINTAIVÁS? A „SZENT KÖNYVEK” ELFOGYASZTÁSÁNAK KULTUSZA A KÖNYVVALLÁSOK HAGYOMÁNYAIBAN

CZÉTÉNYI GELLÉRT

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

czetenyi.gellert@gmail.com

Kulcsszavak: Komparatív vallástudomány - Ritualisztika - Könyvvallások - Szent könyvek - Praxiográfia

A táplálkozás mint a testtel való érintkezés legalapvetőbb formája az ételt és italt erőteljes mágikus-szimbolikus tartalmakkal ruházza fel. Épen ezért a legtöbb vallási kultúra kidolgozta a maga szent étkezésének szigorú szabályrendszerét, tekintettel annak idejére, helyére, és nem utolsó sorban magukra az elfogyasztott ételekre. Már az ókori görög hagyomány, de ezt megelőzve a mezopotámiai vallásosság is ismerte a rituális étkezés és az átmeneti, valamint a közösségi rítusok közti szoros kapcsolatot.
Mai ismereteink szerint a szent ételek rituális elkészítése és elfogyasztása, és ezáltal egyfajta kapcsolatteremtés a transzcendens világgal általános emberi igény, minden vallásos kultúrában megjelenik. Éppen ezért nem lepődhetünk meg azon, hogy ez a törekvés a komplexebb vallási hagyományokban, sőt, a teológiát mint akadémiai tudományt művelő felekezetekben is megmaradt (még ha a normatív vallásosság által legtöbbször elítélt népi babonaként, vagy kifejezetten prófétai attribútumként is.)
Így van ez az úgynevezett könyvvallások esetében is. Bármennyire meglepő, a zsidó hagyománytól sem idegen a tekercsek megevésének gyakorlata, még ha ez kifejezetten prófétai aktusnak is számít. Mert bár míg a Jeremiás sorai „Ha szavaid elém kerültek, csak úgy nyeltem őket; kedvem telt szavadban és öröme szívemnek” (Jer 15,16) olvashatóak metaforaként, addig Ezekiel könyve (Ez 2,8-3,4) már explicit tekercs-evésről beszél, ami az Úr igéjének hirdetését előzi meg, így a prófétai elhívással áll kapcsolatban. Ettől a szakasztól nem függetlenül, a Jelenések könyve (melyet bár nem olvasnak zsidó közösségek, de keletkezése egyértelműen ehhez a vallási hagyományhoz köti) szintén beszél a tekercsek rituális elfogyasztásáról (Jel 10,8-11).
Ennél is explicitebb a muszlim világban meglepően elterjedt Korán-víz (māʾ al-Qurʾān) elfogyasztásának példája. Ez az írás elsajátításakor a Korán különböző verseinek lejegyzéséhez használt tinta (mely vízből, gumiarábikumból és faszénből vagy a főzőedényekből származó koromból készült) rituális elfogyasztása. Ahogyan azt Rudolph T. Ware kiemelkedő fontosságú könyvében megállapítja, itt nem egyszerűen az Isten szava iránti tisztelet mutatkozik meg, sokkal inkább Isten igéjének a testbe való bejuttatásáról, és így valamiféleképpen a vele való egyesülésről van szó. Ráadásul a Korán-víz megivása nem csak az azt befogadó személyre korlátozódik, hanem az egész közösségre kiterjed. Éppen ezért a Korán „elfogyasztása” ezekben az esetekben valamiféleképpen közösségi áldozattá is válik.

A „szent elfogyasztásának” igénye (még ha a hivatalos teológia által elítélve is) azokban a vallási hagyományokban is megjelenik, melyekben az együtt étkezés nem csak komolyan kidolgozott, a vallás alapkövét jelentő rítus, hanem a közösséghez tartozás legfontosabb jele is. Így van ez a kereszténység esetében, ahol a középkori Oroszországban az ikonokról lekapart festéket keverték a legszentebb Eucharisztiához, de az eucharisztikus kenyér, a proszfóra lepecsételésekor is megjelenik a Szentírás „elfogyasztásának” képe, még ha csak szimbolikusan is. Ehhez hasonló rítusokkal találkozhatunk a szikh vallásban is.

Előadásomban a szent könyvek elfogyasztásának rítusait hasonlítom össze az úgynevezett könyvvallásokban (zsidóság, kereszténység, iszlám, szikhizmus), kitérve ezek teológiájára, egymással való hasonlatosságaira és különbözőségeire.

ASSZÍR URALKODÓK A KIRÁLYOK MÁSODIK KÖNYVÉBEN

DICSŐ MELINDA

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

dicso.melinda95@gmail.com

Kulcsszavak: Újasszír Birodalom, Júda királysága, Királyok második könyve, bibliai kortörténet, politika

Asszíria és a választott nép története a Kr. e. 8. és 7. században szorosan összefonódott. Az Újasszír Birodalom felemelkedése - többek között - az izraeli országrész pusztulását és Júda túlélésért folytatott küzdelmét eredményezte a levantei térségben. Jelen előadás a Királyok második könyvére tekint azzal a céllal, hogy megvizsgálja, az asszír uralkodók miképpen tűnnek fel a Szentírás ezen könyvének szövegeiben. III. Tukulti-apil-Ésarra, V. Sulmánu-asarídu és II. Sarrukín uralkodása alatt, Asszíria nyugati hadjáratai során az északi országrész nagy megrázkódtatásként élte meg a deportációs hullámokat, majd végül Kr. e. 722-ben eljött a teljes megsemmisülés. Júda királysága sem érezhette magát biztonságban, hiszen egy asszírellenes felkeléshez csatlakoztak, amely nem maradt megtorlás nélkül. Szín-ahhé-eríba Kr. e. 701-ben vezetett hadjáratot Júda ellen, amely a héber Bibliában is egy különlegesen jól dokumentált esemény.

A kutatás a bibliai kortörténet segítségével, a megfelelő forrásokra támaszkodva az ókori Közel-Keleten zajló asszír expanzió fényében közelít a Királyok második könyvében szereplő beszámolókhoz. Vajon képet kaphatunk-e mindezekből arról, hogy milyen is volt Izrael és Júda királyainak viszonya az asszír uralkodókkal? Találunk-e bármiféle utalásokat az északi deportációkra, valamint a déli országrész vazallusi vagy kliensi státuszára? Hogyan ábrázolja a Szentírás azt a krízist, amely mindkét országrész politikai és társadalmi életében tapasztalható valóság volt a Kr. e. 8-7. században? Előadásomban összevetem a bibliai eseményeket az asszír királyfeliratokkal, krónikai feljegyzésekkel, annak érdekében, hogy feltárjam a különbségeket a megrázkódtatások teológiai és történeti értékelése között.

Az ókori Közel-Keleten a király az ország, a birodalom rendjének megtestesítője, az istenség reprezentánsa volt. Az asszír, izraeli és júdai uralkodók esetében is ezt láthatjuk. Tézisem szerint ebben az időszakban egy idegen nép ilyen mértékű jelenléte, -mint az Újasszír Birodalomé- nem csupán a politikára, társadalomra van hatással, hanem egy bizonyos szinten a vallási életre is. Kutatásomban a politikai, háborús történéseket, illetve azok következményeit olyan szempontból is vizsgálom, hogy mindezek eredményeztek-e valamiféle változást a választott nép kultuszában, esetleg az uralkodók vallásgyakorlásában? Célom, hogy olyan következtetésekre jussak, amelyek segítségével jobban megismerhetővé válik az Újasszír Birodalom uralkodóinak hatása, befolyásának mértéke a babiloni fogságot megelőző időszakban.

ÁLLAMI BEAVATKOZÁS A KATOLIKUS FŐPAPOK KINEVEZÉSÉBE A XX. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON

DUDÁS RÓBERT GYULA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

dudas.robert@hangadok.hu

Kulcsszavak: püspöki kinevezések, főkegyúri jog, egyházjog

Boldog IV. Károly-,1918. november 13-án, az un. eckartsaui nyilatkozatával Magyarországon lemondott uralkodói jogai gyakorlásától. Ezzel nem csak – gyakorlatilag – a királyi hatalom szűnt meg Magyarországon, hanem számos, a király által betöltött joghatóság gyakorlása lett kétséges, így ezen belül a főkegyúri jog, különösen ennek egy része a főpapi (püspöki, apáti, kanonoki) kinevezések kérdése. Bár IV. Károly király uralkodói jogait végérvényesen csak az 1921. évi XLVII. törvénycikk megszüntette, de ez a törvénycikk nem törölte el a királyságot, mint államformát, igaz a király személyének betöltését a – távoli – jövőre halasztotta.A törvény lényegében fenntartotta a különböző uralkodói előjogok sérthetetlenségét, remélve, hogy valamikor majd teljes jogkörű uralkodó töltheti be újra a trónt.
Magához a király személyéhez számos a magyar katolikus egyházhoz köthető jog kapcsolódott, melynek alkalmazása IV. Károly visszavonulása, majd halála, s megkoronázott utód hiányában lehetetlenné vált. Az egyik ilyen volt a főkegyúri jog gyakorlása, amely a magyar katolikus egyház 20. századi történetében vissza-visszatérő kérdés, s melyet jelen tanulmányomban meg szeretnék vizsgálni. Teszem ezt azért, mert erre a jogra – valósan, vagy áttételesen – hivatkozva még 1987-ben is az állam beleavatkozott az egyik legkomolyabb pápai hatalom, a püspökök kinevezésébe. Előadásomban megvizsgálom a magyarországi püspökkinevezések kérdésének problematikáját, a király nélküli királyság alatti próbálkozásokat a főkegyúri jog gyakorlására, illetve a szocializmus évtizedei alatti módszereket és állami kísérleteket a katolikus egyház mindennapjainak és vezető személyiségeinek meghatározására, valamint a „szocialista főkegyúri jog" bevezetésére. Külön fontos kérdésnek tekintem, hogy a XX. században ki volt igazán dominánsnak tekinthető a püspöki (s ez által az alá tartozó személyek) pozícióba juttatásában, az Apostoli Szentszék, amelynek hivatalból lenni kellene, vagy pedig a magyar állam.

A 2023-AS MAGYARORSZÁGI APOSTOLI LÁTOGATÁS ÉS AZ AZT ÖVEZŐ TÁRSADALMI DISKURZUS

GENG NOÉMI

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

geng.noemi@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: apostoli látogatás, társadalmi diskurzus, KKE régió.

Jelen kutatást egy szélesebb kiterjedésű kutatásba illeszkedik bele, amely azt vizsgálja, hogy milyen jellemző teológiai hangsúlyok vannak Ferenc pápa pontifikátusában és ezeknek a jellemzőknek milyen relevanciája van Közép- és Kelet-Európa régiójában. Ferenc pápa tanítását vizsgálva azt láthatjuk, hogy a régió közössége elé, a világba kilépő és abban működő egyház képét álltja az egyházfő. Olyan látóköri nyitást szorgalmaz, amely egy kifelé figyelő, a szükséget szenvedők helyzetében jelen lévő, testvéri egyházközösség eredményét hozhatná, a világ és az embertársak felé forduló egyházközösséget. Tanításának bármely világrészen aktualitása lehet, de a „sebzett kollektív identitás" jellemzőit hordozó régióban, az emberek együttélésének javítására, a társadalmi sebek gyógyulására potenciált találhatunk a vallásban, pontosabban egy olyan evangélium szerinti kereszténység megvalósulásában, mint amiről a Szentatya iránymutatásai szólnak.
A régióspecifikus társadalmi jellemzők és a vallás összefüggésének a vizsgálatára alkalmasnak mutatkozik a 2023-as apostoli látogatás eseménye. Itt elsősorban Ferenc pápának a látogatás során elmondott hat beszéde, azok központi témáinak vizsgálata bír jelentőséggel. De legalább ilyen sokatmondó a látogatás körül megjelent folyóiratokban, teológiai tanulmányokban, médiafelületeken kialakult társadalmi diskurzus, mert azokból képet láthatunk az egyház, a vallásosság és a társadalom jellemzőiről a régiónak ebben az országában. Így a kutatás célja abból a szempontból megvizsgálni az apostoli látogatás tavalyi eseményét, hogy milyen következtetéseket vonhatunk le jelenlegi társadalmi helyzetünkre, és ebből milyen fejlődési irányba kellene haladnunk Ferenc pápa egyházkormányzati iránya és az apostoli látogatáson általa elmondott beszédek alapján. A kérdésfelvetés, hogy milyen regionális jellemzőkre, viszonyulásmódokra mutat rá ez a 2023-as esemény és ezek megismerésének, milyen hasznosulása lehet például a pasztorális teológiában.

RÓMA 8,26-39 INTERTEXTUÁLIS VIZSGÁLATA RÓMA 9-11 FÉNYÉBEN

GURÁNYI KRISZTIÁN

KRE HTK

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

krisztian.guranyi@gmail.com

Kulcsszavak: intertextualitás, visszhangok, szöveg, páli korpusz, predestináció

Az intertextualitás fogalmát Julia Kristeva vezette be az irodalomtudományba az 1960-as években, később Gérard Genette fejlesztette tovább. Ennek hatására az 1980-as évek végén a bibliai tudományok területén is megjelentek különféle intertextuális kutatások, amik jelenleg is zajlanak. Ezek lényege, hogy különféle, elsősorban újszövetségi bibliai szakaszokat vizsgálva arra a kérdésre keressük a választ, hogy az adott szerző hogyan értelmezte a korábbi, ószövetségi szakaszokat, azokat hogyan építette be saját munkásságába. Az irodalomtudományban különféle rétegeket különítettek el az intertextualitás pontos meghatározása érdekében. A bibliai tudományok elsősorban a „visszhang/echo" kifejezést használják. Ennek a területnek fontos kutatója Richard B. Hays, aki elsősorban a páli levelek kapcsán dolgozta ki módszertanát, melynek segítségével megállapítható, hogy egy-egy feltételezett visszhang megléte mennyire tekinthető elfogadhatónak egy szövegtesten belül. Kutatásom célja megvizsgálni, hogy Pál apostol a Római levél 8,26-39 szakaszban milyen ószövetségi allúziókkal, utalásokkal él, azokat hogyan interpretálja, hogyan használja fel mondanivalója közlésére. Ehhez szükséges az eredeti görög szöveg vizsgálata, majd abból kiindulva elsősorban a görög nyelvű Ószövetségből (Septuaginta/LXX), másodsorban a Héber Bibliából kimutatni azokat a visszhangokat, amik szerves részét képezik a páli perikópának. Ezek a visszhangok lehetnek idézések, szóösszefüggések, tüposzok, vagy az említett szövegek szóhasználata, gondolati ritmusuk. Miután kimutattuk a szövegen belüli különböző visszhangokat és meghatároztuk, hogy ezek fényében milyen jelentéssel bírhat a választott szakasz, retorikai elemzést hajtunk végre, hogy ezáltal pontosabb képet kaphassunk a szöveg érveléséről, struktúrájáról, amik szintén hozzásegítenek a pontosabb értelmezéshez. A kutatás fő kérdésfelvetése, hogy a kapott eredmények alapján kijelenthető-e, hogy a Róma 8,26-39 meghatározza a levélen belül található következő nagy egység, Róma 9-11 tematikáját, vagy ez egy különálló, előző fejezetet lezáró szakaszhoz tartozik és nem kapcsolódik szorosan a következő fejezetekhez. A kutatók többségének álláspontja szerint Róma 9-11 egy különálló rész, amit nem szoktak a Róma 8 végével együtt vizsgálni, noha annak szóhasználata, tematikája nagy azonosságot mutat a következő fejezetekkel, kifejezetten a 9.-kel. Mivel a 9-11 fejezetek kutatását már korábban elvégezték (pl.: Abasciano), így ott elsősorban ezekre a forrásokra fogok támaszkodni, kiegészítve azokat, ha szükséges.

VILÁGNÉZET, HITFELFOGÁS, VALAMINT EGYHÁZI ELVEK ÉS GYAKORLATOK POLITIKAI TRANSZLÁCIÓJA ADOLF HITLER POLITIKAI TEOLÓGIÁJÁBAN

GYENE ISTVÁN HUNOR

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

gyeneistvan@gmail.com

Kulcsszavak: Adolf Hitler, nemzetiszocializmus, politikai teológia, politikai transzláció, szakralizált politika

Kutatási területem primer tárgyát a teológia és a misztika politikai dimenzióinak vizsgálata képezi. A vallás és a politika sajátos történelmi dinamikájú, megannyi múltbeli – és jelenkori – feszültséggel terhelt, számtalan tónussal, megbúvó árnyalattal rendelkező, komplexitása mellett voltaképp mégis természetes, egymással folyamatos kölcsönhatásban álló, valamint egymáshoz számos módon kapcsolódó világainak viszonyrendszere többféle értelmezési keretben vizsgálható meg.

Jelen előadás, amely Adolf Hitler istenfogalmára, világnézetére, hitfelfogására, valamint célpolitikájának azon jelenségeire, belső mozgatórugóira koncentrál, melyeket a római katolikus egyház politikai analógiával kecsegtető elveiből és gyakorlatából a politika nyelvére lefordíthatónak, s a politikai gyakorlatra nézvést átkönyvelhetőnek vélt, a téma egészét a politikai teológia gyűjtőfogalmának keretein belül kívánja elhelyezni.

Hitler kapcsán bármifajta teológiáról szólni ugyan joggal hathat provokatívként, felfogásomban azonban a politikai teológia olyan multidiszciplináris hibridfogalmat takar, amely esszenciálisan a teológia és a politika jelenséghalmazainak a természetes kölcsönhatásából és horizontális társulásából származó, komplex értelmezési keretet igénylő, mindmáig élő, dinamikus, koherens, sokrétű találkozására utal, ami - leegyszerűsítve - a teológiában a politikait, a politikában pedig a teológiait vizsgálja, ily módon válva alkalmassá a teológia és a politika közötti strukturális-funkcionális analógiák kimutatására – s úgy gondolom, egy ekképp értelmezett koordináta-rendszerben már kellő legitimitással, indokoltsággal bírhat a témafelvetés.

Különösen annak tükrében, hogy Hitler, akinek gondolkodását és politikai életrajzának minden szakaszát folyamatosan átszőtték a teológiai terminusok, a nemzetiszocializmus politikai ideáját egy isten nevében, az isteni akarat végrehajtásának címén, sőt, bizonyos tekintetben az isteni legitimáció bizonyításaként hirdette meg, s ez az elhívás - miként az illusztrálásra kerül – természetesen tökéletes szimfóniát mutatott saját, legbelsőbb hitvallásával, világnézetével, az isten(i)ről alkotott fogalmával, illetve a személyében rendkívüli erővel munkáló kiválasztottság- és küldetéstudattal.

A szükséges definíciós tisztázásokat követően a témát körbejáró kérdések fókusza mindenekelőtt ezeknek a jelenségeknek a szemléltetésére, illetve azon dinamikák felrajzolására irányul majd, amelyek eredményeképp Hitler maga is szakrális szubsztanciaként tekintett az

általa hirdetett létrendre, amely kép e módon azután nemcsak a profán politika világának fokozatos szakralizációját eredményezte, hanem az élet minden területét kultusszal hatotta át, tömegekben szabadított fel a vallásos élménnyel egyenértékű érzelmi hatásokat, azok pszichés szükségleteit politikailag instrumentalizálta, és a német nemzeti közösség egészét reprezentálván azt az isteni akarat eszközévé, az e világi üdvtörténet alanyává, egyfajta világi ecclesiává emelte.

A NATURALISTA EXTÁZIS FOGALMÁNAK TEOLÓGIAI ÉRTELMEZÉSE ÉS JELENTŐSÉGE

HEGEDŰS ATTILA

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

hegcsa@gmail.com

Kulcsszavak: extázis, kontrollált kontrollvesztés, misztika, karizmatikus mozgalmak, extatikus naturalizmus, Pierce szemiotikai elmélete

Témám az extázis jelenségének vizsgálata: először teológiai problémáit és lehetőségeit vizsgálom, majd David Rohr tanulmánya alapján a naturalista extázis fogalmát ismertetem.
A szó kilépést jelent, egy statikus állapot elhagyását- azt az állapotot, amikor az ember kilép a hagyományos kontrolláló szerepből, amiben a világot és önmagát észleli, és megengedi magának az eggyéolvadást. Az extázis élményét különféle módon érheti el az ember: a szexualitásban, pszichoaktív szerek (drog, alkohol) használatával, a zene segítségével, de az isteni szférával való közvetlen találkozás is létre tudja hozni.
Az önmagát civilizáltnak hirdető társadalmak mindig is nagy hangsúlyt helyeztek az önkontrollra, a világgal és a személy önmagával (nem racionális énjével) szembeni távolságtartásra. Ugyanakkor szinte mindenhol volt egy szelep, ahol ezt a kontrollt ideiglenesen ki lehetett kapcsolni: a görög Dionüszosz-kultusz, a zsidóság purim ünnepe, de még az amish közösség is elküldi fiataljait a felnőttkor küszöbén, ismerjék meg a külvilágot, lépjenek ki a szabályozott állapotból (éljék meg az extázist).
Mai társadalmunkban ilyen kontrollált kontrollvesztésre például a focimeccsek és a rock-kon-cer-tek adnak lehetőséget. Ez a kilépés, a világgal és önmagammal szembeni kontroll szándékos és ideiglenes elhagyása- nem elveszítése!- a keresztyénségben gyakran veszélyként jelenik meg: kinek a kezébe kerül a kontroll, amit elengedünk.
A keresztyénségen belül két jelentős területen van lehetősége megjelenni: a misztikában és a ka-riz-matikus a mozgalomban. A jelenség teológiai megítélése nem egyértelmű, a puritán és a ka-riz-matikus fundamentalizmus közötti vita egyik pontja éppen az extázis értékelése. Az Újszö-vet-ség-ben nyolc alkalommal olvashatjuk különböző szövegkörnyezetben, hogy „légy/legyetek józanok!", elsősorban Pál és Péter leveleiben, de ezek az igehelyek nem az extázisról szólnak, hanem egyrészt az önhittségre, másrészt a külvilágban lévő veszélyekre figyelmeztetnek.
A Biblia az elragadtatás szót használja az extázisra. Pál apostol létező, általa is átélt tapasztalatként írja le (2 Kor 12.), aminek nem a léte a problémás, hanem annak túlhangsúlyozott szerepe.
David Rohr Ecstatic Naturalism című cikkében Robert S. Corrington és Paul Tillich gondo-la-ta-it ütköztetve fogalmazza meg a naturalista extázis fogalmát. Két fogalmat használ: a natura-ting nature (természetté tevő természet), illetve a natured nature (természetté vált természet) fo-gal-mát. Az előbbi az, ami önmagában nem-létező, de ő hozza létre azt a világot,

amit megta-pasz-talunk, ebben élünk. Az extázis kilépés a natured nature- ből, és a visszatérés vágya a naturating nature-ba. a „nemlétbe”. Ez a felosztás analóg a platoni idea-világ és a láthatóan megjelent fizikai valóság kapcsolatával.
David Rohr Peirce szemiotikai elméletét használja: minden jelenség a világon egy jelrendszer része, ami jelekből, jelöltből és a kettejük közötti kapcsolatból, jelentésből áll. Peirce szerint minden egyszerre jelölő és jelölt. Jelen szempontból lényegtelen, hogy a jelentés mennyire tudatos, azaz a jelölő maga akar jelentést továbbadni, vagy csak a befogadó értelmez jelként egy megnyilvánulást.
A naturalista extázis modelljében a natured nature egyben jellé válik, ami a naturating nature-ra mutat, aminek viszont nincs önmagán túlmutató jelentése, önmagát jelenti. Az extázis, a kilépés nem más, mint az a próbálkozás, hogy személyesen találkozzunk azzal, ami már nem valami másnak a jele.

ALAPÍTÓ ESEMÉNYEK ÉS ÁTMENETI RÍTUSOK AZ EGYIPTOMI KIVONULÁSBAN ÉS A PUSZTAI VÁNDORLÁSBAN

JÁVOR JUDIT

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

javorj@student.or-zse.hu

Kulcsszavak: átmeneti rítus, alapító esemény, limináris állapot, dramaturgia, széder

A szakrális és szekuláris rítusok jelentős része emlékező vagy emlékeztető rítus. Ez azt jelenti, hogy valamikor a múltban volt egy, a közösség számára kiemelkedően fontos esemény, amely vagy létrehozta a közösséget, vagy jelentős mértékben megváltoztatta a külső és belső viszonyokat, esetleg mindkettőt. Ez az alapító esemény vagy tett, amelyre visszatérő módon, meghatározott rítussal emlékezik meg időről időre a közösség. Kutatási területem, a dráma és a zsidó liturgia kapcsolata szempontjából ezek az események azért érdekesek, mert számos interdiszciplináris vonatkozással rendelkeznek. A vallástudomány szakemberein kívül foglalkoznak a témával antropológusok és színháztudósok is. A zsidóság történelmének egyik legfontosabb eseménye a széder este és a peszah alapító tette, az egyiptomi kivonulás és a pusztai vándorlás, amely a törvényadás radikálisan új és egyszeri eseményébe torkollik. Ez az időszak számos átmenetet tartalmaz a zsidóság spirituális és társadalmi állapotát illetően. Ebben a tekintetben az átmeneti rítusok és az alapító események rokonságot mutatnak. Mindkettő során egy kezdeti állapotból kerül át a csoport vagy az egyén egy új, gyakran a kezdeti stádiummal tökéletesen ellentétes státuszba. A különbség ebben a kontextusban az közöttük, hogy rítus az, amit egy felső – szakrális esetben transzcendens – hatalom által előírt módon emberek kiviteleznek, míg az alapító tett végrehajtója maga a transzcendens ágens. Általában átmeneti rítusok jelzik az átlépést az egyik létállapotból a következőbe az egyén jelentős életeseményei során, mint a születés, felnőtté válás, esküvő vagy halál stb. Hasonló állapotváltozások történhetnek egy egész közösség életében is. Ezeknek jelentős teatralitása is van, amennyiben kötött a dramaturgiájuk, lehetőleg igyekeznek sok embert bevonni legalább megfigyelőként, hogy a szertartás minél emlékezetesebb legyen. Korábbi kutatásomban a széder este dramatikus elemeivel foglalkoztam, most azokat a meghatározó eseményeket vizsgálom, amelyekre az ott alkalmazott mnemotechnikai eljárások irányulnak. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen dramatikus jelenségek fordulnak elő abban a folyamatban, amelyben a zsidók egyiptomi rabszolgákból szabad, saját földterülettel rendelkező és szabad akaratukkal a kapott törvényekhez viszonyuló néppé válnak. Hogyan alakul és ismerhető fel a prelimináris, limináris és posztlimináris állaptok dramaturgiája az egyes átmeneti rítusokban és alapító tettekben? Ezekre a részletekre alapozva tudom később áttekinteni az egész széder estét átfogó rítus dramaturgiai ívét is.

AZ ELLENÁLLÁS GONDOLATA ÉS REFORMÁTORI HAGYOMÁNYAI DIETRICH BONHOEFFER RECEPCIÓJÁBAN

KOI ÁGNES

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

koiagnes93@gmail.com

Kulcsszavak: Dietrich Bonhoeffer, ellenállás, nemzeti szocializmus, két-birodalom elmélet, helyettes áldozat

Doktori kutatómunkám fókuszában a német evangélikus lelkipásztor, Dietrich Bonhoeffer (1906−1945) politikai etikájának aktualitása áll. A Bonhoeffer-kutatásban az ellenállás kérdése kapcsán az általa végzett teológiai megalapozás vizsgálata mellett személyes példájának tanulmányozása is megkerülhetetlen. Előadásomban Bonhoeffer nemzetiszocialista vezetéssel és egyházi vezetéssel való szembenállását vizsgálom, melyet már a német egyházi harc (1933−1945) kibontakozása előtt nyilvánvalóvá tett. Vizsgálódásom során két kérdésre keresem a választ. Előadásom első felében az életrajzi adatok tükrében mutatom be Bonhoeffer ellenállásban való részvételét, második felében teológiai etikai munkásságának ezt a konkrét területét ismertetem.

Első kérdésem az, hogy milyen személyes motivációk és milyen ismeretek álltak Bonhoeffer társadalmi változásokra adott gyors reakciói és a nyílt, majd titkos ellenállásban való részvétele mögött. Második kérdésem az, hogy milyen történelmi, társadalmi tényezők befolyásolták az ellenállás kérdésével kapcsolatos teológiai gondolkodásait, illetve a felismerései hogyan formálták az ellenállással kapcsolatos állásfoglalását.

Bonhoeffer közvetlenül Adolf Hitler kancellárrá való kinevezését követően, egy megszakított rádióbeszédben és egy előadásban fejtette ki az ellenérzéseit a vezér (Führer) fiatalok körében nyert népszerűsége és a társadalomban kibontakozó kultusza kapcsán. Nyíltan szembeszállt a Németországi Evangélikus Egyház vezetésével is. A Hitvalló Egyház lelkészképző szemináriumi munkájába bekapcsolódva és külföldi, ökumenikus kapcsolatai révén – a lelkipásztori hivatásában és a tudományos munkájában elszenvedett korlátozások ellenére − aktív szerepet vállalt a Hitlerrel szembeni puccskísérletek előkészítésében, és egyike lett az ellenállási mozgalom áldozatainak.

Teológiai vizsgálódásomat azokkal a református hagyományokkal kezdem, melyek Bonhoeffer ellenállással kapcsolatos etikai dilemmájának kiindulópontját adták. Ehhez elsősorban Luther és Kálvin tanításának, a Skót Hitvallásnak és egyéb korabeli hitvallási iratoknak elemzését végzem. A teológiai analízis második részében Bonhoeffer tanítása kerül előtérbe, részben a református teológiával kapcsolatos recepcióján, részben saját álláspontján keresztül.

Bonhoeffer ellenállásról alkotott tanításában két markáns pontot emelek ki. Ezek közül az egyik a hagyományos két-birodalom (más néven két-regiment) elmélet (az isteni hatalom és a világi felsőbbség dualizmusa), elvetése és a két (isteni és profán) felségterület Krisztus uralma általi

egységének hangsúlyozása, melynek alapja Istennek a teljes emberiséggel, − egyúttal az egész világgal − való megbékélése, Krisztus váltságműve által.
A helyettes áldozat gondolata szintén Bonhoefferhez köthető, aki a zsarnok megöléséhez kapcsolódó dilemma feloldásához a reformátori tanításokat vette alapul, többek között Kálvin Institutiója és a Skót Hitvallás alapján, melyek a keresztyén ember vagy egy meghatározott csoport ellenállásban való részvételét az adott szituáció mérlegelésével, feltételekhez kötötten, bizonyos esetben lehetővé teszik. Bonhoeffer hangsúlyossá teszi, hogy a zsarnok megölésére vállalkozó személy – döntését a közösség érdekeire alapozva – nem függetlenítheti magát a gyilkosság bűnétől, annak terhét el kell hordoznia.
Bonhoeffer teológiai munkásságának kezdetén elutasította a zsarnok megölésének lehetőséget, azonban élete utolsó éveiben, – a súlyos történelmi változások tükrében – megváltoztatta a szemléletmódját. Személyes döntése szerint kész volt odaszánni az életét a zsarnok (Adolf Hitler) megölésére, azonban ez börtönfogsága és halála miatt nem következett be.

A DIAKÓNIA TEOLÓGIÁJA

KOVÁCSNÉ SMATARLA IBOLYA

Selye János Egyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

ksibolya@gmail.com

Kulcsszavak:

A diakónia egyházi életünk, gyülekezeteink szerves részét képezi. Számos gyülekezet van jelen a szociális szférában különböző szociális intézmények működtetésével és számos gyülekezetben gondoskodnak a gyülekezet szegényeiről valamilyen formában. Az egyre szekularizálódó vagy éppen közönyös „világi" társadalmi elvárásoknak is egyre nehezebb megfelelniük a szociális munkát végző egyházközségeknek. Ezért is olyan időszerű foglalkozni a diakóniával, amely - mint azt igyekszünk is láttatni – több, mint keresztyén szociális munka.
Jelen dolgozat, amint azt címe is mutatja, igyekszik a teljesség igénye nélküli körképet adni a diakónia teológiájáról. A diakónián keresztül is lehet, sőt kell is „Istenről beszélni". A dolgozat első részében igyekszünk rávilágítani a diakónia biblikus gyökereire, összefüggéseire, majd egyháztörténeti aspektusba helyezzük a kérdést. Végül megvizsgáljuk, hogyan kezeli a diakóniát a dogmatika és az etika. Igyekszünk jó kérdéseket feltenni, amelyekre olyan választ remélünk, amely megmutatja az Isten Igéjéből levezethető dogmatikai és etikai diakóniai igazságokat, amelyek útmutatást, kapaszkodót esetleg stop táblát jelenthetnek korunk elintézményesedett, kalmárkodó diakóniájának.
Reménység szerint jelent dolgozat alkalmas lesz a leendő disszertáció egy kis részének alapját képezni. Bár a Filadelfia Diakonissza Egyesület történetének megírása nyilvánvalóan egy specifikusabb szemléletet követel meg, mégis úgy gondoljuk, hogy az általános diakóniai alapok bemutatása szükségszerű, ha jól szeretnénk érteni a diakonissza-jelenség értelmét, létjogosultságát a keresztyén egyházon belül. A diakónika, mint gyakorlati teológiai diszciplína gyakorlati megvalósulása elképzelhetetlen igei alapok, egyháztörténeti fejlődés, dogmatikai és etikai kapaszkodók ismerete és figyelembevétele nélkül

VÁLTOZÁSOK A KATOLIKUS EGYHÁZ KÉNYSZERÍTŐ HATALMÁNAK ALÁ VETETT ALANY JELENTÉSTARTALMÁBAN (AZ 1917-ES CODEX IURIS CANONICITŐL A PASCITE GREGEM DEI REFORMIG)

NAGY KATALIN

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

katalinnagy.80@gmail.com

Kulcsszavak: kényszerítő rendelkezések, kánoni büntetőjog, krisztushívő, elkövető, ártatlanság elve

A Katolikus Egyház kényszerítő hatalmának alávetett alany meghatározását a Kánonjogi Kódex új VI. könyve 1311. kánonjának 1. §-a rögzíti. Mely személy, érvényes vízkeresztség révén a krisztusi közösség tagja, mely közösségnek célja a salus animarum, vagyis a lelkek üdvössége. Az 1917-es Codex Iuris Canonici 2214. kánonjának 1. §-ában ezeket az alanyokat még pusztán elkövetőknek (delinquentes) nevezte, akiket az Egyháznak született és saját joga volt minden emberi tekintélytől függetlenül, lelki és időbeli büntetésekkel kényszeríteni. Az 1983-as Egyházi Törvénykönyv kiadását megelőző kódexrevíziós munkálatok során azonban a kényszerítő rendelkezéseknek alávetett személyekről szóló kánon jelentősen átalakult. Az eredeti Szankciókról szóló 1. kánon 1. §-a őket krisztushívőknek (christifideles) nevezte, akiket az Egyháznak született és saját joga volt büntető rendelkezésekkel kényszeríteni, ha törvényt vagy parancsot sértettek, illetve viselkedésükkel botrányt okoztak. Az 1980-as Kódextervezet 1263. kánonja azonban már szorosabb összefüggésbe hozta a büntetendő cselekedeteket a vélt vagy valós elkövetőikkel, és a személyeket elkövető krisztushívőknek (christifideles delinquentes) titulálta. Ugyanez a jelenség figyelhető meg az 1982-es Schema 1311. kánonjában, valamint az 1983-as Kánonjogi Kódex 1311. kánonjában is. A VI. Könyvet illető legújabb reformnak köszönhetően, melynek eredményeképp a Pascite gregem Dei apostoli konstitúcióval kihirdetésre került 2021. május 23-án, újabb nagyon finom, szintén lényegi átalakulás történt az alárendelt személyek elnevezésében. Ami pedig a keresztény antropológia egyik alapelve bevezetésének tekinthető. Az új VI. könyv 1311. kánonjának 1. §-a szerint ugyanis az Egyháznak a krisztushívőket (christifideles) van született és saját joga büntető rendelkezésekkel fenyíteni. Pontosabban pedig azokat a krisztushívőket, akik büntetendő cselekedeteket követtek el (qui delicta comisserint). Választ adva ezzel arra a kérdésre, hogy mi az embernek az az önazonossága, amelyet a Kódex szem előtt tart, ami pedig nem más, mint a krisztushívő fogalma. A kánoni büntetőjognak tehát először is az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embert kell figyelembe vennie, és nem tekinthet el attól, hogy az elkövető ártatlanságának általános alapelvéből induljon ki. A legutóbbi reformnak köszönhetően ezen alapelv szintén bevezetésre került az 1321. kánon új 1. §-ában. Ugyanis mielőtt egy büntetendő cselekmény megítélésére sor kerül, első lépésként meg kell erősíteni a személy ártatlanságát, és csakis ez a kánoni büntetőjog alkalmazásának helyes megközelítése. Jelen előadásomban az érintett kánonok elemzésével átfogó képet kívánok adni a Katolikus

Egyház kényszerítő hatalma alá vetett alany jelentéstartalmának változásairól, az 1917-es Codex Iuris Canonici rendelkezéseitől egészen a 2021-es Pascite gregem Dei reformig. Állami jogi kitekintéssel is érzékeltetve a kánoni büntető eljárásjog esetleges következetlenségeit a büntető eljárásban részt vevő személyek elnevezését illetően.

JÓGYAKORLATOK INTÉZMÉNYI ÉS EGYHÁZMEGYEI SZINTŰ KÓRHÁZI LELKIGONDOZÓI SZOLGÁLAT SZERVEZÉSÉRE

PÁL-JAKAB ORSOLYA

Babeș-Bolyai Tudományegyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

orsolya.paljakab@gmail.com

Kulcsszavak: kórházi lelkigondozás, szervezési jógyakorlatok, egyházmegyei modell, intézményi modell, kórházi lelkigondozói szolgálat

Kutatás célkitűzései: A kutatás célja, hogy különböző modellek szerint szerveződő kórházi lelkigondozói szolgálatokat vizsgáljunk kórházakban és jógyakorlatokat gyűjtsünk egy hasonló lelkigondozói szolgálat megszervezésére. A vizsgálat egy előre meghatározott – szakirodalmakkal alátámasztott – elméleti keretrendszer fényében történt, ami egy vízióalkotási folyamat végterméke. A vízió a kórházi lelkigondozói szolgálatok szervezéséhez hét jellemzőt kapcsol: átfogó jelleg, professzionalitás és szakmaiság, páciensközpontúság, kórházi integráció, lelkigondozói fókusz, regionalitás és ingyenesség. A következő kutatási kérdésekre kerestük a választ: Hogyan működik egy egyházmegyei szinten szerveződő kórházi lelkigondozói szolgálat? Hogyan működik egy intézményi szinten szerveződő kórházi lelkigondozói szolgálat? Milyen jógyakorlatok fedezhetők fel a különböző modellek alapján szerveződő szolgálatokban a vízióban felismert hét jellemző megvalósítására?
Módszer: Kvalitatív terepkutatást végeztünk egy saját fejlesztésű mérőeszköz által nemrésztvevő megfigyelés során, illetve kórházi lelkigondozókkal és vezetőkkel készített szakértői interjúk által gyűjtött adatok elemzése. Az adatgyűjtés során két különböző országban, két katolikus egyházmegyei szinten szerveződő lelkigondozói szolgálat működését vizsgáltuk állami fenntartású kórházakban. Továbbá ugyanezekben az országokban vizsgáltuk intézményi szinten szerveződő kórházi lelkigondozói szolgálatokat egyházi fenntartású kórházakban. Az adatgyűjtés és az elemzése és kiértékelése az elméleti keretrendszer (a fent említett vízió és azok jellemzői) mentén történt.
Kutatási eredmények: A kutatás végeredményeként joggyakorlatokat azonosítottunk be kórházi lelkigondozói szolgálatok szervezése terén mind az átfogó jelleg, a professzionáalitás és szakmaiság, a páciensközpontúság, a kórházi integráció, a lelkigondozói fókusza regionalitás és az ingyenesség terén. Következtéseket vontunk le a kórházi lelkigondozói szolgálat víziójának gyakorlati megvalósításáról az egyházmegyei és intézményi modellekre vonatkozóan.

HOGYAN VÁLHAT EGY SZOLGÁLTATÁS SZOLGÁLATTÁ? (TENDENCIÁK ÉS ELŐRELÉPÉSI LEHETŐSÉGEK AZ EGYHÁZ ÉS A JELNYELVI TOLMÁCSOLÁS EGYÜTTMŰKÖDÉSÉBEN)

PILIS DÓRA

Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Alszekció: Vallás és társadalom

vanligvis@hotmail.com

Kulcsszavak: hitélet, siket közösség, egyenlő hozzáférés, kommunikációs akadálymentesítés, történetiség

A kutatás célja annak feltérképezése, hogy milyen kapcsolódási pontok találhatók a jelnyelvi tolmácsolás és az egyház között. Kezdetben a siket személyek családtagjai látták el a nyelvi közvetítés feladatát a nem halló egyén és a külvilág között, ezek a segítők azonban általában nem rendelkeztek szakismerettel a tolmácsolás protokolljáról, és sok esetben paternalista álláspontot képviselve a saját gondolataikat is belevegyítették a tolmácsolt tartalomba, vagy akár helyettük döntöttek. Az egyház szerepe a jelnyelvi tolmácsolásban akkor vált jelentőssé, amikor az első szerzetesek (Vicente de Santo Domingo /1525-1590/, Pedro Ponce de León /~1510-1584/, Szalézi Szent Ferenc /1567-1622/) elkezdték tanítani az addig a társadalom perifériáján, kitaszítottságban élő siket személyeket. Az oktatási formára az volt jellemző, hogy egy egyházi szolgálatot teljesítő személy az egész életét egy- egy siket személy fejlesztésére tette fel, a közben felmerülő tolmácsolási feladatokat is a kolostorban élő papok látták el. A következő lépésben szintén egyházi tisztségviselők (mint Charles-Michel de l'Épée apát /1712-1789/) alapítottak siketiskolákat, ahol egyre szervezettebbé vált a hallássérültekkel való munka. A jelnyelvnek ellentmondásos volt a megítélése: míg Alexander Graham Bell /1847-1922/, a telefon feltalálója készülékével eredetileg a siketek hallását akarta visszaadni, és a jelnyelv használatát kiküszöbölni, addig Viktória királynő /1819-1901/ maga tanult meg úgy jelelni, hogy a hallássérült barátaival ápolt kapcsolataiban ne szoruljon harmadik fél, a tolmács közreműködésére. Az 1870-es évektől kezdve Amerikában is érezni lehetett az oralizmus térhódítását és ezzel együtt a siketek kilátásainak romlását, de Oliver Sacks rámutat, hogy egyetlen közeg maradt még ebben a válságos időszakban is, ahol a hallássérültek anyanyelvét tiszteletben tartó akadálymentes kommunikációt helyezték előtérbe: ez pedig az egyház volt. Idővel az egyházi pályáról indult tanárok helyett gyógypedagógusok kerültek a katedrára, és ettől kezdve visszaszorult az egyházi személyek tömeges szerepvállalása a jelnyelvi tolmácsolás történetében (de sosem tűnt el teljesen: hazánkban Jakab Miklós /1912-2002/ például, a Református Siketmissziót alapító református lelkipásztor 60 éven át segítette a hallássérült hívek kommunikációját jóval a hivatalos jelnyelvi tolmácsképzés létrejötte előtt is). A jelnyelvi tolmácsolás szakmává válásának fontos állomásai, a jelnyelvi tolmácsképzés indítása és a jelnyelvi tolmácsszolgálatok megalapítása már az állami szférának szociális, társadalmi felzárkóztatásért felelős területein következett be. Az egyház és a jelnyelvi tolmácsolás újabb közös keresztmetszetének azt tekinthetjük, amikor a hallássérült személyek

hitéletének kiteljesedéséhez jelnyelvi tolmácsot kezdtek igénybe venni, hogy halló gyülekezeti tagokból álló közösségekbe tagozódva részesedhessenek Isten Igéjéből. Néhány gyülekezet saját állandó jelnyelvi tolmáccsal rendelkezik, ami számos előnyt rejt magában (ilyen a Kőszikla Baptista Siketek Gyülekezete Budapesten). Mivel az egyházi tolmácsolásra egyre növekvő érdeklődés mutatkozik a siketek körében, célszerű lenne a jövőben elgondolkodni egy egyházi fenntartású tolmácsszolgálat létrehozásán. További megoldandó feladat Magyarországon a jelnyelvi tolmácsképzés OKJ-s rendszerből egyetemi szintre emelése, illetve az istentiszteletek jelnyelvi tolmácsolással ellátott tévés közvetítésének újraindítása, mely 2007 és 2022 között működött.

„ATHLETA CHRISTI NOBILIS IDOLA DAMNAT GENTIUM” AZ ATLÉTA KIFEJEZÉS HASZNÁLATA AZ ÓKERESZTYÉN EGYHÁZBAN

SEBŐK JÁNOS

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

sebjan112@gmail.com

Kulcsszavak: Pál apostol, atléta, vértanú, aszkéta, egyházatyák

Mi a közös egy 2. században vértanúhalált szenvedett keresztyén nő, a törökverő kormányzó, Hunyadi János, valamint a pusztába elvonuló korai szerzetesek között? A válasz: az atléta motívum. Az arénában vadállatok közé vetett Blandinát a híres egyháztörténetíró, caesareai Eusebius ruházta fel a nemes atléta (γενναῖος ἀθλητής) jelzővel; Hunyadit II. Pius pápa tüntette ki az addigra politikai titulussá váló athleta Christi címmel; a szerzetesességet pedig a 4-5. század fordulóján élő Johannes Cassianus kapcsolta össze az athleta Christi fogalommal. A kifejezés három egymástól különböző helyzetben való előrefordulása is előrevetíti számunkra, hogy értelmezése jelentős változásokon esett át az évszázadok során. Előadásommal arra teszek kísérletet, hogy bemutassam, miképp válhatott az atléta eszmény a keresztyén terminológia részévé.

Bár az Újszövetségben egyszer sem fordul elő a görög ἀθλητής főnév, Pál apostol leveleiben többször megjelenik a versenyző alakja, és úgy gondolom, az ő hatására épült be ez a hasonlat az egyházatyák szóhasználatába. Az atléta képhez kapcsolt jelzők elemzésével láthatóvá válik a vizsgált metafora jelentésének folyamatos változása. Ami leginkább feltűnő, hogy az atléta megjelölés az egyházatyák írásaiban szinte kivétel nélkül mártírokra vonatkozott. Ebben egyértelmű különbözőséget láthatunk a páli sportmetaforákhoz viszonyítva, amelyek mellőzik a vértanúság motívumát. Szintén érdekes aspektusai lehetnek a mai szemmel nézve egymással kevés rokonságot mutató atléta, ill. aszkéta fogalmak összehasonlító elemzésének. A két kifejezés görög eredetijének, valamint az adott kontextusban hozzájuk kapcsolt egyéb – legfőképp kitartásra, erőfeszítésre utaló – attribútumok vizsgálata közben feltűnnek ugyanis a közös jelentésbeli gyökerek, magyarázatul szolgálva a két különbözőnek tűnő ideál összefonódására.

Jelen munkám a korai fázisban levő disszertációs dolgozatomhoz illeszkedik, melyben a páli levelekben található sporttal, sporttevékenységgel és sportélettel összekapcsolható egyes fogalmakat – az interdiszciplinaritás elvét szem előtt tartva – az Újszövetség-kutatás, a klasszika-filológia és a történettudomány módszereivel kutatom.

AZ ESKÜ MINT BIZONYÍTÁSI ESZKÖZ A SZENTANTALI KEGYKÉP 1715-ÖS VÉRES KÖNNYEZÉSÉT VIZSGÁLÓ EGYHÁZI ELJÁRÁSBAN

DR. SCHRANKO LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

sranko.laci@gmail.com

Kulcsszavak: eskü, képtisztelet, kegykép, kegyhely, csoda, újkori vallásosság, egyházjog, egyháztörténet, vallástudomány, eljárásjog

A kéziratosság ritka kincsét képezik azok a jegyzőkönyvek, melyek a korabeli egyházjog előírásai szerint egy természetfeletti eseményt tanúvallomások alapján hivatottak dokumentálni. Az Esztergomi Prímási Levéltár őrzi hazánk egyik dicső múltú kegyhelyének, a csallóközi Szentantalnak azon aktáit, melyek a kegykép véres könnyezését, s annak az egyházi hatóság által való elbírálását dokumentálják. A forrásanyag az Archivum Ecclesiasticum Vetus-nak része (1000–1766), azon belül pedig Keresztély Ágost prímás, szász-zeitzi herceg iratai című állományban található (1700–1725), aki először koadjutorként, majd 1707-től prímásként kormányozta az esztergomi egyháztartományt.
Ebben az állományban található az esztergomi érsek protokollumainak egyike, az 504. számú irattár (kötet), mely az említett szentantali kegykép véres könnyezésének aktáit tartalmazza. A jegyzőkönyv tartalma nemcsak egyháztörténeti jellegű, mivel jobb rálátást enged az Esztergomi Főegyházmegye korabeli egyházjog szerinti egyházkormányzatára, valamint az esztergomi érsek, az általános helynök, s az általuk megbízott inkvizítor, valamint a Consistorium Judiciale Strigoniesis, vagyis az Esztergomi Bírói Testület közötti kapcsolatra s ezek jogaira és kötelességeire, ezért részegyházjogi arculatú is.
A vizsgálatról készült jegyzőkönyv első fontos dokumentuma az esztergomi érsek általános helynökének, Pyber Lászlónak Nagyszombatban kelt latin oklevele, mellyel elindítja a csodának mondott eseményt vizsgáló egyházi eljárást. A vizsgálattal Mednyánszky László püspököt bízza meg, aki inkvizítorként a maga mellé vett munkatársakkal lebonyolítja a processzust. Az általános helynök az oklevélben pontos utasítást ad az eljárás végrehajtására, történetesen, hogy az inkvizítor „menjen el a csallóközi Páduai Szent Antalnak szentelt ferences kolostorba, s ott tartózkodván mind a két nemen lévő összes személyt egyenként, úgy szerzetesrendit, mint világi állapotút, kivétel nélkül arról a csodás dolognak igazsága felől, mely látható volt ugyanabban a tiszteletreméltó kolostorban a Boldogságos Istenszülő Szűz képén megvalósulni, gondosan vallassa és az ő jelenlétükben perelje.” A helynök azt is elrendeli, hogy a személyek vallomásuk előtt esküt tegyenek az Isten Szent Evangéliumaira, a szerzetesek és egyháziak pedig a papi lelkiismeretük tisztaságára. Az általános helynök kérdéseket is csatol az oklevélhez, melyeket a kiküldött püspök feltett a tanúknak, összesen harminc világi és tizenegy egyházi személynek.
A levéltári anyagban a kérdőpontok mellett az esküszöveg is fellehető. Az egyházi személyek latinul, a világiak magyarul tették le az esküt. Tanulmányunkban e két szöveget hasonlítjuk

össze, beágyazva azokat az egyházi eljárásjog történetébe és korabeli gyakorlatába, tekintettel más magyarországi kegyképek újkori könnyezésére is, s az azokra irányuló egyházi eljárásokra. E kutatásra azért van szükség, mert minél inkább feltárjuk az újkori kegyképtisztelet eredetét, annál inkább komplexebb képet kapunk a barokk kori vallásosságról. A teológiai diszciplínák mellett a modern vallástudomány, mint bölcsész- és kultúratudomány is érdeklődéssel fogadhatja tudományos értekezésünket, hiszen vallásosság számos eleme fellelhető benne. Munkánk során a szentantali könnyezés levéltári aktáit, valamint a könnyező képek tiszteletét bizonyító számos forrást és szakirodalmat használtunk föl.

ESZKATOLÓGIAI NÉZETKÜLÖNBSÉGEK A HÉBER BIBLIÁBAN: A QOHELET ÉS A PRÓFÉTÁK

TROMBITÁS MÁRTA

Babes-Bolyai Tudományegyetem

Alszekció: Vallási iratok interpretációja

marta.trombitas@ubbcluj.ro

Kulcsszavak: Qohelet; Próféták; eszkatológia; végítélet; Második Szentély kora; történeti fejlődés;

Az eszkatológia mint a végső dolgokról (ἔσχατον) való beszéd és arra való bölcseleti reflektálás (λόγια) első pillantásra ugyan nem tűnik olyan kiemelkedő fontosságú témának a Héber Bibliában, a keresztény hagyomány Ószövetségében, mint a későbbi teológiai diszkurzusokban, a végső idők kérdése tágabb értelemben véve az ókori Izrael szent irataiban is megjelenik. Különösképpen egyes megfogalmazások, mint pl. a *bᵉʾaḥᵃrîṯ hayyāmîm* („az utolsó napokban"; vö. Gen 49,1; Iz 2,2; Jer 23,20), vagy bizonyos témák, mint az újjáalkotott Izrael (vö. Iz 56–58), az új Sion (vö. Iz 42; 65–66) vagy „az Úr napja" és az ahhoz kapcsolódó isteni ítélet (vö. Iz 2; Joel 2) kapcsán. Ezek az „eszkatologikus" jellegű megfogalmazások és témák elsősorban a prófétai irodalomban jelennek meg, ahol mind a világ, mind Izrael, mind pedig az egyén végső sorsára vonatkozhatnak. A prófétai jövendölések a görög, elsősorban a platóni filozófiától eltérően – ami a keresztény eszkatológiára is sok szempontból rányomta a bélyegét – a történelem végét holisztikusan szemlélik, amelynek során nemcsak a szellem és a láthatatlan valóság lesz érintett, hanem vele együtt elválaszthatatlanul a fizikai realitás is. Ebből kifolyólag a jelen történései, minden földhözragadt részletével együtt, különös fontosságot kapnak, mivel végső soron a történelmet lezáró isteni ítélet koordinátarendszerébe kerülnek.

Ennek az általános prófétai felfogásnak ellentmondani látszik a Héber Biblia egyik sajátos bölcseleti írása, a Qohelet, vagy más néven a Prédikátor könyve, amelyben ugyancsak kiemelt fontossággal bír a mindent lezáró isteni ítélet, viszont elhalványulni látszik a próféták által hangsúlyozott jelen és jövő közötti kapcsolat, ahol a jelen cselekedetei a jövő következményeivel elválaszthatatlanul összetartoztak (*Tun–Ergehen–Zusammenhang*). A Qohelet könyvében ugyanis a véget jelentő isteni ítélet hangsúlyozása ellenére a fókusz elsősorban a jelen megélésének a fontosságára helyeződik. A prófétai írásokkal és a tradicionális bölcsességi felfogással ellentétben (vö. Példabeszédek könyve) az értékesnek tartott cselekedetek és magatartásformák, amelyek a jövő proszperitásának, az Isten által elvárt életnek és a kedvező végítéletnek a feltételei voltak, az elmúlás tragikumának fényében itt elveszíteni látszanak a fontosságukat.

Előadásomban annak az eszkatológiai nézetkülönbségnek szeretnék utánajárni, amely a felszín alatt meghúzódik a prófétai irodalom és a Qohelet világlátása között. Az előadás három fő részt tartalmaz: 1) először röviden körvonalazom az eszkatológiai témák megjelenését és fejlődését Izrael szent irataiban, különös tekintettel a prófétai irodalomra; 2) ezután körvonalazom azokat

a főbb metszéspontokat, ahol találkozik a Próféták és a Qohelet kérdésfelvetése a végső időkkel kapcsolatban; 3) végül pedig rámutatok a Qohelet végső időkre vonatkozó felfogásának a sajátosságaira, elsősorban azokra a hermeneutikai irányvonalakra, amely szerint újraértelmezi a világ, Izrael és az egyén történelmét lezáró isteni ítéletet a jelen tapasztalatainak a fényében. A történeti kritika módszerét segítségül hívva az elsődleges célom annak feltárása, hogy a Második Szentély korában egyes központi teológiai témák mennyire különböző értékelést kaphattak, valamint a különböző nézetek hogyan viszonyulhattak egymáshoz, kiegészítve és olykor ellentmondva egymásnak.

Irodalomtudományi szekció / Literature Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

COETZEE AND PARRHESIASTIC COURAGE: A CRITIQUE OF APARTHEID AND COLONIAL DISCOURSE IN LIFE AND TIMES OF MICHAEL K AND FOE

BABA **JAFAR**

University of Szeged

Alszekció: Társadalmi és történelmi meghatározottság / Social and Historical Determination

jafarbbaba@gmail.com

Kulcsszavak: apartheid, power-knowledge, colonial discourse, parrhesia, J.M. Coetzee, courage of truth.

Apartheid serves not only as a backdrop against which J. M. Coetzee sets his novels but rather as a microcosm through which he addresses the broader issue of colonial discourse. Despite the fact that the evils of apartheid and its consequences for both whites and blacks in South Africa have affected his literary preferences, it is noteworthy that Coetzee addresses the broader issues of responding to, rewriting, or re-imagining texts and contexts that have significantly shaped the literary and social landscapes in terms of propagating colonial ideologies of supremacy and misrepresentation. In this respect, Coetzee's distinct yet interconnected novels Life and Times of Michael K (1983) and Foe (1986) offer a profound critique of both apartheid and colonial discourse, deconstructing power hierarchies and social structures, amplifying marginalized voices, and calling for a model of universal resistance.

Life and Times of Michael K can be viewed as a medium for Coetzee to assert the liberal white voice, which directly attacks, resists, and attempts to subvert the oppressive and discriminatory history of the apartheid system in South Africa through the lens of the non-white Michael K and his interactions with the white-controlled society. Coetzee's subsequent novel, Foe, offers a unique literary landscape that shares similar characteristics of colonial and apartheid contexts, yet with a narrative twist that places more emphasis on confronting colonial discourse. In this regard, this paper aims to discuss how, through these novels, Coetzee does not only criticize the dehumanizing effect of apartheid but also question the roles of liberal whites and their moral imperative to interrogate their ethical obligations within a colonially-established system of discrimination and racial segregation. Moreover, in the culmination of this paper, my endeavor will be to illustrate how the revolutionary temper of Coetzee's works aligns with the Foucauldian concept of the "courage of truth," which explores the power-knowledge relationship as well as the dynamics of discourse, engaging with the theme of parrhesia. The paper seeks to reveal how Coetzee's parrhesiastic courage is evident in challenging and highlighting the injustices of the apartheid regime in his novels. Being a liberal white South African who criticizes a regime to which he belongs, Coetzee engages in questioning the privileges and moral complexities associated with the white race in South Africa, thus facing the risk of exclusion and alienation.

INTERTEXTUALITÁS ÉS ERDÉLYISÉG KOVÁCS ANDRÁS FERENC KÖLTÉSZETÉBEN

BOCSKOR-SALLÓ LILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi és történelmi meghatározottság / Social and Historical Determination

lillakor@gmail.com

Kulcsszavak: intertextualitás, erdélyiség, identitás, imitáció, irónia, ideológia

Témám az intertextualitás és erdélyiség Kovács András Ferenc költészetében. A kilencvenes években értelmezőközösségek és kritikusok kitüntetett figyelmet szántak a marosvásárhelyi költő újszerű lírai beszédmódjára. Bár 2002 után megtorpanni látszott a kritika, most mégis úgy tűnik, hogy a poétikai korpusz újraolvasásra és újraértelmezésre kényszeríti a kutatókat. Itt utalnék Szilveszter László Szilárd, Balázs Imre József, Lőrincz Csongor, Payer Imre, Harmath Artemisz, Horváth Kornélia, Kerti Anna Emese kritikáira.

Kovács András Ferenc költészete azért egyedülálló, mert olyan korszakhatár küszöbén áll, amely nem csak poétikai, hanem történelmi-politikai szempontból is jelentős: az 1989-es fordulat az erdélyi magyar irodalmat is jelentősen átírja. Ebben a meglehetősen bonyolult helyzetben születik meg az újfajta, igen termékeny lírai beszédmód. A történelmi-politikai szempont bevonását az eddigi recepció kevésbé kutatta, inkább a szereplírával, a kulturális emlékezettel, a játékossággal és az iróniával foglalkoztak a kutatók KAF költészetével kapcsolatban. Számomra azért tűnik jelentősnek ez a szempont, mert újraolvasásra, újraértelmezésre kényszerít. Ezért kutatni kezdtem az erdélyi/romániai magyar irodalom fogalmának sokszor ambivalens olvasatait. A meghatározás kialakulását szintén korszakhatár jelzi, a trianoni döntés következményeként jött létre.

Véleményem szerint Kovács András Ferenc költészete visszahelyezi az erdélyi magyar lírát a magyar-és világirodalmi kánonba. Azt vizsgálom, hogy csupán szerepjáték és játék, irónia és utánzás van ezekben a szövegekben, vagy pedig felsejlik a textusok mögött az az autentikus beszédmód, amely a sajátságos erdélyi léthelyzetből fakad. Az intertextusok és maszkok, dialógusok mögött mindig visszaköszön Kovács András Ferenc erdélyisége mint szilárd költői identitás.

Célom az erdélyi költő lírájának minél átfogóbb elemzése az erdélyi és a magyarországi recepció segítségével. Ezt a lírát a kisebbségi sorsból fakadó sajátságos történelmi-politikai-társadalmi léthelyzet teszi egyedivé. Kulcsfogalmaim: intertextualitás, erdélyiség, identitás, imitáció, irónia és ideológia.

A továbbiakban megvizsgálom az erdélyi magyar *irodalmi ideológiák* rendszerét, a *költői beszédmódokat*. Ezeket a diszkurzív alakzatokat, poétikai hangnemeket KAF beépíti saját költészetébe. Nem kívánom leírni az erdélyi magyar irodalomtörténeti állomásokat, csupán a politikai–ideológiai konstrukciókat és poétikai beszédmódokat értelmezem a transzilvanizmustól napjainkig, Reményik Sándortól Kovács András Ferencig.

A történeti olvasat kitér a történelmi-politikai helyzet vizsgálatára, az irodalomra gyakorolt hatására és ennek következményeire. A következő módszer már a konkrét szövegek értelmezése. Feltevésem szerint Kovács András Ferenc lírája szervesen kapcsolódik az erdélyi magyar líra képviselőihez, Áprily Lajos, Dsida Jenő, Kányádi Sándor és Farkas Árpád költészetéhez. Ugyanakkor abban látom kiemelkedő szerepét, hogy az erdélyi magyar lírát visszakapcsolja a világirodalmi diskurzusba és ezzel felszámolja a tragikus-patetikus hangnemet, illetve a transzilvanizmus kezdeti ideológiáját.

A dolgozat következő részében Kovács András Ferenc költészetét elemzem. Feltevéseim szerint a költő a harmadik Forrás-nemzedék lírájának folytatója, de költészetében megjelennek korábbi transzilvanizmushoz köthető hangnemek is. Foglalkozom az intertextualitás kiteljesedésével KAF költészetében, a szövegközöttiség létmódjainak működését vizsgálom, a rejtett intertextusokat, a citacionalitást, az interdiszkurzivitás lehetőségeit, illetve megpróbálkozom az erdélyi magyar irodalom fogalmának ideológiáktól mentes újraértelmezésével.

Kovács András Ferenc az erdélyi lírai hagyomány hangnemét folytatja költői pályája kezdetén, későbbi köteteiben kiteljesedik az intertextuális játék, kiegészül a szereplírával és a költői identitás megtalálásával az erdélyi vonatkozás kapcsán. Végül az intertextuális játék általános szintűvé emelkedik, és ezáltal az erdélyi líra úgy kapcsolódik a magyar-és világirodalmi kánonhoz, hogy közben megőrzi sajátos beszédmódját, erdélyiségét. A kétezres években jelentkező metamodern generáció ezt a hangnemet folytatja a kortárs erdélyi költészetben. A posztmodern eszközei és irányzatai is megkérdőjeleződnek: a játék, az irónia, a dekonstrukció átértelmeződik.

Az intertextualitás ebben a korpuszban az imitáció fogalmának újraértelmezése, ezért súlypontjai az antikvitás görög-római hagyományaihoz nyúlnak vissza, és reneszánsz-barokk-klasszicista vonalon jutnak el a posztmodern polilógusig. Az idő és tér korlátainak ledöntését nem a „játék” szavatolja, hanem a klasszikus gadameri fogalmának időtlensége, amely az örök emberi sorskérdésekre, és ezen belül a kisebbségi/elnyomott/gyarmatosított csoportok, a globális-lokális ellentéteire és a költészet léthelyzetére is keresi a választ.

A NEMZETI IRODALOM FOGALMÁNAK KÉRDÉSE EGY HATÁRON TÚLI KÉRDŐÍVES KUTATÁS TÜKRÉBEN

DÁVIDNÉ BALÁZS RENÁTA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi és történelmi meghatározottság / Social and Historical Determination

balazsrenata@btk.elte.hu

Kulcsszavak: Kulcsszavak: nemzeti irodalom, határon túli magyartanítás, transzkulturalizmus, erdélyi irodalom, kérdőív

Előadásomban egy romániai középiskolai magyartanárok körében végzett kérdőíves kutatás eredményeit ismertetem, melyet 2023 decemberében és 2024 januárjában végeztem. A kutatás elsődleges kontextusát a disszertációm egyik részterülete képezi, mely a nemzeti irodalom fogalmát vizsgálja a finnországi és a magyarországi középiskolai irodalomtankönyvek és alaptantervek összehasonlító elemzésével. A kutatás másodlagos kontextusa a nemzeti irodalom fogalmi vizsgálatának kiterjesztése a határon túli régiókra, célja pedig feltérképzeni és megvizsgálni a magyar nyelv és irodalom oktatása során használt határon túli gimnáziumi tankönyveket a nemzeti irodalom szempontjára fókuszálva. A kutatás kezdeti szakaszában a vizsgálathoz erdélyi, felvidéki, kárpátaljai és vajdasági érvényben lévő középiskolai irodalomtankönyveket választottam azokra a kérdésekre fókuszálva, hogy a középiskolában használt irodalomtankönyvekben milyen viszony rajzolódik ki az anyaországi irodalomhoz, hogyan határozzák meg ezek a tankönyvek explicit vagy implicit módon (tárgyalt szerzők, témák révén) a saját irodalmi kultúrájukat, elhelyezik-e a helyi irodalomi mezőben, illetve reflektálnak-e arra a transzkulturális, határok fölötti, nyelvileg és kulturálisan is heterogén közegre, amelyben a magyar irodalom létrejön; megjelenik-e, s ha igen, miben mutatható ki, a tankönyvek érzékenysége az erdélyi, vajdasági stb. jelleg iránt. A kutatás előrehaladtával szükségesnek éreztem a kérdésfelvetések hitelesebb megválaszolása érdekében összeállítani egy kérdőívet, amelyet gyakorló magyartanároknak címeztem. Előadásomban az erdélyi magyartanárok számára kiküldött kérdőíves kutatás eredményeit ismertetem. A kérdőív teljesen anonim volt, és három fő kérdéskörre tagolódott. Az első, alapadatokat tartalmazó rész a válaszadó tanítási éveinek számára, az iskola profiljára és a tanított évfolyamokra kérdezett rá. A középső rész a válaszadók tankönyvhasználati szokásait mérte fel. A határon túli régiókban sokkal nehezebb a tankönyvutánpótlás megoldása, ezért lehet feltételezni, hogy a tanárok nem pusztán az engedélyezett, de régen kiadott tankönyvekből tanítanak, hanem általuk korszerűbbnek ítélt segédanyagokat is használnak. A kérdőív harmadik része a nemzeti irodalom és határon túli irodalom viszonyára fókuszált. Ezek a kérdések arra vonatkoztak, hogy milyen mértékben és minőségben vannak jelen a helyi szerzők az irodalomtanítás során, illetve mennyire reflektálnak a nemzeti irodalom és a határon túli irodalommal kapcsolatos fogalmakra a tanórán. A kérdőívet 33 tanár töltötte ki, válaszaik pedig egyrészt naprakész információkkal szolgálnak az erdélyi irodalomtanítás helyzetéről, másrészt rámutatnak a nemzeti irodalom fogalmára való reflektálás lehetőségeire és megkerülhetetlenségére a középiskolai oktatásban.

Az előadásom alapját képező kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

A *DZSIHÁD ÉRDEMEI (FEŻĀ'ILU'L-JIHĀD)* CÍMŰ XVI. SZÁZADI OSZMÁN-TÖRÖK NYELVŰ, FRANCIA NEMZETI KÖNYVTÁRBAN TALÁLHATÓ KÉZIRAT VIZSGÁLATA

DURMUS-HONFI GABRIELLA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

durmus.honfi.g@gmail.com

Kulcsszavak: dzsihád, oszmán-birodalom, nők szerepe a korban, kézirat, vers

A XVI. századi Oszmán Birodalom legfőbb ismertetőjegye a magyar történelem szempontjából is meghatározó európai hadjárata volt. Így nem meglepő, hogy az adott korban, ami egyébiránt részben egybeesik a klasszikus oszmán irodalom fénykorával is, a számtalan vers és próza mellett olyan írások is készültek, amelyek a harccal és a dzsiháddal kapcsolatosak.
A dzsihád témakörét tárgyaló írások közül jelen tudásunk szerint kettő példány egy XVI. századi oszmán-török költőnő, Ayse Hubbi Hatun tollából származtatható. A rövidebb, 40 oldalas kéziratot az 1980-as években fedezték fel, majd publikálták bizonyos részeit. Míg a hosszabb, 140 oldal terjedelmű kézirat csak 2017-ben vált ismertté.
Előadásomban elsődlegesen az újonnan felfedezett írással foglalkozom. Megpróbálok magyarázatot adni arra, hogy a mű miért ismeretes két különböző címen, nevezetesen *Fezail'ul-jihad* (A küzdelem érdemei) és *Imadu'l-jihad* (A küzdelem oszlopai). Ezek után bemutatom a kézirat felépítését, tartalmát és verseit.
Az oszmán-török versekre jellemző, hogy a versek utolsó párverse tartalmazza az írói álnevet. A most vizsgált írásban hat helyen fordul elő Hubbi írói álneve, amely egyértelmű bizonyíték arra, hogy ő a mű szerzője. A kézirat legfőbb érdekessége abban rejlik, hogy a XVI. századi Oszmán Birodalomban nem kifejezetten találunk olyan költőnőt, aki a dzsiháddal foglalkozna. Ezzel összefüggésben pedig mindenképpen szót kell ejteni Ayse Hubbi Hatun személyéről, aki nőként ért el fontos befolyást a palota ügyeibe, ami szintén rendhagyó volt az adott korban.
Előadásom során a vizsgált szöveg tükrében tisztázom a *dzsihád* fogalmát és a fogalom XVI. századi értelmezését. Felépítés és tartalmi szempontok alapján összehasonlítom az újonnan előkerült kéziratot a már korábban ismert írással. Végezetül a többi dzsiháddal kapcsolatos kéziratot is figyelembe véve megpróbálom elhelyezni időrendi sorrendben a vizsgált szövegeket.
A munka nehézsége, hogy míg a korábbi, rövidebb kézirat egy részét már publikálták latin betűs átírással, addig az újonnan felfedezett, hosszabb terjedelmű kéziratról nem készült teljes latin betűs transzliteráció, ezért magam készítettem el azt.

BOLAÑO IN HUNGARIAN: EDITION AND RECEPCION

HORVÁTH LÍVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi és történelmi meghatározottság / Social and Historical Determination

h.livia05@gmail.com

Kulcsszavak: Roberto Bolaño, translation, edition, reception

In the first decades of the 21st century, Roberto Bolaño's name became increasingly well known: his works have travelled the literary market from the influential literary centres (e.g. the United States, Germany) to smaller countries. His rapid and spectacular rise to success has been the subject of numerous research and critics, but the majority of these studies have focused primarily on the canonisation of Bolaño's works in the United States and his role in world literature. The success of Roberto Bolaño's translations illustrates the functioning of the literary market and the network of factors that are necessary for the canonisation process of an author. Among these factors, it is worth highlighting the role of publishers, editors, translators, critics, literary agents and literary prizes, among others. In order to better understand Bolaño's international success, it is essential to look at how his works have been distributed and critically received in different countries. In my presentation, I will present the process of Roberto Bolaño's publishing and reception in Hungary: I will examine the chronology and publishing background of his published works, with a particular focus on his change of the publisher house in 2016 and the critical response in Hungary, and then compare it with the Chilean author's international publishing history and recognition. What is the reason for the fact that in Hungary, as in the United States, Bolaño's works have not been published in the order of their original publication? How did Bolaño achieve such recognition in our country that one of his major works, 2666, was chosen as Book of the Year on Könyvesblog in 2016? The aim of my presentation is to shed light on the general process and factors of canonisation of translations of Bolaño's, and to present and summarise the review and critical writings on Bolaño's works. What do Hungarian critics think of Bolaño? What is the target audience of these writings? How have Bolaño's works influenced the Hungarian literary canon?

MARINA CARR AS A POST-CELTIC TIGER AUTHOR

JABER **SOLTAN**

University of Szeged

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

sultan.japer@yahoo.com

Kulcsszavak: Adaptation, Greek tragedies, Irish theatre, Celtic Tiger, New Ireland

The Irish theatrical practice of reimagining Greek and Celtic myths persisted throughout the twentieth century, with playwrights adapting and altering these ancient stories to resonate with the unsettled political and cultural landscape in Ireland. The majority of authors followed the steps of their predecessors in the Irish Literary Revival where authors like William Butler Yeats and Lady Gregory (amongst others) adapted ancient myths to "add meaning of authority to Irish texts" (Chacon). Marina Carr, a remarkable Irish playwright, bravely breaks away from the traditional norms of Irish theater. Her innovative writing sets her apart as a notable figure in the theatrical scene. Her works transcend the limits of both English and Irish literature, introducing a fresh portrayal that captures the changing Irish society. Carr's stories embody the essence of a "New Ireland" as she fearlessly challenges conventions and provides novel insights into Irish identity and culture. This study analyzes Marina Carr's unique contributions as a post-Celtic Tiger playwright, highlighting her adaptation of Greek myths to an Irish setting. Through plays like By the Bog of Cats, Carr questions social conventions and tackles issues such as motherhood, alienation, religion, land possession, and gender expectations. The essay draws comparisons between Carr's protagonist, Hester Swane, and Euripides's Medea, shedding light on Carr's bold depiction of marginalized individuals in Irish society. Additionally, Carr's exploration of shattered identities and incorporation of humor within tragic tales brings depth to her characters and storylines. By analyzing her unique approach and the way she portrays modern Ireland, the paper aims to demonstrate Carr's significance as a bold and insightful voice in contemporary Irish theater. Through her narratives, Carr disrupts traditional Irish stereotypes and interrogates societal norms, providing a complex and nuanced perspective on the multifaceted challenges facing Ireland after the Celtic Tiger era.

„ÉN, MI - ŐK" LAKATOS MENYHÉRT: FÜSTÖS KÉPEK CÍMŰ REGÉNYÉNEK PÉLDÁZATKÉNTI ÉRTELMEZÉSI LEHETŐSÉGEIRŐL

JÁNOS EMÍLIA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

dr.janos.emilia@gmail.com

Kulcsszavak: cigányirodalom, példázat, mese, mise en abyme, autofikció, önéletírói paktum

A cigányirodalom terhelt fogalom; értelmezésére elsőként Csengey Dénes tett kísérletet, ő készítette el az első kismonográfiát (1986) is. A cigányirodalom a származás és a kétnyelvűség sajátos aspektusában jelenik meg: nem cigány származású szerző a cigányságról (Arany János A nagyidai cigányok, 1851), a cigány származású szerző saját nyelvén (Bari Károly Le véseszki déj, cigány népmesék és néphagyományok, 1990), a cigány származású szerző nem cigány nyelven (Lakatos Menyhért Füstös képek, 1975). A magyarországi kortárs cigányirodalom kiemelkedő szerzői Bari Károly (1952), Szécsi Magda (1958), a fiatalabb generáció képviseletében Jónás Tamás (1971) és Veszprémi Szilveszter (1997).
Lakatos Menyhért regényét (1975) a sikert követően rövid időn belül kétszer is kiadták, majd a kétezres években irányult rá ismét a figyelem. A művet közel harminc nyelvre fordították le, recepciója meglehetősen sokszínű: szociográfiai, vagy a holocaust traumáját feldolgozó, avagy cigány(sors)regényként, pikareszkelemeket is tartalmazó nevelődési regényként, és identitás(keresési)regényként is értelmezik (például Pernyész Anita).
Kutatásom célja igazolni, hogy a regény jelentése a szövegen belül is megteremtődik. Megközelítésemben a pszichológiából indulok ki: az ember társas lény, kisebb-nagyobb közösségben és mellett él, viselkedését szociálpszichológiai tényezők is befolyásolják. Ebben a kontextusban az én, mi és ők személyes névmások nemcsak a regény térpoétikai kereteit (putri, Cigánypárizs, falu, város) és a periféria kérdését, hanem az annak határait jelentő társadalmi kérdést (integráció-szegregáció) is felvetik, kijelölik a különböző emberi és közösségi viselkedés- és magatartásmintákat is.
A regény megjelenésének érájában a parabolikus beszédmód, a példázatok az irodalomban hangsúlyosabban voltak jelen, és bár a szerző apostoli példaként, élete, munkássága példázatként is értelmezhető, a mű példázatkénti olvasatát nem ezen tényezők generálják. Feltételezésemet részben a magyar népmesei hagyományból [a bibliai A gazdag és Lázár példázatáig (Lk. 16:9-31) visszavezethető, Benedek Elek 1901-ben megjelent, Magyar mese- és mondavilág I. kötetében szereplő, Krisztus és a fösvény asszony], részben a cigány (nép)mesei hagyományból származó, a regény szerves részét képező példázatokkal kívánom alátámasztani.
A cigány (nép)mesékben különböző meseműfajok keveredhetnek, az erkölcsi tartalom, a tanulság másként implikálódik. A mese mint példázat közelebb áll a mindennapi élethez, nem igényel nagy fokú elvonatkoztatást, jelképesség, allegorikusság alig jellemzi. Mivel a valóság,

a képzelet, a(z eredet)monda és a mese határa nehezen választható el, így megnehezíti a regényen belül az egyes példázatok mise en abyme-kénti leválasztását, de annak elkülönítését is, hogy a valóság példázatos-e vagy a mese. Feltevésem igazolásához Réger Zita (Utak a nyelvhez, 1990) és Vekerdy József (Cigány nyelvjárási népmesék, 1985) kutatására támaszkodom. A regény fiktív valóságának és az abban szereplő mesék mint fiktív műfajok erős koherenciája felveti az autofikció kérdését, de alátámasztani látszik Philippe Lejeune önéletírói paktumának elméletét is.

A kutatás szélesítheti a diszkurzust, árnyalhatja a mű jelentésképzésének lehetőségeit, függetlenítve magát keletkezéstől, a szerzőtől és származásától, teret nyithat továbbá a cigány meséknek mint példázatoknak a magyar és más nyelvű szépirodalmi művekben történő további vizsgálatához, de etimológiai analízis mellett más példázatokkal való összevetése is termékeny alappá válhat.

A HASBAN MARDOSÓ SZORONGÁSRÓL: EVÉS, EMLÉKEZET ÉS SZORONGÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI RUBIN ESZTER "MINEK SZENVED, AKI NEM BÍRJA" CÍMŰ REGÉNYÉBEN

KÉRY ANNA LILLA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

keryannalilla@gmail.com

Kulcsszavak: családregény, lélektani regény, holokausztirodalom, transzgenerációs trauma, emlékezet

Az elmúlt évtizedekben a kortárs magyar irodalom megnövekedett érdeklődéssel fordult a múlt, annak elbeszélhetősége, a kollektív és egyéni emlékezet, illetve az ehhez szorosan kapcsolódó történelmi és egyéni traumák iránt. Nem véletlen, hogy a kortárs magyar próza újra felfedezett műfajai közé tartozik a történelmi regény és a családregény, s ezeken belül az olyan szokatlan nézőpontok és elbeszélői technikák, melyek a történeti múlt új olvasatait teszik lehetővé.
A családi múlt és emlékezet, illetve a trauma elbeszélhetősége Rubin Eszter prózájának visszatérő kérdéskörei közé tartoznak. Különösen izgalmas ebből a szempontból a Minek szenved, aki nem bírja (2021) című regénye, melyben korábbi köteteinek (Barhesz, 2012; Bagel, 2016; Árnyékkert, 2019) egyes kérdései és motívumai újraértve tűnnek fel. A Minek szenved, aki nem bírja három generáció anya-lánya kapcsolatain keresztül ábrázolja, hogy az elhallgatott múlt, jelesül a holokauszt traumája, hogyan határozza meg egy harmadgenerációs túlélő életét és identitását. Pető Hanga értetlenül figyeli, hogyan válik mindennapjainak alapélményévé a kirekesztettség, szorongás és a meg nem engedett létezés, hogyan uralkodnak el rajta az olyan betegségek, melyek az élet természetesnek vélt területeit veszik célba: a légvételt és a táplálkozást.
Az autofikciós elemekben gazdag szöveg egyszerre olvasható női családtörténetként és lélektani regényként, s egyes helyeken felkínálja magát a szöveg „gasztro-olvasata” is. Az ételleírások, receptek és az étkezések leírásai ebben a regényben nem válnak szövegszervező elemekké, mint a szerző korábbi művei, a Barhesz (2012) és a Bagel (2016) esetében, melyekre sokkal inkább alkalmazható lenne a gasztroregény műfaji meghatározása. Ugyanakkor a táplálkozás és az ételhez való viszony fontos részét képezik annak a motivikus hálónak, melyben az emlékezet, az evés, a szorongás, a betegség és ezek korporeális sajátosságai mind az identitásválság kifejezőivé válnak. Az ételek, az ételekről való beszéd és az emlékezet összefüggéseinek kiemelt fontossága a szöveget a táplálkozási élettörténet-írás Louise O. Vasvári által is kutatott hagyományához közelítik. A koncentrációs táborokban az éhezők női foglyok recepteket osztottak meg egymással, az ételről való írás és beszéd pedig a túlélők és leszármazottaik emlékezeti munkájában is fontos szerepet játszik. Regényelemzésem középpontjában a regény olvasási lehetőségei mellett ennek a motivikus hálónak az értelmezése, illetve annak a kérdésnek a vizsgálata áll, hogy a szöveg miként kapcsolódhat a táplálkozási élettörténet-írás női és zsidó hagyományához.

NŐI JELLEMÁBRÁZOLÁS JÓKAI MÓR KÉSŐI REGÉNYEIBEN

KOLLMAN RENÁTA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

ducarenata2@gmail.com

Kulcsszavak: Jókai Mór, jellemábrázolás, vehemencia, női egyenjogúság, regény

A 19. század végén Európában és Magyarországon is egyre égetőbb probléma lett a nők egyenjogúsága, s az erre irányuló mozgalmakat maga Jókai Mór is lelkesen támogatta. Olyannyira, hogy nyíltan szembeszállt az elismert kritikus, Gyulai Pál nőket elmarasztaló véleményével, s ellenvéleményének többször hangot is adott különböző írásaiban. Öregkori regényeiben számos olyan női karakterrel találkozhatunk, akik – már-már a férfiakkal vetekedő – kiemelkedő tetteket hajtottak végre (akár a szabadságharcért, akár a magánéletükben). Sok esetben úgy jelennek meg ezek a női szereplők, mint a vehemencia mintapéldái. Néhány, a nők önállósulási kísérletét boncolgató regény is született a sokarcú Jókai tollából. Az időskori – főként felesége, Laborfalvi Róza halála utáni – regényeiben megjelenő női karakterek ábrázolása meglehetősen széles palettán mozog. Ugyanúgy találkozhatunk mindent egy lapra feltevő, bátor, erős női jellemekkel, mint a férfiak oldalán passzívan megjelenő, szelíd, engedelmes, odaadó nőkkel. A szerző ezekben a regényekben valósággal kinyílt a női jellemek ábrázolásának tekintetében. Ennek ékes bizonyítékai a De kár megvénülni, illetve az Öreg ember nem vén ember című regényei, amelyekben minden történet egy-egy női jellem köré épül, azzal a különbséggel, hogy míg az előző egy lineáris szerkezetű mű, amelyben a női szereplők találkoznak egymással, utóbbi egy körkörös, a főhős öntudatra ébredésével (a történetben felébredésével) folyamatosan újrainduló történetfüzér, elkülönült, csak a főhős számára ismert női karakterekkel.

Előadásomban az említett két regénnyel foglalkozom, megvizsgálva a női jellemfestés módszereit, s kísérletet teszek a két mű szerkezeti összehasonlítására is. Mindkét regény az öregedés és az öregkor kérdésével foglalkozik. Az idősödő Jókai gondolatkísérletei ezek a regények, melyekben esélyeket latolgat, szembenéz saját elmúlásának lehetőségével mindezt teszi a rá jellemző humorral és derűlátással.

EGY ÚJ PÁRHUZAM BALASSI MAGA KEZÉVEL ÍRT KÖNYVÉHEZ: GUIRAUT RIQUIER

MOLNÁR CINTIA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

sissib17@gmail.com

Kulcsszavak: kiadástörténet, fiktív önéletrajzi verseskötet, őrzőkódex, éneksorrend, szinekdoché, ciklusszerkezet

A Balassi-szakirodalomban gyakran felmerül az a hiány, hogy Balassi Bálint közel 100 versen átívelő, fiktív önéletrajzi kötetéhez nem ismerünk világirodalmi párhuzamot. Éppen ezért Horváth Iván, 2018-ban a Credoban megjelent tanulmányában olyan szonetteket elemez, amelyek a Balassi könyvét is meghatározó oxümoron alakzatával élnek a vers zárlatában. Ezen szövegeknek mindegyike a bűn és az üdvösség ellentmondó kapcsolatára épül, és jórészük egy szinekdochével sejteti is a végkifejlet ellenpontozó gesztusát, az isteni kegyelem érvényesülését a descensióba futó történet felett. Horváth Iván elsőként Jean de Sponde Tout s'enfle contre moy kezdetű szonettjét idézi, melyben periodikusan váltják egymást ördögi és kegyelmi állapotok, s a szonett épp szerencsés pillanatban ér véget. John Donne Thou hast made me c. költeményében a másíthatatlan vas-szív a keményebb anyagú „adamant" mágnes (Isten metaforája) erőterébe kerül, az At the round Earths imagin'd corners kezdetű versben pedig az alany sürgetően bűnbánatot kíván a maga számára tudván, hogy a bűnbánat az üdvösség előfeltétele. Balassi kötetének végén egy számszimbolikus jelkép utal arra, hogy a műszubjektum által oly sokat tervezett istendicsérő kötet annak ellenére is elkészül, hogy e műszubjektum látszólag elfeledte ezirányú terveit és morális aggályait. Korábban amellett érveltem, hogyha a műgond a másoló munkájára is kiterjed a lírai történet alanyi hitelességének a védelmében, akkor visszatérhetünk a dantei mintához: pontosan 99 verssel számolhatunk, melyeknek egységét garantálja a kötetszinten érvényesülő aranymetszés, a kötetszintű középpontos szimmetria és a harmadik 33 versből álló ciklus mint a kompozíciót kicsinyítő tükör. Jelen előadás ehhez a kötetszerkezethez kíván világirodalmi párhuzamot ajánlani Guiraut Riquier (1230 k.-1292), az „utolsó trubadúr" könyvével. Riquier és Balassi könyve egyaránt egy fiktív önéletrajzi kötet, amelyeknek nem csak a ciklusszerkezete, hanem a kiadástörténete is meglehetősen hasonló. Ha az őrzőkódexeik éneksorrendjét követjük, mindkét esetben egy sokrétű kötetkompozíciót fedezünk fel, amelyekre egyaránt igaz a statikus és dinamikus szimmetria, a hármas felosztás és a szinekdochével sejtetett kötetszerkezet, azaz a felszínen fragmentált szerveződés. A világirodalmi párhuzammal a Fragmenta-elmélet érvrendszeréhez kívánok csatlakozni, jelezve egyúttal, hogy a ciklusszerkezet leírása bővíthető. Riquier és Balassi könyvének hasonlósága figyelmünket a humanizmus realista szemléletmódjára irányítja tovább.

A STUDY OF BOREDOM IN SAMUEL BECKETT'S MOLLOY

NABAVI **SEYED HOSSEIN**

Eötvös Loránd University

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

seyedhosseinnabavi@yahoo.com

Kulcsszavak: Boredom, Mood, Attunement, Dasein, Authenticity

Moods can reveal a great deal about who we are and how we live since it seems that we are always in a mood. Our existence is determined by our moods. The way we are affected or moved by the world is expressed in our moods which means they can reveal something from our encounter with the world. Boredom is a mood that we have all felt in our lives and it is a mood that we all know. This research centers on the profound role of boredom, as expounded by Martin Heidegger, in unlocking the essence of human existence. Grounded in the concept of "Dasein," signifying the unique mode of human being, our study explores how boredom can be integral to our engagement with the world. This paper will first review some studies about the works of Samuel Beckett and Martin Heidegger. And then through an analysis of boredom in Samuel Beckett's novel, Molloy, the first novel in his trilogy, it aims to unveil the profound significance of boredom, revealing that it is not an ephemeral state but a foundational component of our existence and how it may mirror the existentialist struggle with meaninglessness and absurdity. The two main characters of the novel, namely Molloy and Jacques Moran, exemplify the complexities of human existence and they both seem to be struggling with boredom in their lives. The analysis shows the protagonist of the novel, Molloy, is feeling profound boredom and experiencing the nothing in a Heideggerian sense, while the antagonist, Moran, who experiences boredom at the beginning of the second part seems to be able to at least change his attitude towards life by the end of the novel. This research invites further exploration, deepening our understanding of moods as gateways to the human condition and enriching our grasp of their interplay with existence and authenticity

GÉRALD MESSADIÉ "JUDAS LE BIEN AIMÉ" CÍMŰ REGÉNYÉNEK ÉRTELMEZÉSE A KANONIKUS EVANGÉLIUMOK ÉS A "JÚDÁS EVANGÉLIUMA" TÜKRÉBEN

PAVLOVICS ZSÓFIA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

pavlovicszsofia@gmail.com

Kulcsszavak: kortárs francia irodalom, Gérald Messadié, Iskarióti Júdás, Biblia, Júdás Evangéliuma

Disszertációm témája a bibliai alakok újszerű ábrázolása és a bibliai történetek újraírása a kortárs francia irodalomban. Eddigi munkám során azt vizsgáltam, hogyan jelenik meg Pontius Pilátus Anne Bernet Mémoires de Ponce Pilate [Pontius Pilátus emlékiratai] és Éric-Emmanuel Schmitt L'Évangile selon Pilate [Pilátus evangéliuma] című regényében, Iskarióti Júdás Stéphane Arfi Három nap Jeruzsálemben és Schmitt L'Évangile selon Pilate című művében, a napkeleti bölcsek Michel Tournier Gáspár, Menyhért, Boldizsár, valamint Mózes Eleázár avagy a forrás és a csipkebokor című regényében. A további kutatás célkitűzései között szerepel annak tanulmányozása is, hogyan ábrázolja Mózest Jean-Luc Allouche Le roman de Moïse [Mózes regénye] című műve. Előadásomban nem térek ki az általam említett összes bibliai személy ábrázolására, csupán Iskarióti Júdást emelem ki, aki egyike a Biblia legismertebb, legvitatottabb, a művészetben leggyakrabban megjelenített alakjainak. A kortárs francia irodalomban számos példát találunk olyan művekre, melyekben valamilyen mértékben feltűnik Júdás, ezek közé tartozik Gérald Messadié 2007-ben megjelent Judas le bien aimé [Júdás, a szeretett tanítvány] című regénye. A szerző nem csupán néhány fejezetet szentel neki, hanem műve főszereplőjévé teszi. Összehasonlító elemzésem során rávilágítok arra, hogy mennyiben tér el Messadié Júdás-ábrázolása az újszövetségi szövegekétől és mennyiben hatott rá a Júdás evangéliuma apokrif irat, hogyan jeleníti meg Jézus és Júdás kapcsolatát, Júdásnak a tanítványok között elfoglalt helyét, Jézus letartóztatásában, keresztre feszítésében betöltött szerepét. Ezen kívül kitérek arra is, hogy Jézus alakjának értelmezése kapcsán milyen hasonlóságokra és különbségekre lehetünk figyelmesek, ha összevetjük az irodalmi művet a kanonikus evangéliumokkal és Júdás evangéliumával. Ezt alapul véve összehasonlítom a regényben fellelhető teológiai nézeteket az Újszövetségben leírtakkal és a Júdás evangéliumának szövegével. Elemzésem során alapul veszem Messadié Judas le bien-aimé című regényét, az újszövetségi evangéliumokat, a Júdás evangéliuma című apokrif iratot, továbbá a Júdással és az apokrif iratokkal kapcsolatos szakirodalmakat is felhasználom. Messadié regénye még nem jelent meg magyar fordításban, a kortárs francia irodalom részét képező, bibliai történetekre épülő művek kapcsán általánosságban elmondható, hogy hazánkban kevéssé ismert és kutatott területről van szó, az általam említett szépirodalmi szövegek nagy része csak idegen nyelven érhető el, Messadié Judas le bien aimé című regényéről magyar nyelvű elemzés tudomásom szerint még nem készült.

THE REFLECTIONS OF A DEADLY ART IN 18TH CENTURY CLASSICAL TURKISH POETRY: JĪVE BARDAĠI

SAYGILI DAMLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi és történelmi meghatározottság / Social and Historical Determination

damla17@student.elte.hu

Kulcsszavak: Classical Turkish Poetry, Kırımlı Raḥmī, Tāze-gūyī, Mercury, Tombac

Poetry collections (mecmuas) are one of the main sources of classical Turkish literature in terms of reflecting the literary taste and viewpoint of the period in which they were compiled. Unlike dīvāns, collections of poems containing the poetical texts of a single author, mecmuas, anthologies through their contents filtered through the personal taste of a compiler, provide us with a snapshot of what is fashionable in a given period. That is why it is possible to find the popular literary styles, motifs, and, moreover, reflections of real life in the mecmuas. Individuality, an essential element of the so-called Tāze-gūyī (fresh speech) movement that became prevalent in classical Ottoman literature in the 17th and 18th centuries, makes it difficult to understand new metaphors and interpret poems. However, a knowledge of the social life and the literary taste of the period and the comparative analysis of poems may facilitate the interpretation of new metaphors and unusual imagery identified with this style. The aim of the present study is to show how everyday life is reflected in classical Ottoman poetry through the career of a typically Ottoman motive "jīve bardaġı" (mercury cup) that occurs in a ghazal composed by an 18th century Ottoman poet Kırımlı Raḥmī. The manuscript used in this study is a poetry collection kept in the Nadir Eserler Collection of the Library of Istanbul Üniversitesi (TY. 3523). Although the compiler and the date of the compilation are unknown, as most of the poems in the collection were written in the 18th century, it is highly possible that the mecmua was compiled sometime in the 18th century. Research based on historical and literary sources helped not only to identify the object termed jīve bardaġı, but also revealed how and for what purposes it was used. The jīve bardaġı in the Kırımlı Raḥmī's poem is related to the art of tombac, which is used for plating metal objects with gold. Before plating, a mercury amalgam is prepared, which is based on the principle of heating gold and mercury in a ceramic melting pot and evaporating the highly toxic mercury vapor. This chemical and dangerous process appears as one of the metaphors depicting the beloved in 18th century classical Ottoman poetry. A search of historical sources revealed that a 16th century Ottoman chronicle about the Szigetvár campaign of Kanuni Sultan Süleyman includes the phrase jīve bardaġı, indicating that mercury was an important motif in both Ottoman social life and literature.

„EGYSZERRE FELÉBREDTEK ABBÓL AZ IDŐTLEN UNALOMBÓL.” ÉLETRE KELT TÁRGYAK MÁNDY IVÁN PRÓZÁJÁBAN

SCHRANZ-ZÁSZKALICZKY RÉKA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

rekaz99@gmail.com

Kulcsszavak: narrációpoétika, nosztalgia, szubjektum-objektum, antropomorfizáció

Ugyan tetten érhetőek bizonyos törekvések Mándy Iván életművének kanonizálásával kapcsolatban, ahogy azt Jelenits István is megjegyzi Darvasi Ferenc interjúkötetében, Mándy bizonyos értelemben ma is a „pálya szélén” mozog: „Tulajdonképpen sokan szerették, és talán most is szeretik Mándyt. Középiskolában nem igazán tanítják. Amikor egyetemen felvetem a nevét, alig mondja valaki, hogy ismerné. Még mindig mellőzik kicsit, mint annak idején a politikai meggyőződése miatt.”
Doktori kutatásomban Mándy ifjúsági regényei (elsősorban a Csutak-sorozat és A locsolókocsi) vizsgálatán keresztül igyekszem felhívni a figyelmet a szerző sajátos prózavilágára. A vizsgálat során kiemelten fontosnak bizonyult a nosztalgia fogalma, a szubjektum-objektum viszony, a világok átjárhatósága, egymásba csúsztathatósága, a képzelet és valóság határainak elmosódása. Azáltal, hogy a narráció a helyek, emberek és események leírása közben nem törekszik részletezésre – sokkal inkább csak néhány karakteres vonást, fontos elemet mutat fel –, elmosódnak világok közötti határok, egymás mellé kerülnek a tárgyak és a személyek. A megelevenedett tárgyak és a tárggyá váló emberek pedig sok esetben az emlékezés „katalizátoraként” szolgálnak.
Előadásom Mándy kései prózájának állókép-szerű elbeszéléseire, elsősorban a Rakéta Regénytár (RARE) sorozatban megjelent műveire helyezi a hangsúlyt [A Trafik (1979), A bútorok (1980), A villamos (1981), Strandok, uszodák (1984), Magukra maradtak (1986)] – részint bizonyos ifjúsági regényekkel párhuzamba állítva. Célom, hogy Mándy fent említett műveinek prózapoétikai sajátosságait elhelyezzem az életművön belül.
„Nekem borzasztó fontosak a tárgyak, akár egy kilincs, akár egy lavór, akár egy gang, akár egy hátsó lépcsőház. Annyira fontosak, hogy lényegében ma is a tájaim és a tárgyaim világát írom, és valamiképpen innen fejtem meg az embert” – hangzik el Mándy Iván Mezei Andrással folytatott, Írószobám című beszélgetésében. Kutatásomban arra kívánok rávilágítani, hogy az általam kiválasztott művek számos tekintetben reprezentálják a szerző sajátos prózavilágát, ennél fogva pedig olyan darabjai az életműnek, amelyek remek kiindulópontként szolgálhatnak Mándy (újra)felfedezéséhez.

NŐI TEREK - ÉRTELMISÉGI NŐK A 18. SZÁZADI VELENCÉBEN

SEDIÁNSZKY NÓRA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

sedianszky@gmail.com

Kulcsszavak: Velence, 18. század, nőirodalom, felvilágosodás, emancipáció

A tervezett előadás készülő disszertációm - "A gondolat szenvedélye - női alkotók és gondolkodók Velencében, a reneszánsztól 1799-ig" egyik fejezetén alapszik, amely azzal foglalkozik, hogyan hódítják meg a különböző társadalmi osztályokhoz tartozó nők Velencében a nyilvánosság különböző tereit; olyan területeket, mely korábban jórészt ismeretlen vagy tiltott volt számukra. Az előadásban elemzem a város mint tudatalatti tér kapcsolatát az egyes tipológiák kialakulásával (felhasználva Christopher Bollas "Építészet és tudattalan" című tanulmányát), valamint végigkísérem azt az utat, mely a különböző privát szféráktól - budoár, belső kert, kolostori cella - a nyilvánosság különböző szinterein való megjelenésig vezet. A prezentációban bemutatom az egyes területeket, melyen az értelmiségi nő a Settecento Velencéjében megjelenhetett: a színházat, a műtermet, a kávéházat, a könyv- és folyóiratkiadást, a főúri szalonokat és városi rendezvényeket, a koncerttermeket, a szociális intézményeket. Néhány szóval bemutatom a legfontosabb alkotókat, művészeket, társadalmi szereplőket és gondolkodókat - az irodalomszervező Isabella Albrizzit, a festő Rosalba Carrierát, az újságíró Elisabetta Caminert, a Shakespeare-fordító Giustina Michielt, a zenész és zeneszerző Anna Maria dal Violint, akikben közös a függetlenség, az autonóm alkotó létforma és a közösségi megszólalás iránti igény. Igyekszem az adott időintervallumon belül részletes betekintést nyújtani az egyik legmozgalmasabb és szellemileg leginspirálóbb század "női keresztmetszetére" Velence társadalmi életére, áttekinteni azokat a folyamatokat, melyek következtésében az egyes típusok, kulturális terek, reprezentációs bázisok létrejöttek. Velence kozmopolita, nyitott jellege – az adott korszak szabályrendszerén és korlátain belül – az átlagosnál jobban kedvezett bizonyos fokú női önállóságnak és önkifejezésnek, természetesen más-más módon társadalmi osztályok szerint. Hosszú és változatos az út, melynek során a „nő helye” egyre inkább a nő által elfoglalt, „belakott”, akár a nő által dominált tér lesz.

VELENCE AZ „ELMULASZTOTT” VÁROS / VELENCE VÁROSÁNAK KÉPE A MODERN MAGYAR IRODALOMBAN

SIMON NÓRA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

balganora@gmail.com

Kulcsszavak: "város" "Velence" "tér" "térpoéika" "modern"

Kutatásom központi témája annak a folyamatnak a vizsgálata, ahogyan a huszadik század szövegei újrateremtik a teret. Ezen kutatáshoz pedig a modern magyar irodalom olyan alkotásait vizsgálom, amelyek Velence városában játszódnak.
Velence ugyanis egyedülálló térszerkezettel bír. A szigetek, a labirintus-szerű városszerkezet, a hidak, a gondolák, a víz mint a város alapjának képe mind olyan egyedülálló térelemeknek bizonyulnak, amelyek indokolttá teszik a magyar irodalomban számos olyan mű keletkezését, ahol Velence mint tér metaforák bonyolult hálózataként jelenik meg.
A kutatás során elsősorban a modern magyar irodalom műveit vizsgálom, hiszen az irodalmi tér megteremtésének egyes metódusai a huszadik században válnak a műalkotás központi témájává, amelyet Bachelard nyomán napjainkban a téri fordulat (spatial turn) fogalmával írunk le.
Számos magyar író életművében találhatunk Velencében játszódó, Velencéhez köthető írásokat, ezen írások – számomra – legizgalmasabb vonása pedig az, hogy ugyanazok a térelemek emelkednek ki az egyes művekben, azaz ugyanazok a jellegzetes elemek alkotják meg az elbeszélés terét, és íróink ugyanolyan metaforikus jelentéseket társítanak ezekhez az elemekhez.
Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, Márai Sándor, Szabó Magda vagy Szerb Antal – hogy csak néhány nevet említsek mindazok közül, akik Velencét tették meg elbeszélésük színhelyéül – elbeszélői egytől egyig arra tesznek kísérletet, hogy megragadják Velence „velenceségét”. Habár a városhoz millió közhely társul, ám ezek mögött a közhelyek mögött valójában összetett képek, a legősibb léttapasztalatunkhoz kapcsolódó archetípusok bújnak meg, amelyek szinte kényszerítik az ide érkező utazót az önvizsgálatra. Velence ugyanis minden esetben több, mint egyszerű színhely. Az elbeszélők számára egyszerre út és útkeresés önmaguk megértéséhez. A saját elme elszigetelt (deviáns) részeinek a felfedezése – önvallomás –, a saját tudatuk folyamának és mélységének, a megtapasztalása vagy a belső csend keresése. A saját helyük a világban mielőtt „elfolynának az időben”, „beszállnának Kharón ladikjába” vagy „átmennének azon a bizonyos hídon”.
Íróink tehát ugyanarra a következtetésre jutnak. Velence városát nem (csak) a víz, a gondolák, a sikátorok, a hidak és a szigetek teszik azzá, ami, hanem az a különös léttapasztalat, ami ottjártakor az utazóban megfogalmazódik.
Kutatásom jelenlegi szakaszában azt igyekszem feltárni, hogy az a jellegzetes „Velence-élmény”, amely az itt játszódó szépirodalmi alkotásokban megkonstruálódik, hogyan, azaz

milyen térelemek kiemelésén keresztül jön létre. Továbbá hogyan kapcsolódnak össze az egyes elemek metaforikus – gyakran archetipikus – jelentései egy nagy komplex metaforahálózattá, miközben választ keresek a kérdésre: valójában a tér alakítja a megfigyelést vagy a megfigyelés alakítja a terét?

A HETEROTÓPIA MEGJELENÉSE A GÉPNARANCSBAN

SMITNYA ALÍZ CSILLA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

smitnya.aliz.csilla@gmail.com

Kulcsszavak: Gépnarancs, Burgess, disztópia, heterotópia, bináris oppozíciók

Az előadásom témája Anthony Burgess Gépnarancs című disztópikus regénye és abban a Michel Foucault által bevezetett heterotópia motívumának megjelenése. A heterotópia, egy a nagyobb disztópikus térrel szemben álló kisebb inkompatibilis tér, amelynek tulajdonságai a disztópia tulajdonságaitól teljesen eltérnek, és felforgatják, megzavarják azt. A kutatásom négy teret állapított meg a regényen belül amely heterotópiának nevezhető, nevezetesen a Karóva tejbárt, a főszereplő, Alex otthonát, A Bűnöző Hajlamúak Megjavítását Szolgáló Állami Intézetet, és F. Alexander otthonát. A heterotópia motívumának behozatala a Gépnarancs értelmezésébe hozzájárul a regény mélyebb megértéséhez, és beleilleszthető a tágabb értelemben vett bináris oppozíciók motívumába, amelyek a regényt végigkísérik. Ahogy a cím maga is a mechanikus, gépies és az organikus, biológiai ellentétpárja, és ahogy a regényben megjelenő kegyetlen erőszak és a komolyzene az emberi természet legsötétebb és legmagasztosabb aspektusaira mutatnak rá, összemosodódva egy adott személyen belül, úgy beszélhetünk a disztópia és a heterotópia ellentéről is. Tehát ahogy a regényben megjelenő többi bináris oppozícióban, úgy ennél is megtörténik a két ellentét egybemosódása: a regényben megjelenő négy heterotópia mind valamiféle alternatívát jelent a disztópiával, és annak erőszakjával szemben, (megfelelve így Foucault definíciójának) de mind a négy tér tökéletlen heterotópia, tekintve, hogy a disztópia valamilyen módon beszivárog oda. Lehetséges jövőbeli folytatása a kutatásomnak fókuszálhatna a Stanley Kubrick által rendezett filmváltozatára a regénynek, és abban a heterotópia megjelenésére, figyelembe véve a tényt, hogy Kubrick a filmművészet eszközeit felsorakoztatva további elemeket adott hozzá a felsorolt helyszínek ábrázolásához, amelyek további értelmezéseket tesznek lehetővé.

A SEBEZHETŐSÉG MINT KÖZÖS NEVEZŐ TAKÁCS ZSUZSA ÉS SYLVIA PLATH VERSEINEK OLVASATÁBAN

SULYOK VALENTINA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

vstina22@gmail.com

Kulcsszavak: vallomás, költészet, sebezhetőség, Takács, Plath

„A költészet számomra vallomástétel" – hangzik Takács Zsuzsa kijelentése az Ayhan Gökhannal történő beszélgetéséből. Ahhoz, hogy adekvát módon tudjuk értelmezni ezt az állítást, célszerű egy tágabb kontextusban is körüljárni a vallomásos költészet fogalmát.

A confessional poetry kifejezés eredetileg Macha Louis Rosenthal nevéhez köthető: az 1967-ben kiadott, The New Poets főcímet viselő összefoglaló munkájában illette ezzel a definícióval azokat a II. világháború után aktív költőket, akik elsősorban a saját élményeiket, mondhatni személyes tragédiáikat tették meg lírai életműveik tárgyául. Az imént említett szerző – ugyanebben a könyvében – éppen ezen jellegzetességek miatt a szenvedés költészete, azaz a poetry of suffering címszó alatt is hivatkozott erre a lírai „újdonságra", amely olyan tehetséges költőket gyűjtött egy megnevezés alá, mint Robert Lowell, Anne Sexton, vagy Sylvia Plath.

Mivel az előbb említett költők kivétel nélkül súlyos mentális betegségekben szenvedtek – sőt, utóbbi kettő önkezűleg vetett véget életének – ezért a vallomásos költészet mint megnevezés meglehetősen pejoratív konnotációval társul mind az irodalomértelmezők, mind pedig a széles lexikális háttérrel rendelkező olvasók körében.

Mi lehet az oka, hogy az általánosan irodalmi körökben elterjedt negatív mellékzönge nem tántorította el Takács Zsuzsát attól, hogy – némi túlzással – a vallomásos költők körébe sorolja magát? Lehetséges volna, hogy egyazon definíció mást és mást jelent bizonyos szerzők esetében?

Ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre választ kaphassunk, célszerű lehet egy Takács Zsuzsa által írt verset, valamint egy „eredeti" confessional poet (vallomásos költő) művét komperatisztikusan egymás mellé állítani.

Előadásomban szeretném igazolni azt a hipotézisemet, mely szerint Takács Zsuzsa vallomásos versei átfedést mutatnak Sylvia Plath lírai jellegzetességeivel. Úgy gondolom, ahhoz, hogy ezt a feltevést alá tudjam támasztani, a legésszerűbb megközelítési mód, ha olyan műveket választok elemzésem tárgyául, melyeknek „rokonságára" maga Takács Zsuzsa hívta fel a figyelmet.

Éppen ezért Sylvia Plath Születésnapi ajándék (Birthday Present) című versét szeretném elsősorban közelebbről is megvizsgálni, melynek – Takács Zsuzsa szavaival élve – „szorongató érzése" a magyar költő két versében is (A trójai faló állhatatossága; A trójai faló szépsége) felbukkan, A letakart óra címet viselő kötetben.

A megjelölt művek összehasonlításán túl arra is szeretnék kitérni, hogy a két költő életműve nem pusztán ezek miatt a versek miatt mutat egymással rokonságot, hanem a világ dolgaival,

az élet tárgyaival konfrontációba kerülő versalanyok sebezhetősége miatt is: elég csak az amerikai költő által írt, Tulips (Tulipánok) című vers beszélőjére gondolnunk, akit a virágok élénk színe is sért; vagy a Tárgyak könnye című kötet valamennyi lírai alanyára, akik számára – Szalagyi Csilla észrevételére utalva – minden felbukkanó tárgy „a nehezen elfogadható tény", vagyis az édesanya halálának jelképe lesz.
Elkövetkezendő kutatásaim eredményeként azt várom, hogy igazolást nyerjen az a feltevés, miszerint a vallomásos költészet nem általánosan érvényesíthető definíció, sokkal inkább egy olyan gyűjtőfogalom, amely – kiforratlansága miatt – képes olyan időben és térben egyaránt távol álló szerzők lírai életműveit is egy fedél alá hozni, mint Takács Zsuzsa és Sylvia Plath.

HATTYÚDAL A HALHATATLANSÁGRÓL - SZABÓ MAGDA FÜR ELISE CÍMŰ REGÉNYÉNEK OLASZ KONTROLLSZERKESZTÉSE ÉS SZÖVEGGONDOZÁSA SORÁN TALÁLT REJTETT ÜZENET

SZILÁGYI MÓNIKA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Szerkezet és szerkesztés

szilagyimonika@edizionianfora.net

Kulcsszavak: halhatatlanság, kánon, szoros olvasás, intertextualitás, fordítás

Amikor a Für Elise olasz fordítását vetettem mondatról mondatra egybe az eredetivel, az olasz kiadás előkészítése során és láttam el lábjegyzettel, vettem észre, hogy a 9. fejezettől több fejezetcím is szöveghű vagy majdnem szöveghű átvétel Berzsenyi Dániel (a magyar Horác) több verséből, anélkül, hogy ezt a szerző jelezné. Az Üzenet Elisének című nyolcadik fejezet után, ahol a regény aranymetszése van, kezdődik egy olyan intertextuális játék a fejezetcímekkel, amit az elmúlt több mint húsz évben az elemzők még nem vettek észre, mert csak valóban szoros olvasásban, fordítói attitűddel tűnik fel.
Ilyen vendégszöveg a 9. fejezet, a 10. fejezet, a 13. fejezet és a 14. fejezet címe. A Lalage mosolya című 18. fejezetben (horatiusi utalás ez a cím is), Magdolna Berzsenyit és Horatiust kap érettségi vizsgatételnek. Ebben a fejezetben van egy címmel meg nem nevezett Berzsenyi-vers, az Osztályrészem, ami Dódi kedvenc verse. “Az irodalmi tehetség, a művész ajándéka, az is, amit ő kapott, az is, amit ő ad másnak, elpusztíthatatlan és örök (...).” - Vagyis, Magdolna szerint az öröklét kulcsa a költészet, nemcsak az írás, “amit ő ad másnak”, de az olvasás is, “az is, amit ő kapott”.
Miért ez a sok (félig) elrejtett Berzsenyi idézet? A szüzsé vizsgálata, fejezetcímek szerkezeti elemzése vezetett a megoldáshoz: a legutolsó fejezetben, Szabó Elek azt kiálltja a lánya után a vonaton, hogy Ibitur. Bár a regény Magdolnája a szó alapján emlékszik a versre, amire az apja utalt, de ibitur szóval nem létezik Horatius költemény, viszont a második könyv huszadik ódája tökéletesen megfelel a leírásnak. Az első strófa nyersfordításban: “Új és erős, az irigységgel szemben erősebb szárnyakkal szállok majd fel az égre, én a kétarcú költő, nem maradok már sokáig a földön, el fogom hagyni a várost. Én, aki szegény emberek sarja vagyok, én, akihez szólsz, szeretett Mecénásom, nem fogom a Sztüx hullámait látni.” Azaz a költő nem fog meghalni, hanem hattyú képében röpül majd fel az égbe, a világon mindenhol olvasni fogják műveit és ismerni fogják a nevét, ezért hamvai felett ne sírjanak, ne keseregjenek, nincs értelme. Szabó Magda utolsó regénye, egy olyan vázra van felépítve, ami a költészet örökkévalóságáról szól és legyőzi a halált, mintha Horatius szavaival azt üzenné nekünk, tudom, hogy hamarosan én is meg fogok halni, de műveim által tovább élek majd. Egyben fricskát is ad a kortárs kritikusoknak és íróknak, vagyis az irodalmi kánonnak, mert igazán soha nem fogadták be és középszerűnek tartották, ahogy Berzsenyit is a kortársai.
Az előadásomban erről és más érdekességekről szeretnék beszélni, amikre a kontrollszerkesztés adta szoros olvasás, illetve az olasz olvasók ismereteinek megfelelő lábjegyzetek megírása

során találtam rá. Mivel más kulturális közegről van szó, más elvárásoknak kell megfelelni egy olasz olvasónak szánt lábjegyzeteknek, és másnak a magyar olvasóknak szánt lábjegyzeteknek. Mindez termékenyítő lehetőséget adott nekem a regény új távlatból való szemlélésére.

TÚL A BESZÉDEN

TARÓDI LAURA LUCA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Érzelmek és átélhetőség / Emotions and Experiences

lucatarodi@gmail.com

Kulcsszavak: -

Tar Sándor és Móricz Zsigmond irodalmi recepciójára tekintve azt a hasonlóságot vélhetjük felfedezni, hogy műveiket többek között a „realizmus" és „naturalizmus" fogalmaival ejtették csapdába évekig. Azt, hogy írásművészetük között hasonlóságok mutatkoznak már több irodalomkritikus és történész is megemlítette, mint például Szilágyi Zsófia, Alexa Károly vagy Valastyán Tamás.

Előadásomban, melynek alapját disszertációm már meglévő fejezetei adják e két író rövidprózáját próbálom kimozdítani azokból a besorolásokból, melyekbe sok évig csapdába estek, és amelyből számos, az elmúlt tíz-húsz évben íródott tanulmány révén egyre több új perspektíva-lehetőségek nyílnak az említett szerzők prózapoétikai értelmezéséhez.

Deczki Sarolta Tar monográfiájában utal arra, hogy Tar értelmezését tekintve, az antropológiai posztmodern koncepciójával való operálás új megközelítéseket nyithat a szerző műveinek értelmezéséhez. A szerző sokáig a szociográfusi poszton maradt, és műveinek megközelítése is e meghatározás körül forgott, nemcsak műveinek témái, hanem talán saját pozíciója, munkája, és a külvilághoz való hozzáállása miatt is. Móricz recepciótörténete elképesztően nagy és sokszínű, ugyanakkor művei neki is gyakorta a hangzatos jelszavak csapdájába estek.

Mindkét említett szerző meghatározónak tartotta, hogy egy kevéssé reprezentált társadalmi réteg szószólója legyen, habár eltérő habitussal, életúttal tették azt.

Tar műveiben a melósok nyelvnélkülisége, a „megszólaltatottak" kommunikációs stílusa meghatározó tényező. Móricz szereplői szintén gyakran szólalnak meg – vagy éppen, helyzetükből adódóan agresszióval, hangokkal, testi jelekkel, üres rítusokkal, jelmondat-szerű ismétlődésekkel fejezik ki magukat. Alapvetően tehát antropológiai szemszögből közelítek a művekhez, célom pedig az, hogy egy értő, a prózapoétikai elemzésen túl, a kommunikáció különféle „emberi és állati" megnyilvánulásainak hatásait tárjam fel az adott rövidprózai művekben, reménykedve abban, hogy egy kevésbé vizsgált perspektívát tudok kínálni műveik értelmezéséhez.

A GASTARBEITER LÍRANYELV GAZDASÁGTÖRTÉNETI ANALÍZISE

TÓTH TAMARA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi és történelmi meghatározottság / Social and Historical Determination

toth.tamar@gmail.comm

Kulcsszavak: vendégmunkás, líra, Jugoszlávia, gazdasági irodalomkritika, Domonkos István

Az 1960-as években a jugoszláv államvezetés olyan gazdasági átalakítást vezetett be az országban, melyet az egyetemes szocializmus történetének legradikálisabb reformjaként értelmez a történelem- és gazdaságtudomány. A reform egyik jelentős lépése a más országokkal kötött gazdasági egyezmények voltak, melynek értelmében Jugoszlávia megnyitotta határait, hogy munkaerőt exportáljon a nyugati országokba, leginkább Ausztriába és Németországba. Ez a gazdasági döntés nagyerejű változásokat indított el a társadalomban, megjelent egy új réteg Európa területein: a milliós nagyságrendű, jugoszláv vendégmunkások tömege. A reformok elsődlegesen gazdasági jelenségként fogalmazhatók meg, ugyanakkor a jelenség értelmezésében szükséges figyelembe venni a folyamat tágabb társadalmi-, politikai-, kultúrtörténeti dimenzióját is, amely nem csak Jugoszláviát, de a befogadó országokat is jelentősen érintette.

A jugoszláv gazdasági reformokkal, valamint a vendégmunkásokkal foglalkozó tudományos értekezések zöme a gazdaság-, szociológia-, vagy történettudomány felől közelít. A gazdaságtani narratívákat vagy a gastarbeitereket bemutató szépirodalmi alkotások analízise, az ökonómiai jelenségeket tematizáló textusok, illetve a vendégmunkást megszólaltató szöveghangok líra-, valamint prózanyelvének föltáró vizsgálata az irodalomtudósok felől rendkívül kevés figyelmet kapott. Holott a vendégmunkásság irodalmi reprezentációi komplex motivikus dimenziót rajzolnak ki erről a történeti kontextusról, melyben tükröződnek a korabeli gazdasági valóságot meghatározó döntések, megatartásformák, a gazdasági cselekvések, viselkedések jellemzői, melyek nemcsak a szépirodalmi szövegek témavilágára hatottak, de az irodalmi nyelvre is.

Előadásom célja a gazdasági reformok vajdasági magyar irodalmára és irodalmi nyelvére gyakorolt hatásainak mélyebb, kontextusérzékeny megértése. Előadásomban a vendégmunkás karakterisztikájának néhány történeti-gazdasági-publikus reprezentációjára térek röviden ki, illetve Domonkos István Kormányeltörésben című, emblematikus versének új megközelítésű, gazdasági olvasatára és értelmezésére vállalkozom. A versszöveg a vendégmunkást jeleníti meg, ahol a gastarbeiter lírai alanya nyelvtanilag hibás, roncsolt nyelven beszél. A vers a XX. századi lírahagyományban kiemelt pozicionáltságú, ugyanis konszenzusosan kötődik a költői nyelvhasználat és érvényes költői szereptudathoz kapcsolódó nagy fordulat váltásszükségletéhez, újfaja poétikai orientációjához. Kutatásomban amellett érvelek, hogy a szöveg értelmezéséhez ugyanakkor fontos megérteni a gazdaságtörténeti kontextust is, hiszen ez a szerepdöntés (a gastarbeiter lírai beszélő) egy alulról megragadott tapasztalati bázis, egy

olyan esztétikai-morális stratégia, mely nem csak grammatikai meghatározottságú, de társadalmilag és gazdaságilag konkretizált nyelvi szabálytalanságok rendszerét is jelenti.

Kémiai és környezettudományi szekció / Chemistry and Environmental Science Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF SINTERING TEMPERATURE ON THE PROPERTIES OF THE FOAM GLASS COMPOSITION

AL-SAUDI SARAH KAREEM**, DR. GÉBER** RÓBERT**, DR. SIMON** ANDREA

University of Miskolc

Alszekció: Kémiai tudományok / Chemical Sciences

sarahalsaudi89@gmail.com

Kulcsszavak: Aggregate, Cathode ray tube, Sintering temperature, Waste glass.

The conversion of waste glass into foam glass presents a sustainable solution that not only helps to alleviate waste accumulation but also generates value-added products suitable for a variety of applications, including insulation, lightweight construction materials, and filtration media. Waste glass can be classified into different categories based on its origin and characteristics. Some common types include container glass, flat glass, specialty glass, cathode ray tube (CRT) glass, and fiberglass. Notably, CRT glass, found in older television and computer monitors, contains leaded glass, making its recycling a specialized process due to hazardous waste considerations.

Numerous factors influence the properties of foam glass, including foaming temperature and duration, the type of foaming agent used, cooling rate, and additives. In the context of this study, the focus was on investigating the impact of foaming temperature on the properties of foam glass. The temperature and duration of the foaming process play a pivotal role in determining the cellular structure and overall density of foam glass. Typically, higher foaming temperatures and longer durations lead to larger cell sizes and reduced density in foam glass products.

To create foam glass in this study, 1wt% silicon carbide was employed as the foaming agent. The foam glass samples were subsequently sintered at varying temperatures (775°C, 750°C, 775°C, and 800°C) with a residence time of 10 minutes. The selection of sintering temperatures was based on heating microscopy results, which indicated that the foaming process occurred within the temperature range of 720-800°C. Following sintering, various properties such as bulk density, apparent porosity, compressive strength, leaching of heavy metals, pore structure, and thermal conductivity were assessed.

The study revealed that bulk density, compressive strength, and thermal conductivity exhibited a decreasing trend with increasing foaming temperature. This phenomenon was attributed to the expansion of pore size and the proliferation of porosity with elevated heating, resulting in a less dense foam glass structure. These findings underscore the importance of optimizing foaming parameters to achieve desired foam glass properties for specific applications.

A COMPUTATIONAL STUDY OF COLLAGEN PROLINE AND HYDROXYPROLINE

ALKANAKRI **NESREEN**, **C. OWEN** MICHAEL

University of Miskolc

Alszekció: Kémiai tudományok / Chemical Sciences

nesreen.alkanakri@student.uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: Collagen, Molecular dynamics (MD) simulations, GROMSACS, hexamer, heptamer.

Collagen is an important natural, bioactive, and abundant material in living systems. which has been successfully employed for more than 50 years in pharmaceutical products, wound management, and skin regeneration. This wide use is a result of its unique properties, which include biodegradability, biocompatibility, and availability. Throughout the 20th century, scientists have been intrigued by the complex composition of collagen. However, its solubility and properties in various solvents are challenging to generalize, leaving many fundamental questions unanswered. Currently, extensive research is being conducted to develop collagen materials that can effectively address practical issues in the field of tissue engineering and regenerative medicine. Molecular dynamics (MD) simulations is a technique that can be used effectively to understand macromolecular structure-to-function relationships. it's an effective tool for analyzing collagen's complex structure. They aid in comprehending collagen structure by highlighting the significant impact of specific amino acid residues on the stability, flexibility, and intermolecular interactions of collagen molecules. To further our understanding of the structure and dynamics of collagen, the influence of hydroxyproline and proline on hexameric and heptameric tropocollagen structures were investigated by using the GROMACS software. We applied the Amber99sb force field to conduct molecular dynamics simulations in triplicate of the collagen fragments over a trajectory of 200 ns. The weighting of the sampled configurations towards the prevalent arrangements was determined. The results showed proline and hydroxyproline have a crucial role in stabilizing collagen's triple-helix. Hydroxyproline is more effective than proline in this aspect because it encourages the creation of intermolecular hydrogen bonds. These bonds enhance collagen's triple helical structure stability. On the other hand, proline primarily assists in the formation of intramolecular hydrogen bonds. Hydroxyproline is more hydrophilic than proline. This is because it contains a hydroxyl group, which makes it more polar and allows it to form hydrogen bonds with water molecules. This hydrophilic nature increases collagen stability, which, in turn, limits its mobility. Although collagen is not completely hydrophobic, some regions of its structure do have this property. Hydrophobic residues like proline and glycine influence the hydrophobic character of some collagen structural segments. We delved into the impact of proline and hydroxyproline on Lennard-Jones and coulomb interactions. These interactions are heavily influenced by the distinctive molecular properties of these residues, which in turn can affect the stability and conformation of collagen molecules.

FÉMSÓKKAL ÉS NÖVÉNYI CSERZŐSZEREKKEL KIKÉSZÍTETT BŐRÖK TERMIKUS JELLEMZÉSE

CZIROK ISTVÁN SÁNDOR[1], **DR. SEBESTYÉN** ZOLTÁN[1], **DR. JAKAB** EMMA[1], **DR. BADEA** ELENA[2], **DR. CARSOTE** CRISTINA[2], **BABINSZKI** BENCE[1], **DR. TÖMÖSKÖZI** SÁNDOR[3], **DR. MAY** ZOLTÁN[1], **DR. CZÉGÉNY** ZSUZSANNA[1]

[1] HUN-REN Természettudományi Kutatóközpont, Anyag és Környezetkémiai Intézet
[2] Advanced Research for Cultural Heritage (ARCH) Group, National Research and Development Institute for Textile and Leather (INCDTP), ICPI Division; Department of Chemistry, Faculty of Sciences, University of Craiova
[3] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Kémiai tudományok / Chemical Sciences

czirok.istvan.sandor@ttk.hu

Kulcsszavak: Pergamen, Bőr, Króm-szulfát, Py-GC/MS, TG/MS

Évente több millió tonna szilárd hulladék keletkezik a bőrfeldolgozás során a világon [1]. Ennek az elsősorban autó- és könnyűipari hulladéknak a feldolgozása komoly kihívást jelent. Az egyik megoldást a bőrnyesedék hőkezelése jelentheti. A pirolitikus bontás során szilárd, folyékony és gázfázisú termék keletkezik a kiindulási anyagból, ami értékes alapanyag lehet.
Jelen munkában növényi (mimosa), fémsó (króm) és vegyes cserzésű (króm-mimosa és alumínium-myrobalan) marha bőröket tanulmányoztam. A vizsgálatok során marha pergament alkalmaztam cserzőszermentes referencia anyagnak. A mintákban található cserzőszer mennyiségének arányát a bőrök és a pergamen hamu- és nitrogén tartalmának (Dumas-módszer) meghatározásával becsültem. A nitrogéntartalom adatokból a fehérje mennyiségét is meghatároztam. Induktív csatolású plazma optikai emissziós spektrometria módszerrel vizsgáltam a mintákban található többnyire fémes elemeket. A bőrök és a pergamen termikus bomlásának hőmérséklet függését termogravimetria-tömegspektrometria (TG/MS) módszerrel elemeztem. Az így kapott termogravimetriás görbéken egyértelmű különbségeket figyeltem meg a minták között. A hőkezelés hatására felszabaduló, illó komponenseket pirolízis-gázkromatográfia-tömegspektrometria (Py-GC/MS) módszerrel azonosítottam. A hőbomlás során keletkező anyagok közül a diketopiperazinok (DKPk) voltak jelen a legnagyobb mennyiségben. A munka folyamán krómsóval kezelt pergamen mintasorozatot is pirolizáltam. Az eredmények alapján a króm mennyisége és néhány bomlástermék fejlődése között összefüggést figyeltem meg. A pirolizátumok összetétele közti különbségek és hasonlóságok szemléltetéséhez, a Py-GC/MS adatokat felhasználva főkomponens analízist (PCA) alkalmaztam. A PCA eredményeket ábrázolva, az alumínium kivételével egyértelműen elkülönültek a fémsóval, növényi- illetve vegyes cserzéssel készült bőrök.

DIFENIL-KARBODIIMID KÉPZŐDÉSÉNEK SZÁMÍTÁSOS KÉMIAI ÉS REAKCIÓKINETIKAI VIZSGÁLATA

CSÉCSI MARCELL DÁNIEL

Miskolci Egyetem; BorsodChem Zrt.

Alszekció: Kémiai tudományok / Chemical Sciences

csecsi.marcell2@gmail.com

Kulcsszavak: karbodiimid, izocianát, DFT, organokatalízis, gázvolumetria

A poliuretánok szintézisének alapanyagai a poliolok és a diizocianát típusú vegyületek (TDI, MDI). Utóbbiakat az üzemi termelés során ún. karbodiimidekkel modifikálják, hogy bizonyos előnyös tulajdonságokat érjen el a termék, a széleskörűen használt poliuretán hab [1]. A karbodiimidek N=C=N kötést tartalmazó vegyületek. Kutatásomban a karbodiimid-képződés folyamatát kívántam megismerni és optimalizálni, azonban nem egy *di*izocianáton, hanem egy egyszerűbb *mono*izocianáton, a fenil-izocianáton keresztül. A reakció egy homogén katalitikus folyamat, melyben szén-dioxid gáz fejlődik. Oldószernek az iparban, az izocianátgyártás során elterjedten használt *orto*-diklórbenzolt (ODCB) használtam. Katalizátorként leggyakrabban foszfolén-oxid típusú vegyületeket használnak, azon belül is esetemben a 3-metil-1-fenil-2-foszfolén-1-oxidot (MPPO). [2]

Először számításos kémiai vizsgálatokat végeztem a reakció mechanizmusának vizsgálatára a sűrűségfunkcionál elmélet (DFT) szerint ωB97X-D/6-311++G(d,p) elméleti szinten. Célom volt meghatározni a potenciális energiafelületet, termokémiai leíró mennyiségeket és a reakció aktiválási entalpiáját. A számolásokat gázfázisban és SMD oldószermodell alkalmazásában is megvizsgáltam ODCB-re. Végeredményben 6 átmeneti állapotot és 8 köztiterméket különböztettem meg, a gázfázisú és oldatfázisú reakció aktiválás energiái rendre 67,7 és 53,6 kJ/mol lettek.

Az elméleti módszer eredményeinek bizonyítására egy valós kísérleti rendszert is összeállítottam, ahol a keletkező gáz időbeli fejlődését követtem egy konvencionális gázbürettával, 5 különböző hőmérsékleten (40–80 °C) mérve. A mérési sorozatokból reakciókinetikát számoltam és az Arrhenius-egyenlet felhasználásával megállapítottam a sebességi állandókat és az aktiválási energiát. A reakció kezdetben másodrendű kinetikát követ, az aktiválási gát pedig 55,8 kJ/mol-nak adódott.

Összehasonlításban azt találtam, hogy az elméleti oldószermodell alkalmazásával és a kísérletek során kapott eredmények 4%-on belül jó egyezést mutatnak. Ez bizonyítja, hogy a számítások és a kísérleti módszer egyaránt alkalmas a karbodiimid-képződési reakció tanulmányozására és lehetőséget ad további vizsgálatokra is.

[1] H. Ulrich, „Chemistry and Technology of Carbodiimides” (2007). *John Wiley and Sons*

[2] T. W. Campbell, J. J. Monagle, and V. S. Foldi, “Carbodiimides. I. Conversion of Isocyanates to Carbodiimides with Phospholine Oxide Catalyst,” *J. Am. Chem. Soc.*, vol. 84, no. 19, pp. 3673–3677. (1962), doi: 10.1021/JA00878A015.

AXIÁLIS KIRALITÁSÚ BIARIL SZÁRMAZÉKOK SZINTÉZISE ÉS SZTEREOKÉMIAI VIZSGÁLATA

CSEREPES KRISZTIÁN

Debreceni Egyetem

Alszekció: Kémiai tudományok / Chemical Sciences

cserepes.krisztian@science.unideb.hu

Kulcsszavak: természetes anyag, kiralitás, szintézis, spektroszkópia, bioaktivitás

A természetes és szintetikus szubsztituált izokromán származékokra antimikrobiális, daganatellenes, antioxidáns, vérnyomáscsökkentő, és gyulladáscsökkentő hatását és a központi idegrendszerre ható aktivitást írtak le.[1] A (+)-*pseudodeflectusin*, amelyet az *Aspergillus pseudodeflectus* gombából izoláltak szelektív citotoxikus aktivitást mutatott a NUG-C3 humán gyomorrák, HeLa-S3 humán méhnyakrák-, HL-60 humán perifériás vérrák sejtvonalakon 49, 47 és 39 μM LD_{50} értékekkel.[2] A természetes eredetű bisz-izokrománokat és hibridjeit mindössze két közlemény írja le a szakirodalomban, és szintézisüket eddig nem oldották meg. A kutatócsoportunkban olyan analóg izokromán heterodimereket is előállítottunk, melyek az egyik izokromán egységen szabad fenolos hidroxil csoportokat tartalmaznak, és az egyik származék esetén antibakteriális aktivitást azonosítottunk *methicillin* rezisztens *Staphylococcus aureus* baktériummal.

Kutatócsoportunkban optikailag aktív izokromán származékok, továbbá sztereogén biaril tengelyt és centrális kiralitáselemeket tartalmazó biaril származékok sztereoszelektív szintézisét végzem, melyek egyik aril egysége egy szubsztituált izokromán vagy tetrahidroizokinolin származék, míg a másik rész az előzővel azonos vagy naftol, esetleg flavanon származék. A penicisztekin A-C természetes bisz-izokromán homodimerek[3] optikailag aktív monomer egységeinek előállítását nyolc lépésben végeztem. Az optikailag aktív 1-arilpropán-2-ol származékokat benzaldehid származékokkal vagy metoxi-metil-kloriddal reagáltatva oxa-Pictet-Spengler gyűrűzárási reakciókban a penicisztekin A-C[3] monomer egységeit és 1-arilizokrománokat állítottam elő. Az egyik származék 100 μg/ml koncentrációban a *Lasiodiplodia theobromae* gomba növekedését gátolta[4], továbbá ECD és VCD számításokkal alátámasztottuk a vegyület kiralitáscentrumának (*S*)-abszolút konfigurációját. Kísérleteket végeztünk a penicisztekin C előállítására biomimetikus oxidatív biaril kapcsolási reakciókkal, míg metoxi-metil-kloriddal diarilmetán *bisz*-izokromán származékokat kaptam. Az egyik optikailag aktív 1-aril-5-jódizokromán származékot egy módosított 1-naftol reagenssel Suzuki-Miyaura biaril keresztkapcsolási reakcióba vittem axiális és centrális kiralitáselemeket tartalmazó, 5,4'-kapcsolt izokromán-1-naftol hibridek sztereoszelektív előállítására. Vizsgáltuk az 1-naftol egységen a kalkon szerkezeti elem kialakítását a biaril kapcsolást előtt és azt követően. A kapcsolás diasztereoszelektivitására vonatkozólag különféle ligandumokkal módosítottuk az atropdiasztereomerek arányát és gyűrűzárási reakciót hajtottunk végre flavanon és flavon funkció kialakítására. A gyűrűzárással három centrális és egy axiális kiralitáselemet tartalmazó 5,6'-kapcsolt izokromán-

benzo[h]flavanon hibrid célvegyületeket állítottunk elő, melyeken ECD, VCD méréseket, számításokat a centrális és axiális kiralitáselemek egymás melletti meghatározására és *in vitro* farmakológiai vizsgálatokat végzünk és a bioaktivitás azonosítására.

[**1**] Zhao, Z.; Kang, K.; Yue, J.; Ji, X.; Qiao, H.; Fan, P.; Zheng, X., Research progress in biological activities of isochroman derivatives. *Eur. J. Med. Chem*. (**2021)**, 210, 113073.

[**2**] Ogawa, A.; Murakami, C.; Kamisuki, S.; Kuriyama, I.; Yoshida, H.; Sugawara, F.;Mizushina, Y., Pseudodeflectusin, a novel isochroman derivative from Aspergillus pseudodeflectus a parasite of the sea weed, Sargassum fusiform, as a selective human cancer cytotoxin. *Bioorganic Med. Chem. Lett*. (**2004)**, 14 (13), 3539-3543.

[**3**] Wu, X. Z., Huang, W. J., Liu, W., Mándi, A., Zhang, Q., Zhang, L., Zhang, W., Kurtán, T., Yuan, C. S., & Zhang, C., Penicisteckins A-F, Isochroman-Derived Atropisomeric Dimers from Penicillium steckii HNNU-5B18. *J. Nat. Prod*, **(2021)** 84(11), 2953–2960.

[**4**] He, G. Matsuura, H. Takushi, T. Kawano, S. Yoshihara, T., A New Antifungal Metabolite from Penicillium expansum. *J. Nat. Prod*. (**2004**), 67(7), 1084-1087

FLUORESZCENS IZOCIANIDOK ALKALMAZÁSA SZERVES OLDÓSZEREK SZENNYEZŐINEK MEGHATÁROZÁSÁRA.

SCHIWERT RAJMOND[1], KOVÁCS ATTILA[2], DR. MUCSI ZOLTÁN[3], PROF. NAGY MIKLÓS[1]

[1] Miskolci Egyetem
[2] Pannon Egyetem
[3] Budapesti Műszaki Egyetem

Alszekció: Kémiai tudományok / Chemical Sciences

rajmond.sch@gmail.com

Kulcsszavak: Izocianidok, 1,5-diizocianonaftalin (1,5-DIN), fluoreszcencia, Uv-vis, turn-off, DMSO

A szennyvízben vagy regenerált oldószerekben visszamaradó szerves oldószermaradványok meghatározása rendkívül fontos a vegy- és gyógyszeriparban egyaránt. Célunk volt ezért egy egyszerű, gyors, olcsó és hatékony fluoreszcenciás analitikai módszer kifejlesztése a fenti probléma megoldására.
A Miskolci Egyetem, Kémiai Intézetében nemrég kifejlesztettünk egy aromás diizocianid alapú fluoreszcens festékcsaládot. Az izociano csoport könnyen képez komplexet átmenetifémekkel, illetve víz és sav hatására könnyen hidrolizál. A kiindulási diizocianidok, például az 1,5-diizocianonaftalin (1,5-DIN) szimmetrikus szerkezetüknek köszönhetően nem fluoreszkálnak a látható tartományban, azonban az egyik csoport átalakulása, vagy egyes oldószerek által kiváltott változás az elektronsűrűségben, megbontja ezt a szimmetriát és a festék turn-on vagy turn-off szondaként jelzi a meghatározandó anyag jelenlétét.
Előkísérleteinkből kiderült, hogy a festék rendkívül érzékeny a rendszerben különösen erős elektrondonor molekulákra, mint a DMSO, DMF és piridin. Már egészen kis mennyiségű DMSO hatására az 1,5-DIN fluoreszcenciája kioltódik. A jelenséget UV-vis és fluoreszcencia módszerekkel vizsgálva kiderült, hogy változás csak a fluoreszcencia spektrumban jelentkezik, az abszorpciós spektrum változatlan marad. Ebből gerjesztett állapotbeli komplexek kialakulására következtettünk és Stern-Volmer plotokat vettünk fel, majd meghatároztuk az állandókat. A kioltási (turn-off) hatást kihasználva analitikai módszert fejlesztettünk a DMSO meghatározására különböző szerves oldószerekben, valamint vízben. Vizsgáltuk a módszer kimutatási és meghatározási határát, hőmérsékletfüggését és a mátrixhatást. Vízben vizsgáltuk továbbá a meghatározás pH függését is. Kísérleteink alapján a módszer alkalmas lehet 10-100 ppm DMSO egyszerű és gyors kimutatására egy egész sor közegben. További céljaink között szerepel az alapmolekula (1,5-DIN) más analitikai alkalmazhatóságának vizsgálata.

Kommunikációtudományi szekció / Communication Science Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

MAPPING FAMILY COMMUNICATION IN OPEN ADOPTION: A SYSTEMATIC REVIEW

ADÁMI ZSANETT

Corvinus University of Budapest

Kommunikációtudományi szekció

zsanett.adami@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: Keywords: Adoption, Family Communication, Open Adoption, Communication, Adoption Triad

As part of an adoptive family, communication must always be conscious, honest, and open. The relationship between adoptive parents, adoptees, and birth parents shapes family communication in open-adoption families. Although the literature is growing, a comprehensive synthesis is essential to gain insight into the dynamics, patterns, and effects of communication in the unique context of open adoption. This paper aims to identify gaps and areas for future research, understand family communication in open adoption, and determine the effects of communication dynamics on the well-being of participants in the open adoption triad. Furthermore, open-adoption families' communication themes and patterns will be identified and analyzed. The databases used for the research are Web of Science and PubMed, which are used to screen studies published between 2014 and 2024. The criteria are based on family communication in open-adoptive families. The PRISMA flow chart was used to identify, screen, select, and include studies in the systematic review. Premilitary results show differences in communication at different stages of open adoption. A positive correlation between open communication and family relationships and the complexity and challenges associated with the process are highlighted. Through communication, the adoption triad shapes the narrative of their shared adoption experiences. As the study progresses, it promises to provide valuable insights into the current research on family communication in open adoption. Beyond that, it will serve as a guidepost, pointing towards possible future directions for research. This comprehensive exploration aims to contribute to the existing literature and the ongoing dialogue surrounding the complex interplay of relationships within open-adoption families.

KIK VAGYUNK MI A GIF-EK VILÁGÁBAN? - AVAGY A GIF FELHASZNÁLÓK FELTÉRKÉPEZÉSE

CSÓKA-ANTAL ERIKA-ZITA

Babes-Bolyai Tudományegyetem

Kommunikációtudományi szekció

csoka.erikazita@gmail.com

Kulcsszavak: GIF, Z generáció, felhasználó, digitális identitás, digitális kommunikáció

Az online kommunikációban az érzelmek, reakciók és állapotok hatékony átadása egyre növekvő fontossággal bír, és ebben segítenek az olyan kreatív megoldások, mint az emojik, GIF-ek és mémek, melyek az egyén érzéseit, vagy digitális identitását tükrözik. A reakció-GIF-ek visszatérésük óta egyre népszerűbbé váltak, mint eszközök a nonverbális jelzések kifejezésére az online térben. Ezek az animált reakció-GIF-ek nem csupán egyetlen érzelmet vagy mozdulatsort képesek közvetíteni, hanem gyakran magukban hordoznak popkulturális utalásokat vagy akár belső poénokat is, ami sokoldalúvá teszi őket, és színesíti az online kommunikációt. A GIF-ek használata és értelmezése egyaránt komplex folyamatnak tekinthető, ami különböző szokásokat, motivációkat, háttértudást vagy akár műveltséget foglal magában, és ezek alapján hasonlóan az előző médiumokhoz, mint a televízió, vagy akár a rádió, a GIF-ek esetén is különböző felhasználó csoportokat különíthetünk el.
Jelen kutatás Church, King és et. al. "Relating, searching, and referencing: Assessing the appeal of using GIFs to Communicate" tanulmányt veszi alapul, mely három fő GIF-felhasználó kategóriát különböztet meg: lelkes, kereső és referencialista. Ezek a szélsőséges kategóriák segítenek megérteni, hogy az emberek milyen céllal és motivációval használják a GIF-eket az online kommunikáció során. A kutatás célja a GIF-felhasználók vizsgálata a Z-generációs egyetemisták körében. Pontosabban annak vizsgálata, hogy milyen gyakorisággal fordulnak elő ezek a „tiszta” kategóriák, milyen átmenetek figyelhetőek meg közöttük, és esetleg léteznek-e további kategóriák az említetteken kívül. A módszertan kérdőíves vizsgálatra épül, amelynek fő célja strukturált adatok gyűjtése a GIF-ekkel kapcsolatos nézetekről és attitűdökről, felhasználva az alapul szolgáló kutatás vizsgálatának kategorizálásait és kijelentéseit

ONE COMPANY, THREE TARGET CULTURES: SEMIOTICS OF CROSS-CULTURAL ADVERTISING

KASIANOVA ALISA

University of Pannonia

Kommunikációtudományi szekció

kasianova.alisa@gmail.com

Kulcsszavak: Intercultural Communication, Advertising, Fiat, Semiotics, Hofstede's Cultural Dimensions

Today, international companies sell their goods and services abroad, which allows them to increase their customer reach. Doing so, they face a challenging task: they need to advertise their products effectively to linguistically and culturally diverse audiences. Traditionally, international companies can create standardized advertisements or adapt the language and focus of advertising to the demands of the target culture. These studies underline the importance of understanding the national values, motivations, and purchase habits of customers.

The aim of the current research is, therefore, to explore the connection between cultural differences and advertising through the example of Fiat's Facebook advertisements targeting Italian, German, and Hungarian consumers. The research adds to the study of cross-cultural advertising by connecting the concepts and theories of applied linguistics, intercultural communication, and marketing. Considering the peculiarities of advertising on social media and the online behavior of modern-day consumers, the present study views how cultural values are represented in advertising and how it influences the reaction of potential buyers.

The research answers the following main question: How does an automobile company Fiat adapt is advertisements, linguistically and culturally, to the demands of the Italian, German and Hungarian cultures?

For the analysis, 38 Italian, 50 German, and 99 Hungarian posts published during six months were collected from the official Facebook page of Fiat. In order to analyze the advertisements from the cultural perspective, Hofstede's cultural dimensions theory was used as the basis of the research. The semiotic analysis of each post allowed identifying verbal and visual signs used for creating meaning and reflecting Hofstede's dimensions. The most frequently used cultural values were compared across cultures in the view of the current socio-economic characteristics of each target region. Besides, the semiotic analysis involved examining various advertising strategies and techniques present in advertisements in order to understand their intended message. Finally, marketing indicators of customers' engagement — the number of likes and comments — demonstrated the audience's reaction to specific advertisements.

The semiotic analysis revealed that both verbal and visual signs contribute to creating the meaning of posts and reflecting Hofstede's cultural dimensions. The company used both adaptation and standardization strategies. Several posts contained similar text and images and were different only in terms of language; there were also similarities in the use of certain cultural values, such as long-term orientation. However, in most of the cases, the company

appealed to varying cultural values and used different verbal and visual signs for each target culture. The communication styles of the Italian, German, and Hungarian posts also differed in terms of advertising techniques and elements, such as the use of emojis, hashtags, and user-generated content. The analysis of customers' engagement indicated that not only the cultural values but also specific marketing strategies and style contribute to the persuasive effect of advertisements.

To conclude, the research demonstrates cross-cultural advertising solutions of Fiat and the way the company adapts the language of advertisements to each target region. For further research, questionnaires and interviews could be used to explore how customers themselves perceive cultural elements in online advertisements.

USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN SCIENTIFIC PUBLISHING

KESÉNÉ BOHÁCSI BEÁTA

Széchenyi István Egyetem

Kommunikációtudományi szekció

bea.kesene@gmail.com

Kulcsszavak: artificial intelligence, publishing, proofreading, text editing, Writefull

In the early twentieth century, artificial intelligence were almost everywhere. Devices that use this new technology are increasingly infiltrating our daily lives.
No wonder, then, that this is no different regarding checking and proofreading texts. Few higher education institutions in Hungary have subscriptions to this type of software or application, but we can see that this is the future. In addition, the pressure to publish is also increasing in academia, a government decree setting out the criteria for higher teaching appointments at universities and colleges. This requires the publication of works in Hungarian and foreign languages. And foreign journals require linguistic professionalism and the appropriate use of the vocabulary of the discipline.
The new technology allows us not only to save time by eliminating possible linguistic and editorial errors, but also to help the author choose the right English language, thus eliminating the need for human proofreading. The programme I have chosen - Writefull - current proofreads texts in real time with almost 90% accuracy. The Széchenyi István University has been using this application since 15 February, and teachers, researchers, and PhD students can access this service. Writefull does not only proofread English manuscripts. Other tools are also available to registered users, such as the abstract and title generator or the ChatGPT detector, which has now become a very useful feature.
Does this suggest a future for human intervention in scientific publishing? Is it really worth taking all suggestions a machine produces and using them? What impact will this have on publications in the near future? The dilemma of how much the use of this software may constitute plagiarism or what sanctions it may entail is the music of the future. These are the questions that I try to answer in this study in the spring of 2024.

EGYETEM A HATÁRON – FELSŐOKTATÁSI MARKETING A NEOLIBERALIZMUS KORÁBAN

LÁZÁR BEÁTA

Babeș–Bolyai Tudományegyetem

Kommunikációtudományi szekció

lazar.beata96@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatási marketing, neoliberalizmus, szolgáltatásmenedzsment, beiskolázási marketing, egyetemi márka, márkaérték, márkaígéret, márkaszemélyiségek, felsőoktatási intézmények, intézményi weboldalak

A globalizáció, a XX. század második felében, olyan változásokat hozott, amelyek minden eddiginél nagyobb kihívásokat jelentettek az egyetemek számára. A nemzetközi trendekhez való felzárkózás közben úgy tudnak sikeresek lenni, ha lokálisan is értéket teremtenek. A neoliberalizmus korában az oktatók, mint szolgáltatók egyre kiszolgáltatottabb helyzetbe kerültek a hallgatók, mint fogyasztók által a felsőoktatás színterében. Jelen kutatásban azt vizsgáljuk, hogy az egyetemek milyen márkaígéretet fogalmaznak meg a felvételiző hallgatók irányába, amellyel differenciálni tudják magukat és saját márkaidentitást hoznak létre.
A kutatásban Románia és Magyarország összes felsőoktatási intézményét gorcső alá vettük, és azok felvételi oldalán található márkaígéretét vizsgáltuk multimodális tartalomelemzés által. Azokra a kérdésekre kerestük a választ, hogy milyen eltérések vannak a két ország között, illetve mennyire befolyásoló tényező az egyetem lokációja, típusa.
A kutatás során kvantitatív módszerrel, azaz többdimenziós honlap-elemzéssel vizsgáltuk a két ország egyetemeinek márkaígéreteit. A tartalomelemzés a szekunder kutatásból kinyert, a kutatásunk szempontjából releváns, illetve a magyar és román felsőoktatási piacra alkalmazható szempontokon alapult. A kutatás során egy tizenegy elemből álló kódlapot hoztunk létre, amely a felsőoktatási intézmények weboldalainak elemzésére szolgál, megalkotva egy saját modellt.
Az eredmények alapján arra következtethetünk, hogy mindkét ország egyetemei az oktatás-kutatást tartják a legfontosabb márkaígéretnek úgy szöveges, mint vizuális szempontból. Ezt szorosan követi az egyetem környezete és a nemzetközi vetület. A két ország között egyes kategóriákban, mint oktatás-kutatás, karrierígéret, diákélet, menedzsment és társadalmi felelősségvállalás nincs eltérés, míg a nemzetközi vetület, környezet, sokszínűség, márkatámogatás, innováció és hagyomány témakörökben szignifikáns eltérést figyelhetünk meg.

Közgazdaságtudományi szekció / Economics Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

THE THOUSAND FACES OF CORPORATE PERFORMANCE

BAGDÁCS PÉTER

Debreceni Egyetem

Alszekció: Kortárs pénzügyi és vállalatvezetési kérdések

bagdacs.peter@gmail.com

Kulcsszavak: corporate performance, competitiveness, profitability, effectiveness, performance measurement

Nowadays the economic environment is quite volatile, burdened by crises and their aftermath. Ensuring economic stability and economic growth has therefore become a matter of prime importance. This study does not intend to examine the performance at the macroeconomic level, but in connection with it, through the company level. The study covers the main aspects of the company's performance, as well as the presentation of related test methods. Primary aspects include financial performance, which can be measured through revenue, profit and liquidity ratios. In addition, market performance can be evaluated based on customer satisfaction, market share and position relative to competitors. The internal processes aspect examines how effectively and efficiently the company operates in terms of business processes. The learning and development aspect includes the development of human resources and the management of knowledge-based resources. There are many methods available for examining company performance. Financial performance can be evaluated primarily by analyzing balance sheet data and income statement data. Market performance can be examined with the help of market research and customer satisfaction surveys. Internal processes can be evaluated using process optimization methods such as Lean or Six Sigma. Examining the learning and development aspect is possible by evaluating organizational learning indicators, further training and development programs. These aspects and methods enable an in-depth and comprehensive analysis of company performance, as a result of which the company's management can make effective decisions to promote competitiveness and sustainable growth. However, it should be emphasized that in accordance with the dynamics of the corporate environment and market changes, performance analysis and evaluation require constant updating so that the company can adapt to new challenges and opportunities.

A MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰ MUNKAVÁLLALÓK: ÚJ UTAK A VÁLLALATI SIKERHEZ?

BOTH SÁRA

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Az emberi erőforrás nevelése és fejlesztése a modernitás jegyében

bothsara@gmail.com

Kulcsszavak: #megváltozott munkaképességű munkavállalók #inklúzió #társadalmi fenntarthatóság #üzleti siker #versenyelőny

A megváltozott munkaképességű személyek mögött sokszínűség rejlik, ami túlmutathat egy klinikai diagnózison. A téma kiemelkedő fontosságú, mivel a megváltozott munkaképességű emberek társadalmi elfogadása és integrációja kulcsfontosságú a munkaerőpiacon való aktív részvételükhöz. Ehhez azonban szükséges a munkáltatóknak is látniuk, hogy a vállalatuk számára milyen szempontból lehet előnyös alkalmazásuk, hogyan válhat sikeressé a vállalat ezáltal.

A kutatás célja, hogy feltárja, hogyan befolyásolja a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatása a vállalati sikert a kiskereskedelmi szektorban működő vállalatok esetében.

A kutatás szakirodalmi megközelítése két oldalról történt. Ennek első részében az üzleti siker vállalti megközelítése került kifejtésre, mely az erőforrásalapú-elméletek és a Balanced Scorecard segítségével történt. Ezt követően megvizsgáltam, hogy a hazai és nemzetközi szakirodalom szerint melyek a megváltozott munkaképességű személyek alkalmazásának siketényezői, melyből összesen tizenegyet véltem azonosítani. Végül az üzleti siker szempontjából releváns vállalati sikerfaktorokat összevetettem az előzőleg említett tizenegy tényezővel annak érdekében, hogy megtaláljam közöttük a közös metszetet.

A mintát a Dechatlon, kiskereskedelmi lánc munkavállalói és vezetői képzik, mivel ezen vállalat évek óta alkalmaz megváltozott munkaképességű munkavállalókat és stratégiájának fontos része a munkahelyi inklúzió. A kutatás eredményeit a Q-módszer segítségével szeretném bemutatni, mely során összehasonlítom két minta preferenciáit. A módszer különlegessége, hogy kvantitatív adatokat tudunk kvalitatív módon értelmezni. A Q-módszer állításaihoz a felhasznált szakirodalom megállapításait használom fel, melyek pozitív és negatív formában kerülnek megfogalmazásra, így elősegítve a priorizálási folyamatot egy kvázi-normális eloszlású táblázatban. A kutatási adatokat a PQmethods szoftverrel elemzem. A minta egyik részét olyan munkavállalók képzik, akik már dolgoztak együtt megváltozott munkaképességű munkavállalókkal, a másik részét pedig akik még nem. A módszer segítségével azonosítom, hogy mely témák a legfontosabbak a válaszadók számára a témával kapcsolatban. Valamint feltárom, hogy milyen témakörök mentén látható konszenzus a válaszadók között, kiegészítve véleménykülönbségek feltárásával. A fenti eredmények kvalitatív módon lesznek bemutatva, kiegészítve a vezetői mélyinterjúk tartalomelemzésével.

Mivel a témában nem készült még üzleti fókuszú kutatás hazai szinten az adott iparágban, ezért ez hozzájárul a tanulmány újdonságértékéhez. A kutatás megmutathatja a megváltozott munkaképességű személyek munkahelyi inklúziójának fontosságát, amely nemcsak társadalmi integrációjukat és elfogadásukat emeli ki, hanem a gazdasági szerepüket is. Összeségében a kutatás rávilágíthat arra, hogy a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása innovatív munkakörnyezetet teremthet, amely elősegítheti a kreativitást és az innovációt és hozzájárulhat a vállalatok teljesítményének és üzleti eredményeinek javulásához.

„A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-2-II-CORVINUS-80 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

ÉPÜLETMINŐSÍTÉSI RENDSZEREK VIZSGÁLATA A BARNAMEZŐS FEJLESZTÉSEK NÉZŐPONTJÁBÓL

BOZSOKI FRUZSINA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Jelen és jövő - a fenntartható fejlődés irányzatai

bozsifruzsi@gmail.com

Kulcsszavak: épületminősítési rendszerek, barnamezős fejlesztések, Göncz Árpád városközpont, városfejlesztés, fenntarthatóság

Napjainkban a városfejlesztésben egyre nagyobb hangsúlyt kap sok más terület mellett a fenntarthatóság, körforgásos gazdaság kérdésköre is. Városaink izgalmas kutatási teret biztosítanak több tudományterület számra is, mint például a közlekedésfejlesztés, természetes és épített környezet, kormányzás. A felmerülő problémák, kihívások egyediséggel bírnak a városok fejlődéstörténete, gazdasági, társadalmi átalakulások miatt, ugyanakkor általános folyamatokat is megfigyelhetünk (urbanizáció, szuburbanizáció, közterületek fejlesztése, egészséges város, okosvárosfejlesztés, társadalmi részvétel megteremtése). Ebből fakad, hogy a városfejlesztés egy multistakeholder hálózaton alapuló inter- és transzdiszciplináris terület, ez tesszi különlegessé. A városok növekedése egyre több kihívást idéz elő (a népesség növekedésből fakadó lakhatási kihívások, kevesek számára megfizethető ingatlan árak, egyéni érdekeket szem előtt tartó, öncélú fejlesztések, a város környéki zöldfelületek kivonása, városi szétterülés és a klímaváltozás hatásai). A városiasodással az építőipari beruházások is megnövekedtek, ezzel terhelve tovább a környezetünket, ezért az iparág válaszul kifejlesztette az épületminősítési rendszereket, melynek célja a fenntartható építőipari fejlesztések ösztönzése. Jelen kutatásom célja bemutatni ezeket a rendszereket (LEED és BREAM), illetve vizsgálni a szabályozási rendszer fenntarthatósági törekvéseit egy megvalósult budapesti projekten keresztül, mely a Göncz Árpád városközpontnál található AGORA. A projekt különlegességét jelenti, hogy mind a két minősítési rendszert kritériumainak megfelel, továbbá a fejlesztés célja volt a megfelelő közösségi tér kialakítása is. Az AGORA projektet összehangolták a felújítás alatt lévő M3-as metró fejlesztésével is. A projekt megvalósítása közben több lakossági egyeztetés is volt, igyekeztek a különböző érdekeltségű felek véleményét érvényesíteni. A fejlesztés további érdekessége a lokáció mellett, hogy egy alulhasznosított, mondhatni barnamezős területen jött létre. Kutatásomban arra is kitérek, hogy a minősítési rendszerek fenntarthatósági törekvései mellett, milyen hatást fejtenek ki a városi barnamezős területek megújítására. Önálló kutatásomban szakértői interjúkat készítettem a beruházó, a kerületi önkormányzat és a HuGBC Magyar Környezettudatos Építés Egyesülete képviselőivel.

THE EVOLVING ROLE OF THE EUROPEAN EXTERNAL ACTION SERVICE IN THE EU'S COMMON FOREIGN AND SECURITY POLICY

DOBREFFNÉ BOGÁR RÉKA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Megatrends of the global economy

rekabogar1999@gmail.com

Kulcsszavak: European integration, European External Action Service, Common Foreign and Security Policy, EU as a global actor

The European External Action Service (EEAS) stands at the nexus of the European Union's Common Foreign and Security Policy (CFSP), embodying the Union's aspirations for a cohesive and effective external presence. Introduced by the Lisbon Treaty, the establishment of the EEAS in 2011 was a significant institutional reform aimed at enhancing the EU's capacity to pursue its strategic interests and values in the global arena. By consolidating diplomatic resources, fostering greater coherence in external action, and enhancing the EU's visibility and influence on the world stage, the EEAS represents a critical step forward in the evolution of the EU's role as a global actor.

As the EU confronts unprecedented challenges and multifaceted crises, the EEAS's adaptive capabilities and diplomatic agility assume heightened significance. Grappling with internal challenges and external pressures, the role of the EEAS in shaping and implementing the EU's Common Foreign and Security Policy has become increasingly pivotal. The question is how well the service can fulfill the expectations of other institutions and maybe most importantly, the Member States.

My research focuses on the primary objectives, structure, and functions of the EEAS within the context of the Common Foreign and Security Policy (CFSP) of the European Union, and its complex relations with the other institutions of the EU as a „functionally autonomous body" and a „service". At its core, the EEAS is tasked with assisting the High Representative for Foreign Affairs and Security Policy (HR/VP) in fulfilling diverse roles in his/her various capacities (the so-called „three hats" of the HR/VP are: being the Vice-President of the Commission, President of the Foreign Affairs Council, and – however often not mentioned- being Head of the European Defense Agency). My presentation aims to offer valuable insights into the evolving role of the EEAS in the EU's foreign policy dynamics. Moreover, I would like to shed light on what improvements or adjustments could be made to enhance the effectiveness and impact of the EEAS in promoting the EU's foreign policy agenda.

A KÖZÉPÜLETEK ÉS LAKÓÉPÜLETEK ÜHG KIBOCSÁTÁSÁNAK VIZSGÁLATA MAGYARORSZÁGON – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A COVID-19 JÁRVÁNY HATÁSAIRA

ERŐSS VIKTÓRIA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Jelen és jövő - a fenntartható fejlődés irányzatai

viktoria.eross@edu.bme.hu

Kulcsszavak: energia, ágazatok, épületek, klímaváltozás, fenntarthatóság

A Covid-19 világjárványhoz kapcsolódó pandémiás korlátozó intézkedések Freire-Gonzalez és Vivanco (2020) tanulmánya szerint számos környezeti mutató, köztük a szén-dioxid kibocsátás, levegőminőség stb.) javulását eredményezték, de a korlátozások feloldásával gyors visszapattanás várható majd. E gondolattal összefüggésben Sorrell és szerzőtársai (2020) a visszapattanás, azaz *rebound* mellett a tovagyűrűző (*spillover*) hatások következményeire hívják a figyelmet tekintettel annak okán, hogy ezek a hatások jelentősen erodálhatják a fogyasztás-csökkenésből származó energiamegtakarítás eredményeit. Emiatt erősen kérdéses, hogy a járványból való kilábalás után és részben annak hatására képes lesz-e gazdaságunk egy Báder és Parragh (2020) szerint szükségszerűnek ítélt, hosszú távon fenntartható növekedési pályára állni.

Mindezek vetületében került a jelen kutatás keretében vizsgálatra a magyarországi lakó-, valamint a köz- és kereskedelmi épületek karbonlábnyomának alakulása – arra a kérdésre keresve a válasz, hogy miként hatott a gazdasági és társadalmi folyamatokat erősen befolyásoló Covid-19 járvány a köz- és kereskedelmi, valamint a lakóépületek ÜHG-kibocsátására. A témaválasztás előbbi indokai mellett a vizsgált ágazat választásának okául szolgált, hogy az épületek karbonkibocsátása hazánkban az ÜHG-kibocsátás közel ötödét teszi ki, így a klímaváltozás gyorsulásáért nagyban felelős ágazatról van szó. A téma aktualitását az adatok rendelkezésre állása adja, mely időszerűvé (egyben szükségessé) teszi a világjárvány hatásainak vizsgálatát, fontosságának.

A kutatás módszertana - egyúttal eredetiséget biztosítva a téma feldolgozásának - részben a karbonlábnyom kiszámításához kapcsolódóan az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének titkársága (UNFCCC) által gyűjtött és kontrollált nemzeti üvegházhatású gázleltár adatok felhasználására, a fajlagos emisszió meghatározásához vetítési alapként pedig a lakónépesség számára épül. A vizsgált ÜHG kibocsátás meghatározása során a földünk klímájának fokozott ütemű melegedésében központi szerepet betöltő szén-dioxid (CO_2) mellett szakirodalmi ajánlás (Christiansen és Wettestad, 2003) alapján a metán (CH_4) és a dinitrogén-oxid (N_2O) értékei is kalkulálásra kerültek.

A kutatás eredményei szerint a Covid-19 járvány hatására a köz- és kereskedelmi épületek esetében kismértékű, míg a lakóépületek esetében jelentős mértékű kibocsátás-növekedés realizálódott, mely ellentétes tendenciát mutat a korábban jellemző és kedvezően értékelhető kibocsátás csökkenéssel.

A jelenség okai mögött egyértelműen azonosíthatóak a Covid-19 világjárvány terjedésének fékezésére hozott kormányzati intézkedések hatásai, melyek eredményei a háztartások energiafogyasztásának alakulásán keresztül is visszaigazolást nyernek. Ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül az időjárás tényező alakulását sem: e tényező az egyes években eltérően alakuló hőmérsékleti viszonyok mellett a járványhullámok fűtési időszakban történő jelentkezése révén is hatást gyakorolhatott az energiafelhasználás mértékére. Az elemzés által feltárt tendenciák fontos empirikus bemenetként szolgálnak az épületek karbonlábnyomának jövőbeni, kedvezőbb alakulása/alakítása vonatkozásában.

SHIFTING PARADIGMS: CORPORATE SUSTAINABILITY THROUGH THE LENS OF CSR AND ESG IN WESTERN EUROPE AND EAST ASIA

FRESTO CAMILLE JETZSELLE

Corvinus University of Budapest

Alszekció: The environmental and social layers of sustainability

mangaron.fresto@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: Corporate Sustainability, CSR (Corporate Social Responsibility), ESG (Environmental, Social, and Governance), Western Europe, East Asia

The shift from Corporate Social Responsibility (CSR) to Environmental, Social, and Governance (ESG) represents a significant change in corporate responsibility and sustainability. CSR has been widely used by corporations to demonstrate their commitments to social and environmental well-being. However, criticism of CSR being self-regulated, inconsistencies, and susceptible to greenwashing have raised the need for a more robust and comprehensive approach. This has led to the emergence of ESG which offers a more holistic approach evaluating companies ethical and sustainability practices, environmental impact, social responsibility, and governance standards. This study aims to explore the structures, emerging trends, challenges, and possibilities of CSR and ESG frameworks, focusing on Western Europe and East Asia. These two regions represent significant economies with diverse regulatory, cultural, and economic landscapes and the comparison would identify best practices and areas of improvements for corporate sustainability. The study seeks to provide insights to the following questions: How do CSR and ESG frameworks differ in addressing sustainability challenges? How do regulatory frameworks, stakeholder engagement, and investor influence vary between Western Europe and East Asia? Results showed that CSR primarily focuses on businesses voluntary actions, often through philanthropic initiatives and stakeholder engagement. It is more company-specific and less standardized which focus on reputation management. While ESG are more standardized with the aim to measure company's ethical and sustainability practices systematically. It is used by investors and stakeholders to make informed decision and assess long-term risk and value creation potential. A study by Pratama et al. (2022) compared developed and developing countries' ESG regulatory framework and identified Western Europe and East Asian along with North America as "developed countries" with "well-developed ESG framework". However, we found that regional disparities in CSR and ESG adoption and implementation are evident. Western European countries has a well-established regulatory framework, the European Union's Non-Financial Reporting Directive requires large companies to disclose information on environmental, social, and governancematters in their annual reports. Moreover, Western Europe have a strong emphasis on strategic integration and stakeholders' engagement is fundamental. Whereas East Asian countries have been slower to adopt comprehensive CSR reporting regulations. Although, Corporate Governance Code in Japan and ESG reporting guideline in South Korea have been developed, they remain voluntary for most East Asian countries. Nevertheless, there is a

growing trend towards ESG integration due to increasing investor pressure and global sustainability trends. Stakeholder engagement varies with some companies engaging stakeholders, but most prioritize relationships with government agencies and investors. Despite the challenges, CSR and ESG has proven instrumental in advancing corporate sustainability. Therefore, further research should focus on several key areas. Firstly, the need for standardized reporting frameworks to address the inconsistencies and enhance the comparability across regions and industries. Strengthened governance monitoring and enforcement to ensure accurate and reliable reported data and mitigate greenwashing risks. Finally, fostering collaborative effort among stakeholders to promote transparency, accountability, and sustainable business practices worldwide.

TIME SERIES ANALYSIS ON A SYSTEMATIC REVIEW OF FOOD WASTE COST VALUE AND SUSTAINABLE POLICY IMPLEMENTATION IN THE GLOBAL ECONOMIES.

FRIMPONG EBENEZER

Corvinus University of Budapest

Alszekció: The environmental and social layers of sustainability

eben.frimpong1415@gmail.com

Kulcsszavak: Food Waste, Food Waste Cost Value, Time Series Analysis, Global Economies, Sustainable Policy

The global Food Waste Cost Value (FWCV) flows have further stimulated significant interest. For the intensive research on Food Waste (FW) and Food Waste Cost Value (FWCV) on host nations in the global agrarian economies. This study examines the extensive scientific articles on the various years and quantities of articles published considering Food Waste (FW) and Food Waste Cost Value (FWCV) and sustainable policy implementation in the global economies. This study analyse the level of generating Food Waste (FW) and Food Waste Cost Value (FWCV) from the abundant of food(self-produced and affordability), irresponsibility (household, consumers, and food processors) inequality of food distribution (government and NGOs), first processing (poor storage and climate change), industrial processing (production surplus and technical processing limit) and industrial food distribution (restaurants, domestic consumers, institutions, shopping malls and food companies), quantification of the cost value of food wastage in monetary terms, summarize the main findings from previous to current research, and identify gabs in available studies for future studies. The study reviewed research publications on FW and FWCV and the relevant literature on FW and FWCV and sustainable policy implementation in the global economies. A time series analysis technique were used with data spanning from 1998 to 2023 to test the significance of the relationship between FW and FWCV inflows in researched articles. It was evidence that FW and FWCV contributes positively to the global food economies and agricultural production sector in the short run but with negative relationship in the long run. A repeated seasonal patterns was observed with over 75% of FW research publications showing a realization trends of other emerging benefits from FWCV inflows. Therefore it is recommended, more research work on FW and FWCV and sustainable policy implementation in the global economies should be encourage to increase the number of quantities of articles published hence identifying sustainable solutions to FW and FWCV challenge in the global economies for sustainable policy implementation

EMPLOYEE OR INDUSTRIAL RELATIONS: A SHIFT TOWARDS UNITARISM?

GEDIKOĞLU İPEK SENEM

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: The modern era of human resources management

ipeksenem.g@gmail.com

Kulcsszavak: Employee Relations, Industrial Relations, HRM, Quantitative Content Analysis, Frame of Reference

Often, industrial and employee relations are used interchangeably in the management field. Industrial relations (IR) emerged at the end of the 19th century, based on strikes of the time. However, its dominance as a multidiscipline has diminished in the late 20th century. Ever since, there has been a preference towards employee relations (ER), which uniquely covers a few pages or a chapter in the human resources and management books.

The common perception is that IR represents the stereotypical employee, the full-time, male, unionized, manual worker (Blyton and Turnbull, 2004). Over time, with the expansion of the service sector and technological advancements (Mullins, 2010), the work structure was transformed, which undermined its value. Henceforth, employee relations took over, symbolizing the transformation of the work environment and unionless options (Leat, 2007). Consequently, the labour market has re-organized in favour of employers and production (Dundon and Rollinson, 2004). In comparison to IR, productivity has been the focal point of ER. Accordingly, trade unions became more business-concerned, assisting the management in preparing workplace reforms (Mullins, 2010).

Therefore, the goal is to resolve this substitution by observing authors' affiliations. For this purpose, frequency analyses were implemented centred on Fox's most popular frame of references, unitarism and pluralism. Within this, pluralism signifies that the collective movements improve work conditions, while unitarism entirely disregards and deems it irrelevant.

Ultimately, quantitative content analysis has been employed to free-access online books. Attained codes sorted into frames by utilizing factor and cluster analyses. Those preliminary results highlighted a visible shift, which performs as a paradigm change towards employment relations.

BRIT INDIA ADÓRENDSZERE ÉS ANNAK HATÁSA A FÜGGETLENNÉ VÁLÁS IDŐSZAKÁBAN INDIÁBAN

GUTTYÁN BETTINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Kortárs pénzügyi és vállalatvezetési kérdések

guttyan.bettina@gmail.com

Kulcsszavak: India, adórendszer, újraelosztás, demokrácia, jóléti állam

Kutatásom során arra törekszem, hogy feltárjam az adópolitika és az újraelosztás, valamint a demokrácia közötti összefüggéseket a függetlenné vált India példáján keresztül. A kvalitatív elemzések mellett, kvantitatív statisztikai módszerekkel historikusan vizsgálom e három tényező kapcsolatát.

A függetlenné válás szempontjából elkerülhetetlen külön tanulmányozni a Kelet-indiai Társaság, valamint a brit gyarmati rendszer időszakát, illetve annak hatását a szubkontinensen. Már az 1700-as évek elején Robert Clive, a társaság kormányzója megszerezte Álam sáhtól a díváni, azaz adóbeszedési és az adóigazgatási jogokat Bengál, Bihár és a mai Odisa területein. Ez egyben a közigazgatás feletti teljes kontrollt is jelentette a Kelet-indiai Társaság számára. Ezt követően Charles Cornwallis, a társaság főkormányzója kiszervezte az adóbevételek beszedését a zamindároknak, akik Brit India egyes közigazgatási kerületeinek az élén álltak. A zamindári rendszer egészen a függetlenné válásig fennmaradt. A szipojlázadást követően India közvetlen irányítása alá került a koronának, s az uralom megszilárdításának első lépései között szerepelt egy kiterjesztett adórendszer bevezetése. Az 1860. évi személyi jövedelemadó törvényt először 1886-ban módosították, majd 1918-ban hatályon kívül helyezte a brit kormány, mellyel párhuzamosan teljesen új törvényt fogadott el a jövedelmek megadóztatása érdekében. Az utolsó, Brit India lakosságát közvetlenül érintő jövedelemadó törvény (the Indian Income-tax Act) 1922. április 1-jén lépett életbe, és a függetlenné válást követően számos módosítással ugyan, de 1962 áprilisáig hatályban maradt. Anglia és India társadalmi struktúrája ugyan eltérő, mégis számos párhuzamosságot lehet felfedezni benne, s míg előbbi a második világháborút követően ment keresztül jelentős változáson, utóbbi a függetlenné válás után.

A társadalmi átalakulást számos tényező befolyásolja, de jelen tanulmányban azt az állítást kívánom igazolni, hogy a függetlenné válás időpontjában érvényben lévő adózási szabályok és a társadalmon belüli újraelosztás, a korábban kialakult osztályszerkezet, illetve az autokrácia megtartását támogatták Indiában.

KÖZPONTI SZEREPEK HATÁSA A SZOFTVER PROJEKTEK SIKERESSÉGÉRE

HARTA PÉTER

Pannon Egyetem

Alszekció: Digitalizációs trendek a 21. században

peterharta96@gmail.com

Kulcsszavak: Szinergia, Agilis szoftverfejlesztés, Csapatszerep, Szimuláció

Napjaink üzleti világa folyamatosan változik és rohamos gyorsasággal fejlődik. Ez különösen a szoftverfejlesztő cégek esetében figyelhető meg, ahol a sikeres cégek egyik fontos jellemzője az agilis szemléletmód és a rugalmas projekttervezés. A szoftver projektek agilis végrehajtása azt eredményezte, hogy a korábbi dedikált csapatszerepekhez képest még inkább megnőtt a szoftverfejlesztést végző csapatban rejlő szinergia szerepe. Az agilis csapat optimális kialakításának és menedzselésének tanulmányozása a szűkös erőforrások figyelembe vételével az utóbbi két évtizedben nagy hangsúlyt kapott. Ezen belül a csapatokban rejlő potenciális szinergiák és az egyes csapattagok szerepeinek megfelelő összehangolása a projekttervezés során egy új és a gyakorlati szakemberek számára is fontos területnek mondható. Meredith Belbin munkája alapján megismerhetjük, hogy a sikeres csapatmunkához milyen különböző csapatszerepekre van szükség, a szoftver projektek tervezése során a szinergia figyelembevételét pedig a szakirodalomban már ismert Szinergiaalapú Szoftver Projekt Ütemezési Probléma (SSPSP) ismerteti.
Ezen felismeréseket alapul véve ez a tanulmány részletesen ismerteti a Belbin féle csapatszerepekből álló csapat központi szerepének a szoftverfejlesztő csapatok sikerességére gyakorolt hatását. A kutatás során mátrixalapú projekttervezési módszert alkalmaztam, amely során modelleztem a csapat tagjainak kemény és puha képességeit és összekötöttem a Belbin féle csapatszerepeket és a csapatban rejlő szinergia potenciálokat. Ennek megfelelően meghatároztam a csapatszerepek egy a potenciális szinergiák szempontjából központi csoportját, majd szimulációs környezetben megvizsgáltam ezen központi csoport szerepét a csapat sikerességére nézve egy általános szoftver projekt sikerkritériumain keresztül. Az NP-nehéz probléma megoldására genetikus algoritmust alkalmaztam, és a szimulációs eredmények alapján esettanulmányt készítettem, melynek célja a modell és az eredmények validálása volt.
Mind a szimulációs eredmények, mind pedig az esettanulmány eredményei alapján megállapítható, hogy a Belbin által definiált cselekvő csoport valóban kulcsfontosságú szerepet játszik a szoftverfejlesztést végző csapatok teljesítményében, és hogy a szinergiák figyelembevétele fontos a szoftver projektek ütemezése során. Ezenfelül, a tanulmány további vizsgálatokat javasol annak eldöntésére, hogy valóban a szinergia kapcsolatok állnak-e a szoftverfejlesztést végző csapatok sikerességének hátterében.

THE IMPACT OF LABOR MARKET FLEXIBILITY ON UNEMPLOYMENT: AN ANALYSIS IN THE MENA REGION

JOMAA HAJER

University of Miskolc

Alszekció: The modern era of human resources management

jomaahejer61@gmail.com

Kulcsszavak: Labor market, flexibility, Unemployment, MENA, regulations, Panel regression

This study examines the correlation between labor market flexibility and unemployment in the MENA region from 2003 to 2020. Utilizing data from The Heritage Foundation's Index of Economic Freedom database, we construct a panel regression model incorporating a labor market flexibility index (LMRI) comprising indicators from seven key labor market domains. To address country-level heterogeneity, fixed-effect models are employed, controlling for pertinent socio-economic variables. The results highlight the intricate labor market characteristics across MENA countries, raising numerous questions about the efficacy of flexibility as a tool for reducing unemployment. The findings point out a negative association between (LMRI) and unemployment rates, suggesting that greater flexibility could reduce unemployment; However, the strength of this relationship is deemed insufficient to fully support the neoclassical theory. Among the control variables, urbanization (URB), the size of the government (SG), and the current account balance (CAB) emerge as statistically significant determinants of unemployment rate, highlighting the importance of macroeconomic stability and structural reforms in shaping labor market outcomes. Among the labor market flexibility indicators, the centralized collective bargaining (CCB) shows a substantial negative association with unemployment rates indicating that countries with decentralized bargaining systems tend to have lower unemployment rates. Overall, this paper offers novel insights into the relationship between (LMRI) and unemployment. Firstly, unlike the majority of existing studies that predominantly examine developed countries, our research centers on the MENA region, offering unique perspectives specific to this geographical area. Moreover, the study gives valuable lessons to policymakers within the MENA region and also for other emerging economies encountering similar obstacles.

CSALÁDI VÁLLALATOK NAGYMINTÁS KUTATÁSA - PROFESSZIONALIZÁCIÓS ÉRETTSÉG A KIS ÉS KÖZÉPVÁLLALATOK KÖRÉBEN

KÁRPÁTI ZOLTÁN

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Kortárs pénzügyi és vállalatvezetési kérdések

zoltan.karpati@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: családi vállalatok, professzionalizáció, professzionalizációs érettség, kis és közepes méretű vállalatok

Az elmúlt években számos kutatás célozta a családi vállalatok jobb és mélyebb megértését a hazai piacon. Ennek a kívánatos helyzetnek köszönhető, hogy egyre jobban megismerjük ezeket a szervezeteket és kutatóként - a nemzetközi és hazai szakirodalom ismeretében - tanácsokkal, javaslatokkal, támogatásokkal tudunk feléjük fordulni, szakmai és egyéb rendezvényeken. Azonban eggyel magasabb szinten arról keveset tudunk, hogy a kis - és középvállalkozások jelenlegi professzionalizációs érettségi szintje milyen. Hazai mintán még nem készült olyan nagymintás lekérdezés, ahol a családi vállalatok professzionalizációs érettségét vizsgálták volna. Habár a professzionalizációnak számos dimenzióját azonosították hazai és nemzetközi kutatók, a kutatás célja, hogy négy fő dimenzión (1) vállalatirányítás, (2) struktúra, stratégia, (3) kultúra (4) a vállalkozó család professzionalizációja, azaz a család és az üzlet kapcsolatán belül kerüljenek meghatározásra azok az instrumentumok, amik mentén az érettség mérhető. Feltételezésem szerint minél magasabb egy vállalat professzionalizációs érettsége annál magasabb a versenyképessége és a szervezeti teljesítménye. Korábbi kutatások arra az eredményre jutottak, hogy a hazai családi és nem-családi vállalatok innovációs teljesítmény között nincsen szignifikáns eltérés, amely ellentmond annak a szakirodalmi aspektusnak miszerint a családi vállalkozások egyik nagy erőssége az innovációs és a transzformáció orientáltság. Hasonlóan rámutattak korábbi vizsgálatok, hogy a családi tulajdonban lévő hazai cégek sokkal inkább az informális menedzsment eszközöket és rendszereket alkalmazzák, mint nem-családi társaik, számukra sokkal fontosabbak azok az erőforrások és képességek, amelyek a hosszútávú gondolkodással, termék vagy szolgáltatás fejlesztésével, beszállítói és partneri kapcsolatok építésével kapcsolatos, semmint az operatív kiválósággal vagy a működési hatékonysággal. Ezek alapján a versenyképességük is alacsonyabb – jól lehet, ezek a kutatások eddig nagyrészt a versenyképesség aspektusából közelített. Jelen kutatás a professzionalizációs érettséget a már említett négy dimenzión keresztül vizsgálja és méri, arra vonatkozóan, hogy fedezhetők-e fel olyan heterogén csoportok a családi vállalatok belül (kis-és közepes méretű vállalkozások, szektorfüggetlenül) amelyek a professzionalizáció meglévő és új elemeit alkalmazzák. Hasonlóan a versenyképességi kutatásokhoz, a lekérdezés segítségével választ kaphatunk olyan kérdésekre, amiket önmagukban is érdemes vizsgálni mint: (1) Mely dimenzió az, amiben kiemelkedők, és melyek azok, amelyekben potenciálisan elmaradók a családi vállalatok? (2) Megjelennek-e azok az elméleti koncepciók, amelyeket a szakirodalom

azonosított, vagy felfedezhetők eddig még be nem sorolt vállalatok is? (3) Milyen konfigurációk fedezhetők fel, és hova sorolhatók be a hazai kis és közepes méretű vállalatok a professzionalizáció tekintetében? A kutatás célja kettős, egyrészről választ kapunk arra a kérdésre, miszerint csak a családi vállalatok vizsgálva, valóban olyan diverz-e a professzionalizációs érettség ahogy korábbi kutatások rámutattak, ezúttal viszont egy célzott, családi mintán vizsgálva; valamint nem-családi társaikkal összehasonlítva, képet kapunk arról, hogy mely tulajdon vezet magasabb professzionalizációs szinthez, és kijelölhet olyan potenciálisan fejlődési és fejlesztési utakat, amelyek magasabb szervezeti teljesítményhez vezetnek.

A POLITIKAI ESEMÉNYEK ESEMÉNYHATÁS-ELEMZÉSSEL TÖRTÉNŐ VIZSGÁLATA: SZISZTEMATIKUS IRODALMI ÁTTEKINTÉS

KISS DORINA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Digitalizációs trendek a 21. században

kiss.dorina@ktk.pte.hu

Kulcsszavak: eseményhatás-elemzés, piaci hatékonyság, szakirodalmi áttekintés, PRISMA modell, szisztematikus irodalomkutatás

Vitathatatlan, hogy a politikai eseményekkel kapcsolatos hírek minidig hatással voltak a gazdaságra. Azonban napjainkban a digitalizációnak és az ezzel együttes információáramlásnak köszönhetően ezek a hírek gyorsabban terjednek, az egyének jóval hamarabb jutnak az információkhoz. Mindezek mellett az elmúlt pár év során számos esemény történt, mely hatással van a politikai rendszerekre, vagy a másik oldalról megközelítve: olyan súlyos, gazdaságra ható események történtek, melyek megkívánták a politikai intézkedéseket. A globális méretekben zajló események, mint a COVID-19, vagy az Orosz-Ukrán háború jelentős politikai válaszokat váltottak ki és alakították a gazdasági helyzetet.

Jelen tanulmánynak célja, hogy azonosítsa és elemezze azokat a cikkeket, melyek eseményhatás-elemzés módszertanát alkalmazva vizsgálják a politikai események/hírek pénzügyi piacokra gyakorolt hatását, ezen keresztül bemutatva a szisztematikus irodalomkutatás (SLR) módszerét, annak relevanciáját és fontosságát.

A kutatási eredményeim bizonyítják, hogy az eseményhatás-elemzés alkalmazása a témában releváns és egyre nagyobb népszerűségnek örvend, a legnagyobb szerepet napjainkban az Orosz-Ukrán háborús hírek, COVID-19, Brexit eseményeinek politikai vonatkozású elemzései kapják. Az eseményhatás-elemzés módszerének tekintetében a legtöbb tanulmány egy normál hozamra vonatkozó becslést alkalmaz, melyek közül a leggyakoribb a piaci modell, ugyanakkor a trendek azt mutatják, hogy egyre népszerűbbek a módszertani kérdésekben elmélyülő cikkek.

A tanulmány egyúttal arra is rávilágít, hogy a szisztematikus irodalomkutatás segít áthidalni napjaink információ túlterheltségét, eszközeinek segítségével a kutatók munkája áttekinthetővé, világossá és hatékonnyá válik, ezáltal az így végzett irodalomkutatás eredményei a hagyományosnál megbízhatóbb képet adnak a vizsgált témában.

A jövőbeli kutatás tekintetében célom csoportosítani a vizsgált cikkeket témák szerint (például csoportokat képezni a háborús hírekre, elnökválasztásokra) és ezen belül megvizsgálni az eseményhatás-elemzés módszertani sajátosságait, összefüggéseit, például: van-e egy egységes ablakhossz az elnökválasztások hatását elemző cikkekben, azonosítható-e egységesen egy normál hozam becslésére irányuló modell a különböző politikai témákon belül.

UNDERSTANDING FOOD LOCALITY – INTEGRATING PROXIMITY AND CONSUMER PERCEPTION

LÁSZLÓ VERONIKA

Alszekció: The environmental and social layers of sustainability

laszlo.veronika@gtk.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: Key words: local food, proximity, consumer perception, consumer research

There is a growing interest in supporting local food systems, highlighting the importance of understanding associated consumer preferences. However, diverse interpretations of "local" among supply chain participants and in literature create challenges in defining local food, hindering economic, environmental, and social benefits. Proximity theory, proposed by Eriksen in 2013, offers insight into these interpretations beyond physical distance, taking into account value and personal proximities. Literature presents various interpretations of local food through dual, triple, and multiple proximity approaches.

To address the need for clarity in local food theory, a new analytical framework is proposed, based on comprehensive literature review and exploratory research. This local food perception framework integrates innovation, culture, and trust perspectives with food proximities, aiming to offer a comprehensive understanding of the interplay between proximity theories and socio-cultural dimensions.

The proposed research implements this framework through a consumer survey. The survey includes demographic data and Likert scale questions exploring consumer attitudes through perceived proximities. Data collection was conducted in 2024 amongst Hungarian consumers. Principal component analysis (PCA) and descriptive statistics using R Studio, are utilized. While not seeking representativeness, this data collection aims to deepen insights into consumer perception of food locality.

According to the preliminary results, the consumer perception of food locality might not be driven by geographical proximity, but other, value-related perceived proximities play an important role in the perceptions. Also, some food product characteristics might strongly indicate the perceived locality, compared to the closeness in space.

By gaining a deeper insight into consumer perceptions, it becomes possible to enhance the design of consumer-related policies and strategies, as well as strengthen the marketing activities of local food producers. Through the analysis of the intricate relationship between proximities and socio-cultural factors, this study seeks to empower stakeholders to make well-informed decisions that support local food initiatives.

A TUDÁSMENEDZSMENT ÉS AZ INNOVÁCIÓ KETTŐSE AZ AKADÉMIAI SZFÉRÁBAN – BIBLIOMETRIAI ELEMZÉS

LEKSZIKOV KITTI

Pannon Egyetem

Alszekció: Az emberi erőforrás nevelése és fejlesztése a modernitás jegyében

lekszikov.kitti@gtk.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: tudásmenedzsent, innováció, felsőoktatás

Napjainkban a felsőoktatási tudásmenedzsment az egyike azoknak a kutatási területeknek, amelyeket egyre nagyobb kutatási hajlandóság övez be. A felsőoktatási tudásmenedzsment olyan folyamatok és eszközök összessége, amelyek a felsőoktatási intézményekben lévő tudást összegyűjtik, strukturálják, rögzítik, tárolják és megosztják, hogy a tanulók, oktatók és az intézmény vezetői számára hasznosítható legyen. Szintén közkedvelt, sokak által kutatott szakterület az innováció, amely egyrészt a szervezeti tudásmenedzsment eredménye. Korábbi bibliometriai elemzésem – amely során áttekintettem a felsőoktatási intézményeket fókuszba helyező, tudásmenedzsment témában eddig publikált cikkeket világszerte – bizonyítást nyert, hogy e kutatási terület terén nagyon népszerű az innováció. A felsőoktatási intézmények tudásintenzív mivolta miatt a felsőoktatási tudásmenedzsment rendszer kidolgozása, megléte, megfelelő működése és folyamatos innoválása elengedhetetlen.
Tudományos munkám a felsőoktatási tudásmenedzsment és az innováció kapcsolatát hivatott bemutatni.
Szakirodalomelemzés során szisztematikus irodalmi áttekintés technikát alkalmaztam PRISMA-eljárással, amely által a témában született releváns szakirodalmat gyűjtöttem össze, majd elemeztem. Az elemzés az általam előre definiált keresési szabályok szerint történik, a kutatás mintavételezéséhez a Web of Science adatbázist használtam bibliometriai adatforrásként a felsőoktatási tudásmenedzsmenttel kapcsolatos kutatások publikációs trendjeinek vizsgálatára. A kutatási mintát (N=328) azok a publikációk alkották, amelyek témájában szerepel a 'universit', a 'knowledge management' és az 'innovation' kifejezés. Kulcsszavak együttes előfordulásának elemzését alkalmaztam, hogy azonosítsam és feltárjam a kutatási területen belül a főbb témaköröket, valamint a feltörekvő témákat. Az elemzési folyamat támogatására és az eredmények vizualizálására a VOSviewer szoftvert használtam.

HAGYOMÁNYOS ÉS ALTERNATÍV/MEGÚJULÓ ENERGIA ETF-EK BEFEKTETÉSI DINAMIKÁI

IFJ. MÁTYÁS TÍMEA BERNADETT

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Jelen és jövő - a fenntartható fejlődés irányzatai

matyas.timea.bernadett@gmail.com

Kulcsszavak: VAR-ADCC-GARCH-model, ETF, energy, traditional, alternative/ renewable

The research applies the VAR-Asymmetric-Dynamic-Conditional-Correlation-Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity (VAR-ADCC-GARCH) model to comprehensively analyze Exchange Traded Funds (ETFs) in both traditional and alternative/renewable energy sectors. This model allows for the precise evaluation of time-varying correlations among ETFs, highlighting the stability and statistical significance of the results. The study examines two main ETF segments: traditional energy ETFs, represented by Energy Select Sector SPRD (XLE), Vanguard Energy ETF (VDE), SPDR S&P Oil & Gas Exploration & Production ETF (XOP), iShares Global Energy ETF (IXC), and VanEck Vectors Oil Services ETF (OIH); and alternative/renewable energy ETFs, represented by iShares Global Clean Energy ETF (ICLN), Invesco Solar ETF (TAN), First Trust NASDAQ Clean Edge Green Energy Index Fund (QCLN), First Trust Nasdaq Clean Edge Smart GRID Infrastructure Index (GRID), and Invesco MSCI Sustainable Future ETF (ERTH).
The research focuses on volatility aspects, particularly the estimations of parameters related to conditional variance and the overall dynamics of volatility. Traditional energy sector ETFs, such as XLE, VDE, and XOP, show higher volatility, indicating diverse volatility sensitivities influenced by specific relationships and sensitivity to correlation shocks.
The study confirms that under normal market conditions, traditional and alternative/renewable energy markets behave differently. Analysis of daily returns, volatility, dispersion, and value ranges highlights variations between the two segments. The alternative/renewable energy ETF segment exhibits higher volatility, supported by wider dispersion and value ranges.
Initial findings reveal not only general differences but also specific characteristics within each segment, suggesting potential diverse reactions to different market conditions. These results offer valuable insights for investors aiming to optimize portfolio diversification and manage market risks effectively.
In summary, the comprehensive analysis using the VAR-ADCC-GARCH model provides insights into the complex dynamics within traditional and alternative/renewable energy ETFs. The findings validate the model's effectiveness in capturing nuances of correlation and volatility and highlight the unique behaviors of ETFs in different energy sectors. The study emphasizes the potential advantages of categorizing financial instruments based on energy markets for international investment portfolios, contributing to risk-return diversification strategies. Exploring the VAR-ADCC-GARCH methodology offers an avenue for deeper understanding

of the evolving dynamics between traditional and alternative/renewable energy markets, with practical implications for investment decisions.

IMPACTS OF INTERGOVERNMENTAL FISCAL TRANSFERS ON REGIONAL GROWTH: SPATIAL AND TEMPORAL ANALYSIS IN KENYA'S DEVOLUTION

MUTHAMA WENCELAUS MUSYOKA

Doctoral School of Regional Policy and Economics

Alszekció: Megatrends of the global economy

musyokamuthama@gmail.com

Kulcsszavak: Fiscal decentralization, fiscal transfers, regional economic growth, spatial econometrics, developing countries

Within the context of Kenya's devolution, this essay investigates the impact of intergovernmental fiscal transfers on regional economic growth. Realizing that centralized bureaucracies are inherently inefficient at providing public goods, worldwide perspectives have noticed a noticeable shift toward fiscal decentralization. In line with the principles of fiscal federalism, this paradigmatic shift promotes more subnational fiscal autonomy to improve efficiency and subsidiarity.

Although decentralization delivers significant benefits, central governments must provide grants and subsidies to address any under-provision and reduce inter-jurisdictional spillovers. However, the effects of these transfers on regional growth and convergence that have been observed result in a complex environment with mixed consequences. This binary narrative, which illustrates the complex relationship between fiscal efficiency and economic growth rates, is supported by theoretical foundations and empirical research.

In Kenya, there is widespread regional development inequality. Historical centralization biases coupled with favouritism of the high-potential highlands at the expense of the vast Arid and Semi-Arid Lands (ASAL) created pervasive economic disparities that impeded the effectiveness of regional development initiatives. With the adoption of the Constitution of Kenya in 2010, a two-tiered governance structure consisting of the National and 47 County Governments rolled out devolution with the premise of addressing marginalized areas and turning around regional economic growth as well as achieving development convergence. The devolution fiscal policy was envisaged as a tripartite system of intergovernmental fiscal transfers, locally generated own-source revenue, and borrowing. However, the fiscal imbalance persists with ambiguous effects.

This research methodically analyzes the subtle effects of intergovernmental fiscal transfers made during the first ten years of Kenya's devolution (2013–2023) on the economic development paths of the Counties. It aims to identify the effects of intergovernmental fiscal transfers on observable economic growth and convergence patterns, temporal effects, and spatial dependencies in the economic structure. When framed within the framework of the global economy and Kenya's unique devolutionary experience, this analysis significantly contributes to the continuing conversation about the effectiveness of fiscal decentralization policies in achieving goals of economic growth and convergence.

FELHASZNÁLÓI VISSZAJELZÉSEK VIZSGÁLATA: A SZALLAS.HU HOZZÁSZÓLÁSOK TARTALOMELEMZÉSE MAGYAR SZÁLLODÁKBAN

NAGY FRUZSINA**, DR. KISS** MARIETTA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Digitalizációs trendek a 21. században

nagy.fruzsina@econ.unideb.hu

Kulcsszavak: turizmus, marketing, fogyasztói magatartás, felhasználói vélemények, tartalomelemzés

Magyarország egyik legnépszerűbb utazási platformja a Szallas.com. A platform felhasználja a fogyasztók értékeléseit, mint információforrást, hogy segítse a többi felhasználót utazási döntéseik meghozatalában. Ezek a felhasználói vélemények befolyásolják az online hírnevet, és ennek következtében a szállásadó cégek imázsát is. Egy szálloda online márkaimázsának kezelése komoly kihívást jelenthet, figyelembe véve a különböző platformokon létrehozott felhasználói tartalmak széles skáláját. A vélemények között gyakran akadhatunk negatív hozzászólásokra is, amelyek szintén fontos információt szolgáltatnak az utazási döntéshozatal előtt állóknak. A felhasználók számára informatív a szálláshely részéről a panaszkezelés módja is. Jelen tanulmány a szállodai elégedettség és elégedetlenség vizsgálatára összpontosít a Szallas.hu portálon olvasható vélemények alapján. Egy 50 magyar szálláshelyből álló minta segítségével bemutatásra kerül, hogy a Szallas.hu platform felhasználói által generált tartalomban (user generated content – UGC) milyen panaszos, illetve elégedettséget tükröző kulcsszavak fordulnak elő, valamint milyen gyakorisággal. A leggyakrabban előforduló pozitív kulcsszavak a tiszta, kellemes, finom, segítőkész, kedves, míg a negatív hozzászólásokban a koszos, foltos, zajos, hideg, udvariatlan kulcsszavak szerepeltek többségében. Tartalomelemzés készült a kommunikált panaszokról, valamint hangulatelemzés a tartalom jellegének jobb megértése érdekében. Továbbá felhasználói klaszterek készültek a hozzászólásokban visszatérő motívumok alapján és a kutatás tartalmaz egy átfogó ábrát is, melyen összesítettem a hozzászólások kulcsszavait. Az ábra a VOSviewer programban készült, így a szófelhőre jellemző, az előfordulás gyakoriságát jelző méreteltéréseken és színjelzéseken felül a szavak közti kapcsolatok is bemutathatóvá váltak. Végül pedig egy célcsoport-specifikus elemzés készült, ahol a vendégekről rendelkezésre álló adatok alapján a szállásokból alakultak ki olyan klaszterek, mint például romantikus páros vagy családbarát szálláshely.

A SZÁMVITEL TANTÁRGY OKTATÁSÁNAK ÁTALAKÍTÁSA A SZÉCHENYI ISTVÁN EGYETEM GAZDASÁGTUDOMÁNYI ALAPKÉPZÉSI SZAKJAIN

NÉMETH MELINDA, **BORBÉLY** KATALIN

Széchenyi István Egyetem

Alszekció: Az emberi erőforrás nevelése és fejlesztése a modernitás jegyében

nemeth.melinda@ga.sze.hu

Kulcsszavak: számvitel oktatás, felsőoktatási kihívások, oktatási módszerek, Széchenyi István Egyetem

A XXI. század globális gazdasági és demográfiai változásai a hazai felsőoktatási intézményeket is kihívás elé állítják. A COVID-19 világjárvány 2020-as berobbanását követően a felsőoktatási intézményeknek a teljes működésük újragondolása vált szükségessé, mely az oktatás területét is érintette. Fontos kiemelni, hogy a világjárványnak számos negatív hatása mellett jelentős pozitív hozadéka is volt, hiszen a kényszerhelyzet szülte változások a felsőoktatási rendszer gyors átalakítását követően kisebb finomításokkal a jelenlegi működési modell szerves részévé váltak, olyan régóta esedékes változásokat alapoztak meg, mint a digitális átalakulás, az online platformok szélesebb körű alkalmazása vagy a változásokra minél gyorsabban reagálni tudó oktatásmódszertani rendszerek fejlesztése.

Jelen tanulmányunk célja a Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Karán a magyar nyelvű gazdaságtudományi alapképzési szakokon oktatott számvitel tantárgyak esetében a fejlesztési lehetőségek vizsgálata, egy olyan irány kidolgozása és megalapozása, amely a múltbéli tapasztalatokon alapul, a jelenlegi igényeknek megfelel és a későbbi változások átvezetését is megkönnyíti. A tanulmány célja elsősorban a saját oktatási tevékenységünk teljes körű áttekintése, illetve az elmúlt években más egyetemek oktatói között megindult tudásmegosztási folyamatba való bekapcsolódás.

A tanulmányt a hazai és külföldi szakirodalmi források és statisztikai adatok áttekintésével kezdjük, melyben kiemelt figyelmet szentelünk a számvitel oktatás kihívásainak, nevesítve két hangsúlyos területet: a matematikai készségek hiányát és a számvitellel, mint tantárggyal kapcsolatos negatív előítéleteket. A szakirodalmi bevezetőt követően a Széchenyi István Egyetem gazdaságtudományi alapképzéseit mutatjuk be és helyezzük el a hazai felsőoktatási rendszerben. Ezután a számvitel tantárgy oktatását részletesen ismertető esettanulmányunk következik, mely javarészt saját tapasztalatainkon alapul. A tanulmányt a lehetséges jövőbeli irányok bemutatásával és összegzéssel zárjuk.

GOVERNMENT TOOLKIT FOR ENHANCING NATIONAL AND INTERNATIONAL COMPETITIVENESS

PONÁCZ GYÖRGY MÁRK

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Megatrends of the global economy

mark@ekron.hu

Kulcsszavak: competitiveness, innovation, sectoral policies, knowledge economy, economic development

National and international competitiveness are intertwined with sustainable endogenous economic growth in the context of global competition, encompassing factors that influence prosperity. From an economic policy perspective, competitiveness relies on the continuous upkeep, assessment, and ongoing enhancement of sectoral policies, including sectoral competitiveness policies and their ultimate effectiveness. Hungary, as part of the European Union's economic powerhouse, operates under a common regulatory framework and economic union, engaging in global competition through its companies and playing a significant connecting role beyond the European Union. The rapid transformation of the world economy, technological revolutions in key sectors, and the gradual shift of economic and military centers of gravity underscore the relevance of developing sectoral policies, including competitiveness and regulatory policies, under national jurisdiction. This research analyzes institutional, legal, and political factors affecting competitiveness.

The research draws on Michael Porter's rhombus model, Imre Lengyel's pyramid model, territorial capital and knowledge capital models, and Magdolna Csath's complex analytical framework emphasizing the role of social capital and welfare. Jonathan Haskiel's pioneering analyses on the role of intangible assets in the economy are crucial. The study also utilizes international competitiveness rankings, particularly the World Economic Forum's global competitiveness index and its supporting database. Key economic indicators, such as GDP, FDI, research and development expenditures, innovation ecosystem indicators, and government expenditure data, are employed. The research methodology involves a comparative analysis of economic growth, physical and intangible capital elements, welfare indicators, and quantified indicators of corporate, institutional, and governmental endowments. Improving competitiveness entails defining competitiveness conceptually, exploring methodological measurement possibilities and limitations, and developing and testing models, which are focal points of this research too.

The research addresses industry-level, regional, and national interventions to enhance competitiveness, with a primary focus on identifying government intervention options grounded in solid theoretical foundations, facilitating the development of an effective, practical toolkit. The interdisciplinary nature of the topic encompasses a broad spectrum of European Union and national policies, innovation and economic regulation, as well as industrial and sectoral policies.

The research outcomes can inform government stakeholders engaged in developing, implementing, and enhancing sectoral policies.

A KRIPTOESZKÖZÖK ÁRFOLYAMÁNAK ELŐREJELZÉSE GÉPI TANULÁSSAL, BLOKKLÁNC-ANALITIKA ÉS TECHNIKAI INDIKÁTOROK SEGÍTSÉGÉVEL

RÁZER ÁKOS

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Kortárs pénzügyi és vállalatvezetési kérdések

razer.akos@ktk.pte.hu

Kulcsszavak: gépi tanulás, kriptoeszközök, blokklánc-analitika, árfolyam előrejelzés, adattudomány

Mára a kriptoeszközök jelentősége megnőtt, a piaci forgalmuk alapján fontos befektetési és spekulatív eszközzé váltak. Az első és legismertebb ezek közül a Bitcoin. A legtöbb kriptoeszköz egyik fontos ismérve a nyílt hozzáférésű blokklánc, mely betekintési lehetőséget biztosít bárki számára az adott eszközzel végzett összes tranzakcióra. Az adattudományok és a mesterséges intelligencia korában ez hatalmas előnyt jelenthet más eszközökkel szemben, különösen akkor, ha az adatokat olyan célból kívánjuk elemezni, mint az árfolyamok előrejelzése.

A tanulmány egyik célja azon bemeneti adatok, jellemzők, magyarázó változók azonosítása, amelyek a blokkláncból kinyerhetők és előrejelzőként használhatók. Mivel maga a blokklánc nem tartalmaz OHLCV árfolyamadatokat, azokat egy kriptoeszköz-tőzsdéről kell beszerezni. Ezen felül az árfolyamadatokból technikai indikátorokat is kell képezni, melyek szintén növelhetik az előrejelzés pontosságát. Emellett különböző gépi tanulási regressziós és osztályozási modelleket kell tesztelni és összehasonlítani a jövőbeni árfolyamok illetve árfolyammozgás-irányok előrejelzéséhez, ezáltal megtalálni azokat a konfigurációkat, amelyekkel az előrejelzés pontossága javítható.

A kutatás-fejlesztés egyedisége abban rejlik, hogy a blokkláncot mint primer adatforrást használja fel, így a kidolgozott módszer alkalmas lehet többféle, blokkláncon alapuló kriptoeszköz árfolyamának előrejelzésére is, még akkor is, ha ezen adatok más szekunder adatforrásból nem érhetőek el.

Ahhoz, hogy az adatokat hatékonyan lehessen kezelni a fenti cél elérése érdekében, szükség van egy RDBMS (SQL Server) alapú adattárház kifejlesztésére is, mivel az adatok közvetlenül a blokkláncból történő kinyerése nehézkes. Emellett az SQL nyelv alkalmas arra is, hogy a nyers adatokból megfelelő formátumú jellemzőket, származtatott adatokat és adatstruktúrákat hozzunk létre.

A fő hipotézis az, hogy ha az OHLCV-adatokon kívül a blokkláncból nyert információkat, valamint a technikai indikátorokat is bevonjuk a gépi tanulási modelljeink táplálására, akkor az előrejelzések pontossága javulni fog.

A fentieken túl a kutatás fontos eleme a meglévő tudományos és szakmai irodalom feldolgozása, mely útmutatást nyújthat a szükséges bemeneti adatok és gépi tanulási modellek kiválasztásában, konfigurálásában, hatékonyságuk növelésében. E cél eléréséhez egy megfelelően kidolgozott szisztematikus irodalomfeldolgozás szükséges. Az előzetes, Web Of

Science-en végzett kulcsszavas keresés alapján kellő nemzetközi tudományos forrás áll rendelkezésre, főként a gazdálkodástudományok, számítástudományok és matematika területén: a 2015-2024 időszak alatt több mint 500 releváns folyóiratcikk került publikálásra.
A kutatás és fejlesztés eredményei a gyakorlatban is hasznosíthatóak, hiszen egy megfelelően kiépített gépi tanulási modellen alapuló előrejelzési rendszer jelentős támogatást nyújthat a kriptoeszközökbe történő befektetés és spekulatív kereskedés esetére. A rendszer továbbá alkalmas lehet egy kriptoeszköz kereskedő robot kifejlesztésére is. Ezen felül a megalkotott modellek segíthetnek a felhasznált magyarázó és függő változók közötti új összefüggésekre is rávilágítani.
A kutatás jelenlegi állása: az adattárház elkészült, a bemeneti jellemzők kiválasztása, valamint a modellek tesztelése és összehasonlítása folyamatban van, az eredményeket a konferencián kívánom bemutatni.

CRYPTOCURRENCY ACCEPTANCE: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW AND BIBLIOMETRIC ANALYSIS

RECSKÓ MÁRK

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Megatrends of the global economy

recskomark@gmail.com

Kulcsszavak: Cryptocurrency; Technology acceptance; Consumer attitudes; Systematic literature review; Bibliometric analysis; Trust

While the perception of cryptocurrencies remains dynamic, their popularity continues to grow. This is evidenced not only by expanding market trends and media coverage but also by an escalating body of academic discourse. Historically, research has focused on the financial and operational aspects of cryptocurrencies; however, there is a flourishing interest in elucidating the dimensions of consumer acceptance and trust, resulting in a growing body of scholarly evidence. This study attempts to provide a panoramic view of scientific research on the phenomenon of consumer acceptance of cryptocurrencies through a two-method approach that includes bibliometric analysis and systematic literature review.

The preliminary phase of the study involves an extensive bibliometric survey that maps the demographic contours of adoption research in detail, including the geographical distribution of studies, the spectrum of research methods used, and the diversity of sampling techniques. This is followed by a detailed taxonomic classification and comparative analysis of consumer acceptance research, revealing patterns and variations across a broad spectrum of definitional, methodological and content dimensions. Furthermore, the research provides an in-depth examination of the prevalence and effectiveness of common technology adoption models in the existing literature, identifying key variables that recurrently appear in empirical studies, while recognizing possible shifts over time and trends in the thematic landscape. Such a diagnostic analysis allows for the identification of prevailing research trajectories and makes salient recommendations for methodological refinements and content extensions, while also highlighting emerging research gaps and unexplored horizons ripe for scholarly exploration. Finally, the paper highlights the key issue of the constituency of participants in the context of scientific studies, identifying the proportion of active stakeholders - adopters - who participate in empirical studies versus the contingent of prospective users who may cross the threshold of adoption as the diffusion of cryptocurrencies gains momentum. This comprehensive analysis will provide valuable insights for researchers and practitioners alike engaged in the interdisciplinary study of the multifaceted phenomenon of cryptocurrency acceptance, providing a solid foundation for the cultivation of innovative research agendas and the formulation of evidence-based policy interventions.

This type of scientific work contributes to mapping the current state of research on the acceptance of cryptocurrencies, which still faces numerous research gaps. While research on cryptocurrency acceptance is gaining popularity, it still significantly lags behind literature

focusing on financial and technological aspects. Therefore, there is a crucial role for works that attempt to systematically uncover research gaps and provide suggestions for further research directions. The findings of this study thus contribute significantly to identifying research directions and establishing possible new correlations.

The results are expected to confirm the increasing popularity of the topic through the growing number of related studies and highlight areas where further research is needed. Additionally, it proposes the application of certain approaches, sampling techniques, and model selection criteria to promote higher quality research, thus representing the field among studies focusing on cryptocurrencies.

FACTORS AFFECTING THE ACCEPTANCE OF ONLINE PSYCHOTHERAPY SERVICES IN HUNGARY

ROJKOVICH ÁDÁM KONSTANTIN, **MOSOLYGÓ** FLÓRA, **KEMÉNY** ILDIKÓ, **SIMON** JUDIT

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: The modern era of human resources management

adam.rojkovich@gmail.com

Kulcsszavak: ehealth, mental health, technology acceptance

Our research examines the acceptance of online psychotherapy as an e-mental health service among Hungarian adults using a linear regression based on a modified UTAUT model. In our literature review, we present the concepts of telemedicine, e-health, m-health and e-mental health, explain their advantages, disadvantages and connections. We analyze the impact of the COVID-19 pandemic on the spread of e-health literacy and the demand for online mental health services, and the intention to use them. We attach great importance to the role of marketing in terms of consumer behavior. Our research sets up 10 hypotheses based on the variables of the UTAUT model, regarding the direct effect of the latent explanatory variables on intention to use. The data collection was carried out via an online questionnaire with arbitrary sample selection, in which, in addition to demographic questions, we measured the latent variables included in our model with validated scales taken from the literature. The sample (N=232) was divided into two groups: "A" group, those who have already used some psychological service (offline or online), and "B" group, those who have not yet. Our research analyzes the reasons and preferences for the use of psychological services in both "A" and "B" groups. The most common reason is anxiety and stress, followed by self-awareness, maintaining mental health, and family or relationship issues. The COVID-19 pandemic is a significant factor in the preference for online therapy over offline. We examined the relationship between the use of psychological services and some demographic variables, such as gender, age, income, type of residence, and education level using cross-tabulation and chi-square tests. For our main research question, we performed a linear regression analysis to test the hypotheses derived from our model based on the literature, and found that the expected performance of online psychotherapy services, the perceived trust and perceived risk attached to them have a significant impact on the intention to use them. The limitations of our research include non-representative sampling. As future research, we would like to conduct exploratory qualitative in-depth interviews on the topic, giving priority to the role of stigmatization and social pressure in terms of the acceptance of e-mental health care.

ACKER'S GENDERED ORGANIZATIONS – PAST AND FUTURE DIRECTIONS

RÓNAFÖLDI-SZÉLL GÁBOR

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: The modern era of human resources management

gabor.ronafoldi-szell@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: Acker; gendered organizations; gender; inequality regimes; ideal worker

Purpose - This research is concerned with the theory of gendered organizations, and how it has developed over the course of the 34 years since the concept was first introduced by Joan Acker's seminal work on the subject in 1990. The primary purpose of the paper is to explore the rich history of gendered organizational research, and to examine how it's theoretical framework could be applied to family business, and family business succession research in the future.
Design/methodology/approach – This paper draws on gendered organizations theory to discuss gender inequality and inequality regimes within business organizations, and to advance critical discourse on the subject. To this end, the article begins with an overview of gendered organizations research and theoretical writings from 1990 to the present day, starting with an introduction of Acker's works on the subject and core concepts, before moving on to examining the various questions asked by prior researchers, the methods they have used and the theories and models they have developed. While the focus of the paper is on business organizations, literature concerning other types of organizations, such as academia or public service, is also taken into account due to their contributions to overall gendered organizations theory. Building upon that, a synthesized model of gendered organizations research is developed and presented.
Findings – This paper provides a synthesis of prior works on gendered organizations research and highlights the complexity and interconnectedness of gender and organizational existence. The paper identifies female leadership; hegemonic masculinity; and various forms of gender inequality regimes as the primary concern of gendered organizational research. It also suggests multiple future research propositions to examine previously less studied aspects of gendered organizations.
Originality/Value – This paper offers a multifaceted overview of several decades' worth of gendered organizations research and theorizing, and reveals multiple unexplored avenues which provide direction and guidance for future research.

FRAMEWORKS FOR SUSTAINABLE ENERGY TRANSITION: STRATEGIC INSIGHTS FROM THE MENA REGION

SHAKHASHIRO HIBA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: The environmental and social layers of sustainability

Hiba.shakhashirou@gmail.com

Kulcsszavak: Strategic Management, Renewable Energy, Sustainable Energy Transition, MENA Region

Ensuring careful coordination of renewable and sustainable energy management is crucial for protecting energy security and maintaining environmental integrity in the Middle East and North Africa (MENA) region. This necessity is further amplified by the escalating demands for energy worldwide and the challenges posed by climate change. The literature review embarks upon a comprehensive exploration of the strategic energy management framework, showcasing its wide range , methodologies, and theoretical models against in the context of both global and regional landscapes. It emphasizes the critical need for holistic energy planning that encompasses a country's requirements for energy sources, anticipates potential risks and opportunities, and navigates the intricacies of energy costs and supply chain dynamics – elements that significantly influence the socioeconomic weave.

The primary objective of this study is to devise a strategic management blueprint that not only caters to the immediate energy requisites but also envisions a trajectory towards long-term sustainability and security. Through an in-depth analysis of strategic management methodologies and frameworks, including the internal/external (I/O) and resource-based perspectives, this study underscores the significance of synchronizing energy demand with supply, enhancing stakeholder engagement, and securing a diversified energy future through meticulous planning and optimal resource allocation.

Preliminary findings from our research illuminate the profound impact of strategic energy management on geopolitical stability, economic prosperity, and environmental stewardship. The European Union's strategy towards energy security, which accentuates the security of demand and the geopolitical dimensions, alongside the MENA region's prospects for energy transformation, furnish essential insights for the development of resilient energy strategies. Such strategies are instrumental in revolutionizing the energy sector, advancing low-carbon transitions, and promoting sustainable growth.

Notwithstanding, there remains a pressing need for further inquiry into avant-garde strategic management practices, the assimilation of cutting-edge renewable energy technologies, and the cultivation of policy frameworks that are conducive to the sustainable transition of energy systems in the MENA region. This study lays the groundwork for future explorations in this field, underscoring the pivotal role of strategic management in steering through the complexities of energy challenges on both a global and regional scale.

A TANULMÁNYOK SORÁN MEGSZERZETT KOMPETENCIÁK HATÁSA A MUNKAERŐPIACI RÉSZVÉTELRE

SZABÓ DOROTTYA ANNA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Az emberi erőforrás nevelése és fejlesztése a modernitás jegyében

szabodotti@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, munkaerőpiac, kompetenciák

A felsőoktatásból kikerülve a frissdiplomások bérét, elhelyezkedési idejét számos tényező befolyásolja. Jellemzően még mindig több a férfiak átlagos fizetése, mint a nőké, megfigyelhetünk regionális eltéréseket (Magyarországon a budapesti régióban átlagosan szignifikánsabban magasabb a bérezés), nem mindegy, hogy valaki milyen tudományterületen szerzett diplomát, és maga az intézmény, vagy a tanulmányi eredmény is befolyásoló tényező lehet. Egyre fontosabbá válnak azonban a különböző kompetenciák megléte/hiánya is. Ugyan az olyan „hard" kompetenciák (azaz amelyek tanulhatóak, szakmai kompetenciák) szerepe már jó ideje is kifejezetten jelentős, mint például az idegennyelvtudás, az elméleti tudás gyakorlati alkalmazásának képessége, vagy az íráskészség, azonban az utóbbi időben kifejezetten nagy hangsúly helyeződik az úgynevezett „soft skillekre", kompetenciákra is. Ezen kompetenciák jellemzően valamilyen tulajdonságunkra épülnek, és bár nagymértékben fejleszthetőek, alapjuk egyfajta adottság. Ide sorolható többek között a kommunikációs készség, a csapatban dolgozás képessége, az érzelmi intelligencia, vagy a kreativitás.

A Pécsi Tudományegyetemen a Diplomás Pályakövetési Rendszer Frissdiplomások felmérésének keretein belül intézményi kérdésként már évek óta megjelennek a végzettek meglévő, valamint véleményük szerint munkájukhoz szükséges kompetenciaszintjére vonatkozó kérdések. Kutatásom során a legfrissebb, 2023-as adatbázist elemeztem, melyben összesen 1042 válaszadó véleménye szerepelt. Arra voltam kíváncsi, hogy az egyes soft és hard kompetenciák megléte milyen mértékben befolyásolja a frissdiplomások munkabérét, és elhelyezkedési idejét, további kontrollváltozók (pl. nem, munkahely régiója, életkor) bevonása mellett. A regressziós modellek eredményei alapján elmondható, hogy 5%-os szignifikanciaszinten a munkabér nagyságára a kompetenciák közül szignifikáns hatást az idegennyelvtudás, az érzelmi intelligencia, és a vezetési képességek meglévő szintje tudott gyakorolni. Az elhelyezkedési idő kapcsán a kapcsolatteremtő- és kommunikációs készség mellett az érzelmi intelligencia, és az íráskészség kompetenciák meglévő szintje bizonyult szignifikánsnak.

WALKING DEAD STRATÉGIA - A VÁLLALKOZÓI ORIENTÁCIÓ ÉS A TÁRSAS-ÉRZELMI VAGYON KAPCSOLATA A CSALÁDI VÁLLALKOZÁSOKNÁL. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

SZABÓ GYULA MÁRTON

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Kortárs pénzügyi és vállalatvezetési kérdések

gyula.szabo@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: társas-érzelmi vagyon, vállalkozói orientáció, családi vállalatok, innováció, teljesítmény

A családi vállalkozások a világ minden részén a gazdaság meghatározó szereplői, számarányukat tekintve általában felülmúlják a nem-családi vállalkozásokat is. Az egyes országok és régiók történelmi fejlődése, gazdasági-politikai környezete nagyban meghatározzák, hogy az adott térség családi vállalatai milyen fejlődési ciklust érhettek el, azaz, hogy a politikai-jogi környezetük által determinálva csak az első-, vagy másodgenerációs vállalatok vannak jelen, úgy mint a közép-kelet-európai térségben, ahol a második világháborút követő szocialista rendszerek idejében nem működhettek magánkézben lévő gazdasági szervezetek; vagy a nyugat-európai mintázat szerint nagy számban találhatók olyan cégek, ahol gyakran negyed-, ötöd- vagy hatodgenerációs családtagok irányítják a működést; nem is beszélve a nagyszámú távol-keleti példáról, amelyek esetén több száz éve alapított és azóta is családi kézben lévő és működő társaságokat lelhetünk.

E világ résztvevői azonban sok szempontból eltérően működnek, mint a nem családi kézben lévő vállalatok, a döntéshozataluk során gyakran nem-gazdasági szempontokat is figyelembe vesznek, hogy a cég működésének biztonságát és a családi kézben tartását biztosítani tudják. Ezeket a szempontokat nevezi a szakirodalom összefoglaló néven a családi vállalatok társas-érzelmi vagyonának (socio-emotional wealth), amely általánosságban a fontolva haladást, az óvatosabb innovációs és vállalkozói lépéseket (entrepreneurial orientation) eredményezheti. Tanulmányom célja, hogy ezt a hagyományosan megrajzolt kapcsolatot új szempontok szerint átrajzolja és bizonyítsa, hogy a családi vállalkozások esetében meglévő társas-érzelmi vagyon fenntartásának, biztosításának az eszköze éppen a vállalkozói orientáció, hogy a folyamatos fejlesztések és az innováció az, amely képes gazdasági értelemben stabilabbá tenni a vállalkozás működését.

Mindennek figyelembe vételével a cikk célja, hogy bemutassa, hogy milyen főbb kutatási irányok és eredmények vannak jelenleg a szocio-emocionális vagyon és a vállalkozói orientáció kapcsolatának tekintetében. Két tudományos adatbázisban történő kulcsszavas keresés, majd a hólabda-módszerrel történő kiegészítéseket követően 69 munkát tekint át a tanulmány, majd az eredményeket strukturálva alkot integrált modellt, melyben a három fő dimenzió az EO, a SEW és a vállalati teljesítmény. Szemben a hagyományos felfogással, melynek keretében a családi vállalatokra úgy tekintettek, mint kockázatkerülő szervezetekre, melyek a nem-gazdasági szempontokat érvényesítik döntéshozataluk során akár a gazdasági előnyöktől való

távolmaradás árán is, az áttekintés bemutatja, hogy a SEW értékeinek védelme a vállalkozói orientáció alkalmazásával valósulhatnak meg a leghatékonyabban hosszútávon. A gyakorlati ajánlások során konkrét példán keresztül javasol stratégiát a családi vállalkozások számára.

MILYEN TÉNYEZŐKBEN REJLIK A GYORSAN NÖVEKVŐ VÁLLALKOZÁSOK INDÍTÁSÁNAK ÉS SIKERÉNEK KULCSA? – KVANTITATÍV ADATELEMZÉS A HAZAI KKV SZEKTORRÓL ÉS A VÁLLALKOZÁSINDÍTÁST BEFOLYÁSOLÓ DIREKT ÉS INDIREKT TÉNYEZŐKRŐL

SZABÓ KRISZTOFER

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Kortárs pénzügyi és vállalatvezetési kérdések

krisztofer.szabo@uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: gyorsan növekvő vállalkozások, gazella vállalkozások, vállalkozásindítás, kkv szektor

A vállalkozások nagy száma önmagában nem garancia egy-egy gazdaság sikerességére, ezt támasztja alá a Global Entrepreneurship Monitor (GEM) kutatása is, mely szerint a gazdasági fejlettség és a vállalkozói aktivitás közötti kapcsolatot egy U alakú, parabolikus görbével lehet leírni. A legfejlettebb társadalmakban elegendő tudás, erőforrás, tapasztalat áll rendelkezésre ahhoz, hogy a lakosság egy része ismét (részben önmegvalósítása beteljesítéseként) vállalkozásba kezdjen. Ezeket a cégeket elsősorban azért hozzák létre, hogy az alapító megvalósíthassa álmait, saját ura lehessen, és lényegesen több pénzt keressen, mint alkalmazottként tenné. Itt nem a vállalkozás megtartása, hanem a növekedés a cél, vagyis nagy növekedési potenciálú vállalkozás „gazellává” fejlesztése. A gyorsan növekvő vállalkozások társadalmi szerepe legalább annyira fontos, mint gazdasági jelentőségük, ugyanis őket mutatjuk a vállalkozásképzések során, példát mutatnak más cégek számára, élen járnak és másokat is növekedésre ösztönöznek, így a gazdaság motorját jelentik. A kutatás célja feltárni, mi a közös a gyorsan növekvő magyar cégekben, és milyen fő gazdasági mutatók jellemzik a hazai kkv szektor ezen vállalkozásait? Az adatelemzés és a következtetések feltárása elsősorban a Magyar Multi Program szereplőiről és az Opten adatbázisa alapján történik, melyek eredményeit és tanulságait további tudományos és gyakorlati célokkal párosítom.
Ennek keretében, a kutatás másik ágaként kvantitatív felmérés készül a hét hazai legnagyobb üzleti- és gazdálkodástudományi egyetem hallgatóinak körében a vállalkozásindítási szándékról és az erre ható tényezőkről. Az interdiszciplináris kutatás eredményei segíthetnek azonosítani, hogy milyen tényezők és programelemek járulnak hozzá a vállalkozók sikeréhez és a vállalkozások gazdasági növekedéséhez. A kutatás eredményeinek alapján kidolgozásra kerülnek ajánlások és javaslatok a vállalkozásösztönző programok fejlesztésére és hatékonyabbá tételére. Mindemellett a kutatás eredményei hozzájárulhatnak a vállalkozói ökoszisztéma erősítéséhez, továbbá a vállalkozók és leendő vállalkozók körében az információk közvetlenül segíthetnek a vállalkozásindításban és -fejlesztésben is, hogy a jövőben még több gyorsan növekvő (gazella) vállalkozás indítása valósuljon meg Magyarországon.

A BOLDOGSÁG ÉS A GAZDASÁG ÖSSZEFÜGGÉSEI MAGYARORSZÁGON

SZÁNTÓ DÓRA

Üzleti tudományok intézet

Alszekció: Jelen és jövő - a fenntartható fejlődés irányzatai

dszanto825@gmail.com

Kulcsszavak: boldogság, termelékenység, gazdasági növekedés, ipar, jóllét

Kutatásomban Magyarország megyéin keresztül vizsgáltam meg a boldogság és a gazdaság összefüggéseit, valamint a boldogság gazdasági növekedésre gyakorolt hatásait. Célul tűztem ki, hogy egy átfogó képet alkossak hazánk megyéinek termelékenységéről, hogy valóban van-e kapcsolat a munkavállalók boldogsága és a gazdasági növekedés között. A téma komplexitásával számos tanulmány foglalkozott már, külföldi és magyar kutatók tollából egyaránt születtek meg következtetések, azonban az utóbbi évek alatt fejlődött önálló tudományággá maga a pozitív pszichológia és ezáltal a boldogság vizsgálata is. Az ezredforduló óta találkozhatunk egy kizárólag ezzel a témakörrel foglalkozó tudományos folyóirattal is. Empirikus tanulmányok szerint a boldogság fontos az emberi gazdasági teljesítményben, mivel az élettel való elégedettség erőt ad, javítja az emberek intelligenciáját, kompetenciáját, utat mutatva a termelékenység növekedéséhez, míg ezzel szemben a rosszkedv, a bánat csökkenti az előbb felsoroltakat, lustaságot is okozva mindemellett. Azonban vannak olyan emberek, akik már eltávolodnak a valóságtól a túlzott örömkeresés és fájdalomkerülés miatt. Kutatók által három lehetséges kimenet is került meghatározásra a boldogság és a gazdaság kapcsolatát illetően. Egyik lehetőség a fogyasztás és a beruházás változása, a második az élettartam és gazdasági működés kapcsolatát vizsgálja, végül pedig bizalom és a gazdaság összefüggései kerülnek elemzésre. Kutatásom során statisztikai elemzés kerül elvégzésre, melynek során a 2019. és 2020. években Prof. Oláh Attila irányításával készített Boldogságtérképet vetem össze a Központi Statisztikai Hivatal oldalán található területi statisztikákkal, ahol megyénkénti és régiónkénti bontásban vizsgálom meg az adott terület ipari termelési értékét és volumenindexét, valamint kapcsolatot keresek a relatív jövedelmi szegénységi arány adataihoz viszonyítva is. Az elemzés során várható eredmény, hogy pozitív kapcsolat lesz felfedezhető a megyék boldogságszintje és azok gazdasági teljesítménye között. További kutatásaimhoz célként fogalmaztam meg, hogy a két tényező hatásait szorosabban is megvizsgáljam, választ találva arra, hogy a gazdasági teljesítmény befolyásolja pozitívan a boldogságérzetet, vagy a boldogságérzetnek van kedvező hatása a gazdasági teljesítményre.

AZ SLR MÓDSZERTAN ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI A PHD KUTATÁSOKBAN

SZIGETI TÍMEA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Az emberi erőforrás nevelése és fejlesztése a modernitás jegyében

szigeti.timea@pte.hu

Kulcsszavak: rendszerező irodalomkutatás, kutatói versenyképesség, topikelemzés, hálózatok, digitális támogatóeszközök

A szisztematikus irodalomkutatás (Systematic Literature Review-SLR) módszertana egyre elterjedtebb és kedveltebb a kutatók körében, ugyanis a hagyományos irodalomfeldolgozással szemben egy sokkal megbízhatóbb és strukturáltabb módszert kínál a releváns irodalmak feltérképezésére. A kutatásom célja, hogy ismertessem azokat az SLR eszközöket és módszereket, amelyek segítséget nyújthatnak a doktoranduszoknak, kutatócsoportoknak a szakirodalmi áttekintés során. A különböző gyakorlatokat és módszereket saját kutatási példán keresztül mutatom be, amelyben a digitális transzformáció és a projektmenedzsment közötti összefüggések vizsgálatára került sor. Ismertetek olyan vizsgálati módszereket, amelyek segítségével felderíthetőek a kulcsszavak közötti kapcsolatok, például a VOSviewer programmal készített hálózati térképeket és egy új kutatási megközelítést, a szövegbányászati topikelemzést.

Jelen tanulmányban az alábbi kutatási kérdéseket tettem fel:

1. Hogyan térképezhetőek fel a kulcsszavak közötti kapcsolatok? Milyen szoftveres eszközök és platformok állnak rendelkezésre az SLR folyamatának támogatására?
2. Hogyan azonosíthatóak a legrelevánsabb szerzők és a kutatóhelyek? Mit szemléltet az együttműködési térkép?
3. Hogyan járulhat hozzá az SLR módszer a doktoranduszok és a kutatócsoportok hatékonyabb kutatómunkájához?

A szisztematikus irodalomfeldolgozás további előnye, hogy a segítségével feltárható a kapcsolat a téma releváns szerzői, valamint a kutatóhelyek között. Ezáltal a kutatók jobban informálódhatnak a különféle szakterületeken végzett legújabb kutatási eredményekről és könnyebben megtalálhatják a potenciális partneri lehetőségeket más intézményekkel vagy szakemberekkel. Az említett előnyök kulcsfontosságúak, mivel segítik a doktoranduszokat abban, hogy jobban megértsék a saját kutatási témájukat, megismerjék más kutatók munkáját és ezáltal hatékonyabban tudjanak előrehaladni a disszertáció elkészítésével. A kutatócsoportok számára szintén előnyöket kínál a módszer, ugyanis azáltal, hogy felismerik a releváns szerzőket és a kutatóhelyeket szélesebb kapcsolati hálózatot alakíthatnak ki, újabb együttműködéseket építhetnek ki, ezáltal pedig versenyképessebbé válhatnak az adott tudományterületen.

A jövőbeli kutatásom célja, hogy megvizsgáljam miként vélekednek a PhD hallgatók és a kutatócsoportok a rendszerező irodalomfeldolgozásról és a módszertant támogató szoftveres

eszközök hatékonyságáról. A felmérést fókuszcsoportos interjúk formájában tervezem lebonyolítani.

SZELLEMI ALKOTÁSOK MEGJELNÉSE A VÁLLALAT IMMATERIÁLIS JAVAI KÖZÖTT

DR. SZILÁGYI GÁBOR

Debreceni Egyetem

Alszekció: The modern era of human resources management

gabor.szilagyi.phd@gmail.com

Kulcsszavak: immateriális javak, szellemi alkotások, szabadalom, védjegy

Az Immateriális Javak olyan értékek, melyek nem anyagi formában jelennek meg, de jelentős eszmei és piaci értéket képviselnek. Ezek az eszközök hosszabb ideig, a várható élettartamuk alatt közvetlenül szolgálják a vállalat tevékenységét. A szellemi alkotások, vagyoni értékű jogok és üzleti vagy cégérték mind az immateriális javak kategóriájába tartoznak .
A szellemi alkotások két részcsportba sorolhatók az iparjogvédelemre és a szerzői jogra, ezek napjainkra olyan jogterületek, amelyek vállalatok számára meghatározók.
Jellemzőiket vizsgálva a szerzői jog alapvető célja az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások védelme. Ösztönzi a szellemi alkotások létrehozását és elismeri a szerzők jogait. Tárgyát vizsgálva iyen jogi védelem alá tartoznak például a szépirodalmi művek, zeneművek, filmalkotások, festmények és szobrászati alkotások. De ide tartoznak a szoftverek és adatbázisok is. A gazdasági szerepét vizsgálva a szerzői jog védi az alkotói ráfordításokat, és a jogdíjak ellentételezik a felhasználásért. Számos iparág épül a szerzői jogi védelemre, például a zeneipar, könyvkiadás, rádió- és televíziós műsorszolgáltatás, szoftveripar és filmgyártás.
Az iparjogvédelem alapvető célja az ipari tulajdon védelme. Ide tartoznak a technikai és kereskedelmi szellemi alkotások, valamint az árujelzők (védjegyek) jogi oltalma. A tárgyát áttekintve az iparjogvédelem alatt állnak például a szabadalmak, védjegyek, formatervezési minták és használatiminták. A gazdasági szerepet tekintve az iparjogvédelem biztosítja a vállalatok innovációit és versenyképességét. A szabadalmak védelmet nyújtanak új technológiák és termékek számára, a védjegyek pedig megkülönböztetik a termékeket a piacon. Az megfelelő kezelése és értékelése kulcsfontosságú a vállalat hosszú távú sikeréhez. A hatékony immateriális javak menedzsment hozzájárul a versenyképességhez és a fenntartható növekedéshez.
Az immateriális javak szerepe a vállalatok sikerében egyre inkább előtérbe kerül. A kutatásban bemutatom az immateriális javak fontosságát, és szerepét különös tekintettel a szellemi alkotásokra. A szellemi alkotások közé tartoznak a szabadalmak, védjegyek, szerzői jogok és egyéb szellemi termékek. Ezek nem csak a vállalat értékét növelik, hanem versenyelőnyt is biztosítanak a piacon.
A kutatás célja az immateriális javak hatékony kezelésének és értékelésének vizsgálata. A módszertan magában foglalja a vállalatok immateriális javainak kategorizálását, értékelését és stratégiai kezelését, valamint bemutatja más az immateriális javak csoportjába tartozó instumentumokkal való heterogenitását.

Eredményeink azt mutatják, hogy az immateriális javak hozzájárulnak a vállalatok versenyképességéhez és hosszú távú növekedéséhez. A szellemi alkotások, mint például szabadalmak és védjegyek, nemcsak értéket teremtenek, hanem differenciált pozíciót is biztosítanak a piacon.

A VIDÉK ÉS FŐVÁROSOK HASADÉKA A VISEGRÁDI ÉS BALTI ÁLLAMOKBAN - OTDK

TARNÓCZI TAMÁS BENCE

Debreceni Egyetem

Alszekció: Jelen és jövő - a fenntartható fejlődés irányzatai

tarnobeni@gmail.com

Kulcsszavak: regionális gazdaságtan, jólét, visegrádi országok, gazdasági koncentráció, gazdaság fejlesztés

A kutatás célja a Visegrádi és Balti államok gazdasági fejlődési tendenciáinak elemzése az elmúlt 22 évben, különös figyelmet fordítva a vidéki és fővárosi területek közötti különbségekre. A kutatás során a V4-es és Balti államok összes megyéje, azaz a 136 NUTS3-as egység képezte a vizsgálat alapját. Az elemzés időszaka 2000-től 2021-ig terjedt, és a GDP és népességi adatokra támaszkodott, melyeket az Eurostat adatbázisból nyertem ki.
Arra kerestem a választ, hogy ebben az időszakban hogyan alakult a népesség, GDP és ezekből származtatott jólét szintje. Melyek voltak azok a régiók, amelyek magasabb növekedési ütemmel rendelkeztek. Ezen periódusban sikerült-e a vidéki régióknak felzárkóznia a fővároshoz, vagy éppen ellenkezőleg, ezen különbségek fokozódtak inkább.
Első körben a népesség és GDP hét országbeli eloszlását vizsgáltam a 136 területi egységre vonatkozóan. Eredményül azt kaptam, hogy a legnagyobb népességgel rendelkező 10 régió képviselte az összes népesség hatodát, míg ugyanezen arány a gazdasági méret tekintetében már 30% volt. Az egy főre eső GDP tekintetében a 10 legmagasabb értéket a vizsgált országok fővárosai, illetve néhány lengyel gazdasági központ tette ki. A legmagasabb és legalacsonyabb egy főre jutó GDP értékkel rendelkező területi egység között több mint hétszeres volt a különbség.
Ezek után a mutatók időbeli változását vettem vizsgálat alá. Ebből kiderült, hogy a népesség változás tekintetében jelentős eltérés volt a Balti és Visegrádi államok között, illetve a vidéki és nagyvárosi területek esetében is. A régiók több mint felében csökkent, közel negyedében nem változott, több mint negyedében pedig növekedett a népesség a vizsgált évek első és utolsó adatait tekintve. Népesség csökkenés inkább a vidéki régiókban volt jelentős, azon belül is a Balti államok emelkedtek ki ezen téren, hiszen volt olyan egység, ahol közel 30%-kal éltek kevesebben a periódus végére.
A jólét változását is megvizsgáltam, melyet az egy főre eső GDP-vel jellemeztem. Igazán jelentős jólétbeli növekedés az évezred eleje óta a Balti országok és néhány jelentősebb lengyel nagyváros területi egységeiben volt kimutatható. A legnagyobb fejlődés e tekintetben két keleti Litván régióban volt, melyek közel négyszeres egy főre jutó GDP-vel rendelkeztek az időszak kezdeti értékéhez képest.
A kutatás során regionális, vagy földrajzi koncentrációt mérő GINI mutató is kialakításra került, amely a GDP koncentrációját mérte egyes régiók népességét tekintve. Ennek segítségével számítottam egy országos GINI értéket minden évre vonatkozóan a vizsgált területi

egységeknél. Viszonyításképpen ezen mutató Európai Unióra vonatkozó átlagát is kiszámítottam, hiszen minél magasabb a kalkulált érték, annál koncentráltabb a gazdasági jövedelmek eloszlása földrajzi szempontból. Az országok földrajzi GINI mutatói 13% és 27% között mozogtak, míg az EU átlagos érték 18% körül alakult.

Az eredmények azt mutatták, hogy a fővárosok dominálnak mind a népességben, mind a GDP-ben, és a legmagasabb jólét ezekben a területeken koncentrálódik. Ugyanakkor a vidéki régiók közötti különbség a V4-es országok esetében markánsabb, míg a Balti államokban ez a különbség kisebb mértékű. A kutatás arra is rávilágított, hogy a vízfejűség tendenciája a V4-es államok esetében növekvő, a Balti országok vidéki régiói azonban valamelyest felzárkóztak.

A jövőbeli kutatásokban célszerű lenne a regionális fejlődési politikák hatékonyságának vizsgálata, valamint a vidéki gazdaságélénkítési programok eredményességének értékelése a régiók közötti egyenlőtlenségek csökkentése érdekében.

THE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION IN THE HUNGARIAN INNOVATION ECOSYSTEM

TÓTH BENCE

Óbudai Egyetem

Alszekció: The modern era of human resources management

t.bence@stud.uni-obuda.hu

Kulcsszavak: innovation ecosystem, intellectual property, RDI strategy

In recent years, the construction of the innovation ecosystem has been consciously started in Hungary, and as part of this, the academic sector has been connected with economic and business actors. Based on international innovation rankings like the Global Innovation Index and European Innovation Scoreboard, the Hungarian innovation system performs poorly in three extremely important areas: the proportion of innovative enterprises, the number of human resources and researchers, and the protection of intellectual property. The research aims to reveal the background of the low intellectual property protection activity, analyzes the methodological issues of measuring innovation and reviews the evolution of the Hungarian intellectual property protection situation. The innovation policy launched a number of knowledge programs and subsidies that encourage the economic utilization of real knowledge, i.e. technology and knowledge transfer. The legal background is also developing, as it is already obliged to ensure that universities and research institutes regulate the management of intellectual property. Despite this, we can see an extremely mixed performance in the sector. One of the critical reasons for this is that the protection of industrial rights and the encouragement of utilization generally aim to increase the amount, however, international innovation measurement methods only count international patents, trademarks and designs. The investigation also covers trends in the corporate sector and new trends in government strategic thinking. It can be seen that the actors are committed to improving the Hungarian innovation performance in international comparison, therefore the various events are for the development of the area.

SUBSIDIZED EXPORT CREDITS IN HUNGARY

TÓTH GÁBOR, **BENK** SZILÁRD, **TELEGDY** ÁLMOS

Corvinus University of Budapest

Alszekció: Megatrends of the global economy

tgabor91@gmail.com

Kulcsszavak: empirical corporate governance, export, business subsidies, government policy, credits

We use data on subsidized export credits provided by Eximbank Hungary between 1996 and 2019. The data is merged with the Hungarian Balance Sheet Database provided by the Tax and Customs Office. This database covers financial statements and other variables (such as employment, location etc.) of all Hungarian firms between 1980 and 2021. This rich dataset allows us to analyze the effect of subsidized export credit on several firm-level indicators.

As a paper by Defever et al. (2020) pointed out, empirical work on export-oriented subsidies is quite rare, despite that policies for export promotion are widely used all around the world. The reason for this, according do them, may be twofold: on the one hand, export subsidies take a wide variety of forms: tax exemptions, credit guarantees, grants, access to fairs and so on; on the other hand, export subsidies are prohibited by the WTO, which is a reason why governments do not report these subsidies.

The topic itself, however, is crucial to better understand the mechanisms of international trade and tailor effective policies targeted at trade. Some papers found that government support can help already exporters (Görg et al. (2008) in Ireland, Defever at al. (2020) in Nepal, Cadot et al. (2015) in Tunisia). Positive effects on export volume were found by Srhoj and Walde (2020) (Croatia) and Cadot et al. (2015), but the longevity on some other variables is questionable. Considering the data and concept, a paper by Akgündüz et al. (2017) outlaying the effects of the Turkish Eximbank's program is the closest to our interest – they found a 65% increase in the value of exports and 19% in total sales.

As usual with subsidies, selection is a problem – larger, better performing firms apply to the funds. The presence of selection would bias our estimates. To overcome this, we perform a combination of propensity score and exact matching, creating a better control group than all non-treated Hungarian firms.

The most widely used approach in the literature was to employ a difference-in-differences methodology combined with two-way fixed effects. The results can be interpreted as the difference between the average change in the outcome variables for treated firms, and the average change in the outcome variables for untreated firms. However, as pointed out by Callaway and Sant'Anna (2021), if treatments happen in multiple time periods, the estimates of the average treatment effect on the treated will be incorrect. Therefore, we employ the novel heterogeneous difference-in-differences methodology proposed by Callaway and Sant'Anna.

We estimate the firm-level effect of the treatment on export volume, sales, domestic sales, labor, tangible assets and productivity. Our results suggest that receiving a subsidized export credit

indeed have a significant positive effect on many firm-level outcomes. This means that treated firms used the credit well and managed to increase their performance compared to untreated firms.

An extension of the paper is a deeper, detailed analysis of export-oriented subsidies. In our baseline estimation we only consider the fact of a firm receiving any type of Eximbank export credit. To reach a better understanding of which mechanisms work best, we disentangle the different types of subsidies. This could be an important contribution to the literature itself, but maybe an even more important message for policymakers. To our knowledge, our paper could be the first to deal with export subsidies using the novel Callaway – Sant'Anna methodology.

HALANDÓSÁG-ELŐREJELZÉS MAGYARORSZÁGON FA ALAPÚ GÉPI TANULÁSI MÓDSZEREK SEGÍTSÉGÉVEL

VARGA LÍVIA

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Digitalizációs trendek a 21. században

lee.via.varga@gmail.com

Kulcsszavak: sztochasztikus mortalitási modellek, fa alapú gépi tanulási módszerek, halandóság-előrejelzés, mortalitási ráták előrejelzése, születéskor várható élettartam

Lee és Carter több mint 30 éve népszerű halandóság-előrejelző modellje és annak továbbfejlesztett változatai a hagyományos, sztochasztikus mortalitási modellek közé tartoznak. E modellekben a kor szerinti mortalitási ráták logaritmusa életkortól és időtől (esetleg kohorsztól) függő paraméterek lineáris függvénye. A modellek illesztéséhez a mortalitási ráták hosszú távú idősoraira van szükség. A halandóság előrejelzése az időspecifikus paraméter, vagyis a hosszú távú trend elemzésén nyugszik. Ezek a sztochasztikus modellek több időtől függő paramétert és kohorszhatást is számszerűsíthetnek. E tényezők előrejelzése legtöbbször idősorelemzési eszközökkel (pl. ARIMA modellek segítségével) történik. A kutatás keretében a hagyományos, sztochasztikus modellek közül kettőt vizsgálunk: a Lee–Carter modellt és annak egy multipopulációs változatát, az ún. ACF (’augmented common factor’) modellt. Utóbbi alkalmas arra, hogy egy populáció alcsoportjainak mortalitását összefüggő módon elemezzük úgy, hogy a csoportspecifikus tényezők hatásának is teret engedünk.

A gépi tanuló algoritmusokat azzal a céllal kezdték használni a halandóság-előrejelzés során, hogy a standard mortalitási modellek előrejelzését fejlesszék. A gépi tanulási módszerek sok esetben fekete dobozként működnek, így alkalmazásuk kevésbé elterjedt. Léteznek azonban olyan algoritmusok, például a fa alapú gépi tanulási módszerek, amelyek eredményei könnyebben interpretálhatóak azáltal, hogy az egyes magyarázó változók fontossága és parciális hatása is számszerűsíthető. A kutatás során kétféle fa alapú megközelítést alkalmazunk: a véletlen erdőt és a ’gradient boosting machine’ módszert, amelyeket a mortalitási ráták logaritmusának differenciáira illesztünk. Ezen túlmenően a két fa alapú gépi tanulási módszert a Lee–Carter és az ACF modellek hibatagjaira is illesztjük annak érdekében, hogy a két hagyományos modell előrejelzését ’machine learning’ módszerek eredményeivel kombináljuk. Ennek során a gépi tanulási módszerek előrejelzését beépítjük a standard modellek előrejelzésébe, kifejezetten azzal a céllal, hogy az eredetileg kohorszhatást nem tartalmazó Lee–Carter és ACF modellek előrejelzését fejlesszük.

A különböző mortalitási modelleket magyar férfiak és nők 1960 és 2022 közötti adatain illesztjük. A Lee–Carter és az ACF modellek esetében a paraméterek becslése maximum likelihood módszerrel történik és feltételezzük, hogy a halálozások száma Poisson-eloszlást követ. A véletlen erdő és a ’gradient boosting machine’ módszerek esetében a hiperparaméterek optimalizálása egy validációs adathalmaz segítségével történik. A különböző módszerek

eredményeit, előrejelzésük pontosságát különböző teljesítmény-mérőszámok alapján mérjük össze. A koréves mortalitási rátákat (és a várható élettartamot) 2050-ig jelezzük előre nemek szerint. A kutatás egyik legfőbb célja annak bemutatása, hogy az említett gépi tanulási módszerek alkalmazása révén javítható-e a standard halandóság-előrejelző modellek pontossága.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium Kooperatív Doktori Program hallgatói ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

EXPLORING THE INFLUENCE OF CULTURE ON NATIONAL-LEVEL INNOVATION PERFORMANCE IN THE EUROPEAN UNION

VÉGH MÁRK

NKFIH

Alszekció: Megatrends of the global economy

veghmark1@gmail.com

Kulcsszavak: Innovation, Culture, Open Innovation

The current study serves as a continuation of previous research, delving deeper into the correlation between culture and innovation utilizing the European Innovation Scoreboard (EIS) and Hofstede's cultural model, focusing on gaining a deeper understanding of the Hungarian context.

In today's globalized world, innovation continues to drive economic development, enhance productivity, and elevate living standards. The European Innovation Scoreboard highlights the crucial role of innovation in shaping a knowledge-based economy and strengthening competitiveness for European Union (EU) member states. Several studies emphasize the significance of culture in shaping a country's innovation performance.

The previously uncovered findings: The empirical analysis relies on data from the European Innovation Scoreboard and Geert Hofstede's six cultural dimensions. The conclusions suggest that the dimensions of indulgence and individualism positively correlate with national innovation performance, while power distance and uncertainty avoidance are negatively associated with innovation performance. Previous research, particularly focused on Hungary, identified specific social characteristics positively correlated with innovation performance, including individualism, moderate acceptance of hierarchy, low uncertainty avoidance, and a focus on short-term goals.

As a continuation of the research, the study aims to expand its analysis to include examination of the sub-indices of the European Innovation Scoreboard, with particular emphasis on those related to open innovation. It's important to note that previous analysis primarily focused on the main index and aspects of cultural models.

This study contributes to our understanding of how cultural factors influence a country's innovation capacity, offering valuable insights for policymakers and business leaders. Additionally, our goal is to provide a tailored assessment for Hungary, offering guidance to Hungarian decision-makers and business leaders. Furthermore, by examining the sub-indices of the European Innovation Scoreboard, we offer further analysis and a comprehensive perspective on the relationship between culture and innovation.

ECOLOGICAL ATTITUDE FORMATION

VINCZE SZABOLCS

University of Corvinus

Alszekció: The environmental and social layers of sustainability

vinczeszabolcs90@gmail.com

Kulcsszavak: ecosystem service, transformative learning, environmental attitude, decision making, environmental leadership

Preservation of natural ecosystems may be one of the greatest improvement for the society of the 21th century to achieve. As some of the United Nation's SDGs (Sustainable Development Goals) underpin, actions and solutions may be highly valuable in this decade. Among them are some that fit in the scope of present research proposal. I am currently being concerned with ecological attitude formation, value conservation as well as environmental leadership. I see definitive potential in integrating social examinations with concepts from natural sciences. That may become an important foundation to my research in modelling effects of mediating ecological concerns, natural phenomena and ecosystems on decision making.
Every time I think about what will inevitably affect the long-term maintenance of our society and life on earth, I find it extremely compelling to participate in collaborations that serve to harmonize the current social and natural ecosystems. My approach is based on the cycles of an ecosystem. I am interested in implementation methods that contribute to value transmission from Nature – Culture – Economy. I am in the progress of writing an article addressing these questions: In what ways do utilizers relate to ecosystem services? What ecological attitude formation activities are effective to achieve substantial change in the attitude of a group?
At a later stage, I am open to project my research on my 2017 National Scientific Student Conference thesis in the ecological aspects of distribution systems. I already have primer evidence from 2016 on the space for improvement in attitude and behaviour to integrate ecological values into decision making. The direction of my future research that developed sofar is ecological attitude formation. First of all, I would like to assemble a knowledge base from systemic literature review, thought experiments, and discussions with professors. My plan after consists of three steps: 1. In the years following I am going to write my PhD dissertation outlining research that is built on strong case studies. 2. Carefully detect gaps of ecosystem services, where there is need for human services, whether be cultural, educational or consultancy. 3. Initializing discussions starting out with small projects on that one out of the three, where the local stakeholders express real need for implementation.

FAST FASHION VAGY SLOW FASHION? FOGYASZTÓI KARAKTERISZTIKÁK AZONOSÍTÁSA A DIVATIPARI VÁSÁRLÁSOK TERÉN

VIZI NOÉMI

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Jelen és jövő - a fenntartható fejlődés irányzatai

vizinoemi2@gmail.com

Kulcsszavak: Divatipar, divatipari termékek, fogyasztói magatartás

A divatipari termékek (ruházat, lábbelik, kiegészítők) kiválasztását, megvásárlását, viselését számtalan tényező befolyásolja az adott ország, térség kulturális szokásaitól kezdve a szocializáción át az egyéni stílusig. Kiindulópontot jelenthet Sirgy (1982) önkoncepció modellje, mely szerint 3 dimenzió határozható meg az énkép esetén: valódi énkép (hogyan látja magát az egyén), ideális énkép (hogyan szeretné látni magát az egyén), társadalmi énkép (az egyén milyen benyomást kelt másokban). A divatipari termékek fogyasztása által folyamatos kommunikáció zajlik a külvilág felé, amelynek célja az egyén önkifejezése a társadalom többi tagja számára. Példaként megemlíthető a divat követése, tudatos elutasítása, a minőségre-, egyediségre törekvés, a változatosság keresése vagy éppen a hosszú ideig történő termékhasználat.

Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy hogyan jellemezhető a fogyasztók divatipari termékekhez fűződő viszonya, milyen motivációk mentén vásárolnak fast fashion termékeket vagy követik a slow fashion irányelveit (használtruha vásárlás; öröklés és csere útján történő beszerzés; varratás és designer termékek vásárlása); illetve hogyan jelenik meg a fenntarthatóság a divatipari döntéseik során?

Előfeltevéseink szerint a fast fashion csoport mellett lesznek olyan fogyasztók, akik kizárólag slow fashion irányvonalat követik, elsősorban azok sorolhatóak ide, akik egyediségre törekvők, olyan termékeket keresnek, amelyek „nem mennek ki a divatból”. Előkerül a fenntarthatóság szempontja a divatipari termékek fogyasztása során, a slow fashion csoport esetén markánsabban, míg a fast fashion csoport tagjainál érintőlegesen.

Kutatásunk célja a fogyasztók karakterisztikájának feltárása, amelyhez három fókuszcsoportos megkérdezés került lebonyolításra, összesen 17 fő bevonásával (10 fő nő és 7 fő férfi). Korosztályt tekintve 20 és 40 év közötti személyeket kérdeztünk – a divatipar elsődleges célcsoportjának tagjai –, akik vidéken városi környezetben élnek, magasan iskolázottak. A primer felmérés eredményei alapján 2 csoportot tudtunk azonosítani:

- tisztán fast fashion fogyasztók,
- minőségre törekvő fast fashion fogyasztók, akik differenciálódnak, kiegészítő jelleggel megjelenik a használtruha vásárlás, és/vagy az öröklés, csere útján divatipari termékhez jutás és/vagy varratás, designer termékek megvásárlása (őket tekintjük a kutatásban slow fashion-t követőknek).

Tisztán slow fashion követésre nem találtunk példát, mindenki főként fast fashion márkák termékeit vásárolja, azonban eltérő szempontrendszer alapján. A személyiséghez illő aktuális

divattermékeket fogyasztják a tisztán fast fashion fogyasztók, ezeket relatíve gyorsan cserélik és havi szinten is jelentős összeget fordítanak a beszerzésre. A slow fashion követői egyértelműen a stílushoz illően a minőséget, az időtálló szabásokat keresik, összehasonlítva a tisztán fast fashion csoporttal kevésbé árérzékenyek.
A fenntarthatóság kérdésében egybehangzó volt a válasz, a megkérdezettek érdeklődési körén kívül esik, különösebb hangsúlyt a divatipari termékfogyasztás során nem kap. Nem ez a slow fashion követésének fő motivációja, hanem a minőségre törekvés.
A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3-SZTE-167 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

CHANGE OF THE OPTIMAL THROUGHPUT TIME WHEN OPERATORS WITH DIFFERENT LEARNING RATES ARE ADDED TO THE LINE.

ZINE **EL ABIDINE ZAKARIA, DIMÉNY** IMRE**, PROF. KOLTAI** TAMÁS

Department of Management and Business Economics

Alszekció: The modern era of human resources management

zakariazineelabidine@edu.bme.hu

Kulcsszavak: Assembly line balancing, Learning effect, Operators' learning, Operations management, Mathematical programming

Assigning tasks in an assembly line is a crucial decision in operations management, affecting line capacity, efficiency, and overall economic performance. Traditionally applied in mass production, assembly lines involve repetitive tasks with quickly stabilizing task times, making constant, steady-state values suitable. However, in small to medium batch production, significant task time decreases due to learning can occur, challenging the use of steady-state values. Applying the initial station time during task assignment leads to overestimated cycle time, throughput time, and underestimated line capacity. Conversely, using a steady-state value results in underestimated cycle time, throughput time, and an overestimated line capacity. Therefore, mindful of learning-induced task time changes, task assignment provides a more accurate estimation of line capacity.

The presented research aims to identify the most efficient task allocation strategy that minimizes throughput time, especially when task durations vary due to learning. A mixed-integer linear programming (MILP) model, which considers changes in task durations when assigning tasks to workstations, is suggested. The study compares traditional line balancing task assignments with those from the proposed model. Furthermore, scenarios in which less skilled operators, characterized by slower learning, replace more experienced and faster operators in some workstations. The goal is to identify the most suitable station for assigning the slower operator to minimize the throughput time.

This research addresses two key questions:

• Question 1: When considering the effect of learning to minimize the throughput time, what are the characteristics of the optimal task assignment, and consequently the initial station times?

• Question 2: When incorporating slow operators into the assembly line, which stations should these operators be assigned to in order to minimize the throughput time?

The results indicate that when the operators' learning effect is incorporated into the analysis, an optimal throughput time is achieved with a less balanced line, resulting in a decreasing workload along the assembly line. This finding contradicts the conventional balancing principle, which advocates a balanced line with an evenly distributed workload among the stations. Furthermore, the results demonstrate that assigning the slower operator to the last station ensures minimal throughput time when replacing a faster operator with a slower one. This observation can be elucidated by the comparatively smaller workload at the final station, compensating for the slower learning of the operator during production.

Note that calculations are straightforward for small-size assembly lines. For large-scale problems, computation time is strongly influenced by the structure of the precedence constraints. Reducing computation time or designing heuristics for solving large problems is an important task for practical applications. The consideration of different learning curves, varying learning rates based on operators' characteristics, or examining Co-bot assembly lines may also open interesting questions for further research.

Közigazgatás-tudományi szekció / Public Administration Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

AN EMPIRICAL STUDY ON E-GOVERNMENT ADOPTION AMONG EMPLOYEES IN LOCAL AUTHORITIES

ABDUL **WAHI NUR SYUHAINI BINTI**

Ludovika University of Public Service

Közigazgatás-tudományi szekció

abdulwahi.nursyuhainibinti@uni-nke.hu

Kulcsszavak: E-government adoption, Demographic factors, UTAUT, DeLone and McLean IS Success Model

Governments worldwide are actively transitioning from traditional to digital service delivery in the public sector through the use of Information and Communication Technology (ICT), leading to the emergence of e-government. In Malaysia, the government is investing significantly in ICT to enhance public services but faces challenges as traditional attitudes towards face-to-face service delivery persist. Critics argue that civil servants are slow to adapt to emerging technology and resistant to changing their attitudes, despite the potential benefits of ICT in improving public service performance. The success of e-government initiatives hinges significantly on the willingness of citizens and employees to adopt and use e-government services. While past research has mainly focused on citizens' perspectives, overlooking the potential significance of civil servants' readiness and adoption behavior, it is crucial to recognize the vital role public servants play in the success of e-government. Thus, this study aims to investigate factors affecting employee e-government using two well-known technology acceptance models - DeLone and McLean IS Success model and the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology (UTAUT). An online survey was conducted using Google Forms to local authorities in Malaysia. Data was collected from July to September 2023. Throughout this period, 609 responses were received. Data was analyzed using the Kruskal-Wallis test to compare different perceptions based on the four demographic factors (age, gender, working experiences, and type of municipality) on the item and construct level. The findings illustrate that e-government adoption can be determined by social influence and facilitating conditions. Unexpectedly, performance expectancy and effort expectancy did not influence e-government by employees. Results also revealed moderating factors such as age, gender, working experiences, and type of municipality. According to the analysis, younger workers tend to be more adept with e-government adoption behavior than older employees. Female workers show a more positive overall response to all the influencing factors, indicating a higher acceptance among female workers than males. Meanwhile, no significant difference can be observed in working experience except for system quality and information quality. Likewise, significant differences among types of municipalities can only be detected on information quality constructs. This study emphasizes the significance of demographic differences and suggests targeted training for older employees, gender-specific strategies, and municipality-tailored approaches. The findings advocate for continuous monitoring, evaluation, and

exploration of moderating factors to refine e-government implementation strategies for sustained success in the dynamic context of Malaysian local authorities.

A KÖZJOGI SZERZŐDÉS, A KÖZIGAZGATÁSI SZERZŐDÉS, ÉS A HATÓSÁGI SZERZŐDÉS

DR. CZIBRIK ESZTER

Miskolci Egyetem

Közigazgatás-tudományi szekció

eszter.marczisne@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: közjogi szerződés, közigazgatási szerződés, hatósági szerződés, Kp., Ákr., hatósági eljárás, döntéshozatal

Leendő doktori értekezésem a hatósági szerződés egyes dogmatikai és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik. Álláspontom szerint a kutatás egy fontos részét kell képeznie a címben megjelölt jogintézmények egymástól történő elhatárolása, hiszen azok először akár szinonim fogalmaknak is tűnhetnek. A kutatás indokaiként jelölhető meg először, hogy sokáig nem beszélhettünk sem a tételes jogban, sem a szakirodalomban egységesen elfogadott fogalmakról. Emellett pedig egy doktori kutatás megalapozottságához elengedhetetlen a fogalmi alapvetések rögzítése.

A közjogi szerződések csoportjába – nevéből adódóan – azon szerződések tartoznak, amelyek egy közjogi jogviszonyt hoznak létre a felek között például a nemzetközi jogi területén. A közjogi szerződés jellemzője, hogy az alanyokat, a szerződés tartalmát, jogaikat és kötelezettségeiket a közjog szabályozza. A közjogi szerződések egy speciális csoportját képezi a közigazgatási szerződések. A jogintézményt illetően meg kell említeni, hogy *a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény* hatálybalépéséig egy jogszabály sem rögzítette általános jelleggel a közigazgatási szerződés fogalmát, amelynek fő céljaként valamilyen közfeladat ellátása fogalmazható meg. A közigazgatási szerződések alanyai közül legalább az egyik fél pozícióját közigazgatási szervnek kell betöltenie. Példaként hozható e kategóriára a településrendezési szerződés. Amennyiben e szerződések kategóriáját tovább szűkítjük, láthatjuk, hogy speciális közigazgatási szerződésnek fog minősülni, a címben is megjelölt harmadik jogintézmény, mégpedig a hatósági szerződés. Speciális jellege egyrészt abban fogható meg, hogy alternatív döntési típusként jelenik meg a hatósági eljárás során. Mára pedig elmondható, hogy a jogalkotó egyre bátrabban nyúl ehhez a jogintézményhez. A hatósági szerződésre vonatkozó keretszabályokat *az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény* rögzíti, amely keretet az egyes szakigazgatási jogszabályok töltenek fel tartalommal. Kutatásom során rendszereztem a hatósági szerződések egyes típusait, amelyek megfelelő alapot nyújthatnak a közigazgatási szerződésektől való elhatárolására. Természetesen zárójelben meg kell jegyezni, hogy attól élesen nem lehet elkülöníteni, hiszen itt is az egyik alany közigazgatási szerv lesz és a hatósági szerződés megkötésének a lehetősége is a közfeladat ellátását célozza. Mindazonáltal célom egy egymástól egyértelműen elkülöníthető fogalomrendszer felállítása e három jogintézmény kapcsán, melyet röviden az előadás keretében, részletesebben pedig a tanulmányomban fejtenék ki.

Jelen kutatásban nem a témakör aktualitására fókuszálok, hanem egy egyfajta dogmatikai megalapozás a célom. Előadásomban és tanulmányomban a fenti fogalmak részletes kibontására törekszem, gyakorlati példákkal alátámasztva.

EGYETEM-KÉRDÉS. A ROMÁNIAI MAGYAR FELSŐOKTATÁS 1990 ÉS 1993 KÖZÖTT

INCZE ERIKA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Közigazgatás-tudományi szekció

erikaburian15@gmail.com

Kulcsszavak: felsőoktatás, oktatáspolitika, Babeș-Bolyai Tudományegyetem, Erdély, kisebbség, érdekérvényesítés

A kutatás azt vizsgálja, hogyan alakult és változott a romániai magyar felsőoktatás helyzete az 1990 és 1993 közötti időszakban, azaz az 1989-es rendszerváltás után. Az elemzés kiemeli, hogy az 1989-es rendszerváltás jelentős reményeket és elvárásokat keltett a romániai magyar közösségben a felsőoktatás terén. A magyar közösség abban bízott, hogy a demokratikus változások lehetővé teszik majd a magyar nyelvű oktatás újbóli megerősödését és az önálló magyar oktatási rendszer visszaállítását.

A vizsgálat célja rálátást nyerni az 1990-1993 közötti időszak helyzetképének feltárására a romániai magyar felsőoktatás tekintetében. A vizsgált időszakban számos kihívással kellett szembenézniük a romániai magyar oktatási intézményeknek. Politikai és társadalmi szinten is dinamikus változások zajlottak, melyek jelentős hatással voltak az oktatásra és az oktatási intézmények működésére. Ez az időszak a Babeș-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) történetében is fontos és jelentős időszak volt, mivel az átmenetet jelentette a kommunizmus utáni időszakban. Feltevődik a kérdés, hogy milyen változásokon ment keresztül a Babeș-Bolyai Tudományegyetem? Játszott-e valamilyen szerepet Románia oktatási rendszerének alakításában és fejlesztésében? Történt-e valamiféle előrelépés-, illetve a megfogalmazott tervek és javaslatot milyen hatással voltak a romániai magyar felsőoktatás alakulására?

A kutatás összegzi a folyamatokat, melyek befolyásolták a romániai magyar felsőoktatás alakulását ebben az időszakban, és rámutat a felmerülő akadályokra, nehézségekre is. Összességében a kutatás kiemeli, hogy az 1990 és 1993 közötti időszak fontos korszak volt a romániai magyar felsőoktatás történetében, mivel megmutatta az oktatási intézmények és a társadalmi, politikai szereplők közötti dinamikákat, és meghatározta azokat a tényezőket, amelyek máig befolyásolják a romániai magyar felsőoktatás helyzetét.

TELEPÜLÉSMARKETING STRATÉGIA A HELYI KÖZIGAZGATÁS ÉS A MAGÁNSZFÉRA SIKERES EGYÜTTMŰKÖDÉSE ÉRDEKÉBEN

KOZOMOS EMŐKE

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Közigazgatás-tudományi szekció

kozomosemoke@yahoo.com

Kulcsszavak: településmarketing, desztinációmenedzsment, Medve-tó, önkormányzat, régiófejlesztés

Napjainkban a helyi közigazgatás úgy Romániában, mint Magyarországon forráshiánnyal szembesül. Az önkormányzatok településfejlesztése – amely a régiófejlesztés alapja – attól az eszköztől függ, melyet az önkormányzati gyakorlat kevéssé ismer, negligál, vagy összetéveszti rosszabb esetben a turizmusfejlesztéssel, jobb esetben a településfejlesztéssel. Ez a településmarketing, a helyi tőkevonzás legfontosabb eszköze.

A településmarketing – ha megfelelő településmarketing stratégia mentén alkalmazza az önkormányzat – akkor találkozik a legnagyobb kihívással, ha a településen olyan magántőke jelenik meg, amely a települési értéktár egyes (természeti, kulturális, gazdasági) elemeit hasznosítja, így nagy valószínűséggel konfliktus alakulhat ki az önkormányzati és az üzleti vállalkozás érdekellentéte miatt. Legszembetűnőbb ez olyan területeken, ahol valamely természeti adottság, természeti érték feltárása, hasznosítása, védelme a tárgy. Ilyen például Magyarországon Bükszék a Salvus vízzel, vagy Romániában Szováta, a Medve-tóval, ahol az önkormányzat kvázi „kiszorul" a település legfőbb természeti értékének a hasznosításából.

Amennyiben egy olyan dolgozat, és ennek nyomán új tudományos eredményként egy olyan településmarketing stratégia modell születne, amelyik önkormányzati alkalmazása „win-win" pozíciót eredményezne, azt számos romániai és magyarországi települési önkormányzat sikerrel alkalmazhatná a település fejlesztése érdekében.

Munkámmal egy olyan bármely településre alkalmazható, gyors és reális településmarketing stratégia-alkotó módszert kívánok kidolgozni, amely főként a székelyföldi régió vizsgálata alapján kiinduló kutatás alapköveire rámunkált újszerű eljárás a régiómarketing terét tekintve is. Egy olyan ideális stratégiát kívánok elméleti síkon, de ugyanakkor gyakorlati adatokkal alátámasztva, mint jó gyakorlatot létrehozni amely településmarketing szempontjából a lemaradottságra, hiányosságokra mutat rá és amely bármely más település, sőt megye esetében is a későbbiekben alkalmazhatóvá válhat régiómarketing szempontból.

Mivel a székelyföldi települések Romániai központjában helyezkednek el, jelentősen befolyásolják az ország gazdaságát, és ha úgy tetszik, merészen kijelenthetjük, hogy az imázsát szintén befolyásolják – nem is kicsit.

Megfigyelésem alapját képezi az a tény, hogy ha Székelyföld jelentős fejlődést generál területein úgy a gazdaság, mint a megélhetés szempontjai szerint, akkor automatikusan a szomszédos települések majdhogynem egytől egyig beszállnak a versenybe. Ez nem is kellene, hogy másként legyen hiszen Románia 2007. évi Európai Uniós csatlakozását követően az

ország települései lehetőséget kaptak az Európai Regionális Fejlesztési Program által arra, hogy minden – a program által kínált lehetőséget kiaknázhassanak a fejlődésük érdekében.

Jelenlegi munkámmal a kutatásom előrehaladását kívánom bizonyos értelemben bemutatni. Az eddig megszerzett szakirodalmi tudásom alapjait a civil szférában kiterjesztett kérdőívek összesített adatbázisának értelmezésére rámunkálni és majd mindemellett a köztisztviselőkkel (Szováta önkormányzati szereplői és az Ensana hotelek vezető személyei, akik a Medve-tó használati jogával kapcsolatosak) folytatott mélyinterjúkból származó eredményeket bemutatni, melyek előre segítenek a kívánt tudományos eredmény elérésének útján.

AZ ÖNKORMÁNYZATOK MŰKÖDÉSÉHEZ KAPCSOLÓDÓ KÖZIGAZGATÁS-TUDOMÁNYI ELMÉLETEK, VÁLASZOK A 21. SZÁZAD KIHÍVÁSAIRA

MAROSI GYÖRGY CSONGOR

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Közigazgatás-tudományi szekció

marosi.gyorgy.csongor@gmail.com

Kulcsszavak: állampénzügy, önkormányzat, költségvetés, paradigmák, digitális kormányzás, közszolgáltatások

A tágabb értelemben vett közigazgatás 20. és 21. századi transzformációjának indikátorai a hatékonyság és eredményesség kívánalmain túl az ügyfélcentrikus hozzáállás, a gazdaságos működés, az állampolgárok növekvő szükségleteinek kielégítéséhez fűződő össztársadalmi elvárások által motiválja a jogalkotót az állami adminisztráció jogi, gazdasági, informatikai, szervezeti és minőségi fejlődésére.

A mai modern nemzetállamok alkotmányos rendszerében, akárcsak Magyarországon, a helyi önkormányzatok kiemelt státuszt élveznek, melyek transzformációja a szocialista rendszer végétől a rendszerváltáson át folyamatos. A helyi önkormányzatok a közigazgatás, mint a végrehajtó hatalom legkisebb egységei, a hatalommegosztás, a politikai demokrácia gyakorlásának színterei.

Tudományos munkámban az újonnan kialakuló paradigmák önkormányzati szinten megjelenő gyakorlati aspektusait kívánom bemutatni, analizálni, ezzel is annak tovább gondolására sarkalva olvasóját, hiszen a helyi önkormányzatok a decentralizált kormányzati struktúrát képviselik, melyek fontos szereplői a demokratikus döntéshozatalnak és az állampolgári részvételnek.

A kutatásomhoz több mint harminc hazai és nemzetközi forrást vettem figyelembe, a témában legismertebb szakemberek, többek között Rebecca Neaera Abers, John Alford, illetve Prof. Dr. Lentner Csaba gondolataival kiegészítve.

A paradigmák megértésének, elemzésének célja új, innovatív megoldások azonosítása, értékelése, mely a hatékonyságot és a versenyképességet növeli, megláthatjuk a nagyobb összefüggéseket, segíthet megérteni az alapvető elveket, mintákat. Az elemzésük során felismerhetjük, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a különböző jelenségek, és ezáltal teljesebb képet alkothatunk a vizsgált témáról.

Véleményem szerint a legnagyobb jelentőséggel bíró modellek, melyeket a tudományos munkámban a publikum számára prezentálni kívánok, a következők: New Public Management (NPM), a Public Value Management (PVM), Centralization, Nationalization, Public Good (CNPG), a Governance Network Theory és a Digital Governance.

Tudományos munkámban a paradigmák elméleti és gyakorlati aspektusainak megközelítése, összevetése azért célszerű vizsgálati szempont, mert az elméleti paradigmák az elméleti keretet és az alapelveket nyújtják, míg gyakorlati oldalról tekintve a paradigmák az alkalmazás és a végrehajtásba nyernek betekintést.

Tudományos munkámban kronológiai sorrendet tartva a hagyományos paradigmáktól eljutok a jelenkor paradigmákig, hiszen ez segíthet megérteni, hol és hogyan változott meg a gondolkodásmód, ez hogyan segített új perspektívák, megközelítések felfedezésében, új megoldások megvalósításában. Ez elősegítheti a kritikai gondolkodás fejlesztését, amelynek során az egyén kritikusan elemzi és értékeli a különböző megközelítéseket, elméleteket, mindezt a helyi önkormányzati gyakorlat alkalmazás összefüggéseiben vizsgálva, majd a lényeges megállapításokat összegezve és ajánlásokat kínálva a terület további kutatásához.

EU-ISRAEL-HUNGARY SYNERGY: REDEFINING REGIONAL SECURITY IN A POST-COLD WAR LANDSCAPE

SEIDNER MÁRTON

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Közigazgatás-tudományi szekció

martonseidner@gmail.com

Kulcsszavak: Regional Security Complexes, Post-Cold War Era, EU-Israel-Hungary Partnership, Multipolar World Order, Global Political Transformation

Following the conclusion of the Cold War, there was a fundamental shift in the understanding of international security, marking the end of the bipolar world order. The ensuing new world order ushered in various approaches to international politics, resulting in novel types of relationships between nations and the emergence of new states. The global transformations underscored the increasing recognition of the significance and role of regional security complexes, a sentiment that persists today. While previous attempts were made to internationalize regional security complexes, it is crucial to emphasize that the Cold War instigated a radical transformation. The shift from a bipolar to a multipolar world order necessitated a reevaluation, urging an exploration not only of states in isolation but also of the intricate interrelations between states within a more sophisticated framework. The study of global political processes at the regional level faced significant challenges, especially as the roles of the Cold War actors, the United States, and the Soviet Union, diminished. Simultaneously, regional cooperation intensified, prompting a fresh understanding of regional security. In my exploration of the theory of regional security complexes, I have observed its organic evolution, raising doubts about whether the definitions of such complexes from the past would remain applicable today. The European Union's continual expansion has drawn it closer to the Mediterranean, presenting the EU with its most significant challenge in the broader Mediterranean context. This proximity has not only political implications but also economic, cultural, and social ramifications, as a diverse cultural environment converges on the European continent. Collaborative efforts between Israel and the European Union or Israel and Hungary may lead to the creation and redefinition of sub-regions, giving rise to a new regional security complex. Along these lines, I present my theory on the emergence of a novel regional security complex.

EUROPEAN UNION AT THE CROSSROADS OF CHALLENGES: COMPETITIVENESS, COHESION, AND RESILIENCE RELOADED

TARACZKÖZI ANNA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Közigazgatás-tudományi szekció

anna.taraczkozi@gmail.com

Kulcsszavak: Cohesion policy, competitiveness, CEE, RRF

This paper provides a comprehensive analysis of the European Union's strategies in enhancing competitiveness, cohesion policy, and the implementation of the Recovery and Resilience Facility (RRF), with a particular focus on the Central and Eastern European (CEE) region. It elucidates how these interconnected policies and frameworks contribute to the overarching goal of fostering economic growth, social cohesion, and sustainable development across the EU, while addressing the unique challenges and opportunities within the CEE countries.

In this analysis, I will synthesize insights from three pivotal EU reports: the Annual Single Market and Competitiveness Report, the Cohesion Policy Report, and the Recovery and Resilience Facility Mid-Term Review. These documents collectively shed light on the EU's strategic endeavors to enhance economic dynamism, foster regional harmony, and navigate post-pandemic recovery, with a focused narrative on the Central and Eastern European region's unique landscape.

The exploration kicks off with an in-depth look at the EU's competitiveness agenda, spotlighting initiatives designed to foster innovation, propel digital transformation, and deepen the integration of the single market. This segment assesses the repercussions of such strategies on the CEE landscape, pinpointing areas of significant advancement and domains where intensified efforts are imperative to sharpen competitive edges on a global scale.

Subsequently, the focus shifts to the EU's cohesion policy, a cornerstone in mitigating regional disparities and promoting harmonious development. Through an analysis of the distribution and utilization of structural and investment funds, insights emerge on how these resources are channeled to advocate economic alignment, social inclusivity, and territorial solidarity in the CEE sphere. The efficacy of these measures in meeting cohesion objectives is critically examined, highlighting triumphs and pinpointing potential policy refinements to optimize impacts.

Moreover, the discourse scrutinizes the RRF's pivotal role in countering the socio-economic shocks induced by the COVID-19 pandemic. It evaluates the deployment of RRF financial aid to catalyze recovery endeavors in the CEE domain, with an emphasis on investments steering green and digital transitions. The alignment of national recovery agendas with EU benchmarks and their foreseeable implications on the region's resilience and developmental arc are thoroughly evaluated.

Incorporating a statistical analysis of pivotal metrics, this examination quantifies the strides and lingering disparities in the CEE region's journey towards economic, social, and territorial

cohesion. It also proposes targeted policy recommendations, aiming to fortify the CEE countries' contributions to the EU's collective aspirations and their sustainable evolution.

In summary, this analysis underscores the criticality of a synchronized and holistic policy approach within the EU to champion competitiveness, cohesion, and recuperation. By concentrating on the CEE region, it illuminates the intricate interplay between EU-wide initiatives and regional particularities, offering valuable perspectives for policymakers, stakeholders, and academics vested in the trajectory of Europe's integration and advancement.

Matematikai és Informatikai Szekció / Mathematics and IT Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

DISCRETE MAXIMUM PRINCIPLES WITH COMPUTABLE MESH CONDITIONS FOR NONLINEAR ELLIPTIC FINITE ELEMENT PROBLEMS

BAHLIBI **MENGHIS TEWELDEBRHAN, PROF. KARATSON** JANOS

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Matematikai és informatikai szekció

menghis.teweldebrhan@gmail.com

Kulcsszavak: nonlinear elliptic PDE, finite elements, discrete maximum principles, computable conditions, mesh parameter

The validity of maximum principles is an important property of second-order elliptic equations with various boundary conditions. Generally speaking, it provides a priory known bounds of the unknown solution, provided some conditions on the given data are imposed. Such maximum principles are now known for many nonlinear elliptic problems appearing in several important applications in physics and engineering. Therefore, their suitable discrete analogs, commonly called discrete maximum principles, or DMPs, have drawn much attention. DMPs are essential measures of the qualitative reliability of the given numerical method, therefore they have been in the focus of intense research, including nonlinear elliptic boundary value problems describing stationary states in many nonlinear processes. The validity of DMPs for the most widespread numerical techniques, like finite difference and finite element methods, has thus also been in the focus of research work for recent decades. In this paper, we consider a general class of nonlinear elliptic problems that covers various special cases and applications. We provide exactly computable conditions on the geometric characteristics of widely studied finite element shapes: triangles, tetrahedra, prisms, and rectangles, and guarantee the validity of discrete maximum principles under these conditions. In all the papers mentioned in the literature, the DMPs for nonlinear problems with lower order terms (typically arising from reaction-type processes) have been derived under the condition that the mesh parameter is sufficiently small. However, no exact condition on the required mesh size has been given. The goal of the present paper is to fill this gap from the point of view of concrete applications. We provide exactly computable conditions on the geometric characteristics of widely studied finite element shapes: triangles, tetrahedra, prisms and rectangles, and guarantee the validity of discrete maximum principles under these conditions. Finally, we illustrate numerically that the restrictions on the mesh size are indeed necessary in practice.

IPARI ERŐFORRÁSOKAT MENEDZSELŐ RENDSZER INTEGRÁLÁSA EGY GYÁRTÁSI VÉGREHAJTÁSI RENDSZERREL

DR. GLUDOVÁTZ ATTILA

Eötvös Loránd University

Matematikai és informatikai szekció

gla@inf.elte.hu

Kulcsszavak: rendszerintegráció, gyártási erőforrások, karbantartás menedzsment

Az ipari rendszerek integrációja a 4. ipari forradalom idején (és talán az 5. kezdetén) rendkívül fontos. Ezáltal lehet növelni a hatékonyságot, hiszen az integrált rendszerek lehetővé teszik az adatok és folyamatok egységes kezelését, ami javítja a hatékonyságot és csökkenti a veszteségeket (termelési átfutási idők, alapanyagok mennyisége stb.). A precízebb döntéshozatalt is lehetővé teszi azáltal, hogy az adatokat egységes formában gyűjti és kezeli az elemzés bemeneteként. Így a problémák felmerülésük után sokkal gyorsabban detektálhatók és meg is oldhatók. Emellett a költségcsökkentési erőfeszítéseket is támogatja, hiszen csökken az adatok elszigeteltsége egymástól, kevesebb fizikai eszközt kell fenntartani és működtetni, amely kevesebb emberi erőforrás felhasználásával is jár.

A kutatás alapját képező bútoripari vállalatnál már korábbi kutatásaim és fejlesztéseim során elkészült egy ipari erőforrások felhasználását monitorozó és felügyelő rendszer. Az ipari erőforrásokat menedzselő rendszer olyan szoftver vagy platform, amely segít az ipari vállalatoknak hatékonyan kezelni és optimalizálni az erőforrásaikat. Ezek az erőforrások lehetnek gépek, berendezések, emberi erőforrások, anyagok és pénzügyi források is. Ezek a rendszerek általában számos funkciót biztosítanak, beleértve a termelési ütemtervezést, az erőforrások optimalizálását, az előrejelzést, a raktárkezelést, a karbantartási tervezést és az üzleti intelligencia elemzéseket. Az ipari erőforrásokat menedzselő rendszerek célja a hatékonyság növelése, a költségek csökkentése és a termelékenység javítása a gyártási folyamatok során.

Az elkészült rendszer elemei a következők voltak: ipari gépek és támogató berendezéseik, adatgyűjtő szenzorok, adattovábbítási hálózat, adatgyűjtési tranzakciós adatbázis, folyamatmenedzselő rendszer (SCADA[1]), vállalatirányítási rendszer (ERP[2]) és egy üzleti intelligencia rendszer az adatok elemzéséhez.

Egy új igényként merült fel a rendszer bővítése egy olyan modullal, amely az ipari karbantartási folyamatok felügyeli. Ez egy nagyobb Gyártási Végrehajtási Rendszer (MES[3]) elkészítésének szükségességét is felvetette.

A rendszerek integrációja egy komoly kihívás kutatási és fejlesztési szempontból is. Ellenben az összeillesztett rendszerekből kinyerhető információ és tudás hatalmas jelentőséggel bírhat a vállalat hatékonyságára, működésének optimalizálását tekintve.

A jövőbeli (rendszerintegráció utáni) legfontosabb cél az, hogy a gyártásnál felhasznált erőforrások (villamos energia, víz, sűrített levegő) felhasználását össze tudjuk rendelni a gyártási végrehajtási rendszer adataival (például a gépek karbantartási adataival, vagy az emberi

erőforrások képességeinek összerendelésével a karbantartási tevékenységek során). A karbantartási menedzsment alrendszer tehát egy átjárót képezhet az erőforrás felhasználást monitorozó rendszer és az ipari végrehajtási rendszer többi modulja között.

[1] Supervisory Control And Data Acquisition system
[2] Enterprise Resource Planning system
[3] Manufacturing Execution System

SZTOCHASZTIKUS ALGORITMUSOK ALKALMAZÁSA A FOLYAMATMÉRNÖKSÉGBEN

KENYERES ÉVA, DR. KUMMER ALEX, PROF. ABONYI JÁNOS

Pannon Egyetem

Matematikai és informatikai szekció

kenyeva2000@gmail.com

Kulcsszavak: folyamatmérnökség, komplex rendszerek, sztochasztikus modellezés, adattudomány, mintavételezés alapú algoritmusok

Kutatásunk a mintavételezés alapú algoritmusok folyamatmérnökségen belüli alkalmazási lehetőségeinek feltárására irányul, melyek a bizonytalan adatokban rejlő többletinformáció feltárására, illetve véletlen jelenségek modellezésére egyaránt alkalmasak.
A véletlen jelenségek, illetve egyes faktorok bizonytalansága nagy nehézséget jelent a folyamatmérnökségben. Rendelkezésre álló adataink gyakran hiányosak, illetve zajjal terheltek a mérőeszköz pontatlansága miatt, vagy a szakértőktől kapott tapasztalat-alapú tudás szubjektivitása miatt bizonytalan. Ezek az információk jól reprezentálhatók valószínűségi eloszlásokkal, és az erre épülő Monte Carlo (MC) szimuláció alapú módszerekkel számítások is könnyedén végezhetők segítségükkel. A komplex rendszerekben előforduló véletlen jelenségek hasonló elven ugyancsak könnyedén kezelhetők. Becsléseink eredményéül szintén valószínűségi eloszlások adódnak, melyekből további információ is kinyerhető.
Hiányos vagy pontatlanul rendelkezésre álló információk megbecslésére két mintavételezés alapú ún. állapotbecslő algoritmus alkalmazási lehetősége kerül bemutatásra egy állapotbecslési és egy paraméterbecslési példán keresztül. Az eredményül kapott valószínűségi eloszlások hibadetektálásra is lehetőséget adnak. Az algoritmuscsalád optimalizálásra kifejlesztett változata a robusztus optimalizáció területén hordoz magában potenciált, amelynek során egy nem csupán jó teljesítményű, de mindemellett stabil optimum megtalálása a cél. Napjaink nagy bizonytalansággal terhelt komplex rendszereiben ilyen optimumok megtalálása kulcsfontosságú. Modellezési feladatok során pedig a véletlen jelenségek kezelése is sztochasztikus modellekkel történhet.
A fent említett módszerek megjelenése a nemzetközi szakirodalomban a 2000-es évekre tehető. Elektronikai és helymeghatározási alkalmazásuk széleskörben elterjedt, azonban folyamatmérnöki példák kevés munkában találhatók, ezen a területen nem kiforrott még a kutatásuk. Előadásunkban így a folyamatmérnökség különböző területeihez kapcsolódó néhány esettanulmányt villantunk fel, ahol a fenti adatmodellezési és számítási koncepciót hatékonyan sikerült alkalmazni. Állapotbecslési, hibadiagnosztikai, optimalizálási, illetve hulladékválogatók modellezésére vonatkozó példák is bemutatásra kerülnek az elért eredményekkel együtt. A jövőbeli kutatások célja egyéb alkalmazási lehetőségek feltárása például folyamatirányítási vagy robusztus optimalizálási területen, illetve különböző forrású információk együttes kezelése céljából.

TERMELÉSI FOLYAMATOKAT TÁMOGATÓ BERENDEZÉSEK ELEMZÉSE TELJESÍTMÉNY- ÉS KÖLTSÉGHATÉKONYSÁGI CÉLLAL

DR. KONCZ ADRIENN

Soproni Egyetem

Matematikai és informatikai szekció

koncz.adrienn@uni-sopron.hu

Kulcsszavak: Ipar 4.0, teljesítményoptimalizálás, termelésfelügyelet, adatelemzés

Kutatásomat egy Ipar 4.0 kompatibilis multinacionális bútoripari vállalatnál végzem, ahol már adott volt egy hardveresen és szoftveresen is jól kiépített kiberfizikai rendszer. Ezzel a rendszerrel valósul meg a vállalatnál a termelési és energiafogyasztási adatok gyűjtése és a folyamatok felügyelete. A kezdetekben az adatgyűjtés csak a termelőgépek energiafogyasztására és a legyártott munkadarabokra vonatkozott. Az én kutatómunkám a meglévő kiberfizikai rendszer fejlesztésével kezdődött. A fejlesztésre azért volt szükség, hogy az adatgyűjtést ki lehessen terjeszteni a termelést támogató berendezések energiafogyasztásának és egyéb paramétereinek, valamint a vízfogyasztás mérésére is. Az üzemekben működő két nagy termelést támogató berendezéstípus a kompresszorok és az elszívók a legnagyobb villamosenergia fogyasztók a vállalatnál, így fontosnak tartottam a vizsgálatukat. A kompresszorokat tekintve az egyik cél az volt, hogy az újonnan kihelyezett szenzorok mérjék a kompresszorok által kibocsátott sűrített levegő mennyiségét és villamosenergia fogyasztását. A másik cél az volt, hogy létrehozzak egy új kulcsfontosságú teljesítménymutatót, amely a kompresszorok által termelt légköbméter mennyiségét veti össze a villamosenergia fogyasztásukkal. Ez a mutatószám azért fontos, mert ezáltal meg lehet határozni akár minden egyes kompresszorra nézve olyan ideális teljesítmény értékeket, amiket a normális, hatékony és hibamentes működés közben tartania kell. Az elszívókkal kapcsolatban az volt a fő cél, hogy az általuk fogyasztott villamosenergia fogyasztásokat rá tudjam terhelni az általuk támogatott termelő gépekre. Ezáltal meg lehet állapítani, hogy egy adott elszívó működése mennyire volt hatékony a termelés közben. Emellett, a módszertan segítségével meg tudom határozni az indirektből a direkt fogyasztási mennyiségeket.
Az elmúlt időszakban még több berendezés lett felszerelve szenzorokkal, aminek köszönhetően az adatgyűjtés is megkezdődött az adott berendezés fogyasztási paramétereiről. Minél több fogyasztási adat ismert, annál jobban meg lehet határozni az adott gépek, berendezések vagy berendezés csoportok hatékonyságát, és a termelés költségeit. További motiváció a kutatással kapcsolatban, hogy az egyes termelő gépeknek és termelést támogató berendezéseknek meghatározom azokat az ideális teljesítmény értékeit, amiket a normális, hatékony és hibamentes működés közben tartaniuk kell. Az egyes gépekre, berendezésekre vonatkozó hatékonysági optimum értéket különböző adatelemzési (adatbányászati vagy statisztikai) módszerekkel tervezem megállapítani. A hatékonysági optimum értékek megállapítása mellett a célom, hogy az egyes berendezések fogyasztását költséghatékonysági szempontból is megvizsgáljam. Ezzel az a célom, hogy minél nagyobb közelítő értékkel meg tudjam határozni

a termeléshez szükséges erőforrás felhasználási költségeket. A vízfogyasztással kapcsolatos céljaim között szerepel részleteiben megvizsgálni, hogy adott időszak alatt mekkora volt a felhasznált vízpára mennyisége, és termelő gépek által legyártott munkadarabok mennyisége (m^2). Ezzel meg tudom állapítani, hogy vízfogyasztás költsége milyen mértékben építhető be a termékek gyártási költségébe. A kutatásom eredményei által költséghatékony és optimálisabb termelési működést lehet elérni.

A JOURNEY OF INNOVATION: HOW AMD AND NVIDIA DEVELOPED IN EACH OTHER'S SHADOW

MEDGYES ÁDÁM ISTVÁN, **MEDGYES** KRISZTIÁN

Pannon Egyetem

Matematikai és informatikai szekció

a.medgyes@gmail.com

Kulcsszavak: Innovation, Development, AMD, NVIDIA, Competition, Market

The Advanced Micro Devices (AMD) and NVIDIA, as two leading players in the computer hardware industry, have been competing with each other for many years. NVIDIA is known for its graphics processing units (GPUs), while AMD, with its wide range of products including processors and GPUs, has been a challenger in the market for a long time. The competition between AMD and NVIDIA has inspired both companies to innovate and develop their products.

NVIDIA has had a significant impact on AMD's development in several areas. First of all, NVIDIA's excellent products have encouraged AMD to compete in the GPU market. This has led AMD to invest in the development of its own GPU technology and to create products that are competitive with NVIDIA's offerings.

Secondly, NVIDIA's success in the computer gaming industry and artificial intelligence field has also influenced AMD. AMD has developed products that are competitive with NVIDIA's solutions in both the gaming industry and AI applications. This competitive situation has improved the innovation results of both companies, as both have had to strive to create new and better technologies to gain a market advantage.

The competition between NVIDIA and AMD has also been beneficial for consumers, as the introduction of new technologies and products has resulted in competitive prices and better performance. This competitive situation has encouraged both companies to continuously develop new and innovative products, contributing to their overall growth and success in the market.

Therefore, the competition between AMD and NVIDIA has effectively encouraged both companies to innovate and develop their products. This competitive situation has been beneficial for both companies and consumers, and has contributed to the overall development and growth of the industry.

MANAGEMENT OF CBRN HAZARDS: INNOVATIVE ROLE OF UAVS

MEDGYES KRISZTIÁN, DR. SZŰCS JUDIT, DR. GUZSVINECZ TIBOR

Pannon Egyetem

Matematikai és informatikai szekció

medgyes.krisztian@zek.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: Unmanned aerial vehicles, CBRN (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear) hazards, reconnaissance, three-dimensional spatial models, efficiency, robotics technology

The current technological advancements and the spread of innovative solutions have a significant impact on key areas concerning public and national security. The reconnaissance and management of areas affected by Atomic-Biological-Chemical (ABV) hazards or disasters are critical for community safety. The use of unmanned aerial vehicles (UAVs) is increasingly important in addressing these challenges.

In this literature review, we analyzed recently published studies to explore and compile the application areas of robotics technology in the reconnaissance and management of areas affected by ABV hazards or disasters. The investigation highlights the advantages provided by UAVs and their impact on operational efficiency.

Three-dimensional spatial models created based on videos recorded by UAVs are crucial for accurately mapping areas and continuously monitoring the scene. Through various methods, these models can assist reconnaissance and rescue teams in better understanding the situation on the ground and intervening more effectively.

The review outlines use cases, highlighting areas where the use of UAVs has brought significant progress in emergency management and maintaining national security. This study contributes to expanding current knowledge and defining further research directions in this important and dynamically evolving field.

This work has been implemented by the TKP2021-NVA-10 project with the support provided by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary from the National Research, Development and Innovation Fund, financed under the 2021 Thematic Excellence Programme funding scheme.

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

Műszaki Szekció / Engineer Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

OPTIMIZING NATURAL VENTILATION FOR SUSTAINABLE ARCHITECTURE: A COMPREHENSIVE STUDY ON WIND-DRIVEN HOUSE ORIENTATION STRATEGIES IN SZOMBATHELY, HUNGARY

ABDUL RAHIM **NOOR ROZIANA BINTI, PROF. KOVÁCS ZSOLT, SZABÓ PÉTER**

University of Sopron

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

abdul.rahim.noorroziana@phd.uni-sopron.hu

Kulcsszavak: Natural ventilation, Airflow, Orientation, Szombathely

This study explores the optimization of natural ventilation in Szombathely, Hungary, focusing on strategic house orientation. The research emphasizes the importance of wind in promoting airflow and energy efficiency, fostering a healthier environment with improved air quality. The study uses advanced tools like Climate Consultant 6.0 to analyze wind patterns and develop strategies to enhance thermal comfort. The research also explores ventilation strategies inspired by traditional Malay houses, emphasizing layout, roof space ventilation, vegetation, wind velocity gradient, and ventilation at the body level. However, the study acknowledges limitations related to Climate Consultant Software, such as its limited availability of EPW weather data files for specific locations.

AI RISK ASSESSMENT IN FUNCTIONAL SAFETY

ADY LÁSZLÓ**, DR. TOKODY** DÁNIEL**, DR. VARGA** PÉTER JÁNOS

Óbudai Egyetem

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

adylaszlo@gmail.com

Kulcsszavak: AI, functional safety, risk assessment

The integration of artificial intelligence (AI) into safety-critical systems creates a growing demand for robust risk assessment methods for non-deterministic systems. This article explores the challenges and considerations in assessing the security aspects of AI technologies in the context of functional security. As artificial intelligence becomes an integral part of complex systems, the evaluation process must adapt to handle the unique characteristics and uncertainties associated with machine learning algorithms. The paper emphasizes the importance of creating a comprehensive risk assessment framework that encompasses both traditional functional security principles and AI-specific challenges. It highlights the importance of continuous monitoring and adaptive risk management strategies in managing the dynamic nature of AI systems. The article also touches on the role of interdisciplinary collaboration between artificial intelligence experts, security engineers and domain experts in promoting a holistic approach to risk assessment. The most important challenge is to ensure the transparency and interpretability of AI models, which is essential for effective risk communication and reduction. The abstract emphasizes the need for explainable artificial intelligence to increase trust and facilitate the integration of AI technologies into safety-critical systems. Clear communication of risks becomes paramount as AI systems often operate with varying degrees of autonomy, affecting critical processes. In addition, the paper highlights the role of ongoing research and development in refining risk assessment methods. Due to the rapid development of artificial intelligence technology, continuous development is necessary in order to keep up with emerging challenges and vulnerabilities. Encouraging collaboration between academia, industry and regulatory bodies is vital to promoting a proactive and adaptive approach to AI risk assessment.

TRAFFIC NODE VIDEO DATASET: FOR MODELLING THE TRAJECTORIES OF MOVING OBJECTS IN TRAFFIC BASED ON VISUAL ANALYSIS

AGG ÁRON DÁVID, **PÉTER** BENCE GÁBOR, **DR. HORVÁTH** ANDRÁS

Széchenyi István Egytem

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

aggaaron@gmail.com

Kulcsszavak: dataset, intelligent transportation system, vehicle tracking, traffic analysis, machine vision

Traffic management systems and intelligent transport systems (ITS) are important and dynamically improving areas of transport infrastructure. The number of cameras installed in the road environment has grown exponentially over the last decade. Cameras would not play such an extremely important role if the various image processing algorithms and methods that can be associated with them had not been developed alongside imaging devices. These technologies enable the efficient utilisation of visual information. The experience gathered in road traffic analysis is crucial in a number of different ways. For example, they can be used to improve road safety, optimise transport efficiency or provide important information for transport planning and modelling. Our research comprehensively examines the movement of vehicles at road intersections through the use of roadside camera footage. In our research we develop methods to model the movement of road users based on image analysis exclusively. Our methods are based on object detection in video sequences of traffic scenes, and then we use object tracking techniques to organize the vehicles that appear in the image sequences into motion trajectories. Finally, the trajectory data set is used to model the movement of vehicles using machine learning techniques and the factors that influence the accuracy of the models are analysed. This paper presents our dataset used for research on analytical, modelling and prediction methods. The dataset includes video recordings of eight different traffic intersections and data generated by detecting and tracking vehicles passing through the intersections. The paper describes in detail the data storage structure of the collected trajectories, which will provide a detailed understanding of the data set and will greatly contribute to its wide use. In this paper, we describe the filtering and filling methods used to preprocess our dataset in order to obtain a more accurate description of the movements of passing vehicles than the raw data. In the second half of the paper, we illustrate the implementation of each part of the dataset using Python programming language with example programs. Finally, a comprehensive table illustrates the main statistical characteristics describing the data set. By publishing our dataset and presenting it in this paper, we aim to make it available to researchers in related research areas for further trajectory modelling and prediction methods and for an exact comparison of the results of these methods.

ÁLLANDÓMÁGNESES SZINKRONGÉPEK VISSZACSATOLÁSOS LINEARIZÁCIÓ ALAPÚ ÉRZÉKELŐMENTES SZABÁLYOZÁSA

BERTÓK ZSANETT, DR. STUMPF PÉTER PÁL, DR. BUDAI CSABA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

bertok.zsanett@mogi.bme.hu

Kulcsszavak: érzékelőmentes szabályozás, villamos hajtások, visszacsatolásos linearizáció, állapotmegfigyelő, PMSM

A technológiai fejlődésnek köszönhetően egyre gyakrabban alkalmaznak érzékelőmentes szabályozási technikákat villamos gépek irányításához. Ezen módszerek elterjedésének következményeként már nem feltétlenül szükséges a hajtást fordulatszám vagy szöghelyzetérzékelővel ellátni, hanem elegendő a motorra kiadott feszültség és a rajta mért áramerősségek felhasználásával becsülni a szükséges fizikai mennyiségeket, ezáltal jelentős költségcsökkentés érhető el.

A villamos hajtásokra alkalmazott megfigyelési eljárásokban közös, hogy jellemzően az indukált feszültség becslése alapján állítják elő a motor forgórészének szögsebességét és pozícióját. Ez azonban alacsony fordulatszámtartományon korlátozottan használható, mivel ezen a tartományon az indukált feszültség alacsony jel-zaj viszonnyal rendelkezik. Ezért jellemzően az érzékelő nélküli szabályozások indításához alternatív módszert alkalmaznak (például nagyfrekvenciás jelinjektálást), majd abban az esetben, amikor a hajtás elérte azt a meghatározott minimális fordulatszámot, amelyen már megbízható az állapotmegfigyelő működése, a megfigyelő által szolgáltatott jelek felhasználhatóvá válnak a szabályozáshoz. Jelen tanulmányban bemutatásra kerül egy olyan új, visszacsatolással történő linearizáción alapuló megfigyelési módszer, amely lehetővé teszi a nemlineáris karakterisztikával bíró villamos gépek, például állandómágneses szinkrongép állapotainak becslését a teljes mérési tartományon.

Visszacsatolásos linearizáció alkalmazásával egy nemlineáris rendszerből egy egzakt, lineáris modell állítható elő, melyre különböző lineáris állapotmegfigyelési technikák is alkalmazhatóvá válnak, így a Luenberger-féle állapotmegfigyelő is. Mivel a módszer a vizsgálat szempontjából egy közelítésektől mentes, lineáris modellt eredményez, így az erre alapozott állapotmegfigyelő már az egzakt modellel dolgozik, ezáltal közvetlenül képes becsülni a hajtás szögsebességét és szögelfordulását egyaránt. Így a kidolgozott módszer már alacsony szögsebességtartományon is képes kellően pontos becslést adni a hajtás állapotairól, ezáltal kialakítható egy érzékelőmentes szabályozás, további kiegészítő eljárások alkalmazása nélkül. Ezen túlmenően az alkalmazott lineáris megfigyelő megvalósítása kis számítási igénnyel rendelkezik. A kidolgozott módszer villamos gépekre való alkalmazhatósága szimulációk útján kerül igazolásra, egy állandómágneses szinkrongép mozgásszabályozásának megvalósításán keresztül.

KÜLÖNBÖZŐ KERESZTMETSZETŰ ALUMÍNIUM PROFILOK TERHELHETŐSÉG VIZSGÁLATA

BESENYEI ISTVÁN**, DR. BIHARI** ZOLTÁN

Gép- és Terméktervezési Intézet

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

istvanbesenyei97@gmail.com

Kulcsszavak: Alumínium, profil, Bosch, terhelés, szakítóvizsgálat

Napjainkban a gépépítés területén egyre inkább elterjedőben vannak a különböző keresztmetszetű gépépítő alumínium profilok. Változatos szerelhetőségüknek és felhasználásuknak köszönhetően előszeretettel alkalmazzák őket az ipari területeken, mint pl.: gépvázak, különböző tartók, állványok vagy komplett keretrendszerek építőelemeiként.
A profilok forgalmazásával foglalkozó gyártók sok esetben megadják termékeik maximális teherbíró képességének adatait, mint pl.: csavarodás, lehajlás, stb., de az egymáshoz csatlakoztatott profilok és összekötő gépelemek terhelhetőségére vonatkozóan a szakirodalomban nincsenek erre vonatkozó adatok.
Kutatási tématerületem a gépépítő alumínium profilok terhelhetőségének vizsgálata.
A profilok egymáshoz csatlakoztatása történhet a profilok hornyain, illetve centrál furatain keresztül. Utóbbi esetben a furatban kialakított menetes rész terhelhetőségét vizsgáltam oly módon, hogy egy menetes gépelemet adott mélységig csatlakoztattam a furatba és azt tengelyirányú húzásnak kitéve megpróbáltam eltávolítani a profilból. A húzáshoz tartozó legnagyobb erőt, ami a menetes rész elszakadásához tartozott, több különböző keresztmetszetű és méretű alumínium profilon is megvizsgáltam.
Természetesen a terhelőerő függ attól, hogy milyen mélyen röhzítettem a menetes gépelemeket (pl.: csavarokat, menetes szárakat, géplábakat, stb.) a furatba, ezért a csavarszár a menet névleges átmérőjének 1x-es, 1,5-es, 2x-es, 2,5x-es és 3x-os mélységéig csatlakozott a centrál furatban.
A szakirodalomban megtalálható szilárdsági számításoknak megfelelően előzőleg végeztem számításokat a maximális terhelhetőségre vonatkozóan. A centrál furatban a menet igénybevétele hajlítás és nyírás, vagyis összetett igénybevételre ellenőriztem ezt a részt. Ahhoz hogy a vizsgálati módszert még hitelesebbé tegyem, ezért egy szakítógépen is valós próbatesteken elvégeztem a korábban felvázolt szakítóvizsgálatot. Az így kapott adatokat táblázatban összesítettem, amelyben jól látszik az egyes gyártók profiljai közötti különbség, illetve az is, hogy a centrál furatban kialakított menetes rész kialakítására szolgáló menetvágási és menetformázási technológia között is különbség fedezhető fel.
A konferencia előadásomban kívánom bemutatni a számított és a valóságban mért eredményeket, valamint, hogy ezek az eredmények mennyire korrelálnak egymással.

PRIMARY ENERGY RESOURCES AND ENVIRONMENTAL IMPACTS OF VARIOUS HEATING SYSTEMS BASED ON LIFE CYCLE ASSESSMENT

BRBHAN SALMAN**, DR. SZAMOSI** ZOLTÁN

University of Miskolc

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

slmanbarbahan@gmail.com

Kulcsszavak: heating systems; life cycle assessment; environmental impact; primary energy; environmental reliability model; complex decision-support model.

This paper utilizes a life cycle assessment (LCA) to evaluate three heating systems' energy resources and environmental impacts. The first system uses an electric heat pump that exclusively relies on geothermal energy. The second system operates on a gas boiler system that utilizes non-renewable electricity and natural gas. Lastly, the third system incorporates an absorption heat pump utilizing geothermal energy and natural gas. In the first step, cradle-to-gate assessments were prepared for the renewable, conventional, and mixed systems. The second step involved comparing the system scenarios based on their loads and energy resources. Primary energy, material resources, emissions, and impact categories were normalized and weighted using the CML, ReCiPe, and EF 3.0 methods. Finally, models for environmental reliability and complex decision support were developed. The novelty of this research lies in analyzing the ecological burden and energy usage of a mixed energy system that incorporates both renewable and non-renewable energy sources. The results show that the gas boiler system has a higher load, primarily due to the depletion of abiotic fossil fuels. However, the acidification is higher when an electric heat pump is used. The absorption heat pump system falls between the renewable and conventional systems in terms of both fossil depletion and acidification.

This research work provides new information about renewable and non-renewable thermal systems. The results can be used to develop sustainable heating systems that have reduced environmental impacts and enhanced energy efficiency. The research results can benefit the construction industry by facilitating the integration of building information modelling and life cycle assessment. Hungary, as Poland's neighbor, has significant resources for geothermal energy. Still, there needs to be a thriving market for geothermal heat pumps. Planning has begun to address the current energy crisis in Europe and the need for additional energy resources. Numerous projects in Hungary and all European Union countries aim to harness renewable energy for heating and electricity generation. Nearly 60% of the primary energy required and 90% of the associated CO_2 emissions in Europe for 2050 could be mitigated by replacing traditional building space heating systems with high-efficiency geothermal heat pumps.

KRITIKUS INFRASTRUKTÚRÁK KIBERBIZTONSÁGI ASPEKTUSAI

DÉR ATTILA

Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Kar

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

attila92001@proton.me

Kulcsszavak: Kibervédelem, kritikus infrastruktúra, villamosenergia-rendszer információbiztonság, szabályozás.

A kutatás szükségességét alátámasztja az egyre növekvő kibertámadások a kritikus infrastruktúrák tekintetében. A technikai fejlődés következtében az emberiség egyre inkább kiszolgáltatottabbá vált az informatikai rendszerek működésének. Kiépítettünk magunknak egy olyan infrastruktúra rendszert, amely a mindennapi életünket támogatja, komfortosabbá teszi, azonban ezek a rendszerek szinte teljes mértékben az informatikai rendszerekre támaszkodnak. Mindenhez azonban villamos energiára van szükség. A villamosenergia-rendszer az elmúlt évtized óta jelentős változáson megy keresztül: összetettebb, továbbá a zöld energia terjedésével kiszámíthatatlanabb az út a villamosenergia-termeléstől a fogyasztóig. Mindez abszolút rávilágít az ellátásbiztonság kulcsfontosságú szerepére. Az Európai Unió által elfogadott klímapolitikai és Tiszta Energia Csomagban megfogalmazott célok kizárólag tagállami szinten már nem teljesíthetőek. Ehhez összekapcsolt rendszerekre és együttműködésre van szükség. Magyarországon a Nemzeti Kibervédelmi Intézet, mint incidenskezelő központ, amely megalakulása óta egyre hatékonyabban látja el ezt a híd szerepet az állami szféra és a magánvállalkozások között.

Kezdeti kutatási fázisomban levonható következtetés, hogy még mindig nincs kiberteret érintő garanciális alapokon nyugvó egységes szabályozás a teljes globális világra nézve. Ha van is, mint például ENSZ határozat, akkor sem mindegyik állam ratifikálja. A nagyhatalmakhoz képest az Uniónak van még lemaradása stratégiai szinten, habár a NIS 2 tervezetben már jól körvonalazódnak azok a tendenciák, amelyek már képesek lesznek majd egy fejlett struktúra kialakítására.

Kritikus infrastruktúra szerepe nem kérdőjelezhető meg egy ország életében sem, ezért is fokozott figyelmet kell fordítani rá, mint Uniós keretszinten és tagállamok „sajátos” szintjén egyaránt. Hazai szinten társadalmilag és gazdaságilag is jelentős érdek, hogy a kritikus infrastruktúráink megfelelően működjenek. Ha megfelelően működik az energiaellátás, akkor működik a konkretizált példaként felhozott vasúti közlekedés is. A jelenlegi vasúti szabályozásokban alig találhatunk kibervédelmi útmutatókat és ajánlásokat. Ha találunk is ilyen ajánlásokat, akkor azok régiek, hiányosak és rendszertelenek. Fontos, hogy ezt a rést valamilyen konkrét egységes szabályozás töltse ki, a meglévő kockázatokat csökkentése érdekében.

REBUILDING OF FRICTION STIR WELDING TOOL USING ADDITIVE MANUFACTURING

DJIMAOUI NOUR **EL IMANE**[1], **DR. MERTINGER** VALÉRIA[1], **DR. ADONYI** YONI[2], **DR.** DE BACKER **JEROEN**[3]

[1] University of Miskolc
[2] Welding Technology Center, University West, Sweden
[3] Robotic Friction Stir Welding Group, TWI Ltd, Sheffield Labs, UK

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

nour.el.imane.djimaoui@student.uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: FSW ,TOOL , stellite 6 , additive manufactring

Friction Stir Welding (FSW) indeed represents a significant advancement in welding technology, offering several advantages over conventional fusion welding methods. By utilizing frictional heat and mechanical pressure to join materials, FSW avoids the issues associated with melting, such as porosity and solidification cracking. This process has found widespread use across various industries, including aerospace, nuclear, and transportation, primarily due to its ability to produce high-quality welds with reduced defects and distortions. While FSW has traditionally been associated with aluminum alloys, its application has expanded to include a range of materials, including steel, titanium, copper, and nickel-based superalloys. This versatility has contributed to its increasing adoption in diverse manufacturing sectors. A cobalt-based superalloy, known as MP159, is commonly used as a tool material in friction stir welding (FSW) due to its exceptional mechanical properties and high-temperature resistance. However, the FSW process causes significant plastic deformation and wear to the tool, leading to a reduction in its lifespan and increased costs associated with frequent tool replacement. To address these issues, a study aimed to implement a repair method that involves the deposition of Stellite 6 powder onto the worn sections of the MP159 tool. The primary goals of this method were to reduce operational costs, prolong the tool's lifespan, and enhance the hardness of the deposited material. The process involved first removing the worn sections of the tool via a cutting procedure, then depositing Stellite 6 onto the removed sections using Powder-based Laser metal deposition which is one of additive manufacturing method. After the deposition process, comprehensive investigations were carried out to evaluate the microstructural characteristics and hardness of the repaired tool. Microscopic examination provided insights into the distribution and integrity of the deposited Stellite 6, while hardness testing allowed for the assessment of the material's mechanical properties.

DEVELOPEMENT OF METAL MATRIX COMPOSITES BY POWDER METALLURGY (MILLING, PRESSING, SINTERING) AND EXAMINATION OF THEIR STRUCTURE (CT, FIB, SEM)

ELEMAM AYMAN

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

aymanfahim@mans.edu.eg

Kulcsszavak: density, PM stainless steel

Austenitic stainless steel 316 L is widely used for several structural, industrial and biomedical applications due to its outstanding corrosion resistance, good strength, ductility and biocompatibility compared to its counterpart materials. The main purpose of the present study is to focus on the changes of the properties of powder metallurgy 316L stainless steel, depending on the compacting pressure and sintering temperature. In this work, gas atomized AISI 316L stainless steel (SS) powder was used. The composition of the powder is as follows: 0.02% C, 18% Cr, 2% Mo, 12% Ni, and balance iron. Subsequently, all samples have been compacted at 600,800,1000, 1200 ,1400 and 1600 MPa, followed by sintering at three different temperatures at 1200, 1250 and 1300 °C and soaked at 60 minutes into the argon gas atmosphere. Sintered density, Hardness and microstructural analysis of samples were all examined in this study. The sintered density was measured using Archimedes method, the hardness test was carried out using Vickers Hardness Machine and the microstructure analysis was observed using scanning electron microscope. The result showed that the sintered density and Hardness increased with increasing Sintering temperature and compaction pressure. In general, The Samples that have been sintered at 1300°C typically have excellent hardness and density compared with samples sintered at 1200 °C and 1250 °C. The lowest measured hardness was 90 HV, and the lowest sintered density was 6.92 g/cm3. At this temperature, the maximum hardness and sintered density were 146 HV and 7.69 g/cm3, respectively. These results highlight the importance of sintering parameters in customizing the 316L stainless steel powder metallurgical qualities for improved performance in a range of applications.

AZ ADDITÍV GYÁRTÁSSAL KÉSZÜLT FÉMES ALKATRÉSZEK FORGÁCSOLÁSI HŐMÉRSÉKLETÉNEK ÉS FELÜLETI MINŐSÉGÉNEK ELEMZÉSE

FENYVESI SÁNDOR[1], DR. KERESZTES RÓBERT ZSOLT[2], DR. ZSIDAI LÁSZLÓ[2]

[1] Pécsi Tudományegyetem
[2] Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety
fenyvesi.sandor@mik.pte.hu, ,

Kulcsszavak: forgácsolhatóság, fémnyomtatás, gyártástechnológia, forgácsolási hőmérsékletmérés, felületérdesség

A 3D fémnyomtatás napjaink egyre elterjedtebb gyártási eljárása, mely lehetővé teszi bonyolult geometriájú alkatrészek gyors és hatékony elkészítését. Ugyanakkor a fémnyomtatott alkatrészek forgácsolása nagyrészt megkerülhetetlen lépés a végső alak, pontosság és felületi érdesség elérése szempontjából.
Kutatási célom, hogy megvizsgáljam a nyomtatott fém forgácsolhatóságát, ez ugyanis alapvető fontosságú a gyártási folyamatban, mivel befolyásolja a termékek minőségét és nem utolsó sorban az előállítás energiaigényét. Az egyik meghatározó paraméter, mely befolyásolja mind a forgácsolhatóságot, mind a felület minőségét, a forgácsolás hőmérséklete.
A 3D nyomtatás és forgácsolás területét tekintve számos írásmű foglalkozik forgácsolhatóság vizsgálattal. Ezen vizsgálatok döntő többsége a forgácsolás hőmérsékletét és/vagy a forgácsolás erőszükségletét veszik alapul a forgácsolás minősítéséhez.
Jelen kutatás során egy egyedi mérőrendszer alkalmazására kerül sor, melynek szenzora egy termoelem, aminek a beépítése egy váltólapkás esztergakésbe történt. A szenzor egy illesztőegységen keresztül arduino fejlesztőpanelhez csatlakozik, mely a mérési eredményeket feldolgozza és elmenti. Másrészt a felület minőségének értékelése érdekében a felületérdesség mérése is elvégzésre kerül. Ez utóbbi mérésére egy villamos elven működő, hordozható érdességmérő készüléket használok. A felületérdesség mérésekre az egyes megmunkálások után kerül sor.
A vizsgálat során korrelációt keresek az egyes paraméterek (hőmérséklet, felületérdesség, 3D nyomtatás paraméterei) között, annak érdekében, hogy megértsük az ezek közötti összefüggéseket és hogy optimalizálhassuk a folyamatot.
A kutatás eredményei várhatóan javaslatokat fognak adni a 3D fémnyomtatás és forgácsolás optimalizálására, valamint továbbfejlesztési lehetőségeket fogalmaznak meg a kiterjesztésre más-más nyomtatási paraméterekkel készített alkatrészek vizsgálatára.
Összességében a kutatás során szerzett tapasztalatok alapján célom a gyártási folyamat hatékonyságának és minőségének növelése, lehetőség szerint új technikai megoldások kidolgozása a jövőbeli alkalmazások számára.

INTEGRATING WATER MANAGEMENT TECHNIQUES IN URBAN PLANNING FOR ALGERIAN REFUGEE CAMPS: A COST-EFFICIENT APPROACH TO MITIGATE FLOODING AND ENHANCE SHELTER RESILIENCE

IFJ. GUEROUI ASMA, IFJ. BEN KHADRA LUJAIN

University of Pécs

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

gueroui.asma@gmail.com

Kulcsszavak: Tindouf Refugee camp, sustainable shelter, Sustainable water management Techniques, A cost Efficient shelter.

Refugee camps, particularly in regions like Algeria, face numerous challenges exacerbated by rapid urbanization and adverse environmental conditions. This abstract highlights the critical need to develop a comprehensive urban plan for refugee camps, focusing on the Algerian context, and emphasizes the role of water management techniques in reducing flooding events. Additionally, it explores innovative, cost-efficient strategies to enhance the resilience of tents, which serve as primary shelters for displaced populations. Tindouf camp has been selected as a case study, being one of the oldest refugee camps in the world, spanning 60 years. Initially, an assessment study of the current conditions and spatial configuration within the existing camp was conducted. Subsequently, a proposal was developed to design a new Sustainable Development Center and a new urban plan for the camp, with a focus on utilizing local and sustainable materials, as well as employing easy-to-build construction techniques that can be replicated by the refugees when constructing their own houses. The aim is to empower refugees by providing them with the skills and resources necessary to construct their dwellings, fostering self-sufficiency and sustainable living within the camp environment.

The urban planning framework proposed integrates sustainable solutions for water management, acknowledging the vulnerability of refugee camps to flooding events. Furthermore, the abstract addresses the pressing issue of protecting tents cost-effectively. Traditional tent materials often lack durability and resistance to harsh weather conditions, making them susceptible to damage during floods and also sanitation issues when flood damages latrines. To address this, the research suggests exploring locally-sourced, low-cost materials that provide increased strength and resilience to tents. Additionally, the implementation of elevated platforms or foundation systems can elevate tents above potential flood levels, safeguarding inhabitants and possessions.

This abstract underscores the interconnectedness of urban planning, water management, and shelter resilience in refugee camps. By adopting an integrated approach that addresses both the macro-level challenges of urbanization and the micro-level concerns of shelter protection, the proposed framework strives to create sustainable, resilient living environments for displaced populations in Algerian refugee camps.

ENHANCING RESILIENCE: URBAN PLANNING AND WATER MANAGEMENT FOR FLOOD MITIGATION IN ALGERIAN REFUGEE CAMPS

IFJ. BEN KHADRA LUJAIN, IFJ. GUEROUI ASMA

University of Pécs

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

Eng.loujainak@gmail.com

Kulcsszavak: Tindouf Refugee camp, sustainable Urbanization, Sustainable water management Techniques, A cost Efficient solutions.

Refugee camps worldwide face numerous challenges exacerbated by rapid population growth and inadequate infrastructure. This abstract focuses on the critical need for developing urban plans tailored to refugee camps, specifically addressing the case of the Algerian refugee camp. This study emphasizes the integration of effective water management techniques to mitigate flooding events and explores cost-efficient methods to protect tents, ensuring the safety and well-being of displaced populations.

The urbanization of refugee camps is pivotal in transforming ad-hoc settlements into organized, resilient communities. An effective urban plan considers the layout, accessibility, and sustainability of infrastructure, offering a structured framework for essential services and facilities. This approach not only improves living conditions but also fosters a sense of normalcy and community among refugees.

Water management is a key component of this urban planning initiative, particularly in regions prone to flooding events like the Algerian refugee camp. Implementing innovative techniques such as rainwater harvesting, permeable pavements, and strategically designed drainage systems can significantly reduce the risk of flooding. These measures aim to enhance the camp's resilience to climate-related challenges, ensuring the longevity of infrastructure and the well-being of residents.

Furthermore, the study addresses the pressing issue of protecting tents from the adverse effects of flooding in a cost-effective manner. Low-cost, sustainable solutions, such as elevated tent platforms, water-resistant materials, and community-driven early warning systems, are explored. By integrating these strategies into the urban planning framework, the vulnerability of tents to flooding can be minimized without imposing substantial financial burdens on humanitarian organizations.

Tindouf camp has been selected as a case study, being one of the oldest refugee camps in the world, spanning 60 years. Initially, an assessment study of the current conditions and spatial configuration within the existing camp was conducted. Subsequently, a proposal was developed to design a new Sustainable Development Center in the refugee camp, with a focus on utilizing local and sustainable materials, as well as employing easy-to-build construction techniques that can be replicated by the refugees when constructing their own houses. The aim is to empower refugees by providing them with the skills and resources necessary to construct their dwellings, fostering self-sufficiency and sustainable living within the camp environment.

In conclusion, the development of an urban plan for refugee camps, specifically tailored to the Algerian context, is imperative for addressing the challenges posed by rapid urbanization and climatic events. By incorporating water management techniques and cost-efficient tent protection measures, this comprehensive approach strives to enhance the resilience of refugee communities, fostering sustainable and dignified living conditions in the face of adversity.

DIGITÁLISAN SZABÁLYOZOTT RENDSZEREK FOLYTONOS IDEJŰ REZGÉSVIZSGÁLATA

HABA TAMÁS**, DR. BUDAI** CSABA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

haba@mogi.bme.hu

Kulcsszavak: zárt láncú szabályozás, mintavételezés, digitális irányítás, mintavételes rendszerek, mintavételközi dinamika

Az irányítástechnika alapvető célja, hogy egy adott eszköz vagy folyamat működése automatikusan egy előírt viselkedést kövessen. Ennek megvalósítása a digitális eszközök széles körű elterjedésének köszönhetően elsősorban digitális szabályozással történik. Az így megvalósított rendszerek olyan szabályozási láncot alkotnak, melyben a szabályozott szakasz az irányítani kívánt fizikai rendszer, a szabályozó pedig az irányítást végző digitális eszköz, például egy mikrovezérlő. Ennek eredményeképp a digitálisan szabályozott rendszerekben együttesen jelentkeznek a szabályozott szakasz sajátosságai (például nemlineáris hatások) és a szabályozó jellegzetességei (mintavételezés, kvantálás).
A digitálisan szabályozott rendszerek modellezése során bizonyos jelenségek jellemzően elhanyagolásra kerülnek. Ilyen például a kvantálás, ami sok esetben a szenzorok/aktuátorok felbontása és a számábrázolás pontossága miatt közelíthető folytonos értékkészletű jelekkel. Amennyiben a digitális hatások közül a modell csak a mintavételezést tartalmazza, úgy mintavételes rendszerekről beszélünk. A mintavételes rendszerekben azonban további kihívást jelent az, hogy a szabályozó csak a mintavételezési pillanatokban avatkozik be a szabályozott szakasz működésébe, így a teljes szabályozási lánc szakaszosan folytonoson dinamikával írható le. Éppen ezért a szakirodalomban és a mérnöki gyakorlatban elterjedt tervezési és vizsgálati módszerek a mintavételes rendszereket diszkrét időben modellezik, ami csak a mintavételezési pillanatokban írja le a rendszer viselkedését.
A diszkrét idejű modellek fő hiányossága, hogy nem írják le a szabályozott szakasz mintavételközi dinamikáját, holott fizikai rendszer lévén a szabályozott szakaszhoz tartozó mennyiségek folytonos időben változhatnak. Ez különösen jelentős problémát okozhat kiberfizikai rendszerek esetén, ahol az irányító/felügyeleti rendszer egy hálózaton keresztül kapcsolódik az irányított folyamathoz. A szakirodalomban ehhez kapcsolódóan olyan módszerek is kidolgozásra kerültek, amelyekben a hálózaton keresztül, a rendszerbe juttatott gerjesztő jelekkel növekvő amplitúdójú rezgések idézhetők elő, amik azonban a mintavételezett jel alapján észrevétlenek maradnak. Ezek az úgynevezett zérusdinamika támadások különösen fontossá teszik a folytonos idejű modellek kidolgozását.
Jelen tanulmány egy újszerű módszert mutat be, amellyel a mintavételes rendszerekben gerjesztett rezgések folytonos időben modellezhetők. A módszer a jelek Laplace-tartományban való reprezentálásán alapul, ugyanis a Laplace-transzformáció segítségével a mintavételes rendszerekre jellemző, szakaszosan folytonos jelek is zárt alakban reprezentálhatók. A módszer

alkalmazása egy DC-DC átalakító szabályozásán keresztül kerül bemutatásra szimulációs eszközökkel.

NUMERICAL AND EXPERIMENTAL INVESTIGATIONS OF INCREMENTAL SHEET METAL FORMING (ISF)

HABBACHI MARWEN

University of Miskolc

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

marwen.habbachi@gmail.com

Kulcsszavak: Incremental sheet metal, Finite element method, aluminum alloy, parametric process, forming force

Incremental sheet metal forming (ISF) presents a promising alternative to conventional sheet metal forming processes due to its ability and flexibility to deform sheet metal parts without the need for traditional dies, distinguishing it as a truly die-less forming process. This technique is widely used in various industries, including automotive, aerospace, and home appliances. Essentially, ISF involves shaping sheet metal parts into complex forms by stretching them using a forming tool with a hemispherical end-mill, whose path is controlled by a computer numerical control (CNC) machine, robotic arms, or dedicated ISF machines. Its versatility makes it particularly well-suited for low-batch production, rapid prototyping, and customized part manufacturing. As a result, conventional forming processes are typically reserved for mass production scenarios. In our research work, we have developed numerical modeling using the finite element method and conducted experimental investigations to analyze the influence of input parameters, including the initial thickness of the sheet (t0), the step depth (ΔZ), and the wall angle (ϕ) on the forming force magnitude and stress distribution during single-point incremental forming of aluminum alloy. The findings from our investigations have revealed a significant impact of these input Results have indicated a significant impact of these input variables on the magnitude of the forming force. Moreover, the stress distribution across the deformed body was observed to exhibit a non-symmetrical state along the deformed body due to the non-symmetric deformation and anisotropic properties of the tested sheet material. These insights are valuable for optimizing the ISF process parameters, and sheet metal forming operations in different industrial contexts.

SPECTRUM ANALYSIS ON A HEDGE TRIMMER

HEGEDŰS GYÖRGY, DR. KAKUK JÓZSEF, SIKTÁR BÁLINT

Miskolci Egyetem

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

gyorgy.hegedus@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: Spectrum analyisis, Hedge trimmer, Power tool, Cam-follower, Electric power tool

Hedge trimmers are hand held electric power tools, their knives have alternating movement, contrary to this, their motors have a rotating movement. In order to operate the hedge trimmer, the rotating movement has to be transformed into an alternating movement. In existing solutions most of the time a cam-follower mechanism is used. Since hedge trimmers are hand held, during their operation a key focus point is ergonomy. A realistic expectation against hedge trimmers is that the user can execute the task in a short period of time, thus the machine has a high cutting efficiency. The cutting efficiency can be improved by increasing the cutting force. This cutting force can be altered by various cam (the eccentric in the machine's drive system) proriles, meaning that with different curvatures different acceleration profiles can be achived. One other major topic within ergonomy is the noise and vibration levels of the machine. In households hedge trimmers are mainly used for trimming vegetations in the spring and summer of the year. This means, that the work safety equipments against noise and vibration should be excluded during the operation of the machine because of convenience aspects. Cam-follower mechanisms have various advantages, but one of their biggest disadvantage is that their usage can mean higher noise and vibration levels. This contribution to the overall noise levels can be evaluated with a spectrum analyises of the machine, meaning that the contributions of the individual noise sources to their sum. After executing a spectrum analsis it can be decided if the given sources for noise and vibration have to be considered or can be ignored. It can be easily seen that the engineer responsible for the drive system has to balance between two sides, one of them is that the machine has to be efficient, the other side is that this efficiency can't violate noise and vibration requirements.

A KATASZTRÓFAVÉDELMI MŰVELETIRÁNYÍTÁS RIASZTÁSI RENDSZERÉNEK FEJLŐDÉSE (2012-2024)

IGAZ-DANSZKY TAMÁS

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

tamas455@gmail.com

Kulcsszavak: Katasztrófavédelem, Katasztrófavédelmi Műveletirányítás, PAJZS rendszer, Tűzoltóság, hatékony műveletirányítás

A XXI. század informatikai forradalma minden társadalmi területre kihatott, beleértve a katasztrófavédelmet is. A hatékony katasztrófavédelem kulcsfontosságú az emberi életek és javak védelme szempontjából és ezen belül is kiemelkedő szerepet játszik a riasztási rendszer. A 2012-ben bevezetett PAJZS riasztási rendszer az elmúlt 10 évben jelentős változáson ment keresztül. Ezt kívánja bemutatni jelen írásom.
A kutatás témája „*A Katasztrófavédelmi műveletirányítási rendszer kutatása és fejlesztése*”.

A kutatás célja:
A kutatás célja, hogy a jelenlegi rendszer és annak innovációját lekövetve, bemutassa a riasztási rendszer fejlődését, a fejlesztések beválását, valamint fejlesztési javaslatokat és fejlődési irányokat vessen fel, a téma további vizsgálata kapcsán.

Kutatási módszerek:
A kutatás során több módszert is alkalmaztam a téma vizsgálatához, többek között:

- Szakirodalmi áttekintést végeztem,
- illetékes szakemberekkel konzultáltam,
- kvalitatív és kvantitatív módszerekkel vizsgáltam a riasztási rendszerben előforduló eseményeket,
- empirikus módszerrel, a tapasztalatokból adódó jellegzetességeket elemeztem,
- valamint a fejlesztések beválását vizsgáltam.

A téma szakirodalmi kutatását nehezítette, hogy sajnos viszonylag kevés a releváns szakirodalom, külföldi irodalmak pedig csak összehasonlító jelleggel tanulmányozhatók, a téma jellegéből adódóan. A rendszer 2012-es megjelenését követően több cikk is foglalkozott ennek működésével, használhatóságával és részben jövőbeli fejlesztésével. Ugyanakkor az elmúlt időszakban – leszámítva az elmúlt 1-2 évet – viszonylag kevés írás tett említést a témával kapcsolatosan. Munkám és kutatásom részeként első lépcsőben a terület jelenlegi helyzetével foglalkoztam, ennek fejlődését követtem és készítettem publikációkat a témával kapcsolatosan.

A téma aktualitása:
A terület alapos vizsgálata elengedhetetlenül fontos a hatékony fejlődés érdekében. A téma kutatásának célja, hogy a területet melynek működése nem ritkán közvetlen kihatással van az emberi életre és akár nagymértékben az anyagi javakra, hatékonyabban kezeljük az eseményeket, a lehető legjobb eszközöket és a megfelelő erőt irányítsuk a helyszínre, a

lehetőség szerinti legrövidebb idő alatt. Továbbá a szükséges információkat begyűjtsük, mely jelentős segítség az események felszámolása kapcsán.

A tudományos probléma:

A feltett kérdés, amire választ keres a kutatás: *hogy hogyan, milyen módon, milyen eszközökkel, informatikával, eljárásokkal lehet fejleszteni a területet, a hatékonyabb működés érdekében*?

A kor követelményeivel való lépéstartás és a fejlődés elengedhetetlenül szükséges, ugyanakkor egy meglehetősen nehéz kérdés, hogy ezt mivel tudjuk elérni.

A kutatás első fázisában a jelenlegi helyzet felmérésével, elemzésével foglalkoztam, mivel ez nélkülözhetetlen a terület minél jobb megértése, átlátása kapcsán, majd erre épülve lehetséges a fejlesztési lehetőségek keresése, felvetése, elemzése és esetleges alkalmazása.

Várható eredmények, célok:

Előadásomban be kívánom mutatni a 2012-es helyzetet, és az akkor rendelkezésre álló riasztási rendszert. Majd az évek múlásával az itt történt fejlesztéseket, ezek hatásait, előnyeit és hátrányait. A jelen írásban vizsgált téma és eredményei csupán egyszegmense a kutatott területnek, ugyanakkor szorosan integrálódik a kutatás egészébe, szerves részét képezve annak.

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

FAILURE OF ETFE FILM MEMBRANE

KARÁDI DÁNIEL, **HEGYI** DEZSŐ

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

karadi.daniel.tamas@gmail.com

Kulcsszavak: ETFE film; Polymers; Nonlinear viscoelastic model; Fracture mechanics; J-Integral

The failure of foil cushions made of Ethylene tetrafluoroethylene (ETFE) is investigated. The chosen film is 250 µm thick Novoflon ET 6235Z, widely used for ETFE cushions on buildings. The visco-elastic behaviour of film is extensively studied by [1][2]. However, few models capture the transition from visco-elastoplastic behaviour to fracture [3]. Presumably, from a defect a cushion fails before it reaches its ultimate strain level, involves that understanding the fracture behaviour is important for further precise engineering design.
Unidirectional tension tests on 50mm wide, 200mm long strips of Novoflon ET 6235Z have shown that extensive plastic deformation occurs at temperatures close to operating levels [4] which below the material's glass transition temperature [5]. If a pinhole defect is present in the film, failure begins when crazing reaches the defect; the hole stretches plastically until ductile fracture tears through the specimen. Rigotti et al. [3] carried out essential work of fracture tests on double-edge notched ETFE film specimens and gave a method for evaluation of the plastic shape factor which is necessary for calculating J-integral.
First a modified temperature dependent viscoelastic material model with the help of free volume theory of polymers was proposed based on the work of Li [6] for thin LLDPE films. Secondly the failure criterion was determined by calculating the J-integral around the tip of a crack for ETFE thin foils. The critical level of J-integral (J_c) with the corresponding shape factor has been determined when the crack starts to propagate. According to viscoelastic fracture mechanics [7] the J-integral must contain only the stored deformation energy. The change of J_c was constant with the changes of the strain rate and the pinhole length on specimen, while it was increased proportional to the temperature level, even at small temperature level differences. The effect of possible orthotropicity showed no significant change in the J_c.
It is shown that realistic estimates of failure of ETFE membrane structures can be obtained from viscoelastic simulations based on the nonlinearvisco-elastic model of polymers, supplemented with a fracture resistance criterion derived from the experimentally based J-integral.

REFERENCES

[1] Li, Y., Wu, M. "Uniaxial creep property and viscoelastic–plastic modelling of ethylene tetrafluoroethylene (ETFE) foil", *Mechanics of Time-Dependent Materials*, **19(1)**, pp. 21–34. (2015)
[2] Charbonneau, L., Polak, M. A., Penlidis, A. "Mechanical properties of ETFE foils: Testing and modelling", *Construction and Building Materials*, **60**, pp. 63–72. (2014)

[3] Rigotti, D., Elhajjar, R., Pegoretti, A. (2019) "Adiabatic effects on the temperature and rate dependency of the fracture toughness of an ethylene-fluoroethylene film", *Engineering Fracture Mechanics*, **214**, pp. 260–269.
[4] Hu, J.H., Chen, W. J., Zhao, B., Song, H., Experimental studies on summer performance and feasibility of a BIPV/T ethylene tetrafluoroethylene (ETFE) cushion structure system, *Energy and Buildings*, **69**, pp 394-406, (2014)
[5] Shaulov A, Addiego F, Eloy Federico C, Stegno E, Grachev A, Patlazhan S. Heat-Resistant Polymer Composites Based on Ethylene Tetrafluoroethylene Mixed with Inorganic Polyoxides. *Materials (Basel).***14**(4), (2024).
[6] Li, J., Kwok, K., Pellegrino, S., Thermoviscoelastic models for polyethylene thin films, *Mech Time-Depend Mater,* **20** ,pp13-43,(2016)
[7] N. Brown and X. Lu, "A fundamental theory for slow crack growth in Polyethylene", *Polymer*, **36**(3), pp. 543-548, 199

EXAMINING THE RELATIONSHIPS BETWEEN THE ENVIRONMENT AND HUMAN INTERACTION

MUCSI ZSUZSANNA, **HORVÁTH** PÉTER GYÖRGY

Soproni Egyetem

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

zsuzsi.mucsi@gmail.com

Kulcsszavak: Environmental perception, spatial perception, remembering the environment, human-space interaction, the effect of emotions on spatial perception

The aim of the research is to study the relationships between people and environment. The investigation was carried out with the help of questionnaires filled out at two different times with the participation of 59 and 31 university students. The first questionnaire examined the knowledge and impression of the participants about the space according to the influence of the personality and the current physical, intellectual and emotional state. 14 questions related to the parameters of function, dimensions, orientation, light intensity, lighting, light control, heating and cooling modes, temperature, humidity and capacity. Students correctly identified approximately 39% of the properties of the environment. On average, 5 of the 14 questions (slightly less than 6) were answered correctly, the most 9 (2 people) and the least 2 (4 people) were good answers. The results did not show a clear or direct relationship between the correct interpretation of the measurable properties of the environment and the person's personality, momentary state and subjective perception. It can be assumed that previous experiences have a more significant effect on spatial perception than momentary perception, and that the adequacy and detail of a person's own perception is related to their perception of space. Despite the results, the participants all used the space safely and properly, trying to compensate for the discomfort by changing their own position. The second questionnaire examined memories related to the space, in a different place and time. 31 of the 59 participants (53%) submitted their answers. In this case too, 14 questions related to the parameters of the environment, such as dimensions, colours, materials, equipment, operation and cognitive mapping. 61% of the answers were correct, which is meant mostly 7; 8; 9 or 10 good answers. This is almost double the results of the field survey. A cognitive collage was made by 20 people, with an average of 8 pieces of information, a maximum of 27 pieces and a minimum of 3 pieces of information. 75% of the maps were comprehensible, 15% were difficult to understand and 10% could not be interpreted. In this case too, no significant correlation was found between the real properties and the subjective feelings. Overall, it can be concluded that a significant part of the interaction between the environment and the person takes place in the non-conscious part of perception, which is heavily influenced by previous memories stored in the cognitive schema network, and less so by current states and situations.

HELYI UTÁNTÖMÖRÍTÉS HATÁSÁNAK FÉMTANI VONATKOZÁSAINAK VIZSGÁLATA ALUMÍNIUM ÖTVÖZET NYOMÁSOS ÖNTÉSEKOR

NYESTE VIKTOR**, DR. MIKÓ** TAMÁS**, HARGITAI-KAZUP** ÁGOTA

Miskolci Egyetem

Alszekció: Anyag és biztonság / Material and Safety

nyviktor@hotmail.com

Kulcsszavak: helyi utántömörítés

Napjainkban, az autóiparban, a fokozódó versenyhelyzet miatt a selejtmentes gyártásnak jelentősége egyre fontosabb szereppel bír. Egyre komplexebb geometriák kialítása a legfőbb, hogy minél több funkciót lehessen egy termékben, esetünkben az alumínium nyomásos öntvénybe integrálni. Ezek a bonyolult geometriák segítik a költségek csökkentését, viszont a minőségügyi elvárások oldaláról igencsak megnehezítik szigorú elírásoknak megfelelni köteles ötvények gyártási technológiáját. Ezek az új geometriák rendszerint eltérő felvastagságokkal rendelkeznek. Ezek az eltérő falvastagságok eltérő dermedési időt fog eredményezni egy öntvényen belül. A eltérő dermedési idők következtében fogyási üregek, zsugor porozitások fognak kialakulni azokon a helyeken, ahol anyaghalmozódási hely található az alkatrészben. Az ilyen anyaghalmozódási helyeken kialakító porozitások tömörre táplálására nyújt megoldás a helyi utántömörítés. Az utántömörítés alap esetben kétféle lehet direkt vagy indirekt. A kutatási témámban olyan direkt helyi utántömörítés megoldásának vizsgálata a tárgya, ahol a nyomás öntés során formatöltés befejeződése után helyileg egy csap, mint furatképző formaadórész az öntvénybe benyomására kerül. A kutatási munka a helyi utántömörítési paraméterek hatását vizsgálja a kialakult szövetszerkezetre és annak mechanikai tulajdonságaira. Az utántömörítő csap valós idejű elmozdulásának mérésével - öntödei körülmények között – minősíteni tudjuk, hogy az adott ciklusban az utántömörítés megfelelően zajlott-e le, az alkatrész fogja-e teljesíteni az előírt minőségügyi követelményeket. Az ipari környezetben, különböző utántömörítési beállítással készült öntvények fény-, elektronmikroszkópos és CT vizsgálatát végeztük el, a szövetszerkezeti jellemzők és a porozitás jellemzésére. A mechanikai tulajdonságokat szakító és nyomó vizsgálatokkal jellemeztük.

USING NEW EFFICIENT NUMERICAL METHODS FOR LONG-TERM HEAT TRANSFER SIMULATIONS IN WALLS TO OPTIMIZE THE THERMAL INSULATION

OMLE **ISSA, DR. KOVÁCS** ENDRE

University of Miskolc

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

issa.j.omle@gmail.com

Kulcsszavak: Long-term simulation; insulation thicknesses; transient case; steady-state case; heat loss.

Since transient simulations are quite resource intensive, the winter heat loss through building walls is often estimated by a simple steady-state calculation based on, e.g. the Degree-days method, which is often rather inaccurate. So, in order to make transient simulations more accessible owing to decreased processing costs and programming difficulties, the long-term aim is to revolutionize these simulations (at this point via the numerical technique). In this work, transient simulations are performed using the very recent leapfrog-hopscotch and modified Dufort-Frankel techniques, which are the most effective explicit and stable numerical algorithms to cope with heat transport issues, according to prior investigations. The optimum insulation thickness, energy savings, and payback time are determined using an economic model that takes into account the orientation of the outside walls, solar radiation, the cost of insulating material, the present cost of energy consumption, and the cost over the 25-year lifetime of a building in Miskolc City, and a case is studied in the cold season. Additionally, it was looked at how well the walls conducted heat under optimal conditions. Three materials (Expanded Polystyrene (EPS), glass-wool, and rock-wool) and several thicknesses are examined. As a result, it was found that for the north-oriented wall, the optimum insulation thickness is (17, 22, and 12 cm) and the life cycle energy savings are (142.5, 153, and 132.12 kWh/m^2) for the EPS, glass-wool, and rock-wool, respectively, while the payback time is (3.73, 3.14, and 4.33 years). According to the analysis of the life cycle energy savings, the optimal insulation properties can be achieved using 22 cm thick glass wool, which only slightly depends on the orientation of the wall. Comparing this study to others of a similar type, one of its unique characteristics was the use of less expensive local materials to optimize investment on thermal insulation.

PARAMÉTERÉRZÉKENYSÉG A MECHANISZTIKUS TURBULENCIA MODELLBEN

ROCHLITZ RÓBERT**, DR. BAK** BENDEGÚZ DEZSŐ

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

rochlitzr@edu.bme.hu

Kulcsszavak: nemlineáris dinamika,energia kaszkád, energiaátadás,

Nemlineáris dinamikai rendszerekben számos jelenség figyelhető meg, amelyek nem alakulhatnak ki lineáris rendszerekben. Míg bizonyos nemlineáris rendszerek robusztusok, nem érzékenyek paramétereik vagy kezdeti értékük kismértékű elhangolására, addig sok nemlineáris rendszerről ez nem mondható el. Erre kiváló példa egy egyszerű lineáris oszcillátorlánc, amelyhez egy nemlineáris komponens kapcsolódik. Az így kapott rendszer viselkedése jelentősen változik a kezdeti energia változtatásával.
Jelen kutatás során a mechanisztikus turbulencia modell kvalitatív viselkedését vizsgáljuk a rendszer paramétereinek kismértékű elhangolása mellett. A modell egy rugókkal és csillapításokkal összekötött tömegekből álló bináris fa, ahol egy adott szint minden eleme két kisebb tömegű elemhez kapcsolódik a következő szintről. Ez a kapcsolat az utolsó szint kivételével lineáris rugókból áll, míg az utolsó szint elemeit tisztán köbös nemlinearitású rugók és lineáris csillapítások kötik össze az előző szint elemeivel.
Megfigyelhető, hogy megfelelő kezdeti értékek esetén a rendszerben kialakul az irányított energiaátadás jelensége, valamint hogy a rendszer bizonyos energiaszinteken erős érzékenységet mutat a kezdeti energiaszintre. A rendszer kvalitatív viselkedését a differenciálegyenlet-rendszer megoldásának és az egyes szintekben tárolt energia időbeli lefutása alapján határozzuk meg, a megoldás energia spektrális sűrűségének és wavelet transzformáltjának segítségével.
Előzetes eredményeink alapján azt várjuk, hogy alacsony energiaszint esetén csak a paraméterek nagymértékű elhangolásával érhető el a rendszer kvalitatív viselkedésének megváltozása, míg magas energiaszinten ez már kismértékű elhangolásnál is bekövetkezik. A jövőben össze tervezzük hasonlítani azon kezdeti értéktartományokat, ahol a modell érzékeny a paraméterei infinitezimális elhangolására, és ahol a Lyapunov-exponensek alapján a modell kaotikus.

PLATINA ELEKTRÓDA KIALAKÍTÁSOK MEGVALÓSÍTÁSA KIVÁLTOTT AGYI VÁLASZREAKCIÓK MÉRÉSÉHEZ

SALAMON ÁDÁM, RÓZSÁS GÁBOR, DR. BOGNÁR GYÖRGY

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

sal.adam159@proton.me

Kulcsszavak: EEG, elektróda, P300, event-related potential, érzelmek

A neurológia és a kognitív idegtudomány eredményeinek agy-gép interfészekkel történő felhasználására több interdiszciplináris kutatási területen is fokozott igény mutatkozik. Az elmúlt évtizedekben a hagyományos, vezető gél alkalmazását igénylő, ezüst/ezüstklorid elektródákkal rendelkező elektroenkefalográf (EEG) eszközök mellett kereskedelmi forgalomban megjelentek az egyszerűbben használható, illetve komfortosabb (pl. száraz elektródákra épülő) rendszerek. Az általuk produkált jel-zaj viszony azonban sokszor alacsonyabb lehet a hagyományos EEG rendszerekhez képest. Agy-gép interfészként történő felhasználásuk során gyakran nem hozza az elvárt jel-zaj-viszonyt, ráadásul gyakran hosszadalmasan és vagy pontatlanul helyezhetők fel.
Doktori kutatómunkám során olyan EEG mérésen alapuló rendszer kialakítását célzom, amely a tanulói figyelemfenntartás mértékét (lényegében a tanulói aorusal szintet) vizsgálja és a mérési eredményeket vezeték nélküli kapcsolaton keresztül egy központi jelfeldolgozó egységnek küldi. Ezáltal lehetővé téve a csoportos, terepi vizsgálatok elvégzését. Az aorusal szint figyelésével terveim szerint lehetővé válik az unalom-, unatkozás kimutatása, illetve a szorongásos viselkedés detektálása vizsgaszituációkban, illetve dolgozat írása közben. Ehhez szükséges az agyi folyamatok megfigyelésére alkalmas újszerű, új kialakítású félvezető alapú elektródák kutatása és kidolgozása, valamint az érzékelő rendszer izommozgás érzékelését és esetleg szemmozgás követését lehetővé tevő funkcióval való kibővítése.
Az eddigi kutatómunkám során már foglalkoztam P300 kiváltott agyi válaszreakciókra optimalizált fejpántok fejlesztésével és P300 jelek mérésével. A P300 nevű kiváltott agyi válaszreakció döntéshozással, információfeldolgozással áll összefüggésben. Tudatos kontrollt nem gyakorlunk felette, azonban döntéseinkre ezen válaszreakción keresztül tudunk következtetni. Szakirodalmi források alátámasztották, hogy az agy válaszreakcióinak noninvazív elektroenkefalográfián alapuló mérésével és ezen eredmények kognitív pszichológiai vizsgálatokban való alkalmazásával akár érzelmek, aorusal szint észlelésére is lehetőség nyílik.
Az kutatómunkám első felében a már kialakított, P300 agyi válaszreakciók mérését lehetővé tevő fejpánt elkészítésével és az érzelmek detektálásával foglalkoztam. Melynek eredményei és tanulságai a kutatómunkám során a későbbiekben hatékonyan adaptálhatóak a további kísérleteimhez.
Újszerű, könnyen felhelyezhető, megfelelő kontaktust biztosító EEG fejpánt kialakítása elengedhetetlen terepi, tanórák alatti csoportos vizsgálatok elvégzésére. Ennek első lépése

megfelelő elektróda struktúrák kialakítása, mind anyagi jellemzők, mind kialakítandó mintázataik figyelembevételével.

OPTIMIZING THERMAL PERFORMANCE OF PHASE CHANGE MATERIALS INTEGRATED INTO THE BUILDING ENVELOPE

SALIBY **AMMAR, DR. KOVÁCS** BÉLA

University of Miskolc

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

a.saliby@hotmail.com

Kulcsszavak: Phase change materials, Thermal energy storage, Latent heat storage, Building envelope, CFD.

The most challenging issue in almost every nation is the consumption of energy in buildings. The energy consumption of buildings worldwide has risen to 61% for residential structures and 40% for commercial buildings, as reported by the International Energy Agency (IEA). The HVAC (heating, ventilation, and air conditioning) systems consume the most energy. Up to 37% more energy is anticipated to be used by buildings in 2050 if current trends continue. Thermal energy storage (TES) systems are a recent advancement in thermal management technology that enables thermal energy to be stored instead of wasted. The method can be used for thermochemical energy storage, sensible heat storage, and latent heat storage, among other applications. To make the most of thermal conversion systems, thermal energy storage must be integrated with them. The most effective medium for storing and releasing thermal energy from a variety of fundamental material types is phase change material (PCM). Because PCMs have a high latent heat of fusion, using them to store thermal energy in building envelopes is frequently feasible. The efficacy of PCMs thermal performance is influenced by various parameters (positions, thicknesses, and melting temperatures), some of which may adversely affect its functionality. It is advisable to address these parameters to optimize PCM performance and efficiently harness its full potential.

This investigation employed numerical simulations to assess the engineering implications of integrating phase change materials into building envelopes in Miskolc, Hungary's urban setting. The examined wall configuration comprised layers of cement 3 [cm], brick 15 [cm], and plaster 2 [cm]. The effect of PCM (positions, thicknesses) within the wall on heat transfer was systematically analyzed at four designated locations as shown in *Fig.1,2*. The first two positions were closer to the outdoor surface, while the last two were closer to the indoor surface, allowing for a comprehensive evaluation of the heat transfer dynamics.

The following conclusions were drawn from the numerical analysis of the wall's thermal performance:

- The incorporation of PCMs results in a reduction of heat transfer into the room. The magnitude of this reduction is intricately tied to factors such as ambient temperature and the specific characteristics of the PCM.
- The incorporation of PCMs typically leads to a reduction in temperature fluctuations.
- Achieving optimal performance of PCM in mitigating heat transfer entails positioning it closer to the outdoor surface.

- Increasing the percentage of PCM in the building envelope increases the amount of energy stored there.

KÍSÉRLETEK AZ ÁTLÁTSZÓ FA ELŐÁLLÍTÁSÁRA TEJSAV IN SITU POLIMERIZÁCIÓJÁVAL, KATALIZÁTOR RENDSZER ALKALMAZÁSÁVAL

TAKÁCS DÁVID, **BAK** MIKLÓS

Soproni Egyetem

Alszekció: Energia és gyártás / Energy and Manufacturing

takacs.david@phd.uni-sopron.hu

Kulcsszavak: lignin, delignifikáció, polimerizáció, átlátszó fa, politejsav

A fenntartható kompozitanyagok iránti növekvő igény hívta életre kutatásunkat, melynek célja az átlátszó fa új generációs előállítási módszerének kifejlesztése, tejsav felhasználásával. Az átlátszó fa, mint potenciális építészeti és napelem gyártási alapanyag, jelentős figyelmet kapott az utóbbi években. Az átlátszó fa előállításának két fő része, a faanyag lignin mentesítése (delignifikáció) vagy lignin modifikációja és egy, a cellulóz törésmutatójával azonos, polimerrel való telítés. Kutatásunk innovatív megközelítése a tejsav in situ polimerizációján alapul, alternatívát kínálva a hagyományos epoxi gyanták és polimetil-metakrilát (PMMA) alapú módszerekkel szemben.

A kutatási probléma a tejsav alapú polimerizációs folyamat hatékonyságának és az átlátszó fa fényáteresztési tulajdonságainak értékelése volt. Bükk (Fagus sylvatica) és tölgy (Quercus sp.) furnérokat (0,6 mm vastagság) felhasználva két különféle lignin mentesítési módszert alkalmaztunk: hidrogén-peroxid gőzzel és nátrium-hidroxidos, hidrogén-peroxidos kezeléssel UV-A fény jelenlétében. A tejsav monomer oligomerizálása három ciklusban történt. A katalizátorok hozzáadása után az előkészített lignin mentesített mintákat az oligomerrel telítettük. A polimerizációs folyamatot két lépésben végeztük, először 120°C-on 360 percig, majd 103°C-on 1-2 napig.

Ellentétben a hagyományos módszerekkel, a tejsavas eljárás során a minták sötétbarna színűvé váltak, ami azt jelzi, hogy a tejsav in situ polimerizációjával nem készíthető el átlátszó fa a jelenlegi kísérleti körülmények között. Ez arra utal, hogy a módszertan további fejlesztése szükséges, különös tekintettel a polimerizációs feltételek finomítására és alternatív katalizátorok kutatására.

Kutatásunk jelentőségét az adja, hogy új utakat nyit a fenntartható anyagok fejlesztésében, rámutatva a hagyományos módszerek környezeti és gazdasági korlátaira. A további kutatásoknak ki kell terjeszteniük a kísérleti paraméterek skáláját és alternatív polimerizációs útvonalakat kell vizsgálniuk az átlátszó fa hatékony és környezetbarát előállítása érdekében.

A BUDAPESTI TÖRTÉNETI VÁROSSZÖVET MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁNI HELYREÁLLÍTÁSAINAK TERVEZÉSTÖRTÉNETI VONATKOZÁSAI – A PESTI DUNA-PART REHABILITÁCIÓJA

ZUBEK KÁROLY

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Irányítás és építészet / Control and Architecture

zubek.karoly@edu.bme.hu

Kulcsszavak: városépítés történet, pesti Duna-part, helyreállítás, városszövet, városkép

Későmodern épített örökségünk ügye a közelmúltban a szakmai és a szélesebb társadalmi diskurzusok középpontjába került, melynek során a legélesebb vitákat a történeti környezetben megjelenő modern beépítések váltották ki. A fennálló dilemmák megválaszolásához jelenthet adalékot a történeti kontextus értelmezése, a városi léptékű szemlélet vizsgálata.
Jelen kutatás a budapesti történeti városszövet második világháború utáni helyreállításainak egy kiemelt helyszíne, a pesti Duna-part rehabilitációja kapcsán kibontakozó szakmai diskurzust kívánja bemutatni. A vizsgálat fókuszában az 1950-es, 1960-as években készült tervek állnak. Ezek összevetése révén kerül bemutatásra, hogy a korszakban hogyan tekintettek a történeti és az új városszövet kapcsolatára, milyen tervezési stratégiákat követtek a kor építészei, városépítészei. Ebből kifolyólag elsősorban nem a tervezett vagy végül megépült épületek, hanem a kialakuló városszövet, városképi együttes képezi a vizsgálat tárgyát. A kutatás a szaksajtóban megjelent elméleti írások, tervezővállalati archívumok feldolgozása mellett az elkészült tervek összehasonlító és kritikai elemzésére épít.
A második világháború alatt legsúlyosabban megsérült területek közé tartozik a pesti Duna-part. A terület rendezésére ugyan már 1946-ban tervpályázatot írtak ki, amelynek nyomán 1947-ben rendezési terv is készült, a munkálatok azonban nem kezdődtek meg. 1959-ben a BUVATERV és LAKÓTERV munkatársai újabb tanulmánytervet készítettek, 1963-ban pedig a Magyar Építőművészek Szövetsége írt ki újabb tervpályázatot. Végül 1969-ben felépült a szállodasor első eleme, a Hotel Duna Intercontinental Finta József tervei szerint. Finta a tágabb kontextust is figyelembe véve a terület rendezésére is készített tervet. Az együttes végül a szintén Finta által tervezett Fórum Hotel és Zalaváry Lajos Hotel Atrium-Hyatt épületeivel egészült ki.
A Duna-part helyreállítására adott különböző válaszok összevetése révén kirajzolódnak a történeti környezethez és a kiemelt városképi jelentőségű helyszínhez kötődő eltérő tervezési stratégiák. A téma összetettségére világítanak rá az azt övező szakmai és szélesebb társadalmi viták során felmerülő érvek. A kutatás a korabeli folyamatokat kívánja rekonstruálni a felmerülő dilemmák és a különböző tervek összevetése nyomán. Mindezekből kirajzolódik, hogy a vizsgált időszak korszerűséget és modernizmust követő szemlélete hogyan viszonyult a történeti környezethez. Az újjáépítések teret adtak a főváros modern képének megteremtésére, ugyanakkor a környező történeti városszövet és a városkép szempontjából is kiemelt helyszín

miatt modellszerűen érzékelhetőek a korszak kihívásai. A városi kontextus szemszögéből rekonstruálhatóak a korabeli felfogások, építészeti és városépítészeti stratégiák.

„A Kulturális és Innovációs és Minisztérium ÚNKP-23-3-I-BME-407 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”

A kutatás témavezetője: Wettstein Domonkos PhD

Művészeti és művészettudományi szekció / Music and Visual Arts Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

HELYI, HAZAI, NEMZETKÖZI - A DUNAÚJVÁROSI ICA-D KORTÁRS MŰVÉSZETI INTÉZET ALAPÍTÁSI TÖRTÉNETE

ÁCS BÁLINT

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Művészet és művészettudomány

ab.acsbalint@gmail.com

Kulcsszavak: ICA-D Kortárs Művészeti Intézet, művészeti intézményrendszer, kultúrpolitika, gyűjteményezési program, intézménytörténet

Az elmúlt időszakban két nagyobb kiállítás (Publikus magánügyek – a 90-es évek művészete magyarországi magángyűjteményekben, MűvészetMalom, 2019.; TechnoCool. Új irányok a kilencvenes évek magyar képzőművészetében /1989-2001/, Magyar Nemzeti Galéria, 2023.) is igyekezett áttekinteni a 90-es évek hazai képzőművészetei tendenciáit. Ugyanakkor a tárlatok valamint a hozzájuk kapcsolódó katalógusok meglehetősen felületesen foglalkoztak a korszak művészeti intézményrendszerével, pedig ezen évtized megértéséhez ugyanúgy szükségszerű újra feltérképezni, megvizsgálni a közvetlenül rendszerváltoztatást követőn létrehozott - magyarországi művészeti világ katalizátoraiként funkcionáló - múzeumi kezdeményezéseket és kiállítóhelyeket.
Kiváltképp a dunaújvárosi ICA-D Kortárs Művészeti Intézet (ICA-D) alapítási folyamata és működése sok szempontból modellértékű és megkerülhetetlen viszonyítási pont a 90-es évek kortárs művészeti intézményi háló értékelése során. Fontos mérföldkövei voltak Duanújváros művészeti központtá válásban a Domanovszky gyűjtemény ide kerülése, a Nemzetközi Acélszobrász Alkotótelep és Szimpozion, illetve az ott megvalósult műveket bemutató Szoborpark, valamint a 80-as évektől kezdve az Uitz Teremben megvalósult kiállítások, ahol nagy hangsúlyt kaptak a helyi művészek bemutatása is. Az 1990-es évek elején a kiállítótér működése felkeltette Takács Lajos (Layota), Svédországba kivándorolt, de Dunaújvároshoz továbbra is kötődő gyűjtő és üzletember figyelmét is, aki a városba hozta Salvador Dalí szobrokból és grafikákból álló gyűjteményét. Ezzel párhuzamosan Layota felajánlotta Dunaújváros számára a Dalí és javarészt a Vajda Lajos Stúdióhoz köthető alkotók munkáiból álló Layota Art Studio gyűjteményét, amennyiben a város alapít egy modern művészeti múzeumot a kollekció számára. Ennek következtében a Városi Tanács létrehozta a Modern Művészetért Alapítványt, valamint az újjászervezett Uitz Teremben 1992-től Deák Nóra és Várnai Gyula által kidolgozott kiállítási programjával párhuzamosan adományozások révén megkezdődött egy gyűjtemény felépítése is. A létesülő múzeum tervezetének kidolgozására és társigazgatóknak Páldi Lívia és Szoboszlai János művészettörténészéket kérte fel az alapítvány, akik már külföldi tanulmányutjaik során vizsgált művészeti intézményeket alapul véve dolgozták ki az új típusú kortársművészeti központok mintájára az 1997-ben átadott ICA-D koncepcióját. Az általuk megfogalmazott misszióban a gyűjtemény bővítésén túl célként jelölték meg a lokálisan, országosan és nemzetközileg is értelmezhető kiállítási program megvalósítását, művészekkel és elméleti szakemberekkel történő együttműködéseket, kutatói

munka kezdeményezését és kiadványok megjelentetését, valamint kiemelt fókuszt szántak oktatási tevékenység szervezésének.
Az előadás ebből a történeti és kritikai sűrűsödési pontból indul, és célja az ICA-D múzeumi intézményesülése kapcsán született kezdeményezések, tervezetek bemutatása, elemzése. A Modern Művészetért Alapítvány és Takács Lajos között lezajlott egyezetetések folyamán létrejött intézményi koncepciók áttekintése mellett az előadásban kitérek Páldi Lívia és Szoboszlai János társigazgatók múzeumi vízióira is. Ugyancsak az elemzés tárgyát képezi az Uitz Terem gyűjteményezési munkája és a kezdetben a dunaújvárosi múzeum alapjának szánt Layota Art Studio műtárgyegyüttes kritikai vizsgálata.

THE WEST: IN THE EYES OF AN ELITE OTTOMAN WOMAN

AKYÜZ **BILAL**

Eötvös Loránd University

Művészeti és művészettudományi | Alszekció: Art and Art Science

bllakyz@gmail.com

Kulcsszavak: occidentalism, travelogues, freedom, perception of Europe, culture

Travelogues offer invaluable insights into diverse cultures and lifestyles, particularly from eras of limited technological advancement. This study will focus on a travelogue titled *A Turkish Woman's European Impressions*. This work comprises letters written by Zeynep Hanım, who fled to Europe in the early 20th century to pursue "freedom," addressed to Grace Ellison, an English journalist interested in women's rights.

Zeynep Hanım and her sister belonged to a prominent and politically influential Ottoman family during Abdulhamid II's reign. They received a comprehensive education and were proficient in several languages. This educational background enhanced their ability to observe and express their thoughts effectively, making their perspectives on Europe noteworthy. Zeynep Hanım and her sister fled to Europe in 1906 but returned alone in 1912. During the six years they spent in Europe, Zeynep Hanım's views on Europe and life there gradually changed, ultimately leading to her disappointment with the West.

The study's primary objective is to unveil the perception of Europe by a woman raised within Ottoman culture. In this regard, the study's theoretical framework will be constituted by Occidentalism. Occidentalism refers to non-Western societies' interpretation or portrayal of the Western world. Over six years, Zeynep Hanım visited various European countries and cities, engaging in different activities and forming friendships. Zeynep Hanım adopts a sincere and friendly tone in her letters to Ellison. Consequently, she finds the opportunity to express her observations clearly.

The study aims to present these observations categorically. Furthermore, the study will investigate the source of Zeynep Hanım's early interest and desire towards the West. Moreover, it is observed that she frequently employs the comparative method while forming her observations. At this point, an investigation will be conducted into how her perception of the culture in which she was born has shaped her observations.

While she does not assess all European countries similarly in her letters, she holds generalizing views about the West. These views encompass both the material and spiritual aspects of the West. She is interested in people's behavior, entertainment preferences, leisure activities, daily routines, eating habits, and clothing styles. Some other topics she writes about include individualism, gender relations, dancing, flirting, marriage, and divorce in the West. Additionally, she touches upon Western art appreciation, press, accommodation, faith and worship, and even climate. Art impressed her the most in the West, but she complained about lacking human relationships, hospitality, and spirituality.

Hoping to live as a free woman in Europe with great expectations, Zeynep Hanım returns disappointed to her country. As someone born and raised in the Ottoman Empire, she finds it difficult to resonate with the values in Europe fully. This highlights how influential the culture and surroundings she grew up in are. While she agrees that European women have more freedom, she also realizes that the freedom and lifestyle she seeks are unfit.

JANUS-ARCÚ BEFEJEZETTSÉG. LISZT FERENC „MEFISZTÓ-ZENÉJÉNEK" TÖBBFÉLE ZÁRÓRÉSZÉHEZ KÖTŐDŐ ESZTÉTIKAI KÉRDÉSEINEK VIZSGÁLATA

BALÁZS GERGELY

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

Alszekció: Art and Art Science

balazs.gergely.adam@gmail.com

Kulcsszavak: Mefisztó, romantikus töredékek

A római mitológia egyik legfontosabb istene Janus, akinek legmarkánsabb attribútuma arcainak duplikált, tükrözött ábrázolása, melynek több értelmezési dimenziója közül egy a kettős természetére utal. A Lisztre aggatott „abbénak öltözött Mefisztó" oximoronban egyszerre áll előttünk a zeneszerző komoly, vallásos alakja és a hipnotikus hatású zongorajátékából fakadó démonikus megítélésű képe. Liszt pályájának vizsgálatakor észrevehető, hogy nem csak pianisztikus képességei kötődnek ördögi, transzcendens szférához, hanem szerzői érdeklődése is Mefisztó ábrázolásához vonzza. Több alkotóperiódusában is foglalkozik a Faust történetből ismerhető három fő karakterrel, míg végül egyre inkább Mefisztó lényének változatos megjelenítése kerül fókuszába.

A kutatás válaszkeresése két szálon mozog; az egyik az, hogy Mefisztó alakja milyen sokrétűen jelent meg Liszt műveiben, a másik, hogy a romantikus töredékek esztétikája mennyiben befolyásolta Liszt kompozícióinak befejező szakaszát.

A 18. századvégi német irodalmi törekvések hatással voltak a 19. század zeneszerzőinek alkotómunkájára is; ebből egy, a töredékesség esztétikája a Jénai iskola mesterei, elsősorban az *Athenäum töredékek*szerzői invenciójából bontakoznak ki. Az irodalomesztétika zenei kapcsolatával összefüggésben legtöbbet kutatott példája Schumann: *Dichterliebe* ciklusának nyitódala, de számos tanulmány szól Schubert, Chopin vagy Brahms művekben kimutatható formai töredékességekről. Liszt kapcsán egyetlen Ramon Satyendra cikk született, ez adta a kiindulópontot jelen kutatás megkezdéséhez.

Janus a nap isteneként a kezdet és vég, az átmenetek szimbolikáját is magában hordozza, mely ez úton is kötődik a tárgyhoz; Alfred Brendel szerint a „nyitott" struktúra teszi lehetővé, hogy a végtelenség keresztül áramolhasson a művön és a befogadót további gondolkodásra sarkallja. Charles Rosen külön kategóriaként hivatkozik azon művekre, melyeknek a Coda szakasza „lezáratlanságot" mutatnak, ezekkel foglalkozom elsősorban.

Liszt több esetben más-más befejezéseket komponált ugyanazokhoz a műveihez. Még azon kompozíciók zárójelenete sem magától értetődő, melyeket Bartók Béla a 19. század legkimagaslóbb alkotásai közé sorol. A *h-moll szonátához* készült egy korábbi, „harciasabb" befejezés, a *Faust-szimfóniához* a *Chorus mysticus* szakasz a bemutató előtt utólagosan íródott hozzá; erről már a kortársaknak is meg volt a maguk ítélete. A kutatás talán legizgalmasabb pontja a kései alkotókorszakban keletkezett *Negyedik Mefisztó keringő* és a *Hangnem nélküli bagatell* végének összehasonlítása. A két évvel korábban keletkezett bagatellt szánta eredetileg

a szerző a *Negyedik Mefisztó keringőnek*, emiatt az összehasonlításuk releváns; egész kompozíciós formálásuk és befejezésük egymáshoz viszonyítva Janus-arcú; a *Negyedik Mefisztó keringő* bár befejezetlen a hiányzó *Andantino* szakasz nélkül, de befejezetnek hat, míg a *Hangnem nélküli bagatell* viszont befejezett, de a befejezetlenség érzetét kelti záró ütemeinek nyitottságával.

Satyendra néhány példát említ tanulmányában, pár formálási megoldást magyarázva; a témával való töprengéssel, az esztétikával összekapcsolható még több elemmel árnyalhatóbbakká válhatnak a további analízisek. Ahogy Liszt egy-egy műve, úgy a teljes életműve is a lezáratlanságot hordozza magában, így ennek a kérdésnek a vizsgálatával végül magához a szerzőhöz is közelebb juthatunk, a felvetett gondolatok a 19. században alkotó más művészekhez is újabb perspektívát nyithatnak.

ALKOTÓ MŰVÉSZNŐK EGYESÜLETE "....ELLENLÁBASA, VAGY KIEGÉSZÍTŐ RÉSZE A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZNŐK EGYESÜLETÉNEK"

DRIENYOVSZKI ZSÓFIA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Művészet és művészettudomány

zsofia.drienyovszki@gmail.com

Kulcsszavak: művészettörténet, női alkotók, egyesület

Doktori dolgozatom témája a Magyar Képzőművésznők Egyesülete (1908 – 1947), A csoport a 20. század eleji magyar női alkotók feltárásának egyik legfontosabb kiindulópontját képezi. A kutatás fontos kérdése, hogy az idő múlásával a csoport működése vajon milyen tényleges hatással volt a nők érvényesülésére a magyar művészeti szcénában, merre befolyásolta a közvélemény alakulását, és hogyan vélekedtek maguk a művészek az egyesület évenkénti tárlatainak minőségéről. A Képzőművésznők Egyesülete elsősorban egy érdekképviseleti csoport volt, tárlataikon nem mutattak saját, egységes művészeti programot. Az eseményeket évről-évre sok kritika érte, a cikkek legtöbbször a dilettantizmus életben tartásának vádjával illették kiállításaikat. A csoport létjogosultságát nem csak a művészeti kritika kérdőjelezte meg, az idő előrehaladtával egyre több női alkotó érezte úgy, hogy az egyesület nem a fejlődést képviseli. A téma szempontjából kiemelkedően fontos évszám 1931, amikor „törésvonal" alakult ki az egyesületen belül az ekkor már idősebb korosztályhoz tartozó alapítótagok, valamint a fiatal, haladó elképzeléseket képviselő művészek között, akik külön kívántak kiállítani, immár Magyar Képzőművésznők Egyesülete Új Csoportja néven. Az Új nyolcakként is ismert társaság történetét Kopócsy Anna tárta fel, kutatásainak összefoglalásaként 2021-ben megjelent könyvében részletesen is olvashatunk a megalakulás történetéről, a feledésbe merült életművekről. 1931-ben egy másik női csoportosulás, az Alkotó Művésznők Egyesülete is megpróbált rivalizálni a régi szervezettel. Az AME-ről elsősorban az Új Nyolcakkal kapcsolatban megjelent tanulmányokban olvashatunk röviden, de a csoporttal kapcsolatban több, a korabeli a női alkotók önállósulásának talán legérdekesebb, legeseménydúsabb évtizedét árnyaló kérdés még mindig megválaszolatlan. Az Alkotó Művésznők Egyesülete ugyanis más stratégiát választott, mint a csak néhány művészt összefogó, markáns művészeti programot felvállaló Új Nyolcak: alapítói befolyásos, idősebb arisztokrata művészek voltak, akik céljuk szerint a „festészettel, szobrászattal foglalkozó legújabb irányzatú képzőművésznőket" akarták összefogni. Több, mint 70 művészt bemutató első és egyetlen kiállításukon a konzervatívabb generáció, beleértve a Képzőművésznők Egyesületének alapítótagjait is, valamint a legfiatalabb pályakezdő művészek egyaránt szerepeltek. Éppen ezért nehéz eldönteni, hogy mi volt a csoport célkitűzése, illetve hogyha valóban rivalizálni akart a Képzőművészek Egyesületével, akkor miért volt ennyi átfedés az alkotók között, vajon az AME "...ellenlábasa, vagy kiegészítő része a Magyar Képzőművésznők Egyesületének?" Kutatásom legfőbb célja a rövid életű csoport működésének és kiállításának bemutatásán kívül, hogy megpróbáljam tisztázni az ilyen és ehhez hasonló ellentmondásokat.

KANONIZÁCIÓS TÖREKVÉSEK A VAJDA LAJOS-ÉLETMŰ KÖRÜL. BESZÉDMÓDOK ÉS KULCSFOGALMAK A HATVANAS ÉVEKBEN

HORVÁTH ÁGNES

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Art and Art Science

horvagi01@gmail.com

Kulcsszavak: hatvanas évek, recepciótörténet, Vajda Lajos, szocialista kánon, konstruktivizmus

„Vajda életműve a magyar avantgárd művészileg legmaradandóbb tette." – írja Németh Lajos 1968-ban a Modern magyar művészet című, korszakösszefoglaló kötetében. Idáig azonban hosszú út vezetett a Rottenbiller utcai ágyneműtartótól, amely a benne őrzött művekkel a Rákosi-korszak ellenzéki menedékévé, majd a kora Kádár-éra rendszerkritikus zarándokhelyévé emelte a Jakovits–Bálint család társbérletét. Előadásomban doktori kutatási témám, a Vajda-oeuvre recepciótörténetének e különösen jelentős fejezetéhez kapcsolódom. Az 1960-as évtized fordulópontot jelent ugyanis az életmű kanonizálódásának folyamatában: ez az az időszak, amikor Vajda művészete egy szűk, értő közeg ügyéből egy országos nagyközönség számára is látható, hozzáférhető és értékelhető művészettörténeti teljesítménnyé válik. Vajda – akár számos más, a Rákosi-időszak alatt egyértelműen elutasított alkotó, pl. a korábbi Európai Iskola absztrakt és szürrealista művészeinek, Kassák Lajosnak, vagy az avantgárd más fontos szereplőinek – tiltottból tűrtté válását az 1956 nyomán fokozatosan bekövetkező politikai enyhülés tette lehetővé, amely a művészet- és kultúrpolitika terén, bár továbbra is megtartotta a szocialista realizmus doktrináját, annak kizárólagosságára már nem törekedett mindenáron. A hatvanas évek közepére az ún. haladó hagyományok medrének kiszélesítésére tett kísérletek, és a korszerűség kérdését illető viták a nyilvánosság dogmatikus kötöttségeinek lazulását eredményezték. A művészeti diskurzus táguló mozgásterében a modernizmus, a történeti avantgárd, az absztrakció tradíciói, illetve az örökségükön építkező kortárs tendenciák is egyre nagyobb helyet követeltek maguknak.
1964-ben megjelent Mándy Stefánia Vajda-kismonográfiája, 1966-ban Szentendrén, 1969-ben Székesfehérváron nyílt Vajda Lajos egyéni kiállítás, három évvel később pedig megjelent egy, a művészetéről született fontos írásokat magába foglaló Emlékkönyv. Előadásomban e kanonizációs törekvések érvkészletének legfontosabb, visszatérő retorikai elemeinek számbavételével a Kádár-korszak sajátos terminológiájának filológiai vizsgálatára kerül sor. A szövegekben fellelhető művészettörténeti konstrukciók (konstruktív, építő-szerkesztő tendenciák, szürrealizmus, népművészeti örökség) és retorikai panelek (antifasizmus, közösségi művészet, humánum ideája) körbejárásával nemcsak az időszak Vajda-képe válik értelmezhetővé, de a rendszert működtető logikára és megküzdési stratégiáira is hatékonyan következtethetünk.

HAZAI PERSPEKTÍVÁK A 17. SZÁZADI TROMBITAJÁTÉKBAN

IGRIC BALÁZS

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Art and Art Science

igricbalazs1@gmail.com

Kulcsszavak: clarino játék, artikuláció, intonáció, dinamika, sajátos karakterjegyek

Hangszerünk alkalmazási skáláját a figyelemfelkeltő jelek és a reprezentatív funkciós zene között határozza meg a tudományos diskurzus egészen az érett barokkig, nem szabad ugyanakkor figyelmen kívül hagyni a kontinensen belüli területi sajátosságokból adódó különbségeket sem a trombitajáték kibontakozásának kutatásakor.
Sok más hangszer mellett a trombita művészi integritásáról sem beszélhetünk a három részre szakadt országban, ugyanakkor meglepő népszerűségre tett szert az ekkor még katonai funkciós jegyeit mereven őrző hangszer a vérzivataros időkben.
Az iménti megállapításokat Daniel Speer: Magyar, avagy Erdélyi Simpliciccimus című művében foglaltak is alátámasztják. A szerző sziléziai németként olyan közegből érkezett hazánkba, melyben a művészi eredőjű trombitajáték már a zenekultúra szerves részét képezte a 17. század közepén. 1661-1666-ig tartózkodott a Kárpát-medencében, különböző főuraknál teljesített trombitás szolgálatot, miközben bejárta Erdélyt és a felvidéket. Kalandjait – a korban nagy népszerűségnek örvendő – pikareszk regény formájában adta közre hazatérését követően.
Doktori kutatómunkám során a kor kiemelkedő hegedűművésze és zeneszerzője, Heinrich Ignaz Franz Biber, illetve kortársa, Pavel Jozef Vejvanovsky művészetének a trombitajáték fejlődésére gyakorolt hatásait vizsgálom. Biber morvaországi német volt, az ízig- vérig movra-cseh Vejvanovsky pedig gyakorló trombitás, akárcsak a „szomszédos" Sziléziából származó Daniel Speer. Tervezett disszertációm gerincét 17. századi, közép-európai trombitajáték analízis fogja képezni. Ehhez gyűjtök magyarországi referenciákat a most bemutatásra kerülő mikrokutatással.
Célom a korabeli hazai releváns műzene azonosítása, és annak összehasonlítása a közép-európai rézfúvós hagyományokkal. Speer trombitajátékra vonatkozó kijelentéseit és utalásait részletesen elemzem, és következtetéseket vonok le a korabeli magyarországi gyakorlatra

- intonáció
- artikuláció
- dinamika
- műfajok és hozzájuk kapcsolódó előadásmódok vonatkozásában.

A műben elhangzottakat a kor egyedülálló hazai trombita kollekciója, a Vietórisz-kódex clarino fejezetének darabjai segítségével prezentálom, és összevetem a 17. századi morvaországi tapasztalatokkal. Az irodalmi műből merített – a trombitajáték gyakorlatára vonatkozó – magyarországi referenciákat pedig elsősorban Szabolcsi Bence: A XVII. század magyar főúri zenéje című tanulmánya segítségével helyezem tudományos kontextusba.

THE EARLY CREATIVE PERIOD OF SCULPTOR TIBOR VILT (1922–1936)

DR. KONKOLY ÁGNES

Bölcsészettudományi Kar

Alszekció: Art and Art Science

konkolyam@gmail.com

Kulcsszavak: Tibor Vilt, Ezsébet Schaár, György Goldman, 20th century Hungarian art, sculpture, Hungarian Academy of Fine Arts

The present presentation focuses on Tibor Vilt's student years and his works created in the 1920s and 1930s - and primarily his portrait art - up to and including 1936, the first retrospective exhibition at the Ernst Museum. The artist often refers to himself as a "searcher", and indeed, throughout his oeuvre, he experiments: with different styles, scales, proportions - from small sculptures to monumental spatial compositions -, materials, bronze, wood, lead, and in the late period with concrete and glass. In his case, it is therefore particularly interesting how he starts, how and where he starts searching - how the path leads from the initial steps, familiarity with drawing, through architectural endeavors to sculpture, through interest in Egyptian art and antiquity to the cubo-expressive stylistic turn. Vilt has left us many interviews and reminiscences, so the guiding thread of our thought process is determined by him and his confessions.

„BUDAPEST–MOSZKVA” EGY NEM RÉG MEGTALÁLT MAGYAR SZOC-REÁL PANNÓ-SOROZAT ÁTÉRTELMEZÉSE

IFJ. JUHÁSZ BÁLINT

Pázmány Péter Catholic University

Alszekció: Art and Art Science

valentino.pastore@gmail.com

Kulcsszavak: szoc-reál, muralizmus, Szőnyi István

„Újjászületendő festészetünk eddigi legjelentősebb alkotása ez a két monumentális képsorozat” – Szegi Pál Domanovszky Endre és Szőnyi István megragadó pannói valószínűleg nagyon megfogták Szegi Pál – a „Szabad Művészet” teljhatalmú főszerkesztője – érdeklődését. Ezek a pannók eredetileg az 1954-es moszkvai Össz-Szövetségi Mezőgazdasági Nemzetközi Kiállítás Magyar Pavilonjához készültek, amely létrehozása az 1940-es évek vége felé született meg. E projekt művészeti vezetője Bortnyik Sándor festőművész lett volna, és Szilas Elemér az építész, azonban karhatalmi döntésre 1950 és 1953 között egy zárt pályázat révén más képzőművészek (Ohmann Béla, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Pándi Kiss János, Boldogfai Farkas Sándor, és Pekáry István, Domanovszky Endre és Szőnyi István) lettek kiválasztva, hogy a Weichinger Károly -féle pavilon dekorációs munkálatokat végezzék el. E megbízás oroszlánrészét két festőművész (Szőnyi és Doma) és főiskolai tanár kapta meg, hogy pár év alatt egy 7-7 darabból álló 4×4 méteres pannókat hozzanak létre. E művek, melyeknek beharangozott bemutatása az 1952/53-as műcsarnoki III. Magyar Képzőművészeti Kiállításra lett beidőzítve, csakis részben valósult meg. Ezt követően az I. Nagy Imre – kormány lemondta a magyar állam részvételét az 1954-es moszkvai kiállításon, s így a már teljesen elkészült Szőnyi és Domanovszky pannók a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tulajdonába kerültek, ahonnan a mosonmagyaróvári Agrárakadémiára kerültek felsőbb döntésre.

E művek vegyes fogadtatásban részesültek az ötvenes évek elején. Egyrészt a „Szabad Művészet” által kikérdezett „közönség” szkeptikusan és ambivalens módon állt a művekhez, másrészt egyes műkritikusok vérszegénynek tartották őket a szovjet mintát követő magyar szocreálról kialakult műelmélet miatt. Ettől függetlenül nem szabad elfelejteni, hogy ezek a művek az állami emlékezetpolitika céljaihoz dörgölőztek, másrészt a kurzuspolitika vizuális médiáját testesítették meg. Fontos megemlíteni Marshall Mcluhan kanadai filozófus és irodalomkritikus elméletét, mely szerint kétfajta médium létezik. Egyrészt a „forró” médium telítve van adatokkal, s ehhez tartozik a könyv vagy a rádió. Ezeknél a közönség nem vesz részt, egyszóval: passzív. A „hüvős” médium ezzel szemben alacsonyan telített információkkal, egyszóval a befogadónak sok hézagot kell kitöltenie. Ez utóbbihoz tartozik a filmhíradó, képregény, és a műtárgy. E 14 darabból álló lenyűgöző méretű ám hányattatott sorsú pannó a magyar ötvenes évek vizuális nyelvezetének összes árnyoldalát magában hordozza. Emiatt az előadásomban azt fogom kihangsúlyozni, hogy e murális műalkotások mennyire sorolható mindkét médiumba, ugyanakkor hogyan illik ezekre a korszerűség definíciója.

A MÚZEUMI DIGITÁLIS INTERFÉSZ-METAFORÁK INTERAKCIÓS SZINTJEI - TANULÁSI EREDMÉNY ÉS A FIGYELEM MEGOSZLÁSA

KŐHALMI ANETT

Alszekció: Művészet és művészettudomány

kohalmianettnap@gmail.com

Kulcsszavak: | DIGITÁLIS INSTALLÁCIÓ, MÚZEUMI INFORMÁLIS TANULÁS, EMBER-SZÁMÍTÓGÉP INTERAKCIÓ (HCI), INTERAKCIÓ DESIGN, INTERFÉSZ METAFORA, INTERAKCIÓS SZINT

Interaktív immerzív vetítések, VR szemüveggel látható 3D-scannelt műtárgyak, többérintéses kijelzőn adatvizualizációk – csak pár példa a formai gazdagságból, amivel a kulturális örökség kommunikációs eszköztára többek közt a megváltozott látogatói igényeknek is próbál megfelelni. A digitális installációk a múzeum narratíváiban kaleidoszkópikus jelenségek: számos, egymástól nagyrészt független dimenzió mentén strukturálhatók és több funkcióra használhatók; nem is beszélve a tartalmi és technológiai kombinációk gazdagságáról.
A kiállítások digitális interpretációs eszközeinek szembetűnő különbsége a korábbi analóg modalitásokhoz képest, az **a dinamizmus, ami komplexebb interakciós szintre emeli a jelenlévő látogatók tevékenységét**; azaz passzív befogadóból, aktív értelmező részvételt indukál. E doktori kutatás célja olyan kulturális örökségi digitális installáció tipológia megalkotása, mely részben tartalmi jelenségekre is kiterjed: besorolási kritériumként az interakció szintjei és az interfész-metaforák egyaránt különösen fontosak.
A médiatechnológia nyújtotta sokszínű formanyelv és a kiállítások diverz témáihoz illeszkedő heterogén tartalom egyedi kiértékelési feltételeket támasztanak. Ebből kifolyólag kulturális örökségközvetítés kiállítási térben installált alkalmazásairól még csak kevés empirikus kutatás áll rendelkezésünkre. Az eddigi eredmények inkább a használatra vagy a látogatók technológiához való viszonyulására összpontosítanak, de az informális tanulásra csak tágabb értelemben. Ezért szeretnénk mérni a digitális installációk hatását a kiállítási környezetben bemutatott műtárgyakra és más modalitásokra fordított figyelemre és a tanulási kimenetre.
Mi a hatása az egyes kiállítási digitális technológiáknak a múzeumlátogatók figyelem megosztására? Tényleg elterelik a figyelmet a műtárgyakról, mint azt a techno-szkeptikusok gondolják? Melyik forma nyújt pusztán élményt és melyekből tanul is a nagyközönség? – ezen főbb kérdések aspektusait 3 esettanulmányon keresztül kívánjuk vizsgálni budapesti kulturális örökségi intézményekben. A kutatás kizárólag a kiállítás fizikai terében "önálló" kioszkként elhelyezett digitális installációkra összpontosít. A hangsúly a középiskolás diákokra és fiatal felnőttekre helyeződik, mivel a technológia alkalmazását egyrészt a fiatalok bevonásának igénye támasztja.
Az előadásban bemutatunk egy kísérleti tanulmányt, amelyet tavaly ősszel végeztünk a Petőfi Irodalmi Múzeumban. A módszertani mérőeszköz fejlesztés kis elemszámú mintája, melynek célcsoportja nem eléggé fókuszált nem tette lehetővé, hogy a felvetett kutatási kérdésekre érdemi választ kapjunk, illetve az installáció típusok összehasonlításához több mint 3 alkalmazás megfigyelése lesz szükséges. Ám a pilot eredményei irányadónak minősülnek a

doktori kutatás további lépései során, és lehetővé teszi, hogy levonjuk a módszertani tanulságokat és összegzünk néhány megfigyelést a kutatási kérdéseinkkel kapcsolatban.

A KORTÁRS TECHNOLÓGIAI VÍVMÁNYOK SZÍNHÁZI ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGE – HAZAI ÉS NEMZETKÖZI PÉLDÁK

LENGYEL EMESE, LENGYEL ZSANETT

Debreceni Egyetem

Alszekció: Művészet és művészettudomány

lengyelemese1@gmail.com

Kulcsszavak: AI, technológia, színház, kortárs, robotszínház

A technológia és színház szoros kapcsolata aligha volna vitatható. Előadásunkban (1) elsődlegesen a színház és technológia szoros kapcsolatát hangsúlyozzuk, midőn a szerzőpáros egyik tagjának ez a kutatási területe, így már megjelent, vagy megjelenés előtt álló tanulmányokra támaszkodunk. A technológia folyamatos fejlődése a hagyományos színházi alkotás eszköztárát folyamatosan bővíti, így nemcsak a mindennapokra, vagy az egyén és csoportok – vagy akár egy társadalom – működésére, lehetőségeire, gyakorlataira tud hatással lenni, hanem a művészeti alkotás horizontját is kiszélesíti. A bevezető alkalmával elsődlegesen tehát arra keressük a választ, hogy a fentebb említett mechanizmus/ jelenség milyen mozzanatokban érhető tetten.
(2) Kutatásunk második szegmense egy rövid áttekintést, melynek során azzal foglalkozunk, milyen példákat tudunk azonosítani a kortárs technológia színházi alkalmazásának praxisában. Gondolkodásunk során hangsúlyos szerepet kapnak olyan, jelenkorban népszerű technológiai vívmányok, mint a mesterséges intelligencia, valamint a robottechnológia – magyar és nemzetközi előadásokat említünk, melyek tanulságaként színházelméleti kérdések feltevését tesszük meg. Példánk során debreceni mellett japán kísérletre is rámutatunk, melyek segítségével többek között a nem-emberi cselekvő, a színházi esemény, valamint a (színházi) test kérdései kerülnek előtérbe. Az említett fogalmakra a kiemelt jelenségek tekintetében reflektálunk.
Tanulmányunkban és előadásunkban összességében a színház és technológia kortárs összefonódásának lehetőségeire mutatunk rá, miközben elgondolkodunk a kiemelt alapvető színházi fogalmakról és (3) igyekszünk a konvencionális színházi eszköztárhoz képesti diskurzus indító következtetést levonni a modern és friss technológia színházi alkalmazásának kontextusában.

CIGÁNY NŐK REPREZENTÁCIÓJA A 19. SZÁZADI OPERETTSZÍNPADON: RIKA (1896)

LENGYEL EMESE

Debreceni Egyetem

Alszekció: Art and Art Science

lengyelemese1@gmail.com

Kulcsszavak: magyar operett, Rika, reprezentáció, Szabados Béla

Jelen előadás a cigány nők operettbeli ábrázolását járja körül a Rika (1896) című operettből, azaz egy 19. század végi operettdarabból kiindulva. Ezesetben megkerülhetetlen az Almási Tihamér-népszínmű, a Czinka Panna (1884) hatástörténetére, a Rikát alakító Hegyi Aranka primadonna alakjának és a cigányság operettbeli ábrázolása és a pesti showbiznisz összefüggéseinek feltárásánál. A szabadkai születésű Hegyi Aranka (1855–1906) cigány származású operettszínésznő, aki a pesti Népszínház színpadán évtizedekig alakítja a Rikához hasonló szerepeket, például Szaffit a Cigánybáróban vagy éppen Czinka Pannát.
De a művésznő származása ezenfelül is még összetettebb és érdekesebb a jelen témakör szempontjából. Apja, Hegyi Poldi cigányprímás, akinek halálát követően először Herczenberger Sándor cigányprímás, majd Sárközi Ferenc cigányprímás, sőt zsidó felmenői is vannak. A színpadokon Blaha Lujza és Pálmay Ilka primadonnák egyenrangú társa. Halálát követően rokona, Hegyi Anna veszi át szerepeinek többségét. Azaz Hegyi Aranka esetében a fővárosi színház a női cigányfigurák megformálásának lehetőségét nem adja át olyan színésznőnek, aki nem cigány származású. Azt feltételezem, Hegyi Aranka pályaképének rekonstrukcióján és szerepeinek elemzésén keresztül közelebb kerülhetünk a magyarországi operett női cigányképéhez és annak változásához.

VÁLTAKOZÓ NÉZŐPONTOK: KONTEXTUS, HELYI IDENTITÁS ÉS KULTURÁLIS TRANSZFER A KORTÁRS SZÉKELYFÖLDI REGIONÁLIS ÉPÍTÉSZETBEN

RAB ENIKŐ SAROLTA

Budapest University of Technology and Economics,

Alszekció: Művészet és művészettudomány

rab.sarolta@gmail.com

Kulcsszavak:

A rendszerváltás óta a székely vidékeken épült vagy felújított lakó- és közösségi házakon egyaránt felismerhetővé vált az a tervezői attitűd, amely a régióban hagyományos kézműves kő-, fa- illetve vályogépítészeti örökséget értelmezi újra, a többségi kortárs építészeti hozzáállástól sokszor eltérően. Előtérbe került a helyi kultúra megőrzése és továbbörökítése, ami a lokális tradíciókhoz való kapcsolódást jelenti anyaghasználatban, szerkezetkialakításban, telepítésben, tömeg- és felületképzésben, illetve a koncepció szintjén. Ezen házak közös vonásává válnak a kulturális táji és épített értékek, többek között a hagyományosan megművelt természeti környezet, a kézművesen előállított építőelemek, a tradicionális falusi porta, a hegyvidéki nyári lakok vagy az olyan nagy múlttal rendelkező közösségi épületek, mint a vízimalmok, borvízfürdők, nyári táborok építészete és térhasználati szokásaik. Erdély más tájegységeihez hasonlóan a székely falvakban is több kistájegység és így többszörös lokális identitás van, amelyekre még hatással van a szomszédos térségek multikulturalitása is. Az így létrejövő regionális építészet a kontextuális építészet témakörébe tartozó, de a tágabb térség történeti és kulturális töredékeinek hozzáadásával, annak egy speciális árnyalatát létrehozó irány. Mi különbözteti meg a kontextualitást a regionalitástól a székelyföldi példák esettanulmányain keresztül? Minden esetben kontextuális a regionális megközelítés? Hogyan értelmezhető egy-egy ház a helyszíni, a tágabb térségi, illetve nemzetközi referenciák tükrében? A kutatásban kortárs házakon keresztül vizsgálom a székelyföldi kultúrtájhoz való tradicionális és innovatív építészeti kapcsolódási lehetőségeket, folyamatos ki-be nagyítással a konkrét helyszínre, a szomszédos térségek azonos építészeti törekvéseire és a hasonló anyagi környezetű nemzetközi színtérre. Szakmai publikációkból vázolom fel az épületek közös jellemzőit, melyeket helyszíni bejárások alapján és az építészekkel készített interjúkra támaszkodva elemzek. A példákon keresztül bemutathatók a térségi jelleget hordozó olyan sajátos elemek, mint az erődtemplom, erdő, fa, kerítés, csűr, népszokások és azoknak a különböző léptékű hellyel és régióval való viszonya. Magyarázható, hogy mindezen értékek hogyan integrálódnak a helyi kortárs építészetbe, és, hogy mindez mit jelent a különböző léptékekben értelmezett kulturtáji folytonosság szempontjából.

Eddigi kutatásom során a romániai és magyarországi szakmai életben is elismert épületeket elemeztem tervezői beszámolók alapján, az építészek nézőpontjából kiindulva. Adaptív hagyományok című tanulmányomban részletesen összefoglaltam a szerkezettervezéstől a koncepcióig terjedő vizsgálatban, hogy a tradicionális minták hogyan alakulnak át kortárs házzá

a válogatott példák esetén. Kortárs építészet Romániában a pandémia alatt című recenziómban a teljes országra jellemző vidéki építészeti tendenciákat mutattam be. A továbbiakban a már ismert nézőpontok kitágítását látom célravezetőnek: a Székelyföld közvetlen szomszédságában található hasonló szellemiségű építészetnek több ismert példája is van, melyek magyarországi nézőpontból láthatatlanok. Megismerésük újabb adalékot adna a témához. Emellett digitális világunkban a szakma nem működik izoláltan még a földrajzilag nehezen elérhető helyeken sem. A külföldi példák valószínűleg hatással vannak a székelyföldi építészekre is, ezen referenciák megfejtése pedig ismét újabb rétegét tárná fel a témának.

FORD AZ ÜLDÖZŐK (1956) ÉS AZONOS CÍMMEL EGY KANADI ŐSLAKOS WESTERN AVAGY A WESTERN MŰFAJ ÚJRAERTELMEZÉSE

TAKÁCS ATTILA

Miskolci Egyetem

Alszekció: Művészet és művészettudomány

attila.takacs@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: Western film, kanadai őslakos, filmes reprezentáció, kulturális sokszínűség, John Wayne, Ford

"Az üldözők" (Ford 1956), Hollywood westernje, az egyik legjelentősebb és legismertebb mesterműa rendező és John Wayne számára. Ethan, a főszereplő motivációja, hogy megtalálja azt a törzset, amely elrabolta unokahúgát, Debbie-t. Ez nem egy mentőakció, hanem bosszú, amelyet a hős az indiánok iránti gyűlölete motivál. Zacharias Kunuk kanadai őslakos azonban megfordítja a western műfaját filmjében, a Maliglutitben (Searchers 2016), melynek címe azonos Ford filmjével. Cian Cruise elmélete alapján az eredeti filmben "az őslakosok dehumanizált démonokként jelnnek meg, és egy fehér ember bosszúja nem lehet más, mint igazságos cselekedet… ez nem más mint olyan westernfilm, amely az észak-amerikai őslakosok népirtásán alapul" (www.tiff.net). Filmjében Kunuk az őslakosok saját történeteit meséli el, amelyekben a nőket elrabolták, mindezt úgy teszi, hogy a western műfaját újraértelmezi és újramagyarázza. Kunuk *Maliglutit* (Searchers 2016) című filmjével a hagyományos western műfajt felülírja, az őslakosok nézőpontjából meséli a történetet, ezzel kérdőjelezi meg az indiánok dehumanizáló ábrázolását, mely jellemző a Hollywood klasszikusokra, mint ahogy az *Az üldözőkben* (Ford 1956) megjelenik. Kunuk remake-je nemcsak átdolgozza a hagyományos western motívumokat, hanem platformként szolgál az „elhallgatott hangok" és az inuit (kanadai őslakos) közösségek el nem mondott történeteinek erősítésére, egy új filmkészítési korszakot vezetve be, mely szembesít a történelmi igazságtalanságokkal, és támogatja a kulturális sokszínűséget és befogadást.

INTERTEXTUALITY IN CHINESE CONNOISSEURSHIP LITERATURE FROM THE SONG TO MING DYNASTIES

ZALA LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Art and Art Science

laszlozala@gmail.com

Kulcsszavak: philology, text reuse, connoisseurship literature, Chinese decorative art

Since at least the late Song dynasty (1060–1279 CE), Chinese scholars have written detailed guides on how to collect and appreciate decorative arts objects. This research applies a text reuse analysis to several such guides by utilizing computational and manual techniques. The aims are to determine the degree of similarity between the texts with statistical certainty and to explore how the texts' differences can inform one's understanding of how the discourse on connoisseurship, specifically on collecting and appreciating decorative art objects, changed over time in imperial China.

This research is valuable in that, although it is commonly known that several texts of the type examined in this study contain passages that demonstrate similarity, no computational linguistic research has been done to determine the degree of similarity (or lack thereof). In addition, no research exists that examines the nuanced differences between the passages that exhibit strong intertextual similarity. Conducting such research adds to the extant discourse on the copying or "reuse" of passages between documents over time in China. This field of study that has gained traction in recent years due to innovations in computational techniques used in the study of digital humanities. Overall, this study also supports the more nuanced study of the changes in discourse on connoisseurship and art collecting from the Song to Ming dynasties.

In this research, first a manual study was conducted to find texts within the chosen genre and timeframe that contain similar passages. The selected texts were then digitized, checked for OCR accuracy, converted into UTF-8, and processed through a text reuse analysis using MARKUS' Comparativus tool. The tool was used to implement fuzzy matching intertextuality algorithm to detect similar passages between the inputted texts utilizing MARKUS' default n-gram (4) and minimum match (7) sizes. The tool also provided cosine similarity scores for both the individual detected passages and the texts as a whole. Once the results revealed particular chapters (juan 卷) that exhibited strong similarity, the process was repeated to analyze text reuse among the individual chapters. In addition, the results were considered within the changing socioeconomic context of the related time period.

The three texts examined in this study were Dongtianqinglü 洞天青綠, Geguyaolun 格古要論, and Zhangwuzhi 長物誌. In general, the research concluded that particular passages of the three texts show significant similarity, indicating text reuse. Moreover, these passages often revolve around the discourses on select decorative arts objects. At the same time, low similarity

scores between the texts inform the development of Chinese connoisseurship literature from the Song to Ming dynasties, revealing changes in trends and preferences.

Nyelvtudományi szekció / Linguistics

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

THE CONSONANTS SYSTEM OF THE AVAR AND RUSSIAN LANGUAGE AND ITS PHONETIC PATTERNS.

AKHMEDOVA ZAREMA

Pannon University

Nyelvtudományi szekció

zarema_akhmedova_97@mail.ru

Kulcsszavak: Speech sound production, avar phonetics, russian consonants, phonological rules, pronunciation difficulties

This article explores speech sound production, focusing on Avar phonetics and conducting a comparative analysis of Avar and Russian consonant qualities. A significant challenge for Avar speakers learning Russian lies in the differences in articulatory features, particularly in consonants. The Avar language encompasses 46 to 58 consonant phonemes classified based on distinctive features and articulatory properties, while Russian has around 37 to 40 consonant phonemes. These consonants are classified and categorized based on various phonetic features such as place and manner of articulation, voicing, and palatalization. The Avar and Russian consonant systems differ in several aspects. Avar typically has a larger inventory of consonants compared to Russian. While Russian prominently features palatalization, Avar may exhibit different patterns. Voicing and devoicing rules, as well as articulation patterns, may vary between the two languages.

These differences in articulation can pose pronunciation difficulties for Avar speakers attempting to accurately produce Russian consonant sounds. Avar speakers may also struggle with mastering the distinct phonological rules of Russian. For instance, Avar lacks the hard vs. soft distinction found in Russian, which involves palatalized and velarized consonant pairs. Avar speakers may face challenges in reproducing this distinction in Russian consonants, potentially leading to mispronunciations or comprehension difficulties. Additionally, Russian involves devoicing of voiced consonants in specific phonetic contexts, a feature possibly absent in Avar, causing Avar speakers to encounter difficulties in appropriately devoicing consonants in Russian and potentially resulting in pronunciation errors. Understanding these phonological rules is crucial for proper word formation and pronunciation.

The paper further delves into phonological processes in both Avar and Russian, illustrating how consonants transform during word formation and contribute to the intricate interplay of consonants in both languages. While Avar and Russian share some similarities in their phonetic systems, significant differences exist, presenting challenges for Avar speakers aiming to accurately produce Russian consonant phonemes. It is essential to comprehend these intricacies for precise pronunciation and to anticipate potential challenges that native speakers of both Avar and Russian might encounter when learning each other's languages.

A CLASSICAL ITEM ANALYSIS OF A TERTIARY-LEVEL EFL ACHIEVEMENT TEST IN VIETNAM

HOANG **DUC DUNG**

Eötvös Loránd University

Nyelvtudományi szekció

dunghd@student.elte.hu

Kulcsszavak: classical item analysis, test validation, achievement

The targeted language assessment in this study is an achievement test administered at the end of an English as a Foreign Language course at an information-technology-oriented university in Vietnam. It is a computer-based test with a pass/fail decision and the cut score for this decision is 50%. The constructs that are measured in the test are English reading and listening comprehension. All items are written in multiple-choice format with four choices for each item and there are two different versions of the assessment, each having a completely different set of items. This is a low-stakes assessment and it has yet to be subject to a test validation. As for any language assessment, test validation, which is a rigorous process of finding evidence to support the validity of an assessment in terms of test interpretation and test use, is a paramount process that needs to be ongoing (Bachman & Palmer, 2010).

As a component of a comprehensive validation procedure that is informed by the Assessment Use Argument validation framework (Bachman & Palmer, 2010), this study aims to (1) evaluate the reliability of the test in terms of internal consistency reliability and equivalent-forms reliability, and (2) evaluate whether the test items are able to provide sufficient and relevant information to make the pass/fail decision. The data to be analyzed requires test takers' full answers in the past administrations of the test, which have been obtained using systematic random sampling. Besides the use of reliability coefficients to measure the internal consistency of the test, classical item analysis (CIA) will be employed to calculate item difficulty and item discrimination indices. These figures reveal how good each item is at discriminating test takers of different ability and consequently providing relevant and sufficient information for decision making (i.e. pass/fail decision). As part of the CIA, a distractor analysis will be incorporated to help identify potentially faulty distractors in multiple-choice items. The CIA will be conducted following the guidelines of Bachman (2004) and Brown and Hudson (2002).

Overall, the presented study, as part of a grander validation endeavor, will shed light on various validity aspects of the achievement test and help foster a professional language testing practice within the settings of the research. In addition, the study is a much-needed addition to the language testing field in Vietnamese context since the overwhelming majority of previous validation studies targeted high-stakes rather than low-stakes assessments.

References

Bachman, L. F. (2004). *Statistical analyses for language assessment*. *Cambridge language assessment series*. Cambridge University Press.

Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (2010). *Language assessment in practice. Oxford applied linguistics*. Oxford University Press.
Brown, J. D., & Hudson, T. (2002). *Criterion-Referenced Language Testing*. Cambridge University Press.
Weir, C. J. (2005). *Language testing and validation: An evidence-based approach. Research and practice in applied linguistics*. Palgrave Macmillan.

MULTIMEDIALITÁS AZ IDÉZÉS TÖRTÉNETI PRAGMATIKAI VIZSGÁLATÁBAN

OROSZ ADRIENN

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Nyelvtudományi szekció

orosz.adrienn@yahoo.com

Kulcsszavak: idézés, multimedialitás, pragmatika, kódex, jelentésképzés

A nyelvészeti pragmatika történeti vonalának létjogosultságát és kérdésfeltevéseinek relevanciáját számos nemzetközi és magyar kutatási eredmény támasztja alá (Jucker 2008). A történeti pragmatikai vonatkozású magyarországi kutatások között visszatérő témaként jelenik meg az idézés (l. pl. Csontos 2004, 2013, Csontos-Tátrai 2008, Tátrai-Csontos 2009). Jóllehet a nyelvi közléseket rögzítő írásos források tárgytípusai között meghatározó arányban szerepelnek a középkori kézzel írott könyvek, vagyis a kódexek, az általam ismert nyelvészeti kutatások ezzel kapcsolatban két dologra kevéssé vagy egyáltalán nem térnek ki. Az első, hogy mivel ennek a tárgytípusnak a jellegzetességei eltérnek a nyomtatott könyvek jellegzetességeitől, az idézés esetében szükségessé válik, hogy a metapragmatikai tudatosság és a pragmatikai tudatosság jeleit már az alapkutatásokban is komplex módon, több szinten vizsgáljuk, elkülönítve mind a mű (œuvre), mind a kódex (az egyes megoldások) készítésében részt vevő aktorok felelősségi köreit. A második pedig, ami a jelen előadásom tárgya, a multimedialitás szerepének vizsgálata az idézés során. Az illuminált kódexek ugyanis az írott szövegen kívül képi szöveget is tartalmaznak, és bizonyos kritériumok teljesülése esetén ezek együttes működésének tanulmányozása elengedhetetlen az idézés mintázatának és a vele járó jelentésképzésnek a teljeskörű feltérképezéséhez. Előadásomban a 10–14. századi angliai és ír készítésű, latin nyelvű kódexekből hozok példákat a jelenség bemutatására: meghatározom az idéző kép alaptípusait a kép és az írott szöveg kölcsönhatásai alapján, azonosítom az írott szöveg idézésének metapragmatikai és pragmatikai jelzéseit a képen, és azt is látni fogjuk, alkalmas-e a gyakorlatban a nyelvészeti pragmatika tudományos eszköztára a multimediális idézés leírására. Az előadás felveti a pragmatikai szemléletmód Verschueren (1999), Tátrai (2011), Csontos (2013), Csontos-Tátrai (2008), és Tátrai-Csontos (2009) munkáiban kifejtett értelmezési keretének bővítési lehetőségét is, amelynek tételes igazolására a más (elsősorban francia és flamand) területekről származó latin nyelvű kódexek bevonása is folyamatban van.

Hivatkozott irodalom

Csontos Nóra, Az idézetek jelölésének módja a magyar nyelvű nyomtatványokban (a XVII. század közepétől az idézőjel megjelenéséig) Magyar Nyelvőr 128/2 (2004) 242–256.

Csontos Nóra, A pragmatika mint szemléletmód érvényesítésének lehetősége a történetiségben. Magyar Nyelv 109/2 (2013) 149–157.

Csontos Nóra, Tátrai Szilárd: Az idézés pragmatikai megközelítése (Az idézési módok vizsgálatának lehetőségei a magyar nyelvű írásbeliségben). In: Tolcsvai Nagy Gábor, Ladányi

Mária, szerk., Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXII. Tanulmányok a funkcionális nyelvészet köréből. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2008 59–120.
Andreas H. Jucker, Historical Pragmatics. Language and Linguistics Compass 2/5 (2008) 894–906, DOI: 10.1111/j.1749-818x.2008.00087.x.
Tátrai Szilárd, Bevezetés a pragmatikába. Funkcionális kognitív megközelítés. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 2011.
Tátrai Szilárd, Csontos Nóra, Perspectivization and Modes of Quoting in Hungarian. Acta Linguistica Hungarica 56/4 (2009) 441–468. DOI: 10.1556/aling.56.2009.4.4.
Jef Verschueren, Understanding Pragmatics. London: Edward Arnold, New York: Oxford University Press, 1999.

VOWEL EPENTHESIS IN ALEPPIAN DIALECT: AN AUTOSEGMENTAL ANALYSIS

SHBEEB **FIRAS**

Eötvös Loránd University

Nyelvtudományi szekció

firas.shbeeb@gmail.com

Kulcsszavak: Aleppian Dialect, phonological process, autosegmental analysis, vowel epenthesis, Sonority Hierarchy Principle

Vowel insertion is a significant phonological process that has been seen in a variety of linguistic contexts. Although this process has been well studied in a variety of languages and dialects, relatively little scholarly research has been done on the Aleppian Dialect, a unique urban variety of Arabic spoken by about 2,098,000 people in the city of Aleppo. This study endeavors to address this gap by examining the vowel insertion within 13 particular words as expressed by native speakers of the Aleppian dialect. A number of Aleppian speakers were asked to repeat the target words several times as part of the data collection process. This allowed for a precise examination of the collected data. The research takes a non-linear approach, using the autosegmental framework in particular to examine vowel insertion cases that appear in the data that was gathered. The results provide insight into the unique characteristics of vowel epenthesis in the Aleppian dialect. In singleton CVCC word formations, the dialect specifically shows a tendency for high short vowel /i/ insertion in the final consonant cluster. The absence of the high back vowel /u/ and the short low middle vowel /a/ makes this occurrence intriguing. Interestingly, an unexpected deviation from the Sonority Hierarchy Principle is observed in singleton CVCC word forms, where epenthesis serves to break apart long clusters but not impermissible ones. Furthermore, the research reveals an unusual pattern in the context of clusters extending across word boundaries. Only in cases when the first word ends in an illegal cluster is epenthesis seen. Otherwise, three consonant clusters are formed, regardless of adherence to the Sonority Hierarchy Principle. This pattern, however, does not apply to suffixes that are added to words because, regardless of the Sonority Hierarchy Principle, epenthesis consistently occurs when a suffix begins with a consonant. All things considered, this study provides insightful information about the complex aspects of vowel insertion in the Aleppian dialect, highlighting how it deviates from standard phonological theories and highlighting the dialect's distinctive patterns in a range of linguistic contexts.

Orvos- és Egészségtudományi Szekció / Medicine and Health Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

SYNTHESIS OF STABLE ISOCHROMAN-1-THIOSUGAR HYBRIDS AS NOVEL INHIBITORS OF GLYCOSIDASES AND LECTINS

DR. AHMAD **NAWAR, DR. HOMOLYA** ÁGNES**, DR. KELEMEN** VIKTOR **,**
PROF. BORBÁS ANIKÓ

University of Debrecen

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

nawar.ahmad2019@gmail.com

Kulcsszavak: thioglycosides, cyclization, thiol addition, glycosidase, lectins.

Thioglycosides are hydrolysis- and metabolism-resistant synthetic S-analogs of naturally occurring O-glycosides. These compounds have attracted significant attention as competitive inhibitors of glycosidase and other enzymes associated with various diseases such as diabetes, cancer, and viral or bacterial infections. Additionally, they emerged as lectin inhibitors. Lectins are carbohydrate-binding proteins that play numerous key roles in different biological processes, and by inhibiting them, mitogenic, antiproliferative, antibacterial antifungal, and immunomodulatory effects can be achieved.Interestingly, some sugar-specific lectins show similar or even greater affinity for S-glycosides than for the corresponding O-glycosides.
Notably, the conjugation of thioglycosides with other biologically active structures, e.g. with heterocyclic cores such as isochromans, can result in new hybrid molecules with valuable biological properties. Isochromans are well-recognized heterocyclic compounds having diverse therapeutically related applications in pharmacological practices.
Our research aims to synthesize stable isochroman-thioglycoside conjugates by combining two important methodologies in drug synthesis, which are the oxa-Pictet-Spengler cyclization reaction for the synthesis of vinyl isochroman derivatives, and the subsequent thiol-alkene reaction, the photoinitiated radical addition of 1-thiosugar onto the terminal double bond of the isochromans. Thiol-ene reactions have been performed so far with various 1-thiosugars, including glucose, galactose, mannose, fucose, and maltose. The synthesized glycomimetics could be potential probes for enzyme inhibition studies, mainly as competitive glycosidase inhibitors and lectin inhibitors. Moreover, a new approach to discover new drugs for the treatment of type 2 diabetes if our designed molecules demonstrate SGLT2 inhibitory activity in future biological studies.

Acknowledgment
Project no. TKP2021-EGA-18 has been implemented with the support provided by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary from the National Research, Development, and Innovation Fund, financed under the TKP2021-EGA funding scheme. This research was also supported by the National Research, Development, and Innovation Office of Hungary (K 132870).

NIMODIPINE SATURATION KINETICS IN ACUTE RAT BRAIN SLICE

ALI ZAHRAA, FRANK RITA, KÖRMÖCZI TÍMEA, ILISZ ISTVÁN , DOMOKI FERENC, WEICZNER ROLAND , BARI FERENC , FARKAS ESZTER , BERKECZ RÓBERT

University of Szeged

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

ali.zahraa@365.u-szeged.hu

Kulcsszavak: Nimodipine; rat brain; UHPLC-MS/MS; ischemia; targeted analysis

Nimodipine (**NMD**) is a second-generation 1,4-dihydropyridine, L-type voltage-gated calcium channel blocker, and was approved to manage vasospasm following aneurysmal subarachnoid hemorrhage (SAH). It can prevent delayed cerebral ischemia after SAH and may even suppress the related infarct growth.

In ischemic stroke, an altered cerebral metabolic rate results in a pH change in the affected brain region. Therefore, the penetration of **NMD** might be modulated by the pH of the brain, and this change can be addressed when tissue saturation is characterized. It is important to determine whether **NMD** is taken up effectively by tissue at risk of injury with a pH different from the physiological pH.

Aiming to reveal the direct impact of **NMD** on the nervous tissue at risk of injury and to explore whether tissue saturation with **NMD** is subject to varying pH conditions, we sought to determine the kinetics of brain tissue saturation with **NMD** at different pH in acute rat brain slice preparations, that can be used to model cerebral ischemia.

Reliable quantitation of **NMD** in the brain is challenging because of the complexity and the high phospholipid contents of the brain tissue. Only a limited number of methods are available in the literature to determine **NMD** concentration in the brain, but those require a high amount of brain samples and applied liquid chromatography with spectrophotometric detection mainly. Therefore, we present in this study as the first attempt to determine the pH-dependent pharmacokinetics of **NMD** in acute rat brain slice using a novel, fast, sensitive, and validated targeted ultra-high-performance liquid chromatography-tandem mass spectrometry (UHPLC-MS/MS) method.

The fragmentation behavior of **NMD** was deeply studied, and the ionization efficiency of **NMD** was compared in electrospray ionization (ESI) and the atmospheric pressure chemical ionization conditions. Our analytical method involves a new liquid-liquid extraction procedure using a small amount of brain tissue. The reversed-phase UHPLC separation approach provided efficient separation of **NMD**, resulting in a low ion suppression under targeted scheduled ESI-MS/MS detection. A matrix match external calibration procedure was applied with a stable isotope-labeled internal standard normalization procedure for quantitation.

The sensitive and selective quantitation of **NMD** in brain tissue was accomplished using UHPLC-MS/MS with a total run time of 5 minutes, and the new sample preparation procedure resulted in high recovery (96.9-110.6%) in brain homogenate and negligible matrix effect (-9-12.9%). The pharmacokinetic curve revealed that saturation of brain tissues with **NMD** occurs

within 50 min independently of the applied pH of brain tissue. Moreover, the obtained **NMD** concentrations did not change significantly at three pH values in the time range of 50-60 min. A notable adsorption of lipophilic **NMD** on the lipid-rich brain tissue was also noticed in our experimental *in vitro* model.

These findings may bear significance for targeting **NMD** to ischemic brain tissue, especially since administrating **NMD** with pH-sensitive nanoparticles has already shown a promising approach to drug delivery to ischemic brain tissue in previous research. To the best of our knowledge, this is the first attempt to report pharmacokinetic studies of **NMD** in acute rat brain slice preparations using the UPLC-MS/MS approach.

NKFIA supported this work through National Laboratory of Translational Neuroscience Neurodevelopmental disorders" "Adult nervous system disorders" (RRF-2.3.1-21-2022-00011) and TKP2021-EGA-32.

CANDIDA AURIS ISAVUCONAZOL KEZELÉSRE ADOTT VÁLASZÁNAK VIZSGÁLATA

BALLA NOÉMI

Debreceni Egyetem

Alszekció: Mikrobiológia, biotechnológia

balla.noemi@med.unideb.hu

Kulcsszavak: Candida, Isavuconazol, Transzkriptomika

A nozokomiális fertőzések tekintetében a *Candida* fajoknak vitathatatlan a jelentősége, ugyanis a gombainfekciók vonatkozásában az első, általánosságban véve pedig a kilencedik leggyakoribb okai az egészségügyi ellátáshoz köthető mikrobiális megbetegedéseknek. A leggyakoribb azonosított faj még mindig a *Candida albicans*, azonban az utóbbi években a non-*albicans* fajok prevalenciája is emelkedő tendenciát mutat, ami feltételezhetően az azol fungisztatikus szerek fokozott alkalmazásával és egyéb antropogén hatásokkal hozható összefüggésbe. Mindezeket alátámasztva 2009-ben egy új patogén élesztő került leírásra a klinikumban a *Candida auris*, amely a *Candida* speciesek között egyedülálló módon képes nozokomiális járványokat okozni a különböző kórházi osztályokon. Komoly aggodalomra ad okot, hogy a *C. auris* izolátumok több, mint 90 %-a rezisztens fluconazolra, valamint egyes területeken az amphotericin B-re rezisztens törzsek aránya meghaladja a 30 %-ot, míg az izolátumok közel 4-5 %-a mutat rezisztenciát az echinocandinok ellen, továbbá az izolátumok 40-45 %-a pedig multirezisztens.

Az elmúlt évtizedben egy új, széles spektrumú gombaellenes gyógyszert, az isavuconazolt (ISA) vezettek be a klinikai gyakorlatba, amely kedvezőbb farmakológiai tulajdonságokkal bír, mint az első és második generációs azolok. Az ISA elsősorban invazív aspergillózis és mucormycosis kezelésére engedélyezett, és jelenleg nincs elérhető ajánlás a *Candida* fajok okozta fertőzések terápiájára vonatkozóan.

Így kutatásunkban célul tűztük ki az ISA *in vitro* élettani hatásának vizsgálatát a dél-ázsiai kládba tartozó *C. auris* izolátumok ellen. Az izolátumok ISA iránti érzékenységét a ”Clinical and Laboratory Standards Institute„ által elfogadott M27-A3-as protokoll alapján határoztuk meg, standard mikrodilúciós módszerrel RPMI-1640 tápközegben. Az ISA hatását egy napos biofilmekre 24 órás kezelést követően a metabolikus aktivitásváltozáson alapuló XTT- assay segítségével határoztuk meg. A transzkriptomikai vizsgálatokhoz az ISA rövid távú hatását is nyomon követtük a rázatott kultúrák sejtsűrűség (OD_{640}) és száraztömeg értékeinek meghatározásával.

Eredményeink alapján elmondhatjuk, hogy az 8,0-0,015 mg/l ISA jelentősen gátolta a planktonikus *C. auris* izolátumok növekedését 24 órás ($p < 0,01$-$0,05$), míg rázatott kultúra (140 rpm) esetében már 4 órás kezelést követően ($p < 0,01$-$0,05$). Kiemelném, hogy a planktonikus *C. auris* 10-es izolátum mérsékelten érzékenynek (MIC_{50}=4.0 mg/l), míg a 33-as izolátum érzékenynek (MIC_{50}=0.06 mg/l) bizonyult az ISA kezelésre, azonban nem tapasztaltunk jelentős különbséget a szeszillis izolátumok ISA érzékenységét illetően (MIC_{50}=

2.0 mg/l *vs* MIC_{50}= 2.0 mg/l). A kapott eredményeink alapján a 0,015 mg/l ISA 10-es és 33-as izolátumokra gyakorolt molekuláris biológiai hatását térképeztük fel. Jelenleg az új generációs RNS szekvenálással nyert adatok kiértékelését végezzük, illetve tervezzük az így kapott eredményeket RT-qPCR módszerrel történő alátámasztását.
Reményeink szerint eredményeink egyrészről hozzájárulnak az ISA-lal szemben kialakult csökkent érzékenység felderítéséhez, másrészről segítséget nyújtanak új terápiás célpontok kijelöléséhez, ezzel megalapozva a *C. auris* által okozott fertőzések sikeres kezelését.

ALTERED GLYCOSYLATION PATTERN AS A POTENTIAL BIOMARKER OF CHILDHOOD APPENDICITS

DOJCSÁK DALMA, DR. VÁRADI CSABA

Korszerű Anyagok és Intelligens Technológiák Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központ

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

dalmamat9610@gmail.com

Kulcsszavak: childhood appendicitis, biomarker, N-glycosylation, HPLC, mass spectrometry

Appendicitis is the most common cause of surgical procedure in terms of the acute abdomen. Unfortunately there is still no foolproof test to confirm the diagnosis and there is also no agreement on which treatment should be recommended for initial, uncomplicated acute appendicitis. In general clinical diagnosis of acute appendicitis can be confirmed based on clinical history, physical examination, blood tests and imaging tests, as ultrasound (US), computed tomography (CT), magnetic resonance imaging (MRI). Many analytical researches are aimed at the investigation of glycosylation, i.e. glycan molecules derived from serum proteins, of inflammatory diseases. After analytical separation, the proportion of peaks appearing on the chromatogram may change due to a disease. This change can also be a sign of disease, so glycosylation changes can be potential biomarkers of diseases associated with inflammation. Appendicitis is the inflammation of the appendix located at the junction of the large and small intestines. It is one of the most common causes of acute abdominal pain in both adults and children. An estimated 1-8% of children presenting to the emergency department with abdominal pain are diagnosed with acute appendicitis. One of the obstacles to identifying appendicitis is that its immediate cause is unknown, so there is no way to prevent it. In the case of children, this is further complicated by the fact that the symptoms that occur are more difficult to notice, since children do not communicate them quickly enough. For this reason, in many cases, a child with abdominal pain requires immediate surgical intervention to avoid the possibility of perforation. Making the diagnosis even more difficult is the fact that the abdominal symptoms can also refer to other diseases (e.g. viral abdominal wall inflammation), and its development can also be affected by other co-morbidities, such as soft tissue infection of the thigh. High-throughput quantitative measurement of protein glycosylation is challenging, as glycans lack fluorophore groups and require fluorescent labeling. The attachment of fluorescent tags to each glycan moiety necessitates sample clean-up for reliable quantitation. In this study, we aimed to find new specific biomarkers for childhood appendicitis. Total serum N-glycomas were analysed in 38 control samples and 40 samples with a diagnosis of childhood appendicitis. Our expectation was that if new biomarkers were defined, the diagnosis process would be accelerated. This would both speed up the assessment of the need for surgery and avoid unnecessary and high-risk tests such as CT scans or repeated invasive blood tests.

AZ EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSI IRODÁK GERONTOSZOCIOLÓGIAI JELENTŐSÉGE ÉS ORSZÁGOS LEFEDETTSÉGE MAGYARORSZÁGON

DOMJÁN PÉTER, ANGYAL VIOLA, VINGENDER ISTVÁN

Semmelweis Egyetem

Alszekció: Egészségügyi menedzsment, prevenció // Healthcare Management, Prevention

domjan.peter@phd.semmelweis.hu

Kulcsszavak: gerontoszociológia, koncentráció, egészségprevenció, EFI Iroda, térinformatikai elemzés

Bevezetés

Kutatásunk során 2023. szeptemberében országos lefedettségű kérdőíves felméréssel (N=108; n=44) vizsgáltuk az Egészségfejlesztési Irodák (EFI Irodák) páciens összetételét és a meghirdetett egészségprevenciós programokat. További fontos vizsgálati szempont volt kutatásunkban, hogy a szenior korosztály tekintetében is elemezzük az Irodák térbeli elhelyezkedését. Az EFI Irodák fontos szerepet töltenek be a prevenciós szolgáltatások (táplálkozás, mozgás, mentálhigiéné) biztosításában, amely jelentős tényező az idősek egészségmegőrzésében. Az Irodák földrajzi elhelyezkedése és hozzáférhetősége lényeges paraméter, mert befolyásolja az egyén részvételi hajlandóságát.

Vizsgálati anyag és módszer

A kutatásunk során QGIS 3.34.0 térinformatikai rendszert használtuk az EFI Irodák címadatainak térképezésére (N=108), amely a lakosság egészségfejlesztési szolgáltatásokhoz való hozzáférésének vizsgálatát célozta. A Gini-index, Lorenz-görbe, LQ és az HHI mutatók, valamint az Entropia Index segítségével mértük a szolgáltatások területi eloszlását, amely során alacsony koncentrációt és magas diverzitást azonosítottunk. A népesség és az EFI Irodák száma közötti sztochasztikus összefüggést lineáris regresszióval mértük, valamint az EFI Irodák szolgáltatásait igénybe vevők korösszetételét konfidencia intervallum becsléssel határoztuk meg 5%-os α szinten. Térinformatikai és népesség vizsgálatunk 2022-es adatokon alapult.

Eredmények

A vizsgálati mintából (n=44) kiderült, hogy az Irodák számos egészségfejlesztési programot kínálnak az időseknek. Valamint elemzésünk rámutatott, hogy az EFI Irodák jelentőséggel bírnak az idősek egészségfejlesztésében, amely során kiderült, hogy az Iroda minden második páciense 60 év feletti személy volt. A mért LQ Index értékek alapján elmondható, hogy a főváros és környékén, valamint néhány vármegyében alulreprezentált az EFI Irodák jelenléte. Továbbá regressziós elemzésünk azt mutatta, hogy a lakosságszám növekedése nem minden esetben jelenti az EFI Irodák számának a növekedését.

Következtetések

Kutatásunk eredménye alapján elmondható, hogy Magyarország Egészségfejlesztési Irodahálózata (N=108) alkalmas a teljes és az idős lakosság egészségprevenciós igényének a kiszolgálására. A geokoordináták pontdiagrammal történő vizsgálata a szélességi és hosszúsági fokok alapján széles spektrumú szóródást jelezett és az EFI Irodák térképen történő

elhelyezkedése egy központi csomópontból sugárirányban elhelyezkedő mintázatot alkotott, amely csillagtopológiára utal.

Nem szabad elfelejteni, hogy az EFI Irodák számos prevenciós programot kínálnak a szenior generáció számára, így Magyarországon fontos gerontológiai helyszínnek számítanak. Az alacsony területi koncentráció ellenére újabb Irodák nyitásával az esélyegyenlőséget kell növelni, amely elősegíti az idősek egészségprevencióját.

Kutatásunkat a jövőben további kérdőíves felméréssel kívánjuk kiegészíteni, amely során vizsgálni kívánjuk az idősek egészségmagatartására gyakorolt hatását egészségszociológiai tényezők bevonásával. Az EFI Irodák tevékenységei és az azokhoz való hozzáférés fontos tényező a társadalom és az egészségmegőrzés szempontjából.

EVOLUTION OF PHARMACEUTICAL INNOVATION LIFE SCIENCE ECOSYSTEMS – COMPARATIVE ANALYSIS ACROSS REGIONS

FEHERVARY ANDRAS

Egészségtudományi Tagozat

Alszekció: Egészségügyi menedzsment, prevenció // Healthcare Management, Prevention

andras.fehervary@insead.edu

Kulcsszavak: Keywords: Life sciences ecosystem – open & external innovation - pharmaceutical value chain – R&D Policy- Industrial Policy – Innovation Policy

Background: In setting national priorities, policymakers in many countries seek to build successful life science innovation sectors. An 'ecosystem' approach is often used, accompanied by a mixture of research, innovation, industrial and health policy, often with tension between these objectives. The concept of holism from biology applies well to the life sciences ecosystem. The introduction of Sovaldi and Harvoni, for example, transformed hepatitis C management but had unintended consequences for the financing of some health systems. Other concepts from biology – such as niche differentiation – also apply in life sciences ecosystem design.

Aim: Despite abundant literature on life science sector development and ecosystem thinking, a gap exists regarding comparative assessment of structure and evolution of the pharmaceutical life sciences innovation ecosystem. My research aim is to:

- Assess the development pharmaceutical life science innovation ecosystems from historical perspective, in order to develop an understanding of how ecosystems and 'clusters' evolved both organically and via explicit development strategies
- develop archetype models for pharmaceutical ecosystems that take into account recent developments in research, science and manufacturing (changing pharmaceutical value chain) supported by mixed methods
- explore *how interests can be better aligned*, including between the Triple Helix of government, academia and business but also bringing in new stakeholders, such as civil society and advocacy groups.
- explore the role of policy, including the intersection between research policy, innovation policy, industrial policy, and health policy
- present a decision framework for policy makers about where to seek comparative advantages, and tailor an archetype to their specific needs

Questions Raised:

- What organic development patterns can we determine by exploring several non-life science industries, and evolution of life science sectors in several countries? What was the point of departure and the evolution path, following the pharmaceutical value chain?
- How have innovation life science strategies developed
- What new factors are influencing ecosystem evolution today, including the shift to externally-sourced R&D pipeline innovation?

- Can governments today build a successful ecosystem via a centrally managed "Moonshot" or "Manhattan" type project? If so, where should they focus their efforts?

Results Achieved thus far:

(1) Comprehensive literature review accomplished (to be published Spring 2024)
(2) Case studies for both non-life sciences and country life sciences identified
(3) Mixed-methods methodology developed; questionnaire prepared
(4) Key post-COVID variables identified
(5) Collaborative framework for industry-government-health / academia developed

HHC AZ IGAZSÁGÜGYI ANALITIKA SZEMSZÜGÉBŐL

FORGÓ NIKOLETT**, DR. KÖRMÖCZI** TÍMEA**, DR. SIJA** ÉVA**, DR. WEICZNER** ROLAND**,**
PROF. ILISZ ISTVÁN**, DR. BERKECZ** RÓBERT

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

nikolettforgo83@gmail.com

Kulcsszavak: kábítószer, HHC, folyadékkromatográfia, gázkromatográfia, tömegspektrometria, metabolizmus, fragmentáció

A kender (*Cannabis sativa*, *Cannabis indica*) szárított, megtermékenyítetlen virágzatából készült kannabiszban/marihuánában megtalálható bioaktív terpenoidokat fitokannabinoidoknak nevezzük. Legismertebb képviselői a D^9-tetrahidrokannabinol (**THC**) és a kannabidiol (**CBD**). Napjainkban egyre többet hallunk a hexahidrokannabinolról (**HHC**), amelynek *R* epimerje hasonlóan a D^9-tetrahidrokannabinolhoz (**THC**) pszichoaktív szer. A kender növényben másodlagos metabolitként fordul elő, amelyből extrakcióval dúsítható, illetve félszintetikus módon is előállítható a **CBD**-ből. Szerkezetileg a **THC**-tól egy kettőskötésben különbözik, a **HHC** esetében a kilences és tízes szénatomok között telített kötés található. A szerkezeti hasonlóságból feltételezhető, hogy az emberi szervezetben a **THC**-hoz hasonlóan gyorsan metabolizálódik. Ezért igazságügyi szempontból a **HHC** metabolitjainak mérése vizelet és vérmintákból elengedhetetlen a fogyasztásuk megbízható igazolásához.
Kutatásunk céljai között szerepelt a **HHC** *in silico* és *in vitro* metabolizmusának megismerése, illetve további *in vivo* metabolitok és a **HHC** anyamolekula azonosítása humán vizelet és vérmintákból ultra-nagyhatékonyságú folyadékkromatográfiával kapcsolt nagyfelbontású tandem tömegspektrometriás (UHPLC-MS/HRMS) és gázkromatográfiás tömegspektrometriás (GC-MS) módszerekkel.
Az *in silico* metabolomikai kiértékeléseket OECD QSAR Toolbox és BioTransformer 3.0 szoftverekkel végeztük. A **HHC** human májmikroszómával történő kezelésével keletkező *in vitro* I fázisú metabolitok, illetve a vizelet és vérmintákban lévő *in vivo* metabolitok azonosítását UHPLC-MS/HRMS és GC-MS módszerekkel végeztük.
Az *in silico*, *in vitro* és *in vivo* eredmények alapján elmondható, hogy a **HHC** fő metabolitjai az I. fázisú oxidációs folyamatok során keletkező monohidroxilált és karbonsav származékok. Az UHPLC-MS/HRMS és a GC-MS mérések során tanulmányoztuk a **HHC** és az I. fázisú metabolitjainak fragmentációs folyamatait és meghatároztuk az azonosításukhoz szükséges főbb fragmens ionokat.
A kutatás az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásaival valósult meg a TKP2021-EGA-32 és az RRF-2.3.1-21-2022-00011 (Transzlációs Idegtudományi Nemzeti Laboratórium) számú projekteken keresztül.

FORMULATION AND CHARACTERIZATION OF SOME OXICAMS WITH THE AIM OF PREPARATION ORAL LYOPHILISATE

GAMIEL **ALAA**, **AMBRUS** RITA, **BALLA-BARTOS** CSILLA

University of Szeged

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

alaagamiel1@gmail.com

Kulcsszavak: Oxicam, Physico-chemical properties, Dissolution, Liquisolid, Freeze-drying.

Majority of the newly synthesized drugs are poorly-water soluble; this imposes a challenge for development of oral drug delivery systems. Liquisolid technique represents the solubilization or dispersion of drug in non-volatile solvent then removing the solvent by suitable carrier.
Our work aims to study the feasibility of applying the concepts of Liquisolid technique and freeze-drying to enhance dissolution of lornoxicam and meloxicam (oxicams nonsteroidal anti-inflammatory drugs) in acidic media of the stomach in order to improve drug bioavailability and reduce gastric side effects.
We started our study by investigating the physico-chemical properties of the active pharmaceutical ingredients (APIs): solubility in distilled water and in pH 1.2, and particle size analysis by Malvern Mastersizer. The additives (Tween 80, Polyvinylpyrrolidone (PVP K90), Avicel Ph 102 and sodium bicarbonate) were chosen based on results of our previous work. Freeze-drying was chosen as a drying technique based on our previous study, also. We studied the APIs-additives compatibility using the differential scanning calorimetry (DSC) and Fourier transform infrared spectroscopy (FTIR). The formulated lyophilisate was tested for shape and particle size by LEICA imaging, for drug content, drug particle size, thermal behaviors (using DSC and thermogravimetry (TGA)), the wettability by evaluation of the contact angle and structural analysis by X-ray diffraction pattern (XRDP). Surface morphology imaging by scanning electron microscopy (SEM) was performed. *In-vitro* dissolution rate of products at pH 1.2 was compared to the dissolution rate of the untreated APIs by a pair-wise similarity factor equation (f_2).
Results showed the absence of any interaction between the drug and the used additives. Better dissolution rates were obtained from the lyophilizates, this was supported by the results seen in the structural analysis and surface morphology images.
In conclusion, lyophilisates can be used successfully to improve lornoxicam and meloxicam solubility in gastric medium.
This work was supported by NKFI OTKA K_146148 project.

LEHETSÉGES ÚJ BELSŐ KONTROLL AZ OVÁRIUM TUMOR VIZSGÁLATÁHOZ

GOMBOS GRÉTA, NÉMETH NIKOLETT, DR. PENYIGE ANDRÁS, LUKÁCS JÁNOS, DR. KRASZNAI ZOÁRD, PROF. PÓKA RÓBERT, PROF. NAGY BÁLINT, PROF. BALOGH ISTVÁN, DR. SOLTÉSZ BEÁTA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

gombos.greta@med.unideb.hu

Kulcsszavak: ovárium tumor, belső kontroll, folyadék biopszia, mikroRNS, szabad nukleinsav

Bevezetés:
Az ovárium tumor világszerte vezető haláloknak számít. A tumor jelenlétére sokszor csak előrehaladott stádiumban derül fény. A diagnózis felállítása elsősorban szövettani vizsgálatokkal történik, mely rendkívül invazív módszer. A vérkeringésből kimutatható szabad nukleinsavak az elmúlt évtizedek egyik fő kutatási célpontjai. Napjainkban továbbra is problémát jelent a megbízható belső kontrollok kiválasztása és a kapott eredmények megfelelő interpretálása. A különböző tumor típusoknál kiemelkedően fontos olyan belső kontroll használata, amely stabil és a lehető legalacsonyabb expressziót mutatja az adott tumor típus esetén. Ezen projektünk keretén belül a célkitűzésünk az volt, hogy olyan megbízható stabil belső kontrollt találjunk, amely alkalmas a legtöbbször előforduló nőgyógyászati tumor a savós ("szerózus") ovárium tumor vizsgálatának megbízhatóbb kiértékeléséhez.
Módszerek:
Különböző FIGO (The International Federation of Gynecology and Obstetrics) stádium besorolású savós ovárium tumoros plazma mintákat gyűjtöttünk össze, RNS-t izoláltunk, majd microarray vizsgálat segítségével megmértük a különböző mikroRNS-ek expressziós szintjét, köztük a hsa-miR-93-5p, hsa-miR-103-3p, valamint a hsa-miR-4463 mikroRNS-ket vettük figyelembe. A kapott microarray eredményeket quantile normalizálással értékeltük ki. Reverz transzkripciót követően, qRT-PCR segítségével is megmértük az expressziós szintjüket, expressziós stabilitásukat és mintázatukat.
Eredmények:
A tanulmányunk során bioinformatikai, microarray és qRT-PCR technikákat alkalmaztunk, hogy analizáljuk és validáljuk a vizsgálni kívánt mikroRNS-ek expressziós szintjét. A microarray analízis során a hsa-miR-93-5p és a hsa-miR-103-3p magas expressziót mutattak, ellenben a hsa-miR-4463 nem mutatott emelkedett expressziót a betegcsoportban a kontrollhoz képest és stabilabbnak mutatkozott a plazma minták esetében, valamint a qRT-PCR segítségével mért eredményeink is ezt támasztják alá.
Konklúzió:
Hazánkban és külföldön is a nőgyógyászati tumorok esetén gyakran a hsa-miR-93-5p és a hsa-miR-103-3p mikroRNS-ket használják, mint humán mikroRNS belső kontroll. Eredményeink

alapján azonban elmondható, hogy a hsa-miR-93-5p és a hsa-miR-103-3p használata, mint belső kontroll nem a legideálisabb azok magas expressziója miatt savós ovárium tumor vizsgálatakor. Azonban a hsa-miR-4463, amely használata nem terjedt még el a kutató laboratóriumokban valósabb, megbízhatóbb és stabilabb eredményeket adhat a közeljövőben. A közeljövőben megerősítő vizsgálatokkal igyekszünk a hsa-miR-4463 több mintán történő vizsgálatával és validálásával igazolni a jelenlegi kutatási eredményeinket.

MAGRECEPTOROK TERMELTETÉSE ÉS TISZTÍTÁSA KÖLCSÖNHATÁSAIK KVANTITATÍV MIKROSZKÓPOS TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

HAGYMÁSI-SZABÓ ZSÓFIA[1,2], RÓZSA JÁNOS[1], DR. HEGEDÜS ÉVA[1], DR. TÓTH FERENC[2], DR. KÁDAS JÁNOS[2], DR. VÁMOSI GYÖRGY[1]

[1] Debreceni Egyetem
[2] UD-GenoMed Medical Genomic Technologies Kft.

Alszekció: Mikrobiológia, biotechnológia

szabo.zsofia@med.unideb.hu

Kulcsszavak: fehérjetermelés, fehérjetisztítás, magreceptor, molekuláris klónozás, mikroszkópos technikák

Bevezetés: A nukleáris receptorok olyan transzkripciós faktorok, amelyek ligandfüggő módon szabályozzák célgénjeik kifejeződését. Fontosságukat az orvostudományban kiemeli az a tény, hogy a gyógyszerhatóanyagok mintegy 10%-a nukleáris receptorokon hat, mivel defektusaik sokféle betegség okozói. A magreceptorok közötti kölcsönhatások tanulmányozásával szeretnénk mélyebb ismereteket szerezni róluk, mely ismereteket később esetleges gyógyszerhatóanyag teszteléshez használhatunk fel. Ehhez tiszta receptor fehérjékre van szükség, amelyek lehetővé teszik a receptor dimerizáció és kofaktor- vagy DNS-kötés mértékének in vitro titrálással történő számszerűsítését.
Cél: Kutatásunk célja a nukleáris receptorok kölcsönhatásainak számszerűsítése fluoreszcens fehérjével jelölt nukleáris receptorfehérjék felhasználásával és fluoreszcens mikroszkópiás titrálással, mikrofluidikai kamra segítségével.
Eredmények és további tervek: A molekuláris klónozással előállított pHis6-HaloTag-GFP-RAR plazmidot „Single-step" KRX kompetens *E. coli* sejtekbe vittük be. Ez az általánosan használt *E. coli* sejtvonalakhoz képest jelentősen nagyobb GFP-RAR fehérje-hozamot eredményezett. A rekombináns fehérjéket Ni-kelát affinitás kromatográfiával, fordított affinitás kromatográfiával és gélszeparálással tisztítottuk. A tisztított frakciókat fehérje gélelektroforézissel és Western blot analízissel vizsgáltuk. A pHaloTag-mScarlet3-RXR-His6-Signal plazmidot a Freestyle Max reagenssel történő klónozás után CHO-DG44 emlős sejtekbe transzfektáltuk. A metotrexáttal történő 7 napos termelés után az összegyűjtött felülúszóból szintén Ni-kelát affinitástisztítást végeztünk. A tisztított frakciókat SDS-PAGE és Western blot analízissel vizsgáltuk.
A „Single-step" KRX kompetens sejtek megnövekedett mennyiségű, megfelelő méretű fehérjét termeltek, ami lehetővé tette a további tisztítási lépéseket. A Ni-kelát affinitás kromatográfia tisztább fehérjét eredményezett, de jelentős mennyiségű - valószínűleg - csonka fehérje maradt, ezért egy újabb tisztítási lépésekre volt szükség ezen szennyeződések eltávolítására, melyek sikeresek voltak. Eddigi vizsgálataink alapján sikerült nagy tisztaságú GFP-vel jelölt retinsav receptor fehérjét előállítani. A tisztított fehérjével megkezdtük a fluoreszcens mikroszkópos mérések beállítását és a fehérje funkcionális vizsgálatát.

A HaloTag-mScarlet3-RXR-His6 termelő CHO-DG44 sejtek életképessége és fehérjehozama is megnövekedett. A sejtek felülúszójából végzett Ni-kelát affinitáskromatográfiás elválasztással próbáltuk elérni a célfehérje szennyeződésmentes állapotát, azonban a fehérje mennyisége a gyűjtött felülúszóhoz mérten eddig kevésnek bizonyult további elválasztás elvégzéséhez. Az mScarlet3-RXR fehérjét sikeresen termeltettük CHO-DG44 emlős sejtvonalban, míg a GFP-RAR-t „Single-step" KRX *E. coli* sejtekben állítottuk elő. A GFP jelölt RAR fehérje megfelelő mennyiségben és tisztaságban áll rendelkezésre a funkcionális kísérletek elvégzéséhez. Ahhoz azonban, hogy a GFP-RAR után az mScarlet3-RXR receptor is megfelelő mennyiségű és tisztaságú legyen, a kódoló szekvenciák újratervezésére volt szükség. Jelenleg dolgozunk a bakteriális vektorba történő újraklónozáson.

KOMPETITÍV IN-HOST ASSAY FEJLESZTÉSE A SACCHAROMYCES 'BOULARDII' PROBIOTIKUS ÉLESZTŐ VIRULENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATÁRA

HARMATH ANDREA

Általános Orvostudományi Kar, Orvosi Mikrobiológiai Intézet

Alszekció: Mikrobiológia, biotechnológia

harmath198@gmail.com

Kulcsszavak: Saccharomyces 'boulardii', probiotikum, fluoreszcens, transzpozon, CRISPR

A Saccharomyces 'boulardii' egy, a Saccharomyces nemzetségbe tartozó, probiotikus hatású élesztő, melynek felfedezése Henri Boulard francia tudós nevéhez köthető. Az élesztőt trópusi gyümölcsök felszínéről (licsi, mangosztán) izolálta miután megfigyelte, hogy az őslakosok a gyümölcsök héját fogyasztják, a kolera tüneteinek megelőzése céljából. A probiotikus élesztőt, mely a Saccharomyces cerevisiae egyik altípusa, a bél egészséges működéséhez, valamint hasmenéses megbetegedések megelőzéséhez és kezeléséhez használják.
Napjainkban már genetikailag módosított élesztő probiotikum törzsek is létrehozhatóak, és már vannak is erre példák szabadalom formájában. Ilyen egy, a jelen munkánk alapját képző szabadalom is, mely a transzpozonok ill. azok végálló ismétlődéseinek jelenlétét használta ki, és ennek segítségével tudtak sikeres genetikai módosítást végrehajtani. Az ehhez hasonló munkák következtében elképzelhető, hogy a közeljövőben egyre több, úgynevezett designer probiotikum jelenik meg a piacon, amelyek hasznosak a különböző megbetegedések esetén, valamint alkalmazhatóak akár a diagnosztikában is.
A munkám célja egy olyan S. 'boulardii' törzs tervezése volt, amely konstitutívan termel egy szabad szemmel is látható színezettséget okozó, fluoreszcens színmarker proteint (mRFP). Az élesztőre optimalizált, plazmidon kódolt mRFP gént már transzformálták C. albicans-ba, mely eredményeképpen a telepek rózsaszínűvé váltak. A munka során a CRISPR/Cas9 rendszer segítségével terveztük integrálni a mRFP-t kódoló ORF-t a probiotikus élesztő genomjába. A Cas9 enzim komplexet képez a guide RNS-el, mely így specifikus kettős száltörést indukál a probiotikus élesztő Ty1 transzpozonjának δ-szekvenciáiban, majd homológ rekombinációval az mRFP gént kódoló repair DNS beépül a genom ezen szakaszaiba. Az így kapott törzs kontrollként való alkalmazása lehetővé teszi majd más, markert nem termelő élesztő törzsek és izolátumok relatív növekedésének meghatározását (kompetitív assay-ben), így ezt a fejlesztett törzset később alapkutatásban, és akár diagnosztikában is lehet alkalmazni.
Először megvizsgáltuk az izolátumaink transzpozonkészletét, melynek eredményeképpen kiderült, hogy mind a nyolc izolátumban hasonló kópiában fordultak elő az egyes transzpozonok, a Ty2/5 transzpozonok több kópiában fordultak elő, a Ty1/3/4 transzpozonok nagyrészt hiányoztak. Ezt követően megterveztük a gRNS-eket, amelyek a Cas9 enzimmel komplexet képeznek, specifikus DNS kettős száltörést eredményezve a genomban található δ-szekvenciákban. Ezeket a gRNS-eket a genomban leggyakrabban előforduló δ-szekvencia részletre terveztük. Golden Gate reakciók révén összeállítottunk egy olyan plazmidot, amely

kódolja a Cas9 enzimet, a nourseothricin markergént, valamint a gRNS-t. Ezen felül Oxford Nanopore szekvenálást is végeztünk, így megtudtuk az mRFP-t kódoló plazmid teljes szekvenciáját, aminek köszönhetően meg tudtuk tervezni a megfelelő primereket. A tervezett primerekkel történő mRFP kazetta amplifikálást két lépésben gradiens PCR-rel végeztük el. További munkáink közé tartozik az mRFP kazetta integrálása a Cas9/Markergén/gRNS kódoló plazmid segítségével a S. ’boulardii’ genomjába.

DESIGNING AND OPTIMIZATION OF BUCCAL FILMS FOR ADMINISTRATION OF LIDOCAINE HYDROCHLORIDE

HASSAN **ALHARITH A. A., DR. KRISTÓ** KATALIN, **DR.** IBRAHIM **YOUSIF H-E. Y., IFJ. REGDON** GÉZA, **SOVÁNY** TAMÁS

University of Szeged

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

alharith.hassan@szte.hu

Kulcsszavak: Chitosan, Design space, Lidocaine hydrochloride, Mucoadhesive buccal films, Quality by Design

Mucoadhesive buccal films offer a promising way for either systemic or local drug delivery in the field of developing oromucosal formulations. Buccal films could be prepared by a variety of methods but the film casting technique is the most widely used one. The present work aimed at the systematical fabrication and optimization of mucoadhesive buccal films for delivery of the local anaesthetic drug lidocaine hydrochloride. The development process was guided by the quality by design (QbD) principles and based on the design of the experiment approach. Risk assessment (RA), as one of the QbD tools, was applied to identify and rank different factors influencing the characteristics of buccal films prepared by the film casting method. Seven factors were revealed as important including chitosan (CH) grade and concentration, citric acid (CA) concentration, plasticizer type and concentration, amount of the casted solution and drying conditions, and their effects on the breaking hardness (BH) and mucoadhesivity (MA), which were investigated using three independent designs of experiments. CH concentration was the most influential factor affecting critical quality attributes of the film and its medium molecular weight grade was the preferred choice in the optimized formula with 0.364 g/cm^2 being the suitable amount of the casted solution. The preferred plasticizer was glycerol at a concentration of 35% (w/w). The optimum drying conditions were determined in a form of a design space. Lidocaine hydrochloride mucoadhesive buccal film was formulated based on the design space of the optimum formulation. The loading of the drug resulted in films with a higher BH and lower MA compared to the drug-free films. A uniform drug distribution, an immediate release profile and slightly slow but appropriate permeability were achieved. It was concluded that the rational application of QbD principles and the DoE approach facilitated the preparation of buccal films to administer lidocaine hydrochloride.

MW ÉS STL POLYOMAVÍRUSOK VIZSGÁLATA

JELES KRISZTINA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Mikrobiológia, biotechnológia

jeleskrisztina1@gmail.com

Kulcsszavak: Polyomavírus, szeroprevalencia, DNS prevalencia, ELISA, PCR

Az MW és STL polyomavírusokat (MWPyV és STLPyV) humán székletmintákból írták le új vírusgenomokként 2012-ben és 2013-ban. Bár több csoport is végzett már kutatásokat, nem ismert a vírusok terjedési módja, a behatolási kapuk, a célsejtek, ahogy az sem, okoznak-e betegséget, ha igen, kikben és mit. Az eddig közölt szeroprevalencia adatok az MWPyV esetében ellentmondóak, mivel a publikált populációs átfertőzöttségi ráták 42% és 99% köztiek. Az elérhető szeroprevalencia adatok alapján az STLPyV széles körben elterjedt, bár az adatok ezzel a vírussal kapcsolatban sem egységesek.

Munkánk egyik célja volt e két humán polyomavírus szeroprevalenciájának vizsgálata különböző életkorcsoportokban. Ehhez indirekt ELISA módszert fejlesztettünk ki, amellyel humán szérummintákban a polyomavírusok elleni IgG ellenanyagok jelenlétét tudjuk vizsgálni. A szükséges virális antigéneket bakteriális fehérje expressziós rendszerben állítottuk elő. Munkánk másik részében a vírusok lehetséges légúti terjedését tanulmányoztuk. SARS-CoV-2 RNS pozitív és negatív naospharyngeális mintákban real-time PCR módszerrel detektáltuk az MWPyV és STLPyV DNS jelenlétét. A polyomavírus pozitív mintákból a vírusok nem-kódoló, kontroll régióit szekvenáltuk.

A két polyomavírus elleni ellenanyagok jelenlétét vírusonként 618 - 618 szérum mintában vizsgáltuk. A vizsgált csoportban 235 gyermeket és 383 felnőttet vontunk be, életkoruk 0,8–90 év. A szeroreaktivitást és szeropozitivitást az alábbi korcsoportokban elemeztük: <6, 6–10, 10–14, 14–21, 21–40, 40–60 és >60 év.

A STLPyV esetében már a 6 évnél fiatalabbaknál is közel 60% volt az átfertőzöttek aránya, ami a felnőttek körében életkorral nőtt, a legmagasabb, 83,1%-os értéket mutatva a 60 év felettiekben. A MWPyV szeropozitivitás a <6 évesnél fiatalabbak körében mindössze 10%. Az átfertőzöttség az életkorral növekvőnek bizonyult, viszont a fertőzésen átesettek aránya a felnőttek körében is csak 54%.

DNS prevaleciát összesen 1130 nasopharyngeális mintában vizsgáltunk, amelyek fele SARS-CoV-2 RNS pozitív, fele negatív légúti minta. Mindkét csoportban 180–180 gyermek és 385–385 felnőtt mintáját tanulmányoztuk. Az MWPyV prevalencia 4,9%-nak bizonyult, míg az STLPyV 1,5%-nak. Mindkét vírus esteében szignifikánsan nagyobb arányban mutattuk ki a vírust a gyermekek mintáiban, illetve a SARS-CoV-2 RNS negatív mintákban. A vírusok nem-kódoló kontroll régióinak szekvenálásával ismert és új nukleotid eltéréseket is detektáltunk. Eredményeink alapján az MWPyV és STLPyV vírusok is nagymértékben elterjedtek a populációban, és mindkét vírus akár légúti módon is terjedhet.

A munka támogatói: Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (FK18, FK128533). A TKP2021-EGA-19 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a TKP2021-EGA pályázati program finanszírozásában valósult meg. A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-4-I-DE-178 Kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

DETAILED INVESTIGATION OF THE INTERACTIONS OF THE GADD34 (GROWTH ARREST AND DNA DAMAGE [GADD]-INDUCIBLE34) PROTEIN

KÁLMÁN ESZTER[1], **DR. KAPUY** ORSOLYA[1], VAKHTANGISHVILI **MARIAM**[1], **SZILÁRD** NIKOLETT[1], **DR. PETTKÓ-SZANDTNER** ALADÁR[2], **DR. GYÖNGYÖSI** NORBERT[1]

[1] Semmelweis University
[2] Laboratory of Proteomics Research, Biological Research Centre, Szeged, Hungary,

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

sztiki97@gmail.com

Kulcsszavak: Protein phosphatase 1 (PP1), GADD34 (growth arrest and DNA damage [GADD]-inducible34) protein, cell cycle, apoptosis, neurodegenerative disease, ER stress

Protein phosphatase 1 (PP1) is one of the major serine-threonine phosphatases in eucaryotic cells. PP1 has about two hundred regulatory subunites providing specificity to the holoenzyme towards its substrates. PP1 is an important phosphatase in eukaryotic cells and plays a role for example in the control of cell cycle, glycogen metabolism, and endoplasmic reticulum (ER) stress. Among regulatory subunits, GADD34 is of great interest due to its important role in the regulation of translation via dephosphorylation of the eucaryotic initiation factor 2α which is a key reaction for translational recovery in cells. Moreover, guanabenz, an approved anti-hypertension drug inhibiting GADD34 has benefitial effects on neurodegenerative diseases as well beside its cardiovascular effects via adrenergic receptors.
We aimed to investigate the interactome of the GADD34 protein under different ER stress conditions. We performed the so-called proximity-dependent biotin labeling method using GADD34-TURBO chimera proteins. The method is based on a mutant prokaryotic biotin ligase (TURBO) fused to the protein of interest that can label potential interaction partners in molecular proximity in vivo. Biotinylation allows us to purify and identify the potential interactome by mass spectrometry (MS). This method is suitable to show even transient and weak interactions. We generated stable clones from adherent human embryonic kidney cells (adHEK) expressing chimeric constructs containing either the wild type protein or a deletion mutant of GADD34 lacking an evolutionary conserved region (amino acids 578-617), both fused to the coding sequence of TURBO protein. We compared interactome of wt GADD34-TURBO to that of the deletion mutant both under control and ER stress condition, i.e after treatment with the SERCA-inhibitor thapsigargin, or mTOR-inhibitor rapamycin. In addition, we performed co-immunopreciptation studies with both chimeras followed by MS, to valiadate our results at least partially, for proteins interacting strongly with GADD34.
We found a high number of new interaction partners in known functions of the GADD34 protein, e.g. in the regulation of translation and ER stress-response, and cell cycle. We showed that several dozens of proteins responded in different manner to ER stressor treatments in case of the mutant chimera compared to the wt chimera expressing cells. By Gene Ontology analysis perfomed on our datasets, we determined new different cellular function, pathways and diseases in which GADD34 might play a role. New interactors of GADD34 playing role in

neurodegenerative diseases migh help clarifying the mechanism of action of guanabenz in such diseases. In addition, based on our data we are able to propose new, possible indications for the approved drug, guanbenz, beside opening new perspectives for drug research focusing on GADD34 inhibition. Our data might also help better understanding of many cellular functions, including the regulation of the cell-cycle, metabolism, autophagy and apoptosis.

This project was founded by OTKA NKFI-1 FK 132474.

A CANDIDA AURIS ÉS A CANDIDA ALBICANS FIZIOLÓGIAI ÉS TRANSZKRIPTOMIKAI ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE AZ EXOGÉN HOMOSZERIN- LAKTON KEZELÉST KÖVETŐEN

KOVÁCS FRUZSINA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Mikrobiológia, biotechnológia

kovacs.fruzsina18@med.unideb.hu

Kulcsszavak: Candida, albicans, auris, HSL

Háttér : A *Candida* fajok és a *Pseudomonas aeruginosa* közötti kölcsönhatás gyakran megfigyelhető a klinikai gyakorlatban. A 3-oxo-C12 homoszerin-lakton (3OC12HSL) egy a *P. aeruginosa* által termelt quorum-sensing molekula, amelynek hatása a különböző *Candida* fajok esetében nem teljesen ismert. Ezért összehasonlító módon megvizsgáltuk a 3OC12HSL hatását a *C. albicans* és *C. auris* virulenciára, biofilm képződésére és transzkriptumára.
Módszerek: A 3OC12HSL által kiváltott molekuláris események feltárására teljes transzkriptum szekvenálás (RNS-Seq) alkalmazásával genom-szerte transzkriptum profilalkotást végeztünk *C. albicans*és *C. auris* tenyészetekkel 100 µM és 200 µM 3OC12HSL expozíciót követően. A 3OC12HSL hatását planktoni és szeszilis sejtek növekedéssel kapcsolatos kísérletekben vizsgáltuk 100 és 200 µM 3OC12HSL koncentrációnál. Mindemellett immunkompromittált szisztémás egérmodellt használtunk a 3OC12HSL *C. albicans* és *C. auris* virulenciára gyakorolt hatásának értékelésére.
Eredmények : A 3OC12HSL expozíció – az alkalmazott koncentrációktól függetlenül – 44 (azaz: sejt-sejt adhézió szabályozása, arginin metabolikus folyamat) és 76 (azaz mitotikus sejtciklus, kromoszóma lokalizáció, mikrotubulus alapú folyamat) gént eredményezett legalább 1,5-szeres a C. albicans transzkripciójának növekedése vagy csökkenése , míg 45 (azaz: zsírsavkatabolikus folyamat, peroxiszóma) és 25 génnél legalább 1,5-szeres növekedést vagy csökkenést figyeltünk meg a *C. auris*transzkripciójában. A növekedéses kísérletek során a 3OC12HSL expozicíót követő 2 órán belül szignifikánsan gátolta C. auris növekedését, de *C. albicans* esetében csak a 200 µM-os kezelés volt hatásos. Az adhéziót és a biofilm képződést a 100 és 200 µM-os 3OC12HSL szignifikánsan gátolta *C. albicans-ban*, míg a *C. auris-ban* csak a 100 µM expozíció volt jelentős negatív hatással a biofilm képződésére. A 3OC12HSL kezelés statisztikailag összehasonlítható gombaterhelést eredményezett az egerek veséjében a kezeletlen kontrollokhoz képest *C. albicans* esetében, míg a 200 µM-nál alacsonyabb koncentrációk szignifikáns gombaterhelés-csökkenést okoztak a C. aurisnál a kontrollhoz képest.
Következtetések : A *C. albicans / C. auris* és a *P. aeruginosa* által termelt 3OC12HSL közötti eltérő kölcsönhatás releváns klinikai hatással bírhat. A 3OC12HSL azon képessége, hogy megváltoztat bizonyos *C. albicans / C. auris-szal* kapcsolatos tulajdonságokat (pl.: virulencia,

adhézió, biofilmképző képesség), hasznos eszközök lehetnek alternatív gombaellenes stratégiák kidolgozására és a gomba-bakteriális patogén kölcsönhatások megértésére.

UDCA HATÁSAINAK A VIZSGÁLATA HASNYÁLMIRIGY ADENOKARCINÓMA MODELLBEN

KOVÁCS PATRIK

Debreceni Egyetem

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

kovacs.patrik@med.unideb.hu

Kulcsszavak: Humán mikrobiom; Hasnyálmirigy adenokarcinóma; Ursodezoxikólsav;

A fejlett nyugati országokban az egyik legjellemzőbb daganatos megbetegedés a hasnyálmirigy malignus elváltozása. A hasnyálmirigy daganatok 95%-át a mirigyhám eredetű adenokarcinóma típusú daganatok teszik ki. A betegség megállapítása jellemzően csak akkor történik meg amikor az már előrehaladott stádiumban van, emiatt a diagnosztizált betegek öt éves túlélési aránya kevesebb mint 5%.
A humán mikrobiom az emberi szervezetben élő mikroorganizmusok összessége. A mikrobiom összetételében bekövetkező változás szív- és érrendszeri betegségek, valamint tumoros elváltozások kialakulásával hozható összefüggésbe. A bélbaktériumok számos metabolitot termelnek, melyek nemcsak lokálisan, hanem a keringésbe jutva távoli célpontokon, így a daganatsejteken is képesek hatást kifejteni. Vizsgálataink során egy ilyen bakteriális metabolit, az ursodezoxikólsav (UDCA) hatásait vizsgáltuk Capan-2 humán hasnyálmirigy adenokarcinóma sejteken.
Kísérleteink során kimutattuk, hogy az UDCA a normál szérum referencia koncentráció tartományban, 48 órás kezelést követően csökkentette a Capan-2 sejtek proliferációs képességét. Munkánk során vizsgáltuk, hogy az UDCA képes-e befolyásolni a sejtek redox állapotát. Azt találtuk, hogy UDCA hatására csökkent az Nrf-2 antioxidáns fehérje expressziója, míg az iNOS prooxidáns fehérje és a nitrotirozin emelkedést mutatott. UDCA kezelést követően a Capan-2 sejtekben emelkedett a 4HNE fehérje adduktumok szintje is, ami egy emelkedett lipidperoxidációra utal. Az epitheliális-mezenchimális tranzíció (EMT) vizsgálata során megfigyeltük, hogy a mezenchimális morfológiára jellemző β-catenin, Snail és Slug gének expressziója csökkent, míg ezzel párhuzamosan az epiteliális ZO-1 fehérje expressziója nőtt az UDCA kezelést követően. Az UDCA csökkentette a sejtek inváziós képességét is. UDCA hatására csökkent a CD24, a CD44 és ALDH fehérjék expressziója, és csökkent az ALDH pozitív sejtek aránya is, ami arra utal, hogy az UDCA csökkenti az őssejtszerűséget ezekben a sejtekben. Seahorse analízis során kimutattuk, hogy az UDCA emelte a mitokondriális oxidatív foszforilációt a hasnyálmirigy adenokarcinóma sejtekben.
Ezen eredmények arra utalnak, hogy az UDCA antineoplasztikus hatásokat fejti ki a hasnyálmirigy adenokarcinóma sejtekben.

THE PROTECTIVE EFFECT OF PACAP38 IN TYPE 2 DIABETIC RETINAL DISEASE

IFJ. LI LINA, IFJ. PATKO EVELIN, IFJ. VARGA ANDRAS , IFJ. DENES DIANA, IFJ. MOLITOR DOROTTYA, IFJ. SZABO EDINA, IFJ. MERESZ BALAZS, PROF. REGLODI DORA, DR. VACZY ALEXANDRA, DR. ATLASZ TAMAS

University of Pecs

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

linali1124259963@gmail.com

Kulcsszavak: Type 2 diabetes, diabetic retinopathy, microvascular alternation, Electroretinography, optical coherence tomography

The continuously growing diabetes population has caused a major concern with type 2 diabetic retinal disease (T2DRD), which is a leading cause of permanent blindness, however the underlying pathophysiological mechanism of T2DRD has not been fully understood yet. Pituitary adenylate cyclase activating polypeptide (PACAP) was first isolated from ovine hypothalamus based on its stimulating effect on the adenylate cyclase enzyme in anterior pituitary cells. PACAP38 (PACAP with 38 amino acids) activates anti-apoptotic pathways, inhibits pro-apoptotic signaling pathways, and creates an anti-inflammatory environment in the retina. The aim of the present study was to test the possible retinoprotective effect of topical administration of PACAP38 in type 2 diabetic animal model induced by high fat diet and the intraperitoneally injected low-dose streptozotocin (STZ).

Methods: Wistar rats were divided into 4 groups: control, control+PACAP38, diabetes and diabetes+PACAP38 groups randomly. Type 2 diabetes was induced with the combination of STZ (30mg/kg) and high-fat diet. All rats were treated topically two times a day for 4 months: control+PACAP38 and diabetes+PACAP38 groups were applied with PACAP38 eye drops
(1ug/ drop), while the control group and diabetes group were administered with vehicles (artificial tears). Diabetes model was validated by a fasting oral glucose tolerance test (OGTT) and C-peptide ELISA test. Animals have been checked during the whole experiment to monitor the progression of the disease. Electroretinography (ERG), optical coherence tomography (OCT), post-mortem immunohistochemistry staining, and vessel analysis were measured in the retina samples.

Results: OGTT, C-peptide ELISA test, and the investigation of blood parameters proved the development of type 2 diabetes. Significant differences could be detected in visual function between the two diabetic groups at 16 weeks (in the case of a-wave, b-wave and OP amplitudes), where the diabetes PACAP38-treated group was similar to the control ones. OCT measurements correlated with ERG data where the total retinal thickness was preserved in the diabetes+PACAP38 group. The retinal microvascular structure and the ganglion cell number were also protected by PACAP38 in the retina.

Conclusions: Topically administered PACAP38 has displayed its potent neuroprotective effect against type 2 diabetic retinal disease, therefore it could be a promising therapeutic approach for the treatment of T2DRD.

POTENTIAL NEW TREATMENT TARGET IN BACTERIAL KERATITIS

MÉRÉSZ BALÁZS, **BOSNYÁK** INEZ, **MOLITOR** DOROTTYA, **DR. KOCSIS** BÉLA, **DR. FARKAS** KORNÉLIA, **PROF. REGLŐDI** DÓRA, **DR. ATLASZ** TAMÁS, **DR. VÁCZY** ALEXANDRA

PACAP kutatócsoport

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

mereszbalazs@gmail.com

Kulcsszavak: Keratitis, Lipopolysaccharide, PACAP, OCT, Cornea

Introduction: Bacterial keratitis is an infection of the corneal tissue caused by various bacterial species. Etiology and pathogenesis are influenced by diverse factors. One of the most common factors is contact lens wear. Other predisposing factors include different eye injuries, previous ocular surgery, corneal edema, and drug induced effects with corticosteroids. Despite the progress made in diagnosis and treatment keratitis is still responsible for the most sight-threatening lesion. Pituitary adenylate cyclase-activating polypeptide (PACAP) is a neuropeptide found in the central nervous system and peripheral organs, known for its neuroprotective and anti-inflammatory effects, which are mainly mediated through PAC1 receptor. The aim of our research is to investigate the protective role of the PAC1 receptor in endotoxin-induced keratitis model in mice.
Methods: In our study, we induced bacterial keratitis in a CD1-IGS mouse strain by intraperitoneal injection of lipopolysacharide (LPS). To investigate the role of PAC1 receptor, half of the animals were treated intravitreally with PAC1 receptor antagonist, maxadilan. 24 hours after injection, optical coherence tomography (OCT) was used to assess inflammation and treatment-induced changes in the anterior segment of the eye. Routine histological examinations were performed to confirm OCT results. To map inflammatory pathways, we determined the expression of 40 cytokines in the different groups. Five weeks after the LPS administration, a four-step scoring system known from the literature was used to determine the degree of keratitis.
Results: Based on OCT and post-mortem histology results, we found a significant increase in central corneal thickness 24 hours after LPS indejction, which was attenuated by maxadilan treatment. Cytokine assays showed that maxadilan inhibited the activation of inflammatory pathways. Five weeks after maxadilan injection grading score showed less severe keratitis in the group receving LPS and treated with maxadilan compared to the group receving endotoxin alone.
Conclusion: Our results suggest that targeting the PAC1 receptor could be a promising therapeutic approach for the treatment of bacterial keratitis.
Future plans: Investigation of a noninvasive treatment mediatey by the PAC-1 receptor in an animal model of endotoxin induced keratitis. Examination of treatment-induced changes using anterior segment OCT, immunohistochemistry and molecular biology methods.

NEGATIVE EFFECTS OF MATERNAL SMOKING ON RETINOPATHY OF PREMATURITY

MOLITOR DOROTTYA, **DR. VÁCZY** ALEXANDRA, **DR. SZABÓ** EDINA, **PATKÓ** EVELIN, **MÉRÉSZ** BALÁZS, **PROF. REGLŐDI** DÓRA, **DR. ATLASZ** TAMÁS

University of Pécs

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

molittty@gmail.com

Kulcsszavak: retinopathy, prematurity, smoking, neovascularization, vasoobliteration

Introduction: Premature birth can be associated with a series of disorders affecting the quality of future life. One of these conditions is a neurovascular disease of the retina, which is called retinopathy of prematurity (ROP). The oxygen-induced retinopathy (OIR) is a well-established model of ROP characterized by vessel abnormalities such as vasoobliteration and neovascularization. It is known that there are several factors which can result premature birth, such as smoking during pregnancy. Our aim of this study was to examine the vulnerabilities of maternal smoking on OIR with immunohistochemical and molecular biological methods.
Materials and Methods: A pigmented strain of laboratory mice (C57BL/6) were used in this experiment. During the pregnancy mice had to smoke two times a day for 30 minutes in a special chamber. To induce retinopathy pups were exposed to 75% oxygen +/- 2% from postnatal day (PD) 7-12 then returned to room air. On PD17, after anesthesia, animals were decapitated, and the retinas were removed for histological and biochemical analysis. Isolectin GS-IB4 was used to label the endothelial cells of the retinas, then a computational tool was used for further quantitative analysis of the retinal vascular networks. VEGF, HIF1-α, iNOS, Erk, and pErk antibodies were detected and quantified by western blotting of pooled retinas distributed by treatment groups.
Results: Our computational analysis of retinal vasculature showed quantitative changes in several parameters (such as vessel density, branching index, total number of junctions) as well as in case of the protein expressions examined by western blotting. Two primary angiogenic factors, HIF-1α and VEGF showed elevated levels in the retinas exposed to nicotine during the smoking process compared to the samples affected by ROP alone.
Conclusion: Based on our results we showed that maternal smoking caused a greater degree of retinal damage in ROP, thus prevention and screening of this disease can be considered essential in preterm infant care.

MITOKONDRIÁLIS DNS KÓPIASZÁMÁNAK VIZSGÁLATA KÜLÖNBÖZŐ AGYDAGANATOKBAN

NÉMETH NIKOLETT, **GOMBOS** GRÉTA, **DR. BAKÓ** ANDREA, **DR. PENYIGE** ANDRÁS, **KARÁCSONY** ANDOR, **ADORJÁN** DÁVID, **PROF. NAGY** BÁLINT, **DR. KLEKNER** ÁLMOS, **PROF. BALOGH** ISTVÁN, **DR. SOLTÉSZ** BEÁTA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

nemeth.nikolett@med.unideb.hu

Kulcsszavak: glióma, glioblasztóma, minimálisan invazív, exoszóma, biomarker, szabad nukleinsav, mitokondriális DNS

Több, mint száz féle hisztológiailag különböző primer központi idegrendszeri daganatot ismerünk. Kutatócsoportunk a gliómák vizsgálatát tűzte ki célul, melyen belül a neurogliális őssejtekből vagy progenitor sejtekből származó asztrocitómák, oligodendrogliómák és a glioblasztóma került a vizsgálatok középpontjába. A glioblasztóma az egyik legagresszívabb, felnőttkori, legmagasabb stádiumú, rosszindulatú primer agydaganat, mely rendkívüli heterogenitással jellemezhető. A tünetek nem specifikusak, illetve a jelenlegi biomarkerek nem elegendőek a pontos, korai differenciál diagnózis felállításához, ezért a legtöbb esetben előrehaladott stádiumban kerül diagnosztizálásra. A mitokondriális DNS (mtDNS) kópiaszámbeli változása utalhat patológiás elváltozásra, így számos kutatócsoport vizsgálja jelentőségét különböző tumorok esetén.

Fő célunk, hogy összehasonlítsuk a szöveti mintavétel, illetve a folyadék biopszia során nyert különbözőrosszindulatú, gliális eredetű, illetve jóindulatú agydaganatos; meningiómás betegektől származó tumormintákból a mitokondriális DNS kópiaszámbeli eltéréseket, amely meghatározásához plazma-, exoszóma- valamint szövetmintákból DNS-t izoláltunk, majd valós idejű PCR segítségével vizsgáltuk a kópiaszámot.

Eredményeink alapján elmondható, hogy a jó- és rosszindulatú agydaganatos személyektől vett szövetminták között eltérést találtunk a mitokondriális DNS kópiaszám tekintetében (glioblasztóma-meningióma minták közötti eltérés p= 0,0225; WHO 2 asztrocitóma-meningióma minták közötti különbség p= 0,0015; WHO 2 és 3 oligodendroglióma és meningióma minták közötti eltérés p= 0,0014 és p= 0,0024). Plazmaminták vizsgálatakor szignifikáns eltérés mutatható ki glioblasztómás és meningiómás minták között (p= 0,0082); valamint exoszóma minták vizsgálata esetén is jelentős eltérés mutatkozott a vizsgált jó-és rosszindulatú daganatos minták között (p= 0,0002).

Különböző gliális eredetű tumorokat (WHO 2 és 3 stádiumú asztrocitóma és WHO 2 és 3 stádiumú oligodendroglióma) összehasonlítva jelentős eltérések mutatkoztak az egyes gliómák között is.

Következtetésként levonhatjuk, hogy a megváltozott mitokondriális DNS kópiaszám az energiatermelés szabálytalanságára utalhat. A vizsgált csoportok közötti eltérések miatt a

mitokondriális DNS kópiaszám differenciál diagnózis felállításában is potenciális biomarker lehet.
A közeljövőben a mitokondriális DNS-változások feltérképezése, az energiatermelési útvonalak és a hozzájuk kapcsolódó további szabad nukleinsavak felkutatása és vizsgálata a cél in silico módszerekkel, valamint laboratóriumi kísérletekkel.
A glioblasztóma korai diagnosztikája kulcsfontosságú lehet betegek túlélése szempontjából. A vérkeringésből stabilan kimutatható, a betegség patogenezisében szerepet játszó szabad nukleinsavak biomarkerként való alkalmazása jelentős előrelépés lehet a korai diagnózis felállításában, a személyre szabott terápia kidolgozásában, és a beteg állapotának minimálisan invazív módon történő nyomon követésében is.

A KÓRHÁZON KÍVÜLI KERINGÉSMEGÁLLÁST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA A COVID-19 PANDÉMIA SORÁN

DR. PÁL-JAKAB ÁDÁM[1], **DR. NAGY** BETTINA[1], **DR. KISS** BOLDIZSÁR[1], **SZILÁGYI** BRIGITTA[2], **PROF. MERKELY** BÉLA[1], **PROF. ZIMA** ENDRE[1]

[1] Semmelweis Egyetem
[2] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Egészségügyi menedzsment, prevenció // Healthcare Management, Prevention

adam.paljakab@gmail.com

Kulcsszavak: keringésmegállás, kardiopulmonális reszuszcitáció, prehospitális ellátórendszer, spontán keringés visszatérése (ROSC), pandémia

Bevezetés A COVID-19 világjárvány jelentős hatását a kórházon kívüli keringésmegállás (OHCA) előfordulására széles körben vizsgálják.
Cél és módszer Kutatásunkban a COVID-19 pandémia OHCA esetek bekövetkezésére és prehospitális ellátására gyakorolt hatását vizsgáltuk Magyarországon. Az elemzés során a 36,334 OHCA esetből 16,732 esetet vizsgáltunk a COVID előtti időszakból (2019.03.11.-2019.12.31.) és 19,602 esetet a COVID időszakból (2020.03.11- 31.12.2020). Továbbá, összehasonlítottunk 3494 esetet a lockdown periódusából (15.03.2020-18.06.2020), az előző év azonos időszakában regisztrált 3148 esettel.
Eredmények A COVID idején szignifikánsan nőtt az OHCA esetek száma (21,37%). Jelentősen megváltozott a betegek medián életkora ($p<0,0001$), ellenben a korcsoportok és a nemek megoszlásában nem volt szignifikáns különbség a COVID előtti és a COVID-időszak között ($p=0,3756$). A lockdown időszaka alatt 10,99%-os növekedés volt tapasztalható a 2019-es év azonos időszakához képest. Az éves OHCA esetszámok 2019 és 2021 között emelkedtek, a vizsgált periódus során, 2021 novemberében volt a legmagasabb havi OHCA esetszám. A COVID időszakban szignifikánsan csökkent ($p<0,0001$) a helyszíni ROSC aránya. A szív eredetű OHCA esetek számszerű növekedése ellenére, a kardiális etiológiájú esetek aránya csökkent (-6,98%) a COVID időszakban ($p<0,001$). Az intubálási arányok enyhén, de nem szignifikánsan csökkentek a COVID során. A mentőegységek átlagos kiérkezése a lockdown időszakában szignifikánsan gyorsabb volt, mint a COVID és az azt megelőző periódusokban. A pandémia során a mentőegységek kiérkezési ideje statisztikailag jelentősen nőtt a megelőző kontroll időszakhoz képest.
Következtetés A COVID-19 világjárvány jelentős hatással volt az OHCA esetszámokra. Az ellátórendszer megnövekedett terhelése negatív hatással voltak a prehospitális ellátórendszer hatékony működésére. Eredményeink kiemelik a világjárvány súlyos népegészségügyi hatásait és megerősítik a célzott járványügyi stratégiák kialakításának szükségességét.

THE EFFECT OF A SMALL NEUROPEPTIDE IN GLAUCOMATOUS RAT MODEL

PATKÓ EVELIN[1], **DR. SZABÓ** EDINA[1], **DR. VÁCZY** ALEXANDRA[1], **MOLITOR** DOROTTYA[1], **PROF. CSUTAK** ADRIENNE[1], **PROF. TÓTH** GÁBOR[2], **PROF. REGLŐDI** DÓRA[1], **DR. ATLASZ** TAMÁS[1]

[1] University of Pécs
[2] University of Szeged

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

evelin.patko@gmail.com

Kulcsszavak: retina, glaucoma, PACAP fragment, retinoprotection, rat model

Introduction: Glaucoma is a leading cause of blindness worldwide. A major risk factor of glaucoma is elevated intraocular pressure (IOP). Progression of the condition causes the loss of the retinal ganglion cells and their axons. PACAP has shown protection against retinal degeneration in several diseases, such as excitotoxicity, hypoxia, or diabetic retinopathy. PACAP acts through three receptors, of which the PAC1 receptor has been shown to play the most important role in protection. Accordingly, the present study aimed to examine the possible neuroprotective effects of topically administered (eye drops) PAC1-specific PACAP fragment.
Materials and Methods: Throughout the control analysis, the retinal morphology with optical coherence tomography (OCT) and functionality with electroretinography (ERG) were examined. Hypertension was induced by polystyrene microbeads injection into the anterior chamber of SD rats, PBS receiving rats served as controls. Animals received either Systane or PACAP fragment-containing eye drops for four weeks. The IOP changes were monitored for eight weeks. After eight weeks the OCT and ERG examinations were repeated. Samples were processed for immunohistochemical and molecular analysis.
Results: Microbeads injection significantly increased the IOP in the glaucomatous groups, however, PACAP fragment treatment decreased the IOP after 4 weeks. OCT and ERG results suggested severe retinal degeneration and functional decay in the glaucomatous vehicle-treated group. In contrast, the PACAP fragment-treated group had a control-like retinal morphology. We assessed cell-specific changes through immunofluorescence and western blot analysis in the glaucomatous vehicle-treated group. The PACAP fragment-treated glaucomatous group had a preserved retinal structure, and functionality, and was preserved in a control-like condition.
Conclusion: Based on our results, we provide evidence that PACAP fragment eye drops treatment is neuroprotective in glaucoma, providing the basis for future therapeutic administration.

A TANKIRÁZ-1 (TNKS1) ÉS A TANKIRÁZ-2 (TNKS2) ENZIMEK DELÉCIÓJA ELTÉRŐEN BEFOLYÁSOLJA A FEHÉR ZSÍRSEJTEK IN VITRO DIFFERENCIÁLÓDÁSÁT

RAUCH BOGLÁRKA, **HARJIT BHATTOA** PAL, **UJLAKI** GYULA, **DR. PÓLISKA** SZILÁRD, **PROF. BAI** PÉTER

Debreceni Egyetem

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

rauch.boglarka@med.unideb.hu

Kulcsszavak: lipid metabolizmus, zsírsejt differenciáció, PARP, tankiráz enzim, ubiquitináció

A poli(ADP-ribóz) polimeráz (PARP) enzimcsaládnak 17 tagja van. Főként DNS hibajavító funkciójukról ismertek, de számos más feladatban is részt vesznek. Korábbi kutatások alapján a PARP enzimek szoros kapcsolatban állnak a lipid metabolizmussal is. A kutatásunk középpontjában álló tankiráz-1 (TNKS1) és tankiráz-2 (TNKS2) ezimek a PARP enzimcsalád tagjai. A tankirázok fontos szerepet játszanak a telomerhossz fenntartásában, a mitotikus sejtciklus és a WNT jelátviteli út szabályozásában, valamint az energia homeosztázisban.
Kutatómunkám célja megvizsgálni a tankiráz emzimek szerepét a zsírsejtdifferenciáció során. Számos tanulmány foglalkozik a tankirázok működésével, de nem tesznek különbséget a két enzim szerepe között. A kutatásunk során szeretnénk TNKS1 és TNKS2 ezimekhez kapcsolható folyamatokat azonosítani a zsírsejtdifferenciáció során.
A kutatásunkhoz 3T3-L1 preadipocitákat alkalmaztunk sejtes modellként, amelyek fehér zsírsejtté képesek differenciálódni. A 3T3-L1 sejtekből CRISPR/Cas9 módszer alkalmazásával TNKS1 és TNKS2, valamint dupla knock out (KO) sejteket hoztuk létre.
A létrehozott klónokban megvizsgáltuk, hogyan változott meg a sejtek differenciációs és proliferációs képessége, valamint a spontán sejthalállal elpusztuló sejtek aránya. A TNKS1, TNKS2 és dupla knockout klónokban egyaránt csökkent a differenciáció mértéke a kontroll sejtvonalhoz képest, a proliferációt, és a sejtek életképességét viszont nem befolyásolta a gének kiütése.
A differenciáltatott sejteken RNAseq elemzést végeztünk. Az RNAseq alapján nagy számban azonosítottunk géneket, amelyek expressziója eltérően változik a különböző KO sejtklónok esetében. A kapott génlistán pathway analíziseket végeztünk és sikerült olyan útvonalakat azonosítani, amelyek a tankiráz enzimekre specifikusak lehetnek.
Ezt követően funkcionális vizsgálatokat végeztünk, hogy meghatározzuk mennyire relevánsak az RNAseq alapján kapott eredmények. Megfigyeltük, hogy a differenciáltatás után a sejtekben az autofagoszómák mennyisége lecsökkent minden KO sejtklónban. A koleszterinszint mennyisége a TNKS2 és a dupla KO sejtekben eltért a kontrolhoz képest. Ez alapján azt feltételezzük, hogy ez a folyamat a TNKS2 enzimhez köthető nagyobb mértékben. Az ubiquitin mintázat megváltozott a tankiráz enzimek hiányában, de az érintett fehérjéket és útvonalakat még nem azonosítottuk.

Eddigi vizsgálataink alapján sikerült azonosítani olyan folyamatokat, amelyeket a tankiráz enzimek befolyásolnak, de nem minden esetben sikerült elkülöníteni a két enzim szerepét.

A MER TIROZIN-KINÁZ SZEREPE A MAGAS ZSÍRTARTALMÚ DIÉTA ÁLTAL KIVÁLTOTT KÖVÉRSÉG SZABÁLYOZÁSÁBAN

ROSTÁS MELINDA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

rostas.melinda@med.unideb.hu

Kulcsszavak: inzulinrezisztencia, elhízás, Mer tirozin-kináz, adipocyta, zsírmáj, gyulladás

Szervezetünkben a fiziológiás körülmények között elhaló sejteket fagociták távolítják el az efferocitózis immunológiailag „csendes" folyamatában. Csökkent efferocitózis eredményeképpen a sejtek nekrózishoz hasonló állapotba kerülnek, és erős gyulladási választ indukálnak környezetükben. Ráadásul a makrofágok a megfelelő efferocitózis folyamatában alakulnának gyulladást szupresszáló fenotípusúvá. Ennek megfelelően számos krónikus gyulladásos betegség patogenezisében kiváltó okként szerepel a zavart efferocitózis. Ismert, hogy az elhízás nem csupán a zsírszövet felszaporodásával, hanem fokozott adipocita apoptózissal és lokális, valamint szisztémás gyulladással is együtt járó folyamat, mely hosszabb távon inzulinrezisztenciát és metabolikus szindrómát okozhat.
Kutatásunk célja az efferocitózis és a kövérség közötti kapcsolat vizsgálata. Mivel ismert, hogy a Mer tirozin-kináz (MerTK) fontos résztvevője az efferocitózisnak, ezért MerTK hiányos egereket használva modelleztük az apoptótikus sejtek eltakarításának zavarát.
Munkánk során vad típusú és MerTK hiányos egereket tartottunk normál, illetve magas zsírtartalmú (HFD) diétán. Az etetési időszak végén gonadális zsírszöveti (gWAT), szérum és májszöveti mintákat gyűjtöttünk. A testtömegváltozással együtt járó gyulladás és adipokin profil változást a zsírsejtek és zsírszöveti makrofágok génexpressziós elemzésével vizsgáltuk. Emellett inzulin rezisztencia tesztet, valamint mikroszkópos májszöveti vizsgálatot és hepatikus triacilglicerol meghatározást végezve becsültük meg a MerTK hiányának hatását az elhízással együtt járó szisztémás anyagcsere változásokra. Végezetül vitro zsírsejt differenciációs modellben is teszteltük a MerTK szerepét a zsírsejtek differenciációjának, hipertrófiájának és lipid-indukálta gyulladási citokin termelődésének szabályozásában.
Munkánk során megfigyeltük, hogy MerTK hiányában elmarad a testtömeg HFD-val kiváltott szignifikáns növekedése. Ezzel párhuzamosan – eredeti hipotézisünkkel ellentétben - a gWAT makrofágokat és zsírsejteket alapszintű gyulladási citokin (IL-1β, IL-6, TNFα), MCP1 kemoattraktáns és rezisztin génexpresszió, valamint megtartott inzulin érzékenység jellemzi. A testtömeghez hasonlóan a MerTK hiányos egerekben a HFD-táplálás ellenére szintén elmarad a gWAT növekedése és a májszövet elzsírosodása. Csontvelő transzplantációs kísérletek eredménye alapján a megfigyelt fenotípus független a makrofágok MerTK hiányától.
Eredményeink azt mutatják, hogy a MerTK hiánya csökkent kövérségi hajlammal, ennek megfelelően magas zsírbevitel ellenére megtartott adipokin, makrofág gyulladási citokin termeléssel és változatlan inzulin érzékenységgel párosul, így érdekes tárgya lehet további

kövérségi és metabolikus vizsgálatoknak, valamint a jövőben akár a kövérség kialakulásának megelőzésére irányuló terápiás célpontok utáni kutatásoknak is.

A JANUS KINÁZ-GÁTLÓ TERÁPIA HATÁSA A GÉNEXPRESSZIÓRA ÉS A MOLEKULÁRIS MECHANIZMUSOKRA REUMATOID ARTHRITISZBEN

RÓZSA JÁNOS[1,2], **HAGYMÁSI-SZABÓ ZSÓFIA**[2], **CSIGE DÓRA**[1], **BODOKI MONIKA**[1], **DR. BODOKI LEVENTE**[1], **DR. TÓTH FERENC**[2], **DR. KÁDAS JÁNOS**[1,2], **PROF. SZEKANECZ ZOLTÁN**[1], **DR. PÓLISKA SZILÁRD**[1]

[1] Debreceni Egyetem
[2] UD-GenoMed Medical Genomic Technologies Kft.

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

rozsa.janos@ud-genomed.hu

Kulcsszavak: Janus kináz, reumatoid arthritisz, perifériás vér mononukleáris sejtek, újgenerációs szekvenálás, génexpresszió, biomarkerek

Bevezetés:
A krónikus, autoimmun gyulladásos reumás kórképek (például a reumatoid arthritisz (RA)) a népességben nagy gyakorisággal előforduló betegségek, jelen vannak az érintett személy egész élete során, befolyásolva a beteg életkörülményeit és munkavégző képességét. Az alkalmazott terápiás készítmények a gyulladásos tünetek mérséklését célozzák, segítik a páciens remissziós fázisba kerülését, amelyhez folyamatos terápiás kezelésre van szükség, jelentős terhet róva az egészségbiztosítási rendszerre is. Elsődleges terápiaként hagyományos szintetikus betegség-módosító anti-reumás gyógyszereket, valamint szteroid és nem-szteroid típusú gyulladáscsökkentő szereket alkalmaznak. Az elmúlt másfél évtizedben az antitest alapú biológiai (például tumor nekrózis alfa (TNFa)-gátlók), illetve az utóbbi 3-4 évben a célzott szintetikus terápiás szerek (például a Janus kináz (JAK)-gátlók) alkalmazása új fejezetet nyitott ezen betegségek terápiájában. Ezek hatékonyabbnak bizonyultak, hosszabb remissziós fázis elérését tették lehetővé, azonban a kezelt páciensek 20-30%-ban a válaszkészség nem volt megfelelő, továbbá a terápia allergiás reakciót is kiválthatott. A biológiai terápiás szerek vizsgálatáról már számos tanulmány létezik (potenciális biomarkereket is azonosítottak), azonban a JAK-gátló szerekről nagyon kevés hasonló vizsgálat érhető el.

Célok:
Kutatásunk célja a JAK-gátló terápiára adott válaszkészség vizsgálata génexpressziós (mRNS és miRNS) szinten, potenciális biomarkerek azonosítása és egy predikciós algoritmus felállítása. Végső soron egy olyan kvantitatív PCR (qPCR) alapú platform kifejlesztése a célunk, melynek segítségével a betegek JAK-gátló terápiákra való válaszkészsége még a kezelés megkezdése előtt előre jelezhető.

Eredmények és további tervek:
A megfelelő etikai engedély birtokában a kutatásba bevont RA-s betegektől a klinikai adatok felvétele, illetve a rutin vizsgálatok elvégzése mellett a gyógyszeres kezelést megelőzően (T0), valamint a kezelés során hat (T6) és tizenkét (T12) hónapot követően vérvétel történik, amelyből perifériás vér mononukleáris sejteket (PBMC) izolálunk. A megfelelő minőségű RNS tisztítását követően újgenerációs szekvenálás (NGS) és komplex bioinformatikai analízis

történik a génexpressziós szintek megállapításához. A potenciális biomarkerek azonosításával párhuzamosan, a megfelelő klinikai adatok birtokában történik a betegcsoportok kialakítása. Terveink szerint a klinikai adatok és génexpressziós szintek összehasonlítása segítséget nyújt a tervezett predikciós platform kialakításához. A platform validálása egy független betegcsoporton történik majd, a biomarkerek vizsgálatára alkalmas qPCR alapú méréssel.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium KDP-2023 kódszámú Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

RIFAMPICIN-LOADED NIOSOMES: OPTIMIZATION, IN VITRO AND EX VIVO CHARACTERIZATION

SALAMAH **MARYANA**[1], **BALOGH** GYÖRGY TIBOR[2,3], **KATONA** GÁBOR[1]

[1] University of Szeged
[2] Budapest University of Technology and Economics
[3] Semmelweis University

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

salamah.maryana@szte.hu

Kulcsszavak: niosomes, rifampicin, ocular delivery, bioavailability, Box-Behnken design, ex vivo.

Niosome vesicles, as novel lipid-based nanocarriers, attracted the researcher's attention over the last decades due to their advantages such as increasing bioavailability, decreasing toxicity and adverse effects, and targeted drug delivery.
This study aimed to optimize and evaluate Rifampicin-loaded Niosomes (RIF-NIO), a broad-spectrum antibiotic BCS class II drug, for applications in the treatment of ocular bacterial infections by using a Box-Behnken design. Niosomes were prepared by ethanol injection method using cholesterol, Span® 60, and Pluronic® F108. The optimization was done by investigating the effect of the volume of aqueous media (X_1), amount of cholesterol (X_2), and amount of Span® 60 (X_3) on the hydrodynamic diameter (Z-average), polydispersity index (PDI), zeta potential (ZP), and encapsulation efficiency (EE%), while the amount of Pluronic® F108 was kept constant during the study. After that, the optimized formulation was characterized regarding to *in vitro* drug release, *in vitro* corneal permeability (corneal-PAMPA), and *ex vivo* permeation study on porcine cornea followed by RAMAN-mapping.
The optimized RIF-NIO formulation consisted of cholesterol (50 mg): Span® 60 (50 mg): Pluronic® F108 (50 mg) in 15 mL of PBS (pH 7.4). RIF-NIO showed a nanosized particle (< 200 nm), narrow size distribution (< 0.3), with a negative zeta potential and high EE % (> 90 %). RIF-NIO demonstrated increased drug release in simulated tear fluid (STF) compared to the initial RIF. *In vitro* permeability study results showed enhancement in the solubility and the permeability of RIF through the cornea, and that was confirmed through the *ex vivo* study and RAMAN-mapping results which showed improvement in the absorption and penetration of the drug into the corneal tissue compared to initial RIF.
The use of niosomes to deliver RIF through the corneal tissue for the treatment of ocular bacterial infections could be promising for enhancing the permeability and bioavailability of RIF.

Acknowledgment: *This work was supported by Project no. TKP2021-EGA-32 was implemented with support provided by the Ministry of Innovation and Technology of Hungary from the National Research, Development, and Innovation Fund, financed under the TKP2021-EGA funding scheme.*

THE BACTERIAL METABOLITE, LITHOCHOLIC ACID, HAS ANTINEOPLASTIC EFFECTS IN PANCREATIC ADENOCARCINOMA

SCHWARCZ SZANDRA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

szandra.peter@gmail.com

Kulcsszavak: Pancreatic adenocarcinoma, Lithocholic acid, LCA, Hallmarks of cancer, Microbiome

Commensal bacteria secrete metabolites that reach distant cancer cells through the circulation and influence cancer behavior. Lithocholic acid (LCA) is a secondary bile acid specifically synthesized by intestinal microbes. Bile acids were considered carcinogenic, but recent studies demonstrated that they have antitumor effects.
In our study we assessed the effects of LCA as a microbial metabolite on Capan-2 pancreatic adenocarcinoma cell line. LCA influenced the expression of epithelial to mesenchymal transition (EMT)-related genes, signifcantly decreased the expression level of the mesenchymal markers, b-catenin, Snail, Slug and increased the expression of the epithelial gene, zona occludens (ZO-1), as shown by Western blotting. Consequently, LCA reduced the invasion capacity of pancreatic adenocarcinoma cells in Boyden chamber experiments. LCA induced oxidative/nitrosative stress by decreasing the expression of nuclear factor, erythroid 2-like 2 (NRF2) and inducing inducible nitric oxide synthase (iNOS). The oxidative/nitrosative stress increased protein nitration and lipid peroxidation as shown by increased level of nitrotyrosine and 4-hydroxynonenal (4HNE)-protein adducts. Antioxidant genes were overexpressed in pancreatic adenocarcinoma and decreased antioxidant levels correlated with better survival of pancreatic adenocarcinoma patients. Moreover, LCA reduced aldehyde dehydrogenase 1 (ALDH1) activity in an Aldefuor assay and ALDH1 protein level, suggesting that this bile acid reduced stemness in pancreatic adenocarcinoma. LCA induces mitochondrial oxidative phosphorylation in pancreatic adenocarcinoma cells. LCA significantly enhanced baseline respiration, etomoxir-sensitive respiration (representing fatty acid oxidation), etomoxir-resistant respiration (representing glucose and amino acid oxidation), and oligomycin-sensitive, ATP-linked respiration. Furthermore, LCA did not affect glycolysis in Capan-2 cells. These results highlight a key role of LCA in mitochondrial oxidation. LCA exerted effects through the farnesoid X receptor (FXR), vitamin D receptor (VDR), and constitutive androstane receptor (CAR).
All these results suggest that LCA has antineoplastic effects in pancreatic adenocarcinoma cells.

KORA GYERMEKKORI EVÉSZAVARBAN ÉRINTETT GYERMEKEK TÁPLÁLTSÁGI ÁLLAPOTÁNAK ÉS TÁPANYAGBEVITELÉNEK VIZSGÁLATA

SEBESTYÉN KITTI

Semmelweis Egyetem

Alszekció: Egészségügyi menedzsment, prevenció // Healthcare Management, Prevention

kitti.sebestyen96@gmail.com

Kulcsszavak: koragyermekkori táplálási és evészavarok, táplálkozási vizsgálat, energiabevitel, tápanyagbevitel, interdiszciplináris egészségügyi team

A koragyermekkorban, 3 éves kor alatt is kiemelt fontosságú a megfelelő táplálás. A gyermekgyógyászatban egyre gyakrabban találkozni az evészavarokkal. A nem megfelelő energia – és tápanyagbevitel hatással van a gyermekek egészségére és fejlődésére. A hosszabb ideig fennálló táplálkozással kapcsolatos problémák tápanyaghiányokhoz vezethetnek.
A vizsgálatba a Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet Madarász utcai telephelyén található Koragyermekkori Evés - Alvászavar Ambulancia ellátásába tartozó 3 éves kor alatti evészavarral küzdő gyermekek és családjaik kerültek bevonásra. A keresztmetszeti vizsgálatban az adatgyűjtéshez kvantitatív, önkitöltéses kérdőívet és 3 napos táplálkozási naplót alkalmaztunk. A kutatási résztvevők életkora 6 hónapos kortól (hozzátáplálástól) 1 évig és 1 éves kortól 3 éves korig terjed. A kutatás mintaszáma 19 fő.
A minta átlagéletkora 19 hónap ± 5,5. Az alultápláltság aránya 42% a felmért gyermekek körében. A napi átlagos energiabevitel a 6 hónap – 1 éves korosztály esetén (686 kcal ± 114,4 kcal) valamivel az ajánlás alatti (800 kcal), az 1 – 3 éves korosztály esetén (825 ± 249,4 kcal) szintén az ajánlott érték alatt (1200 kcal) volt. Az energiabevitel 53%-ban az elégtelen beviteli tartományban volt. A szénhidrátból származó átlagos energiabevitel mindkét korcsoport esetében eléri az ajánlott mennyiséget. A hozzáadott cukorból származó energia megfelel a WHO által javasolt mennyiségnek. A gyermekek 26,3%-a fogyasztott többet a javasolt 10 en%-nál. A fehérjebevitel átlagosan (12,5 ± 2,5 en%) az ajánlott beviteli érték alsó határán helyezkedik el (10 – 20 en%). A zsírból származott energia jelentősen elmarad az ajánlott beviteli értéktől (6 hónap – 1 év: 37,6 ± 5,1 en% és 1 – 3 év: 30,4 ± 5,1 en%). A mikrotápanyagok közül a B6, a D, a K vitamin, a folsav, a kalcium, a magnézium, a vas és a cink bevitelében találtunk eltérést az ajánláshoz képest. A vitaminok közül a B6, a D vitamin és a folsav bevitel elégtelen, míg a K vitamin esetében túlzott fogyasztás volt megfigyelhető. Az ásványi anyagokat tekintve alacsony volt a kalcium, a magnézium, a vas és a cink bevitel.
A hazai 3 éves kor alatti evészavarban érintett gyermekeket a nem megfelelő mennyiségű és minőségű tápanyagfelvétel jellemezte. A továbbiakban fontos a minta bővítése is, mely statisztikai következtetésekre ad lehetőséget.

CURRENT COATING TRENDS IN PHARMACEUTICALS

SHAMMOUT HADI, DR. KRISZTINA LUDASI, SELENAY BELGE, DR. BENCE SIPOS, PROF. TAMÁS SOVÁNY

University of Szeged

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

hadishammout2@gmail.com

Kulcsszavak: Coating Technology, Photostability, Titanium Dioxide, Laser Marking, Nifedipine

The benefits that coating technology offers in the global pharmaceutical industry are almost endless. The advantage of achieving satisfactory product stability, and shelf life of the active pharmaceutical ingredient (API) thanks to coating remains a subject beyond discussion. In addition, coating-based markings are not only useful in product identification, but also in protection against falsifying or counterfeiting of medicines. On the other hand, titanium dioxide (TiO_2) plays a critical role in the previous two cases. It was and still is an important cornerstone in most dosage forms, especially solid ones due to the many advantages it provides. Unfortunately, the number of research studies reporting its toxicity and hazards is increasing. Furthermore, TiO_2 may affect the quality of laser encoding of coated tablets surface and make the marking unclear. Therefore, the issue of its replacement with at least another excipients is considered a hot topic and the focus of formulators these days in the pharmaceutical technology.

Directly compressed tablets of nifedipine were coated using hydroxypropyl methylcellulose 6 cps (Pharmacoat 606) as a film forming polymer. Several alternatives to TiO_2 have been investigated during the formulation of coating films, prepared with different coating thicknesses. High-performance liquid chromatography (HPLC) was used to check the drug content during photostability tests.

The results showed that the photoprotection of nifedipine was comparable among most of the prepared coating films. On the other hand, black iron oxide outperformed them and was closest to the reference formulation (containing TiO_2). However, changing the coating thickness didn't play an important role in improving the API photostability with some but not all of these formulations.

DEVELOPMENT OF NOVEL FINE CARRIER SYSTEMS OF DRY POWDER INHALERS FOR PULMONARY APPLICATION

SOLIMAN **LOMASS**, **PARTY** PETRA, **PROF. AMBRUS** RITA

University of Szeged

Alszekció: Farmakológia, klinikai orvostudományok // Pharmacology Clinical Sciences

lomass.a.soliman@gmail.com

Kulcsszavak: amino acids; dry powder inhalers; fine carriers; saccharides; spray-drying

Carriers are essential components in dry powder inhalers (DPIs). These components guarantee uniform drug dispersion, promote smooth flow for effective aerosolization, enhance lung targeting, and improve stability, ensuring reliable and targeted drug delivery, and ultimately optimizing respiratory treatment outcomes. Consequently, the optimum selection of an appropriate carrier system is crucial for DPI effectiveness. Fine carrier particles (size lower than 10 µm) may have contrasting impacts. They may improve dispersion and drug detachment, enhancing delivery. However, fine carriers may also increase the lung deposition of undesired particles, raising safety concerns. Therefore, their optimization is critical for balancing efficacy and safety considerations in DPI formulations.

The purpose of this research is to develop new fine-particle carrier systems based on one saccharide (trehalose or raffinose) in combination with two amino acids (leucine, arginine, and glycine). Six aqueous feedstock solutions with a 5% solid content concentration were prepared and co-spray-dried to obtain fine spray-dried particles. A comprehensive analysis of these carrier formulations was conducted, including their particle size, particle size distribution, yield, morphology, and thermal and structural characterization.

The samples met the particle size requirements and ensured uniform distribution, in addition to high production yield. The applied spray drying method notably influenced the morphology, forming spherical-shaped microparticles, as evidenced by the scanning electron microscope (SEM) images. This shape is aerodynamically advantageous for optimal lung deposition. Thermal and structural analysis via thermal gravimetric analysis (TGA), differential scanning calorimetry (DSC), Fourier transform infrared (FTIR), and powder X-ray diffractometry (XRPD) confirmed chemical compatibility among the components and crystalline properties of the raw material, while the prepared carrier systems exhibited predominantly amorphous characteristics. Further investigation is still being conducted concerning density, in vitro aerodynamic measurements utilizing the Andersen cascade impactor, and in silico assessment. These promising fine carrier systems hold the potential for developing DPIs containing both water-soluble and water-insoluble active pharmaceutical ingredients by spray-drying aqueous solutions or micro/nano-suspensions.

Acknowledgment: This work was supported by NKFI OTKA K_146148 project.

MIRNS-EK, MINT POTENCIÁLIS BIOMARKEREK A TÜDŐ ADENOCARCINOMA AGYI METASZTÁZISBAN.

TORNER BERNADETT

Debreceni Egyetem

Alszekció: Molekuláris biológia, biokémia // Molecular biology, biochemistry

bernadett.torner@gmail.com

Kulcsszavak: miRNS panel, biomarker, Új Generációs Szekvenálás, tüdő adenokarcinóma agyi metasztázis, RT-qPCR

Bevezetés: A szisztémás rosszindulatú daganatokból származó agyi metasztázisok a leggyakoribb agydaganatok felnőtteknél. A metasztatikus esetek több mint 50%-a tüdőrák eredetű, amely megjelenés és morfológia szerint kissejtes tüdőkarcinómára (SCLC) és nem kissejtes tüdőkarcinómára (NSCLC) osztható. Az agyi áttét kialakulása 65%-ról 9%-ra csökkenti az 5 éves túlélési arányt az NSCLC esetében. Ismert továbbá, hogy az NSCLC-k közül az adenokarcinóma képez leggyakrabban áttételt az agyba. Sajnos a multiplex áttétek azonosítása továbbra is komoly kihívást jelent a klinikusok számára, ezért szükségessé vált olyan biomarkerek azonosítása, melyek segíthetik a tüdő adenokarcinóma agyi metasztázisok (TAAM) azonosítását és egyéb daganatoktól való megkülönböztetését.
Napjainkban nagy hangsúlyt fektetnek a miRNS-ek diagnosztikus és prognosztikai alkalmazási lehetőségeinek felderítésére. Mivel a miRNS-ek jelentős szerepet töltenek be a génexpresszió poszt-transzkripciós szabályozásban, ugyanakkor ongkogén (oncomiRNS-ek és metastamiRNS-ek) és tumorszupresszor tulajdonságaik révén nagymértékben részt vesznek a daganat kialakulásában és progressziójában, így potenciális biomarkerként alkalmazhatóak a tumordiagnosztikában.
Célkitűzés: Kutatásunk során célunk volt TAAM-ból származó malignus szövetminták és a kontroll (alacsonyabb grádusú gliómás betegek peritumorális agyszövet mintái) minták miRNS expressziós mintázatának összehasonlítása, egy olyan miRNS panel kidolgozása céljából, amely lehetővé teszi daganatos és kontroll minták megbízható elkülönítését és egyéb daganatoktól való megkülönböztetését.
Anyagok és módszerek: A vizsgálataink során az Új Generációs Szekvenáláshoz 6 malignus és 6 kontroll szövetmintát választottunk ki a DE Idegsebészeti Klinikájának agytumor bankjából, majd az RT-qPCR-al történő validáláshoz további 30 malignus és 28 kontroll szövetmintát használtunk. A biopsziás minták feltárását MagNALyser készülékkel végeztük. A szövetmintákból totalRNS-t izoláltunk (beleértve a miRNS-eket is) a miRNeasy Mini Kit segítségével. Az Új Generációs RNS Szekvenálás az UD Genomed közreműködésével végeztük Illumina NextSeq 500 szekvenáló készüléken, a szekvenálás eredményeinek elemzése pedig az iDEP.96 programmal történt. A eredmények validálása RT-qPCR reakcióval történt (miRCURY LNA SYBR Green PCR Kit-el (Qiagen)), melyhez a miRNS-ek reverz transzkripcióját miRCURY LNA RT Kit-el (Qiagen) végeztük. A statisztikai analízis magába foglalta a szignifikáns eltérést mutató miRNS-ek szűrését Mann-Whitney U teszttel, valamint

a diagnosztikai hatékonyság jellemzését ROC analízissel. A szignifikáns eltérést mutató miRNS-ek target génjeinek azonosítását a miRTargetLink 2.0 programmal végeztük el.
Eredmények: A szekvenálási adatok bioinformatikai elemzését követően három upregulált (hsa-miR-200c-5p, hsa-miR-141-5p és hsa-miR-375-3p), valamint egy downregulált (hsa-miR-383-5p) miRNS-t azonosítottunk logFC értékük alapján a TAAM-os mintákban a kontroll mintákhoz viszonyítva. Az RT-qPCR-al végzett validálás megerősítette ezen miRNS-ek expressziós szintjének szignifikáns különbségét 0.05-ös p érték mellett, ugyanakkor sikeresen igazoltuk ezen miRNS-ek diagnosztikai hatékonyságát.
Konklúzió: Összefoglalásként elmondható, hogy a TAAM összefüggésbe hozható a hsa-miR-200c-5p, hsa-miR-141-5p, hsa-miR-375-3p és a hsa-miR-383-5p eltérő expressziós mintázatával, így potenciális biomarkerként alkalmazhatóak lehetnek a TAAM diagnosztizálására és egyéb agydaganatoktól való megkülönböztetésére.

A HÁZIORVOSI ELLÁTÁS JELLEMZŐI AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVAROK ESETÉN

TRIXLER BETTINA**, DR. PUSZTAFALVI** HENRIETTE

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Egészségügyi menedzsment, prevenció // Healthcare Management, Prevention

trixler.bettina@gmail.com

Kulcsszavak: autizmus spektrum zavarok, egészségügyi ellátás, házorvos, kihívások, adaptálás

A háziorvosok kulcsszerepet töltenek be az autizmus spektrum zavarokban érintett gyermekek állapotának azonosításában és ellátásában, ennek ellenére rengeteg nehézséggel szembesülnek az érintettek ellátása során. Az irányelvek tartalmának gyakorlatba történő integrálása az állapot heterogenitása miatt egyáltalán nem bizonyul egyszerűen kivitelezhető folyamatnak.
Kutatásunk áttekintő közlemények összefoglalására épül földrajzi és nyelvi korlátozások nélkül, melyek a 2003 és 2019 közötti időszak eredményeit elemzik a háziorvosok ismereteire, az ellátás jellemzőire, akadályaira fókuszálva, nyolc elektronikus adatbázis tartalmaira alapozva. Jelenleg a témában metaanalízis még nem áll rendelkezésre, a kutatások eredményei a gyakorlatba nem tudtak még szisztematikusan beépülni.
A tanulmányok eredményei együttesen vegyes képet mutatnak az orvosok ismereteiről az állapot felismerése és az érintettek gondozás vonatkozóan. Az alapellátáshoz kapcsolódó szervezeti tényezők tovább nehezítik az autizmus azonosítását a háziorvosi gyakorlatban. A szűrési arányok továbbra is alacsonynak bizonyulnak. Az autizmussal élők gyakran magas és összetett egészségügyi szükségletekkel rendelkeznek. Az autizmus járulékos problémái további kihívások elé állítják az egészségügyi dolgozókat. A szűrés gyakorlati akadályai közé sorolták a rövid orvos-beteg találkozásokat és a napi esetterhelést. A tudatosság növelésére és a megbélyegzés csökkentésére olyan stratégiákat javasoltak, mint a médiakampányok, egészségügyi oktatási programok. Az egészségügyi dolgozók elégedetlenségüket fejezték ki a hosszú várólisták és a tisztázatlan beutalási útvonalak miatt, de kitértek a diagnózis utáni támogatás hiányára, valamint a gyermek- és felnőttellátás közötti folyamatosság hiányára is. A háziorvosok csaknem fele biztonsági aggályokról számolt be az autista gyermekek gyógyszereinek felírása kapcsán is. Aggályokat fogalmaztak meg a súlygyarapodás, későbbi függőség és a medikalizáció káros hatásaira nézve. A háziorvosok többségében csak akadályokat fogalmaztak meg az állapot felismerésére vonatkozóan. A tanulmányok szerint a tudás és a képzés hiánya befolyásolja az autizmussal élő gyermekek kezelésének képességét. A gondviselő és a szakember közti feszültségek fokozódására is példák szolgálnak, hiszen a diagnózis nem kizárólag segítséget jelenthet további ellátások igénybevételéhez, hanem negatív címkével illetheti az érintettet, melyet a szülők egy része el szeretne kerülni, vagy hatással van az egészségbiztosítási lehetőségek megszerzésére is. A szülők a diagnózis felállítása előtti időszakra kihívásokkal teli, stresszes időszakként hivatkoznak.

A világ számos egészségügyi rendszerében a háziorvosok döntő szerepet játszanak a gyermekek fejlődési rendellenességeinek felismerésében. A szakemberek egy része egyáltalán nem hallott még az állapotról, vagy a tudomány által már megcáfolt ismeretekkel rendelkeztek az autizmusról. A helyzet egyértelműen kedvezőbbnek bizonyul a közepes és magas jövedelmű országokban. A háziorvosok összességében kételyeket fogalmaznak meg arra vonatkozóan, hogy ismereteik alapján is képesek-e ellátni az érintetteket, továbbá számos helyi, szervezeti vagy társadalmi-kulturális akadályról is említést tesznek.

ASSESSMENT OF MEDICATION ADHERENCE OF HYPERTENSIVE PATIENTS WITH THE BELIEFS ABOUT MEDICINES QUESTIONNAIRE IN HUNGARY

VARGA MIHÁLY[1], **DR. NAGY ATTILA**[1], **DR. BÍRÓ KLÁRA**[1], **DR. DOMBRÁDI VIKTOR**[1], **DR. KOVÁCS NÓRA**[2], **DR. BÁNYAI GÁBOR**[1], **DR. BORUZS KLÁRA**[1]

[1] Debreceni Egyetem
[2] Semmelweis Egyetem

Alszekció: Egészségügyi menedzsment, prevenció // Healthcare Management, Prevention

vargamihaly1998@gmail.com

Kulcsszavak: adherence, medications, attitude, hypertension, BMQ

Background: For patients suffering from cardiovascular diseases, early recognition of their disease and its professionally relevant treatment, during which activities may require the use of medications, would be of fundamental importance. The key to effective patient care is the patient's proper cooperation, which is why it is important to examine patients' medication use and adherence.
Aims: The aim of the study was to investigate the attitude of patients with hypertension to medications. Data was collected in Hungary using the Beliefs about Medicines Questionnaire (BMQ).
Methods: We used a specific version of the Beliefs About Medicines Questionnaire (BMQ) translated into Hungarian for the study. The questionnaire survey was conducted in Hungary among adults taking antihypertensive medication. During our analysis, we used descriptive statistics and defined the attitude groups recommended in the literature (Accepting, Skeptical, Indifferent and Ambivalent).
Results: 1,067 adult patients with chronic hypertension who were taking antihypertensive drugs took part in the research. The average age of hypertensive patients was 57.3 years (SD = 14.1). 63.4% of the participants were women. The majority of those surveyed (60.5%) considered their general health to be good or very good. In the case of high blood pressure, nearly two-thirds (64.0%) of the necessity questions agreed with the question "Without my antihypertensive medicines I would be very ill". Among the concern questions about medicines, half of the respondents (52.0%) were mostly concerned about the long-term effects of medicines. The highest proportion of respondents were found to be "Indifferent" (38.1%) group. The "indifferent" respondents were those who were neither convinced of its need nor concerned about taking it. The lowest proportion of respondents (14.8%) were found to be "Skeptical" group, they had a skeptical attitude towards antihypertensive drugs, doubted their personal need and were especially worried about the use of these drugs.
Conclusion: Assessing the beliefs of hypertensive patients about medications is crucial for appropriate and preventive drug treatments. Gaining insight into patients' beliefs about their treatment may facilitate the development of individualized medication regimens and improve adherence. The key to effective patient care is the patient's proper cooperation, which is why it is important to examine patients of antihypertension medication use and adherence.

Pszichológiai és Neveléstudományi szekció / Psychology and Educational Sciences Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

CAN ENVY BE GOOD? DIFFERENT APPROACHES TO DISPOSITIONAL ENVY AND ISSUES OF MEASURING IT

ARATÓ JUDIT

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

aratojudit@gmail.com

Kulcsszavak: dispositional envy, benign envy, malicious envy, social desirability, measurement methods, psychometrics

Background: the psychological relevance of dispositional envy is supported by results from international studies as well as our previous research. Envy is measured mostly by self-report instruments. Comparative psychometric analyses of the most commonly used envy scales and possible measurement bias have not yet been done.
Aim: To perform a comparative analysis of the three scales most commonly used to measure dispositional envy and to explore measurement difficulties, such as the biases of social desirability, taking into account differences in conceptualization and oparacinalization between theories of dispositional envy.
Method: two samples were used, both involving individuals aged 18 years and over. The first sample was access based, with specified quotas, and the sample (n = 2205) was representative in terms of age and highest level of education. In the second sample (n = 403), which was convenience based, 73.2% of the respondents were female, with an average age of 34.17 years (SD = 13.51). Three envy scales were used (DES, Dispositional Envy Scale; BeMaS, Benign and Malignant Envy Scale; DSES, Domain Specific Envy Scale), and a short version of the Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR) was used to measure social desirability. In addition to the questionnaire methods, semi-structured interviews and cognitive interviews were used. We checked the reliability of the scales and prepared a detailed psychometric analysis of the scales. Correlation analyses were used to explore the relationships between variables.
Results: correlations between the malicious dispositional envy scales were lower than the minimum expected value of 0.7 (r = 0.54 - 0.64). There is a medium (r = -0.38 - -0.5) negative significant relationship between social desirability and malevolent envy scales, with a weak negative significant relationship (r = -0.17) with the benign envy scale. The dispositional envy scales were found to be reliable overall.
Conclusion: The negative relationship between dispositional envy and social desirability suggest that the effect of social desirability in self-report measures may bias the results. This is supported by the results of cognitive interviews and detailed psychometric analyses. Weaker than expected correlations between malicious dispositional envy scales suggest that measures designed to align with different theories of envy may not measure exactly the same construct. Items that are positively worded are ordered in the benign dispositional envy scale and items

that are negatively worded are ordered in the malicious dispositional envy scale for the BeMaS. This leads to the question whether the distinction between the two dimensions is a measurement artifact. With this in mind, our aim is to develop a measure of envy that can reduce the bias of social desirability and to work around the issue of benign and malicious dispositional envy.

A GYŰJTÖGETŐ VISELKEDÉS SPEKTRUMÁNAK BEMUTATÁSA, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZUBKLINIKAI SZINTŰ ÉRINTETTSÉGRE - ISMERTETŐ ÉS ELSŐ EREDMÉNYEK

BÁNYAI BORBÁLA[1], DR. MATUSZKA BALÁZS[2]

[1] Semmelweis Egyetem
[2] Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Személyiségpszichológia és lelki egészség / Personality psychology and mental health

banyai.borbala@phd.semmelweis.hu

Kulcsszavak: gyűjtögető viselkedés, gyűjtögetési zavar, szubklinikai csoport, spektrumszemlélet

Háttér: A gyűjtögetés evolúciós alapokon nyugvó, normatív viselkedésformának tekinthető, azonban túlzott megjelenése pszichiátriai zavarként értelmezhető. A gyűjtögetési zavar egy nehezen kezelhető, krónikus lefolyású mentális tünetegyüttes, melynek kialakulása számos tényezőre visszavezethető (pl. kötődési zavarok, feldolgozatlan veszteségélmények, traumatizáló életesemények, információfeldolgozási nehézségek, stb.). Patomechanizmusáról egyelőre hiányosak az ismereteink, annak ellenére, hogy a téma népszerűsége az elmúlt harminc évben robbanásszerűen növekedett a nemzetközi tudományos színtéren. A még nem diagnosztizálható, de a gyűjtögetési tünetek tekintetében veszélyeztetett, úgynevezett szubklinikai gyűjtögetők csoportját illetően az ismereteink szintén rendkívül töredékesek, ugyanis a problémakört a vonatkozó kutatások nagyrésze dichotomizálta, a patológiás folyamatok részletesebb megismerése érdekében.
Célkitűzés: Jelen előadás kettős célkitűzéssel jött létre: Egyrészt a gyűjtögetési viselkedés sajátosságait mutatjuk be egy újfajta szemléleti keretben. Másrészt - egy a témával kapcsolatos vizsgálatokban alulreprezentált csoport -, a szubklinikai szintű gyűjtögetők jellemzőit vesszük górcső alá aktuális kutatásunk eredményei mentén. A csoport feltérképezése mellett további célunk, hogy azt összehasonlítsuk más alcsoportokkal (pl. kismértékben gyűjtögetők, nem-gyűjtögetők) a szociodemográfiai jellemzők és gyűjtögetési hiedelmek összefüggésrendszerében.
Módszer: Keresztmetszeti elrendezésű kutatásunkban online kérdőíves eljárással zajlik jelenleg az adatgyűjtés. A várható mintanagyság kb. 300 fő. A kérdések egy komprehenzív tesztbattéria részeként egy nagyobb kutatásba ágyazva válaszolhatók meg.
Várható eredmények: Az adatfelvétel jelenleg zajlik. A kutatás feltáró jellegéből adódóan azokat a lehetséges mintázatokat keressük a szociodemográfiai sajátosságok és a gyűjtögetési hiedelmek mentén, melyek alapján kirajzolhatóvá válik a gyűjtögetők rizikócsoportja.
Következtetések: Kutatásunk során arra törekedtünk, hogy gazdagítsuk a gyűjtögetési zavar "előterében" lévő csoporttal kapcsolatos tudásbázist. Ez a megközelítés, és az iránynak köszönhető későbbi eredmények hozzájárulhatnak a gyűjtögetési zavar kialakulására irányuló preventív törekvések kidolgozásához.

A SZÜLŐK SZABAD ISKOLAVÁLASZTÁSA, ANNAK TÖRTÉNETE ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

BOLLA ZSOLT

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Iskolai attitűdök fejlesztése, tanulási és tanítási módszerek, hallgatói vélemények / Development of school attitudes, learning and teaching methods, student opinions

m2019zsolt@gmail.com

Kulcsszavak: szabad iskolaválasztás, szegregáció, szülői preferenciák, beiskolázás, iskolamarketing

A magyar oktatáspolitika egy igazi különlegességének sorsát vizsgálom előadásomban a szocializmus végső időszakától kezdődően, a rendszerváltáson keresztül napjainkig. Magyarországon az eltelt évtizedekben nem sikerült az egymást váltó kormányoknak ciklusokon átívelő egységes, mindenki által elfogadott oktatáspolitikai rendszert felépíteni, és továbbvinni. Szinte mindent megváltoztattak, amit elődeik hoztak létre, egy elemet kivéve, amit még 1985-ben foglaltak először törvénybe, és azóta is jelen van oktatásunkban. Ez pedig a szülők szabad iskolaválasztási joga.
Ennek hatását alaposan feltárta egy 2004 és 2006 között zajlott OTKA kutatás. Berényi Eszter, Berkovits Balázs, Erőss Gábor: ISKOLAREND Kiváltság és különbségtétel a közoktatásban (2008) című könyvükben publikáltak erről. Ebben elemzik a hármas autonómia (szülők, intézmények, fenntartók) következményeit: az egyenlőtlenségeket, a szegregációt, a posztbürokratikus intézkedések sikertelenségét. Az elmúlt évtized oktatáspolitikai változásainak következtében mára mindez jelentősen változott.
Az előadás bevezetője a szabad iskolaválasztás megjelenését, történetét ismerteti, majd az iskolarendszerre gyakorolt hatására helyezi a hangsúlyt. Ezt követően az elmúlt időszakban történt alapvető változásokat vesszük számba. A 2011. évi köznevelési törvény bevezetése, az elmúlt 13 év oktatáspolitikai változásai miben és mennyiben változtattak a korábbi helyzeten.
Az előadás célja, hogy napjainkig megismertesse a szülők szabad iskolaválasztási jogának alakulását, feltárja jelenlegi hátrányait, ugyanakkor vizsgálja lehetséges előnyeit, melyek hasznosak lehetnek az intézmények beiskolázási koncepcióinak kialakításához, az új, megváltozott iskolarendszeri körülmények ismeretében.
Tankerületi iskola vezetőjeként évről évre szembesülök a csökkenő gyermeklétszámmal, az egyházi fenntartású iskolák megjelenéséből származó beiskolázási kihívásokkal. Kutatásom célja, hogy feltárjam a szülők iskolaválasztási preferenciáit, megtaláljam azokat a szempontokat, amelyekre építve versenyképesek lehetünk a jelenlegi helyzetben. Kérdőíves vizsgálataim, az óvodák segítségével azon szülők véleményét gyűjtik össze, akiknek nagycsoportos kisgyermeke iskolába készül. Kutatásomba valamennyi pécsi óvodát bevontam, és annak az idei évben történő megismétlése mellett egy kisebb városra, Kaposvárra is kiterjesztem vizsgálódásomat. Az eddigi eredmények kiértékelése, a szülők iskolaválasztási

szempontjainak megismerése segítséget jelenthet a hozzám hasonló helyzetben lévő, állami iskolákat irányító intézményvezetőknek sikeres marketingstratégiájuk kialakításában.

DOMESTIC AND INTERNATIONAL DOCTORAL STUDENTS' MOTIVATION TO STUDY AT A HUNGARIAN UNIVERSITY: A COMPARATIVE STUDY

BORODINA DARIA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

dariaborodina95@gmail.com

Kulcsszavak: self-determination theory, motivation, doctoral students, internationalization.

Hungary is a member of the European Higher Education Area (EHEA) and follows a three-cycle higher education system based on the Bologna Process (European Commission/EACEA/Eurydice, 2020). Raising the number of international and domestic PhD students improves the position of Hungarian universities in international competition for higher education. There are around ten thousand full-time doctoral students; nearly 32% are internationals in Hungary according to the Central Statistical Office (KSH, 2024). A great number of higher education institutions develop doctoral programs to attract more domestic and international students, hence it is significantly important to get to know about students' motivation to enroll in doctoral study. This study examined international and Hungarian students' motivation using the two-factor model of intrinsic and extrinsic motivation proposed by the self-determination theory (SDT) of human motivation. A questionnaire was administered to 100 international doctoral students, 45 males and 55 females, aged 25 to 30, and to 100 domestic doctoral students, 38 males and 62 females, aged 25 to 40 to explore the motivation to attend a Hungarian university. The results of the study show that the respondents endorsed more items on intrinsic motivation than on extrinsic motivation. There is a significant difference in motivation among domestic and international doctoral students at Hungarian universities. Domestic students demonstrate a higher level of motivation to get knowledge and a higher level of introjected regulation. International doctoral students show a higher level of amotivation compared to domestic students. Amotivation refers to the situation in which students see no relation between their actions and the consequences of those actions; the consequences are seen as arising as a result of factors beyond their control. In such a situation, international students can act passively, follow the formal requirements and procedures. The existing literature on international education is mostly focused on the skills and benefits students gain, but there has been limited research on doctoral students' motivation. At the same time, knowledge about international and domestic doctoral students' motivation can be used in program support and development which fits more to the motivational characteristics of doctoral students.

WHAT DO THEY SAY? ABOUT ACADEMY

CASAS TRUJILLO JENNYFER PAOLA

University of Debrecen

Alszekció: Társadalmi kérdések és problémák, egyéb lehetőségek / Social issues and problems, other opportunities

jennypa_814@hotmail.com

Kulcsszavak: internationalization, academic satisfaction, Hungary, international students

Decisions to study abroad are a possible reality for everyone who wants to obtain education in another country. The openness and international education policies combined with the desire to begin a journey of learning in new context are the perfect combination to experience this possibility. The increase of internationalization of higher education is a priority in todays' agenda. Along the history of this phenomena, the English language has taken the lead as well as the countries in which this is the official language. Nevertheless, new scenarios of mobility have been appearing and although the countries' official language is not English, the education is being spread in this language. Narrowing the context to Hungary which has boosted internationalization through the stipendium Hungaricum scholarship, the numbers of international applicants and awardees increases every year. In this sense, it becomes necessary to increase the quality of education, one way to approach this is by interpreting the students' experience, the research question of this study is to determine the main factors that influence academic satisfaction for international students in a university in the Northeastern part of the country. Determining categories from semi-structed interviews and a questionnaire, this process took place in a representative hub of internationals in Hungary finding that rankings, teacher student relationship, peer relationship and self-efficacy are determinant factors in the academic integration and satisfaction. The experiences revealed contribute to suggest recommendations for Hungarian higher education, including teachers and staff as well as ideas for further research to contribute to the increase of quality, being this the ultimate purpose, on one hand it is a factor university wants to offer and on another it plays a role in the decision making of students.

A GYÓGYSZER-REZISZTENS EPILEPSZIA AFFEKTÍV TÉNYEZŐINEK HATÁSA AZ ÉLETMINŐSÉGRE ÉS AZ ÖNÉRTÉKELÉSRE

CSABAI ORSOLYA

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

orsolyacsabai12@gmail.com

Kulcsszavak: gyógyszer-rezisztens epilepszia, depresszió, szorongás, önértékelés, életminőség

A gyógyszer-rezisztens epilepszia körülbelül az epilepsziás betegek 30%-át érinti. A betegséggel járó terhek közül a legjelentősebb a pszichológiai diszfunkció, a társadalmi megbélyegzés, a kognitív deficitek, a csökkent életminőség, a mortalitás fokozott kockázata és a komorbid betegségek. A gyógyszer-rezisztens epilepsziával egyidejűleg előforduló legelterjedtebb pszichiátriai rendellenesség a major depresszió és a szorongásos zavarok, amelyek negatívan befolyásolják a betegek életminőségét. Továbbá az alacsony szintű életminőség negatív hatással lehet a betegek önértékelésére és a pszichoszociális jóllétére.
Célkitűzésem megismerni, hogy a betegség milyen összefüggésben áll különböző pszichiátriai zavarokkal, mint a depresszió és a szorongás, illetve, hogy az esetleges társbetegségek milyen hatást gyakorolnak a páciensek életminőségére, illetve az önértékelésükre. Ezen kívül célul tűztem ki a terápia-rezisztens epilepsziás betegek összehasonlítását az egészséges kontroll személyekkel, a depresszió, a szorongás és az önértékelés vonatkoztatásában.
A klinikai vizsgálatba 34 személy került bevonásra (22 nő és 12 férfi). Első lépésként a MoCA (Montreal Kognitív Felmérés) szűrőtesztet vettem fel a vizsgálatban résztvevő valamennyi gyógyszer-rezisztens epilepsziás (n=17, $M_{Életkor}$=46,6, $SD_{Életkor}$=13,5) és kontroll személy (n=17, $M_{Életkor}$=39,6, $SD_{Életkor}$=14,1) esetében, a középsúlyos és a súlyos demencia kizárása céljából. Az adatgyűjtés két részből tevődik össze, a kérdőívcsomag kitöltéséből, illetve különböző kognitív tesztek felvételéből a vizsgálati személyekkel. Mérőeszközközként szolgált a *Kórházi Szorongás és Depresszió Skála* (HADS), a *Generalized Anxiety Disorder 7* magyar adaptációja (GAD-7), *Patient Health Questionnaire-9* magyar adaptációja (PHQ-9), a *Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H*) és *a Quality of Life in Epilepsy* magyar adaptációja (QOLIE-31). A vizsgálat fő helyszíne a Szegedi Neurológiai Klinika, ennek okán a kutatás egy RKEB engedéllyel rendelkezik (etikai engedély száma: 11/2023-SZTE).
A kutatás eredményei alapján szignifikáns különbség van a gyógyszer-rezisztens epilepsziás csoport és a kontroll személyek között a depresszió és a szorongás tekintetében, emellett tendencia szintű különbség az önértékelést illetően. Az epilepsziás betegek magasabb depresszió és szorongás szinttel rendelkeznek, illetve némileg alacsonyabb szintű az önértékelésük, mint a kontroll személyeknek. A betegek életminősége negatív kapcsolatban áll a depresszióval és a szorongással, tehát azonosítható volt, hogy minél alacsonyabb életminőségről számolnak be, annál magasabb a depresszió és szorongás szintjük. A magas

depresszió szint és az alacsony életminőség prediktorok szignifikánsan bejósolták a gyógyszer-rezisztens epilepsziás személyek alacsony szintű önértékelését.
Jelen klinikai kutatás alacsony elemszáma miatta egy előzetes felmérésnek minősül, ugyanakkor gyakorlati szempontból kulcsfontosságú, hiszen lehetővé teszi, hogy átfogóbb képet kapjunk a gyógyszer-rezisztens epilepsziás páciensek affektív pszichés tényezőiről és komorbid hangulati zavarairól. A társbetegségek azonosítása és kezelése hozzájárulhat a betegek életminőségének és önértékelésének javulásához, ezenfelül elősegítheti a pontosabb diagnosztikát és fejlesztést a klinikai neuropszichológia területén.

EGÉSZSÉGÉRTÉK ÉS A DOHÁNYZÁSI SZOKÁSOK KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA - ÁRTALOMCSÖKKENTÉS

DINNYÉS KATALIN JULIANNA[1,2], DR. PUSZTAFALVI HENRIETTE[2]

[1] Szegedi Tudományegytem
[2] Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések és problémák, egyéb lehetőségek / Social issues and problems, other opportunities

dinnyes.katalin.julianna@szte.hu

Kulcsszavak: IRVS, értéklista, dohányzás, egészségmagatartás, egyetemi hallgatók

Bevezetés: A dohányzási szokások vizsgálata az egyik legmeghatározóbb és leggyakoribb eleme az egészségmagatartás vizsgálatának (Varsányi & Vitrai, 2017). Egy 2017-es tanulmány szerint (Varsányi & Vitrai) 2014-ben több 18-34 éves férfi (39%) dohányzott, mint 2009-ben (36%). Az Egészségjelentés2016 adatai alapján hazánk az akkori OECD adatokhoz képest a második legrosszabb helyen szerepelt (Varsányi & Vitrai, 2017). Az egészséges fiatalság a magyar társadalom számára kifizetődő befektetés (Barabás, 2006). Ismert tény, hogy az értékek mentén alakítjuk az életünket a legapróbb döntésektől kezdve, a fogyasztásunkon keresztül, a mindennapjainkig bezárólag (Pál, 2016; Hofmeister-Tóth, 2003; Barcsi, Dinnyés & Pusztafalvi, 2022).
Célkitűzés: Kiemelt célunk, hogy igazoljuk az értékek szerepét a dohányzási szokások vonatkozásában.
Módszer: Az adatgyűjtési módszerünk a kikérdezés, kérdőívünk közel 50 – több főbb csoportba sorolható – kérdést tartalmazott. Az adatgyűjtéshez megbízható kérdőívet, az IRVS Értékek Fontossága és Megvalósítása értékskálát alkalmaztuk és a dohányzási szokások felméréséhez az Országos Epidemiológiai Központ által összeállított Országos Lakossági Felmérés (2003) kérdőívében találtakat vettük segítségül. 380 fő egyetemista töltötte ki összesen. Az adatok feldolgozása SPSS 24.0 statisztikai programmal készült. Az eltéréseket $p<0,05$ mellett tekintettük szignifikánsnak.
Eredmények: Főkomponens-elemzéssel megkaptuk - a nyolc itemből álló -, „Egészségérték Fontossága ÉR" változót, amelynek a legnagyobb töltése az egészség fontossága nevű érték (0,711). Eredményeink alapján Spearman korrelációt alkalmazva az egészségérték és a napi dohányzás alkalmával elszívott cigaretták száma között szignifikáns, negatív kapcsolatot találtunk, rs = -.089 p = .041 (1-tailed).
Következtetés: Az egyetemi korcsoport egészségtudatosabb életmódra nevelését támogatnunk és preferálnunk kell. Fontosnak tartjuk a preventív szemlélet kialakítását, továbbá az inkluzív oktatási közeg megteremtését.
Támogatás: Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-23-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

AZ ÉRTÉKRENDSZER FONTOSSÁGA ÉS AZ EGÉSZSÉGMAGATARTÁS KAPCSOLATA

DINNYÉS KATALIN JULIANNA[1,2], DR. PUSZTAFALVI HENRIETTE[2]

[1] Szegedi Tudományegytem
[2] Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések és problémák, egyéb lehetőségek / Social issues and problems, other opportunities

dinnyes.katalin.julianna@szte.hu

Kulcsszavak: IRVS, értéklista, fontosság, egészségmagatartás, egyetemi hallgatók

Bevezetés: Az egészségmagatartás az egészséggel kapcsolatos magatartásformák összességét jelenti (Szakály, 2016, Domrádi, Czira, Gáll, Nagy & Bíró 2019). Vitrai (2022) tanulmánya a túlsúly vagy az elhízás, az alkoholfogyasztás és a dohányzási szokások mentén mutatja be az egészségmagatartást. Egy egészséges fiatalság kifizetődő befektetés (Barabás, 2006), hiszen a lakosság egészségi állapotának igazolt negatív hatásai megmutatkoznak egyéni és társadalmi szinten egyaránt. Az értékeknek meghatározó szerepe van, hiszen ezek mentén alakítjuk az életünket a legapróbb döntésektől kezdve, a fogyasztásunkon keresztül, a mindennapjainkig bezárólag (Pál, 2016; Hofmeister-Tóth, 2003; Barcsi, Dinnyés & Pusztafalvi, 2022). Vizsgálatunkban az egészségérték egészségmagatartást és egészségi állapotot meghatározó szerepe került középpontba (Vitrai, 2022).
Célkitűzés: Kiemelt célunk, hogy igazoljuk az egészségértékek szerepét az egészségmagatartás vonatkozásában.
Módszer: Az adatgyűjtési módszerünk a kikérdezés, kérdőívünk közel 50 – több főbb csoportba sorolható – kérdést tartalmazott. Az adatgyűjtéséhez megbízható kérdőíveket, az IRVS Értékek Fontossága és Megvalósítása értékskálát és az egészségmagatartást az Egészséggel Kapcsolatos Attitűd Kérdőív Skálával (Nagy & Kovács, 2017) mértük fel. A kérdőívet 380 egyetemi hallgató töltötte ki összesen. Az adatok feldolgozása SPSS 24.0 statisztikai programmal készült. Az eltéréseket $p<0,05$ mellett tekintettük szignifikánsnak.
Eredmények: Az értékrendszer fontosságánál (IRVS értéklista) a második (4,83), míg a megvalósítás tekintetében jóval hátrébb a 11. helyen szerepel az egészség. Az egészséges táplálkozás és az értékrendszer fontossága között szignifikáns, pozitív, gyenge erősségű kapcsolatot találtunk a kettő között $r_s = .141$ $p = .003$ (1-tailed), ahogyan a rendszeres fizikai aktivitással is szignifikáns kapcsolatot találtunk ($r_s = .155$ $p = .001$ (1-tailed)).
Következtetés: Egészségnevelés keretein belül a preventív szemlélet kialakítását kívánjuk megerősíteni az inkluzív oktatási közeg megteremtésével együtt. Hosszútávon kedvező befektetés a megfelelő egészségmagatartási szokások hangsúlyozása.
Támogatás: Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-23-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

LEARNING OUTCOMES AND SOCIAL EMOTIONAL COMPETENCES: A CROSS-FEEDING RELATIONSHIP TO PROMOTE MEANINGFUL LEARNING EXPERIENCES

ESTRELA **PEREIRA ADRIAN**[1], DUNG **DO THI**[1], NYAMKHUU **BYAMBASUREN**[1], ALGHNEIMIN **JEHAN**[1], **G. PINTO TRINDADE** BRASILENA[2], **KONOPLEVA** EKATERINA[3]

[1] Eötvös Loránd University
[2] Federal University of Maranhão
[3] Federal University of Bahia

Alszekció: Hagyomány és innováció a neveléstudományban, IKT, kompetenciafejlesztés, mérés-értékelés / Tradition and innovation in educational science, competence development, measurement and evaluation

adrian.estrela@gmail.com

Kulcsszavak: Cultural Heritage; Education; Intercultural Competences; Qualitative Document Analysis; Social Emotional Competences

The integration of Learning Outcomes (LO) in education has triggered significant transformations in the educational landscape. This approach, by prioritizing the development of students' knowledge, skills and attitudes over the content delivered by educators, has promoted shifts in various educational programs globally. Within the European Union (EU), for example, member states are encouraged to structure their educational systems and formulate National Quality Frameworks (NQF) based on the European Quality Framework (which emphasizes the function of learning outcomes in defining learners' knowledge and capabilities at the end of a learning process). While EU documents have been pivotal in shaping the Learning Outcomes concept, its influence extends beyond Europe impacting educational systems in North America, Asia, Africa, and South America. Simultaneously, the educational field has witnessed a growing emphasis on Social Emotional Competences (SEC) over the last few decades. SEC incorporates the ability to comprehend, manage, and express social and emotional aspects effectively, facilitating success in various life tasks such as learning, relationship-building, problem-solving, and adaptation to the complexities of growth and development. In this direction, projects aiming to enhance students' Social Emotional Competences through Social Emotional Learning features need to prioritize the creation of supportive learning environments where students comprehend learning as a meaningful, challenging and useful activity. Following this trail, the present article seeks to explore the impact of educators' Social Emotional Competences on the development of the desired learning outcomes for students embedded in intercultural learning processes. Therefore, the primary objective is this paper is to reflect on the relevance of teachers' Social Emotional Competences in the construction of a healthy learning environment that equally embraces students with different social and cultural backgrounds. To provide a comprehensive understanding and enrich discussions on this topic, the article pursues two specific aims: 1) to review the literature that discusses the connections between education and Social Emotional Learning; and 2) to

discuss the relevance of teachers' cultural identities and SEC in the process of developing and ensuring students' Learning Outcomes in an increasingly intercultural and interconnected world. The Qualitative Document Analysis (QDA) methodology is employed to identify, examine, and select scientific sources supporting knowledge development for the proposed discussions. This article defends that the development of educators' SEC is essential for offering optimal educational experiences to students with different cultural backgrounds. Furthermore, it posits that nurturing educators' SEC contributes to building equitable societies by fostering the development of students' intercultural competences.

TEHETSÉGGONDOZÁS A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN A PROTESTÁNS TANÜGYI SZEMLE LAPSZÁMAIN KERESZTÜL

FEHÉR ÁGOTA

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Iskolai attitűdök fejlesztése, tanulási és tanítási módszerek, hallgatói vélemények / Development of school attitudes, learning and teaching methods, student opinions

feher.agota@kre.hu

Kulcsszavak: Protestáns Tanügyi Szemle, tehetségek kiválasztása, tehetséggondozás, elköteleződés, református gimnázium

A neveléstudomány mindig is kiemelten tekintett a diákok legjobb képességeinek kibontakoztatására, ennek gyökereiben pedig a tehetség fogalomköréhez kapcsolódó diskurzus jelentős utat járt be. A témában az egyházak elköteleződése további minőségi meghatározót jelent. Kutatásom által a keresztyén nevelés tehetségsegítő szellemiségére fókuszálok, jelen előadás során a Protestáns Tanügyi Szemle lapszámaiban megjelent publikációk kvalitatív elemzésén keresztül.

A Protestáns Tanügyi Szemle, az Országos Református Tanáregyesület és az Országos Evangélikus Tanáregyesület hivatalos közlönye. 1927–1944 között jelent meg a protestáns egyházak összefogásával és közös üzeneteivel protestáns pedagógusok hivatásának, egyúttal a magyarságnak megerősítésére: az iskola és a templom „összeforrasztásával", a képzés, a nevelés minőségi fejlesztésével. Kutatásom során az itt megjelent tehetség-tematikájú cikkek tartalmi csomópontjainak azonosításával célom a szakterület hangsúlyainak megvizsgálása, ezzel a protestáns nevelés számára kiemelt gondolatköreinek összegzése. A következő tendenciák emelhetők ki.

1. Hangsúlyos tematikaként azonosítható a tehetségek kiválasztásának és a kiválasztottak számára speciális képzés nyújtásának kérdése. Ehhez kapcsolódóan megfogalmazódnak az ún. Kitűnőek Iskolájában megvalósított nevelési mód eredményei és kritikái, továbbá mindezek figyelembe vételével ajánlás az intézményrendszer formálására: az elemi és a középiskola között „átvezetésként" célzott segítség nyújtásával.

Összességében a Protestáns Tanügyi Szemle cikkei megerősítik: az iskolák alapvető feladata a tehetséggondozás, tehát ne történjen kiválasztás, megkülönböztetés. Lényegesebb a gyermekek valódi tapasztalatrendszere, „arravalóságuk" türelmes kifejeződése, szorgalmas munkával a felelősségvállalás elsajátítása. A kérdéskör kapcsán megmutatkozik a tehetséges falusi szegény gyermekek tanításának-nevelésének kérdésköre, megerősítve a pedagógusok és lelkipásztorok közös szerepét is taníttatásuk támogatásában, képességeik kibontakoztatásában.

2. A publikációkban kiemelkednek továbbá a tehetséggondozáshoz mint komplex személyiségfejlesztéshez kapcsolódó szempontok, pl. az általános és specifikus tehetség típusainak, a kitartásnak és a megfeszített, egész embert igénybe vevő munkának szerepe, egyúttal a személyes érdeklődés figyelembe vétele a tehetségsegítés során, mely a hosszabb távú elköteleződés, a felelősségtudat támogatásához is közvetlenül járul hozzá.

3. A Protestáns Tanügyi Szemle cikkei által megerősítésre kerül a református gimnáziumokban lévő szellemi értékek között is: a református kollégiumok (kiemelt a sárospataki és a debreceni intézmény példája) hagyományosan is elkötelezettek a tehetséggondozás ügyében. Jótételemények, ösztöndíjak által segítik a szegényebb diákok tanulmányi előmenetelét, a hívek támogatásának is köszönhetően. Különös értéket jelent továbbá a tehetséggondozás eredményességéhez a pedagógusok személye is, a cikkekben hangsúlyt kap többek között szakmai és személyes példájuk, minőségi munkájuk, lelkesedésük.

A kutatást a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának Hitéleti képzések és a tehetséggondozás fejlesztése című pályázata támogatja.

A KONTROVERZÍV TÉMÁK ÉS SZEMÉLYISÉGEK KEZELÉSE A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSBAN

HUDÁR ZOLTÁN

Selye János Egyetem

Alszekció: Iskolai attitűdök fejlesztése, tanulási és tanítási módszerek, hallgatói vélemények / Development of school attitudes, learning and teaching methods, student opinions

hudarzoltan@gmail.com

Kulcsszavak: Kontroverzivitás, történelmi személyiségek, kritikus gondolkodás, történelmi források

A történelem tanítása és tanulása során számos kontroverzív téma és személyiség merül fel, amelyek különböző érzelmi reakciókat és értékeléseket váltanak ki a tanulók és tanárok körében. Ezek a vitatott elemek lehetnek történelmi személyiségek, mint például diktátorok, háborús bűnösök vagy vallási vezetők, de jelenségek, események és értelmezések is ugyanúgy lehetnek kontroverziálisak.

A kontroverzitás a történelemdidaktika kontextusában számos kihívást vet fel a tanárok számára. Hogyan lehet objektíven és kiegyensúlyozottan megközelíteni olyan témákat és személyiségeket, amelyekre különböző érzelmekkel és véleményekkel reagálhatnak a diákok és a szülők? Hogyan lehet a tanulókat arra ösztönözni, hogy kritikusan gondolkodjanak és saját véleményt alkossanak, miközben megfelelő kontextusban értelmezik a történelmi eseményeket és személyiségeket?

Ezenkívül a történelmi források kontroverzivitása további kihívásokat jelent a történelemtanításban. Hogyan lehet használni ezeket a forrásokat tantervekben és tanórákon úgy, hogy a diákok megértsék azokat a korabeli kontextusukban és megvitathassák azok érvényességét és hitelességét? Milyen módszerek és eszközök állnak rendelkezésre a tanárok számára a kontroverziális témák kezelésére és a viták ösztönzésére a történelemtanításban?

A kutatás célja ebben a tanulmányban az lesz, hogy feltárja a kontroverziális témák és személyiségek kezelésének legjobb gyakorlatait a történelemtanításban, valamint az ehhez kapcsolódó kihívásokat és lehetőségeket vizsgálja meg a tanár-diák interakciókban. A kérdésfelvetés tehát az, hogy hogyan lehet hatékonyan kezelni és integrálni a kontroverziális elemeket a történelemtanításba úgy, hogy az elősegítse a diákok kritikus gondolkodását és történelmi tudatosságát.

A REVIEW OF A PROCESS-ORIENTED TEACHING-QUALITY MODEL: A CASE STUDY OF HIGHER VOCATIONAL EDUCATION IN CHINA

HUANG **MIN**

Eötvös Loránd University

Alszekció: Iskolai attitűdök fejlesztése, tanulási és tanítási módszerek, hallgatói vélemények / Development of school attitudes, learning and teaching methods, student opinions

huangmin@student.elte.hu

Kulcsszavak: process-oriented teaching-quality model, education-oriented UICs, self-efficacy of technical university teachers, art and design education, fashion studies

The lack of objective standards for assessing teaching quality, particularly in the context of art education, has paved the way for new research. Art teaching in vocational higher education in China involves a lot of different tasks and activities that should be explored. So, consequently, when talking about the quality of teaching, it makes sense to look at teaching as a process and learning outcomes to assess its quality. This contribution briefly looks at existing approaches and introduces the mature teaching and learning outcome assessment model "333 teaching quality control system", which is a bottom-up approach. It is summarized on the practice of project-learning-based professional art courses (creative fashion design, fashion communication and fashion management) in one Chinese vocational higher education.

What will be new in this research is to focus on the creative design vocational university in China, because the creative industries have emerged within the framework of the global knowledge economy, depending on a consistent provision of creativity, knowledge, skills, and human capital to gain a competitive edge with the high-tech digital products and the rise of cultural and creative design content developing globally, so the quality of teaching and cultivating of students is important, it has a big effect on the local economy for these cultivated labor.

At the same time, most evaluations of teaching quality are from the perspective of students. However, this study starts from the perspective of teachers. The focus here will be on *teachers* at *technical universities* involved in *education-oriented university-industry cooperation* in one specific sector (*fashion industry*).

This paper hypothesizes two results, this "333 teaching quality control system" model could improve the teachers' self-efficacy, second it could promote university-industry cooperation, ultimately facilitating the improvement of teaching quality.

Research methodology will be defined according to the exploratory nature of the research. Following the exploration of literature in several relevant domains. Structured interviews will be conducted with fashion industry teachers in China. Interviews will be oriented by the following main research questions**:**

· What happens when fashion industry-university teachers get involved in "333 teaching quality control system"?

· What impact being involved in the “333 teaching quality control system” might have on university teachers regarding their job satisfaction and teaching quality?
· What happens when the industry teacher comes to assess students' outcomes?
· How is the increased complexity of the outside (real) world voices heard when students' production is exhibited in the real world online and offline?
· How much does this bring new inspiration and how much does it create anxiety for teachers for their teaching?
. What kind of impediment will be found for this model, and how to manage it?
The outcomes of this research might be beneficial for managing international process-oriented teaching quality as well as higher education teacher management and development. It might support reflection on the use of a process-oriented teaching-quality model for the professional development of academic staff.

GYÓGYSZER-REZISZTENS EPILEPSZIÁS BETEGEK VIZSGÁLATA KOGNITÍV-AFFEKTÍV TÉNYEZŐK MENTÉN

JUHÁSZ-NAGY MÁRK, KOVÁCS FANNI MERCÉDESZ, UGRINA REGINA

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

kovacsfanni020@gmail.com

Kulcsszavak: epilepszia, kogníció, memória, depresszió, neurolingvisztika

Gyógyszer-rezisztens epilepszia esetén nem érhető el tartós rohammentesség két antiepileptikum szedése mellett sem. Ennek következtében a farmakoterápiára jól reagáló epilepsziás betegeknél súlyosabb kognitív deficit feltételezhető a nyelv, végrehajtó funkciók, emlékezet terén, hiszen a továbbra is fennálló rohamok neurális veszteséggel járó metabolikus változásokat indukálnak az érintett agyterületeken.
Kutatásunk célja a gyógyszer-rezisztens epilepsziás betegek kognitív állapotának felmérése, melynek során vizsgáltuk a nyelvi, végrehajtó funkciókat, emlékezetet, illetve szubjektív emlékezeti panaszokat, illetve ezen tényezők összefüggését a depresszióval, szorongással.
Vizsgálatunkban 17 fő gyógyszer-rezisztens epilepsziás beteg (N_{beteg} = 17) és 16 fő kontroll ($N_{kontroll}$ = 16) vett részt (átlagos életkoruk, M = 41,49 év (SD = 15,75), 21 nő, 12 férfi). Vizsgálati eszközként szerepeltek a Számterjedelem Teszt és Corsi kocka egyenes és fordított irányú verziói, a Betű-, Szemantikus- és Igefluencia tesztek, a Trail Making Test A, B variánsai, a Rey-komplex ábra, a DeRenzi féle Token beszédmegértési teszt, az Álszóteszt, a Szemantikus Asszociációs Teszt, a Betegek Egészségi Állapota Kérdőív (PHQ-9), a Generalizált Szorongásos Zavar Kérdőív (GAD-7), valamint a Többfaktoros Emlékezeti Kérdőív (MMQ).
Eredményeink alapján szignifikáns különbség van a gyógyszer-rezisztens epilepsziával diagnosztizált betegek és a kontroll csoport között, így valószínűsíthető az emlékezeti deficit, mert a rövidtávú verbális és vizuális emlékezetet mérő feladatokon gyengébben teljesítettek. Ez hozzájárulhat a szubjektív emlékezeti panaszaikhoz a depresszióval együtt, hiszen az emlékezeti képességek megélése összefüggött a rövidtávú verbális emlékezettel, munkamemóriával és depresszióval, valamint kevésbé voltak elégedettek az emlékezeti működésükkel mint a kontroll csoport. A végrehajtó funkciók a depresszióval kapcsolva negatív irányú szignifikáns összefüggést mutatnak szinte minden felhasznált kognitív teszten, azaz a magasabb észlelt depressziószint szignifikánsan alacsonyabb minőségű kognitív funkcionálással járhat együtt. A nyelvi funkciók szintjén az epilepsziás betegeknél tapasztaltunk szignifikánsan gyengébb teljesítményt. A DeRenzi féle Token beszédmegértési teszten szignifikánsabban gyengébben teljesítettek, ami markánsan megmutatkozott a komplex instrukcióknál is. Mindez felvetheti a Token-teszt diagnosztikus lehetőségeit, illetve felveti az epilepsziás betegek nyelvi terápiájának a szükségességét.
Limitációként meg kell említeni, hogy kutatásunk mintaszáma alacsony, a statisztikai próbák eredménye így valamilyen mértékben torzulhatnak hamis-pozitív, valamint hamis-negatív

irányba is, a korábbi kutatások eredményei azonban pozitív képet vetítenek előre eredményeinkkel összhangban. Mintánk heterogén, mivel többféle epilepsziával (generalizált, fokális, temporális, frontotemporális) diagnosztizált betegek alkotják a vizsgálati csoportot. A kutatás folytatólagosságára való tekintettel a kognitív tesztek eredményei nem mutatnak megegyező elemszámokat minden esetben, a betegtoborzás és az adatok felvétele állandó. A kutatás részfolyamatainak részletessége kiemelendő, rendkívül sokrétű tesztcsomag összeállítására került sor, melyekkel egyrészt a céleszközök hatékonyságát, másrészt a betegek állapotfelmérésének pontosságát növeljük annak érdekében, hogy a kutatási folyamat utolsó szakaszában egy gyors, precíz és komplex tesztbattériát legyünk képesek normatív adatokkal alátámasztva előállítani, mellyel nem csak a diagnosztizálás, de az állapotkövetés és monitorozás is lehetőséget kínál, ezzel javítva a betegellátás-, s közvetetten a betegek élet-minőségét.

EMLÉKEK, ÉN ÉS SZKIZOTÍPIA: A FOKOZOTT EMLÉKEZETI SPECIFICITÁS ÖSSZEFÜGG A SZOKATLAN ÉLMÉNYEK EMELKEDETT SZINTJÉVEL ÉS A FURCSA BESZÉD ALACSONYABB MÉRTÉKÉVEL, DE NEM MUTAT SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉST AZ ÉNKÉP-EGYÉRTELMŰSÉGGEL

KASZÁS ALEXANDRA[1], **DR. KÉRI** SZABOLCS[1], **DR. BENCZE** DOROTTYA[2], **DR. SZÖLLŐSI** ÁGNES[2], **VASS** ÁGOTA[3], **DR. RACSMÁNY** MIHÁLY[2], **DR. POLNER** BERTALAN[4]

[1] Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
[2] Szegedi Tudományegyetem
[3] Semmelweis Egyetem
[4] Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Személyiségpszichológia és lelki egészség / Personality psychology and mental health

lexie.kaszas@gmail.com

Kulcsszavak: szkizofrénia, szkizotípia, mintázat-szétválasztás, mintázat-kiegészítés, énkép-egyértelműség, bizonytalanság intolerancia, szokatlan észlelések

Egyes rendellenes szubjektív élmények megelőzhetik a pszichózis kialakulását, de nem érik el a pszichotikus tünetek szintjét. Azok az egyének, akik kifejezettebb szkizotípiás vonásokkal rendelkeznek, nagyobb valószínűséggel csúsznak át pszichózisba. Korábban feltételezték, hogy a szkizofrénia pozitív tünetei, és így a pozitív szkizotípia bizonyos memóriaváltozásokkal jár együtt. Emellett a pozitív dimenzió feltehetően negatívan kapcsolódik az énkép-egyértelműséghez, míg a magas szintű bizonytalanság intolerancia együtt jár a pozitív tünetekkel. A szakirodalom eddig ellentmondásos eredményeket hozott ezekben a kérdésekben. Kutatásunkban tisztázzuk a pozitív, negatív és dezorganizált szkizotípia, a specifikus memóriaváltozások és az énkép-egyértelműség közötti kapcsolatot egy nagy online mintán végzett vizsgálatban. Hipotéziseinket robusztus lineáris regresszió segítségével teszteltük. Tanulmányunkban pozitív kapcsolatot találtunk a szokatlan észlelések, a pozitív szkizotípia egy szűk aspektusa és a viselkedéses mintázat-szétválasztás mérésére alkalmazott mutató között. Ezzel szemben a furcsa beszéd, a dezorganizált szkizotípia egyik aspektusa együtt járt a csökkent mintázat-szétválasztási képességgel. Nem találtunk szignifikáns összefüggést a memóriateljesítmény és az énkép-egyértelműség között. A moderációs elemzésünk azt sugallja, hogy azok, akik önbevallásuk szerint jól tűrik a bizonytalanságot, és viszonylag egyértelmű énképpel is rendelkeznek, alacsonyabb szintű pozitív szkizotípiás vonásokat mutatnak. A tanulmány hozzájárul a szkizofrénia-spektrum fenotípusait és a sérült énkép-egyértelműséget összekötő kognitív mechanizmusok megértéséhez. Az eredmények utat nyithatnak a szkizofrénia-spektrum zavarok megelőzését és kezelését célzó beavatkozások kidolgozásához.

MATEMATIKAI TELJESÍTMÉNYT ELŐREJELZŐ KOGNITÍV FOLYAMATOK TANULÁSI NEHÉZSÉGEKKEL KÜZDŐ GYERMEKEKNÉL

KÓSA ANDREA

Babeș-Bolyan Tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

andi3kosa@gmail.com

Kulcsszavak: matematikai nehézség, kognitív prediktorok, matematikai teljesítmény, tanulási nehézség

Régóta igény van azon kognitív tényezők leírására, melyek jó előrejelzői lehetnek a későbbi matematikai képességeknek. Ezen meghatározottság fontossága abban rejlik, hogy a matematikai képességek a maguk során jó előrejelzői az akadémiai előrehaladásnak és az életben való sikerességnek. A számolási képességek alacsony szintje összefüggésben van az alacsony jövedelemmel, rossz álláslehetőségekkel és a mentális egészség kockáztatásával. Így a matematikai nehézségek korai diagnózisa és terápiája megakadályozhatja a kortársaktól való jelentős elmaradást és megváltoztathatja ezen gyerekek oktatási útvonalát, jobb esélyeket biztosítva számukra az életben való boldoguláshoz.

A korai matematikai képességek fejlődésében fontos szerep jut a kognitív folyamatoknak. A domén specifikus numerikus képességek mellett a magasabb rendű kognitív folyamatok, mint domén-általános képességek, ezen matematikai ismeretek és kvalitások elsajátításának segítői vagy akadályozói lehetnek. Deficitjük (mint a végrehajtó funkciók, kognitív flexibilitás, figyelmi kontroll, gyors automatikus megnevezés működési elégtelenségei) jó prediktorai a későbbi matematikai teljesítménynek. Kutatásunk célja azon megismerő folyamatok leírása, melyek előrejelzik a matematikai nehézségel küzdő gyerekek matematikai teljesítményét. Feltételeztük, hogy a széleskörűen tesztelt kognitív folyamatok közül lesznek olyan változók, melyek predikciós értéke magas. Ugyanakkor célunk volt körülírni az egyes kognitív folyamatok interakciójából származó predikciós mintát is. Kutatásunk kiterjedt a kognitív folyamatok előrejelző értékére a feldolgozásra kerülő információk típusai szerint. A szakirodalomban többnyire egyféleképpen mérik egy megismerő folyamat működési sajátosságát és ezen eredményt általánosítják az egész konstruktum működésére. Kutatásunkban feltételeztük, hogy a verbális, numerikus, téri-vizuális információk feldolgozása befolyással lesz a kognitív folyamatok funkcionalitására és ennek folyományaként előrejelző értékük változni fog.

A 177 gyerekből kiválasztott 30 (16 lány, 14 fiú, 76- 91 hónapos korú, m= 82.47, SD=4.07) súlyos matematikai nehézséggel küzdő előkészítő osztályos diákokon végzett vizsgálat azt mutatja, hogy a 25 általunk mért kognitív változó előrejelző képessége nem jelentős. Létezik viszont néhány egyéni változó, melyek predikciós értéke számottevő: ilyen a nonverbális flexibilitás, a munkamemória fonológiai burkának numerikus feldolgozása, a téri-vizuális információk feldolgozásának helyessége, a gyors megnevezés korrektsége. A hierarchikus

többváltozós regressziós modellek tesztelése azt bizonyítja, hogy ezen változók közül a három változós modell igazodik a legjobban az adatokhoz, megmagyarázva a tapasztalt variancia 37%-át (R^2= 0.37). A gyors megnevezés helyessége nem ad plusz értéket a modellhez, viszont a nonverbális anyagon végzett feladatváltás, a számok bemutatás sorrendjében történő visszamondása, valamint a téri-vizuális információk esetében a feldolgozás helyessége predikciós értékkel bír a matematikai képességek szempontjából.

Kutatásunkban előkészítő osztályos gyerekekkel dolgoztunk, azonban a kognitív profil változik, maturizálódik az idő előrehaladtával. Ahhoz, hogy megtudhassuk, hogyan módosulnak a kognitív prediktorok a fejlődés során, longitudinális vizsgálatokat kéne eszközölni. Jövőbeli kutatási célként ennek vizsgálatát határozhatjuk meg.

INNOVATIVE RELAXATION TOOL USED TO IMPROVE EARLY LEARNING

KOVÁCS TAMÁS, **SPINGÁR** PETRA

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Alszekció: Személyiségpszichológia és lelki egészség / Personality psychology and mental health

tomokovacs@tomokovacs.hu,

Kulcsszavak: stress, relaxation, pedagogy, motivation, learning performance

A kutatás tisztázza az egészséges életmód fogalmát, összetevőit, a stressz fogalmát – kiemelten a vizsgált célcsoportra. Definiálásra kerül a „jó" és „káros" stressz közötti különbség. Mivel mérések igazolják, hogy az iskolás gyerekek között 17%-ot meghaladó arányban jelentkezik állandó vagy visszatérő nyugtalanság – így ők tartós negatív stressznek vannak kitéve. Ez kifejezett kockázatot hordoz, hiszen a szülők jelentős mértékben nincsenek tisztában gyermekük lelki állapotával. Kutatási adatok szerint szülői és gyermeki kontroll-kérdőívek válaszainak összevetésénél kimutatható egy 12-16%-os eltérés a gyermekek válaszai és a típusazonos szülői válaszok között.
Mivel bizonyításra került, hogy a vezetett relaxáció alkalmasnak bizonyult az intézményi körülmények között megvalósuló stressz-oldásra - valamint a relaxációt követően csökkentek a szomatikus tünetei - fontos feladattá vált mintát és eszközt adni a stresszkezelés, feszültség csökkentésének átélése irányában. Bemutatásra kerül a gyermekek iskolai és szabadidős stressz-szintjének csökkentésének érdekében újonnan kifejlesztett relaxációs gyakorlat.

PSYCHOSOCIAL FACTORS, WORK PRIORITIES AND WORK RELATIONSHIPS IN THE CONTEXT OF THE FOUR-DAY WORKWEEK

LACZÓ DORINA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések és problémák, egyéb lehetőségek / Social issues and problems, other opportunities

laczo.dorina@gmail.com

Kulcsszavak: four-day workweek, psychosocial factors at work, work priorities, work overload, workplace relationships

In recent decades, there have been many changes in working culture, with a focus on shorter working hours. The four-day working week is one innovative approach that is increasingly favoured by workers to improve their quality of life and achieve a better work-life balance. While the benefits include improved employee well-being and a better work-life balance, the move to a four-day workweek raises a number of issues. There is a risk that workers may be overburdened, and hence the need to rethink work priorities. Reduced meetings and breaks at work may cause employees to spend less time with coworkers, which might strain workplace relationships. The aim of this paper is to explore the differences between workers working a four-day and a five-day workweek in terms of health, well-being, work-life balance, overload and work-life relationships. The research focuses on these aspects to explore the positive and potentially negative effects of the introduction of a four-day working week in these areas. In the literature available so far, positive changes are mostly observed, with potential negative effects being a little researched area in the context of the four-day workweek. As part of the research, I collected a questionnaire package from employees working four-day and five-day workweek schedules and conducted semi-structured interviews with employees working four-day workweeks, focusing on their experiences to date. The research is ongoing, but preliminary expectations are that workers on a four-day workweek schedule will experience higher well-being, increased workload, poorer workplace relationships and better work-life balance than workers on a five-day workweek schedule if the data are collected during the initial period of the four-day workweek. Where the four-day working week has been in place for a longer period of time, they are expected to report the same levels of well-being, workload and quality of work relationships as the five-day working week group, but will still have a better work-life balance than the five-day workweek group. The results of this research could contribute to a more effective design and practical application of the four-day workweek in the workplace, creating a balanced and healthy working environment for both employers and employees.

VERSENGÉS AZ EGÉSZSÉGÜGYBEN

MAJOR ALEXANDRA

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Alszekció: Személyiségpszichológia és lelki egészség / Personality psychology and mental health

alexamajor.96@gmail.com

Kulcsszavak: versengés, rezidens orvosok, stressz, pszichológiai biztonság, tudásmegosztás

Háttér és célkitűzések: Az ember számára az egyik legértékesebb kincse az egészsége. Egészségünk őrei éjjel-nappal támogatnak bennünket ezen kincs megőrzésében. Azonban ez nagy áldozatot követel a részükről. Számos stresszorral és nehezítő körülménnyel találkoznak a munkájuk során. Van azonban egy olyan stresszor, ami bár jelentős hatást gyakorolhat mind a szakemberekre, mind az ellátás minőségére, ezidáig nem kapott kellő figyelmet: a versengés. Az egészségügyben döntő szerepe van annak, hogy a teamek tagjai hogyan tudnak együttműködni egymással a munkájuk során. Ha a team belső működése nem megfelelő, az akár a beteg biztonságát is veszélybe sodorhatja. A kutatások eredményei alapján a kollégák közötti bizalom hiánya, a magasabb pozícióért vívott harc, valamint a tudásféltés mind hozzájárulhatnak az egészségügyi dolgozók közötti versengés kialakulásához. A kialakuló versengés pedig különösen érzékenyen érintheti az egészségügyi rendszer egyik kritikus pillérét képező rezidenseket. Korábbi kutatások eredményei alapján a kialakuló versengés motiválhatja ugyan a rezidenseket, hogy a lehető legjobb teljesítményt nyújtsák, azonban a túlzott mértékű versengés a tudásmegosztás gátjává válhat, valamint hosszú távon szociális izolációhoz és kiégéshez vezethet. Jelen kutatás célja az egészségügyben kialakuló versengés rezidens orvosokra gyakorolt hatásának vizsgálata. Fontosnak tartom megvizsgálni az egészségügyi dolgozók között kialakuló versengés jellegét és ennek kapcsolatát a rezidensek stresszszintjével, a teamben jelenlévő pszichológiai biztonság mértékével, valamint a tudásmegosztással.
Módszer: A kutatás során keresztmetszeti elrendezést, illetve kevert módszertant, konkurrens triangulációs dizájnt alkalmazok. A kvantitatív, valamint a kvalitatív adatok gyűjtése jelenleg is folyik, egymással párhuzamosan. Az adatfelvétel, a résztvevők szűkös időbeosztását figyelembe véve, online zajlik, egy önbeszámolós kérdőív, valamint félig strukturált interjúk formájában.
Várható eredmények, további lehetőségek: Ez a kutatás hasznos eredményekkel szolgálhat az orvos- és rezidensképzésben, valamint az egészségügyi dolgozók számára azáltal, hogy betekintést nyújt az egészségügyben megjelenő versengés rezidensekre gyakorolt hatásaiba. Ennek mélyebb megismerése lehetővé teszi a szakemberek számára, hogy hatékonyabb intervenciós programokat alakítsanak ki a konstruktív versengés elősegítése érdekében. A teamek vezetői és a kórházak munkaügyes kollégái egyaránt hasznosíthatják az itt leírtakat a versengés természetének felismerése és a problémák kezelése érdekében, valamint a kollégák

edukációja során. Emellett a teamek összeállításakor, valamint a műszakok és az ellátás szervezésekor is érdemes lehet figyelembe venni a kutatás eredményeit. Jelen kutatás továbbá alapul szolgálhat későbbi, szélesebb körben végzett kutatások számára.

TÁNC AZ ISKOLAI TESTNEVELÉSBEN A JÖVŐ TESTNEVELŐ TANÁRAINAK VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

MOLNÁR ÁKOS, DR. PRISZTÓKA GYÖNGYVÉR

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Iskolai attitűdök fejlesztése, tanulási és tanítási módszerek, hallgatói vélemények / Development of school attitudes, learning and teaching methods, student opinions

molnar.akos@gamma.ttk.pte.hu

Kulcsszavak: tanárképzés, új generáció, kultúraváltás, iskolai testnevelés, tánc

Bevezetés

A 21. században a változások korában az élet minden területét átszövő folyamatok megváltoztatása és átstruktúrálódása időszerű és olykor szükségszerű. Az új digitális nemzedékek társadalmi beágyazottsága az élet minden területére hatást gyakorol. Napjaink hiperszenzitív és felgyorsult világában a kommunikációs technológiák forradalma, az AI dinamikus térnyerése, az agyunkat egyre inkább leterhelő információk túláradása a lineáris agyi folyamatok átalakulását, a kauzális gondolkodás megszűnését és a digitális függőséget eredményezett. A megváltozott kulturális és társadalmi megatrendek új humán képességek és készségek elsajátítását követelik meg, amelyet az oktatási rendszernek is követnie kell. Oktatási automatizmusaink átgondolása elengedhetetlen, nemcsak a köznevelési rendszerben, hanem a testnevelő tanárképzésben is. Az iskolai testnevelés oktatásában az innovatív módszertan integrálása nagyban függ attól, hogy a tanárképzési tantárgyi struktúra hogyan épül fel és miként követi a 21. század trendváltozásait. Kutatási kérdéseink arra irányulnak, hogy a testnevelő tanárképzés hallgatói hogyan viszonyulnak a tánc mozgásformáinak oktatásához az iskolai testnevelésórákon, és milyen indokok, szerepe/hatásai alapján támogatják vagy ellenzik.

Anyag és módszerek

Vizsgálatunkat a Pécsi Tudományegyetem osztatlan és rövid ciklusú testnevelő tanár szakos hallgatói körében végeztük el. A képzés során kötelező és szabadon választható kurzusokon találkoznak a táncos mozgásformák elméleti és gyakorlati anyagával, minimum két félévben. Adatgyűjtésként online, saját szerkesztésű, anonim kérdőívet használtunk, amelyben nyitott-, zárt- és 6-fokozatú Likert-típusú kérdések szerepelnek. A válaszok elemzésére különféle egy- és többváltozós statisztikai eljárásokat alkalmaztunk. Az egyszerű leíró statisztikai számítások és a demográfiai háttérelemzések után összefüggésvizsgálatokat is végeztünk (korreláció, Khí-négyzet próba, T-próba stb.), míg az érvényesség megállapításához Sajtos és Mitev (2007) alapján az 5%-os szignifikancia határértéket tekintettük irányadónak.

Eredmények

Azok a hallgatók, akik már részt vettek a képzési tantervben előírt zenés-táncos mozgásformák kurzusokon, nem érzik magukat szakmailag elég felkészültnek ahhoz, hogy biztos tudással oktassák is a táncot az órákon. A hallgatók egybehangzó véleménye, hogy a mai populáris divattáncoknak – amely a fiatal korosztály körében egyre közkedveltebb – helye van a testnevelés oktatásában, és mint alternatív mozgásforma innovatív eszközként történő bevezetésének lehetőségét támasztják alá. Vélekedésük alapján a tánc segíti a testnevelés

tantárgy iránti belső motiváció kialakítását és szinten tartását, illeszkedik a köznevelésben lévő korosztály érdeklődési köréhez.

Következtetés

A testnevelő tanárképzésben a táncos kurzusok oktatása indokolt, ugyanakkor tantárgyi tartalmában rendszerszintű átalakítás és módszertani kultúraváltás szükséges. Az újgenerációs nemzedék hallgatói igénylik a képzési tartalmak változtatását, felismerve az innovatív eszközök és módszertani felkészítés szükségszerűségét. Ennek egyik megoldási lehetőségét biztosítja a tánc, amely számos megoldási formában növelheti a mindennapos testmozgásra való nevelés hatékonyságát.

„A kutatás a László János Doktorandusz Kutatói Ösztöndíj támogatásával készült.”

TANULÁSI STÍLUS AZONOSÍTÁSÁNAK TÁMOGATÁSA SZEMMOZGÁSKÖVETŐ TECHNOLÓGIÁVAL EGY ADAPTÍV E-TANULÁSI RENDSZERBEN

NÉGYESI PÉTER

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Alszekció: Hagyomány és innováció a neveléstudományban, IKT, kompetenciafejlesztés, mérés-értékelés / Tradition and innovation in educational science, competence development, measurement and evaluation

negyesi.peter@uni-eszterhazy.hu

Kulcsszavak: adaptív tanulás; adaptív e-tanulási rendszer; szemmozgáskövetés; tanulási stílus azonosítása; Felder-Silverman

A tanulási stílus elméleteket széles körben használják az adaptív e-tanulási rendszerekben a tanulási eredmények javítása érdekében. A tanulási stílusokat figyelembe vevő adaptív tanulási rendszerek többsége azonban a Felder-Silverman-féle tanulási stílusok indexe alapján készített kérdőíveket használ a tanulási stílusok felismerésére, miközben ennek a módszernek számos hátránya van. Például nem alkalmas bizonyos típusú válaszadók számára, kitöltése időigényes, a válaszadó félreértheti stb. Ráadásul megjelent egy új adaptációs probléma, nevezetesen a tanuló tanulási stílusainak automatikus felismerése.
Minden tanuló másképp fogja fel és másképp érzékeli a tanulást. Különböző erősségeik és gyengeségeik vannak. Többféle tanulási stílus létezik, ezért olyan online tanulástámogató eszközt kell létrehoznunk, amely minden tanulóhoz alkalmazkodik. Így tiszteletben tartjuk a tanulók egyéni preferenciáit, és ennek következtében jobb eredményeket érhetnek el. Előadásomban egy olyan megközelítést javaslok az általam fejlesztett adaptív e-learning rendszerben (https://aes.negyesipeter.hu) a tanulási stílusok automatikus kimutatására, amely a szemkövetési technológián alapul, mivel a tekintet viselkedésének egyik leginformatívabb jellemzőjét képviseli.
Az online vizsgálatban a GazeRecorder szemmozgáskövető készüléket használtam, hogy rögzítsem azt az időt, amikor a résztvevők szöveges vagy grafikus alapú tanulási objektumokra figyeltek. Az egész vizsgálat átlagosan 25 percig tartott, a résztvevők olvasási sebességétől, olvasásértésétől és kalibrációs folyamatától függően. 255 fő vett részt a jelenlegi vizsgálatban, közülük 60%-ban középiskolai diákok (N_1= 153) és 40%-ban elsőéves egyetemi hallgatók (N_2 = 102). Az etikai szabályokat és előírásokat követve minden résztvevő aláírta az etikai formanyomtatványokat, mielőtt részt vett volna a kísérletben. A kalibrálással kapcsolatos probléma miatt azonban 204 érvényes adatot kaptunk. Közöttük 179 fő normális látással rendelkezett, a többiek (25 fő) pedig szemüveget viseltek.
Az egyes felhasználókra vonatkozó hőtérképek azt mutatják, hogy jelentős különbség van a vizuális és a verbális tanulók között. Az eredmények azt mutatják, hogy a verbális tanulók a képernyő szöveges részét figyelve töltötték idejük nagy részét. Ezenfelül a vizuális tanulók több időt töltöttek a képernyő grafikus részének nézegetésével. A vizsgálati eredmények magas

összefüggést mutatnak a Felder-Silverman tanulási stílus és a tanulás közben rögzített szemmozgások között.

„A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTÉRIUM ÚNKP-23-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

ISMERETTRANSZFER FOLYAMATOK ÉS AZ EGYETEMI VÁLLALKOZÁSOK HÁROM HAZAI TUDOMÁNYEGYETEMEN

NEMES LÁSZLÓ

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések és problémák, egyéb lehetőségek / Social issues and problems, other opportunities

nemes.laszlo84@gmail.com

Kulcsszavak: -

Az egyetemeken keletkező tudás átadása más intézmények, társadalmi alrendszerek, illetve személyek irányába egy olyan kérdés, amely napjainkban egyre hangsúlyosabbá válik. Amikor a magánszektorral való kapcsolat fontosságának kérdését tesszük fel a szereplőket kérdezve, illetve szakirodalmi adatbázisokban kutatva, akkor a felsőoktatással való kapcsolattartásban elsőként minden esetben a céges kapcsolatok jelennek meg. Ezek fontossága több évtizede a hazai és nemzetközi szakirodalomban is sokszor körbejárt téma. E kutatások alapján kijelenthető, hogy az egyetemek és kutatóintézetek közvetve és közvetlenül is jelentős befolyással lehetnek egy adott térség K+F+I fejlesztései és gazdasági fejlődése szempontjából. Napjainkra az egyetemek egyik típusa vállalkozó egyetem, amely kialakulása a tudás társadalmi értékesítésére épülő stratégiák eredménye.
Az egyetemek és a vállalatok közötti együttműködés fejlesztésének egyik előfeltétele a megfelelő számú alkalmazható eredmény létrehozása a felsőoktatási intézmény oldalán, illetve annak részvételével. Az eredmények lehetnek szabadalmak, protokollok, képzések, összefoglalók, egyszóval olyan szellemi termékek, amelyek üzleti oldalról értelmezhetőek, értékesíthetőek, vagy hatékonyabbá, eredményesebbé teszik a tervezést, a termelést vagy az értékesítést.
Előadásom célja, hogy bemutassam napjainkban milyen ismeretmenedzsment-folyamatok azonosíthatóak a magánszektor és a hazai egyetemek között. A vizsgálat során a bölcsészettudományi karokra fókuszálva bemutatom három haza intézmény – a DE, az ELTE és az SZTE – vállalkozásokhoz való viszonyát előbb alapító okirataik, majd az OECD keretrendszere alapján.

A KOGNITÍV HIBÁZÁSOK GYAKORISÁGÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSE A TCI-FÉLE TEMPERAMENTUM- ÉS KARAKTERJELLEMZŐKKEL

NJERS SANELA, VOLOSIN MÁRTA, CSÁBI ESZTER

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Személyiségpszichológia és lelki egészség / Personality psychology and mental health

njerssanela@gmail.com

Kulcsszavak: szubjektív kogníció, kognitív hibázások, személyiség, karakter- és temperamentumjellemzők, depresszió

Kognitív hibáknak nevezzük azokat az apró elvétéseket, melyek a rutinszerű, általában nehézségek nélkül végrehajtható feladatok elvégzésekor merülnek fel a mindennapjaink során. Az ilyen, emlékezetet, cselekvést és észlelést egyaránt érintő kognitív panaszoknak a személyiséggel való összefüggését korábbi kutatások nagyrészt az ötfaktoros személyiségmodell vonatkozásában vizsgálták, s a leginkább konzisztens eredményt a neuroticizmus és lelkiismeretesség személyiségvonások tekintetében találták. Ezzel összhangban vannak azok az eredmények, melyek szerint a Cloninger-féle karakter- és temperamentumjellemzők közül az ártalomkerülés és az önirányítottság mutatnak legerősebb összefüggést a szubjektív kognitív panaszok mennyiségével, bár ez utóbbi pszichobiológiai személyiségmodell szubjektív kognícióval kapcsolatos vizsgálata kevesebb kutatás tárgyát képezte az elmúlt időszakban. A jelen kutatás célja a biológiailag meghatározott temperamentum- és a környezettel való interakció révén formálódott karakterjellemzők összefüggésének vizsgálata a kognitív hibázásokkal a hangulati állapot tekintetében. A kutatás során kényelmi mintavételt alkalmaztunk, az adatfelvétel online formában történt. Az elemzéseket 436 egészséges felnőtt személy (317 nő és 119 férfi) adatain végeztük, akiknek az életkora 18 és 72 év közötti volt (M = 31,89, SD = 13,54). Az adatfelvétel során használt mérőeszközök a Kognitív Hibázás Kérdőív (CFQ – Cognitive Failures Questionnaire), a Beteg-Egészség Kérdőív (PHQ-9 – Patient Health Questionnaire), valamint a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-55 – Temperament and Character Inventory) voltak. Eredményeink alapján, a kognitív hibázások száma az Önirányítottság karaktertípussal negatív (r(434) = -0,50, p < 0,001), az Ártalomkerülés temperamentumtípussal pedig szignifikáns pozitív összefüggést mutatott (r(434) = 0,37, p < 0,001), mely összefüggések a depresszió kontrollálása mellett gyengültek ugyan, de továbbra is szignifikánsak maradtak (CFQ-Önirányítottság: r(434) = -0,31, p < 0,001; CFQ-Ártalomkerülés: r(434) = 0,21, p < 0,001). Következésképpen, feltételezhető, hogy a nagyobb mértékű aggodalmaskodás és a stresszorokkal való nehezebb megküzdés, illetve az alacsony fegyelmezettség és önbizalom, valamint a szervezettség hiánya a kognitív hibázások gyakoribb előfordulásának rizikófaktorai lehetnek.

A DIGITÁLIS ESZKÖZÖK HASZNÁLATA GYERMEKKORBAN ÉS A VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK, A TÁRSAS-ÉRZELMI/ -KOGNITÍV KÉSZSÉGEK, VALAMINT A SZÜLŐI STÍLUS KÖZÖTTI KAPCSOLAT

PÁLOSI VIVIEN, **KOROM** ÁGNES, **BERTALAN** RÉKA, **SZABÓ** BETTINA, **SÁGHI** IVETT, **SZENECSÁR** LILI, **DR. KONOK** VERONIKA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Hagyomány és innováció a neveléstudományban, IKT, kompetenciafejlesztés, mérés-értékelés / Tradition and innovation in educational science, competence development, measurement and evaluation

palosivivi@student.elte.hu

Kulcsszavak: digitális eszközhasználat, végrehajtó funkció, társas-érzelmi és kognitív képességek, longitudinális kutatás, szülő-gyerek kapcsolat

A sikeres társas élet és a kognitív teljesítmény érdekében szükséges a végrehajtó funkciók, valamint a társas-érzelmi és -kognitív készségek megfelelő fejlődése. Ezen képességek alapjai óvodáskorban alakulnak ki, ezért ez az időszak különösen érzékeny a környezeti hatásokra. A kutatások alapján a megfelelő fejlődéshez szükséges a gondozóval való interakció és az életkornak megfelelő mozgásos-játékos aktivitás, azonban a digitális eszközök ezeket az interakciókat csökkentik. A digitális eszközök használatának kezdete egyre korábbi életkorra tehető és habár már óvodáskorban jelen vannak a gyerekek mindennapi életében, arról még kevés kutatás áll rendelkezésünkre, hogy milyen hatással vannak a gyerekek fejlődésére.
A kutatásunkban egyrészt feltételeztük, hogy minél több időt tölt el a gyermek digitális eszközhasználattal, annál alacsonyabb szintű végrehajtó funkció, társas-érzelmi és -kognitív képességet mutat, valamint, hogy ezt az összefüggést mediálja a szülői stílus és a szülő-gyermek közös tevékenység alacsony szintje. Továbbá feltételeztük, hogy a rendszeres digitális eszközhasználat hosszabb távon hozzájárul a vizsgált képességek lassabb fejlődéséhez, valamint a szülő-gyermek interakció mennyiségének és minőségének a csökkenéséhez.
Longitudinális vizsgálati módszert alkalmaztunk a feltételezett összefüggések vizsgálatára, melyhez 4-5 éves egészséges gyerekek képességeit mértük három különböző időpontban online video hívás keretében. Továbbá felmértük a szülői stílust, vizsgáltuk a szülő-gyerek interakciót és a kutatás során folyamatosan mértük, hogy mennyi időt töltenek el a gyerekek eszközhasználattal.
Az előzetes keresztmetszeti eredmények azt mutatják, hogy a szülői nevelői stílus hatással van arra, hogy a gyerekek mennyi időt töltenek el eszközhasználattal. A longitudinális eredményektől azt várjuk, hogy közelebb hoz minket a digitális eszközhasználat gyerekek fejlődésére gyakorolt hatásainak a megértéséhez.

A VULNERÁBILIS NÁRCIZMUS ÉS A TÁRSFÜGGŐSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI A KORAI MALADAPTÍV SÉMÁK MENTÉN

PAPP EDINA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Személyiségpszichológia és lelki egészség / Personality psychology and mental health

pappedina09@gmail.com

Kulcsszavak: vulnerábilis nárcizmus, társfüggőség, kodependencia, korai maladaptív sémák, hálózatelemzés

Korábbi tanulmányokban bizonyosságot nyert, hogy a társfüggőség negatív kapcsolatban áll a grandiózus nárcizmussal. A kétfajta működésmód dinamikájában illeszkedik egymáshoz, tehát egyrészt a társfüggő megerősítő válaszokat biztosít a nárcisztikus személy exhibicionizmusára, másrészt kötődni tud az idealizált másikhoz, aki által értékesebbnek érezheti magát. Mindkét működésmód hátterében önértékeléssel kapcsolatos problémák állhatnak. Témaválasztásunkat indokolja, hogy a nárcizmus szégyenlősebb típusa, a vulnerábilis nárcizmus és a társfüggőség kapcsolata eddig kevésbé feltárt, noha feltételezhetőek bizonyos átfedések. Közös vonás az önértékelés zavara, továbbá ezek a személyek rendkívül érzékenyek mások reakcióira. Figyelmük folyamatosan a másikra irányul, azt vizsgálva, hogy vajon miként kellene viselkedniük az elfogadás érdekében. Jellemző rájuk az intenzív félelem az elutasítástól, valamint a szorongó kötődés. Mindkét diszfunkcionális működés kielégítetlen érzelmi szükségletek következménye, ezért a kapcsolat mélyebb megértése érdekében a korai maladaptív sémákat használtuk fel. Célunk az volt, hogy közös érzelmi és kognitív mintázatokat tárjunk fel, amelyek a kora gyermekkorból származó emlékekből, érzelmekből, és vélekedésekből állnak, valamint az egyénre magára és a másokkal való kapcsolataira vonatkozik. Az elszakítottság, elutasítottság és a kóros másokra irányultság sématartományokat emeltük be a most ismertetendő vizsgálatunkba. Első hipotézisem szerint a vulnerábilis nárcizmus és a társfüggőség kapcsolatban állnak egymással. Második hipotézisemben feltételeztem, hogy az elszakítottság és elutasítottság, valamint a kóros másokra irányultság sématartomány egyes korai maladaptív sémái szignifikánsan kapcsolódnak a vulnerábilis nárcizmushoz és a társfüggőséghez. Harmadik hipotézisemben azt vártam, hogy a vulnerábilis nárcisztikus személyek sémáinak hálózatos struktúrája hasonló tulajdonságokkal rendelkező összefüggéseket fog mutatni, mint a társfüggőké. Mindezt kérdőíves eljárással teszteltem egy 167 felnőttből álló nem-klinikai mintán. Mérőeszközként szolgált a Kodependencia Kérdőív (CDQ), a Maladaptive Covert Narcissism Scale magyar adaptációja (MCNS), és a Young Séma Kérdőív (YSQ) fentebb említett két sématartománya. Hipotéziseim megerősítést nyertek, valóban pozitív kapcsolat áll fenn a vulnerábilis nárcizmus és a társfüggőség között. A séma-elmélettel kapcsolatos kérdőív válaszai alapján mindkét esetben megjelenik a kapcsolati instabilitás, úgy gondolják, hogy a biztonság, a gondoskodás, és a valakihez tartozás igényét senki nem fogja betölteni. További eredményeink azt mutatják, hogy jellemző az elismerés

hajszolás, amely az önérékelés fenntartását célozza meg. Ezen kívül a vulnerábilis nárcisztikusoknál megjelent a társas izoláció mintázata is, úgy érzik, hogy nem tartoznak sehova. Az empirikus kutatások és a klinikai tapasztalatok is rámutatnak arra, hogy a koragyermekkorban kielégítetlen érzelmi szükségletek komoly, párkapcsolatban is megjelenő zavarokat eredményeznek. A hatékony beavatkozás érdekében rendkívül fontosnak tartom az említett változók összefüggéseinek a kutatását. Az összetettebb kép érdekében a jövőben érdemes lehet további sématartományokat és a kötődési stílusokat is bevonni a vizsgálatba.

SZORONGÁS, ÖRÖM, MOTIVÁCIÓ A NYELVÓRÁN - EGY MAGYAR MINT IDEGEN NYELVET TANULÓ NEMZETKÖZI VENDÉGHALLGATÓK KÖRÉBEN VÉGZETT FELMÉRÉS EREDMÉNYEI

PROHÁSZKA ZSOLT

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

prohaszka.zsolt@pte.hu

Kulcsszavak: magyar mint idegen nyelv, nyelvpedagógia, motiváció, szorongás

Az 1960-as évektől kezdve megugrott az olyan kutatásoknak a száma, melyek a nyelvtanulás során zajló pszichológiai folyamatokra, például a motivációra irányulnak. Ugyanakkor az ilyen, a megfelelő módszertan kidolgozásához is szükséges empirikus kutatások szinte kizárólag a tömegek által tanult nyelvekre (főként az angolra) fókuszálnak, míg a kevesebb beszélővel és tanulóval rendelkező nyelvek, mint például a magyar, háttérbe szorulnak.

A bemutatandó kutatás a PhD disszertációm részét képezi, melyben a Magyarországra érkező vendéghallgatók nyelvtanulási motivációjának változásait vizsgálom. Az előadáson egy pilot felmérés eredményei kerülnek bemutatásra, mely során a pozitív és negatív érzelmek szerepét, pontosabban a nyelvórákon tapasztalt szorongás Foreign Language Classroom Anxiety), az öröm Foreign Language Enjoyment) és a motiváció összefüggéseit vizsgálja. A felméréshez két, a nemzetközi szakirodalomban publikált kérdőívet adaptáltam a magyar mint idegen nyelvi kontextusra.

Az eredmények alapján a magyar mint idegen nyelvet tanulókra jellemző háttértényezők (nem, kor, származási kontinens) nincsenek összefüggésben a vizsgált konstruktumokkal, viszont a szorongás szignifikánsan kevesebb mértékben jellemző azokra a nyelvtanulókra, akik már legalább négy másik nyelvet is tanultak, illetve azokra, akik társaikhoz képest “átlagon felüliként” sorolták be saját teljesítményüket. A kérdőívben az órákon szerzett pozitív-negatív tapasztalatokra irányuló nyitott kérdések is szerepeltek, melyek elemzéséből kitűnik a tanár személyiségének és elhivatottságának kiemelkedő szerepe, a tanulócsoporton belüli összhang fontossága, valamint a nyelvtanuláshoz kötődő tervek és célok hatása. A továbbiakban célom az adatközlői kör kibővítése mellett további, kvalitatív jellegű adatok gyűjtése (tanulók által vezetett reflektív naplók, óramegfigyelések és interjúk formájában) annak érdekében, hogy a motiváció időbeli alakulását vizsgálhassam. A kutatásom így követné azt az aktuális nemzetközi szemléletet, amely a nyelvtanulási motivációt komplex, dinamikusan változó rendszerként tekinti, és ennek megfelelően vizsgálja azt.

A TANULÁS, MINT AKTÍV TAPASZTALÁS, A KONSTRUKTIVISTA TANULÁSELMÉLET MODELLJÉNEK JELENTŐSÉGE A „TESTTÉRKÉP" INNOVATÍV MŰVÉSZETI PROGRAM PEDAGÓGIAI ADAPTÁCIÓJA SORÁN

ROZGONYI EMŐKE

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Alszekció: Hagyomány és innováció a neveléstudományban, IKT, kompetenciafejlesztés, mérés-értékelés / Tradition and innovation in educational science, competence development, measurement and evaluation

em.rozgonyi@gmail.com

Kulcsszavak: Testtérképezés; vizuális tudásfeltárás; innovatív pedagógiai program; énerő; énhatékonyság.

Az előadásban bemutatásra kerülő kutatás fókuszában álló projekt, egy klinikai művészetterápiás munka során kifejlesztett módszer pedagógiai adaptációja, amely az EKKE – NTDI -ben jelenleg folyamatban lévő doktori képzésem során került kidolgozásra. Egyszerre egy pedagógiai fejlesztés, és annak kipróbálása, reflektálása, elemzése, azaz egyfajta akciókutatás. A világon széles körben használt és kutatott Testtérkép módszerének alapötletét egy Angliában kidolgozott terápiás munkasor jelentette, amely Magyarországon először az SE Gyermekklinika Gyermekpszichiátriai Osztályán, a vezetésemmel került 2011-ben adaptálásra, elsősorban az anorexia nervosa kezelésére. A kidolgozott módszertan hatékonynak bizonyult, szervesen beépült az evészavar komplex ellátásába. A 40 órás strukturált folyamat alapját, az identitáselemek felfedezése jelenti művészi eszközökkel, amely során olyan rétegek tudnak vizuális reflexiót kapni, amelyekhez a verbális hozzáférés nehezített, s amelyek szintézisének, integrálásának facilitálása, jelentős segítséget jelent a serdülőkori identifikációs folyamatok megoldásában. A jelenlegi, az élet jelentős területeit érintő, emberi léptéket meghaladó mértékű gyors változások, a biztonságkeresés igényének növekedését vonják maguk után. A fiatal generáció számára, a virtuális világ átmenetileg biztosítja a kontrollhoz kapcsolódó szükségleteket, illetve kitágítja a szociális tér lehetőségeit, azonban nem helyettesítheti azt. A világ rohamos fejlődése, egyre gyorsabban alakít ki különbségeket a generációk igényei és megküzdési formái között, amely nehezíti a biztonságérzet kialakulásához és a változásokhoz szükséges alkalmazkodási eszközök, évszázadokon át megszokott, természetes áthagyományozódását. A kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy lehet-e a „Testtérképezés" módszertanát úgy átalakítani, hogy a közoktatásban hatékonyan lehessen használni a serdülőkori önismeret támogatására a mentális jólét érdekében.
Az előadásban bemutatásra kerül a művészetpedagógiára átdolgozott program, illetve a pilot és a hozzá kapcsolódó önkitöltős kérdőív adatainak elemzése. Az oktatási környezetbe adaptálás, az önmagunkról való tanulást helyezte a fókuszba. A konstruktivista tudásszerveződés modelljében gondolkodva, a Testtérkép művészeti program a személyes történettel kapcsolatos tudás vizuálisan reflektált konstrukciója, amely során a terápiás megközelítés helyett, az önismerettel kapcsolatos tudásszerveződés facilitálása került a fókuszba. Pedagógiai

szempontból a program oktatási környezetbe való bevezetése serdülőkorban, a mentális jólét támogatásán túl, a kutatás pozitív prekoncepciója szerint, hatékonyan hathat az énhatékonyság, a reziliencia, az önszabályozás területén is.

QUALITATIVE MIRROR ABOUT TRAINING AND HR INNOVATION OF JAPANESE MULTINATIONAL COMPANIES ESTABLISHED IN HUNGARY

SHARIRLOU **AZIN**

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Hagyomány és innováció a neveléstudományban, IKT, kompetenciafejlesztés, mérés-értékelés / Tradition and innovation in educational science, competence development, measurement and evaluation

sharirlou@gmail.com

Kulcsszavak: Keywords: Organizational culture, Japanese business culture, Corporate training Methods, HR practices

The concept of business culture is intrinsically linked to societal business practices within a particular society (Wangchuk et al., 2020). Organizational culture can be described as a set of fundamental assumptions created, discovered, or developed by a group addressing external and internal challenges. (Schein, 1992). There's a recognized link between organizational culture and business performance, with significant research showing a positive correlation (Ouchi, 1981; Kotter and Heskett, 1992).

Japan's working culture is studied for its economic strength, industry leadership, and European market investments. As a major economic player with innovative models, Japan's investment in Europe and global relations underscores its influence (Sedgwick, W., 1955). Additionally, Japanese multinationals are among Hungary's top ten foreign investors (Sharirlou and Benkei-Kovacs, 2022).

This study explores Japanese working culture, combining theoretical insights with empirical data from interviews with HR professionals from major Japanese multinational companies settled in Hungary. Building on these theoretical foundations and empirical necessities, this paper aims to explore the practical aspects of employer-provided training within Japanese organizational cultures. By examining the details of on-the-job (OJT) and competence development practices in the context of Japanese multinational companies, particularly those operating in Hungary, this study seeks to uncover the specific impacts of such training on the distribution of benefits between employers and employees.

The research highlights the unique aspects of Japanese work ethics, including group harmony and loyalty, and contrasts them with Western business practices (Franklin, S.,2017). The empirical investigation is based on the analysis of semi-structured interviews, with qualitative content analysis (Gibs, 2017), using ATLAS.ti software. The sample of the data gathering embrace half-dozen HR specialist (n=7) from these companies.

The main question of the investigation is how Japanese companies are contributing to the skill development of their employee and how the HR is supporting that process with innovative solutions. The results revealing key trends in HR strategies, focusing on ongoing skill enhancement, innovation, and digital tool use in training. The findings illustrate a dynamic

blend of traditional Japanese work values and modern HR approaches, providing insights into Japan's changing workplace culture within global business practices.
The research shows the shift to innovative, digital platforms for training or using VR/AR, gamification, and social learning for on-the-job training. The study also considers line managers' role in employee growth, motivation during learning, and remote work challenges during COVID-19 pandemic. These points reflect the evolving work culture in Japanese multinational companies.

MENTÁLIS EGÉSZSÉG, ÉRZELEM-REGULÁCIÓ ÉS REZILIENCIA ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK VIZSGÁLATA A 21. SZÁZADI ESEMÉNYEK TÜKRÉBEN

SIMONYI TÜNDE TIFORDIÁNA

Szegedi tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

tifordiana@gmail.com

Kulcsszavak: Covid-19, orosz-ukrán háború, mentális egészség, reziliencia, érzelemreguláció

A 21. század kihívásai, mint a Covid-19 járvány és az orosz-ukrán háború, jelentős hatást gyakoroltak mind egyéni, mind társadalmi szinten. Ezen életesemények közvetett és közvetlen módon is befolyásolják mentális egészségünket. A pandémia időszakában a stresszt, a szorongást és a depressziót átélő egyének száma jelentősen nőtt, ami részben a krízishelyzetnek köszönhető, amely egy adekvát pszichés válaszreakciónak tekinthető. A járvány során közvetlenül átélt megbetegedés vagy veszteség és közvetetten megélt izoláció, bizonytalanság és információs túlterheltség pszichés következményei a krízishelyzetet követően is fennállhatnak. Az önmagában is figyelmet érdemlő pandémiás mentális utóhatás megfigyelése mellett az eseményt szorosan követő háborús konfliktushelyzet is hatást gyakorol a mentális egészségre. Határokat átívelve közvetlen kapcsolat nélkül is átéljük az Európát érintő háborús mozgalmak negatív hatásait, mint a szorongást, a depressziót és a traumát. A médián keresztül szembesülhetünk a tragédiával és könnyen azonosulhatunk áldozataival. A világjárvány és a háború negatív hatásai a fiatal felnőtteket és az idősebb korosztályt fokozottan érinti, a korcsoportok élethelyzeti sajátosságaiból fakadóan. Annak érdekében, hogy elkerüljük a hosszútávú mentális egészségügyi problémákat meg kell értenünk az egyéni sebezhetőségeket és erősségeket. Ezek megértésében a pszichológiai ellenálló képesség és az adaptív és maladaptív megküzdési módok feltérképesése nagyban hozzájárul. Tudományos szempontból jelen időszak kihívásai új perspektívákat és innovatív megoldásokat hozhatnak az emberi működések összefüggéseinek vizsgálatában, elősegítve ezáltal ezek mélyebb megértését.

Kutatásunk fő célja a fiatal felnőttek és az idősebb korosztály 21. század által megélt változások hatásána, és ezek következményeként kialakuló, valamint mögöttük potenciálisan meghúzódó magyarázó tényezők átfogó vizsgálata, a szakirodalomban megjelenő lehetséges hipotetikus összefüggések mélyebb feltárása. A szakirodalmi háttér áttekintését követően első hipotézisem feltételezése szerint a korcsoportok között különbség van a mentális egészség tekintetében, amely különbséget a megküzdési mód befolyásol. Második hipotézisem szerint a háború által kiváltott szenvedés és a pandémia pszichés hatása következtében kialakult stressz, szorongás és depresszió mértéke az egyéni reziliencia és adaptív, illetve maladaptív érzelemregulációs módok függvénye. Harmadik hipotézisemben feltételeztem, hogy a korcsoportokba tartozó férfiak alacsonyabb stressz, szorongás és depressziós szintet mutatnak a nőkhöz képest a gyakrabban használt adaptív érzelemreguláció és magasabb ellenálló

képességük következtében. A hipotézisteszteléshez kérdőíves eljárást alkalmaztam, illetve félig strukturált interjút. A mintát tekintve 120 (64 fiatal felnőtt és 56 idősebb személy) szubklinikai személy vett részt a kutatásban. Mérőeszközök tekintetében a Depresszió, Szorongás és Stressz Kérdőív rövidített változata (DASS-21), az Események Hatása Felmérés, az Észlelt Stressz kérdőív Járványspecifikus Verziója (PSS-PAN). a Connor-Davidson 10 Tételes Reziliencia Kérdőív (CD-RISC) és a Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (CERQ) került használatra. Mindemellett nyitott kérdések vonatkoztak az orosz-ukrán háború és pandémiás helyzet megéléseire és hatásaira. Hipotéziseim igazolódtak, a fiatal felnőttekre inkább jellemző a stressz, szorongás és depresszió, amely a maladaptív érzelemregulációs stratégiákhoz köthető. Korcsoportokat átívelően a stressz, a szorongás és a depresszió magasabb szintjét a 21. századi krízisek által befolyásolva az alacsonyabb reziliencia és maladaptív megküzdés befolyásol. A férfiak jobb mentális egészségi mutatókkal rendelkeznek, mivel a nők hajlamosabbak maladaptív érzelemregulációra, különös tekintettel a ruminációra nézve. A 21. századi változások hatással vannak a mentális egészségre, amelyet jelen kutatás is alátámaszt. A hatékony beavatkozás, illetve az intervenciós programok kidolgozásához elengedhetetlen az említett változók összefüggéseinek vizsgálata.

ÖSSZEFÜGGÉSEK A HAGYOMÁNYOS NEMI SZEREPEK ÉS A SZEXUÁLIS ASSZERTIVITÁS KÖZÖTT

SZARVAS BOGLÁRKA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések és problémák, egyéb lehetőségek / Social issues and problems, other opportunities

szarvasbogi@gmail.com

Kulcsszavak: szexualitás, szexuális asszertivitás, nemi szerepek, feminitás, maszkulinitás

Szexualitásunk megélése egy alapvető emberi drive (Gagnon és Simon, 2017), mely jelentős hatást gyakorol párkapcsolatainkra (Cate, Long, Angerra és Draper, 1993). Annak érdekében, hogy boldog, kielégítő és élvezetes szexuális életet éljünk, elengedhetetlen, hogy szexualitásunkat szabadon megéljük, vágyainkat nyíltan kifejezzük, őszintén beszéljünk a szexualitásunkról, valamint képesek legyünk nemet mondani és számunkra nem kívánatos szexuális helyzeteket visszautasítani (Ferroni és Taffe, 1997). Ezek a tényezők tökéletes összhangban vannak a szexuális asszertivitás komponenseivel, melyek a szexről való nyílt és őszinte kommunikáció, a nem kívánt szexuális tevékenység visszautasításának képessége és a szexuális igények és a védekezés módjával kapcsolatos preferenciák megvitatásának képessége (Morokoff és mtsai., 1997).

A nemi szerepek ugyanolyan normaként jelennek meg életünkben, mint az összes többi társas norma, szabályokat írnak le, amelyeket egy csoport tagjai megértenek, és amelyek törvények ereje nélkül irányítják és/vagy korlátozzák a társadalmi viselkedést (Cialdini & Trost, 1999). A nemekhez kapcsolt tulajdonságok és a két nem különböző társadalmi megítélése szoroson összefügg. Mind a nők, mind a férfiak igyekeznek megfelelni a társadalmilag elvárt szerepüknek, készségeknek, illetve a tipikusnak tartott jellemzőknek (Argyle, 1994). A hagyományos nemi szerepek arra ösztönzik a nőket, hogy felelősséget érezzenek a férfiak szexuális vágyaiért és szükségleteiért, ezért gyakran alárendelik saját szexuális vágyaikat a férfiakéval szemben (Impett és Peplau, 2002). A szexuális aktusok kezdeményezését általában a férfiak végzik, mivel általánosan elfogadott, hogy a férfiak kezdeményeznek, míg a nők csak reagálnak a felhívásra (Morokoff és mtsai., 1997). Mindez a nők oldaláról alacsonyabb szexuális asszertivitást feltételez.

Kutatásom során a szexuális asszertivitás különböző aspektusait vizsgálom (Szexuális Asszertivitás Kérdőív (Loshek & Terrell, 2015)), illetve hasonlítom össze azokat az idealizált nemi szerepekkel (Multikulturális Maszkulinitás Ideológiai Skála (Doss és Hopkins, 1998), Femininitás Ideológia Skála (Levant és mtsai., 2007)).

Az adatokat online kitölthető kérdőív formájában vettem fel, 1347 kitöltő adataival dolgozom. A kutatás statisztikai elemzései jelenleg is folyamatban vannak, de az eddigi eredmények ígéretesek: kimutatták, hogy a szexuális asszertivitás és az idealizált nemi szerepek között negatív összefüggés van, és a szexuális asszertivitás mértéke hatással van erre a kapcsolatra.

Bár a szexuális asszertivitás egyre nagyobb népszerűségnek örvend, a szakirodalom és a mérőeszközök is gyakran a nők oldaláról járják körül a témát, emiatt fontosnak tartom, hogy vizsgálatomban férfiak adataival is dolgozzam. A szexuális asszertivitás és a hagyományos nemi szerepek összevetése számos új és értékes információval szolgálhat, további kutatási ötleteket és lehetőségeket feltárva.

THE EFFECT OF COGNITIVE TRAINING ON COGNITIVE FUNCTIONS IN OLD AGE

SZENTKERESZTY KINGA EMESE**, DR. CSÁBI** ESZTER

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Kutatások a pszichológiában - Kognitív pedagógia/pszichológia / Research in psychology - Cognitive pedagogy/psychology

kinga.szentkereszty.psy@gmail.com,

Kulcsszavak: kognitív tréning, enyhe kognitív zavar, demencia, időskor, nyelvtanulás

Az elöregedő társadalmakban a demencia egyre nagyobb probléma. Hatalmas terhet ró nemcsak a családokra, de az egészségügyi és szociális ellátórendszerekre is. Magyarországon a demens betegek száma növekszik, emiatt ellátásuk egyre nehezebben megoldható. Ilyen társadalmi helyzetben az idős populáció kognitív funkcióinak megőrzése elsődleges prevenciós feladat lehet. Kutatási kérdésünk, hogy az olyan 6 hónapos kognitív tréningeknek, mint a nyelvtanulás, a keresztrejtvény, Sudoku, szókereső feladványok és szövegértési feladatok megoldása, milyen hatása van a kognitív funkciókra időskorban.

A kutatás 6 hónapon keresztül zajlott egy nagyvárosi idősotthonban. A kísérleti személyek önként jelentkeztek 3 csoportba. A vizsgálatban 4 férfi és 13 nő (76 és 86 év közötti) vett részt. A kísérleti csoportban 5 fő volt (átlag életkor M= 83,8; SD= 4,38). Az aktív kontrollcsoport 6 főt (átlag életkor M= 82,8; SD=4,45), és a passzív kontrollcsoport is 6 főt tartalmazott (átlag életkor M= 82; SD= 4,34). A tréningek előtt, a három csoport között nem volt szignifikáns különbség sem az életkor ($H(2) = 1{,}56, p = 0{,}459$), sem a Montreal Kognitív Felmérés pontszáma alapján ($F(2,\ 8{,}67) = 0{,}129, p = 0{,}881$). Vizsgálati eszközeink közé tartozott a Montreal Kognitív Felmérés, a Beck Depresszió Kérdőív, illetve összeállítottunk egy demográfiai, életviteli és egészségügyi adatokra vonatkozó kérdőívet. A Hallási Mondatterjedelem Tesztet a komplex munkamemória, a Betű és Szemantikus Fluencia Tesztet a végrehajtó funkciók, a Boston Megnevezési Tesztet a nyelvi képességek, a Simon Task-ot pedig a figyelmi, gátló és végrehajtófunkciók vizsgálatára alkalmaztuk. A kísérleti csoportnak („angol csoport") hetente egy 45 perces nyelvórát tartottunk, ami mellett házi feladatot is kaptak. Az aktív kontrollcsoportnak hetente egyszer egy keresztrejtvényt, egy Sudoku és egy szókereső feladványt osztottunk ki. A passzív kontrollcsoport pedig hetente egyszer egy 2 oldal terjedelmű ismeretterjesztő olvasmányt kapott, mely mentén ellenőrző kérdések voltak. Ezen kívül az aktív és passzív kontrollcsoportnak hetente egyszer személyes foglalkozást is tartottunk.

A 6 hónapos tréning után szignifikánsan jobban teljesített a kísérleti csoport a komplex munkamemóriát mérő Hallási Mondatterjedelem Teszten ($t(4) = 2{,}09, p_{tukey} = 0{,}045$), és a végrehajtó funkciókat mérő Simon Task-on ($\chi 2(2) = 9, p = 0{,}011$), mint a tréning előtt. A Szemantikus Fluencia Teszt esetében az adatfelvételeken szignifikánsan több szót mondott a kísérleti csoport, mint a passzív kontrollcsoport ($t(13) = 3{,}064, p_{\text{tukey}} = 0{,}016$). A Boston Megnevezési Feladaton a kontrollcsoportok szignifikánsan rosszabb eredményt értek el, mint a

tréninget megelőzően (passzív kontrollcsoport: $t(13) = 3{,}380$, $p_{tukey} = 0{,}045$; aktív kontrollcsoport: $t(13) = 3{,}771$, $p_{tukey} = 0{,}022$).

Következtetésképpen, eredményeink arra engednek következtetni, hogy a nyelvtanulás jótékony hatással van a kognitív funkciókra időskorban is, viszont tekintettel az alacsony elemszámra, további kutatásokra van szükség az eredmények megerősítéséhez.

Szociológiai és multidiszciplináris társadalomtudományi szekció / Sociology and Multidisciplinary Social Sciences Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

A TEJHELYETTESÍTŐ NÖVÉNYI ITALOK TÉRHÓDÍTÁSA ÉS MEGÍTÉLÉSÜK ALAKULÁSA KULCSSZÓ ELEMZÉSSEL

BERENCSI ALEXA

Debreceni Egyetem

Alszekció: Új megközelítések / New approaches

alexa.berencsi@gmail.com

Kulcsszavak: alternatív tejhelyettesítő ital, növényi italok, fenntarthatóság, kulcsszó elemzés

A globális kihívások összességét tekintve közel általános az a megközelítés, hogy valamilyen formában változtatnunk kell a mindennapi életünkön ahhoz, hogy a következő nemzedék ugyanúgy részesüljön a bolygónk adta erőforrásokból. A fenntartható táplálkozás az említett problémakört veszi alapul, annak minden környezetet érintő sajátosságával amellett, hogy fókuszában az egyének jóllétét helyezi. Ennek kulcsa az egészségtudatos táplálkozás és az a harmónia, amit a környezeti fenntarthatósággal alkot.

A tejhelyettesítésére szolgáló növényi italok egyre több országban jellennek meg a boltok polcain, növekvő választékban. Ezáltal a kutatóknak lehetőségük nyílik arra, hogy a tökéletességre törekvő termékfejlesztésen túl, az adott termékek piaci sikerességét és fogyasztói elfogadását is vizsgálhassák. A kutatás célja feltárni, miként alakultak a tejhelyettesítő növényi italokat érintő vizsgálatok az elmúlt 10 évben. Az alkalmazott módszertan egy átfogó kulcsszókutatást foglal magában, melyhez a Vos Viewer adatvizualizációs és adatelemző programot, illetve a MS Excel-t használtam. A vizsgálatomba a Dimensions, a Web of Science és Scopus által aratott tanulmányok egyaránt bekerültek.

A készített elemzés idősorosan vizsgálja az előre meghatározott kulcsszavakat, megjelenésük gyakorisága és az azokkal együtt használt további kulcsszavak jelentéstartalmát. Az elemzés segítségével jól nyomon követhetővé válik a világ kutatói közösségének érdeklődési köre, annak változásai és főbb irányvonalai a tejhelyettesítő növényi italokat illetően. A kutatás eredményéül létrejött egy a termékéletciklust leíró termékéletgörbéhez módszertanilag hasonlító kulcsszó-életgörbe, mely az intenzív növekedési szakaszban van, azaz évről-évre több publikáció születik a vizsgált kulcsszavakkal.

SZOCIÁLIS MUNKA PROSTITÚCIÓBAN LÉVŐ MAGYAR NŐKKEL EGY BELGA PIROS LÁMPÁS NEGYEDBEN PROSTITÚCIÓBAN LÉVŐ MAGYAR NŐK ÉS A HELYI SZOCIÁLIS MUNKÁSOK NARRATÍVÁINAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS A SZOLIDARITÁS KÉRDÉSEI

BOLONYAI BLANKA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

bolonyaib@student.elte.hu

Kulcsszavak: prostitúció, nők elleni erőszak, globális kapitalizmus, patriarchátus, szociális munka

2023 márciusa és augusztusa között a doktori programom keretében Erasmus+ projektben terepkutatást végeztem Gentben, Belgiumban. Az itt lévő piros lámpás negyedben korábban szociális segítőként dolgoztam 2017 és 2020 között. Jelenlegi doktori munkámat is az itt jelen lévő, Magyarország és Belgium között ingázó, prostitúcióban érintett magyar nők élethelyzetéről és a problémáikra adott szociálpolitikai válaszokról írom.
Az előadásomban a terepre való ideiglenes visszatérés során megszerzett kutatói és szociális segítői munka tapasztalatait foglalom össze, a piros lámpás negyedben jelen lévő vagy ingázó magyar nők és a Gentben dolgozó szociális munkások diskurzusaira és gyakorlatait elemenzve, reflektálva a (kelet-közép-európai) kutató és szociális segítő kettős szerepére.
A prostitúciót szociális jelenségként a globális egyenlőtlenségek tükrében értelmezem, egy olyan rendszerben, ahol a nyugati országokban prostitúcióban lévő nők többsége a globális délről származik. Előadásomban bemutatom a genti piros lámpás negyed sajátosságait, a helyben jelen lévő alacsonyküszöbű szolgáltatásokat nyújtó, állami szociális szervezet működését és a fontosabb állami és önkormányzati politikákat, amelyek befolyásolhatják a negyedekben zajló folyamatokat és így az ott jelen lévő nők életét, úgy mint a nemrég megváltozott belga prostitúciós törvény, ami dekriminalizálja a szexipar bizonyos szegmenseit.
A negyedben jelen lévő magyar nők narratívái sok esetben eltérnek a helyi szociális munkások és politikai döntéshozatalt formáló aktivisták és más, hatalommal bíró szereplők narratíváitól és diskurzusaitól, adott esetben a „szexmunkások” történetét elmesélő narratívától. Ezt a különbséget a negyedben magyar nőkkel és belga (flamand) szociális munkásokkal készített interjúkra alapozva mutatom be. A célom a szolidaritás hiányának és lehetőségeinek a bemutatása is: a jelenlegi gyakorlatok milyen módon adnak lehetőséget a prostitúciós iparban lévő nők helyzetének megértésére, a valódi, komplex cselekvést igénylő programok kidolgozására?

MARGINÁLIS TÁRSADALMI CSOPORTOK ÉLETESÉLYEIT JAVÍTÓ BEAVATKOZÁSOK A TÖBBSZINTŰ KORMÁNYZÁS PARTICIPATÍV ESZKÖZEINEK TÜKRÉBEN

BORDA VIKTÓRIA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

borda.viktoria@pte.hu

Kulcsszavak: participáció, településfejlesztés, marginalizáció, szociális városrehabilitáció, többszintű kormányzás

Az ezredforduló környékén a nemzetközi fejlesztési ügynökségek és szupranacionális szervezetek önreflektív módon újragondolták fejlesztési beavatkozásaik és ráfordításaik felhasználásának relatív sikertelenségét. Az ennek hatására a fejlesztéspolitika nemzetközi színterén lezajlott részvételi fordulat alapvető célja a fejlesztési források hatékonyabb felhasználása és a nagyobb társadalmi hatás volt. A társadalmi részvétel a fejlesztési célok meghatározásánál mára nem pusztán lehetőségként, hanem elvárásként fogalmazódik meg. A leszakadó városrészek és kistelepülések problematikája ebben a kontextusban az egyenlőtlenségek térbeli koncentrációján keresztül világít rá a komplex fejlesztési szemlélet fontosságára, amely a társadalmi részvétel bázisán, választ adhat a változó szükségletekre. A kutatás Pécs városának és a Felzárkózó Települések Pécs környéki településeinek példáján keresztül kívánja bemutatnia a rendszerváltást követő évtizedek hazai város- és a Felzárkózó Települések esetében, településfejlesztési trendjeit, a célrendszerek logikáját és realitását.
A fejlesztések különböző szerepelői közötti összetett hatalmi relációk, arra való törekvésük, hogy definiálják saját szerepüket és érdekeiket döntően befolyásolja mind a tervezés, mind a megvalósítás folyamatát. A kutatás segít megérteni, hogy a helyi szintű kormányzásban bekövetkező változások, miként hatottak a Pécsen megvalósuló szociális városrehabilitációs projektekre, miként kedveztek a beavatkozások egyik vagy másik típusainak (pl. community-led development vs settlement típusú közösségi szociális munka, vagy welfare típusú beavatkozások), illetve ezek a típusok miként azonosíthatóak be a Felzárkózó Települések programban.
A kutatás előfeltevése, hogy a többszintű kormányzás koncepciójában a különböző governance típusok, eltérő fejlesztéspolitikai koalíciókat és így célokat eredményeznek, a partnerségi hálózatokban beazonosítható erőviszonyok pedig meghatározzák a szociális városrehabilitációs, és még erőteljesebben, a rurális településeken megvalósuló beavatkozások eszközeit. A kvalitatív kutatás elemzési egységei a Pécs városában az uniós csatlakozást követően, pályázati forrásokból megvalósított, a leszakadó városrészekre koncentráló 12 szociális városrehabilitációs projekt, valamint a nemzeti stratégiaként 2019-ben megjelenő Felzárkózó Települések program Pécs térségében történt beavatkozásai. A többszintű kormányzás városfejlesztési politikákra gyakorolt hatásaival foglalkozó szakirodalmakban beazonosított különböző városfejlesztési rezsimek alapján, a projektek dokumentációjának

elemzése és szakértői interjúk révén, a tanulmány célja egy olyan modell kialakítása, amelyben elhelyezhetőek a fent említett beavatkozások, amennyiben a különböző fejlesztési rezsimtípusok nem pusztán a fejlesztési célok kijelölésének folyamatát, de a konkrét akcióterületi beavatkozások eszköztárát és módját is meghatározzák.
A vizsgálat várható eredménye, hogy a városi és vidéki leszakadó térségekre fókuszáló beavatkozások, a célterületek demográfiai hasonlósága ellenére, az infrastrukturális- és társadalmi környezeti meghatározó különbségei miatt más-más fejlesztési típusba sorolhatóak. Ugyanakkor városi és vidéki fejlesztési folyamatokban működő tudás- és tapasztalat transzfer és az azt dominánsan meghatározó szereplők miatt konvergencia figyelhető meg a beavatkozási típusok kiválasztásában, ami meghatározza a hazai szociális célú településfejlesztés a jövőben.

A HELYI SZOCIÁLPOLITIKA SZEREPE ÉS LEHETŐSÉGEI AZ ENERGIASZEGÉNYSÉG KEZELÉSÉBEN A VÁLSÁGOK IDŐSZAKÁBAN

CZINER SZILVIA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

czszilviaa@gmail.com

Kulcsszavak:

A szegénység, ezen belül az energiaszegénység terén már fennálló problémákat a COVID-19 járvány, majd az energiaválság tovább mélyítette. A szociális nehézségek helyi szintű kezelését jelentős mértékben befolyásolják az önkormányzatok pénzügyi lehetőségei. A válságok időszakában bekövetkező forráselvonás szűkítette az önkormányzatok mozgásterét a hátrányos szociális helyzetű csoportok energiaszegénységgel kapcsolatos nehézségei mérséklésére adott adekvát intézkedések meghozatalában. Az önkormányzatok financiális nehézségei költségvetésük kiadási oldalának jelentős visszametszését, így a szociális ellátásokra szánt források csökkentését eredményezheti. A Baján készült esettanulmány kvantitatív (statisztikai adatelemzés) és kvalitatív módszerrel (dokumentumelemzés) vizsgálta meg az energiaszegénység kezelését célzó önkormányzati döntéseket és azok következményeit a 2020 és 2022 közötti időszakban. A kutatás arra a kérdésre kereste a választ, hogy az önkormányzat pénzügyi nehézségei ellenére szándékozott és tudott-e a szociális ellátások szabályozásán keresztül hozzájárulni az energiaszegénység enyhítéséhez. A kutatás eredményeként megállapítható, hogy a vizsgált önkormányzat a lakásfenntartási kiadásokhoz nyújtott támogatás összegének emelésével, a jogosultság jövedelmi feltételeinek kiterjesztésével, valamint új ellátás bevezetésével törekedett a rászorult háztartások energiaköltségének mérséklésére, 47 %-kal növelve az e célra fordított éves költségvetési kiadását. A statisztikai adatok alapján ugyanakkor megállapítható, hogy a támogatáshoz való hozzáférés jogosultsági jövedelemhatára nem tudta megfelelő mértékben követni a szegénységi küszöbértéket, így az energiaszegény háztartások egy része kiszorult a támogatásból. A szociális hátrányokkal küzdő háztartások megfelelő színvonalú szociális védelme a jelenleginél magasabb költségvetési ráfordítást igényelne. Az energiaszegénység hazai definíciójának megalkotása, méréséhez szükséges indikátorok kidolgozása segítené egy jól célzó szabályozás kialakítását, elérve valamennyi rászoruló háztartást, az ellátás központi költségvetésből történő finanszírozása a probléma kezeléséhez megfelelő mértékű támogatás nyújtásával hozzájárulna az energiaszegénység hatékony kezeléséhez.

JELTÉRELMÉLET ÉS HELYNÉV-SZOCIOLÓGIA KAPCSOLATA A GYAKORLATBAN

CSOBÁDY CSILLA

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem

Alszekció: Új megközelítések / New approaches

Cs.Csilla80@gmail.com

Kulcsszavak: jeltér, helynév-szociológia, térbeli identitás, mentális térkép, névközösség

A tanulmány a jeltérelmélet és a helynév-szociológia kapcsolatát vizsgálja. Kutatásaim során egyre inkább szembetűnő, hogy a tér, a térszemlélet és a jeltér milyen fontos szerepet játszik a helynévismeretben. Ezt a nemrégiben megjelent helynév-szociológiai vizsgálatok is alátámasztják, melyekben többek között a mentális térkép, a névközösségek, a helynévrendszerek és a téri nyelv elemzési szempontjai kapnak helyet.

A jeltérelméletet, mely ember és tér viszonyát vizsgálja, Szívós Mihály fejtette ki bővebben Jelterek. A jeltérelmélet alapjai és a jeltérelemzés módszertana című, 2022-es munkájában, mely új kontextusba helyezheti az eddigi helynév-szociológiai elemzéseket (vö. Győrffy Erzsébet 2018. Helynév-szociológia; Varga Zsuzsa 2020. Helynév-szociológiai vizsgálatok két romániai magyar településen; E. Nagy Katalin 2021. Empíria és teória a helynév-szociológiában).

Az általam eddig vizsgált települések, Jablonca (Silická Jablonica) és Körtvélyes (Hrušov) Szlovákia keleti részén, a Kassai kerületben, azon belül a Rozsnyói járásban, a szlovák–magyar határ mentén helyezkednek el. A községekben a helynevek összegyűjtését követően helynév-szociológiai kutatással foglalkoztam. Jabloncán a félig strukturált interjúk mellett kérdőíves vizsgálatot végeztem a lakosság 20%-ának bevonásával (37 személy), továbbá mindkettőt a mentális térképezés módszerével egészítettem ki. Körtvélyesen a helynévhasználat pontosabb nyomon követhetősége érdekében csupán félig strukturált interjút vettem fel 34 személlyel (a teljes lakosság 10%-a), mentális térképet rajz formában pedig a 15 év alatti korosztállyal készíttettem (4 fő). A felnőttek leginkább szóban fejtették ki saját térreprezentációjukat.

Amint már említettem, a magyarországi munkákban sorra találunk térképen szemléltetett helynévismeret-elemzést, valamint a névközösségeket és a helynévrendszereket is több szempontból bemutatják a szerzők. Az általam vizsgált községek lakosaival készített interjúk alapján a térbeli identitás és a helynévismeret kapcsolatát elemzem, etnikai és genetikai alapú névközösségek helynévismeretét mutatom be, valamint vizsgálom, hogyan hat az adatközlő településen elfoglalt lakhelye a helynévismeretére. Ezzel kapcsolatos hipotézisem az, hogy az egyén által ismert helynevek azoknak a területeknek a megnevezései, melyek a lakóhelyéhez közelebb esnek.

A jelterek mindennapi életünk részei, és a helynév-szociológiához hasonlóan az ember és tér viszonyára utalnak. Úgy vélem, hogy e közös pont mentén érdemes a két tudományágat egymáshoz közelíteni, a továbbiakban bevonni a jeltérelméleti fogalmakat, nézőpontokat a helynév-szociológiai kutatásokba.

THE ROLES OF MORMON WOMEN

DÁN PETRA

University of Szeged

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

danpetra98@gmail.com

Kulcsszavak: Mormonism, Women, Feminism, Mother in Heaven, Priesthood

The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, that is also called the Mormon community, is considered to be a quite patriarchal religious congregation. In the LDS church all worthy men from the age of twelve on hold priesthood office and administer most of the ordinances and rituals. Women are given limited authority to perform some temple-related rituals for other women, but they are not recognized as priesthood holders and there is authority which they can not exercise, because it does not belong to them.

In the church women have the motherhood and men have the priesthood. The church leadership insists that motherhood and priesthood is a partnership of equals with separate roles. So motherhood is what women have instead of priesthood in mormonism. Mormon religion even developed a doctrine of the Heavenly Mother, who is a glorified goddess, spouse to the Heavenly Father, and therefore the mother of the humans' spirits. At the beggining of the 20th century the Heavenly Mother was associated with the movement for women's rights. From contemporary mormon church leaders there is no encouragement to worship a heavenly mother. But contemporary mormon women want to strengthen this image of God, because femininity has a greater role in it, and the Heavenly Mother would be a spiritual role model for the female members.

How does the way women are seen on earth affect the fact that the Heavenly Mother is not given a role in the mormon teachings, prayers and rituals and vice versa? On earth the male leaders of the mormon church deify motherhood, but somehow they want to exclude it from the image of God. It seems that the church honors motherhood on earth but not in the concept of God. This is a small part of an ongoing research, that deals with Mormon feminism and the roles of Mormon women. In my presentation I will explore how the concept of Mother in Heaven reflects mormon church members' views about real women and their roles. And also I will speak about the reasons why female mormon members want the priesthood authority, and why do they think that they would deserve the opportunity to be ordained.

I research this mainly by examining certain Mormon journals (for instance: Exponent II or Dialogue: A Journal of Mormon Thought), mormon feminist blogs (such as: Feminist Mormon Housewives, The Exponent or Zelophehad's Daughters) and websites. I am going to compare these different sources with each other, and try to find common points, contrasts, disagreements, disputes.

NARRATIVES OF BECOMING A BUDDHIST: EXPLORING THE JOURNEY TO BUDDHISM IN THE HUNGARIAN CONTEXT

FARKAS JANKA

Eötvös Loránd University

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

farkas.janka@btk.elte.hu

Kulcsszavak: sociology of religion, case study, Buddhism, religous identity, postmodern spiritualism

In the period between 2001 and 2022, despite being considered a relatively small religious community, Buddhism in Hungary has witnessed substantial growth in believers, as indicated by census data. This study aims to explore the personal narratives of individuals who have embraced Buddhism in Hungary, providing valuable insights into their past experiences, social and family backgrounds, and the factors influencing their choice to identify as a Buddhist. Understanding these narratives is essential for gaining deeper insights into the diverse paths that lead individuals to Buddhism in a European context, contributing to the broader discourse on nontraditional religious groups and postmodern religious identity formation.
The research employed narrative style interviews, in which the participants could talk freely and uninterrupted about their life journey, as a Buddhist, allowing them to build up their own narrative without the researcher's objective. With 12 interviewees and almost a 100 pages of transcript, it becomes evident that, while each narrator uniquely interprets Buddhism throughout their life paths, there were emerging patterns and intersections in the journey to become a Buddhist that are important to highlight. The experience of psychological trauma and being burnt out by corporate society were identified as significant factors leading individuals to Buddhism in their narratives. Additionally, many interviewees grew up in non-religious households, a result of their parents' exposure to forced atheism during socialist Hungary. Their independent quest for spirituality, shaped by skepticism toward traditionally institutionalized religion—another encompassing attribute to the interviewees—ultimately led them to adopt postmodern spiritual practices like Buddhism.

A CSALÁDPOLITIKA INTÉZMÉNYRENDSZERE SVÉDORSZÁGBAN

GLÁZER-KNIESZ ADRIENN

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

knieszadrienn@gmail.com

Kulcsszavak: családpolitika, termékenység, háztartási munkamegosztás, nemi szerepek, klaszterelemzés

A kutatás háttere

A családtámogatások jellemzői, vagyis a jogosultak köre, időtartama és a juttatások összege, nagy hatással vannak a szülői feladatok ellátására, az anyák munkaerő-piaci részvételére, a nők és a férfiak háztartással kapcsolatos feladatainak megosztására, a termékenységi döntésekre, valamint a munka és család egyensúlyának kialakítására. Ezeket a folyamatokat jelen kutatásban Svédország esetén vizsgálom meg történeti áttekintéssel és demográfiai elemzéssel.

A kutatás célja és kérdésfelvetése

A kutatás célja a svéd családpolitikai intézkedések történeti alakulásának, valamint az intézményrendszer társadalmi vonatkozásainak bemutatása. Ezen belül a kutatás rávilágít a családpolitika hatására a nők munkaerő-piaci részvételében, a gyermekszám alakulásában, a háztartási munkamegosztásban, valamint a nemek közötti egyenlőségben. A kérdésfelvetés tehát arra vonatkozik, hogyan alakítja egy ország családpolitikai intézményrendszere az egyének családdal kapcsolatos döntéseit. A kérdés megválaszolásához a szakirodalmi háttér bemutatásán túl a Generation and Gender Programme nemzetközi kutatás első hullámának adatait használom. A nemi szerepekkel és a háztartási munkamegosztással kapcsolatos kérdéscsoportok alapján modern és hagyományos attitűdök mentén klaszterek kerülnek kialakításra, amelyek profilozásához a kérdőív demográfiai és gyermekvállalásra vonatkozó változóit használom.

Az eddig elért eredmények

A szakirodalmi áttekintés Svédország helyzetét vizsgálja a jóléti államok között, valamint a svéd termékenységi trendeket elemzi nagy vonalakban az 1960-as évek és 2020 között. A családpolitikai rendszerek alapját jelentő politikai gondolkodás és adott országban megjelenő családmodell áttekintése szükséges az aktuális trendek vizsgálatához. A továbbiakban a kettős kereső-kettős gondozó modell történeti kialakulását mutatja be a kutatás Svédországban, ami után már könnyebb kontextusba ágyazni a családpolitikai intézkedéseket. Mindezt a gyermekvállalással járó pénzbeli juttatások, szabadságolási rendszerek, valamit gyermekellátó szolgáltatások kifejtése követi. A kialakított klaszterek segítenek bemutatni, hogy milyen demográfiai jellemzők vonatkoznak a modern és melyek a hagyományos attitűddel rendelkező válaszadókra Svédországban.

További lehetőségek

A szakirodalmi összegző ezen eredményei megalapozzák a svéd családpolitikai rendszer működésének megismerését és lehetőséget adnak arra, hogy többféle módszerrel megvizsgáljuk a családtámogatási rendszer egyénekre gyakorolt hatásait a klaszterelemzésen túl.

PUBLIC PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL DECISION MAKING: WHY DOES THE PUBLIC GET INVOLVED?

MAXAM **THANDOKAZI**

Corvinus University of Budapest

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

thandomaxam@gmail.com

Kulcsszavak: Public participation, environmental decision making, rationales for participation

Stakeholder involvement and public participation have become essential elements of environmental decision making in recent years. This participatory approach to decision-making acknowledges the significance of including all interested and affected parties in decision-making processes. This includes stakeholders such as governmental agencies, corporations, non-governmental organizations (NGOs), and the general public. The current literature revealed that involving the public in decision making improves transparency and promotes accountability in governance. Studies have highlighted several goals and rationales for involving citizens in decision making. Normative reasons are among the rationales for public participation, participation based on normative reasoning is based on democratic principles and aims for citizen empowerment. This promotes inclusion, fairness and equity in decision making. However, most of the literature on reasons for public participation focuses on reasons for policy makers or governments to involve the public, very few studies approach this topic from the public's side. This study uses a qualitative document analysis approach to investigate reasons for
public's involvement in environmental decisions. Individuals and organizations engaged in a decision, either as organizers or impacted parties, may have different reasons for participating depending on underlying values or interests in the outcome of the decision. Participants' inconsistent aims might cause conflict or cause them to become dissatisfied with participatory processes. Therefore understanding the reasons and motivations behind publics' involvement in environmental decision making may help to design participation processes that are suitable to the needs and expectations of both citizens and policy makers. It may help to manage expectations and better resolve conflicts in decision making. For instance if the public's goals for participation align with advancing democracy/promoting democratic decision making, participation processes and methods that do not give a proper platform for citizen empowerment (informing or consultation for example) may result in backlash from the public.

ASSESSING INTEGRATION CHALLENGES ON THE BEHAVIORAL PATTERNS OF INTERNALLY – DISPLACED STUDENTS IN DAMASCUS SYRIA APPLYING A QUALITATIVE AND THEMATIC SOCIO-PSYCHOLOGICAL APPROACH

MEKHEL **MANIA**[1], **SZOBOSZLAI** KATALIN[1], **CSIGÓ** KATALIN[2]

[1] University of Debrecen
[2] Pázmány Péter Catholic University, Szentkirályi u. 28, 1088, Budapest, Hungary

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

mekhailmania@gmail.com

Kulcsszavak: Displaced children, socio-psychotically, PTSD, Syria , behavioral pattern

The research focused on the social and societal turmoil accompanying the Syrian civil war, which forced hundreds of thousands of children to leave their communities and schools behind. In the second decade of this century, the Arab region witnessed profound political changes, culminating in several wars. Commonly referred to as the Arab Spring, some wars ended peacefully. In contrast, others witnessed bloody events that resulted in mass movements of people, refugees and asylum seekers, which is the case of the Syrian war. The aim of the study was to examine the most prevalent integration problems faced by Syrian internally displaced students in Jaramana, Damascus public schools and their psychological effects on the students. The methodology applied in this study followed a mixed social scientific research approach i.e. qualitative and quantitative. To examine the integration problems forming the subject of this study, structured interviews were developed with their validity and reliability established. The interviews were conducted with a sample of (20) teachers responding on behalf of their individual displaced student and directly (5) displaced students. However, based on the results 25% of the respondents showed significant but not sever symptoms, while 50% showed medium and 25% showed low PTSD symptoms. The qualitative results of the study indicated that the main problems faced by internally displaced students could be grouped into educational problems (e.g., crowded schools, suboptimal schedule), peer-related issues (e.g., bullying), social, family problems (e.g., loss of relatives), and economic problems (e.g., poverty leading to student employment). based on each respondent student's answer and inferred body language, PTSD symptom scale was filled to reach the quantitative and analytical conclusion, data analyzed in this study did not point to severe PTSD symptoms among displaced students.

A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ NŐK SZEXUÁLIS ÉS REPRODUKCIÓS EGÉSZSÉGÉNEK ÉS JOGÁNAK HELYZETKÉPE MAGYARORSZÁGON

MENYHÁRT BARBARA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

menyhartbarbara96@gmail.com

Kulcsszavak: interszekcionalitás, fogyatékossággal élő nők, szexuális és reproduktív jogok és egészség

A folyamatban lévő doktori kutatásom a fogyatékossággal élő személyek hazai helyzetének a vizsgálatára irányul, ezen belül a fogyatékossággal élő nőket érő interszekcionalitás jelensége foglalkoztat, ugyanakkor kifejezetten a fogyatékossággal élő nők szexuális és reproduktív egészséghez való jogainak érvényesülését akadályozó és támogató tényezőket igyekszem azonosítani. Célom, hogy a fogyatékossággal élő nők halmozottan hátrányos helyzetének a bemutatásán keresztül felhívjam a figyelmet a hazai társadalmi egyenlőtlenségekre, ezek következményeire, a védett tulajdonságokkal rendelkező társadalmi csoportok szenzitivitására és végsősoron hozzájáruljak a fogyatékossággal élő személyek szexualitásával és reprodukciójával kapcsolatos társadalmi diskurzus kialakításához.
Az előadásomban megkísérlem behatárolni a szexualitás és a reprodukció helyét a fogyatékosságügyi szakpolitikában, bemutatva a rendelkezésünkre álló vonatkozó hazai és nemzetközi jogszabályi forrásokat, statisztikai adatokat, illetve trendeket.
Ami az előzetes eredményeket illeti, a fogyatékossággal élő nők fogyatékosságuk és nemük kettős okán számtalan hátránnyal szembesülnek életük különböző területein és szakaszaiban, a társadalom peremére szorulnak és helyzetük nem csupán a nem fogyatékossággal élő nők, hanem a fogyatékossággal élő férfiak helyzeténél is kedvezőtlenebb. Ez az úgynevezett interszekcionális diszkrimináció leginkább a szexuális- és reproduktív jogok tekintetében érvényesül. Ezek a jogok egyértelműen az átfogó egészségügyi ellátás biztosításának nélkülözhetetlen részét képezik, ugyanakkor a szexuális és reprodukciós egészség és jogok érvényesítése nélkülözhetetlen része az emberi méltóságnak és elválaszthatatlanul kapcsolódik a nemek közötti egyenlőség eléréséhez és a nemi alapú erőszak elleni küzdelemhez is.
A konferencia résztvevői számára szeretnék képet adni a kutatásomról és röviden ismertetném a fogyatékossággal élő nők reproduktív és szexuális jogainak és egészségének helyzetét. Bízom benne, hogy az előadásom inspiráló lehet, valamint a felmerülő kérdések, észrevételek, javaslatok és konstruktív kritika hozzájárul majd a további munkám sikeréhez.

A SPORT MINT A TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ TEREPE

NOVÁK JÁNOS

Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

novakpappi@gmail.com

Kulcsszavak: társadalmi egyenlőtlenség, társadalmi befogadás, társadalmi integráció, sport, sport for all

A sport a társadalmi egyenlőtlenségek megjelenésének sajátos és változatos színtere. A sport egy olyan társadalmi alrendszer, amely egyfelől újratermeli az egyenlőtlenségeket, másrészt viszont a társadalmi mobilitás és a társadalmi befogadás egyik legfontosabb csatornája is. A sport általi társadalmi integráció az Európai Unió sportpolitikájának központi eleme, ám – ahogyan azt magyar példák is mutatják –, az inkluzivitást célzó sportprogramok sikeressége és fenntarthatósága számtalan tényezőtől függ. A sportolási lehetőség biztosítása szükséges, de nem elégséges feltétele a társadalmi befogadásnak, a szervezettség, az intézményi háttér, a módszerek és a sporthoz nem kapcsolódó közösségépítő, vagy az egyén szociális kompetenciáit tanácsadással, korrepetálással fejlesztő tevékenységek egyaránt kulcsfontosságúak. Az elemzési szempontok sokrétűségéből, és az egyes kezdeményezések társadalmi kontextus általi meghatározottságából fakadóan egy egységes elméleti keret megalkotásának fontosságát eddig kevés szerző hangsúlyozta. Doktori kutatásom egy olyan paradigma felállítására tesz kísérletet, amely egyrészt szintetizálja a társadalmi befogadás fogalmának különféle értelmezéseit, másfelől pedig a sport általi társadalmi inklúzió feltételrendszerének főbb csomópontjait és jó gyakorlatait azonosítja. A vizsgálat terepeként egy olyan szervezetet, közösséget választottam, amely különböző sérülékeny, marginalizált társadalmi csoport (mélyszegénységben élők, hajléktalanok, javítóintézetek lakói, menekültek) számára biztosít ingyenes sportolási lehetőséget. Az Oltalom Sportegyesület (OSE) a sporthoz való hozzáférhetőség egyenlő esélyeinek megteremtésére törekszik, helyi szintű segítségnyújtásra, közösségfejlesztésre vállalkoznak, és olyan értékek átadását tűzik ki célként, amelyek az élet minden területén hasznosíthatók. Az OSE szervezetrendszerének, működésének és integratív funkciójának többszempontú elemzése nóvum a magyar sportszociológiában, és akár hivatalos sportpolitikai programok szakmai előkészítését is támogathatja, de sportegyesületek számára is hasznosítható tudást, tapasztalatokat eredményezhet.

THE RWANDA PANDEMIC: NOVEL APPROACHES IN EUROPEAN EXTERNALISATION OF IMMIGRATION AND THE STANDING LIBERAL FRAMEWORKS

PONGRÁCZ DÁNIEL GÁBOR

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

pongi.dani@gmail.com

Kulcsszavak: Europe, Rwanda, migration policy, liberalism, securitisation, ontological insecurity, narrative analysis

Since the British government floated the idea of moving asylum-seekers to Rwanda, several other European governments (Austria, Denmark, Germany) voiced their willingness of signing similar deals. However, there are significant questions concerning international law, especially the 1951 Refugee Convention and the European Convention on Human Rights. Amongst the problem areas there are debates over what constitutes a safe country and how can migrants' individual liberty, freedom of movement and human rights be guaranteed. These are highly relevant questions as the externalisation plans with Rwanda persevere, even after earlier failures by Israel's operations of externalisation projects with Rwanda, and repeated obstacles of implementing the policy in Britain.

In my research I seek to answer the following questions: (1) why do governments continue to support such schemes, (2) how do they resolve the issues with liberal principles in their narratives and policies, and (3) how does it affect the liberal or rules-based international order. A central hypothesis of the research project is that as governments face difficulties in translating their narratives into novel migration policies, a self-reinforcing loop of ontological insecurity forms out of extreme securitisation in the European discourse. These self-reinforcing cycles push governments to adopt ever-more radical approaches in migration policy. Based on the early findings, I introduce a new concept of ontological survivalism. Following the concept of liberal paradox, I explore how inherent self-contradictions of liberalism between openness and closure contribute to an environment where key liberal international institutions and multilateral frameworks, such as the European Convention on Human Rights, are weakened and questioned by their own founders.

Following a relativist-interpretivist approach I use the methods of narrative and content analysis to study how governments address and reinterpret liberal concepts in connection with their novel migration policies in their communication and speech acts. For primary sources I rely on speeches and written opinions of relevant government agents' and key ministers. This provides new insights to the process of weakening the liberal framework through the (re)interpretations or rejection of liberal concepts.

Based on early results focusing on the UK, reaching back to national historical memories play an important role in explaining and underpinning the moral argument of the necessity to 'correct' the 'distortions' of the contemporary functioning of international framework. It

supports a strong argument against the universality of liberalism. My research contributes to understanding recent European developments around the liberal-illiberal nexus by following the development of European countries' foreign policies in response to novel challenges. The results also carry relevance concerning the state of liberal frameworks as I argue that the Rwanda deals are just the tip of the iceberg, and underneath, the vulnerabilities of liberal international order and international law are increasingly exposed.

A HÁBORÚ HATÁSA A CIVILEK ÉS KATONÁK ALKOHOLFOGYASZTÁSÁRA

SZABÓ GÁBOR CSABA

Wesley János Lelkészképző Főiskola

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

szabogaborcsaba03@gmail.com

Kulcsszavak: trauma, bizonytalanság, szorongás, bódultság, félelem

Bevezetés: A kutatásom központi témája annak vizsgálata, hogy a háború milyen hatást gyakorol az érintett terület lakosságának alkoholfogyasztására. Az előadás célja annak igazolása, hogy a háborúval érintett térségben mind a lakosság, mind a katonák körében növekszik az alkoholfogyasztás. A WHO adatai szerint Magyarország a „rohamivás" gyakorisága tekintetében európai átlagot mutat 3.7%-ot, addig a rendszeres alkoholfogyasztásban az európai átlag kétszeresét fogyasztja (KSH, 2022.). Az ukrán háború két éve alatt feltevéseink szerint az országos átlagot meghaladta. A folyamatos feszültséget, a környezet pusztulása és a háborús szennyezések, a lakó és természetes környezet hirtelen megváltozása, hang és fény effektusok, stresszhatás növekedése, szociális bizonytalanság, a lelki szorongás hatását az emberek az alkohol fogyasztásával igyekszenek enyhíteni.
Módszer: A kutatási módszer a primer és szekunder szakirodalmi források felhasználása, tudományos felmérések, személyes interjú készítés-esetbemutatás alapján történik. Statisztikák és eredmények vizsgálata és összehasonlítása a hadműveleti terület közvetlen szomszédságában a magyarországi menekült táborokban. A humanitárius segítségnyújtás biztosítása érdekében a magyar segélyszervezetek raktárbázisokat és logisztikai központokat hoztak létre Beregszászban, Lembergben és Budapesten. Magyarországon több, mint 300 menekültszállást. A megjelenő sajtóorgánumok hírforrásaiból az ukrán-orosz háború sajtóanyagából médiafigyelést is állítunk össze,
Eredmény: A kutatás eredményeként beigazolódik a hipotézis, hogy a háború okozta lelki megterhelés, a félelem enyhítésére az emberek egy része az alkohol bódító hatását használja stresszoldásra. A harci cselekmények egymást követő eseményei olyan láncolatot alkotnak, amelyek különböző módokon és mélységekben traumatizálják a közvetlenül érintetteket és környezetüket. A háborús területeken élők körében a veszteségek és a folyamatos traumák elviselése miatt megnövekszik az alkoholfogyasztás. és egyre többen válnak alkoholistává.
Következtetések: Döntő kérdés, hogy a traumák feldolgozását képesek-e elfogadható feldolgozni és ha igen milyen módon megbirkózni a háborús örökséggel, a lelki sérülésekkel, a veszteséggel. A fentiek ismeretében rendkívül fontos lenne az addiktológiai, mentálhigiénés, szociális és pasztorációs szakemberek bevonása és aktív tevékenysége mind a katonaság, mind a háborúval érintett területek lakosságának körében.
Kulcsszavak: trauma, bizonytalanság, szorongás, bódultság, félelem.

Felhasznált irodalom:

1. KSH Alkoholfogyasztás, Fenntartható fejlődési célok. (2022). https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=KSH+%C3%A9vi+alkoholfogyaszt%C3%A1s%2C+2022(2024.03.01.)
2. Elekes Zsuzsa (2022): Alkoholhelyzet Magyarországon. Tények, adatok, elemzések. L'Harmattan, Budapest. https://www.researchgate.net/profile/Zsuzsanna-Elekes(2024.03.02.)
3. https://segelyszervezet.hu/kampanyok/haboru-ukrajnaban/(2024.03.02.)
4. Szabó Gábor (2023): https://docs.google.com/presentation/d/1lv86SxeiTDuWGnrh0ypk3zefmUxvLk8I/edit?usp=drive_link (2024.03.02.)
5. https://americanaddictioncenters.org/veterans/alcoholism(2024.03.02.)
6. https://canadianmilitaryhistory.ca/dying-from-the-drink/(2024.03.02.)
7. https://www.army.mil/article/265016/military_psychologist_talks_facts_prevention_of_substance_alcohol_misuse_among_service_members (2024.03.02.)
8. https://rtl.hu/hirado/2023/01/02/ivanyi-gabor-ukrajna-kijev (2024.03.01.)
9. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/11228079/ (2024.03.02.)

A GYERMEKVÁLLALÁSI MAGATARTÁS HATÓTÉNYEZŐI AZ EURÓPAI UNIÓBAN 2010 ÉS 2020 KÖZÖTT

UHLJÁR PÉTER

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Szociálpolitika / Social policy

uhljar.p.hu@gmail.com

Kulcsszavak: demography, having children, regionalisation, factors, selective pronatalism, European Union

A világ fejlett térségeit – beleértve az Európai Uniót is – egy sajátos demográfiai krízis sújtja. Ez elsősorban nem a népességfogyásban, hanem a népességszerkezet egyensúlytalanságában nyilvánul meg, miszerint a gyermekkohorszok létszáma a csökkent gyermekvállalási hajlandóság miatt túlságosan alacsony a munkaképes korú, 15-64 éves kohorszhoz képest. Hosszútávon ennek a populációstruktúrának olyan következményei lehetnek, mint a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer fenntarthatatlansága, a munkaerőkínálat elégtelen szintje stb. Következésképpen ez egy olyan probléma, amire az állami szakpolitikáknak reflektálnia kellene, mindamellett a megfelelő intervenciók kidolgozásához biztos alapokra van szükség.
A kutatásom legfőbb motivációja utóbbival van összhangban: célom a termékenységet befolyásoló látens és manifeszt folyamatok, illetve az Európai Unió 27 tagállamára és ezen belül az általuk alkotott országcsoportokra – például Dél-Európára vagy a Magyarországot is magába foglaló posztszocialista térségre – jellemző termékenységi trendek feltárása. A vizsgálat a 2010 és a 2020 közötti időszakra terjed ki, ami ideális olyan szempontból, hogy a 2008-as gazdasági világválság és a születéseken lényegében 2021-től kiérződő COVID-válság közötti konjunktúrával jellemezhető évtizedet fedi le.
Kutatási kérdéseim ennek megfelelően a következők: (1. kérdés) milyen regionális termékenységi klaszterekkel jellemezhető az Európai Unió a 2010-es évtizedben? (2. kérdés) A teljes termékenységi arányszámot befolyásoló termékenységi attitűdök, valamint a társadalmi-gazdasági makro- és mikrofolyamatok milyen összefüggést mutatnak? (3. kérdés) Vannak-e szélsőséges fejlődési pályát leíró tagállamok? (4. kérdés) Vajon a termékenységet ösztönző politikák szelektíven működnek vagy társadalmi csoporttól függetlenül széles körben fejtik ki a pozitív hatásukat?
Az elemzés kvantitatív alapú, és az Eurostat 27 tagállamra harmonizált adatkészletein alapszik, olyan változókkal, mint például a korspecifikus termékenységi ráták, a paritással – azaz az anyákhoz született élveszülöttek sorszámával – súlyozott szüléskor jellemző átlagéletkor, a 15-49 éves női korcsoportra jellemző kohorszforgás, valamint a fiatalkori munkanélküliség, a lakhatási árindex, a nyers házasságkötési arány stb.
A koncepció túllép a leíró statisztikákon, és a klaszterelemzés (1. kérdés), a Pearson-féle korreláció (2. kérdés), a regresszióanalízis (3. kérdés), valamint az úgynevezett bimodális termékenységi görbék (4. kérdés) módszereivel tár fel egy – az egész Európai Uniót átfogó – termékenységi modellt, kiegészítve – a kapott eredmények értelmezése érdekében – a

kapcsolódó szakirodalom és egyéb források kvalitatív, kisebb társadalmi és földrajzi léptékre kiterjedő kutatási eredményeivel, következtetéseivel. Mindent összevetve a kapott eredmények alapot adhatnak a magyarországi pronatalista szakpolitikák továbbfejlesztéséhez, illetve az ezt övező társadalmi diskurzusnak.

TÉRBELI MOBILITÁS ÉS TÁRSADALMI EGYENLŐTLENSÉGEK

ZSINKA FLÓRA

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Társadalmi kérdések-kihívások / Social issues-challenges

florazsinka@gmail.com

Kulcsszavak: egyenlőtlenségek, mobilitás, immobilitás, új mobilitási paradigma, motilitás

Ha a szociológiában mobilitásról esik szó, akkor a legtöbb esetben a társadalmi mobilitást szokták alatta érteni, és a legutóbbi időkig jóval kevesebb figyelem irányult a térbeli mobilitás különböző formáira. Az elmúlt évtizedekben azonban a társadalomtudományokon belül több olyan elméleti munka született, amely a társadalmi jelenségek statikus magyarázataival szemben foglal állást és a mobilitások, áramlások tereként írja le a késő modernitás társadalmát. A mozgás társadalomkonstituáló szerepének felismeréséből következik a térbeli mobilitás és az egyenlőtlenségek problémájának összekapcsolása. Előadásomban a nemzetközi szakirodalom alapján próbálok bemutatni néhány olyan elméleti perspektívát, amelyek segítségével ezek az összefüggések megragadhatók. Emellett szeretném néhány példával illusztrálni azt is, hogy ezek a megközelítések milyen kutatási területeken használhatóak.
Az előadás kitér a mobilitás tőkeként való értelmezésére. Ennek keretében az új mobilitási paradigma képviselőinek írásai alapján tárgyalom a hálózati tőke és a motilitás fogalmát. Ezt követően bemutatom, hogy hogyan lehet a szegregáció fogalmát kiterjeszteni a térbeli mobilitás mintázataira. A jelenkori nagyvárosokban, és egyes vidéki terekben is gyakran előfordul, hogy a különböző társadalmi csoportok egymás földrajzi közelségében élnek, de szinte soha nem találkoznak egymással, mivel napi mozgásaik során eltérő infrastrukturális rendszereket vesznek igénybe. Ez teszi szükségessé a szegregáció fogalmának dinamizálását és kiterjesztését a cselekvők mozgásaira. E megközelítés kapcsán tárgyalom az aktivitási tér fogalmát és a fragmentált városfejlődés elméletét. És végül egy olyan megközelítést vázolok fel Bourdieu elmélete nyomán, amely a mobilitás gyakorlatait mint szimbolikus distinkciókat fenntartó praxisokat értelmezi. Habitusuknak megfelelően a különböző társadalmi csoportok tagjai eltérő módjait preferálhatják a mobilitásnak és az immobilitásnak. E preferenciák jelentősége az adott társadalmi tér relációin belül értelmezhető.
Előadásomban amellett érvelek, hogy az átalakuló társadalmi világ elemzéséhez érdemes figyelembe venni és szükség esetén továbbgondolni azokat a megközelítéseket, amelyek a társadalomtudományos elemzések fókuszába a mobilitás különböző formáit állítják. Magyarországon, ahol közismerten szélsőséges egyenlőtlenségek jellemzik a térszerkezetet, különösen érdemes figyelmet szentelni a térbeli mobilitás folyamatainak, amelyek potenciálisan megoldást jelenthetnek a térbeli egyenlőtlenségek kiegyensúlyozására, de el is mélyíthetik azokat.

Történelem- és politikatudományi szekció / History and Political Science Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA KIVÁNDORLÓINAK RÉSZVÉTELE BRAZÍLIA KOLONIZÁCIÓJÁBAN

BALOGH ÁDÁM TIBOR

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

baloghadam.bp@gmail.com

Kulcsszavak: Osztrák-Magyar Monarchia, kivándorlás, Brazília, kolonizáció, visszavándorlás

A 19. században Ausztria-Magyarországról tömegek keltek útra az amerikai földrész felé. A tengerentúli kivándorlás fő célországa az Amerikai Egyesült Államok volt, azonban több tízezer ember választotta Brazíliát. Az észak-amerikai kivándorlással ellentétben a brazíliai kivándorlás még nem kellő alapossággal feltárt témakör, számtalan kiadatlan levéltári forrás, ismeretlen statisztikai adatok, fényképek, személyneveket közlő hajólisták hevernek külföldi és magyarországi levéltárakban, amelyek felhasználásával az előadásban arra a kérdésre keresem a választ, hogy mely régiókban és milyen körülmények között vettek részt az osztrák és magyar állampolgárok Brazília telepes- és agrárkolonizációjában.

Az osztrák és magyar kormányok nem támogatták, viszont törvényileg szabályozták, sőt tiltották a Brazíliába irányuló kivándorlást, ennek ellenére a monarchia emigránsainak számát 65–90.000 főre becsülik a kutatók az 1850–1920 közötti időszakot tekintve. A brazíliai kivándorlás, a benne érdekelt brazíliai kormányok, hajózási vállalatok és kivándorlási ügynökök propaganda tevékenysége miatt, valamint a bajba került osztrák és magyar állampolgárok hazaszállítása okán sok problémát jelentett az Osztrák-Magyar Monarchia kormányzati szerveinek, illetékes hatóságainak. A brazíliai kivándorlás közvetett útvonalon, olaszországi, németországi és franciaországi kikötőkön keresztül valósulhatott meg.

Mivel Brazíliában a gazdasági fejlődéshez szükség volt a külföldi munkaerőre, valamint a lakatlan területek benépesítésére a bevándorlók letelepítésére, ezért fogadták az osztrák és magyar kivándorlókat, akik egy része az óceánparti területek városaiban (pl. Rio de Janeiro, São Paulo) próbáltak szerencsét, mások a brazil állam által szervezett kolonizációs törekvések folyományaként az ország kevésbé lakott vagy lakatlan belső területeire, műveletlen földekben gazdag régióiba költöztek. Az osztrák és magyar kivándorlók ezrei vettek részt a brazíliai telepeskolóniák alapításában, vagy becsatlakoztak már meglévő közösségekbe.

A földhiánnyal és földéhséggel küzdő ausztria-magyarországi családok között találhatunk galíciai lengyeleket, cseh-németeket, dunántúli svábokat és magyarokat egyaránt. Voltak, akik az ígéretek ellenére nem jutottak saját földhöz, hanem bérmunkásként a kávéföldeken, vasútépítéseken, vagy dokkmunkából próbálták fenntartani magukat és családjukat. Sokak jutottak koldus sorsra Brazíliában. Az osztrák és magyar kivándorlók számára probléma volt a tájékozatlanság, a portugál nyelvtudás hiánya, az eltérő éghajlati és klimatikus viszonyok, illetve a pénzhiány. Mindezen embert próbáló körülmények ellenére így is több ezren voltak,

akik Brazíliában maradtak. Ezeknek az embereknek a leszármazottjai mind a mai napig ott élnek, európai gyökereiket keresik és a megőrződött hagyományaikat ápolják.

THE DEVELOPMENT OF GERMANIC WARFARE AND ACT ON FRANKISH MILITARY CULTURE

BECK ATTILA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Hadtörténet / Military history

beck.attila@uni-nke.hu

Kulcsszavak: Keywords: Germanic warfare, early medieval warfare, Migration Period, Germanic peoples, Roman Imperial period

Throughout antiquity and the early Middle Ages, the territory of the Germanic tribes bordered on the Roman Empire and the lands of the steppe peoples. These different military cultures were in constant interaction with each other, therefore this situation act on their warfare habits. During the imperial and early medieval periods, the Germanic territories underwent a military transformation, where the tribal military organisation was replaced by a feudal form, which, in addition to Germanic characteristics, also incorporated Roman and Steppean elements.
My research question is: What influence did Roman and steppe warfare have on the development of Germanic warfare, and how did these elements and innovations enter the tools of Germanic warfare?
In examining the transformation of warfare, i have used the writings of Roman historians and early medieval chroniclers, and Roman epigraphic data and Germanic archaeological finds of this period.
In addition to these sources, the study of military transformation plays an important role in my research. Several theories of the process of military revolution/transformation have been developed for the early modern period, and I have started to examinate the changes in the Germanic peoples along these lines.
The Germanic warfare of early imeperial period had many individual characteristics. The predominance of cavalry and infantry varied from tribe to tribe and from landscape to landscape. The Germanic cavalry not only carried out tasks independently, but they often mixed with the infantry in the combat. Members of the cavalry also had to be proficient in infantry warfare and archery. Most of these tactical elements were retained by the cavalry until the Carolingian period. The fighting style of the majority of the infantry is characterised by a closed formation, such as the shield wall, which is covered on the flanks by lightly armed infantry, who fought in opened formation.
The Roman and steppe military culture brought about a major change in the Germanic cavalry, with the emergence of the armoured heavy cavalry, which fought in a closed formation. The role of the infantry was remained, but its importance in comparison to the cavalry declined.
The adoption of Roman and Steppean elements and innovations, in the course of a military transformation, took place in two parts. In the first phase, during the roman imperial period, Germanic tribesmens often served in the Roman army or received a Roman education, so that they often used this experience in their own warfare when they returned home. In addition,

Germanic warriors sometimes took part in Roman military campaigns, either as allies or as mercenaries, and they learned the Roman fighting style. Of course, they later used this information to fight against the Roman army. In the second phase, after the roman imperial period, the Germanic peoples occupied many former Roman territories during the Migration Period. The new environment had a great act on their language, culture and also on their warfare habits. The fighting style of Germanic armies was expanded many new Roman elements during this period.

The adoption of certain aspects of the art of war by the Steppe was also carried out in two phase. During the roman imperial period, the Germanic tribes, who lived in the east and neighbouring the steppe peoples, they often fought in alliance with the nomadic peoples, but also as enemies. Thus, they learned and adopted several tactical elements of the steppe warfare. The second phase came at the end of the 4th century, when many Germanic tribes served the interests of Huns. These campaigns further helped Germanic commanders to learn about and adopt some of the details of Steppe warfare. Roman and Steppean war culture often influenced the Germanic tribes in parallel.

In my research, I show that during the roman imperial and early medieval periods, the Germanic peoples underwent a military transformation in which Roman and Steppean elements were added to the Germanic warfare foundations, giving rise to a new art of warfare. This new form of warfare was best developed in the Frankish kingdom, and become the basis for later medieval warfare.

ADALÉKOK SZÜCS ERNŐ ÁLLAMVÉDELMI EZREDES TEVÉKENYSÉGÉHEZ

BESSENYEI VANDA

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Történelemtudományi Doktori Iskola, Jelenkortörténeti és Összehasonlító Történettudományi Doktori Program
Történelem- és politikatudomány | Alszekció: Államszocializmus / Socialism
bessenyei.wanda@gmail.com

Kulcsszavak: állambiztonsági szervezet, politikai rendőrség, Államvédelmi Hatóság, Státní bezpečnost, Szücs Ernő,

Péter Gábor neve jól ismert nem pusztán a történésszakma, hanem a magyar társadalom számára is, Péter azonban nem egyedül igazgatta az államszocialista Magyarország politikai rendőrségét, a több névváltoztatással járó szervezeti átalakuláson átesett Államvédelmi Hatóságot. Munkájában helyettesei segítették őt, sőt, olykor – még ha csak a háttérben is – tevékenyebben vettek részt a szervezet életében, mint annak főparancsnoka.
A Péter helyetteseként 1948 és 1950 között tevékenykedő Szücs (Szűcs) Ernő államvédelmi ezredes neve már korántsem ismert olyan széles körben, mint feletteséé, noha a rövid két évben, míg funkcióját betöltötte, a politikai rendőrség szervezettörténetének igen fontos eseményei köthetők a nevéhez. Szücs ugyanakkor pozíciója, munkája és a szovjet állambiztonsághoz fűződő kapcsolatának ellenére sem kerülhette el a rendszer „öklét" , amelynek létrehozásában ő maga is aktív részt vállalt: a „párton belüli ellenséget" célzó koncepciós perek áldozata lett ő is. 1950-ben letartóztatták, tárgyalásra azonban nem került sor, mivel kihallgatását nem élte túl.
Szücs után kevés magyar nyelvű dokumentum maradt fenn, ami egyszerre magyarázható az állambiztonsági szervezetek iratképző tevékenységével és Szücs saját szovjet kapcsolataival és munkamódszereivel is. Ugyanakkor éppen emiatt merül fel a kérdés, hogy ki is volt pontosan és milyen szerepet is töltött be az Államvédelmi Hatóság működésében. A magyar államvédelemben végzett munkájának felvázolásához ezért elengedhetetlen a kutatásba olyan levéltári dokumentumokat is bevonni, amelyek nem a hazai archívumokban találhatók, ugyanakkor vizsgálatukkal mélyebben feltárható a magyar politikai rendőrség egyik vezetőjének a szervezetben betöltött szerepe.
Előadásom célja, így nem pusztán Szücs Ernő életútjának és „karrierjének" felvázolása a magyar levéltári források alapján. Prezentációmban a csehszlovák állambiztonsági szolgálat, a Státní bezpečnost által keletkeztetett cseh nyelvű források révén bővítem a már meglévő ismereteket, így új perspektívából adva egy komplexebb, új információkat is tartalmazó bemutatását Szücsnek.

SOCIAL COMPOSITION OF THE CREDITORS OF THE BARON EÖTVÖS FAMILY OF VÁSÁROSNAMÉNY

BÖDŐ KRISZTIÁN

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

bodo.krisztian93@gmail.com

Kulcsszavak: bankruptcy, credit, creditor, creditors, orderly society

The bankruptcy proceedings against Baron Ignác Eötvös began in 1841 and dragged on for many decades. It was one of the early cases of the practical application of the bankruptcy law (1840), which was in force for a short period of time. In order to understand the financial problem facing the family, i.e. the background to the bankruptcy, it was necessary to collect the debts that each creditor in a county had applied for. Of course, in the counties where the family's property was located. The records of Fejér and Borsod counties were of crucial importance for the research, but the relevant volumes of the noble assemblies of Zemplén and Szabolcs also provided useful data. The amounts entered do not cover all the family's borrowing needs, but their quantity provides an indicative data set suitable for qualitative and quantitative analysis. The aim of this presentation is to describe the creditor network and, within it, to analyse the social composition of creditors. In addition to the phases of the bankruptcy procedure and the evaluation of the amounts borrowed, research on the social background is a more difficult issue. We can identify registered traders through censuses and business registers, which were becoming increasingly common in the period, and digitised journals and newspapers often provide us with more information about the group of merchant-citizens who were largely represented among the Eötvös family's creditors. Persons of noble, aristocratic origin can be easily registered through the genealogical works available, such as those of Iván Nagy or Béla Kempelen. And the names of ecclesiastical institutions are always recorded. Even so, many names remain unidentified. Does the difficulty of identification determine the social status of a person? Can it be argued that the category 'other' covers 'ordinary people' who belong neither to the civil nor to the nobility? It is obviously not that simple. And the society of late Orderly Hungary was far more diverse than this to think in terms of mere order categories, since, for example, in some identified cases, lordly officers and officials also acted as creditors. In the course of this presentation, we will present the identified creditors, but we will also try to shed light on the problems of the research.

A MODERN VÁROSOK PROGRAM LEZÁRÁSA - A MEGYEI JOGÚ VÁROSOK ÉS A KORMÁNYZAT EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FEJLESZTÉSPOLITIKAI HATÁSAI.

DR. BURJÁN ANDRÁS

Pécsi Tudományegyetem

Alszekció: Rendszerváltozás és azon túl / End of communism in Hungary and beyond

andreasburjan@gmail.com

Kulcsszavak: önkormányzat, kormányzat, fejlesztéspolitika, megyei jogú város, modern városok program

Nyolc költségvetési év, 23 érintett város, 272 projekt, 2353 milliárd forintnyi kifizetett forrás, 52 megszüntetett projekt és 102 megvalósult projekt, kétmillió közvetlenül és további négymillió térségbeli érintett lakos - így jellemezhető számokban a Modern Városok Program. Az önkormányzatok és a kormány együttműködésében létrehozott program a megyei jogú városok fejlődését közép és hosszútávra meghatározó, kiemelt városfejlesztési projektek halmaza a 2015 és 2023 közötti időszakot felölelően. A koncepció szerint a vidék fejlődésének kulcsa a vidéki városok fejlődése, a vidéki nagyvárosokat összefogva ismeri el a központi igazgatás azt a megkülönböztetett szerepet, amit ezek a nagyvárosok az ország életében töltenek be - az erőforrások mellett a legfőbb feladatok és problémák is ide koncentrálódnak. Deklarált célként fogalmazódott meg a vidéki Magyarország, valamint a Főváros és megyék között fennálló fejlődésbeli különbségek kiegyenlítése, azonos minőségű közszolgáltatások biztosítása, a vidéki centrum városok működőtőke beruházásainak és így a vidék megtartó erejének növelése. A modernizálási program javítja a városok elérhetőségét a több ezer milliárd forint értékű infrastrukturális és közlekedési beruházással, biztosítja az önálló működés feltételeit az ipari parkokkal és szerteágazó lehetőséget biztosít a szabadidős, sport és kulturális tevékenység végzésére. Az előadás célja, hogy a 2015-ben indult és 2023 őszén véget ért Modern Városok Programmal kapcsolatban a rendelkezésre álló adatokat komplex kutatási módszerek alkalmazásával megvizsgálja, az elért eredmények alapján összefüggéseket tárjon fel, és átfogó képet nyújtson a lezárt fejlesztési projektekről. Bemutatásra kerülnek a program céljai, a felállított hipotézisek igazolásai, a projektmegvalósulás és a pártpolitika korrelációja, a finanszírozás és végrehajtás alakulása. Az elemzés a Modern Városok Program lezárásának jövőbeni hatásaival is foglalkozik. A szerző véleménye szerint a megvalósult hiánypótló beruházásokkal jelentős eredményeket sikerült elérni a vidéki Magyaroszág és különösen a megyei jogú városok fejlődésében, amelyek prezentálása alkalmat nyújthat a levont következtetések hasznosítására.

MIT IS MUTATNAK AZ INFORMÁCIÓS JELENTÉSEK? A VÁLTOZÓ ’80-AS ÉVEK A BÉKÉS MEGYEI MUNKÁSŐRÖK SZEMSZÖGÉBŐL.

CSÍK ÁDÁM LAJOS

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

csikadam4@gmail.com

Kulcsszavak: Munkásőr, Békés, MSZMP, ‘80-as évek,

Első látásra a Munkásőrség, külpolitikai események, és társadalmi események, kifejezések nem éppen sűrűn egymással összefüggésbe kerülő fogalmak. Ebben az esetben véleményem szerint igenis van relevanciája. Doktori kutatásaim során – amely a békés megyei munkásőrség tevékenységére fókuszál – szembesültem, hogy a munkásőrség az 1980-as évektől kezdődően, a személyi állomány hangulatának és a világról alkotott véleményének monitorozása végett különböző elbeszélgetéseket folytattak az alakulat gyűléseken. Ezen elbeszélgetésekről készített jelentések felölelik a korszak bel- és külpolitikai, eseményeit, társadalmi jelenségeit. Ezek több esetben tükröznek egyéni, a rendszer konformjától eltérő meglátásokat, véleményeket.
Előadásom célja, hogy bemutassam, hogy a ’80-as évek Békés megyei munkásőrök miként látták ezt az évtizedet, a hidegháború folyamatát, annak változásait a rendelkezésre álló Munkásőr iratanyagok alapján. A kádár rendszer ezekre az évekre már annyit „puhult” hogy a rendszeren belüli kritika már megjelenhetett a munkásőrök soraiban is. A jelentések stílusa folyamatosan változó, de alapjaiban véve összefoglalják a legérdekesebb megnyilvánulásokat, és hangokat a testületen belül. Ez amiatt lehet érdekes, mivel a munkásőrök hajlamosabbak lehettek szabadabban fogalmazni. Ezen túlmenően a legérdekesebb és legmozgalmasabb időszak talán a rendszerváltás környékén készült jelentések. A munkásőrök igen aktívan nyilatkoztak meg annak folyamatát firtatva és a legkülönbözőbb vélemények fogalmazták meg. Ezen túlmenően az információs jelentések mellett már az évtizedre jellemző gazdasági és társadalmi változások is megmutatkoztak. Tehát a Kádár rendszer ezen szervezete sem jelentett kivételt a korszakban. A munkásőröktől érkező, különböző fajtájú „aluról jövő” vélemények bemutatják, milyen témák foglalkoztatták a rendszer embereit, miként látták a jelent és miként viszonyultak a jövőhöz.

A GYULAI HADIGONDOZÓ NÉPIRODA (1918–1922) TEVÉKENYSÉGE A SZEMÉLYES AKTÁK TÜKRÉBEN

DÁVID BENJÁMIN

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

d.ben0269@gmail.com

Kulcsszavak: I. világháború, hadigondozott, segély, hadigondozós iroda

Az első világháború hatalmas emberveszteségeinek következtében a jogi és szociális rendszer is kénytelen volt reagálni. A háború kirobbanásakor hamar bebizonyosodott, hogy a magyar (hadigondozás) törvényi szabályozás nem felelt meg a modern felfogásnak és helyzetnek. Az ellátásra szoruló tömegek anyagi lehetőségei és ezáltal a segélyezései nem voltak megoldva, így korán fényderült a rendszer hiányosságaira. Az emberveszteségek magas száma révén a hadigondozottak (hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák) segélyezése az adott országok szociális rendszerét új kihívások elé állították. Magyarországon a hadigondozottak ellátására szolgáló intézményi háttér is a háború ideje alatt került kialakításra. Ezzel párhuzamosan fejlődött az országban a hadigondozottak tömeges segélyezéséhez szükséges apparátus, az anyagi források biztosítása és törvényi módosítások.
A hadirokkant katonák gyógyításával és kezelésével, vagy általánosságban a hadiözvegyek vagy hadiárvák ügyével kapcsolatban az Országos Hadigondozó Hivatal foglalkozott. Az Országos Hadigondozó Hivatal céljának tekintette, hogy minden vármegyében hozzon létre legalább egy helyi hadigondozási irodát. További célként fogalmazta meg, hogy a hadirokkant katonák, hadiözvegyek vagy hadiárvák ügyintézését és támogatását segítse. Az 1918-ban kiadott 3510/1918 miniszterelnöki rendelet a hadigondozó népirodák felállításáról rendelkezett. Az országban mintegy 108 létrehozott hadigondozó népiroda elsődleges célja az volt, hogy a hadigondozottak számára pártfogó és tanácsadó szerepet töltsön be. További feladataként tekintett arra, hogy az Országos Hadigondozó Iroda munkáját segítse, illetve azzal együttműködjön. Ezen intézmények mikrotörténeti vizsgálata új adalékokkal szolgálnak a kutatók számára.
A hadigondozás új és széleskörű megjelenése a Nagy Háborúhoz köthető, melynek során már nemcsak a katonák támogatása valósult meg, hanem azok családtagjai is részesültek benne
Békés vármegyében 1918-ban, Gyula településen került megalapításra a hadigondozó népiroda. Az iroda bő négyéves működéséről fennmaradt dokumentumok a Magyar Nemzeti Levéltár Békés Vármegyei Levéltárában találhatóak meg. Prezentációm során a levéltári dokumentumok felhasználásával, azt kívánom bemutatni, hogy fennállása alatt a gyulai Hadigondozó Népiroda milyen tevékenységet és feladatot látott el a hadigondozottak kezelésének ügyében. A levéltári források segítségével bemutatom, hogy Békés vármegyében az egyes ügyek tekintetében milyen kategóriák hozhatók létre, illetve a dokumentumokban milyen egyedi és sajátos akták találhatóak.

A DIPLOMÁCIA HAJNALA – A KONSTANTINÁPOLYI HABSBURG KÖVETSÉG A 16. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

GILLICH OLIVÉR

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

gillich.oliver@gmail.com

Kulcsszavak: 16. század, diplomácia, nemzetközi kapcsolatok, követség, Habsburg Monarchia, Oszmán Birodalom

A 16. században a nemzetközi kapcsolatok intenzívebbé válása magával hozta az államok közötti diplomácia felértékelődését. Fokozatosan terjedt az a szokás, hogy az uralkodók egymás udvaraiban állandó jelenléttel követeket állomásoztassanak. Az egyik legfontosabb központtá az Oszmán Birodalom szultánjának konstantinápolyi székhelye vált, ahol több európai uralkodónak volt állandó diplomáciai képviselete. Az Oszmán Birodalom már a 15. században is komoly fenyegetést jelentett a Magyar Királyság területére, azonban az 1526-os mohácsi csata, majd Buda 1541-es elfoglalása után viszont már egyenesen a létezését fenyegette. Mindezek ellenére, vagy éppen ebből kifolyólag a magyar királyi trónt is elfoglaló Habsburg-házi uralkodók igyekeztek diplomáciai kapcsolatot kiépíteni az oszmánokkal. Az első ilyen irányú kapcsolatfelvételekre már közvetlenül 1526 utáni időszakban sor került, azonban az állandó követség intézménye csak az 1540-es évek végére állt fel. A követség helyzete az elkövetkezendő időszakban még nem szilárdult meg. Erre egészen 1568-ig várni kellett, amikor is a két birodalom között megkötött drinápolyi békében sikerült stabilabb alapokra helyezni a követség működési körülményeit. Ez a rendszer közel negyedszázadon át, a Tizenötéves Háború kitöréséig, 1591/93-ig fennmaradt, ami alatt összesen tíz állandó követ állomásozott Konstantinápolyban. Kutatásaim során az 1581 és 1583 között szolgálatot teljesítő Friedrich von Breuner követ hivatali időszakával foglalkozom részletesen, ugyanis ez képezi készülő doktori disszertációm témáját. Több szempontból is lényegesnek tekinthető ez az korszak. Egyrészt azért, mert a 16. században működött Habsburg követségek története – a 17. századiakkal ellentétben – mindeddig kevesebb figyelmet kaptak a kutatók részéről. Másrészt az általam kutatott Breuner-követség vizsgálata azért is tűnt megfelelő választásnak, mert ebben az esetben már jobban meg lehet figyelni azokat az egyedi jegyeket, melyek a korszakban végig jellemezték a követség működését. Ezalatt a követségi titkárok és a levantei származású tolmácsok fokozatosan növekő, már-már nélkülözhetetlen szerepét, az információszerzés mechanizmusát, valamint a követek kapcsolati hálóját az oszmán tisztségviselőkkel és más európai követekkel értve. A téma kutatásában a legfontosabb forráscsoportot az említett császári követek által írt és Bécsbe küldött rendszeres követjelentések képzik. Így elsősorban ezen iratok segítségével igyekszem feltárni a két kora újkori nagyhatalom közötti diplomáciai kapcsolatok alakulását az adott periódusban.

A REAGAN-ADMINISZTRÁCIÓ NICARAGUÁBAN ALKALMAZOTT POLITIKÁJA

GORDON MÁRK ALEXANDER

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

mgordon800@gmail.ocm

Kulcsszavak: Ronald Reagan, hidegháború, Nicaragua, dominóelv, hegemónia

Az előadásom fő vizsgálódási pontja a Reagan-adminisztráció nicaraguai kontráknak nyújtott támogatása, amelyben Ronald Reagan (1981-1988) elnök mellett, Oliver L. North tengerészgyalogsági alezredesnek is döntő szerep jutott.
A nicaraguai kontra-csoport 1979-ben alakult meg, a szocialista orientáltságú sandinista felkelők ellen. A sandinista csoport megalakulásának időpontja, akik Anastasio Somoza diktatórikus uralmát kívánták megdönteni, 1969-re tehető. Ezután a sandinisták létszáma fokozatosan gyarapodott, ráadásul az 1979-ben kirobbant szovjet-afgán háború kedvezett a sandinista-mozgalomnak. A Reagan-adminisztráció, ugyanakkor, egy „dominóelv" megvalósulásától tartott, mivel szerintük a kubai és szovjet katonák felbátorították a sandinistákat.
Ebben az összefüggésben kerül elemzésre a nemzetközi helyzet, vagyis annak a megvizsgálása, hogy indokolt volt-e tartani a karibi-térségi „dominóelv" bekövetkezésétől, valamint, hogy mennyiben tekinthető indokoltnak a sandinisták külső támogatása. Reagan 1981-ben a CIA-t hatalmazta fel a kontrák felfegyverzésére, majd 1983-ban nyilvánosan is kijelentette az elköteleződését. A támogatás folyamatát a rendelkezésre álló források és irodalom szerint vizsgálom meg, rávilágítva Reagan döntésének okaira.
Továbbá, beszélni fogok az 1982-ben és 1984-ben megkötött Boland-féle kiegészítésekről, amelyek korlátozták a nicaraguai kontrák támogatását. Ennél a pontnál kerül megemlítésre Amerika Iránnal való ügylete, amely, az amerikai túszejtések miatt, még az 1979-es iráni forradalomhoz köthető. Reagan tengerészgyalogos alezredese, Oliver L. North, a túszokért cserébe, fegyvereket adott el az iráni katonáknak, aminek bevételéből a nicaraguai kontrákat támogatta tovább. 1986-ban egy libanoni újságban derült ki North pénzügyi ügylete, amely az Irán-kontra botrányként ismeretes. Ebben az összefügésben kerül vizsgálatra a Bond-féle kiegészítések tartalma, Oliver L. North politikája, valamint Reagan álláspontja a titkos támogatásról, elsődleges források, beleértve jegyzőkönyv alapján.
Végezetül, tárgyalom a nicaraguai kontrák szervezkedésének kimenetelét, összefoglalom az amerikai irányelv tanulságát és annak nemzetközi megítélését. A nicaraguai konfliktus 1987 novemberében ért véget, amikor Arias Sánchez Costa-Rica-i elnök februári javaslatára, a két csoportnak fel kellett hagyniuk a harcokkal. Ennek ellenére, Reagan elnökségének utolsó évéig folytatta a kontrák támogatását. Összefoglalásként Reagan hegemonista politikáját hangsúlyozom, nemcsak Nicaragua, hanem a Szovjetunióval fennálló hidegháború viszonylatában is.

HONVÉDNŐK AZ ÚJONNAN FELÁLLÍTOTT MAGYAR HONVÉDSÉGBEN

GULYÁS ADRIENN

Károli Interdiszciplináris Akadémia

Alszekció: Hadtörténet / Military history

gadrienn.008@gmail.com

Kulcsszavak: nőtörténet, hadtörténet, forradalom, szabadságharc, honvédnők, női szerepek

A **forradalom** és a **szabadságharc** időszaka a mai napig tartogathat még meglepetéseket, hiszen a politikai-,-eszme-, kultúr-, had-, vagy társadalomtörténeti nézőpontok mellett egyre jobban előtérbe kerülnek az egyéni sorsok és életutak. A **nő-és hadtörténetírás** egy speciális területe a honvédnő-kutatás, melynek vizsgálati tárgyát képezi a nők szerepvállalása az újonnan felállított honvédség szervezetén belül valamint, hogy mely feladatköröket tudták ellátni a szervezeten kívül mégis szorosan kapcsolódva a magyar haderőhöz. A kutatás célja, hogy a magyar honvédségen belül ismertté váljanak azok a nők, akik férjük oldalán vagy egyénileg, egzisztenciális vagy egyéb személyes okokból fegyveres szolgálatot vállaltak az önvédelmi majd a függetlenségi háború idején.

A honvédnő-kutatás előzményének tekinthető a 2017-ben elkészült ***Női szerepek*** *az 1848-1849-es szabadságharcban* című alapképzéses szakdolgozatom, melyben már egy külön fejezet ismertette a nők katonai szerepvállalását. Ezt követően a mesterképzés keretein belül született ***Honvédnők*** *az 1848-1849-es forradalom és szabadságharcban* című záródolgozatom egésze a katonanők témájának lett szentelve, mely a doktori disszertáció során még bővebben kerül kifejtésre. A kutatás jelenlegi állása szerint a katonai szolgálatot vállaló nők becsült létszáma körülbelül kétszáz fő. Számos közvitéznő vagy különböző tiszti rangban szolgálatot teljesítő nő neve vagy története fellelhető a honvédegyletek iratanyagában, névkönyvekben, honvédösszeírásokban, helytörténeti kiadványokban, emlékműveken, de íródtak róluk életrajzok, életrajzi regények, anekdoták, valamint említik őket a kortárs sajtóban, naplókban, visszaemlékezésekben. A honvédnők listájának frissítése, hátterük felkutatása valamint a szerepeik vizsgálata folyamatosan zajlik. A kutatás során igyekszem szétválasztani a harctéren tartózkodó, valamint a harci tevékenységet végző nőket. Előbbi kategóriába sorolhatóak a katonatisztek feleségei, szeretői, a markotányosnők, az ápolónők és a hírszerzési feladatokkal megbízott hölgyek. Utóbbi csoporthoz tartoznak a honvédnők, akik esetében szintén nem kizárható, hogy korábban az első csoporthoz tartozó feladatköröket is végeztek.

A kutatás alapvető nehézsége, hogy a témáról írt szakirodalmi mű még nem született, ugyanakkor a folyóiratok és ismeretterjesztő irodalom tekintetében erős népszerűséget mutat. A téma feltárásának fontos küldetése, hogy az általam írt tanulmányok mellett egy olyan önálló monográfia is születhessen, amely teljes áttekintést ad a nők honvédségben betöltött katonai szerepéről, ugyanakkor a kutatás rugalmasan bővíthető az ápolástörténet, a hírszerzési feladatokat ellátó nők tevékenységének vizsgálatával vagy nemzetközi párhuzamok állításával.

THE ROLE OF SUBEDEI IN THE MONGOL INVASION OF HUNGARY

GÜRER İLKER

Szegedi Tudománegyetem

Alszekció: Hadtörténet / Military history

ilkergurer34@gmail.com

Kulcsszavak: Mongols, Western Campaign, Invasion, Hungary, Subedei, Bela IV,

Subedei was one of Genghis Khan's most famous generals. His life and career are always intriguing among the scholars who work on the Mongol Empire or the timeline that matches with the Mongol Empire. In my field, the Western campaign of the Mongols, Subedei, has had a huge impact. Subedei, a prominent general of the Mongol Empire, played a pivotal role in the invasion of Hungary in the 13th century, leaving a lasting impact on the course of European history. Central to Subedei's role in the invasion was his adeptness in strategic planning. As one of Genghis Khan's most trusted commanders, Subedei played a crucial role in devising the overarching strategy for the invasion, including coordinating various Mongol forces and selecting targets within Hungary.

For this work, my aim is to gather all the data concerning Subedei's footsteps in the campaign against Hungary from primary and scholarly accepted secondary sources and to show and explain what he accomplishes for his duty. His strategic planning and tactical skills on the battlefield earned him a place in Genghis Khan's army. Therefore, a man who gets his attention and, in time, his approval sometimes creates problems concerning who will lead the army. In this case, Due to his position in the campaign against the West and, in our case, especially against Hungary, will be examined, and his position in the Mongol chain of command concerning the Western campaign will be revealed. To comprehensively analyze Subedei's multifaceted contributions to the invasion, drawing upon primary sources and scholarly interpretations to elucidate his strategic planning, tactical innovations, and leadership during the conflict.

Subedei's leadership and military experience played a decisive role in the Mongol invasion of Hungary, contributing to the campaign's success and the expansion of the Mongol Empire into European territories.

NŐI MOBILITÁSVIZSGÁLATOK AZ 1940-ES ÉVEKBŐL – AZ ANGOLKISASSZONYOK BUDAPESTI „SANCTA MARIA" LEÁNYGIMNÁZIUMÁBAN VÉGZETT HÁROM OSZTÁLY PÁLYAKÖVETÉSE

GYULAI KATALIN

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

koncz.katalin97@gmail.com

Kulcsszavak: nőnevelés, mobilitás, iskolatörténet, oktatástörténet, prozopográfia

A női életpályák mobilitásvizsgálata különösen az egyes személyek iskolai eredményeivel összefüggésben az eddigi hazai kutatásokban ritkán került előtérbe. A kutatásom célja ezért, hogy több leánygimnáziumi osztály végzett növendékeinek pályakövetése által képet alkossak arról, hogy milyen szerepe lehetett a leányok érettségijének társadalmi státusuk megőrzésében, illetve különösen mobilitásukban, emellett lehetőséget adott-e ez a vizsga a munkavállalói létre, a női karrier felépítésére az 1940-es években.

Az elemzés középpontjában álló intézményt az Angolkisasszonyok katolikus női szerzetesrendje tartotta fent, akik az 1770-es alapítástól az 1948-as államosításig mindig a kor legmodernebb iskolázási lehetőségeit kínálták a lányoknak. Az Angolkisasszonyok rendtörténete Csíky Gergely munkáiban részben feltárt, azonban az ott munkálkodó tanároké és diákoké szinte teljességgel feldolgozatlan, főként a budapesti intézet esetében. A végzett tanulók pályakövetésével új dimenziók tárulhatnak fel az odajáró növendékek életpályáival kapcsolatban, illetve egyidejűleg a szülői háttér feltárása is lehetővé válik.

A kutatásban a prozopográfiát és mobilitásvizsgálatot alkalmazok, utóbbit Sasfi Csaba nyomán. Az iskolázottság és mobilitás kölcsönhatásait Andorka Rudolf, Tímár Lajos, Karády Viktor, Bódy Zsombor és Kovács I. Gábor munkái alapozzák meg. Ezt egészítik ki a női szerepekkel foglalkozó szakirodalmak (Sipos Balázs Áron, Papp Barbara, Nagy Adrienn és Palasik Mária). A társadalomtörténeti kontextust Gyáni Gábor, Valuch Tibor és Schadt Mária munkái segítik. A nemzetközi irodalom (Stephanie Coontz, Elizabeth K. Nottingham, Claudia D. Goldin, Babette Faehmel, Geoffrey G. Field és Neal R. Goodman), főleg az angol és az amerikai társadalom nőkérdéseivel foglalkozik, míg a közép-európai terület még kevésbé kutatott.

A kutatás forrásbázisát és kiinduló pontját a Budapest Főváros Levéltárában (BFL) fellelhető iskolai- és érettségi anyakönyvek jelentik, amelyeket online adatbázisokban való kutatással egészítettem ki. Az adatbázisok, mint az Arcanum Digitális Tudománytár, vagy az OSZK Gyászjelentések gyűjteménye, illetve a különböző családtörténeti oldalak (megfelelő forráskritikával kezelve) számtalan esetben visszavezetnek a BFL iratanyagaihoz.

Kutatási kérdésem, hogy a lányok miként kamatoztatták megszerzett tudásukat. Folytattak-e tanulmányokat a felsőoktatásban, szereztek-e diplomát és munkába álltak-e, hiszen az érettségi erre is feljogosította őket. Első hipotézisem szerint a lányok nagyobb hányada továbbra is a hagyományos női szerepeket vállalta és kivételnek számítanak azok, akik munkába álltak, vagy karriert futottak be. Második hipotézisem szerint azoknak a lányoknak a száma, akik

továbbtanultak és munkát vállaltak az idő előrehaladtával az osztályok arányain belül növekvő tendenciát mutat.
A várható eredményként annak igazolását várom, hogy bár a vizsgált tanulók nagy része háztartásbeli maradt, a munkavállalók száma az évtized végéhez közeledve nő. Mindezt az eddig végzett vizsgálataim alátámasztják. A vizsgált osztályok kiválasztását főként a megfelelő forrásadottságok indokolták.
A későbbiekben célom, hogy két további budapesti leánygimnázium (egy másik felekezeti, illetve egy állami) tanulóinak életútjait is vizsgáljam, hogy ezáltal szélesebb képet kaphassak arról, általánosíthatóak-e a megállapított tendenciák.

A MAGYAR-LENGYEL DIPLOMÁCIAI KAPCSOLATOK WŁADYSŁAW SIKORSKI EMIGRÁNS LENGYEL MINISZTERELNÖK IDEJÉBEN (1939-1943)

HALPER JOHANNA

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

iskolaidolgok2023@gmail.com

Kulcsszavak: Władysław Eugeniusz Sikorski, Budapesti Lengyel Követség, Leon Orłowski, Romek, Magyarországon Internált Lengyel Katonai Személyek Képviselete

Kutatási témám a II. világháború alatti magyar-lengyel diplomáciai kapcsolatok, melyet Władysław Eugeniusz Sikorski lengyel emigráns miniszterelnök kormányzására szűkítettem 1939-1943-ig. A II. világháború kirobbanása a magyar-lengyel barátság próbája is volt, amellyel már számos korszakos történész foglalkozott (Lagzi István, Kovács István, Kapronczay Károly, Andrzej Jan Przewoźnik). Magyarország 1939. szeptember 17-én, miután Lengyelországot a Szovjetunió is hátba támadta, segítő kezet nyújtott lengyel barátjának és megnyitotta kapuit a lengyel menekültek előtt, akiknek száma Lagzi István kutatásai alapján mintegy 80.000 főre tehető.

A német presszió ellenére a magyar-lengyel diplomácia aktív és legális volt, egészen a Budapesti Lengyel Követség bezárásáig, 1941. január elsejéig. A követség bezárása azonban nem jelentette a diplomáciai kapcsolatok végleges megszakítását, mely a disszertációm egyik fő hipotézise.

Kutatásaim során a levéltári források segítségével ezekre a kérdésekre keresem a választ: milyen nehézségekkel küzdött a Budapesti Lengyel Követség, Leon Orłwoskival az élen a II. világháború kirobbanása után; milyen lengyel belpolitikai konfliktusok jellemezték az emigráns lengyel kormányt, melynek hatásai Magyarországon is érezhetőek voltak (a Piłsudski és Sikorski tábor összetűzései); hogyan működött a Romek, a Magyarországon elsőként létesített titkos katonai bázis; milyen nehézségekkel küzdött a Magyarországon Internált Lengyel Katonai Személyek Képviselete?

A levéltári kutatások során megvizsgált releváns források: a Varsó Archiwum Akt Nowy dokumentumai, ezen belül a Magyarországon internált lengyel menekültek anyagai, a Londoni Sikorski Lengyel Intézetben megtalálható miniszterelnöki iratok, a Hadtörténeti Levéltárban Baló Zoltán emlékiratai, valamint a Budapesti Lengyel Kutatóintézetben felelhető „Lagzi István hagyaték". Célom, hogy a levéltári források segítségével a hipotézisemet alátámasszam: a lengyel-magyar diplomáciai kapcsolatok folytonosságát a II. világháború alatt, a Sikorski emigráns kormány idején.

INSIGHT INTO GLASS PRODUCTION IN ROMAN SYRIA. A STUDY OF UNGUENTARIA AND FLASKS SAMPLES.

ID. HAMMOUD SARAH

Pázmány Péter Catholic University

Alszekció: Régészet és ókor / Archeology and Antiquity

sarahhamoud92@gmail.com

Kulcsszavak: Roman glass, Unguentaria, Syrian-type, Syro-Palestine, Flasks.

The reality of glass finds from the height of the Roman Empire points to the mutual exchange of trade and artisanal expertise in the production of both traditional and blown glass objects, whether originating from the East or the West Provinces. Evidence demonstrates the similarity of form such finds present; it also points to the presence of an indirect trade that facilitated the import and/or exchange of forms and types of glass objects.

Concerning the forms and patterns of funerary glass items, they vary from one period to the other. However, comparable examples are indeed present for most forms; with the presence of some rare pieces.

Despite the important socio-economic role that glass played in the Roman World, there is a significant lack of studies on said role; particularly in the East given that academic consensus points to glass having been originated from the eastern provinces of the Roman Empire.

Additionally, even though a significantly large quantity of Roman glass finds have been recovered from Roman sites around Syria; there is a significant lack of evidence for the existence of furnaces and production tools.

The importance of the Roman Syrian glass industry can be gleaned from what had been recovered from Roman burial sites showing great diversity of form and coloration. The discussion around glass production techniques in Roman Syria will be approached by presenting hitherto unpublished forms and styles, documented in sketches and photographs.

Finally, given the great variety of Roman glass forms and classifications, the focus herein shall be on a certain example of Roman glass objects (namely- Unguentaria) which had been common in Syro-Palestine. This style, dubbed the Syrian Style Unguentaria seems to have existed only in the Eastern provinces since no examples of the form were found in the west of the Empire. This form is characterized by its double bulbs and was common all around ancient Syria.

Further, some distinctively unique flask models that had been found through excavations throughout Roman Syria will be presented.

GLOBAL GOVERNANCE RESPONSES TO THE IDISYNCRATIC HUNGARIAN POSITIONS FOLLOWING THE 2022 RUSSIAN INVASION OF UKRAINE

JAKAB LEVENTE BÉLA

Budapesti Corvinus Egyetem

Alszekció: Rendszerváltozás és azon túl / End of communism in Hungary and beyond

levente.jakab@stud.uni-corvinus.hu

Kulcsszavak: Russia-Ukraine war, Hungary, NATO, EU, Bucharest 9, post-structuralism

Upon the 24th February 2022 elevation of intensity of the already decade long Russian war effort against Ukraine, the European Union as a whole stood up for the territorial integrity of the attacked party, and against the unprovoked attack committed by the Russian Federation. While there has been a consensus among the 27 members of the EU concerning the support for the principle of territorial integrity; moreover, EU leaders were ostensibly in agreement regarding the unacceptability of Russian military aggression, the ensuing sanction regimes imposed by the West have gradually lost unanimous support, and the ever growing involvement of the Western bloc in the conflict via arms transfers has also drawn internal criticisms.
One of the most evident example where the issues of sanctions against Russia and arm transfers to Ukraine stirred lively domestic political debate and international obstructionism has arguably been the case of Hungary whose standpoint has frequently clashed with the rest of its EU- and NATO-allies since February, 2022. Given the consensus nature of decision-making in these institutionalised bodies of international cooperation, Hungary repeatedly used the threat of vetoing common decisions – with mixed eventual results. Nevertheless, in 2024 with the ever more likely 'war fatigue' beset in Western countries, the approaching presidential elections in the United States and last year's electoral results in Poland, Slovakia and the Netherlands are likely to affect the national positions apparent in global and regional governance institutions.
From a post-structuralism inspired global governance vantage point the paper intends to investigate how formal and informal bodies of the post-hegemonic neoliberal governmentality (e.g. the UN, NATO, the EU, and the V4 and B9 platforms) functioned and acted as a response to the idiosyncratic Hungarian policy direction. My main research questions concern (i) the ways the UN, NATO, the EU and its institutions managed the challenge resulting from the dissenting member; and (ii) the role the Bucharest Nine intergovernmental formation might have in maintaining Western unity and action capabilities during this crisis. The paper is to trace the processes resulting in two events: (i) the December 2022 renewal of monetary support by the EU to Ukraine which demonstrated the adaptation capabilities of the EU; and (ii) the unanimous approval of the B9 platform's common statement leading up to NATO's Vilnius Summit which positioned Hungary within the NATO mainstream political discourse; thereby, allowing it to represent alternative foreign policy discourses at the Prime Ministerial and Presidential levels in order to avoid the threat of abandonment in the alliance.

NŐK A POLITIKÁBAN

KATONA REBEKA DORKA

Alszekció: Rendszerváltozás és azon túl / End of communism in Hungary and beyond

rebekadorka1@gmail.com

Kulcsszavak: nők, politika, Európai Unió, parlament, összehasonlítás

A *Nők a politikában* című kutatásom tárgya a női politikusi réteg megjelenése hazai és nemzetközi viszonyaltban, az elmúlt évtizedek változatainak statisztikai vizsgálata. A kutatásom fókuszában a nők politikai megjelenése, történeti háttere áll, valamint, hogy a kezdetektől napjainkig hogyan alakult a jelenlétük a politikában.
Manapság leginkább az afrikai országokban jellemző, hogy **kvótákkal** próbálják segíteni a nők parlamentbe jutását, de európai uniós törekvések is megfigyelhetők a női jelenlét erősödésének elősegítése érdekében, elvégre ma már a demokrácia deficitjének szokás nevezni azt, ha nem ül kellő arányszámú nő egy-egy nemzeti parlamentben.
Témaválasztásomat az indokolja, hogy államtudományi osztatlan mesterszakos hallgatóként felmerült bennem, hogy a diploma megszerzése után én is a politikában, vagy a politikához közeli területen helyezkedjek el. Nőként különösen szívügyem ennek a területnek a vizsgálata és a miértek, alakulások megértése.
Célom, hogy a kutatásommal felhívjam a **női jelenlét fontosságát a politikában hazai és nemzetközi viszonylatban**. A kutatásom főként a hazai helyzetre fókuszál, amelyben azt vizsgálom meg, hogyan változott kormányciklusonként a nők megjelenése a politikában az elmúlt három évtizedben. Ezen felül nemzetközi kitekintéssel élve megvizsgálom, hogy elsősorban az Európai Unión belül ugyanezen időszak alatt hogyan és miként jelentek meg a nők a politikában, milyen nagyobb eltérések tapasztalhatók a hazai helyzettel összevetve.
A kutatás központi részéhez egy **12 kérdésből álló kérdőívet**tervezek elkészíteni. A kérdőívben a kitöltők elmondhatják, milyen elvárásaik vannak a női politikusokkal szemben, milyenek az eddigi tapasztalataik, felmérném benne az elégedettséget. A férfi és női politikusokra vonatkozó eredmények összehasonlítása kutatásom része. Ezzel a szakirodalmai források által javasolt tényezőket kívánom aktualizálni és a változásokat figyelembe venni. Az előzményi részhez kívánom a hazai és uniós szakirodalmat és kimutatásokat felhasználni, míg a kérdőív részéhez saját elemzésemet fogom bemutatni.
Az eredményeimet egy tudományos pályamű elkészítésével szeretném közzétenni, amelyben szerepet kap egy **önálló, szekunder kutatás** is. A kutatást tovább kívánom folytatni, egyrészt mélyebb történelmi kitekintéssel, visszanyúlva a 17.-18. századba, az akkori nem klasszikus értelemben vett politikusnők, de az állam élén álló uralkodónők szerepének a vizsgálatával. Az eredmények közvetlen hasznosítására terveim szerint diplomamunkám törzsanyagában is sor kerül.
Korábban már vizsgáltam a témát, a 2022-es Intézményi Tudományos Diákköri Konferenciára elkészített *Motivált közszolgák, avagy a motiváció változásai a közigazgatásban* tudományos dolgozatomban nemekre bontva vizsgáltam meg a Nemzeti Közszolgálati Egyetem közigazgatás-szervező szakára járók motivációját a jövőre nézve. Ennél a dolgozatnál nem csak

a közigazgatásban kívánó elhelyezkedést vizsgáltam, hanem enyhén említésre került a politikai pálya is, amelyet ebben a kutatásban kívánok kibontani.

A KÉSŐ KÁDÁR-KOR ELLENZÉKI DISKURZUSOK VIZSGÁLATA A BESZÉLŐ CÍMŰ SZAMIZDATBAN ÉS BUDAPESTI BRIT NAGYKÖVETSÉG JELENTÉSEIBEN 1980-TÓL 1989-IG

KERESZTES BENCE

Debreceni Egyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

kbence27@gmail.com

Kulcsszavak: Demokratikus Ellenzék, szamizdat, brit nagykövetség, diplomaták, jelentések

Kutatásomban a késő Kádár-korszak ellenzéki nyilvánosságával foglalkozom, amelyben elsődlegesen az államszocialista rendszerrel szemben fellépő szamizdatkészítők tevékenységét és azt általuk készített egyéb médiatermékeket vizsgálom. Az 1980-as évektől, elsősorban a demokratikus ellenzék tagjai (Kis János, Tamás Gáspár Miklós, Kőszeg Ferenc, Solt Otília) által szerkesztett szamizdatban, a Beszélőben kívánom értelmezni azokat a diskurzusokat és vitákat, amelyek a korabeli ellenzéki magatartásra és cselekvésre irányultak. Kiegészítve mindezt azokkal a szamizdatban megjelent riportokkal, egyedi esetek bemutatásával, amelyek a hangvételéven, a szubjektív megjegyzésekben és az esetek interpretálásában tetten érhető az ellenzéki gondolkodás és diskurzus adott állása (pl. a CPG botrány, Krassó György, Pákh Tibor, Keszthelyi Zsolt és Rusai Miklós esetében).
A szamizdatok mellett a vizsgálat másik fő forrásbázisa a 2023 nyarán, a londoni National Archives-ban feltárt iratanyag, amely a budapesti brit nagykövetségnek a demokratikus ellenzékről való levelezéseit, jelentéseit tartalmazza a nyolcvanas évek elejétől a rendszerváltásig bezáróan.
Doktori disszertációmban utóbbi dokumentumokat vetem össze a szamizdatban megjelent írásokkal Ruth Wodak Discourse Historical Approach (DHA) elnevezésű diskurzuselemző módszere alapján, három idősíkban.
Az első vizsgált periódus 1981-től, a Beszélő indulásától 1985-ig, a Monori Találkozóig tart, amelyben a disszidens (a brit diplomaták az angol dissident jelzővel illették a magyar ellenzéket) magatartást és az ellenzék feladatáról szóló vitacikkeket elemzem a brit diplomaták feljegyzéseivel összehasonlítva. A második időszak 1987-ig, az ellenzék programjáig, a Társadalmi Szerződés publikálásáig tartana. Majd 1987-től 1990-ig azokat a cikkeket és dokumentumokat vizsgálnám, amelyekben az említett szereplők a későbbi Szabad Demokraták Szövetségének megalapításával (és a rendszerváltással) hivatalos politikussá váltak.
A budapesti brit nagykövetség munkatársai folyamatosan nyomon követték a formálódó demokratikus ellenzék tevékenységét, amelynek lépéseit a csehszlovák és a lengyel ellenzékhez hasonlították. Ennél fogva a magyar ellenzékieket eleinte, mint üldözött értelmiségieket tüntették fel, és csak 1985-től, a Monori Találkozó megszervezését követően tekintettek rájuk esetleges jövőbeni politikai szereplőkként.

Az iratokból az is kiderül, hogy a diplomaták rendszeresen olvasták az ellenzéki szamizdatokat, továbbá a Budapesten dolgozó külföldi újságírók cikkeiből, és maguktól a riporterektől is személyesen tájékozódtak az ellenzék helyzetéről. Személyes kapcsolatokat építettek a demokratikus ellenzék egyes tagjaival, köztük Haraszti Miklóssal, Kis Jánossal és Tamás Gáspár Miklóssal, akikről rendszeresen küldtek jellemzéseket a Foreign and Commonwelth Officenak. Közülük Tamás Gáspár Miklós leírása volt a legváltozatosabb a diplomaták írásaiban.
Az egykori filozófushoz ugyanis nemcsak mint disszidenshez, hanem mint politikai elemzőhöz, gondolkodóhoz is fordultak a kádári külpolitika értelmezését illetően, amelynek okán Tamás Gáspár Miklós írásai és a róla szóló jelentések egy külön fejezetet is érdemelnek.
Előadásomban a vizsgálat első felének eredményeiről kívánok részletesebb betekintést adni, s ennek segítségével, úgy vélem, a későbbiekben a hazai ellenzéki csoportoknak a rendszerváltásban betöltött szerepét is jobban árnyaltabban láthatjuk majd.

„AZ ÚJKORI MAGYAR DIPLOMÁCIATÖRTÉNET EGYIK LEGEREDETIBB, LEGÉRDEKESEBB VÁLLALKOZÁSA” – A NEFB MAGYAR TAGOZATÁNAK MŰKÖDÉSE DÉL-VIETNÁMBAN A VISSZAEMLÉKEZÉSEK TÜKRÉBEN

KISS ANNA

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

kissanna347@gmail.com

Kulcsszavak: hidegháború, vietnámi háború, vietnámi magyar kontingens, állambiztonság, Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság

A hidegháború során számos olyan konfliktus alakult ki, ahol a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok, a két szuperhatalom, érdekei álltak egymással szemben. Ilyen volt az évtizedekig tartó vietnámi háború is, amelyet a 1973. január 27-én életbe lépett a Párizsi Békeszerződés volt hivatott lezárni. Ennek részeként négy ország részvételével létrejött a Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság (NEFB), amelynek a Magyar Népköztársaság is tagja volt. A tagsásunk kifejezetten fontos volt, mivel a második világháború befejezése óta ez volt az első olyan alkalom, ahol nemzetközi téren is részt vehettek a politikában a magyarok. Ahogy Győri Sándor fogalmazott: „Kezdetét veszi az újkori magyar diplomáciatörténet egyik legeredetibb, legérdekesebb vállalkozása.” Ennek értelmében körülbelül 2,5 éven keresztül összesen több mint 600 magyar ember utazott el Dél-Vietnámba és végzett különféle feladatokat, mint például fogolycsere levezénylése és szabálysértések kivizsgálása.

Az NEFB működése során számos hivatalos jelentés és feljegyzés készült, amelyek ma a különböző levéltárakban találhatók meg. Disszertációmban főként az állambiztonsági szempontokra helyezem a hangsúlyt, így a kutatásaimat főként az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) végzem, ahol több ezer oldalnyi anyag található meg a témában. Az ÁBTL-ben található dossziékban többségében hivatalos jelentések és feljegyzések találhatók meg, amelyek nem tükröznek szubjektív álláspontokat vagy érzelmeket a misszió során tapasztalt élményekről. Ellenben készült több olyan visszaemlékezés is, könyv formájában, amelyek személyes látószögből közelítik meg a magyar kontingens életét.

Előadásom során azt szeretném bemutatni, hogy hogyan emlékeznek vissza a vietnámi magyar kontingens részvevői az NEFB munkájára és a dél-vietnámi állapotokra, különös tekintettel arra, hogy hogyan élték meg a hazájuktól távol töltött időt.

FROM DREAD TO TERROR – LOCAL EXPERIENCES IN PARISH HISTORIES (1944–1950)

KOSZTOLÁNYI TÍMEA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

kosztolanyi.timea@okfo.gov.hu

Kulcsszavak: history of mentalities, history from below, local lifeworlds, war and post-war traumas, sovietisation

My presentation approaches the social issues of the devastation of World War II and the construction of Soviet-type regime from subliminal perspective, focusing on everyday life and lifeworld of the contemporaries. I examine the reactions to the traumas and the way of struggling with them in different settlements of Pest-Pilis-Solt-Kiskun County /Central-Hungary/ between 1944–1950.

The research treats a rarely used source, called Historia Domus written by each parish priest in the form of a diary. These documents can be significant during this period, when the administrative system of the municipalities was interrupted by the war and there was no other institution to provide information about the life of the local communities. However, the catholic priests remained in their parishes during the devastation, so the Historia Domuses reflected the impact of recent events in the local society. Although the authors of parish histories strove for objectivity, the details and usability of the documents shows large variation, therefore the source criticism is important because of individual perspectives. In my interpretation I focus primarily on the representation in the descriptions, the characteristics of mentalities and also the taboos which has been created through violence.

In addition to church history researches, recent studies have already highlighted the usefulness of this source group and confirmed that violence and trauma in the communities seemed to be constant in the years following the World War II (examples of Somogy and Csík counties by Csaba Csóti; Researches of the Diocese of Pécs by Gábor Bánkuti and Lázár Vértesi). While the population was expecting the arrival of the war front and the Soviet soldiers, they could not prepare for the post-war structural changes.

What are the similarities and differences in the social perceptions and reactions to the gradual sovietisation in the different types of settlements? The intense impressions of war suffering, the loss of livelihood, the hopelessness of poverty and the experience of state violence contrasted strikingly with the propagandistic image of the new type of regime. The conflict between real feelings and expected behaviour often manifested itself in repression, silence or even the destruction of memory. Therefore, local sources such as Historia Domuses are not only important for presenting the history of a community, but also reveal the nature of the political system.

ASZTALTÁNCOLTATÓ, SZELLEMIDÉZŐ, TENYÉRREL GYÓGYÍTÓ (BŰNÖZŐ)NŐK A HORTHY-KORSZAKBAN

KOVÁCS NOÉMI

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

kovacsnoe@gmail.com

Kulcsszavak: női bűnelkövetők, Horthy-korszak, Budapest, bűntörténet, nőtörténet

Hacker Ervin társadalmi kapillaritás elmélete szerint a nők nemcsak a termelésben, vagyis a munkában vették át az I. világháborúban elesett, és emiatt a két világháború közötti magyar társadalomból hiányzó, „aktív" férfiak szerepét, hanem a bűnözésben is, amit a női bűnelkövetők háborús években megnövekedett száma igazol. Az 1920 és 1941 közötti időszakban Budapesten bíróság elé állított nők több ezernyi büntető ügyéből néhány bírósági anyaga megmaradt és kutatható Budapest Főváros Levéltárában. Előadásomban két olyan nő történetén keresztül igyekszem bemutatni a hazai bűntörténet egy szeletét, akikre a Horthy-korszak nyilvánossága rásütötte, hogy bűnözők. Az egyik kézrátétellel gyógyított, a másik transzba esett és szellemeket idézett pénzért. Mindkettejük ellen nyomozás indult és mindkettejüket bíróság elé állították. Mindkettejük pere nagy nyilvánosság előtt zajlott, de míg az egyiket elítélték, a másikat felmentették minden vádpont alól. Előadásomban arra keresem a választ, bűnelkövetőknek minősíthetőek-e ezek a nők.

THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE JAPANESE POLITICAL SYSTEM

DR. KRASZ PÉTER

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Rendszerváltozás és azon túl / End of communism in Hungary and beyond

kraszp88@gmail.com

Kulcsszavak: Japan, digitalization, digital democracy

The Japanese economy, known for its cutting-edge technological development, plays a pivotal role in illustrating how the integration of digital technologies can profoundly influence a nation's social fabric. This influence extends beyond merely bridging the digital divide (Castells, 2002), to reshaping the very dynamics between citizens and their governing bodies. Digital technologies, with their pervasive reach, have ushered in a new era of political engagement and policy-making in Japan. Researchers have delved into various dimensions of this digital transformation, exploring questions around the emergence of digital parties in Japan (Hartleb, Tsutsumi, Chen, 2021)and debating the merits and challenges of adopting e-voting systems (Wilson, 2011). My research takes a comprehensive look at how the widespread adoption of digital technologies from 2006 up to nowadays has transformed Japan's political landscape.

Drawing upon a rich corpus of literature, this study employs both quantitative and qualitative research methods to dissect the multifaceted impacts of digital technologies on the political domain. By analyzing statistical data, policy documents, and case studies, the research's main purpose is to uncover how digital platforms have facilitated new forms of political participation, influenced policy debates, and possibly altered the power dynamics between political entities. Moreover, it examines the role of social media in mobilizing public opinion, and how digital governance initiatives have been implemented to enhance transparency and efficiency within governmental processes.

Furthermore, this study will investigate the extent to which digital technologies have contributed to or detracted from the democratic process in Japan. It will investigate whether the digitalization of political engagement has made the political system more inclusive and responsive to the needs of its citizens or if it has inadvertently created new forms of digital inequality.

By weaving together these various strands of inquiry, my research aims to provide a holistic understanding of the transformative power of digital technologies on Japan's political system. It aspires to contribute to the ongoing discourse on the digitalization of politics and governance, offering insights that may be applicable to other contexts beyond Japan.

In conclusion, this study not only sheds light on the specific impacts of digital technologies on Japan's political system but also raises broader questions about the future of digital democracy and governance in the age of technology. By bridging the gap between technological innovation

and political science, it offers a timely reflection on the challenges and opportunities that lie ahead for democratic societies navigating the digital era.

ÚT A POLITIKAI RENDŐRSÉGIG – AZ ÁLLAMVÉDELEMBEN DOLGOZÓ NŐK „KÖZÖS MÚLTJA”

LAKATOS DORINA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

lakatosdorina19@gmail.com

Kulcsszavak: politikai rendőrség, nőtörténet, múltbeli tapasztalat, származástörténet, motiváció

„Környezetemben mindenki MKP. tag volt. De én akkor még nem öntudatból csak ösztönösen osztályhelyzetemnél fogva mivel 14-éves koromtol kezdve mindig dolgoztam de annyit már akkor is tudtam, hogy a MKP. a dolgozók és nem a tőkések érdekeit védik, ezenkivül hálából is mert az életemet a szovjet hadsereg felszabaditásának köszönhettem.” – olvasható Rózsa Andorné, született Krebsz Sára, a politikai rendőrség operatív nyilvántartásának egyik csoportvezetőjének (szószerinti) önéletrajzában. Ebben megeleveníti azokat a tényezőket, amelyek őt a kommunista rendszer, a párt, az államvédelem felé irányították.

Kutatásomban a kommunista politikai rendőrség vizsgálatát abból a szempontból közelítem meg, milyen szerepet szánt a nőknek az államvédelem, milyen területekre nyertek felvételt, milyen tevékenységi körökben alkalmazták őket, meddig juthattak a szervezeti hierarchiában? A „nem hivatalos” állományban lévő nőkkel – hálózati személyek – kapcsolatban pedig azt mutatom be, milyen volt az államvédelmi szervezet „női ügynöke”, léteztek-e ideálok, milyen feladatokra alkalmazták őket? A kutatási kérdések közé tartozik, hogy megvalósult-e a hangoztatott női emancipáció a szervezeten belül, tehát a nők mindenhol jelen voltak, vagy csupán a „hagyományosan”, ezelőtt is nőkre bízott feladatokat végezték.

A témát azért tartom fontosnak, mert a politikai rendőrséggel, a nőtörténettel kapcsolatban az elmúlt évtizedekben számos kutatás – Gyarmati György, Müller Rolf, Schadt Mária, Palasik Mária, Pető Andrea munkái – zajlott, azonban az államvédelemben tevékenykedő nők átfogó vizsgálata nem valósult meg.

A nők feladatainak feltérképezésén túl hangsúlyt helyezek a nők társadalmi, családi hátterének megismerésére is, hiszen fontosnak tartom annak vizsgálatát, kik voltak ezek a nők, mi motiválta őket, milyen közös vonásokat fedezhetünk fel közöttük. A kérdés lényeges, ugyanis egy olyan társadalomról beszélünk, amely osztályalapon határozta meg állampolgárainak mozgásterét, ez képződik le az államvédelem berkein belül is. Társadalmi hátterük feltérképezésénél részben az iskolázottsági szintjüket vizsgálom, illetve azt, hogy az egyes munkakörökhöz milyen képzettség szükségeltetett, milyen előképzettséggel rendelkeztek az ebben tevékenykedő nők, mivel foglalkoztak az állambiztonsághoz történő kerülésük előtt. Figyelembe veszem a családi kapcsolatokat, amely az eddigi ismeretek alapján gyakori volt a hatóság esetében szülő–gyermek, testvéri vagy éppen férj–feleség viszonylatban.

A jelenlegi előadásban társadalmi hátterük azon aspektusát mutatom be, melyek voltak azok a tényezők – a Tanácsköztársaság és az illegalitás tapasztalatai, a Horthy-kori nélkülözés

motívuma, a második világháború tapasztalatai – amelyek befolyásolták nézeteiket, s amelyek több nő esetében is visszatérő elemek. Kérdés, hogy ezek hogyan és milyen céllal jelennek meg, mennyiben tekinthetők motivációs tényezőknek.
A vizsgálatok alapját az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában fellelhető iratok adják, időben pedig az 1945–1962 közötti éveket vettem figyelembe. A források típusai között szerepelnek személyi dossziék (önéletrajzok, minősítések, környezettanulmányok), peranyagok, dokumentumfilmek, napi jelentések, parancsok, munka-, és beszervezési dossziék, kimutatások a hálózati személyekről, állambiztonsági tananyagok, melyekkel ugyanazon kérdésköröket több oldalról, nézőpontból is meg lehet közelíteni.

VIRTUÁLIS VILÁGHÁBORÚ - A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ VIDEOJÁTÉKOS RECEPCIÓJA ÉS HASZNOSÍTHATÓSÁGA

LENGYEL ÁDÁM

Újkor.hu

Alszekció: Hadtörténet / Military history

adamlengyel92@gmail.com

Kulcsszavak: második világháború, recepció, videojáték, gamestudies

Ha a történelem legtöbbet kutatott, és a mai napig komoly érdeklődésre számot tartó témái kerülnek szóba, akkor a második világháború előkelő helyen áll. A téma irodalmával könyvtárakat lehetne megtölteni, s mindennek ellenére egyre több finom részletet megvilágító új tanulmány és monográfia jelenik meg a témában. Azonban ennek ellenére fel kell tenni a kérdést: a kutatási eredményekből mi jut el a nagyközönséghez is, és hogyan reprezentálja ezt a tudást a popkultúra.

A popkultúrális recepció fontossága a 21. században megkérdőjelezhetetlenné vált a kultúrafogyasztás átalakulásával. Napjainkra a videojátékok megkerülhetetlen médiummá váltak ezen a téren, és így a tudományos ismeretterjesztés és az oktatás számára is hasznos eszközök lehetnek, mivel ezeken keresztül sokkal több embert, köztük a fiatal generációt, érheti el a történettudomány.

Előadásomban bemutatom, milyen módon jelenik meg a második világháborúról meglévő tudásunk, illetve a háborúval kapcsolatban milyen toposzok jelennek meg. két, olyan videójáték képezi a vizsgálódás tárgyát, amik a világháborút hiteles(ebb)en reprezentáló játékok közé tartoznak: Call of Duty 2 (2005) és a The Troop (2023). A szelekciót az indokolja, hogy ez a két a játék különböző játéktípusokat reprezentál: belső nézetes lövöldözős (first person shooter, FPS) és körökre osztott taktikai.

Előadásom célja, hogy bemutassam, hogy reprezentálódik a történelemről megszerzett tudás a különböző videojátékokban, illetve, hogy ezek a videójátékok mennyire építkeznek közismert történelmi toposzokból, elemekből. Emellett az is célkitűzésem, hogy rávilágítsak arra, hogy ezen videojátékok – és más, az előadás keretében nem vizsgált játékok – hogyan hasznosíthatók akár az ismeretterjesztés, akár a köz- és a felsőoktatás területén.

NÉMET SZEREPVÁLLALÁS AZ EURÓPAI KÉPESSÉGFEJLESZTÉSEK TERÜLETÉN AZ OROSZ-UKRÁN HÁBORÚBAN

LÓCZI TAMARA

Szegedi Tudományegyetem

Alszekció: Hadtörténet / Military history

loczitamara@gmail.com

Kulcsszavak: Németország, Európai Unió, Oroszország, háború, képességfejlesztés

A 2022-es Ukrajna ellen indított háború és annak következményei messze túlmutatnak a közvetlenül érintett országokon. Az orosz katonai intervenció jelentős változásokat indított el nemcsak az európai biztonságfelfogásban, hanem Németország eddigi katonai visszafogottságra irányuló külpolitikai meggyőződésében is. Az orosz invázió hatásait az eddigi események, szabályozások és a védelmi ágazat területén elfogadott dokumentumok tükrében vizsgálom.

Előadásom során áttekintésre kerül az orosz-ukrán kapcsolatok alakulása a 2014-es Krími annexiótól egészen a 2022-es eszkalációig, kitérve annak rövidtávú hatásaira Németországra. Az Európai Unió biztonság- és védelempolitikájában betöltött német szerepvállalás vizsgálatához ismertetem a német biztonságfelfogás eddigi fő irányelveit a védelmi és külpolitikai dokumentumok bemutatásával, kiváltképp a Bundeswehr-re (Szövetségi Védelmi Erő) vonatkozó átszervezési javaslatok tükrében. Vizsgálatom részét képezi ezen felül a német pártpolitikai viszonyrendszer és a német nemzeti válaszlépések bemutatása az új, 2021-ben megválasztott koalíciós kormány hatalomra kerülésének aspektusából.

Az évtizedeken át tartó német külpolitikai irányelvek megváltozni látszanak, az eddigi Ostpolitik mára pacifista irány felé halad, ami befolyással bír az Európai Unió képességfejlesztési intézkedéseire. Habár a német biztonságpolitikai transzformáció még nem lezárult szakasz, megváltozott szerepét érdemes megvizsgálni, mind a katonai kapacitások, mind a védelmi költségvetés vonatkozásában.

Jelen előadásomban kitérek a finanszírozási eszközökben rejlő lehetőségekre, a stratégiai támogató eszközök, illetve a fontosabb védelmi beruházások szerepére az orosz-ukrán háborúban, kiemelve a 2022-es eszkaláció következményeinek Németországra gyakorolt hatását az Unió képességfejlesztési tervében.

THE ATTITUDE OF THE NATIONAL FRONT TOWARDS THE SWISS POLITICAL LEFT THROUGH AN ANALYSIS OF THE PRESS CALLED "IRON BROOM" AND "THE FRONT" BETWEEN 1931 AND 1939

LÓDI CSILLA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

lodi.csilla@gmail.com

Kulcsszavak: Switzerland, 20th century, Renewal movements, Front parties, Left wing, Social democracy, Communism

In Switzerland, in the years following the General Strike of 1918, movements, groups and organisations for the renewal of the Swiss nation, known in Swiss historiography as the Erneuerungsbewegungen, were formed throughout the country. The main aims of these movements were to strengthen the power of the state, to restructure the economy along corporatist lines and to emphasise the Swiss national character. This process continued throughout the 1920s. As a result, political trends were observed that were unprecedented in the country's domestic political history. The first years of the following decade saw a change in the formation process of the groups and movements in question. Within a short space of time, a series of movements, groups and parties with extreme right-wing ideals, whose ideological framework was supplemented by the spirit of the national renewal movements of the 1920s, as well as ideas of fascist and national socialist origin, emerged throughout the country. Swiss historians have called these extreme right-wing parties fronts, and their rapid and numerous emergence the spring of the fronts, because, like trees in spring, the Swiss right 'bloomed' in the spring of 1933.

The largest front party active in German-speaking Switzerland was the National Front. One of the most important identity-building elements of the National Front was its sharp separation from the left. In its official narrative, this distance was expressed through the construction of an image of an enemy. In my presentation, I will show their attitude towards the political left through two of the party's press products (Iron Broom and The Front), which is part of my dissertation. In my dissertation I try to answer the question: how did the National Front define itself, where did it fit into the spectrum of Swiss domestic politics: did it belong to the camp of the extreme right or did it represent a separate, as yet unidentified political tendency? Literature on the National Front is limited, and although there are academic works based on historical approaches, no such analysis of the party's identity has yet been carried out.

CULTURAL HERITAGE AND COLLECTIVE MEMORY: THE ROYAL PALACES OF TUDOR ENGLAND AS SPACES OF NOSTALGIA

MÉSZÁROS ÉVA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

meszaros.eva97@gmail.com

Kulcsszavak: Tudor palaces, collective memory, cultural heritage, historical identity, heritage conservation

The royal palaces of Tudor England stand as iconic symbols of England's rich historical and cultural heritage, embodying the magnificence, power, and architectural grandeur of the Tudor dynasty. This paper aims at exploring the significance of Tudor royal palaces as integral parts of England's cultural heritage landscape as well as their usage as heritage locations. The choice of investigating Tudor royal palaces as cultural heritage locations derives from their crucial role in shaping England's historical and cultural narrative.

Maurice Halbwachs' concept of collective memory provides a valuable framework for understanding how the royal palaces of Tudor England serve as cultural heritage locations. According to Halbwachs, collective memory is not merely a passive recollection of the past but is actively constructed and shaped by social groups within specific contexts. Tudor palaces, with their rich history and cultural significance, serve as sites for the construction and transmission of collective memory.

In the context of Tudor palaces as cultural heritage locations, Halbwachs' theory highlights how these spaces become repositories of shared memories, narratives, and identities. Through their architectural features, historical associations, and symbolic meanings, Tudor palaces facilitate the collective representations of the past within contemporary society. Furthermore, Halbwachs' emphasis on the social dimension of memory highlights the importance of Tudor palaces as sites of collective experience and interaction. Besides providing visitors with the opportunity of encountering with tangible artefacts and architectural wonders, these palaces also serve as gathering places for diverse communities, fostering dialogue, reflection, and interpretation of the past. Whether through guided tours, educational programs, or cultural events, Tudor palaces facilitate the sharing of collective memories, fostering a sense of belonging and continuity across generations.

This paper focuses on explaining in detail the intrinsic value and relevance of Tudor royal palaces as cultural heritage locations in contemporary society. The paper intends to justify the hypothesis that these palaces serve as tangible embodiments of England's historical identity, fostering a sense of collective memory and national pride by applying Halbwachs' theory. Moreover, this research explores the usage of Tudor royal palaces as dynamic cultural spaces for exhibitions, festivals and other public events. By examining case studies, the research highlights the potential of these places as venues for cultural programming, fostering community engagement, and promoting dialogue between past and present. As for future

research directions, it proposes that effective heritage conservation strategies can ensure the preservation and interpretation of Tudor palaces for future generations, contributing to their significance as cultural resources.

THE SITUATION OF THE JEWS OF MARMAROSH IN THE NEW EAST (ÚJ KELET) NEWSPAPER IN CLUJ BETWEEN 1918 AND 1938

MIHÁLY KRISZTA-KINGA

Babeș-Bolyai Tudományegyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

krisztamihaly@gmail.com

Kulcsszavak: Jewish community, Marmarosh, minority, press history, Új Kelet

Marmarosh is a region of Transylvania which is a region of outstanding national diversity. Before and after the Treaty of Trianon, Ukrainian/Ruthenian, German/Zipser and Jewish communities coexisted alongside the Hungarian minorities, enriching the region with their different identities. In this interethnic environment, however, it was mainly the well-known Jews of Marmarosh (e.g. the Hasidic Teitelbaum-dynasty in Maramarossziget) who lived under constant tension between the two world wars, their situation made difficult and sometimes impossible by anti-Semitic movements.

The present research aims to review the fate and situation of Jews in the New East newspaper in Cluj after the Treaty of Trianon and in the period before the Second World War. The Hungarian-language newspaper Új Kelet was founded in December 1918 on the initiative of the leading figures of the Transylvanian Zionist movement. Új Kelet became a daily newspaper in 1920 and was banned in 1940 when Northern Transylvania was annexed back to Hungary.

The first half of the presentation will focus on the Jewish minority in Maramures County during this period, followed by the creation and history of the New East newspaper from its beginnings to the period before the Second World War. The presentation will also include statistical data showing the ethnic and religious composition of Jews in the county during the period in question.

However, based on my preliminary research, it is clear that the Jews of Marmarosh lived mostly in poverty, deprivation, and hardship. In my presentation I will illustrate this with excerpts from articles and, divided into separate themes, I will look at the events of the two decades, highlighting the culture and politics of the Jewish community in Marmarosh, the anti-Semitism directed against the Jews living there, and public life.

A PAPI BÉKEMOZGALOM MAGYARORSZÁGON, A BÉKEPAPOK EGYHÁZI, ÁLLAMI ÉS PÁRTKAPCSOLATAI

PÉTSY ZSOLT BALÁZS

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

petsy.zsolt@gmail.com

Kulcsszavak: békepap, békemozgalom, Állami Egyházügyi Hivatal, pártállam, állambiztonság

Magyarországon a papi békemozgalom (1950-1989) társadalmi tevékenysége egyházi vonatkozásban erős, a pártállam-állampárt szemszögéből – a társadalmi kontroll szempontjából – kiemelt jelentőségű volt. A papi békemozgalom létrehozásának okait, illetve a békepapok politikai és társadalmi szerepét a pártszervezetek, illetve az állami intézmények, valamint az egyházi szervek, egyházi vezetők és a papi békemozgalom kapcsolatrendszerein keresztül lényegre törően és látványos lehet bemutatni. A feltárásra került kapcsolati rendszereket hálózati-kapcsolati ábrákkal fogom illusztrálni-bemutatni előadásomban.

Vizsgálódásom és egyúttal tervezett előadásom célja, hogy a papi békemozgalom hivatalos, állami propagandában megjelent célkitűzései, és a békepapok valódi – a pártállami ideológiai harc céljainak megfelelően az állam által befolyásolt – tevékenysége közötti éles különbségek felszínre kerüljenek.

Kutatási szempontjaim a téma feldolgozásához és annak rövid, ugyanakkor lényegre törő és áttekintő bemutatásához a következők:

- A papi békemozgalom létrehozásának okai, a békepapok politikai és társadalmi szerepe.
- A békemozgalom megjelenése a sajtóban és a propagandában.
- A pártszervezetek és az állami intézmények papi békemozgalommal összefüggő feladatai és tevékenysége.
- Az egyházi szervek, egyházi vezetők és a papi békemozgalom kapcsolatrendszere.

A téma bemutatása alapvetően magyar levéltári forrásokon (MNL OL, BFL, ÁBTL) alapul. Emellett oral history interjút készítettem 2024. februárjában – családi körben – a megjelölt témához kapcsolódóan, melyet szintén alapul veszek majd a témakör feldolgozása és rövid bemutatása során. Rendelkezésre állnak a papi békemozgalom saját lapjainak eredeti példányai is („A Kereszt”, „Katolikus Szó”), valamint a felhasznált források között szerepelnek békepapi vezetők által publikált korabeli kiadványok is.

A pártállam által felügyelt módon – pl. a sajtóban – megjelent közlemények, sajtóhírek, propaganda szövegek, valamint a levéltéri forrásokban fellelhető „mögöttes” egyházellenes fellépést alátámasztó dokumentumok közötti ellentmondások jól illusztrálják a békepapok párt és állam kívánt, társadalmi befolyásolást célzó szerepkörét és gyakorlatát.

A ZÁLOG MINT SZERZŐDÉSI BIZTOSÍTÉK A KORA ÚJKORI ERDÉLYBEN

RÁCZ BALÁZS VIKTOR

ELTE BTK - BTK TTI

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

rbv9601@gmail.com

Kulcsszavak: jogtörténet, zálog, szerződés, Erdély, kora újkor

Bár a szerződési biztosítékok rendszere nem teljesen ismeretlen a jogtörténeti kutatás előtt, az eddig kialakult képet elsősorban a perjogi szemléletű Hármaskönyvből és a 18–19. századi jogtudósok munkáiból kinyerhető adatok határozzák meg. A mindennapok joggyakorlata azonban ettől gyakran szembetűnően eltért, különös tekintettel az olyan partikuláris jogrendszerrel bíró területekre, mint Erdély vagy a Székelyföld, s éppen ezért szükségesnek látszik a szerződési biztosítékok rendkívül diverz rendszerét levéltári alapkutatás révén feltárni. Előadásomban kifejezetten a zálogra mint a legelterjedtebb dologi biztosítékra koncentrálva kívánom bemutatni a biztosítékoknak a szerződés létrejöttében és annak későbbi bizonyíthatóságában, a szerződésben foglalt követelés érvényesítésében, illetve a szerződésszegés szankcionálásában betöltött szerepét. Emellett természetesen kitérek a zálog más biztosítékokkal való párhuzamos alkalmazásának esetkörére, és arra is, hogy a zálog a biztosítéki szerepen túl milyen jelentőséggel bírt a gazdasági életben, mi motiválhatta az egyes személyeket vagyontárgyaik zálogba adására, illetve mi volt az oka rendkívül széleskörű alkalmazásának. Eredményeim elsődlegesen a zálogszerződések vizsgálatán és az ítélkezési gyakorlat elemzésén alapulnak: míg előbbiek révén mikroszinten mutatható be a zálog alkalmazása a mindennapokban, utóbbi a kora újkori jogrendszer egészét helyezi jobb megvilágításba a bíróságok zálogügyekben hozott döntésein keresztül. Továbbá e kutatást követően pontosabban megragadhatókká váltak a kora újkori zálogjog és a modern zálogjog közötti eddig is ismert különbségek mellett azok bizonyos hasonlóságai is.
Tekintettel a téma interdiszciplináris jellegére, kutatásom során természetesen a jogtudomány és a történettudomány módszertanának és szempontrendszerének párhuzamos érvényesítésére törekedtem, ezzel is elősegítve az eredmények hasznosíthatóságát mindkét tudományterületen. Úgy vélem ugyanis, hogy e munkából mindkét diszciplína profitálhat: egyrészt a kora újkori vagyonforgalom egyik pillérjeként a gazdaság- és társadalomtörténeti folyamatok aligha érthetők meg az ezekben kulcsszerepet játszó zálogügyletek vizsgálata nélkül, másrészt pedig a jogtörténet szempontjából a meglehetősen hiányos kora újkori magánjogi kutatások előmozdításához járulhat hozzá a kutatás.
A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

KÖZELÍTÉSEK AZ 1896-OS, BUDAPESTEN RENDEZETT NEMZETKÖZI ÚJSÁGÍRÓ-KONGRESSZUS TÖRTÉNETÉHEZ

RUDISCH FERENC

Szegedi Tudományegyetem, Debreceni Egyetem

Alszekció: Társadalom és sajtó / Society and press

ifjrudfer@gmail.com

Kulcsszavak: sajtótörténet, újságírás-történet, médiatörténet, újságíró-kongresszus, millenniumi ünnepségsorozat

Az 1890-es évtized közepén intézményesülni kezdő nemzetközi újságíró-mozgalom legmeghatározóbb eseményei egyértelműen az évente megrendezett újságíró-kongresszusok voltak. Az Antwerpenbe szervezett első, 1894-es kongresszust 1895-ben egy bordeaux-i találkozó követte, majd az újságíró-mozgalomhoz csatlakozók 1896 júniusában, a Magyarországon ekkor zajló millenniumi ünnepségsorozattól korántsem függetlenül Budapesten gyűltek össze. A döntően nyugat- és közép-európai fókuszú nemzetközi szerveződés céljai az 1894-es alapítástól kezdve világosak voltak. A mozgalom legfőbb törekvései közé a modern újságírói hivatás szakmai sztenderjeinek meghatározása, a professzionális újságírás etikai normáinak tisztázása, majd nemzetközi felügyelete, az újságírói szakma kétségtelenül meglévő nemzeti-nacionalista meghatározottságának racionális kezelése tartozott. Az impozáns célkitűzések ellenére a nemzetközi újságíró-kongresszusok tényleges hozadékait számba vevő Ulf Jonas Bjork (2005) eredményeiből ugyanakkor arra következtethetünk, hogy az 1894 és 1914 közötti periódusban a mozgalom valódi befolyása a változatlanul nemzeti alapon szerveződő újságíró-társadalmak döntéseire végső soron csekély maradt, a kongresszusoknak ezért inkább csak szimbolikus-reprezentatív szerepük volt. Ez a szerep a korszakban viszont mégis jelentősnek tekinthető, hiszen elsődleges vonatkozása az első világháborút megelőző években a nemzetközi béke megóvása, a nemzetek közti barátságos viszony fenntartása volt.

A szupranacionális törekvéseken túl az 1896-os, Budapesten rendezett kongresszusnak a hazai újságíró-társadalom alakulástörténetét tekintve is kulcsfontosságú jelentősége volt. A négynapos rendezvény lebonyolításával a Rákosi Jenő vezette Otthon Írók és Hírlapírók Köre még tovább erősíthette státuszát a sok szempontból töredezett magyar újságíró-társadalmon belül, a hazai újságírók elitköre a kongresszus szervezése révén a nemzetközi mozgalom összefüggésrendszerében pozícionálhatta magát. A budapesti esemény kiválóan illeszkedett az ekkor zajló millenniumi ünnepségsorozat általános reprezentatív célkitűzéséhez, hiszen a szervezők elképzelésében az újságíró-kongresszusnak szintén kettős funkciója volt: felvonultatni egyrészt a nemzeti nagyság szimbolikus értékű jelölőit, bizonyítva ezzel a magyar nemzeti kultúra megkülönböztető egyediségét, másrészt viszont „modernitást", „európaiságot", „Nyugathoz tartozást" is markánsan mutatni. Előadásomban arra törekszem, hogy különböző történeti források segítségével rekonstruáljam a budapesti újságíró-kongresszus szervezésének, lebonyolításának történetét, helyenként kitérve a rendezés során felmerülő dilemmákra,

problémákra is. Az elvégzett munkám hiánypótló lehet, tekintve, hogy az 1896-os eseménnyel a történeti kutatás behatóan eddig nem foglalkozott, miközben a kongresszus újságírás-történeti, sajtótörténeti, kultúrtörténeti, illetve társadalomtörténeti relevanciája is egyértelmű.
Ulf Jonas Bjork (2005): "Scrupulous Integrity and Moderation": The First International Organization for Journalists and the Promotion of Professional Behavior, 1894–1914, American Journalism, 22:1, 95-112.

BISHOP NÁNDOR TAKÁCS AND THE REVIVAL OF RELIGIOUS MONKS AND NUNS IN HUNGARY

SÁGI GYÖRGY

HUN-REN PPKE-PTE Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport

Alszekció: Rendszerváltozás és azon túl / End of communism in Hungary and beyond

sagi.gyorgy1988@gmail.com

Kulcsszavak: reorganization, monks, nuns, religious restarts, regime change

Previously, I organized the archives of the Office of the Conferences of the Monk and Nuns Superiors of Hungary (Magyarországi Szerzeteselöljárók Konferenciáinak Irodája). At that time, I had the opportunity to conduct more thorough research regarding the resumption of the monks in late 1980s years.In Hungary, the communist state suspended its operation of the religious monks and nuns in 7th September 1950. Their numbers of the religious was limited. From the beginning of the 1980s, the religious slowly began to revive in Hungary. A Reorganization Office was established in 1988 at Budapest-Józsefváros by the leadership of Orsolya Kálmán SSS. At the end of 1988, Pope John Paul II appointed 5 new bishops. 4 of them were monks, including Nándor Jusztin Takács OCD, and Imre Asztrik Várszegi OSB. In March 1989, Bishop Takács was entrusted by the Episcopal Conference with the reference of religious monks and nuns affairs. The communist state showed signs of a slow but sure decline. The government led by Miklós Németh has already made concessions. The constant secretariat of the Episcopal Conference was organized by Bishop Várszeg, where a Religious' Office was established under the leadership of Éva Belle RSCJ. Bishop Várszegi helped Bishop Takács with his work. On 12th April 1989, the Hungarian leaders of monks and nuns met at the first time in Budapest. The issue of restarting, the steps to be taken were discussed. In 30th August 1989, the state legalized the operation of the monks and nuns. In my presentation, I present several examples of the difficulties of restarting and reclaiming real estate. I briefly introduced the role of the Department of Ecclesiastical Affairs, which was established after the dissolution of the State Ecclesiastical Office. At the end of the presentation, I outline the conditions for setting up a conference for monks and nuns. The Conference of Major Superiors of Men (Férfi Szerzeteselöljárók Konferenciája) founded in 10th June 1991, the Conference of Major Superiors of Women (Magyarországi Rendfőnöknők Konferenciája) founded in 14th May 1991. The first presidents were Károly Kerekes OCist and Éva Belle RSCJ.

A MEETING POINT OF TWO DISCIPLINES: THE ANALYSIS OF THE SZENTES, SÁRGAPART SARMATIAN CEMETERY USING ARCHAEOLOGICAL AND STATISTICAL METHODS

SOMLAINÉ BŐR GABRIELLA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Régészet és ókor / Archeology and Antiquity

gabriella.bor89@gmail.com

Kulcsszavak: sarmatian culture, burials, women's costume, principal component analysis, Plain of Csongrád

The arrival of the Sarmatians in the Carpathian Basin defined the political and cultural character of the region until the 1st-5th centuries AD. During this period, the material culture of this population underwent many changes compared to the legacy of the 'ancestral homeland' of the Eastern European Steppe, also influenced by the Roman Empire, the most important power in the region. These changes can also be analysed in the Sarmatian heritage of the Szentes, Sárgapart burial site. Besides the traditional archaeological analyses, the statistical methods are also becoming more and more important in the modern research. Although the archaeological use of these methods has been started already in the second half of the 20th century, it was only applied to the analysis of Imperial and Migration Period burials later. These analyses have been used in many cases by researchers of the prehistoric and Avar periods, but only one doctoral dissertation has so far dealt with the use of mathematical methods and their potential for analysing the Sarmatian period heritage.

The application of statistical methods, such as principal component and correspondence analysis, as well as seration, offers a wider range of possibilities for the systematic analysis of archaeological material: to use to identify trends within a site or even within a region; to detect groups of finds that occur together; and to examine the relationship between graves or cemeteries. Archaeological research also provides an opportunity to study the structure of the cemetery and elements of burial rituals in the graves. The analysis of the burial rituals can also provide insights into the internal structure of the former society by analysing the items and combinations of costume elements and grave goods.

The main goals of this research are to analyse the material of the Szentes, Sárgapart Sarmatian period cemetery, and to investigate the social and cultural changes in the Carpathian Basin area of the Sarmatian group using statistical and archaeological methods. By these, it could be possible to answer a number of questions and possibly to clarify: (a) to trace the social changes of the Sarmatian population; (b) to understand the changes in material culture and its social representation; (c) to reconstruct Sarmatian women's costume in the Szentes' area; (d) to analyze female vs. male representation based on the grave goods and former costume elements; (e) to understand connection between other barbarian and Roman populations; (f) to give a more precise chronology of this micro-region; (g) to recognise the contact between barbarians and Roman Empire; and (h) to analyze the burial customs and the structure of cemetery.

ÁLLAM ELLENI CSELEKMÉNYEK NÓGRÁD MEGYÉBEN A KÁDÁRI „KEMÉNY” DIKTATÚRA IDEJÉN (1957-1963)

STEFÁN ANTAL KRISZTIÁN

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

stefanantal007@gmail.com

Kulcsszavak: Nógrád megye; megtorlás; ellenállás; kádári kemény diktatúra; állam elleni bűncselekmények

Az elmúlt bő másfél évben Nógrád megye 1956-os forradalmaival, ennek jellemzőivel és következményeivel foglalkoztam. A választásom azért esett erre a megyére, mert politikailag és a társadalmi összetételt illetően nagyon speciális területnek számított a huszadik század közepén, hiszen nyugaton, Balassagyarmaton és környékén a polgárság és a parasztság, keleten, különösen Salgótarjánban a munkásság száma és aránya volt országos viszonylatban is kiemelkedő.
Legfőbb célom a kutatással az volt, hogy megvizsgáljam, hogy az ellenállás aktív formája hogyan jelent meg Nógrádban. Arra szerettem volna rávilágítani, hogy mit jelentettek az állam elleni bűncselekmények a tárgyalt korszakban és melyek voltak azok az esetek, amit az állampárt a cselekmények közül egyértelműen annak észlelt, illetve ezek az esetek mennyire mutatnak egyezést a megye különböző területeiben, járásaiban. Ezek az események mennyiben köthetőek az általános elégedetlenségnek, mennyiben a forradalom leverésének vagy az új kormánnyal szembeni elutasítottságnak, valamint mennyiben a kollektivizálás új szakaszának bevezetéséhez. Találunk-e esetleg személyi átfedéseket a kérdésben, illetve esetleg olyan csoportokat, amelyek célja a helyi, megyei vagy állami vezetés megdöntése volt. Van-e jelentős együttműködés az ilyen „szervezkedések” között, vagy csak elszigetelt esetekkel találkozunk. Végül pedig arra szeretnék választ adni, hogy a megtorlások árnyékában a bosszú, a terror mennyiben jelenik meg a bírósági tárgyalások során és a büntetések mértékben
Korábbi kutatásaim alkalmával már találkoztam ezzel a kérdéskörrel, ezért értékesnek és érdekesnek tartottam annak a vizsgálatát, hogy egy ilyen, több szempontból is megosztott megyében hogyan jelennek meg ezek tényezők egy olyan jelentős eseményekkel terhelt időszakban, mint a kádári „kemény” diktatúra évei.

CANADA'S JOURNEY INTO THE ANGLO-AMERICAN SIGNALS INTELLIGENCE ALLIANCE

STÓSZ FLÓRA

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Alszekció: Hadtörténet / Military history

flora.stosz@gmail.com

Kulcsszavak: signals intelligence (SIGINT), Cold War, Canada, Anglo-American cooperation, Five Eyes

Nowadays, intelligence has become a top priority, and former Cold War intelligence relations can help us understand how it works. The close Anglo-American cooperation was brought about by the interdependence of the Second World War. Anglo-American negotiations resulted in a post-war cooperation in signals intelligence (SIGINT), the UKUSA Agreement in March 1946. This alliance was expanded through various bilateral agreements with Canada, Australia and New Zealand and the network became known as the Five Eyes intelligence alliance. In my presentation, I examine the circumstances under which Canada joined the Five Eyes, that is, how the Canadian-American CANUSA Agreement was created.

Anglo-Saxon intelligence materials are inherently sensitive. There is no regulation in Canada on the automatic disclosure of intelligence material or on how long such material can remain classified. A policy of thirty years of regulation, borrowed from (then) British practice, was abandoned in 1983 with the creation of the Access to Information Act. In 1998, the Privy Council of Canada's signal intelligence service, the Communications Security Establishment (CSE), decided to commission a historian, Wesley Wark to publish their own official history. He was granted the necessary permissions and unlimited access to the material available. Unfortunately, CSE decided not to release the volume, and the manuscript was added to the top-secret files. A highly redacted version of this book was obtained by a journalist in 2005 under the Access to Information Act. A much bigger step forward came at the end of 2019, when a substantial part of a previous book for internal use was made public. Kevin O'Neill and Ken Hughes decided to write a history of the CSE after the former's retirement (as the organisation's director) in 1983. The seven-volume "encyclopaedia" was completed by 1987 and instantly became classified material. The six volumes of the censored book were published by Bill Robinson, a Canadian researcher, on his blog Lux ex Umbra. At the same time, the CSE published the full text of the CANUSA Agreement on its official website. In the same year, an expanded version of the official historical summary written by Wark was made available to the public through individual requests, but it was not posted on the Internet. (Only Canadian citizens or residents are entitled to this procedure.) My research is based on the O'Neill-Hughes volumes and documents of the Government Communications Headquarters held by The National Archives of the UK. All sources are heavily censored.

Canada's signal intelligence and American relations also date back to World War II. As early as September 1940, a US representative was designated to coordinate the exchange of SIGINT

information with “representatives of the British Empire”. In April 1941, the US established a cryptographic unit in Ottawa which was called the Examination Unit. After the war, the Communications Branch of the National Research Council (CBNRC) was born, partly from the Examination Unit (XU). Canada began negotiations with the United States as early as that year, but several obstacles emerged, so it took years for an agreement to be reached. The CANUSA Agreement on Canadian-American communications intelligence cooperation was finally concluded on 27 May 1949 in the form of a letter.
The topic is part of the research into the history of Anglo-American signals intelligence and the Cold War operations of the Five Eyes SIGINT network, an alliance that still exists today.

A ROMÁK/CIGÁNYOK OKTATÁSA AZ 1960–1970-ES ÉVEK SZOCIALISTA KORI BUDAPESTJÉN

SZABÓ RÓBERT

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

rszabo.elte@gmail.com

Kulcsszavak: roma/cigány, oktatás, szocializmus, Budapest, CIKOB

A konszolidációval párhuzamosan a szocialista állampárt előszeretettel hangoztatta a romák/cigányok felzárkóztatása, illetve integrációja irányába tett különböző intézkedéseit. Ezek közül az egyik a roma/cigány népesség alapvető oktatási rendszerbe (óvoda, általános iskola), nagyobb létszámban történő bevonása volt.

Előadásomban a romák/cigányok kori oktatásának első évtizedét vizsgálom meg a szocialista kori Budapesten. Önálló kutatásom alapján célom annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy az oktatási rendszer mely vonatkozásában tudott valódi eredményt elérni a hatalom, s azt milyen módon, milyen eszközök révén volt képes foganatosítani. Mennyiben járult hozzá az oktatásra vonatkozó eredményességhez az 1968-ban felállított Cigányügyi Koordinációs Bizottság (CIKOB), s melyek voltak azok a feladatok, amelyek továbbra is megoldásra vártak? Tapasztalható-e különbség a fővárosi kerületek között, s ha igen, az mivel magyarázható? Az említett kutatás relevanciáját nem csak az adja, hogy nem rendelkezünk a romák/cigányok oktatására vonatkozó átfogó történeti ismeretekkel, hanem az is, hogy az ezredfordulón publikált munkák helyenként még szakmai tévedéseket is tartalmaznak, így a kérdés feltétlenül tisztázásra szorul.

Kutatásomat egyfelől a Budapest Főváros Levéltárában (BFL) és Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában (MNL OL) elérhető, a Cigányügyi Koordinációs Bizottság fővárosi működésének első évtizedével (kb. a hatvanas évek közepétől a hetvenes évek feléig) kapcsolatos forrásanyagra építettem. Ezekhez hasznos kiegészítésül szolgáltak a KSH által készített felmérések és adatbázisok. Másfelől, felhasználtam a témára elsősorban vidéki kontextusban vonatkozó, szétszórtan elérhető szakirodalmat is. Kutatásom módszertanát így a CIKOB működésével kapcsolatos jegyzőkönyvek, kimutatások, statisztikai adatok megfelelő forráskritikával történő értelmezése, s a kérdés többségi társadalom oktatásával történő összehasonlítása nyújtja.

A kutatás eredményeit tekintve megállapítható, hogy a szocialista állampárt a romák/cigányok budapesti oktatásának első évtizedét eredményesnek látta. Ezen hipotézis igazságtartalma a rendelkezésre álló statisztikai adatok új szempontú megközelítésével részben árnyalhatóvá válik. A kutatás emellett lehetőséget teremt a kérdés értelmezésére a korszak második felében is.

A konferencián történő előadás bemutatása a Budapest Főváros Levéltára támogatásával, A budapesti romák története ösztöndíjprogram keretében jött létre.

ANIMAL AS A DIVINE HELPER IN PAPYRUS MIMAUT

TAKÁCS BARBARA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Régészet és ókor / Archeology and Antiquity

barbara.takacs90@gmail.com

Kulcsszavak: Graeco-Egyptian magical papyrus, Egyptian religion, paredros, curse, charioteer

On P. Mimaut (Greek papyrus roll, 3rd century CE, found in Egypt) there is a unique magical text (Ro cols. 5–10, ll. 1–164) that describes how to perform a curse against charioteers. The central element of the ritual is a cat, which is used by the ritualist in every imaginable way to achieve his goal. The text is special in several aspect: such a diverse and complex use of a component does not occur elsewhere in the magical papyrus corpus; just to name a few: the cat is to be drown into water to become deified and as a divine helper (paredros) deliver the curse, also it needs to be buried along with lamellae (foils) containing magic signs, drawings and invocation to chthonic deities in order to be empowered to evoke further divine help. Another important role the animal has: its whiskers have to be held by the ritualist to protect himself against the power of the evoked gods and daimonēs. This latest tool (a type of defensive amulet) is very much neglected in the modern literature despite of the approximately 30 mentions of it in the Graeco-Egyptian magical papyri.

It is not rare to use the spirit of the dead (nekydaimon) in curses, but it is the only place where the soul of a dead animal serves this purpose. There is a great duality in the way the cat is used in the ritual: first, being dead connects it to the chthonic sphere (which is a feature of curses), and second, it belongs to the solar sphere as a manifestation of the sun god.

Although the text is quite explicit about the solar aspect of the animal, there is a misconception about the interpretation of the text: the cat symbolises the cat-faced Egyptian goddess, Bastet. Even though the relation of the animal with the Sun god is well-known among Egyptologists, it does not always find its way to researchers of other disciplines, who, even if they admittedly do not know what to do with the presence of the goddess in the ritual (who is not mentioned in the text even once), nevertheless mention that the cat symbolises Bastet. In fact, beside the well-spread and -represented theme in ancient Egypt (e.g., on wall paintings), on magical texts there are also references to the cat as a manifestation of the Sun (e.g., P. Oslo I 3, vo. line 18 and P. Bibl. Nat. Suppl. gr. no. 574, line 1649).

I will interpret this magical ritual in its Egyptian context, primarily focusing on the relation between the Egyptian Sun god and the cat and how this relationship shapes the narrative of the ritual in P. Mimaut and correlated rituals from the magical papyrus corpus. In my research I am using high quality digital images of the papyrus.

LENGYELORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG GAZDASÁGI KAPCSOLATAI A XX. SZÁZADBAN

TAMÁS SZINTIA

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

szintia.tamas@gmail.com

Kulcsszavak: XX. század; szocializmus; lengyel-magyar; együttműködések

Lengyelország és Magyarország között fennálló együttműködések és gazdasági kapcsolatok már a XX. században is meghatározó szerepet töltöttek be. A tanulmány középpontjában a két ország gazdasági kapcsolatainak vizsgálata áll egészen a rendszerváltásig. A földrajzi közelség, a közös történelmi múlt, valamint a kulturális sajátosságok folyamatosan hozzájárultak a gazdasági kapcsolatok élénkítéséhez és fennmaradásához. A tanulmány célja a lengyel-magyar gazdasági kapcsolatok elemzése és bemutatása.

A tanulmány hat részre oszlik. Az első részben bemutatom a kutatás elméleti keretrendszerét, a második részben pedig a tanulmány módszertanát. A kutatásom harmadik részében Lengyelország és Magyarország történelmi sajátosságait mutatom be. Ezt követően a két ország XX. századi gazdasági kapcsolatait ismertetem, különös tekintettel a két világháború időszakra, valamint a szocializmus idejére. Végül az 1980-as éveket vizsgálom meg, amelyet a tanulmány végén a lengyel-magyar gazdasági kapcsolatokról megfogalmazott következtetések zárnak.

A tanulmány kutatási módszere a társadalomtudományokban leggyakrabban alkalmazott kutatási design mentén épül föl: korábbi elméleti eredményekre építő elméleti keret felvázolása, a főbb elméleti és empirikus irodalmak összegzése, amelyet a hipotézisek meghatározása követ, majd a kutatási kérdések operacionalizálása, illetve a vizsgálati dimenziók kialakítása, legvégül pedig konklúziók levonása.

Lengyelország és Magyarország gazdasági kapcsolatai meghatározóak voltak a XX. század során, különösen a szocializmus idején, amikor is mindkettő ország a Szovjetunió részét képezte. A folyamatos tárgyalásoknak köszönhetően közös együttműködések valósultak meg a járműiparban, az élelmiszeriparban és a ruhaiparban egyaránt.

A CSÁSZÁR SZOLGÁLATÁBAN, AVAGY LIGNE HERCEG ÉS A TÖRÖKELLENES HÁBORÚ

TIMÁRI KRISZTIÁN ATTILA

Károli Gáspár Református Egyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

krisztian97@hotmail.com

Kulcsszavak: Diplomácia, háború, kommunikáció, Habsburg Monarchia

A tanulmány célja áttekinteni Charles-Joseph Lamoral (1735-1814) Ligne 7. hercegének II. József (1780-1790) császár uralkodása alatt tett szolgálatait a Habsburg Monarchiáért. Ligne hercegről több könyv és tanulmány is megjelent, elsősorban biográfiák, illetve a leveleiről forráskiadások, viszont a bécsi udvarnál végzett szolgálatairól és a török háborúban végrehajtott munkásságáról alig esett szó. A kutatás gerincét alkotta II. József (1780-1790) császár több mint húsz levele, amit a hercegnek küldött az orosz katonai táborba egyfajta instrukcióként, ameddig Ligne herceg több mint harminc levelet küldött ugyanennyi idő alatt vissza a császárnak. A tanulmány elsősorban arra a kérdésre keresett válaszokat, hogy mekkora szerepe volt a hercegnek az 1788. évi rossz kommunikációban a császári és orosz hadsereg között, ami szinte teljesen ellehetetlenítette a közösen vívott háború képét abban az évben. Továbbá a tanulmány segíthet jobban megérteni a korabeli diplomácia menetét, sebességét és hiányosságait is. A tanulmány tisztázni próbálja az 1789. év végén történt eseményeket, amikor a Ligne herceget összefüggésbe hozták a németalföldi felkelésekkel.

Ligne herceg Habsburg-Németalföld területén született Brüsszelben és igazi polihisztorrá vált, aki élete során helyt tudott állni a politika, a diplomácia és a hadsereg élén egyaránt. Katonai pályáját már a hétéves háború (1756-1763) idején megkezdte, míg II. József császárral való megismerkedése után a herceg a Habsburg Monarchia szolgálatába állt és inkább politikai-diplomáciai ügyekben volt érdekelt. II. Katalin (1761-1796) orosz cárnővel az első találkozásuk óta nagyon jó kapcsolatot ápolt, így a bécsi udvar és II. József is megtalálta azt a személyt, akin keresztül sokkal erőteljesebben tudták érvényesíteni az elképzeléseiket a pétervári udvaron belül. II. Katalin 1787. évi krími körutazásán Ligne herceg kiemelt vendégként szerepelt, mialatt titkos tárgyalásokat folytatott a cárnővel egy törökellenes háborúval kapcsolatban a császár nevében. Az 1787. évi krími körutazást az Oszmán Birodalom provokációnak találta, így még abban az évben hadat üzent az Orosz Birodalomnak. A korábban megkötött védelmi szövetség értelmében II. József császár és a Habsburg Monarchia is hadba kellett lépjen az agresszívan fellépő Portával szemben, ami végül 1788 február 9.-én vált hivatalossá. Ligne herceg már 1787 nyara óta tartózkodott az orosz hadseregnél a krími területeken és az elkövetkező két évben ő volt a kommunikációért felelős személy a császári és cári hadsereg között. A legmagasabb rangú orosz katonai vezetőkkel tartott fent állandó kapcsolatot, miközben II. József császár és a Habsburg Monarchia érdekeit próbálta érvényesíteni. Ligne bár kiválóan végezte a feladatát a lehető legnagyobb buzgalommal az 1789. év végén kitört németalföldi lázadással párhuzamba keverték, ami miatt az akkor már haldokló II. Józseffel is

teljesen megromlott a kapcsolata. A császár halála után Ligne herceg hazatért szülőföldjére és szembesült az 1789. évi francia forradalom következményeivel.

A HÍVAI KÁNSÁG ÉS A BUHARAI EMÍRSÉG 19. SZÁZADI URALKODÓINAK ÁBRÁZOLÁSA EURÓPAI ÉS AMERIKAI UTAZÓK LEÍRÁSAIBAN

TÜZES ÁGOSTON KÁROLY

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Alszekció: Külpolitika / Foreign policy

agostontuzes@gmail.com

Kulcsszavak: Közép-Ázsia, hívai kán, buharai emír, keleti despota, nyugati utazók

A 19. században Közép-Ázsia a nyugati ember számára még ismeretlen és a világtól elzárt terület volt. Néhány vállalkozó szellemű európai és amerikai utazó azonban ellátogatott az egzotikusnak mondható térségbe, akiknek leírásaiból és beszámolóiból értesülhetünk a régió valóságáról, államalakulatairól, vagy éppen etnikai és társadalmi viszonyairól. Elsősorban a század folyamán a térség feletti befolyásszerzésért küzdelmet folytató két nagyhatalom; a cári Oroszország és a Brit Birodalom állampolgárai vállalkoztak erre a kockázatos utazásra, de más nemzetek képviselői is eljutottak Közép-Ázsia területére. Útleírásaik és utazónaplóik felbecsülhetetlen értékű források a történészek számára. Természetesen ők a maguk sajátos nyugati, európai közegükből érkezve nem feltétlenül érthették meg az őket körülvevő környezetet, valamint sok esetben előítéleteikre, prekoncepcióikra hagyatkoztak, ezért írásaikat erős forráskritikával kell kezelni. Ez a jelenség kiválóan megfigyelhető a közép-ázsiai államalakulatok uralkodóinak ábrázolásában. Edward Said Orientalizmus c. művében a „keleti despotizmust" az egyik olyan állandósult szókapcsolatként, és egyben értelmezési keretként határozta meg, ami egy nyugati személy számára kézenfekvő és alapvető volt a 19. században. A nyugati utazó fejében egy általánosító kép élt a „keleti despoták" természetéről. A hívai kán vagy a buharai emír alakját kiválóan be lehetett illeszteni ebbe a modellbe. Ugyanakkor megállapítható, hogy a leegyszerűsítő ábrázolásmódok mellett egyes utazók igyekeztek bemutatni egy-egy uralkodó esetében annak valós cselekedeteit és uralkodásának eseményeit is. Előadásomban erre a kettősségre szeretnék rávilágítani, valamint megállapítani, hogy az uralkodó portrék mely részletei tekinthetőek reálisnak, tényszerűnek. Naszrulláh buharai emír (ur.: 1827–1860) és II. Muhammad Rahím Bahádur hívai kán (ur.: 1864–1910) személye kerül majd a középpontba, róluk találhatjuk ugyanis a legrészletesebb leírásokat a forrásokban. Emellett pedig kitérek arra is, hogy a központi hatalom ereje mennyire volt relatív és az állam territorializációjának folyamata milyen mértékben volt előrehaladott a közép-ázsiai államalakulatokban.

THE OCTOBER REVOLUTION AND BOLSHEVIK PRINCIPLES FOR SOLVING THE PROBLEM OF NATIONAL AUTONOMY

TARPANOVA GULDANA

Pázmány Péter Catholic University

Alszekció: Államszocializmus / Socialism

guldana.tarpanova@gmail.com

Kulcsszavak: Key words: Provisional Government, October Revolution, Constituent Assembly, All-Kazakh Congress, Alash, autonomy, Bolsheviks, All-Muslim Congress.

The article is devoted to the description and analysis of events that occurred in Kazakhstan during the October Revolution of 1917. This study is reached back into the often overlooked historical narrative of the October Revolution's impact on Kazakhstan, exploring the multifaceted aspects of the region's socio-political transformation during the turbulent period of 1917-1922. Through a careful study of primary sources, archival documents and scientific reports, the study aims to uncover the complex interaction of local, national and international factors that influenced the revolutionary process in Kazakhstan. Moreover, the study examines the role of key players, including the Kazakh intellectuals, Bolshevik forces, and external influences on revolutionary events in the Kazakh context. The historical science of Kazakhstan plays a special role in the public consciousness, exerting a significant influence on the formation of the national doctrine and historical memory of the country's past.

The emphasis in this work lies in assigning priority to the theoretical, ideological, political, and cognitive significance of conducting an objective reassessment and delving deeper into the research surrounding the period of the October Revolution in 1917 and the establishment of Soviet power. The author aims to unearth key aspects of this historical epoch, contributing novel insights that enrich the broader historical context.

During this research, documents from the State Archive of the Republic of Kazakhstan were actively used. The analysis was carried out on the basis of collections of published documents and materials relating to a wide range of issues to the related research topic. An important source of information was materials from the periodical press of that time, as well as memoirs, which were widely used in reconstructing events and assessing their impact. The study is based on a thorough analysis of these documents, which allows more fully reveal the dynamics of socio-political transformations in Kazakhstan during the October Revolution.

The methodological foundation of the article is made up of important principles that support scientific knowledge, such as objectivity, historicity, consistency and comparative historical analysis. Undoubtedly, the study paid due attention to the contribution of Kazakh historians of the Soviet period to the study of the October Revolution's history of 1917. These historians made a significant contribution to the formation of the scientific heritage, covering the events of the revolution in the context of Kazakh history. Their works became an integral part of the historiography of the period, helping to reveal the unique features and characteristics of revolutionary processes on the territory of Kazakhstan.

The sustained interest and continued exploration of the discursive aspects of the October Revolution and the subsequent Civil War in Kazakhstan underscore a persistent demand both within the academic community and among the wider public for a deeper understanding of this pivotal event in the nation's history. This enduring interest suggests that the impact of the revolution on Kazakhstan's historical narrative and the collective memory surrounding it remains a relevant and significant area of inquiry. The materials of the article can be integrated into university textbooks, study guides, school lessons and lecture courses on the History of Kazakhstan and World history.

CONTOURS OF POWER: IMMIGRANT EXPERIENCES IN HUNGARY AND THE NEOLIBERAL INFLUENCE ON LABOR DYNAMICS WITHIN POLITICAL DISCOURSE

VAROL YAREN

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Alszekció: Rendszerváltozás és azon túl / End of communism in Hungary and beyond

yarenvarol18@gmail.com

Kulcsszavak: Key words: Immigration Experience,Hungary, Neoliberal Paradigm, Labor Power Dynamics, Political Discourse

This research paper aims to delve into the personal narratives of immigrants living in Hungary, examining their experiences in the context of the political discourse surrounding immigration. Employing a qualitative research methodology involving interviews the study seeks to understand how immigrants perceive and navigate the political climate, shedding light on their feelings, challenges, and coping strategies within the Hungarian socio-political landscape. The research examines it through the lens of critical theories that highlight power structures, inequality, and social dynamics. The outcomes of the research will emphasize issues such as economic disparity, cultural hegemony, and the impact of dominant ideologies. The research will adopt a qualitative approach, employing semi-structured interviews to capture the nuanced experiences and perspectives of immigrants in Hungary. Surveys will be conducted to gather quantitative data, complementing the qualitative findings and allowing for a more comprehensive analysis. The combined use of interviews and surveys aims to provide a holistic understanding of the immigrant experience. The study will be grounded in the theoretical frameworks of political discourse analysis, social identity theory, and resilience theory. By integrating these perspectives, the research aims to uncover the intricate relationships between political discourse, immigrant experiences, and the development of resilience in the face of challenges. By amplifying the voices of immigrants through personal narratives, the study aims to foster understanding, contributing valuable insights for policymakers, and advocacy groups. In the context of Hungary, the examination of immigrant experiences becomes a critical lens through which to analyze the pervasive influence of neoliberalism on labor dynamics within political discourse. By scrutinizing the intersection of immigration, labor, and politics, one can discern how neoliberal policies contribute to the marginalization and exploitation of immigrants, reinforcing social hierarchies and perpetuating a narrative that serves the interests of the economically privileged This Research objective is to analyze the prevailing political discourse on immigration in Hungary and its impact on public perceptions and policies. After the interviewing process, ı will examine how political discourse influences the sense of belonging, identity, and well-being among immigrant communities and investigate the coping mechanisms and resilience strategies immigrants employ in response to the political discourse. The research aims to demonstrate a comprehensive exploration of the relationships between power, immigrant experiences, labor dynamics, and political discourse within the specific

context of Hungary. It promises a nuanced investigation into the interplay of these elements, providing readers with an understanding of the complex landscape being explored in the research. This research intends to contribute to the academic discourse on immigration, neoliberalism, and labor power by providing a nuanced understanding of the Hungarian context. The findings may inform policymakers, scholars, and advocacy groups about the specific challenges faced by immigrants and how political discourse and neoliberal policies intersect to shape their experiences in the labor market in Hungary.

Poszterszekció /
Poster Section

Cím: 1055 Budapest, Falk Miksa utca 1.
iroda@dosz.hu
www.dosz.hu

SÁRGAFEJŰ JUHÁLLOMÁNYOK MOLEKULÁRIS GENETIKAI VIZSGÁLATA

BALÁZS RÉKA, **EDVINÉ MELEG** ERIKA, **DR. HIDAS** ANDRÁS, **MÁTYÁS** ENIKŐ NOÉMI, **DR. HUDÁK** PÉTER, **HEGEDŰS** LÁSZLÓ, **DR. PÁLINKÁS-BODZSÁR** NÓRA

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

balazsreka0511@gmail.com

Kulcsszavak: sárgafejű juh, mikroszatellit, populációgenetika, genetikai diverzitás, génmegőrzés

Napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kap az őshonos haszonállatok állományainak fajtatiszta állapotban történő megőrzése, védelme. Ezek közé tartozik a Kárpát-medencében honos kovásznai sárgafejű berke juhfajta is, melynek egy Erdélyből származó populációja a Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ, Haszonállat-génmegőrzési Intézetének (NBGK-HGI) gondozásában található. Sárgafejű juhállományok fellelhetőek az Alföldön is, ámbár fenotípusos megjelenésük meglehetősen különböző az intézet által kezelt populációtól. A fajta esetében cél a genetikai beszűkülés elkerülése, mely a genetikai variabilitás megfelelő szintű fenntartásával érhető el, így kiemelt fontosságú feladattá vált a két állomány molekuláris genetikai vizsgálata.

Jelen kísérletben azt vizsgáltuk meg molekuláris genetikai úton, hogy az évek óta külön tartott és tenyésztett, küllemileg különböző alföldi tenyészet genetikai állománya eltér-e, és ha igen, milyen mértékben az NBGK-HGI gondozásában lévő, Erdélyből származó populációtól.

A kutatás alapjául az NBGK-HGI génbankjában tárolt, illetve egy alföldi tenyészetből származó egyedek szolgáltak. A vizsgálatra 11 mikroszatellit marker került kiválasztásra a szakirodalomból polimorfizmus információ tartalmuk alapján. Idő – és költséghatékonysági szempontokat szem előtt tartva, megfelelő optimalizálással sikeresen alakítottunk ki multiplex marker szetteket, így egyszerre 3-4 markerrel lehetett elvégezni az génváltozatok detektálását. Meghatároztuk az alap diverzitási paramétereket (heterozigozitás, beltenyésztettség) populáción belül, a genetikai differenciáltságot azok között, és felmértük genetikai struktúrájukat is.

Eredményeink alapján a vizsgált állományok közel vannak a Hardy-Weinberg egyensúly, vagyis az ideális populáció állapotához, tenyésztésük megfelelőnek mondható. A populációk beltenyésztettségi szintje alacsony, melyet alátámasztanak a magas heterozigozitási értékek is. A teljes állományra vonatkoztatott variancia csaknem kétszerese a genetikai differenciának, azaz a populációk nem különböznek nagymértékben egymástól, ugyanakkor heterogének, és tiszta strukturálódás figyelhető meg köztük.

Mindezek alapján ajánlásokat tehetünk a tenyésztők felé, hogy az állományokat lehet-e egyben kezelni a genetikai diverzitás fenntartása érdekében, vagy érdemes külön, esetleg fajtaváltozatnak tekinteni azokat. Mivel genetikai alapokon nyugvó eredményeink szerint a két vizsgált populáció viszonylag jól elkülöníthető egymástól, úgy gondoljuk, nem követnénk el nagy hibát azzal, ha külön kezelnénk az alföldi juhállományt az Erdélyből eredeztethető, az

NBGK-HGI által fenntartott populációtól. Természetesen szükséges azok időről-időre történő újra monitorozása, a variabilitás megőrzése és a genetikai beszűkülés elkerülése érdekében.

„A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTÉRIUM ÚNKP-23-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

PLOIDY STUDY OF FESTUCA TAXA IN CARPATHIAN BASIN

BALOGH DÁNIEL, **FŰRÉSZ** ATILLA, **DR. PENKSZA** KÁROLY, **DR. LANTOS** CSABA, **DR. SZŐKE** ANTAL

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

akos.daniel.balogh@gmail.com

Kulcsszavak: Festuca, ploidy analysis,Taxonomic, taxonomy Danube

There are more than 200 Festuca species in the world. It is hard to identify the species of the genus of Festuca and determine their distributions in the Carpathian basin. Researchers generally use morphological and genetical materials for their definition. Nevertheless, most of the Festuca in Hungary that examined by genetical researches were cultivated individuals, and not wild ones. In this study our objective was to detect and identify the species of the Festuca taxon which occurring along the Danube and compare their data. Also, our aim was to clarify the taxonomic poisition of Festuca rupicola, Festuca wagneri and Festuca tomanii. In addition, our intension was to find out whether we could confirm the presence of Festuca javorkae in Hungary. To research, we collected alive specimens from five sample areas. The tests were carried out at the Institute of Genetics and Biotechnology of the Hungarian University of Agricultural and Life Sciences. The stems were placed in a row according to where we collected them and both rows and stems were numbered. A minimum of six plants per taxon were in a row. The ploidy test was conducted with a CytoFLEX flow cytometer. A total of 101 individuals were observed. Based on the present investigation, the specimens from Győrszentiván which were previously thought to be Festuca javorkae are hexaploids which means that they may belong to the Festuca rupicola species. So, the occurrence of Festuca javorkae in Hungary requires further investigations. The taxonomic position of the Festuca individuals with fibrous outer sheaths, strongly silvery and with rough leaves, collected from the Homoktövis Conservation Area was also questionable. They could have belonged to the taxon Festuca tracyhyphylla, but they are tetraploid and not hexaploid. Although Festuca wagneri and Festuca tomanii are morphologically different, their ploidy levels are the same, so separation based on ploidy cannot be used on them.

IMPACT OF DIRECT DRILLING TECHNOLOGY ON YIELD OF SOYBEAN (GLYCINE MAX L.) CULTIVATED ON SANDY SOIL

BOZÓKI BOGLÁRKA**, DR. KENDE** ZOLTÁN**, DR. KOVÁCS** GERGŐ PÉTER**, DR. GYURICZA** CSABA

Növénytermesztési-tudományok Intézet, Gödöllő

Agrártudományi szekció

Bozoki.Boglarka@phd.uni-mate.hu

Kulcsszavak: soil tillage, direct drilling, soybean, yield, climate change.

Soybean (Glycine max L.) is one of the most important protein crops worldwide, due to the growing need for sustainable plant-based protein sources in the supply of human food and livestock feed. Nowadays, 16% of the global soybean production is allocated for utilization in biofuel production since there is a strong industrial demand for plant-based materials that comply with the new legislation and environmental directives.
However, the global trend of climate change has a substantial influence on the production of soybean, thereby affecting both the amount and quality of yields. Moreover, the climate change can have a considerable impact on the tillage methods used in soybean cultivation. Changes in precipitation patterns, soil erosion hazards, increasing temperature and droughts are some of the implications of climate change which can lead to the need for farmers adopting different tillage practices in order to mitigate these negative effects.
Direct drilling is a cultivation technique that involves leaving the soil undisturbed and allowing crop residues to remain on the soil surface. This practice effectively protects against evaporation by preserving moisture for germination. Economic factors also contribute to this process, as the financial feasibility of soil tillage is compromised in regions where inadequate water availability and water management severely prohibits crop cultivation productivity. By implementing conservation tillage methods, such as no-till, soil properties and yield stability can be improved in the long term. To address the challenges of high costs and low production efficiency in soybean production, the preservation of natural resources and maintenance of environmental stability are essential.
The effect of direct drilling technology on soybean production was investigated on a Ramann-type ferruginous soil at the Experimental and Training Farm of Hungarian University of Agriculture and Life Sciences at Gödöllő, Hungary. The soil tillage experiment was a single factor experiment with four replications and a random block design. One soybean variety has been released in the experimental field, where the soil type is rust-brown forest soil (Luvic Calcic Phaenozem), formed on bedrock typed sand mixed loess. The studied samples were taken from the plots during the harvesting process in October.
In line with other field experiments, the results showed that lower yield can be expected in a short term which since this technique proves its competitiveness a way slower. Based on the results obtained, it can be observed that direct drilling technique has positive effects on soil health and biological fertility, however, its results in a long-term on yield.

In brief, the focus of the field experiment was to determine the effects of these parameters on soybean production, specifically in terms of yield since the importance of soybean is outstanding. With the reflection of high energy and input costs, conservation tillage methods have recently gained more importance in Hungary. The results of this study highlight the importance of finding the sustainable tillage method which contributes to preserve moisture under variable agroecological conditions.

THE EFFECT OF DIFFERENT HEAT TREATMENTS ON PROTEIN FORTIFIED LIQUID EGG WHITE RHELOGICAL PROPERTIES

ELAYAN **MAJD**, **NÉMETH** CSABA, ENKHBOLD **MUNKHNASAN**, **FRIEDRICH** LÁSZLÓ, **TÓTH** ADRIENN

Mate University, Budapest, Hungary

Agrártudományi szekció

elayan.majd10@gmail.com

Kulcsszavak: liquid egg products, eggs proteins, liquid egg white, heat treatment, rheological properties.

Egg proteins are well known for their nutritional values and digestibility. A large egg can provide approximately 7 grams of high-quality protein which has amino acid score of 100. It also provides an average of 75 kcal, companied with a variety of mineral and vitamins such as vitamin D and zinc. Even though eggs are high in cholesterol, studies found that consuming eggs has beneficial impact on the cardiovascular health. Egg proteins are considered an essential component of a healthy diet, it's known that they can reduce appetite which helps in reducing the overall consumption of food leading to weight loss. Due to the high bio availability of egg proteins, they are used in supplement industry to produce high quality protein powders. Liquid eggs are pasteurized egg products that have been used in big industries for their stable shelf life and microbiological safety. Liquid egg products are obtained by breaking eggs then separating egg white and egg yolk to produce liquid egg white and liquid egg yolk or they can be homogenized to produce liquid whole egg then pasteurization occur to assure the microbiological safety of the product. Liquid egg white is an important egg product due to its several health properties and protein content. Studies show that consuming egg white protein can improve fat metabolism and increase overall muscle strength. For these reasons this study increased the content of liquid egg white of protein by adding different percentages of powdered egg white protein and assist its effect on the rheological properties of liquid egg white. 3,5,10 percent of powdered egg white protein was adding to 200 ml of raw liquid egg white then the product was pasteurized at 50, 55 and 60 °C for 15 minutes in water bath then cooled down immediately to 4°C using an ice bath then stored for 21 days at 4°C. liquid egg white that did not receive any treatment served as the control. The rheological effect was tested on day 1, 7, 14, and 21 viscosity measurement was performed by MCR 92 rheometer (Anton Paar, Les Ulis, France) at 15 °C. Viscosity was affected throughout the experiment it has changed with the change of egg white protein percentage, different temperature, and storage time. The shear values differed from those of the control group at 50°C, but decreased as temperature and powdered protein concentrations increased at both 55°C and 60°C. This can be attributed to the breakdown of weak linkages among egg proteins due to heat, leading to protein denaturation.

STUDY REPORT ON THE EFFECT OF A LITTER TREATMENT PRODUCT CONTAINING BACILLUS LICHENIFORMIS AND ZEOLITE IN MALE FATTENING TURKEY FLOCK

DR. KOVÁCS LÁSZLÓ, DR. HEJEL PÉTER, DR. FARKAS MÁTÉ, DR. LÁSZLÓ LAURA, DR. KÖNYVES LÁSZLÓ

Állatorvostudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

farkas.mate@univet.hu

Kulcsszavak: Bacillus licheniformis, zeolite, litter treatment, ammonia, carbon dioxide, animal welfare

Background: The beneficial effects of the highly resistant to environmental influences Bacillus licheniformis spore-forming bacterium on gut flora and its potential for beneficial properties in organic matter treatment have been previously published. This bacterium may contribute to the reduction of pollutant gas concentrations through protein degradation, decomposition of animal carcasses and feathers, and reduction of ammonia emissions, thus leading to performance growth through improved animal welfare aspects.
Objectives: The aim of the study was whether and to what extent the bacterium Bacillus licheniformis in zeolite carrier medium improves indoor air quality by inhibiting ammonia formation. The authors also wanted to know whether the product had a positive effect on performance indicators (feed conversion, weight gain).
Materials and Methods: The effect of Bacillus licheniformis bacteria at a concentration of 5.2x10^8 CFU/g in zeolite carrier medium (AlomPur®, Biovéd 2005 Ltd., Pinkamindszent, Hungary) was investigated in commercial turkey flocks at normal (2.5 birds/m2) and increased (3.5 birds/m2) stocking densities for 18 weeks fattening period. Birds were placed to the experimental farm at 6 weeks of age and weight gain was measured weekly until 24 weeks of age. Air quality was assessed by recording ammonia and carbon dioxide concentrations. In addition, feed conversion ratio (FCR) was calculated at 20, 22 and 24 weeks of age.
Results and Discussion: After evaluating the experimental results, it was found that the litter treatment significantly improved air quality by reducing ammonia concentrations as the rearing period progressed in the treated groups compared to controls at both normal and higher stocking densities. There were also significant differences in weight gain between groups over several weeks. Feed conversion ratios at the ideal slaughter age of 20-21 weeks of age were significantly better in the litter treated groups compared to the control groups. However, the positive effect on feed conversion ratio could no longer be observed at age of 23-24 weeks.

RESULTS OF THE FUNGICIDE TEST IN SWEET WHITE LUPINE (LUPINUS ALBUS L.) AND COMMON VETCH (VICIA SATIVA L.)

JUHÁSZ CSABA**, DR. ZSOMBIK** LÁSZLÓ

University of Debrecen

Agrártudományi szekció

juhasz.csaba@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: seed yield, plant contamination, fungicide treatment, plant protection, legumes

In Hungary, both plants are mainly grown as green manure, however, to a lesser extent, seed production also occurs. One of the most important diseases infecting lupins is anthracnose, which can be caused by several *Colletotrichum* species. The lack of effective control can result in almost total crop loss in fields. Even though there have been no serious infections recently, the development of effective control requires the testing of different fungicides in order to be prepared for a possible epidemic. Since the pathogen likes warm and humid environments, a warming climate can promote the development of epidemics. Although common vetch can also be infected by many species of *Colletotrichum*, there are only a few published papers on control. The purpose of the study was to determine the efficacy of different fungicides. The Nyíregyháza Research Institute's sweet white lupine ('Nelly') and common vetch ('Emma') cultivars were sown on 24 April 2023. Plots (20 m^{-2}) were randomized in four replicates. In mid-June, 52 days after sowing *captan* (1.5 kg ha^{-1}), *azoxystrobin* (1 L ha^{-1}), and *difenoconazole* + *azoxystrobin* (1 L ha^{-1}) were applied. The harvested seeds were passed through the Westrup Kamas seed cleaning machine, and then the ratio of residual plant contamination to the total yield was determined. Cleaned (net) seed yield results were tested by Tukey-B and Duncan Post Hoc test (p<0.05) in SPSS 22 software. In lupin, the highest plant contamination (125 kg ha^{-1}, 10% of yield) was measured in the control plots (without fungicide treatment). There were no significant differences in the cleaned seed yield of any of the plants The lupin seed yield of the *azoxystrobin* treated plots (1816 kg ha^{-1}) was more than 700 kg ha^{-1} higher than the seed yield of the control plots, which showed the lowest yield. Higher plant contamination rate was found in common vetch seeds: it was 40% of yield (407 kg ha^{-1}) from plots treated with *captan*. In common vetch despite the high plant contamination, the highest cleaned seed yields (603 kg ha^{-1}) were obtained from plots treated with *captan*. The lowest cleaned seed yields were measured from the control plots (520 kg ha^{-1}) for common vetch. Seeds are planned to be placed on potato dextrose agar (PDA) to detect the presence of fungi. Due to the higher seed yield results than the control and the fact that the active substances are expected to remain approved for years in other crops, we intend to repeat the experiment.
Project C1771371 has been implemented with the support provided by the Ministry of Culture and Innovation of Hungary from the National Research, Development and Innovation Fund, financed under the KDP-2021 funding scheme.

ESTIMATING SOIL LOSS USING REMOTE SENSING, GIS, AND RUSLE MODEL: A CASE STUDY OF MAINEFHI DAM WATERSHED,BARKA RIVER BASIN, ERITREA.

MENGHIS **TSEGAY BEREKET, PROF. DOBOS** ENDRE

University of Miskolc

Agrártudományi szekció

tsegaybm4@gmail.com

Kulcsszavak: Soil loss, remote sensing, GIS, Rusle, Barka river Basin

Soil erosion is a critical form of land degradation resulting in the loss of soil nutrients and downstream sedimentation of water storage. Eritrea has diverse landscapes and, thus susceptibility to soil erosion. Despite the soil erosion challenge in the country, no research-based works are available so far to show the effect of soil erosion and soil loss. This study focused on the watershed of the Mai-Nefhi dam located on the highlands near the capital Asmara covering about 7659 hectares the dam (Mai-Nefhi dam) supplies water to Asmara residents. Soil loss, a critical environmental concern, is exacerbated by slope, variable climatic conditions, and land use patterns. Thus, the government of Eritrean made some interventions in soil and water conservation after the country's independence. The study assessed soil erosion of the watershed area over the past three decades (1991-2021) using the Revised Universal Soil Loss Equation (RUSLE) model integrated with Geographic Information Systems (GIS) and remote sensing data techniques for comparison. Landsat 7 ETM+ and Landsat 8 data were used to examine the Land Use and Land Cover (LULC) of the area and quantify the changes in a specific area. Farmland is the predominant land use type, covering 54.18% in 1991 and 47% in 2021. The soil erosion factors, along with the corresponding soil erosion rates were computed. The soil loss was estimated using an algebra calculator in the spatial analysis tool of the ArcGIS environment. The soil erosion rates were ranged from 0 to 85.75 t/ha/yr in 1991 and 0 to 38.58 t/ha/yr for 2021. The results signified an approximate 55.04% reduction in soil erosion rates over the specified period. Analysis reveals the potential influence of topographic factors, such as alterations in slope characteristics, alongside visible land use changes, including shifts in land cover practices. Additionally, the efficacy of implemented conservation practices (P_factor), essential in mitigating soil erosion, is considered. Understanding the interaction among these factors explains the observed reduction in soil loss. This study offers insights into erosion dynamics, emphasizing the roles of topography, land use changes, and conservation efforts in significantly reducing soil erosion rates over the studied period. The values that are being presented provide a comprehensive picture of the dynamics of soil erosion, highlighting the efficacy of focused interventions and offering insightful data for future research projects and decision-makers.

HUMAN-WILDLIFE INTERACTIONS SURVEY IN THE CITY OF SOPRON, NORTH-WESTERN HUNGARY

NAGY ESZTER

Soproni Egyetem

Agrártudományi szekció

nagy.gesztenye07@gmail.com

Kulcsszavak: conflicts, urban wildlife, One Health, monitoring, triangular method

Recently, wildlife presence in human settlements has become an increasing problem worldwide. Human activities fragment the natural habitats, causing wild species to appear in cities and interact with the human population and creating human-wildlife conflicts. More and more disciplines are working to understand conflicts and proposing solutions. The One Health approach is essential in this interdisciplinary task. Our research aims were to examine the extent of wildlife appearance and possible damages in the habitats on the outskirts of Sopron and to determine the impact of the habitats studied on the urban appearance of wild species. We used Torres et al.'s modified version of the triangular method, during which we counted faeces and traces. In addition, we assessed the possible causes of wildlife occurrence and conflicts that could be detected in the areas concerned. The triangles had 1-1 km side lengths, with sample points marked every 200 metres. In total, 4 of these triangles were assessed with 57 sampling points. Two surveys have been made in the autumn (22-23 November 2023) and winter (20-21 and 26 February 2024) periods. It can be noted that bird observations were made most of the time. No signs of foxes or wild boar were found during the autumn survey, while signs of wild boar were found during the winter survey. The most common sources of conflict were faeces, feathers, and damage to buildings and sculptures. During the autumn survey, littering did not appear as a form of conflict but was observed at two points during the winter period. In winter, we also experienced the noise of crows, which we had not before. The presence of hiding places and the availability of fruit and communal waste are the highest triggers for the presence of wildife There was hardly any point at which we did not observe any reason of conflict, only 5-10%. However, they also involved presence and damage. No conflicts were identified at more than 60% of the points surveyed, which is relatively positive. The survey will continue in the spring and summer period.

This research was supported by the ÚNKP-23-3-I-SOE-121 New National Excellence Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.

NÖVEKEDÉS SPECIFIKUS SNP MARKEREK AZONOSÍTÁSA AFRIKAI HARCSA (CLARIAS GARIEPINUS) FAJBAN

PÉTER DÁNIEL, **BALOGH** RÉKA ENIKŐ, **TURGYÁN** GITTA, **VARJÚ-KATONA** MILÁN, **DR. URBÁNYI** BÉLA, **DR. BOKOR** ZOLTÁN, **DR. KOVÁCS** BALÁZS

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

peter.daniel.2@phd.uni-mate.hu

Kulcsszavak: afrikai harcsa, halgazdálkodás, haltakarmány, SNP, növekedés

Bevezetés

Magyarország élen jár az Európai Unióban afrikai harcsa tenyésztésben. Ezt évente 5000 tonna élő hal intenzív rendszerű előállításával éri el. Hazánkban ez a második legnagyobb mennyiségben termelt halfaj, egyedül a ponty előzi meg. Ahhoz, hogy a jövőben ki tudjuk elégíteni a növekvő keresletet, a több és magasabb minőségű haltermékek iránt, szükséges a genetikai módszerek alkalmazása a termelésben. Számos kutatás adott ígéretes eredményeket növekedéshez kapcsolt SNP (Single Nucleotide Polymorphism) markerekről (Luo, 2023; Salem, 2012). Ilyen növekedéshez kapcsolt markerek segítségével az utódgenerációk létrehozásához szükséges megfelelő szülőket pontosabban tudjuk kiválasztani a növekedés maximalizálásához.

Anyag és módszertan

A mintagyűjtés az általunk fenntartott Clarias gariepinus állomány F2 generációjából történt, ahol halfarokúszókat gyűjtöttünk 152 darab haltól. Ezekből kisózási technikával nagymennyiségű és minőségű DNS-t vontunk ki, majd elküldtük ddRAD szekvenálásra a Xenovea Kft.-hez . Majd bioinformatikai módszerekkel (Stacks szoftver segítségével) azonosítottunk növekedéssel kapcsolatos SNP-ket. A SNP-k teszteléséhez „Taq PCR Master Mix Kit”-et és „Applied Biosystems® Sanger Sequencing 3500 Series Genetic Analyzer”-t használtunk. A teszteléshez 16 legkisebb és 16 legnagyobb tömeggel rendelkező halakat választottuk ki. Az SNP-ék genomi pozícióját szekvenciájuk alapján BLAST analízissel határoztuk meg.

Eredmények

Kutatócsoportunk sikeresen azonosított 16 darab kedvező fixációs indexxel rendelkező SNP markert. Amelyek közül több a 10., 11. és 23.-as kromoszómákon helyezkedik el. Azokon a kromoszómákon, melyeken találtunk növekedéshez kapcsolt SNP-ket megtalálható számos növekedéshez kulcsgén (ghrh, sst, msnt, igf-2, actb-1/2) is.

Eddig 7 markert teszteltünk. Ezek közül 2 marker (81996, 5870) mutatott a fenotípusal összefüggő szekvencia polimorfizmust. Másik kettő (4195, 39234) nagy hatékonysággal tudta azonosítani a kicsire és nagyra nővő fenotípust. A maradék markerek nem adnak magas pontosságú információt a növekedés genetikai determináltságáról.

Jövőbeli tervek

Szeretnénk tesztelni a maradék 9 markert is az F2 nemzedéken. Tervezünk vizsgálatokat ugyanezen vonalak F4 generációiból. Az eredményeket releváns folyóiratokban közölni.

Köszönetnyílvánítás

A munkát az iFishIENCi (Horizont 2020, No 818036) projekt, EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00008 project és a támogatta, amely az Európai Unió és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg. Valamint TKP2020-NKA-16, és az Emberi Erőforrások Minisztériuma által támogatott a Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program FEKUT2019: TUDFO/47138/2019-ITM keretében valósult meg.

Források

Luo H, Pan X, Huang Y, Li Z, Ye H, Zhou K, Wen L, Qin J, He W, Du X, Wang D and Lin Y (2023) Genome-wide association study reveals markers and candidate genes associated with growth in the rice flower carp, an economic fish species of integrated rice-fish culture in China.
Front. Mar. Sci. 10:1130667. doi: 10.3389/fmars.2023.1130667

Salem M, Vallejo RL, Leeds TD, Palti Y, Liu S, et al. (2012) RNA-Seq Identifies SNP Markers for Growth Traits in Rainbow Trout. PLoS ONE 7(5): e36264.doi:10.1371/journal.pone.0036264

TÖLGY TAXONOK LEVÉL KERESZTMETSZETÉNEK MORFOLÓGIAI VIZSGÁLATA

PINTÉR BEÁTA

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

pinter.beata65@gmail.com

Kulcsszavak: Quercus virgiliana, levél keresztmetszet, szárazságtűrés, mikromorfológia, taxon meghatározás

A napjainkban egyre gyorsuló klímaváltozás következtében hazánk tölgy fajai egyre nagyobb kihívással néznek szembe. A szárazodó, melegedő vegetációs időszakban a fajok szárazsággal, forró napsütéssel szembeni ellenállása fontos tulajdonsággá válik. A levéllemez szerkezete és függelékei segítenek elviselni az erős napfényt és csökkenteni a párolgást. A tölgy fajok különböző tűrőképességgel rendelkeznek - részben az élőhelyük vízellátottsági viszonyai, részben például a levelek mikromorfológiai jegyeinek következtében.
Egy hazánkban kevéssé ismert taxon – *Quercus virgiliana* Olasz molyhos tölgy – élőhelyeinek felkutatását és a taxon morfológiai jellemzésének pontosítását tűztük ki célul. Ez a taxon elsősorban a *Quercus petraea* sl., részben *Quercus robur*taxonokkal él együtt. Szaporodási közösséget alkot a *Qu. petraea*, *Qu dalechampii* és *Qu. robur* fajokkal. Az elegyes állományokban hibrid egyedek gyakori előfordulását észleljük. A taxonok, ill. hibridjeik morfológiai azonosítása érdekében vizsgáltuk az egyes taxonok levéllemezét és a levél főerét a szerkezeti elemek mérésével, formájának elemzésével.
Célunk: a taxonokra jellemző megkülönböztető bélyegek keresése, illetve a klímaváltozást jól toleráló *Qu. virgiliana*mikromorfológiai leírása és a fajjal kapcsolatos eddigi ismereteinknek bővítése. A vizsgálatot a taxonok összehasonlításával végeztük.
Az elemzéshez 9 taxonból 34 db fát mintáztam meg. A mintagyűjtés során a fák felső napfénykorona részéből vett levelekből faegyedenként 1 jellemző levélből metszettem ki levéllemez darabot a levéllemez középső részéből és főér darabot a levélcsúcsból. A mintákat paraffinba ágyaztam, 15 mikrométer vastagságú metszeteket készítettem, amit Toluidin kék festékkel festettem. A metszeteket fotóztam és mérés sorozatot végeztem.
Mért paraméterek:
levéllemez
levéllemez vastagsága
színi epdermisz vastagsága
oszlopos klorenchima vastagsága
gyűjtősejt sor vastagsága
10 db oszlopos klorenchima szélessége
főér
ér vastagsága
bal oldali levéllemez vastagsága

jobb oldali levéllemez vastagsága
szklerenchima gyűrűvel körülvett ér vastagsága 2 mérés
színi epidermisz vastagsága
fonáki epidermisz vastagsága
színi kollenchima és parenchima sejtréteg vastagsága
fonáki kollenchima és parenchima sejtréteg vastagsága
szklerenchima gyűrű vastagsága fonáki oldalon
szklerenchima gyűrű vastagsága színi oldalon
elsődleges floém vastagsága
elsődleges xylém vastagsága
másodlagos xylém vastagsága
másodlagos floém vastagsága
A mért értékeket az IBM.SPSS.29 programmal értékeltem.
A szárazságtűrés egyik megfigyelt jele a színi epidermisz és oszlopos klorenchima réteg megnövekedett vastagsága, a gyűjtősejtek tömörödő sora, valamint a főérben a szállítónyalábot körbe fogó szklerenchima gyűrű megvastagodása, másodlagos szállítónyalábok intenzív kialakulása.
A *Quercus virgiliana* szárazságtűrő, melegkedvelő szubmediterrán taxon. A vizsgálat szerint a fenti jegyeket mind a tiszta, a taxonra jellemző bélyegeket mutató, mind a hibrid egyedek mintái mutatják. A faj hibridjei a terepi felvételezések megfigyelései alapján jelentős mértékben öröklik ezeket a morfológiai jegyeket, így nagy jelentőségük lehet a tölgyek klímaváltozáshoz alkalmazkodási képességének növekedésében.

PASTEURELLA MULTOCIDA TÖRZSEK GENOTÍPUSOS JELLEMZÉSE

DR. PINTÉR KRISZTINA, POLLÁK BOGLÁRKA DÓRA, DR. MAKRAI LÁSZLÓ, WEHMANN ENIKŐ, DR. SOLYMOSI NORBERT, DR. MAGYAR TIBOR

Állatorvostudományi Kutatóintézet

Agrártudományi szekció

pinter.krisztina@vmri.hun-ren.hu

Kulcsszavak: MLST, Pasteurella, VGP, virulenciagén, WGS

A *Pasteurella multocida* egy világszerte elterjedt, állat-, és közegészségügyi jelentőséggel egyaránt rendelkező baktériumfaj, melynek törzsei nagyfokú feno- és genotípusos változékonyságot mutatnak. Ezek révén különböző patomechanizmuson alapuló kórformák kialakításában vesznek részt, melyek számos gazdafajt érintenek. A törzsek részletes jellemzésével lehetőségünk nyílik ezen kórformák dinamikájának megismerésére, mely elősegíti azok megelőzését, illetve gyógykezelését.

A vizsgálat célja *P. multocida* törzsek genotípusos jellemzése volt, elsősorban a virulenciagénekre, a törzsek burok-, és szerotípusára fókuszálva. Továbbá összefüggéseket kerestünk a virulenciagének jelenléte vagy hiánya alapján felállított virulenciagén profil (VGP), a baktériumtörzsek Multi-host (MH), illetve RIRDC MLST szekvenciatípusa (ST), valamint gazdafaji eredete között.

A kutatás során 66 db *P. multocida* törzs teljes genom szekvenálására került sor. A kapott szekvenciák referencia genomokhoz való illesztését követően a *fim*A, *nan*H, *hgb*A, *hgb*B, *hsf*-1, *hsf*-2, *tbp*A, *pfh*A, *tad*D, *ptf*A virulenciagének jelenlétét elemeztük. A szekvenciák alapján meghatároztuk a törzsek MH, illetve RIRDC MLST ST-sát az MLST 2.0 szerver segítségével (https://cge.food.dtu.dk/services/MLST/). A törzsek burok-, illetve szerotípusát a referencia genomokhoz való hasonlítás, illetve a szakirodalomban fellelhető primerek segítségével határoztuk meg.

A törzsek 100%-a rendelkezett *fim*A és *ptf*A génnel. A további virulenciagének eloszlási aránya a következőképpen alakult: *hgb*A (98,5%), *hsf*-2 (90,9%), *nan*H (83,3%), *hgb*B (62,1%), *tad*D (54,5%), *pfh*A (51,5%), *tbp*A (37,9%), *hsf*-1 (31,8 %). A kialakult mintázatok alapján a törzseket VGP csoportokba soroltuk. A legtöbb törzs az első csoportba került (n=14), de gyakori volt a 9. (n=7), 12. (n=7), 15. (n=6), illetve a 22. (n=5) csoport is. A leggyakrabban előforduló buroktípus az A típus volt (72,7 %), melyet azonos arányban a D és F típus követett (9,1%). Elenyésző számban tapasztaltunk B buroktípusú törzset (3,0 %), valamint olyan izolátumot, mely buroktípusa nem volt tipizálható (NT (6,1%)). A MH ST-k közül a leggyakoribb az 1-es (n=10), a 124-es (n=6), illetve a 3-as, 7-es, 11-es, 12-es (n=4-4 db) volt. Összesen 5 db új MH-ST-t (ST196-200) határoztunk meg. A RIRDC ST-k közül a 79-es volt a leggyakoribb (n=8), ezt követte a 8-as (n=6), majd a 9-es, 50-es és a 206-os (n=4-4). A vizsgálat során 10 db új RIRDC ST-t (ST432-441) azonosítottunk.

Az eddigi eredmények alapján megfigyeltük, hogy az általunk felállított VGP csoportokba meghatározott ST törzsek kerültek, például az 15-ös VGP csoportba csak MH-ST124-es, illetve

RIRDC-ST8-as törzset soroltunk. Továbbá az adatokat vizsgálva összefüggés figyelhető meg a törzsek gazdafaji eredete, buroktípusa és szerotípusa között is, például az első VGP csoportba kerülő törzsek kizárólag szarvasmarha eredetű, A:3-as törzsek voltak. Megfigyeléseink összhangban vannak a szakirodalmi adatokkal, például a *tbp*A virulenciagén a jelen vizsgálat során szintén csak kérődző eredetű törzsekben fordult elő.

A vizsgálatokat a TKP-2021-EGA-01 és az Állatorvostudományi Egyetem normatív kutatásfinanszírozás (NKB) pályázatok biztosították.

AZ ANTIBIOTIKUM REZISZTENCIA VÁLTOZÁSA PULYKA EREDETŰ ORNITHOBACTERIUM RHINOTRACHEALE IZOLÁTUMOKBAN

POLLÁK BOGLÁRKA DÓRA**, DR. PINTÉR** KRISZTINA**, WEHMANN** ENIKŐ**, DR.** CLAUDIA **HESS, DR.** NICOLA **PALMIERI, DR. MAGYAR** TIBOR

Állatorvostudományi Kutatóintézet

Agrártudományi szekció

pollak.boglarka@vmri.hun-ren.hu

Kulcsszavak: antibiotikum rezisztencia, MIC, ORT, pulyka, WGS

Az Ornithobacterium rhinotracheale (ORT) globálisan elterjedt, pulykák légúti tünetekkel járó, fertőző megbetegedését okozó baktérium, így vizsgálata állategészségügyi és gazdasági szempontból is jelentős. Terjedése itatóvízzel, levegőn és takarmányon keresztül történik. Az egyes országokban engedélyezett antibiotikumok (AB) nem megfelelő vagy túlzott használata befolyásolhatja a régióból izolált ORT törzsek érzékenységét. A több AB csoporttal szemben rezisztens izolátumok aránya évről-évre növekszik. Az ORT esetében máig a korongdiffúziós módszer a legelterjedtebb AB érzékenységi vizsgálat, leveshígításos minimális gátló koncentráció (MIC) meghatározásról alig találni szakirodalmi adatot. A genotipizáló PCR technikák, a 16S rRNS szekvenálás és az MLST séma az ORT esetében korlátozottan alkalmas az izolátumok egyedi jellemzésére, a közöttük álló kapcsolatok felderítésére.

A kutatás célja a korai 2000-es évektől napjainkig pulykából izolált ORT törzsek fenotípusos jellemzőinek (szerotípus, hemolítikus aktivitás, telepmorfológia) vizsgálata; az antibiogram meghatározása (Micronaut-rendszerrel 19 AB-mal szemben mért MIC értékek alapján); reprezentatív törzsek teljes genom szintű elemzése (egyes gének, illetve mutációk megléte/hiánya) a fenotípus szintű rezisztencia hátterében álló tényezők felderítésére; valamint MALDI-TOF MS biotipizálás, a fajon belüli klaszterek elkülönítésére.

Az eddig jellemzett 40 db pulyka eredetű törzs között az 1-2 mm átmérőjű telepek, az alfa hemolízis és az A szerotípus fordul elő leggyakrabban. A MIC értékek alapján a legnagyobb arányban rezisztens és intermedier törzseket az oxacillin (penicillin), kolisztin (polipeptid), enrofloxacin (fluorokinolon), tetraciklin és a makrolid AB-ok esetében figyeltünk meg. A vizsgált törzsek genomjában rezisztencia gén kereső adatbázisok használatával egy béta-laktamázt, egy 23S rRNS metiltranszferázt és két tetraciklin rezisztencia-asszociált fehérjét kódoló gént találtunk. Emellett a DNS-giráz A alegységében azonosítottunk egy kinolon rezisztencia-kódoló régiót, melyben az aminosavcserét okozó mutációk mintázata összefügg a mért MIC értékekkel.

Vizsgálatainkat kiegészítve további pulyka eredetű törzsekkel lehetőség nyílik egyéb rezisztencia kapcsolt gének azonosítására. Vadmadárból izolált ORT törzsek bevonása rávilágíthat a faj intrinsic rezisztenciájára és az intenzív AB-os kezelés okozta szelekciós nyomás mértékére. Osztrák együttműködés keretében a két szomszédos ország pulykatartó telepeiről származó ORT törzseinek összehasonlító analízisére is sor kerül.

Ez idáig nem készült olyan tanulmány, ahol az ORT genotípus-szintű és in vitro rezisztenciáját párhuzamosan vizsgálták volna. Eredményeink hozzájárulhatnak olyan diagnosztikai módszer kidolgozásához, mely támogatja az állatorvosokat a megfelelő antibiotikumos kezelés kiválasztásában.

"INVESTIGATING THE ENVIRONMENTAL IMPACT, CULINARY USES, AND HEALTH BENEFITS OF JUGLANS REGIA L. (UNRIPE WALNUT): AN IN-DEPTH EXAMINATION"

SHAIKH AYAZ MUKARRAM, ABDEL HAKAM ESMAEIL MOHAMED AHMED, VÁRALLYAY SZILVIA, BARÁTH NIKOLETT , JÓZSEF PROKISCH, KOVÁCS BELA

University of Debrecen

Agrártudományi szekció

Ayaz.Shaikh@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: Green walnut; Therapeutic uses; culinary applications; Ecological aspects; Circular economy

The unripe walnut, often eclipsed by its fully-grown version, is increasingly acknowledged for its environmental significance, culinary adaptability, and health advantages. Delving into the bioactive elements of unripe walnuts reveals their promising medicinal potential, especially regarding human health benefits. The species Juglans regia L., to which these nuts belong, is instrumental in enhancing soil fertility, promoting biodiversity, and affecting the ecological balance within various habitats. The elucidation and recognition of these benefits are imperative for effective environmental management and the formulation of sustainable land use policies.
Culinary practices have traditionally favoured black walnuts, but unripe walnuts bring unique tastes and textures to the table, enriching the gastronomic landscape. These distinct culinary features are essential for culinary innovation and the preservation of heritage food practices. Nutritionally, unripe walnuts are a rich source of omega-3 fatty acids, antioxidants, vitamins, and minerals, offering a comprehensive nutritional profile. Their pharmacological attributes include antioxidant, antibacterial, antiviral, anticancer, anti-inflammatory, and cognitive enhancement properties, suggesting a wide range of health benefits.
Incorporating unripe walnuts into the diet can enhance antioxidant protection, support cardiovascular health, and promote general wellness, advocating for their inclusion in nutrition-conscious lifestyles. Furthermore, the consumption of Juglans Regia L. supports sustainable dietary habits due to its distinctive taste and texture. This paper explores the nutritional and pharmacological properties of unripe walnuts, indicating their relevance for future research in the food and pharmaceutical industries. The exploration underscores the ecological, culinary, and health-related significance of unripe walnuts, advocating for further investigation and application in these domains.

APPLICATION OF HUMAN DIAGNOSTIC COMPUTED TOMOGRAPHY IN THE FIELD OF ENTOMOLOGICAL RESEARCH AT THE KAPOSVÁR CAMPUS

SIPOS TAMÁS, LUKÁCS HELGA, PROF. KESZTHELYI SÁNDOR, DR. DONKÓ TAMÁS, CSÓKA ÁDÁM, ORSI-GIBICSÁR SZILVIA

Magyar Agrár és Élettudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

sipostomi97@gmail.com

Kulcsszavak: Non-invasive imaging; Nezara viridula; Sitophilus granarius; Varroa destructor; Insect pests, Pest diagnostics

Today, agriculture is facing several challenges that have a major impact on the sector's profitability. Global climate change may increase the range of certain pests important to agriculture, and the damage they cause may increase dramatically. Non-invasive computed tomography (CT) can offer an excellent new opportunity to determine the extent of damage and record new biological aspects of hidden lifestyle pests.
CT imaging has a wide range of applications in the evaluation of agricultural products. It can be used for quality control, microstructure observation, pest infestation detection, and other physical property measurements. The determination of volume, surface, density, shape, and porosity can be used to characterize insect damage. Of high importance among our imaging studies is the investigation of major insect pests (Nezara viridula (L.), Sitophilus granarius (L.), Varroa destructor, Anderson and Trueman) of arable and horticultural crops, stored products, and apiculture. In legume plants, damage caused by N. viridula during pod filling results in inadequate seed development, with seeds shrinking, becoming smaller, and deformed. Depending on the timing of the damage, the quantity and quality of the harvested crop, seed viability and germination may be reduced. The granary weevil S. granarius is a primary stored product pest, which can trigger significant damage to stored grains and alter the qualitative and quantitative parameters of a yield. Their activity in the attacked grains leads to the deterioration of nutrients, a lower percentage of germination, reduced weight, and a lowered market value. The V. destructor weakens and causes the declining health status of Apis mellifera (L.) populations. Currently, the most stressful bee health problem causing body weight loss observable at different developmental stages (pupa and imago) of honey bee.
Our experiments aimed to observe the biology and damage of these major insect pests. We also intended to develop CT imaging methods to identify pest-damaged crops.
The CT measurements were performed using a Siemens Somatom AS + CT scanner (Siemens Ltd., Erlangen, Germany). The images were archived in DICOM (Digital Imaging and Communications in Medicine) format and each of the series was subsequently converted to NIFTI (Neuroimaging Informatics Technology Initiative) metafiles.
After the separation and identification of the target object, the segmentation was carried out using 3D Slicer program. The average radiodensities and volumes of the soybeans, grain samples, and honey bee pupae were calculated. The 3-D models were created for measuring the surface size and visualization of the target object, to test the volume, surface, and density.
CT imaging of N. viridula-damaged soybean seeds showed measurable differences in volume, density, and deformation compared to healthy seeds. In the case of stored winter wheat, we were able to identify lots damaged by S. granarius. The method can detect the Varroa mite, changes in the body composition of honey bee pupae, and perform morphological analyses.
Human computed tomography imaging has proven to be an excellent tool for characterizing Nezra viridula damage in soybeans, detecting damage caused by Sitophilus granarius on stored

winter wheat, and determining Varroa mite infestation in honey bees. Our studies could provide a good basis for the development of a rapid test method to characterize the damages listed above. Our results may support the development of novel pest management strategies.

FESTUCA TAXONOK EX SITU CSÍRÁZTATÁSI KÍSÉRLETEI (FESTUCA WAGNERI ÉS FESTUCA TOMANII CSÍRÁZTATÁSA ÜVEGHÁZI KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT)

SZABÓ-SZÖLLÖSI TÜNDE IRÉN**, DR. HORVÁTHNÉ BARACSI** ÉVA**, DR. KISVARGA** SZILVIA**, DR. ORLÓCI** LÁSZLÓ**, PROF. PENKSZA** KÁROLY

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Agrártudományi szekció

szabo-szollosi.tunde.iren@phd.uni-mate.hu

Kulcsszavak: csenkesz, homoki gyep, csíráztatás, Festuca wagneri, legelő

Vizsgálataink célja a Duna mentén található homoki gyepek tanulmányozása. Célkitűzésünk, hogy találjunk olyan esztétikailag megfelelő őshonos pázsitfű fajokat, amelyek alkalmasak városi kiültetésre, illetve gyeptelepítésre urbánus környezetben. Ehhez két mintaterület, egy Kunpeszér melletti legelő és az Újpesti Homoktövis Természetvédelmi Terület, állományalkotó fűfajait elemeztük. Előzetes kutatásaink alapján két fűfajt (*Festuca wagneri* és *Festuca tomanii*) találtunk célkitűzésünk számára alkalmasnak, amelyeket további vizsgálatoknak vetettük alá. Azt szerettük volna megállapítani, hogy az esztétikai szempontból kiválasztott egyedek szemtermései mennyire csíráznak jól, illetve milyen talajon csíráznak nagyobb arányban, hiszen a jövőbeni termesztésre való tekintettel erre vonatkozó adatokra is szükségünk van. E célból hat különböző közegbe vetettük az esztétikai szempontok alapján kiválasztott tíz *Festuca wagneri* egyed szemterméseit. A hat közeg a következő volt: homok-tőzeg keverék, homok, kókuszrost, tőzeg, kókuszrost-homok keverék, élőhelyi homoktalaj. Ezek közül csak homokba illetve csak tőzegbe vetettük a kiválasztott öt *Festuca tomanii* egyedről származó szemterméseket. Előzetes várakozásainkkal ellentétben nem élőhelyi homoktalajon, hanem tőzeg illetve a tőzeg szerkezetéhez hasonló kókuszrost közegbe vetett szemtermések csírázási százaléka és a csíranövények magassága bizonyult nagyobbnak. Figyelembe véve azt a tényt, hogy a nyílt homoki gyepek területein mohás-zuzmós foltok mozaikolnak a csupasz homokfelületekkel, a kapott eredmények arra engednek következtetni, hogy a *Festuca*szemtermések csírázása inkább tőzegtalajok szerkezetéhez hasonló elhalt növényi törmeléken vagy élő mohák felületén történik, mint a csupasz homokon. A következtetést az első élőhelyi megfigyelések alátámasztani látszanak, de további élőhelyi monitorozás javasolt.
A kutatást az OTKA K-125423, OTKA K-147342 pályázat és a MATE Kutatói Kiválósági Program támogatta.

A TRIGLICERID, ILLETVE A FENOFIBRÁT KEZELÉS HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA AORTA-VENA CAVA SHUNTTEL KIALAKÍTOTT VOLUMENTERHELÉSES PATKÁNY SZÍV MODELLBEN

ÁRVA HÉDI, DR. HULIÁK ILDIKÓ, DR. SZŰCS GERGŐ, PROF. CSONT TAMÁS, MATEJKA ZSOMBOR, DR. KIRICSI MÓNIKA

Szegedi Tudományegyetem

Biológiatudományi szekció

arvahedi8@gmail.com

Kulcsszavak: AMPK, triglicerid, fenofibrát, aorta-vena cava shunt

A szív- és érrendszeri megbetegedések, mind hazai, mind világviszonylatban is vezetik a halálozási statisztikákat. Bár egészen sokáig tartotta magát az az elképzelés, miszerint a szívelégtelenség csak a kontraktilis funkció csökkenésével, a szisztolés működészavarral hozható összefüggésbe, mára már nyilvánvalóvá vált, hogy a szívelégtelenség a szisztolé során kipumpált vér mennyiségének csökkenése nélkül is kialakulhat, ekkor diasztolés diszfunkcióról beszélhetünk. A bal kamrát érintő fokozott volumenterhelés hatására egy kompenzációs mechanizmus részeként kezdetben a kamrafalak szöveti szaporulata, azaz hipertrófiája jelenik meg, míg a kórfolyamat későbbi szakaszában a bal kamrafal elvékonyodása, azaz dilatatio-ja figyelhető meg. A kórkép kialakulásának elsődleges oka a kontraktilis apparátus fehérjéit kódoló gének mutációi, ugyanakkor a kórállapot krónikus volumenterhelés hatására is kialakulhat. A szívelégtelenség kapcsán megfigyelhető mitokondrális diszfunkció, valamint a kardiomiociták megváltozott szubsztrátpreferenciája révén a sejtek energetikai homeosztázisa is károsodik. A sejtek anyagcseréjének központi szabályozójaként számon tartott AMP-aktivált protein-kináz (AMPK) az intracelluláris energiaszint függvényében a katabolikus útvonalak fehérjéinek foszforilálásával serkenti az ATP-generálással járó folyamatokat. A sejtek metabolikus állapota azonban tovább módosulhat, ha a kórállapotot hipertrigliceridémia súlyosbítja. Ezen folyamatok megértéséhez kezeletlen egészséges, valamint műtéti úton krónikus volumenterheléssel létrehozott patkányok szívének balkamra-szöveteit vizsgáltuk. A krónikus volumenterhelt állatok egy-egy további csoportja triglicerid-etetésben, valamint a trigliceriddel egyidejűleg, a humán terápiában használatos fenofibrát-bevitelben részesült. A műtött állatok mellett létrehoztuk az egyes állatcsoportok álműtött kontrolljait is. Kísérleteink során RT-qPCR segítségével mRNS szinten vizsgáltuk az AMPK, és számos, az AMPK szabályozása alá eső, szénhidrát- és lipidanyagcserében résztvevő kulcsenzim expresszióját. Ezen felül az állatok bal kamra szövetmintáiból szöveti triglicerid- és koleszterinszinteket is meghatároztunk. Eredményeink arra utalnak, hogy bár a szívelégtelen állapot fennállása nem befolyásolta jelentősen az AMPK alegységek szívben kifejeződő izoformáinak és target génjeinek expresszióját, viszont a triglicerid-etetés, illetve a triglicerid mellett alkalmazott fenofibrát markánsan megemelte az AMPK katalitikus alegységének kifejeződését mindkét szívben kifejeződő izoforma esetében. A szénhidrát-anyagcsere kulcsenzimei közül a glikogén-szintáz expresszióját vizsgálva szignifikáns csökkenést tapasztaltunk hipertrigliceridémia

hatására a kezeletlen kontrollhoz képest, melyet a fenofibrát kezelés tovább csökkentett; míg a foszfofruktokináz-2 expressziójában nem tapasztaltunk szignifikáns különbséget az általunk vizsgált csoportok között. Szignifikáns különbséget sem a HMG-KoA-reduktáz, sem az acetil-KoA-karboxiláz 1 lipidanyagcsere-kulcsenzimek expressziójában sem tapasztaltunk. Az AMPK katalitikus alegységének megemelkedett szintje hipertrigliceridémia esetén azzal magyarázható, hogy az anyagcsere glikolitikus irányba terelődése protektív hatású lehet a kórképben. A fenofibrát-kezelés képes a hipertrigliceridémia okozta expressziós eltolódásokat (Foszfofruktokináz-2, HMG-Koa-reduktáz) kompenzálni, továbbá a szöveti triglicerid- és koleszterinszintet csökkenteni. Ezért a fenofibrát használata előnyös lehet a hipertrigliceridémiával súlyosbított szívelégtelenség terápiájában.

THE IMMUNE TRANSCRIPTOME OF EUROPEAN CATFISH (SILURUS GLANIS L. 1758)

GYÖNGYÖSI ANETT, DR. GÁLIK BENCE, BOGNÁR ANDRÁS, DR. BELICZKY GÁBOR PÉTER, DR. SELLYEI BOGLÁRKA, DR. SZEVERÉNYI ILDIKÓ, DR. ORBÁN LÁSZLÓ

University of Pécs, Hungary, Hungarian University of Agriculture and Life Sciences,

Biológiatudományi szekció

anett7gy@gmail.com

Kulcsszavak: Silurus glanis, systemic infection, immune organs; stress; transcriptome

European catfish (Silurus glanis L. 1758) is the largest predator in the freshwater bodies of Europe, located at the top of the food chain in most of the aquatic habitats. This species has remarkable somatic growth potential, robustness and high quality bone-less fillet positioning it as the next great candidate for recirculated aquaculture systems (RAS). Despite of the species significance, immune-related transcriptomic data is at scarcity in repositories. We decided to improve these data to gain deeper understanding of the immune biology of the species, especially in stress- and disease-associated situations.

An adult European catfish individual was subjected to systemic infection through injection with a bacterial cocktail. Upon the development of the signs of an infection, samples were collected from five immune organs (head kidney, gill, skin, spleen and thymus) of the infected and a healthy control individual and total RNA was isolated from them. RNA samples were subjected to paired-end RNAseq analysis (250-300 bp insert size; protein-coding genes) on Illumina NovaSeq platform, resulting in ca. 50 million (M) reads per sample. To further enrich the data, gill and spleen samples from twelve additional individuals were added. RNA samples from these fish were sequenced on the same platform, with single end approach, generating 9-16 M reads per sample.

In total, the sequencing efforts yielded >600 M reads. These were combined with the ca. 330 M transcriptome reads produced earlier by (Ozerov et al., 2021) and assembled. The resulting contigs were mapped onto the existing draft genome of the species. Transdecoder analysis showed 213.125 transcripts. Among these, 7.869 were covered to 90% of their length, and 10.060 transcripts were covered to 80%. Protein gene set completeness was assessed using the BUSCO (Benchmarking Universal Single-Copy Orthologs) pipeline, which revealed that the majority of the Actinopterygian core genes had been successfully recovered: of the 3640 single-copy orthologs searched, 82,8% were recovered completely and 5,5% partially. Only 11,7% of the 3640 single-copy orthologs were identified as missing, hence indicating high quality assembly and coverage.

This transcriptome database is the first involving infected European catfish organs and is a major advancement in our understanding of the immune biology of the species. By serving as a reference, it will potentially facilitate future analyses of European catfish RNAseq data, particularly in immune-related studies.

AGE DETERMINATION OF GREAT TIT (PARUS MAJOR) USING EPIGENETIC METHODS

HORVÁTH OLIMPIA, SZATHMÁRI CSENGE, STURM ÁDÁM, CSÖRGŐ TIBOR, LIKER ANDRÁS, VELLAI TIBOR, BARNA JÁNOS

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Biológiatudományi szekció

horvatholimpia@gmail.com

Kulcsszavak: Parus major, epigenetics, adenine methylation, age determination, mitochondrial DNA

Age determination of songbirds is based on the cyclic moult of species. The age of a given individual is mainly determined by plumage marks, but this method can only be used in the birds' first few years. To eliminate the disadvantages of this procedure, we are developing a new epigenetic method, with which the age distribution of a bird population can be determined effectively and more accurately than using traditional methods. DNA N6-Methyladenine (6mA) is an epigenetic modification of the DNA, which was first discovered in prokaryotes. Recently, it has been observed in eukaryotes as well (e.g., C. elegans, mouse, human). At the department of Genetics, ELTE, methylation of adenine was shown to be correlated with aging and several studies associated changes in 6mA with exposure to stress. Our investigation aims to explore whether the degree of mitochondrial DNA adenine methylation shows a correlation with (1) the age of the Great Tit and (2) the degree of stress the birds may experience in their environment. To achieve this, we optimized a qPCR-based method, whereby we can determine quickly and efficiently the methylation of adenine bases in the bird's mitochondrial DNA isolated from bird feathers. The basis of this method is that DpnI restriction endonuclease can only cleave its target sequence if the proper adenine is methylated. We isolated DNA from feathers of known age birds ringed at Bird Ringing Centre at Ócsa, as well as from blood samples of birds from three differently urbanized sites (a city with intense disturbance: Veszprém; two forests with low level disturbance: Szentgál, Vilma-puszta). We validated the method in Great Tit at two mitochondrial loci associated with ND1 and COX2 genes. We cloned these loci and the resulting plasmids served as a positive control (fully methylated), while the PCR products made from the plasmids were used as a negative (unmethylated) control. We validated the method using pre-made samples that contain different ratios of methylated and unmethylated DNA, then using quantitative real-time PCR we determined the relative adenine methylation at the given locus using samples from known age Great Tits. According to our results, adenine methylation is present in the mitochondrial DNA of Great Tits. The correlation between age and adenine methylation is being investigated at several loci currently. Based on our hypothesis the proportion of adenine methylation should increase with aging, however, to support this, we need to measure adenine methylation in additional feather samples of older birds.

CIANOBAKTERIÁLIS OSZTÓDÁS VIZSGÁLATA PROTEINSZÁRMAZÉKOKKAL

JÁNOSI ORSOLYA, NAGYAPÁTI SAROLTA, DEEB DIMA, SZILÁK LÁSZLÓ, UGHY BETTINA

Szegedi Tudományegyetem

Biológiatudományi szekció

janosi.orsika@gmail.com

Kulcsszavak: baktérium, sejtosztódás, cianobaktérium, FtsZ, Synechococcus

A sejtosztódás az élő szervezetek egyik legfontosabb folyamata. A bakteriális sejtosztódást évtizedek óta intenzíven tanulmányozzák, de számos alapvető kérdés a mai napig megválaszolatlan. A baktériumok biotechnológiai felhasználásakor nagy biomassza hozamra van szükség. A biomassza növelésének érdekében gyors reprodukciót kell elérni, vagyis nagy osztódási képességet kell biztosítani. A bakteriális osztódás tanulmányozása elvezethet újabb antibiotikumok kifejlesztéséhez is, ami kiemelkedően fontos hozadéka a kutatásunknak. A bakteriális osztódás egyik kulcs fehérjéje az FtsZ protein, mely az osztódási gyűrű vázát képzi. Választott kísérleti modellünk a *Synechococcus* sp. PCC 7942 cianobaktérium.

Korábban csoportunkban *Synechococcus* sejtekben sikeresen expresszáltattak FtsZ-GFP konstrukciót az *ftsZ* sajátpromóterével a genom egy neutrális részére beépítve. Sajnos azonban ez befolyásolta a sejtosztódást mivel a normálistól eltérő FtsZ polimerizáció volt megfigyelhető, továbbá nagyon eltérő sejtméret jellemezte a kultúrát. Feltehetően a megnövekedett FtsZ mennyiség állt a jelenségek hátterében. Ezért a vadtípusú *ftsZ* gén inaktiválásával próbálták lecsökkenteni a fehérje mennyiségét. A létrehozott mutáns sejtek normális osztódást és szeptum lokalizációt mutattak (4. ábra) [Kóbori és mtsai., 2018]. Azonban az életképes sejtekben nem tudták teljesen lecsökkenteni az endogén FtsZ mennyiséget, ami arra utal, hogy a vadtípusú FtsZ jelenléte szükséges volt a normális osztódás és az életképesség fenntartásához. Feltehetően a GFP jelenléte befolyásolta a C-terminális rész szerepét. Így azonban az FtsZ mind a két génről (*ftsZ* és *ftsZ-gfp*) átíródik és a teljes mennyiség eltérhet a vadtípushoz képest.

Part of this project was funded by the Hungarian National Research, Development and Innovation Office grant GINOP-2.3.2-15-2016-00058 and the European Union‘s Horizon 2020 Research and Innovation Programme under grant agreement N° 101000501.

UNDERSTANDING THE CONTRIBUTION OF SPORE SURFACE PROTEINS TO MUCOR LUSITANICUS PHYSIOLOGY

KISS KARINA, KSA TAMMAM, MOLNÁR ANNA, KOVÁCS VANDA, RAFAEL BENCE, HOMA MÓNIKA, SINKA RITA, NÉMETH DÓRA, VÁGVÖLGYI CSABA, SZEBENYI CSILLA, PAPP TAMÁS

University of Szeged

Biológiatudományi szekció

karinn99.kkn@gmail.com

Kulcsszavak: Mucor lusitanicus, CotH, fluorescence microscopy, spore coat proteins

The investigation of opportunistic pathogens within the Mucorales order has garnered considerable attention in recent decades due to the escalating incidence of invasive mycoses. The fungal cell wall, as the foremost interface with host cells, assumes a pivotal role in the infection process by facilitating adhesion to host cells and tissues, promoting antigenicity, and modulating immune responses. In *Rhizopus*, the CotH protein-mediated interaction has emerged as a critical determinant for fungal invasion during mucormycosis. In our experimental approach, we employed strains of the opportunistic human pathogenic fungus *Mucor lusitanicus* with disrupted *cotH*(Spore Coat Protein H) genes.

To monitor alterations in the spore coat and cell wall, we utilized Concanavalin A-fluorescein isothiocyanate, Calcofluor white, and propidium iodide dyes. Fluorescent images of the stained fungal cells were captured using a Zeiss Axioscope 40 microscope and Axiocam Mrc camera. The structure of sporangia and sporulation capacity was observed under a light microscope. To investigate growth disorders resulting from *cotH* gene disruption and the impact of the absence of CotH proteins on germination, we subjected the strains to stressors such as KCl, NaCl, SDS, Congo Red, Calcofluor white, and various temperatures. Additionally, we calculated the germination rate in liquid media conditions. We assessed changes in spore viability using the XTT tetrazolium colorimetric method and the FUN1 assay.

In the absence of CotH12 protein, the germination process exhibits the presence of septa, indicating structural alterations. Cell wall stressors had variable effects on the *cotH* mutants. Disruption of *cotH* genes induced changes in the structure of the spore coat, variations in spore size distribution, fungal growth, and sporulation capacity. Notably, CotH6, CotH9, and CotH12 proteins demonstrated significance in growth at lower temperatures, as disruption of these genes resulted in increased growth. However, the presence of NaCl adversely affected the growth of the MS12-*ΔcotH9+pyrG* mutant. Moreover, SDS and Congo Red cell wall stressors diminished the growth of MS12-*ΔcotH6+pyrG* and MS12-*ΔcotH9+pyrG*mutants. Disruption of *cotH6* genes led to a reduction in sporulation ability. The XTT assay unveiled a notable decline in viability among MS12-*ΔcotH9+pyrG* disrupted mutants. Additionally, disruption of MS12-*ΔcotH9+pyrG* and MS12-*ΔcotH12+pyrG* genes correlated with a significant decrease in virulence in *D. melanogaster*.

In summary, the absence of the investigated *cotH* genes in *M. lusitanicus* resulted in alterations in spore wall composition and the morphology of germinating spore hyphae. Moreover, CotH proteins exerted influence over the viability of fungal spores and the sporulation capacity of mutant strains. Elucidating the mechanisms through which *M. lusitanicus* utilizes these proteins can provide valuable insights into strategies for mitigating the impact of fungal infections.

The research was supported by the projects NRDI K131796, ELKH 2001007 and NRDI TKP-2021-EGA-28 and SUPPORTED BY THE ÚNKP-23-4 -SZTE-649 NEW NATIONAL EXCELLENCE PROGRAM OF THE MINISTRY FOR INNOVATION AND TECHNOLOGY FROM THE SOURCE OF THE NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT, AND INNOVATION FUND.

REGULATION OF AZOLE RESISTANCE PROCESSES IN MUCOR LUSITANICUS

KISS-VETRÁB SÁNDOR, PÉTER ÁRON, BAUER KITTI, VÁGÓ BERNADETT, VÁGVÖLGYI CSABA, PAPP TAMÁS, NAGY GÁBOR

University of Szeged

Biológiatudományi szekció

kjsandor90@gmail.com

Kulcsszavak: Mucor lusitanicus, azole resistance, transcription factors, pleiotrop regulation, PDR network

A Mucorales rend tagjai főleg szaprotróf, mezőgazdasági kártevők és nagy jelentőséggel bíró ipari enzim termelő szervezetek. Néhány tagjuk azonban, mint opportunista humán patogén képes mucormikózisos fertőzések kiváltására. A mucormikózisok kivételesen súlyos kimenetelű fertőzések. A megbetegedésre hajlamosító tényezőik közé tartoznak többek közt az immunszupresszív kezelések vagy a diabéteszes ketoacidózis. Mucormikózisos fertőzések esetén az antifungális terápiát nehezíti a Mucorales rendre jellemző nagyfokú reziszetencia a klinikumban használt antifungális szerekkel szemben, köztük azol-vegyületekkel szemben is. Az azolok hatásmechanizmusa a 14-α-demetiláz enzim inhibícióján alapszik. Az enzim gátlás következtében toxikus szterinek halmozódnak fel a sejtben és gátlódik a membránszintézis, mely a gomba sejt halálához vezet. Az azol rezisztencia háttéreben állhatnak génmutációk, gén túlműködések és gén duplikációk, különböző transzkripciós faktorok, valamint aktív transzport folyamatok.

Gombákban a multidrog rezisztencia kétfajta efflux pumpa által mediált jelenség. Ezek az MFS valamint az ABC transzporterek, melyek közül a gyógyszer rezisztenciával legszorosabb összefüggésbe hozható csoport, az ABC transzporterek közé tartozó Pleiotropikus Drog Rezisztencia transzporter alcsalád.

Munkánk során 8 pdr transzportert kódoló gént azonosítottunk. A kódolt fehérjék mindegyike homológiát mutat a *Cryptococcus neoformans afr1* gén által kódolt pdr efflux pumpa aminosav szekvenciájával. Az azonosított gének mindegyike olyan fehérjéket kódol, melyek hordozzák a szakirodalomban leírt, PDR transzporterekre jellemző aminosav motívumokat. Ezek a Walker A, Walker B, ABC szignatúra motívumok, valamint az NBD szekvenciák.

Munkánk során megvizsgáltuk az azonosított *pdr* gének relatív transzkripciós szintjét különböző azol kezelések mellett és azt tapasztaltuk, hogy a *pdr1* gén aktivációja megnőtt minden tesztelt azollal szemben míg a további *pdr* gének igen változatosan reagáltak a különböző azolokra.

A CRISPR/Cas9 rendszerrel létrehozott *pdr* deléciós mutánsokban megvizsgáltuk az intakt *pdr* gének relatív transzkripciós szintjét és azt tapasztaltuk, hogy az egyes *pdr*gének funkciójának kiesése hatással van az intakt *pdr* gének kifejeződésére. Megvizsgáltuk a mutáns törzsek növekedési intenzitását is és azt tapasztaltuk, hogy a *pdr* gének kiütése több esetben is negatív hatást gyakorolt a gomba növekedésére. Azol-érzékenységi tesztjeink azt mutatják,

hogy a vizsgált *pdr* gének kiütése módosította a deléciós mutáns törzsek érzékenységét több tesztelt azol-vegyülettel szemben is.
Eddigi eredményeink alapján feltételezzük, hogy az azonosított *pdr* gének között funkcionális kapcsolat áll fenn, továbbá, hogy ezen gének eltérő mértékben játszanak szerepet a különböző azol-vegyületekkel szembeni rezisztenciában.
.

HETEROLOGOUS EXPRESSION OF CELL SURFACE PROTEINS OF MUCOR LUSITANICUS

MOLNÁR ANNA, KOVÁCS VANDA, KISS KARINA, KSA TAMMAM, RAFAEL BENCE, KEREKES MARCELL, GALGÓCZY LÁSZLÓ, TAKÓ MIKLÓS, VÁGVÖLGYI CSABA, SZEBENYI CSILLA, PAPP TAMÁS

University of Szeged

Biológiatudományi szekció

molnaranna98@gmail.com

Kulcsszavak: CotH proteins, HsbA proteins, Pichia pastoris, Penicillium chrysogenum, heterologous protein expression

Our research group has identified several cell surface proteins, including spore wall proteins (CotH) and hydrophobic surface binding proteins (HsbA), which may be potential virulence factors in the pathomechanism of this disease. The HsbA proteins are small galactomannoproteins produced by fungi, which are either attached to the cell wall or secreted into the outer space. The upregulation of the expression of hsbA genes during infection processes was observed not only in plant fungi, but also in the case of the opportunistic pathogen Lichtheimia corymbifera. Members of the CotH protein family are universally distributed among members of the Mucorales order. Previous studies highlighted the CotH3, CotH4 protein mediate the process of fungal infection in a cell-wall-dependent manner and play an important role in the pathogenesis. For the functional investigation of the mentioned proteins and to clarify the role of the proteins in the host-pathogen interaction, we aimed to produce these proteins in large quantities using the yeast Pichia pastoris and the filamentous fungus Penicillium chrysogenum.

For heterologous protein production, expression plasmid constructs equipped with His-tags specific to the producing strains are created by molecular cloning, using psk275paf in the case of P. chrysogenum, and pPICZαA plasmid in the case of P. pastoris. P. pastoris received the plasmid constructs via electroporation, while PEG-mediated transformation was employed to introduce the constructs into P. chrysogenum. Transformant cells were subsequently selected on media supplemented with zeocin and pyrithiamine, respectively. In the P. pastoris expression system, we identified several transformants carrying the cotH4 and hsbA1-5 genes utilizing the colony PCR technique. Presently, we are conducting chromatographic purification of the recombinant HsbA and CotH proteins. As for the P. chrysogenum expression system, we are currently undergoing molecular verification of transformants on selective media. Additionally, we are actively engaged in characterizing the activity and properties of the CotH4 expressed proteins as part of our ongoing investigations.

The research was supported by the projects NRDI K131796, ELKH 2001007 and NRDI TKP-2021-EGA-28 and SUPPORTED BY THE ÚNKP-23-4 -SZTE-649 NEW NATIONAL EXCELLENCE PROGRAM OF THE MINISTRY FOR INNOVATION AND

TECHNOLOGY FROM THE SOURCE OF THE NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT, AND INNOVATION FUND.

A BGP-15 HATÁSA IMATINIB-INDUKÁLT SZÍVKÁROSODÁS KEZELÉSÉBEN

NAGY ANDRÁS LEVENTE, DR. BÖRZSEI DENISE, HOFFMANN ALEXANDRA, KISS VIKTÓRIA, DR. TOLDI ÉVA, DR. ALMÁSI NIKOLETTA, DR. TÖRÖK SZILVIA, DR. VESZELKA MÉDEA, NEUPERGER PATRÍCIA, DR. SZEBENI GÁBOR, DR. VARGA CSABA, DR. SZABÓ RENÁTA

Szegedi Tudományegyetem

Biológiatudományi szekció

nagy.andras.levente99@gmail.com

Kulcsszavak: szívkárosodás, gyulladás, imatinib, BGP-15, kemoterápia

Bevezetés: A rákos daganatok, illetve a kardiovaszkuláris megbetegedések vezető elhalálozási okként vannak számontartva világszerte. A kemoterápiás szerek hatékonyságának fejlesztésével évről-évre növekszik a rákos betegek várható élettartama, ez viszont rávilágított egy olyan problémára amely az utóbbi két évtizedben az onkokardiológia létrejöttét eredményezte: a kemoterápia által indukált szívkárosodás. A kardiotoxicitás, mint mellékhatás több daganatellenes szerre jellemző, többek között az általunk vizsgált imatinibre (Imtb) is.
Célkitűzés: Munkánk célja, hogy tisztázzuk az Imtb kezelés funkcionális és gyulladásos biokémiai profilját, továbbá hogy vizsgáljuk a BGP-15 potenciális terápiás hatását.
Módszerek: Kísérleteinkhez hím Wistar patkányokat használtunk, melyek egy részét kéthetes Imtb kezelésben részesítettük (60 mg/kg, napi egyszer *per os*). Annak vizsgálatára, hogy a BGP-15 rendelkezik-e kardiovaszkuláris védő funkcióval, az állatok további csoportja a kéthetes Imtb kezelés mellett, BGP-15 kezelést is kapott, melyet további két hétig folytattunk (10 mg/kg, napi egyszer, *per os*). A kísérleti periódus végén az állatokon M-mód echocardiográfiás vizsgálatot végeztünk, továbbá ELISA módszerrel meghatároztuk a szérum B-típusú nátriuretikus peptid (BNP) koncentrációját, valamint patkány Legendplex mérések segítségével feltérképeztük az Imtb/BGP-15 kezelések következtében változó gyulladásos folyamatokat.
Eredmények: Echocardiográfiás vizsgálataink eredményei alapján a BGP-15 szignifikánsan javította az Imtb kezelés következtében károsodott szisztolés funkciót jelző értékeket, melyet a BNP értékek, továbbá a gyulladást jelző paraméterek is alátámasztottak.
Konklúzió: Vizsgálataink alapján elmondható, hogy a BGP-15 terápia kedvezően befolyásolja az Imtb daganatellenes szer kardiovaszkuláris kórfolyamatait.
Köszönetnyilvánítás: A munkát a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (BO/00564/22), valamint a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-5-SZTE-718 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

XANTHOMONAS CAMPESTRIS PATHOVAR CAMPESTRIS BACTERIOPHAGE-BASED BIOCONTROL: A PROMISING GREEN SOLUTION FOR EFFECTIVE CONTROL OF BLACK ROT DISEASE IN BRASSICA CROPS

PRINCZ-TÓTH ROBERTA, DR. KOVÁCS TAMÁS

Biopeszticid Kft

Biológiatudományi szekció

robertabellydance@hotmail.com

Kulcsszavak: Xanthomonas campestris pathovar campestris, crop protection, black rot disease, plant pathogen bacteria, bacteria characterization, bacteriophage-based biocontrol.

Black rot disease, caused by the bacterial pathogen Xanthomonas campestris pathovar campestris (Xcc), poses a significant threat to various economically important crops worldwide, including cruciferous vegetables. Conventional methods of disease management, such as chemical pesticides and cultural practices, have shown limited efficacy and are associated with environmental concerns and the development of bacterial resistance. Hence, there is a pressing need for alternative strategies to combat this devastating disease. Bacteriophages, viruses that infect and lyse specific bacterial hosts, have emerged as promising biocontrol agents due to their specificity, self-replication, and minimal ecological impact. This report emphasizes the thorough description of Xcc pathogens, which, in addition to genomic description, is essential in establishing a successful interaction between the host bacteria and bacteriophages.

During our work so far, we have been dealing with the characterization of Xcc strains, focusing on the main virulence factors playing an important role in bacterial infection and disease development, which includes the following tests: micromorphological and macromorphological analysis, examination of the movement of bacterial cells, biochemical analysis, monitoring of biopolymer (xanthan) production and comparison of the growth of bacterial strains.

The characterization and identification of Xcc bacteria are crucial in developing biological management tools for controlling black rot disease for several reasons: We have to clearly understand target specificity, disease characteristics, strain differentiation, biocontrol agent selection, and regulatory compliance.

Our results contribute to understanding the biology and behaviour of the Xcc, selecting appropriate control strategies, and ensuring regulatory compliance, ultimately contributing to sustainable and environmentally friendly disease management practices in agriculture.

IN SILICO APPROACH ON ANALYSING AMPHOTERIN B'S STEROL BINDING

RAFAEL BENCE, JÁNVÁRI ZSÓFIA, MOLNÁR ANNA, VÁGVÖLGYI CSABA, PAPP TAMÁS

University of Szeged, Szeged

Biológiatudományi szekció

micobiol19@gmail.com

Kulcsszavak: amphotericin B, in silico molecular docking, binding energy, binding affinity, sterols

Polyenes are consisting of a long hydrophobic chain containing multiple conjugated double bonds, often with a polar end group. Polyenes are widely used as antifungal agents in the treatment of systemic fungal infections, particularly those caused by Candida-, Aspergillus- and Mucor species. The most well-known polyene is amphotericin B, which is considered as the first-line antifungal agent to treat mucormycosis. Nystatin, another polyene derivative, is commonly used to treat superficial fungal infections, such as oral thrush and vaginal yeast infections. Amphotericin B consists of a long hydrophobic polyene chain with multiple hydroxyl groups attached and a mycosamine sugar moiety, which contribute to its amphipathic nature. Despite their efficacy, polyenes are associated with significant nephrotoxicity. The nephrotoxic effects of polyenes limit their use, especially in prolonged or high-dose regimens. Nephrotoxicity is the most common and potentially severe adverse effect of amphotericin B, occurring in up to 80% of patients receiving conventional formulations. Other adverse effects include infusion-related reactions, electrolyte imbalances (e.g., hypokalemia, hypomagnesemia), anemia, and hepatotoxicity. Lipid formulations of amphotericin B, such as liposomal amphotericin B and amphotericin B lipid complex, have been developed to reduce nephrotoxicity while maintaining antifungal efficacy. Amphotericin B is administered intravenously due to poor oral bioavailability and is typically given as a slow infusion over several hours to minimize the risk of infusion-related reactions. Polyenes exert their antifungal activity by binding to ergosterol, a key component of fungal cell membranes. Importantly, polyenes exhibit a higher affinity for ergosterol in fungal membranes compared to cholesterol in mammalian cell membranes, which contributes to their selectivity and reduced toxicity. Due to their amphipatic and sterol binding properties they can incorporate into the fungal cell membrane and bind to the ergosterol. Thus disrupting membrane integrity by pore formation, resulting in ion and cytoplasm leakage, leading to cell death. In recent years, in silico molecular docking studies have emerged as valuable tools for elucidating drug-target interactions and predicting binding affinities. We utilized in silico molecular docking techniques to explore amphotericin B's mode of action. We investigated the binding interactions between amphotericin B and ergosterol, as well as other ergosterol biosynthesis intermediates, to gain insights into the specificity and selectivity of its binding. In silico analysis of amphotericin B docking to ergosterol and to ergosterol biosynthesis intermediates showed that amphotericin B can bind to the intermediates with similar affinity and energy as to the ergosterol. In other words, amphotericin B may exhibit a broader spectrum of sterol binding, transcending the

generally accepted dogma. Our results highlight the complexity of the antifungal mechanism of action and the interactions between amphotericin B and alternative sterols.

The study was supported by the grants NKFI K131796, ELKH 2001007 and NKFI TKP-2021-EGA-28.

FLUORESCENT LABELING OF ALPHA-SYNUCLEIN: A NOVEL APPROACH USING CLICK CHEMISTRY AND NON-NATURAL AMINO ACIDS

SERRANO CANO TAYDE GABRIELA, PROF. NAGY PETER

Biophysics and Cell Biology Department

Biológiatudományi szekció

tgserranoc@med.unideb.hu

Kulcsszavak: Alpha-synuclein, Unnatural amino acids, Click chemistry

Alpha-synuclein (α-syn), a critical protein in neurodegenerative disorders such as Parkinson's disease, plays a crucial role in neurotransmitter regulation and synaptic plasticity. However, studying α-syn is challenged by limitations in labeling target proteins with conventional green fluorescent protein (GFP)-based methods due to the relatively large size of GFP. To address this challenge, we propose an alternative fluorescence labeling approach using click chemistry and unnatural amino acids (UAAs). By incorporating an UAA, trans-Cyclooct-2-en – L - Lysine (TCO*A) at the amber stop codon (UAG) followed by labeling it with a tetrazine-conjugated fluorescent dye (tetrazine-TAMRA) using click chemistry, our method leverages the selectivity and efficiency of UAAs and click chemistry, enabling precise, minimally invasive labeling and overcoming GFP-associated issues. I This innovative methodology aims to enhance our understanding of α-syn dynamics, providing a valuable tool for neurodegenerative disease research. To achieve these aims, a bioinformatic analysis was performed to determine the optimal primer design and the localization of the amber codon insertion. Successful cloning of aSyn with the amber codon (aSyn-UAA) was confirmed by sequencing, and protein expression was verified through immunofluorescence. For the insertion of the coded UAAs, Chinese Hamster Ovary cells were co-transfected with aSyn UAA and a plasmid encoding a tRNA synthase/tRNA pair capable of loading TCO*A onto tRNAs. Cells were then cultured with DMEM supplemented with TCO*A followed by labeling through click chemistry using tetrazine-conjugated TAMRA and observed under the microscope. Although we observed specific labeling of aSyn-UAA in samples double-trasnfected with aSyn-UAA and the tRNA synthase/tRNA pair, implied by the lower signal in samples only transfected with the tRNA synthase/tRNA pair, background labeling of natural UAA stop codons and death of transfected cells continue to be an issue. Different variants of UAA insertion are currently under analysis, focusing on the expression of individual variants and identification of optimal positions for additional modified amino acids. Successful implementation of this labeling approach will enable us to analyze the localization and interactions of α-syn without major interference potentially caused by GFP and antibody-based labeling methods.

COTH GENES ARE NECESSARY FOR NORMAL SPORE FORMATION AND VIRULENCE IN MUCOR LUSITANICUS

DR. SZEBENYI CSILLA, KSA TAMMAM, MOLNÁR ANNA, KOVÁCS VANDA, KISS KARINA, DR. HOMA MÓNIKA, RAFAEL BENCE, DR. SINKA RITA, NÉMETH DÓRA, PROF. VÁGVÖLGYI CSABA, PROF. PAPP TAMÁS

University of Szeged

Biológiatudományi szekció

szebecsilla@gmail.com

Kulcsszavak: mucormycosis, CotH, virulence factors

Clarification of the pathomechanism of mucormycosis, understanding the interaction of Mucorales fungi with their hosts, and the identification of potential virulence factors are essential. Thus, our research is focused on the extensive analysis of the spore coat (CotH) kinases and other surface proteins through tracking the phenotypic alterations of CRISPR-Cas9 derived mutants. Disruption of some of the cotH genes resulted in variances in the structure of the inner spore coat, differences in spore size distribution, fungal growth and sporulation. The CWF fluorescence intensity was higher for the cotH4 mutant, which may be related to an increase in chitin content or to changes in cell wall structure that facilitate easier access of the dye to chitin. The CotH protein mediated interaction proved to be crucial for the fungal invasion, as the number of the GRP78 molecules significantly increases in sinuses, lungs and brain during diabetic ketoacidosis causing vulnerability towards the R. oryzae infection. Moreover, IgG antibodies produced against the Rhizopus CotH3 protein protected mice with DKA from mucormycosis and anti-CotH3 antibodies were proposed promising for immunotherapy treatment of human mucormycosis. Viability studies in DKA mice demonstrated that deletion of either cotH3 or cotH4 genes attenuate the pathogenicity of M. lusitanicus. Importantly, the cotH3 mutant did not show reduced virulence in a Galleria mellonella but did in a DKA mouse with elevated GRP78 receptor expression, although the protein does not carry the characteristic motif determined earlier for R. delemar. Due to its sequence similarity to the Rhizopus CotH3 and the presence of the “CotH-motif”, CotH4 could be a potential ligand for the GRP78 receptor, which requires further investigation. Our results suggested that CotH proteins are involved not only in pathogenicity but also in development of spore size and its structure in M. lusitanicus.

The research was supported by the projects NRDI K131796, ELKH 2001007 and NRDI TKP-2021-EGA-28 and SUPPORTED BY THE ÚNKP-23-4 -SZTE-649 NEW NATIONAL EXCELLENCE PROGRAM OF THE MINISTRY FOR INNOVATION AND TECHNOLOGY FROM THE SOURCE OF THE NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT, AND INNOVATION FUND.

STRUCTURAL ANALYSIS AND PALEOSTRESS INVESTIGATION ALONG SZŐC FAULT (BAKONY MOUNTAINS, WESTERN HUNGARY)

PROF. FODOR LÁSZLÓ, FIALOWSKI MELINDA, CSILLAG GÁBOR

Eötvös Loránd University

Földtudományi szekció

lasz.fodor@yahoo.com

Kulcsszavak: Transdanubian Range, Szőc Fault, structural geology, strike-slip fault, stress field, Miocene

In the southern Bakony Mts. of the Transdanubian Range (TR), Hungary, the authors conducted field structural measurements, fault-slip analysis, and reambulation-type structural geological mapping. For the Szőc study area, a new structural-geological map was compiled using structural observations, existing maps, and borehole data base. The main structure is the Szőc Fault which is part of the system of NW–SE striking dextral faults of the TR but was not studied earlier in detail. The Szőc Fault is perfectly exposed in a former bauxite mine, where the northern block was composed of Upper Triassic Haupdolomite while the southern block consists of the Middle Eocene Gánt Bauxite and Szőc Limestone Formations.

In the entire area three tectonic phases were separated by the analysis of stress field. The deformation history started with NW–SE compression. It resulted in thrust faults of NE–SW strike. The age of this deformation can be Cretaceous (Albian to Coniacian) based on regional structural evolution. Then a major dextral shearing phase occurred due to a strike-slip or transpressional stress field with NNW–SSE maximum horizontal stress axis. This main dextral shear along the Szőc Fault appears to have occurred in the Middle Miocene, as a final stage in the strike-slip displacement in the TR. The third phase was an extensional deformation with minimum principal stress axis in E–W to SE–NW direction. It resulted in the formation of N–S conjugate normal faults and joints probably in the Late Miocene, these structures cut across the main dextral fault.

The southeastern segment of the Szőc Fault is covered by Late Miocene sediments. However, the NE-trending Litér Thrust of Cretaceous age has not been cut by the extension of the fault. Thus, the Szőc Fault should have a termination near or below the Late Miocene cover. To characterize this termination, the Upper Triassic Hauptdolomite was studied east of Taliándörögd. Here the NW-SE striking strike slip fault marked with N-S maximum principal stress debranches into several faults partly in a local releasing bend or to horsetail terminations with normal faults of SE-NW to N-S directions. Local N-S shortening is also present in form of outcrop-scale thrust faults contributing to strain accommodation. This termination within the core of the Bakony is unique because in most cases Miocene dextral faults died out along reactivated Cretaceous thrusts in the south-east part of the TR.

The research was supported by the National Development and Innovation Office OTKA No. 134873.

ALFÖLDI TELEPÜLÉSEINK MORFOLÓGIAI VÁLTOZÁSAI - A HATALMI VISZONYOK ÉS CSELEKVŐHÁLÓZATOK TÜKRÉBEN

SCHILD-RÁCZ DOROTTYA

ELTE - Földtudományi Doktori Iskola

Földtudományi szekció

dorottyaschild@gmail.com

Kulcsszavak: településmorfológia, Alföld, cselekvő-hálózat

Az Alföld településhálózatát, az egyes települések képét, belső szerkezetét és társadalmi viszonyait tekintve is egyedülálló, unikális jellege az idők során folyamatos kutatásra sarkallta a geográfus, a néprajzos és az építész szerzőket. A XX. századi alföldi kutatások jelentős része fordult közvetett vagy közvetlen módon morfológiai jellegű vizsgálatokhoz. Míg Györffy István, Fodor Ferenc és Novák László kutatásuk elmélyítéseként használtak morfológiai jellegű vizsgálatokat, addig Mendöl Tibor egy komplex módszertant épített az Alföldi városok morfológiai elemeinek vizsgálatára. Az elmúlt évtizedekben a morfológiai kutatások erősödése, újabb módszerek és megközelítések alkalmazása figyelhető meg nemzetközi tekintetben. A szűkebb diszciplínán belül egyre inkább megjelentek a morfológia relacionális-materiális ágához sorolható munkák, melyek a várossal, mint a tértermelés anyagi dimenziójával foglalkoznak, azt a társadalmi kapcsolatok folyamatosan megjelenő anyagszerűségeként értelmezik. Egyes tanulmányok a várost a múltbeli társadalmi küzdelmek és vágyak lenyomataiként kezelik, ugyanakkor fontos szerephez jut a jelenlegi városi folyamatok feltárása is. A relacionális-materiális morfológiai megközelítésben teház a várost nem csupán „derékszögű koordinátarendszerként" kezelik, hanem a társadalmi életet helyezik az anyagi városi formák elemzésének középpontjába.

Kutatásom fő tudományelméleti célját a hazánkban eddig kevéssé tárgyalt új materialista megközelítések, és ezzel összefüggésben a településmorfológia új irányzatainak bemutatása jelenti, melyek a magyar társadalomföldrajz tudástárában erősen alulreprezentáltak. A relacionális-materiális településmorfológiai tárgyalása véleményem szerint megújítólag hathat a meglévő hazai módszertanokra, illetve segíthet a morfológiát összekapcsolni kurrens társadalomtudományi és urbanisztikai kérdésekkel is. Kutatásom során a város fizikai környezetének alakításán keresztül sajátos perspektívát szeretnék kínálni a térbeliség és a társadalmiság hosszú távú, egymásra (vissza)ható alakulásának és a cselekvőhálózatok változásának bemutatására. Kísérletet teszek annak bemutatására, hogyan lehet a cselekvő-hálózat elmélet segítségével a települések társadalmának és anyagi vetületeinek viszonyait, azok szoros összekapcsolódásait jobban megérteni, hogyan lehet azt konkrét empirikus kutatás során alkalmazni. A cselekvőhálózat-elmélet elsősorban a relacionista materializmushoz köthető, heterogén összetevők egymásra gyakorolt hatását, egymás közötti interakcióját igyekszik megérteni. Meglátásom szerint a város a társadalmi kapcsolatok folyamatosan termelődő anyagszerűsége, anyagi kultúrája, ezzel összefüggésben pedig a település morfológiájának változásai értelmezhetők a cselekvőhálózatok materializálódásaként. Ezen

elmélet használatának jelentőséget adja, hogy az akadémiai diskurzusokban egyre gyakrabban vetik fel az alkalmazásának lehetőségét, mind a hatalmi viszonyok vizsgálatára (elsősorban Bourdieu és Latour elemzési és fogalmi eszközeinek szintetizálása céljából, egymást kiegészítve), mind pedig a településföldrajzban, városkutatásban való alkalmazására.
Tudományelméleti célom megvalósítása reményeim szerint hozzájárulhat a magyar településmorfológiai kutatások élénküléséhez, valamint a nemzetközi módszerek és diskurzusok jobb megismertetése által a hazai munkák külföldi reprezentálhatóságának növeléséhez is.

DATA PROTECTION OF PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE SHADOW OF THE SOCIAL CREDIT SYSTEM - CYBER STRATEGY CHALLENGES, OPPORTUNITIES AND RISKS OF THE DIGITAL GOVERNANCE MODEL

LENDVAI TÜNDE

Ludovika-UPS

Had- és rendészettudományi szek

lendvai.tunde@uni-nke.hu

Kulcsszavak: People's Republic of China, Data protection, social credit system

Today's emerging defence and national security issues are intertwined with the reduction of vulnerabilities of information societies, and therefore the status of states as cyber powers and the resilience of their governance systems are linked to their ability to control their information assets and guarantee the protection of their citizens' personal data. Over the past five years, the PRC has significantly tightened its legislative framework on data protection, although the regulatory environment continues to provide the Chinese state with broader possibilities to monitor individuals and access data collected by corporations. One of the outcomes of this deductive research is the identification of cyber-strategic implications that can be derived from the Chinese digital governance model, which outline indicators of China's future cyber-power status. Along these indicators, it is possible to map out the depth of China's access to data-intensive technologies that characterize today's trends in military power development. The academic poster presents research findings based on secondary data collection, which offer an overview of the strategic challenges- and opportunities- for the PRC's information society in the context of data privacy.

China's most notorious data management practice is the implementation of the so-called social credit system(s) (Mandarin: 社会信用体系, pinjin transliteration: shehui xinyong tixi). The social credit system is a robust administrative project that seeks to whiten the economic system and increase trust, security and political stability within society through multiple moral objectives and a variety of rules and criteria. The academic poster uses qualitative analysis methods to describe firstly, the political and power-management characteristics that enable, and secondly, those geopolitical and security policy characteristics that motivate the introduction of the Social Credit System as a (authoritarian, compared to the European data management culture) means of social and digital control in China. The author also outlines the strategic impact and security policy relevance of the social credit system on national security of China.

SYNTHESIS OF HALF-SANDWICH TYPE PLATINUM-GROUP METAL COMPLEXES OF GLYCOCONJUGATES OF ISOXAZOL(IN)ES AS POTENTIAL ANTICANCER AND ANTIMICROBIAL AGENTS

AKEL RAHAF, KACSIR ISTVÁN, DR. KUN SÁNDOR, PROF. SOMSÁK LÁSZLÓ

University of Debrecen

rahaf.akel@science.unideb.hu

Kulcsszavak: Monosaccharide; platinum group metal complex; isoxazol(in)e; anti-tumor; antimicrobial

Platinum-based compounds such as cisplatin spearheads the anticancer chemotherapeutics, but their use is limited by resistance and toxicity. Based on this, extensive research is conducted to find drug candidates as effective or surpassing the benefits of cisplatin.
In our previuos studies half-sandwich type complexes of platinum-group metal ions (Ru(II), Os(II), Rh(III) and Ir(III)) with *O*-protected *C*- and *N*-glycosyl heterocyclic N,N-bidentate ligands (pyridin-2-yl or quinolin-2-yl substituted 1,2,4- and 1,3,4-oxadiazoles, 1,2,3-triazole) were developed and showed promising antitumor and antimicrobial effects. Since the azole moiety of the above ligands proved to be decisive for the biological activity, in this work our aim is to investigate the effect of a new heterocycle, namely isoxazol(in)e coupled to various sugar forms (pyranose, furanose, open chain) on the biological efficiency.
We synthesized 35 half-sandwich complexes with N,N-bidentate monosaccharide ligands comprising 3-(pyridin-2-yl)-glycosylidene-spiro-isoxazolines, open-chain sugar isoxazoles, and *C*-glucosylisoxazoles.
Per-*O*-acetylated or benzoylated glycosylidene-spiro-isoxazolines were prepared from ribose, glucose and galactose derived *exo*-glycals and pyridin-2-carbaldoxime in cycloaddition reactions. Per-*O*-benzoylated open-chain sugar isoxazoles were also prepared from these compounds whose ring opening reactions were tested under several conditions. *O*-Benzyl protected glucopyranosyl acetylene was transformed into the corresponding 5-glucosylisoxazole with pyridin-2-carbaldoxime in a cycloaddition reaction followed by a one-step protecting group exchange from benzyl to benzoyl. Ruthenium half-sandwich type metal complexes with bidentate *O*-unprotected monosaccharide ligands were also prepared from the galactosyl-spiro-isoxazoline and the open chain ribose-derived isoxazole.
The distribution coefficient of the synthesized complexes (logD) was determined, and the compounds will undergo biological evaluation in the near future.

THE APPLICABILITY OF CURCUMIN AND ASCORBIC ACID AS NATURAL ANTIOXIDANT ADDITIVES

DR. ALJABERI DALAL KARAD THBAYH , DR. FISER BÉLA

University of Miskolc

dalal.thebayh@uobasrah.edu.iq

Kulcsszavak: DFT; Natural additives; Antioxidant mechanism; HAT; SETPT

Oxidative stress is a physiological condition that occurs when there is an imbalance between the production of reactive oxygen species (ROS), or free radicals, and the body's ability to detoxify them or repair the resulting damage. Pure polymeric materials are frequently found to have inferior properties, which would lead to their commercial failure. In the absence of additives, polypropylene (PP) and other polyolefins most probably would not be one of the most used polymers. Due to its weak thermal oxidative stability, PP would decay in just a few weeks. Antioxidant additives (AAs) can prevent oxidative stress and, thus, the damage of polymeric materials. Antioxidant additives are molecules that can neutralize ROS and prevent or repair cellular damage. In the current study, the antioxidant potential of commonly used natural antioxidant additives, including curcumin and ascorbic acid (Asc), has been studied and compared using computational tools. The geometries of molecules and their corresponding radicals, radical cations, and anions were optimized by employing the M06-2X functional in combination with the 6-311+G(d,p) and 6-311++G(2d,2p) basis sets in the gas phase. Three antioxidant mechanisms have been considered: hydrogen atom transfer (HAT), single electron transfer-proton transfer (SET-PT), and sequential proton loss electron transfer (SPLET). The bond dissociation enthalpy (BDE), ionisation potential (IP), proton dissociation enthalpy (PDE), proton affinity (PA), and electron transfer enthalpy (ETE) have all been considered for every possible hydrogen donor site. Vitamin C or L-ascorbic acid (Asc) and curcumin are two of the most well-known natural antioxidants of all time. All in all, the BDE values indicate that the O-H bonds are more potent to donate H-atoms to free radicals than the C-H bonds. Furthermore, in both structures, C-H sites were identified which are almost as important as the O-H sites in terms of their antioxidant potential depending on their position in the structures. The lower the BDE, the higher the antioxidant potential. By comparing with commonly used polymers, in each studied species, there is at least one X-H bond that has a lower BDE value than in commonly used polymers (*e.g.* PE, PP). Nonetheless, both additives can be potentially applied to safeguard common polymers and prohibit oxidative stress-induced material deterioration. Based on the current and future results, new antioxidant additives are planned to be proposed and designed. Their applicability in polymer formulations will also be explored. In this way, new environmentally friendly polymer compositions will be achieved.

STRONCIUM MEGHATÁROZÁSA BIOLÓGIAI MINTÁKBAN ICP-AES SPEKTROMETRIÁVAL

GRÁCZER KITTI, DR. MURÁNSZKY GÁBOR, DR. VISKOLCZ BÉLA, DR. BÁNHIDI OLIVÉR

Miskolci Egyetem

graczkit22@gmail.com

Kulcsszavak: ICP-AES, biológiai minta, stroncium

Az előadásunkban egy olyan, alacsony stroncium tartalom kimutatására és mérésére alkalmas induktív csatolt plazma atomemisszós spektrométer módszert mutatunk be, amely kis mennyiségű mintát igényel. A vizsgálandó mintákat egy $SrCl_2$-os állatkísérletet folytató partner biztosította számunkra, és ezek egerekből vett vér,- combcsont,- csontvelő,- izomszövet,- vizelet,- és székletminták voltak. A minták előkészítésére - a székletminta kivételével - nem kellett további műveletet és időt fordítani, mivel tömény savban oldott formában érkeztek, így csak az esetleges hígítás maradt hátra. A széklet mintákat mikrohullámú feltáró berendezéssel vittük oldatba. A módszerhez szükséges stroncium vonalakat a szakirodalmi adatok és az általunk használt ICP-AES spektrométer vezérlő szoftverébe beépített színképvonal könyvtár javaslata alapján választottuk. 4 ionvonal, - Sr 216,596 nm, Sr 338,071 nm, Sr 407,771 nm, Sr 421,552 nm, és 1 atomvonal, - Sr 460,733, - teljesítményjellemzőit vizsgáltuk. Az ehhez szükséges oldatok 0,3 µg/l, 0,7 µg/l, 2,75 µg/l, 10 µg/l, 25 µg/l és 125 µg/l koncentrációban tartalmaztak stronciumot. A mérések során az 5 stroncium vonalra kapott eredményeket vizsgáltuk és meghatároztuk a háttér-ekvivalens koncentrációt. Továbbá a vakoldat adatait felhasználva megadtuk a vonalakra jellemző kimutatási határt és a legkisebb meghatározható mennyiséget. A minták mérésére a Sr 407,771 nm és a Sr 421,552 nm vonalakat választottuk, mivel ez a két vonal bizonyult a legérzékenyebbnek. A módszer ellenőrzéséhez – tanúsított minták hiányában -úgynevezett spikeolt mintákat is alkalmaztunk, melyeknek visszanyerési értékei a 95 - 102 %-os tartományba estek. A kapott eredmények a visszanyerési értékekre vonatkozó elfogadási határértékek között vannak, így a módszer használhatóságát igazolják.

THE DEVELOPMENT OF RHODAMINE-BASED VOLTAGE SENSITIVE DYES

HORVÁTH ZSÓFIA, DR. CSERI LEVENTE, DR. MUCSI ZOLTÁN

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,

zsofia20011116@gmail.com

Kulcsszavak: voltage sensor, photoinduced electron transfer, fluorescence, quantum chemistry, synthetic

The investigation of neurobiology is an extremely important field of science, which holds the promise of curing many of the nervous system diseases in the future. One of the permanent characteristic of the neurons's function is the membrane potential, which can change very fast, thereby it is a challenging task to monitor. One solution can be the application of fluorescence microscopy with voltage sensors. Among voltage sensors, proteins, small molecules and hybrid sensors can be distinguished. Small-molecular rhodamine-based voltage sensitive dyes with photoinduced electrontransfer mechanism (PeT) are investigated in this work. Two previously reported and ten novel voltage sensitive dyes are synthesized from commercially available aromatic aldehydes by Wittig- and Heck-reactions. Carbon-nitrogen bond formation is realized by Goldberg-reaction and the synthesis of a rhodamin-sulfonic acid is studied under various condition. The effect of the donor substitution to the PeT mechanism, as well as the effect of the ionic head group to the membrane localization can be investigated with the help of the prepared molecules. To simplify the development of the dyes, photochemical properties of some of the prepared molecules are investigated by quantum chemical calculation. The parameters of the calculation are optimized to match experimental spectroscopic data, and the homogenous electric field of the membrane is modelled with electric dipoles or pairs of separated monopoles of various magnitudes. A rapid laboratory testing method is created in order to investigate the voltage sensing properties of the sensors without the need for cell cultures, animal models and sophisticated microscopy measurements. The method, which imitate the membrane potential with the help of concentration gradient and phase transfer catalyst is validated with a reference dye, di-4-ANNEPS and the membrane localization of the prepared molecules is proved with the help of the method. Biological testing with one of the dyes is also performed using the patch-clamp method on HEK cells with two-photon microscopy, where appropriate voltage sensing properties were observed.

HUMÁN SZÉRUM ALBUMIN RÖGZÍTÉSE MÁGNESES NANORÉSZECSKÉN – EGY ÚJ ESZKÖZ GYÓGYSZERHATÓANYAG KÖTŐDÉS VIZSGÁLATÁHOZ

KENÉZ BALÁZS

Szerves Kémia és Technológia tanszék, Bioorganikus Kémia kutatócsoport

kenez.balazs@edu.bme.hu

Kulcsszavak: Fehérje, Immobilizáció, Humán szérum albumin, Mágneses nanorészecske, Gyógyszerhatóanyag

1. Bevezetés

Az enzimek és fehérjék kölcsönhatásait a különféle endogén és exogén vegyületekkel hosszú ideje vizsgálja a molekuláris biológia és gyógyszerkémia. A fehérjék kölcsönhatásai között több tipikus csoportot is megfigyeltek, mint például az enzimek gátlását, illetve a gyógyszerhatóanyagok specifikus kötődését bizonyos kulcs fehérjékhez, melyek a szervezet működését befolyásolják. A plazmafehérjék és gyógyszerhatóanyagok kötődése, ami jelentősen befolyásolja a hatóanyagok biohasznosulását, az egyik leggyakrabban vizsgált kölcsönhatás a korai fázisú gyógyszerkutatásban. A vérplazmában legnagyobb mennyiségben jelen lévő fehérje a humán szérum albumin (HSA, *human serum albumin*), mely befolyásolja a vér ozmotikus nyomását, illetve az endogén anyagok szállítását. A HSA fehérje a vérplazma kötődési jelenségeinek domináns részét adja, valamint a HSA fehérjéhez a legtöbb gyógyszerhatóanyag bizonyos mértékben kötődik. A felfedező gyógyszerkutatásban ezért gyakran alkalmaznak HSA-alapú folyadék kromatográfiás módszereket.

2. Célkitűzés

Kutató munkám során a HSA fehérje funkcionalizált mágneses nanorészecskékhez (*f*MNP) történő rögzítését tüzöm ki célul, mellyel a hatóanyag-HSA kötődések pontosan és egyszerűen vizsgálhatók, biztosítva a HSA natív affinitását és gyors szeparációját. A fehérje rögzítési paraméterek hatásait, mint például a hordozók morfológiai tulajdonságait, illetve a hordozót és a fehérjét összekötő linkerek fizikai-kémiai paramétereit, szisztematikusan vizsgálom spektroszkópiai, fényszóródás és zéta-potenciál mérések segítségével. A natív és rögzített HSA fehérjék gyógyszer hatóanyagokkal való kötődési tulajdonságait gyors egyensúlyi dialízis (RED) cellában megvalósított referencia mérésekkel hasonlítom össze, HPLC-MS mérések alapján.

3. Eredmények, értékelések

Munkám során funkcionalizált mágneses nanorészecskékből álló hordozócsaládot állítottam elő többlépéses felületmódosítási eljárás segítségével. Mag-héj szerkezetű mágneses nanorészecskéből indultam ki (vas-oxid mag és szilika héj kialakításával), melyen három különböző hosszúságú amino-linkert, illetve inert, propilcsoportot tartalmazó felületet hoztam létre. Az amino- és inert-csoportok mólarányának változtatásával különböző funkcióscsoport sűrűségű felszíneket állítottam elő, majd az amino-funkcionalizált hordozókat ezt követően dialdehiddel, illetve öt különböző biszepoxi kapcsolóágenssel reagáltattam a HSA fehérjét kovalensen kötő funkcióscsoportok kialakítására. A hordozócsaládon sikeresen megvalósítottam a HSA fehérje rögzítését és megmutattam, hogy az irodalomban alkalmazott,

aldehid-funkcionalizált hordozóhoz képest az epoxicsoportok használatával lényegesen jobb fehérje rögzítési hatékonyság érhető el. Vizsgáltam még a hordozók és a fehérjét rögzített készítmények méreteloszlását és zéta potenciálját is foszfát pufferben, mellyel megállapítottam, hogy a fehérje rögzítése növeli a hordozók méretét, valamint abszolút értékben megnövelik a zéta potenciálját a hordozóknak, tehát hidrofilebb felületet, stabilabb diszperziókat képeznek. Vizsgáltam még a HSA fehérjék gyógyszer kötődési tulajdonságait, melynek során megállapítottam, hogy a fehérjék tisztítása, feldolgozása nagy mértékben befolyásolja a kötődést.

4. Kitekintés

A kutatómunka során sikeresen előállítottam HSA fehérje rögzítésére alkalmas mágneses nanorészecske alapú hordozócsaládot, mely jobb rögzítési hatékonyságot biztosíthat a leggyakrabban alkalmazott glutáraldehid-linkerrel ellátott hordozókhoz képest. A HSA-nanorészecske készítményeket a továbbiakban folyamatos áramú mikrocsip-reaktorban kívánom vizsgálni, mely lehetőséget adhat egy új gyógyszerhatóanyag kötődést vizsgáló eszköz kifejlesztésére.

CHARACTERIZATION AND USING ACTIVATED CARBON FOR DIVERSE APPLICATIONS

MALLOUHI JULIE, GRÁCZER KITTY, BÁNHIDI OLIVER, GASPARD SARRA, GOUDOU FRANCESCA, FISER BÉLA, SZŐRI-DOROGHÁZI EMMA

University of Miskolc

julie.mallouhi@gmail.com

Kulcsszavak: Activated carbon, Sargassum (sp.), FTIR, Composite material, Toxicity test, Sinapis alba, Escherichia coli.

Activated carbon (AC) is a carbonaceous material with a diverse range of pores ranging in size from obvious cracks to molecular dimensions. It has a large surface area and good permeability, physiochemical stability, and absorption capability. Because of its large specific surface area, capacity to reactivate, desirable pore structure, strong chemical resistance, and various oxygen-containing functional groups on the surface, it is widely utilized in various applications in both environmental and industrial settings. Different types of activated carbon samples were used in this study and characterized by employing various techniques to understand the structure and functionalities of the AC samples. The metal content of the AC samples was characterized by using ICP-OES. The zeta potential of the samples was measured to assess the stability of dispersion. To identify the functional groups that are present in the AC samples, FTIR was used. It was revealed that on the surface of all the AC samples have carbonyl and hydroxyl groups. In addition to that the applicability of the samples as filler in polymer compositions was tested. Therefore, composite samples of polyurethane/AC were prepared by using the Foam Qualification System FOAMAT 285. The composites included a mixture of NCO-1.0 with AC. The amount of AC mixed into the polyurethane formulation was 1 %, 2 %, and 3 %. The effect of activated carbon on the mechanical and acoustic properties of the composites was studied as well, where it was noticed that adding the AC to the foam may contribute to an increase in the compression strength for all the samples. The same effect of the AC was noticed in the acoustic measurements, where adding AC also enhanced the sound adsorption coefficient (α) for all composite materials due to its high surface area, and the porosity of AC. In addition to that, a toxicity test was applied to investigate the effect of AC as a raw material and polyurethane/AC on the organism, where Sinapis alba seed test and bacteria-based toxicity test were used. The results revealed that AC did not exhibit a negative effect on these two organisms.

ECOLOGICAL RISK ASSESSMENT OF POLYCYCLIC AROMATIC HYDROCARBONS (PAHS) IN THE HAM LUONG RIVER BASIN, VIETNAM

NGUYEN HA TRANG, NGUYEN VU DUC THINH, VO HONG PHUNG, ALEŠ BERNATÍK

trangnh@hcmute.edu.vn

Kulcsszavak: PAHs, Ecological risk assessment, Ham Luong, Sediment

Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) are persistent pollutants commonly found in aquatic ecosystems. Despite the significance of rivers in the Mekong Delta (Vietnam), there is a limited number of studies on risk assessment for these rivers. This study investigated characteristics, sources, and ecological risks of 16 priority PAHs, as listed by the United States Environmental Protection Agency (US EPA), in water and sediment from the Ham Luong River in Ben Tre Province, Vietnam. The samples were collected from nine points along the river in March (dry season) and June (rainy season) of 2022. At each sampling point, water and sediment were collected from both sides and the middle of the river. Water samples were separated into dissolved phases (DP) and suspended particle matter (SPM) through filtration with 0.45 µm glass fiber filters. The concentrations of 16 priority PAHs in the surface water and sediment were measured using solid-phase extraction (SPE) and gas chromatography-tandem mass spectrometry (GC–MS/MS). The results revealed the detection of 14 PAHs (excluding benzo[k]fluoranthene and dibenz[a,h]anthracene) in both water and sediment. The average residual levels of total PAHs in water ranged from 0.197 to 1.573 µg/L, with a mean of 0.782 ± 0.393 µg/L during the dry season and 0.460 ± 0.299 µg/L during the rainy season. In sediment, the levels ranged from 0.052 to 0.197 µg/g, with a mean of 0.147 ± 0.035 µg/g during the dry season and 0.089 ± 0.029 µg/g during the rainy season. The concentration of total PAHs in both water and sediment was higher during the dry season than the rainy season, with water discharge significantly influencing PAH concentrations in the rivers. 2-ring and 3-ring PAHs were the dominant compounds in both water and sediment. Diagnostic parameters such as anthracene/(anthracene+phenanthrene), fluoranthene/(fluoranthene+pyrene), benz[a]anthracene/(benz[a]anthracene+chrysene), and naphthalene/phenanthrene indicated emissions from various sources, particularly pyrolytic emissions. Using the species sensitivity distribution (SSD) model, the hazardous concentration at which 5% of selected species will be affected (HC_5), predicted no-effect concentration (PNEC), and probabilistic risk assessment (PRA) model, ecological risk assessments for individual and multiple PAH congeners were calculated along with their associated probabilities. The ecological risk assessment indicated low ecosystem risk from PAHs in the basin. However, the accumulation of low-molecular-weight (LMW) PAHs in sediment serves as a warning to responsible agencies to monitor concentrations regularly.

BENZOFENON HIDROGÉNEZÉSÉRE ALKALMAS KATALIZÁTOROK FEJLESZTÉSE

PREKOB ÁDÁM, DR. VANYOREK LÁSZLÓ, DR. FEJES ZSOLT

Miskolci Egyetem

prekob.a@gmail.com

Kulcsszavak: benzofenon, heterogén katalízis, szerves kémia

A benzofenon hidrogénezése egy szerveskémiai folyamat, amelyet benzhidrol vagy difenilmetán előállítására alkalmaznak. A két lehetséges termék felhasználható a parfümiparban, gyógyszeriparban, vagy egyszerűen oldószerként alkalazzák őket szerveskémiai folyamatokban. A szelektivitás nagymértékben befolyásolható a hordozó, az oldószer, illetve a hőmérséklet. megválasztásával. Előállítása heterogén katalitikus hidrogénezéssel történik, vagyis egy szilárd fázisú katalizátor jelenlétében hidrogén gázzal. Kutatómunkánk során olyan katalizátorok előállítását tűztük ki célul, amelyek megfelelően, és szelektíven működnek a reakcióban. Megvizsgáltuk a katalizátorok hőmérsékletfüggését, illetve teszteltük őket különböző oldószerekben is az oldószerhatás vizsgálata céljából. Az előállított katalizátorok különböző szén alapú palládiumkatalizátorok voltak, amelyek különleges szerkezettel, és porozitással rendelkeztek. A legkiemelkedőbb katalizátorhordozó egy 4-nitroanilinből előállított szénhab porításával készült, amely különleges, membránszerű szerkezetet mutatott. A membránszerkezet kiváló felületet biztosít a palládium nanorészecskék számára, amelyek könnyen hozzáférhetők a reaktánsok számára. A hordozót palládium nanorészecskékkel borítva leteszteltem benzofenon hidrogénezésében metanolos, izopropanolos, és tetrahidrofurános közegben, amelyek közül az izopropanolos mérésekben mutatta a legjobb eredményeket (99%-os konverziót és szelektivitás difenilmetánra). A kutatás részét képezi a katalitikus eredmények ismertetése mellett a hordozó, illetve a katalizátor részletes jellemzése elektronmikroszkópia, röntgenforoelektronspektroszkópia, infravörös spektroszkópia, zéta potenciál mérés, és röntgendiffrakció segítségével.

EXPERIMENTAL AND THEORETICAL STUDY OF URETHANE FORMATION IN THE PRESENCE OF 2,2-DIMORPHOLINODIETHYLETHER (DMDEE) AND 1,4-DIMETHYLPIPERAZINE (DMP)

QASIM HADEER WALEED, PROF. VISKOLCZ BÉLA, FEJES ZSOLT , FISER BÉLA

University of Miskolc

hadeer.waleedqasim@gmail.com

Kulcsszavak: alcoholysis; DFT; G3MP2BHandHLYP; reaction kinetics; cyclic amine

Polyurethane (PU) foams are widely used in automotive, housing, and other industries. PU is found in several forms such as rigid, or flexible foam. Polyurethanes are segmented polymers, containing a soft segment and a hard segment. The soft one provides flexibility, while the hard one provides strength. Typically, catalysts have an essential role in industrial chemical transformations, especially in polyurethane synthesis being required to maintain a balance between the reaction of the isocyanate and polyol. Thus, catalysis plays a vitally important role in the synthesis of polyurethanes, urethane-isocyanurate, urethane-urea, and other isocyanate-based polymers in the form of foams, coatings, adhesives, and the catalysts affect the reaction rates. In this work the reaction of phenyl isocyanate (PhNCO) and butan-1-ol (BuOH) in acetonitrile without and in the presence of two amine catalysts, 2,2-dimorpholinodiethylether (DMDEE) and 1,4-dimethylpiperazine (DMP), has been studied, using computational and experimental tools. Kinetic investigation of the alcoholysis of phenyl isocyanate (PhNCO) using stoichiometric butan-1-ol (BuOH) in acetonitrile was examined as well. The same reaction was investigated by using density functional theory and composite methods (BHandHLYP/6-31G(d) and G3MP2BHandHLYP) in combination with the SMD implicit solvent model. The calculated values for the proton affinities (PAs) of the catalytic nitrogen showed that the PA affected the relative energy of the corresponding reaction steps. The results showed that the barrier height of the reaction significantly decreased (>120 kJ/mol) in the presence of catalysts. The computed and measured thermodynamic properties were in good agreement with each other. This proves the important role of amine catalysts in urethane synthesis. The achieved result further proves the validity of the proposed mechanism and the method selection as well. Based on these results it can be seen that computational tools are applicable to describe similar systems in upcoming studies.

INDIRECT PEGYLATION OF TITANATE NANOTUBES WITH THE AID OF CARBOXYLIC ACIDS AS SURFACE LINKERS

SAKER RANIM, JÓJÁRT-LACZKOVICH ORSOLYA, IFJ. REGDON GÉZA, TAKÁCS TAMÁS, SZENTI IMRE, BÓZSITY-FARAGÓ NOÉMI, ZUPKÓ ISTVÁN, SOVÁNY TAMÁS

University of Szeged

rnmsaker@gmail.com

Kulcsszavak: Titanate nanotubes, carboxylic acid, polyethylene glycol, functionalization, linkers

Recently, an accelerated transformation procedure from the use of traditional bulk materials into the application of smart, predesigned nano ones is taking place in all aspects of human life. Titanate nanotubes (TNTs) are one of these newly invented materials that were introduced as a superior alternative for their organic counterparts (carbon nanotubes) due to their preferable characteristics such as hydrophilic nature, tubular geometry, good wettability and biocompatibility, preparation simplicity, high mechanical strength and stability, affordability, and low toxicity. These exceptional properties present them as an added value to numerous fields especially chemical and industrial ones and bring out an insistent question about the potential shift of their application to the pharmaceutical domain especially the drug delivery.

It is well known that surface modification could improve the properties of nanomaterials and make them more suitable for specific purposes. PEGylation is one type of this surface manipulation techniques which could improve aqueous solubility, prolong circulation time, reduce toxicity and prevent aggregation.

As the direct linkage of PEG to the surface of TNTs was not successfully achieved, this research work aims to solve this problem and attach PEG to their surface through carboxylic linker. The possible use of three types of carboxylic acids was investigated (trichloroacetic acid, citric acid, and acrylic acid) and the success of this bridging procedure was examined using FT-IR and Raman spectroscopy.

The morphology of the prepared composites, their size and surface charge were examined using scanning electron microscopy, transmission electron microscopy and zeta sizer. Moreover, their toxic impact on cell viability was also examined with different cell lines using MTT assay.

The obtained results demonstrated the suitability of acrylic acid to be applied on the surface of TNTs as a permanent linker for PEG. This could be attributed to its ability to be co-polymerized with PEG and then presenting multiple carboxylic groups to be fixed tightly to the surface of TNTs. The PEGylation of TNTs did not lead to any differences in morphology but a significant enhancement of TNTs dispersibility and stability in aqueous media could be noticed.

Additionally, the PEGylated samples did not induce a significant growth inhibition against the tested cell lines which indicates their possible implementation as safe nano carriers in therapeutic practice.

As a conclusion, this approach could be further extended to apply with molecules other than PEG but with similar structure (APIs, biomarkers, …) so this method would serve as a start point for additional functionalization.

PREPARATION OF NEW HETARYL SUBSTITUTED N- AND C-GLUCOPYRANOSYL-1,2,3-TRIAZOLES AND THEIR HALF-SANDWICH TYPE PLATINUM-GROUP METAL COMPLEXES

I. ZAKI ALSHIMAA, KACSIR ISTVÁN, DR. BOKOR ÉVA, PROF. LÁSZLÓ SOMSÁK

University of Debrecen

alshimaa.ibrahim@science.unideb.hu

Kulcsszavak: glucosyl heterocycle; 1,2,3-triazole; bidentate ligand; platinum-group metal complex; half-sandwich

Platinum-based compounds like cisplatin, oxaliplatin, and carboplatin are essential in chemotherapy, but their effectiveness is limited by resistance and side effects. This necessitates the development of new cytostatic compounds. As potential alternatives to platinum, half-sandwich complexes of platinum-group metal ions (such as Ru(II), Os(II), Ir(III), and Rh(III)) have emerged as promising candidates, showing anticancer properties along with antimicrobial effects including antibacterial, antiparasitic, antiviral, and antifungal activities.

Our research group synthesized several half-sandwich platinum-group metal complexes containing monosaccharide derived heterocyclic N,N-bidentate ligands, some of which outperformed the antineoplastic activity of cisplatin, had also antimicrobial effects, were non-toxic. Specifically, these complexes exhibited cytostatic properties against various cancer cell lines, including carcinomas (such as ovarian, breast, pancreatic adenocarcinoma, and glioblastoma), lymphoma, and sarcoma cell lines. Additionally, they showed bacteriostatic activity against Gram-positive vancomycin-resistant *Enterococcus* (VRE) and methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) isolates. The most efficient complex of the series was a *p*-cymene containing Os(II) complex with *O*-perbenzoylated 1-*N*-(β-D-glucopyranosyl)-4-(2-quinolyl)-1,2,3-triazole ligand.

The aim of the present study is to modify the sugar derived ligand by changing the anomeric configuration from β to α and the conjugation mode of the heterocycle to *C*-glycosylic derivatives. To this end, ten representatives of 1-*N*-(α-D-glucopyranosyl)-4-hetaryl-1,2,3-triazoles and 4-*C*-(β-D-glucopyranosyl)-1-hetaryl-1,2,3-triazoles (hetaryl = 2-pyridyl, 2-quinolyl) in *O*-peracylated and *O*-unprotected forms have been synthesized based on copper-catalyzed azide-alkyne cycloaddition (CuAAC). These compounds as N,N-chelators have been reacted with dimeric chloro bridged platinum-group metal complexes $[(\eta^6\text{-}p\text{-cym})M^{II}Cl_2]_2$ (M = Ru, Os) and $[(\eta^5\text{-Cp}^*)M^{III}Cl_2]_2$ (M = Ir, Rh)) in the presence of $TlPF_6$ to obtain the desired $[(\eta^6\text{-}p\text{-cym}/\eta^5\text{-Cp}^*)M^{II/III}(Glc_p\text{-(N-Tria)-(N-Py/Qu)})Cl]PF_6$ half-sandwich type complexes as mixtures of two diastereomers. In order to explore the hydrophilic/lipophilic character of the prepared cationic complexes their distribution coefficient (logD) in an *n*-octanol-aqueous PBS (phosphate buffered saline, pH = 7.4) system has also been determined. The biological studies to explore the anticancer and antibacterial effects of the newly synthesized complexes are still ongoing. In the poster presentation the synthetic details of these glucopyranosyl heterocyclic ligands and their half-sandwich complexes will be summarized.

ISOLATION OF PAH-DEGRADING BACTERIA FROM BIOFILM FOR BIOREMEDIATION PURPOSES

SZENTGYÖRGYI FLÓRA, DR. TÁNCSICS ANDRÁS, DR. KRISZT BALÁZS, DR. BENEDEK TIBOR

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

floraszentgyorgyi5@gmail.com

Kulcsszavak: biofilm, PAH, napthalene, bioremediation, oxygen-limited, biobarrier

Perhaps one of the most serious environmental damages on Earth is caused by petroleum hydrocarbons. Recent oil spills (Exxon Waldez-1989 and Deepwater Horizon 2010) exemplify the severity of environmental damage caused by crude oil and its derivatives. PAH compounds are a toxic group of hydrocarbons. They are carcinogenic to living organisms, as well as damaging to the immune system. Eradication of pollution caused by PAH compounds and remediation of contaminated areas from the environment is necessary. One of the most environmentally friendly types of remediation is biological remediation, bioremediation. Within this, one of the most innovative, greenest and most sustainable technologies is reactive gap walls (biobarriers) operating on biological bases.

Our goal was to grow bacteria presumably suitable for PAH decomposition from a medium contaminated with hydrocarbons, through enrichment, and to test the isolates for hydrocarbon decomposition (naphthalene) and biofilm formation. The structural change of the bacterial community due to the enrichment was monitored using the molecular fingerprint method (T-RFLP - terminal restriction fragment length polymorphism).

PAH-degrading bacteria were multiplied from the biofilm sample taken from the damage site using aerobic and microaerobic enrichment methods. We were able to identify 35 strains of bacteria, which mainly belong to the class of Gamma-proteobacteria. The PAH-degrading ability was tested in the framework of a turbidimetric test. In microcosms containing naphthalene, members of the genus Pseudomonas proved to be the best decomposing bacteria. Presumably the best PAH-degrading (naphthalene) isolates are P. veronii R1.1_10, R. opacus BGN1.1_5, A. delafieldii R1.1_5 and BGN1.1_3, P. asplenii BGN1.1_7 and R. jostii. They were BGN1.1_8.

Rhodococcus jostii HR1.1.4 and Pseudomonas veronii HR1.1.1 isolates showed very good biofilm-forming ability.

The end result of our work is that we have isolated and identified, presumably good PAH-degrading and intensive biofilm-forming bacteria under aerobic and microaerobic conditions, which can be used in the form of a vaccine in the future to create environmentally friendly biobarriers (reactive gap walls).

A HIDROGÉN-TECHNOLÓGIA TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE ÉS JELENLEGI HELYZETE AZ INNOVÁCIÓS MENEDZSMENT ELMÉLETEINEK PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

PENTE ZSOMBOR

ME-Vezetéstudományi Intézet

Közgazdaságtudományi szekció

pentezs96@gmail.com

Kulcsszavak: Hidrogén, Mobilitás, Ökológia

A hidrogén-technológia kutatásának célja és relevanciája az innovációs menedzsment elméletei szempontjából kiemelkedő fontosságú. Ez a terület ötvözi a technológiai fejlődést és a menedzsmentelméleteket, hogy átfogó megértést nyújtson az innovációs folyamatokról és azok társadalmi, gazdasági hatásairól. Ez komplex és multidiszciplináris megközelítést igényel. A kutatás célja, hogy átfogóan bemutassa a hidrogén-technológia fejlődési ívét, kezdve a megjelenésétől napjainkig, beleértve a technológia konkrét alkalmazásait és jelenlegi állapotát. A kutatás relevanciáját növeli, hogy a hidrogén-technológia egyre fontosabb szerepet játszik az energia- és környezetpolitikában, különösen a fenntartható fejlődés és a karbonsemlegesség kontextusában.

A kutatás első szakasza a hidrogén-technológia fejlődésének kronologikus elemzésére összpontosít. Ebben a részben bemutatásra kerülnek a technológia megjelenésétől kezdődően azok a kulcsfontosságú fejlesztések és innovációk, amelyek meghatározóak voltak a technológia evolúciójában. Ez magában foglalja a technológiai áttöréseket, a piaci bevezetés kihívásait, valamint a politikai és gazdasági tényezőket, amelyek befolyásolták a hidrogén-technológia fejlődését.

A következő rész a hidrogén konkrét felhasználására fókuszál, beleértve az energetikai szektorban (például tüzelőanyagcellák és energia tárolása), közlekedésben (hidrogén üzemanyagcellás járművek), és ipari alkalmazásokban történő hasznosítását. Ebben a szakaszban részletesen kifejtésre kerül, hogy a különböző területeken milyen technológiai innovációk, piaci dinamikák és politikai döntések befolyásolták a hidrogén alkalmazását.

HATÁSOK, VÁLTOZÁSOK – AZ ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁGOK STABILITÁSA A VÁLSÁGOK ÉVEIBEN

VARGOVICS MÁTÉ

Soproni Egyetem

Közgazdaságtudományi szekció

vargovicsmate@gmail.com

Kulcsszavak: erdőgazdálkodás, beszámoló elemzés, foglalkoztatás, covid, energiaválság

A válságok rendre kihívás elé állítják a gazdasági tevékenységet végzőket, és bár karakterüktől függően, hatásaik szektorokon átívelően érinthetnek valamennyi szereplőt, mégis, azok jellegzetességei miatt, eltérő következményekkel, illetve válaszreakciókkal találkozhatunk egy-egy szegmenst vizsgálva. Az erdőgazdálkodás egy tipikusan, több szempontból is speciális ágazatnak tekinthető. Hosszú múltra visszatekintő hagyományai mellett a társadalmi, történelmi és egyéb körülmények változásához való aktív adaptáció jellemzi. Mivel azonban egy ökológiai alapon nyugvó gazdálkodásról beszélünk, kiemelkedően hosszú termelési ciklus mellett, így a felgyorsult piaci folyamatokra való reagálási képessége könnyen eltérhet az általános tapasztalatoktól.

Jelen dolgozatban az állami erdőgazdaságok példáján keresztül igyekszem feltárni az elmúlt időszak alatt bekövetkező változásokat, különösképpen a jövedelmi helyzet, valamint a foglalkoztatás tekintetében. A vizsgált idősíkot illetően szükségszerű visszanyúlni egészen a 2010-es évek végéig, mely kapcsán számos forrás említést tesz a természeti károk következtében hektikussá váló fapiac rendezetlen helyzetről. A Covid-válság ugyancsak érzékenyen érintette a gazdasági szereplőket, különösen az export tevékenységet folytatókat, ahová a mintába választott 22 állami részvénytársaság is tartozik. A munkaerőpiaci folyamatok számos hazai és nemzetközi kutatás célkeresztjébe kerültek, a változások sok esetben felszínre hozták a lappangó problémákat és újragondolásra késztették a munkáltatói oldalt. A Nemzeti Erdőstratégia is kiemeli az erdőgazdálkodás azon adottságát, miszerint pont a munkalehetőségekben szűkölködő, sok esetben elmaradottabb, rurális térségekben teremt kapacitást, ezáltal munkahely-megtartó képessége kiemelten fontos a vidékfejlesztés terén. A sort csak folytatta a 2022-ben eszkalálódott politikai-gazdasági konfliktus, ami az energiaszektor oldaláról támasztott komoly kihívást a gazdálkodók felé, hiszen az erdei biomassza jelenleg is domináns megújuló energiaforrása Magyarországnak. Az energiabiztonsági kockázatok mérséklése érdekében ezúttal állami szabályozóeszközök is alakították a piaci folyamatokat, ami rövid- és hosszútávon is hatással lehet a gazdálkodás ökológiai és pénzügyi helyzetére egyaránt. Mivel az erdőgazdálkodást a makro-elemzések szintjén legtöbbször a mezőgazdasággal egy nemzetgazdasági ágba integrálva kezelik, ez megnehezíti az ágazatban végbemenő változások pontos megértését, ugyanakkor tovább hangsúlyozzák ezen kutatási terület szükségességét.

A vizsgálat során a számviteli beszámolók adataira támaszkodva végeztem idősoros elemzést, elsősorban a jövedelmi és foglalkoztatási helyzetre vonatkozóan. Az adatokat Excel

munkalapon táblázatba rendeztem, majd függvények, illetve az SPSS Statistics segítségével előállítottam a főbb mutatószámokat, percentiliseket, melyeket leíró statisztikai módszerekkel jellemeztem, majd ábrázoltam. A munka részletezi az egyes mutatók alakulását, és kitér vizsgált tendenciák értelmezésére. A kiválasztott minta, illetve az alkalmazott mutatók megfelelőnek bizonyultak az elemzés értékelésére, ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy ezen tanulmány elsősorban egy általános kép megalkotását tűzte ki célul, melynek folytatásaként lehetőséget nyújt további, részletgazdagabb kutatások elvégzésére.

A-FTS STANDARD MENETDINAMIKAI VIZSGÁLATA

ERDEI LÁSZLÓ

Miskolci Egyetem

laszlo.erdei@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak:

A közlekedési rendszerek azon belül a személyszállítás egy megoldás a társadalmi mobilitási igények kielégítéséhez. A holtidőszakos közlekedési igények hatékony és monitorozott telejsítésére nincs sok példa a gyakorlatban. Sőt a szakirodalom sem foglalkozik olyan közlekedési rendszertervek koncepcióival, amelyek alkalmazásával a szolgáltatási színvonal fejlesztése mellett lekövetik az aktuális utazási igényeket, amely függvényében megvalósítható egy időablakos személyszállítási koncepció. Ilyen közösségi közlekedési elv az A-FTS, amely egy vasúton is alkalmazható holtidőszakos járatszervezésre tervezett standard. A standardizálás a rugalmas és igényvezérelt közösségi közlekedési irodalomkutatás eredményében került kidolgozásra, amely egy korábbi munkája a szerzőnek.
Az A-FTS rendszer 3 fontos alrendszert tartalmaz, amelyek az utazási igények kezelését, a járművek folyamatos nyilvántartását/foglaltságát és a folyamatos tájékoztatást (szolgáltatói- és utasoldalon) biztosítja, amelyek folyamatos adatkapcsolatban vannak a vonatbefolyásoló rendszerrel. A-FTS rendszer esetében egy esettanulmányon keresztül kimutatható, hogy a jelenlegi ütemes menetrendű járatokat miként lehet rugalmas módon szervezni.

Lépések:

1. Ütemes menetrendi járat megállói közötti menetdinamikai adatok gyűjtése, mint például pályasebességek, gyorsítási és lassítási (későbbiekben fékezési) szakaszok azonosítása.
2. Több valós mérések elvégzése és adatgyűjtés GPS vevőegységgel az 1. pont alapján.
3. A gyűjtött adatokat átlagolni szükséges, hogy a normálistól eltérő működési adatok ne okozzanak torzítást.
4. Ellenőrzés, hogy az egyes megállók között mennyire optimális az utazósebességre való gyorsulás majd lassítás az utazási idő függvényében.
5. Az adatok alapján kiszámítható a valós menetdinamikai adatok alapján, hogyha az egyes megállók esetében nincs megállás, akkor milyen mértékű:

- utazási idő csökkenés érthető el,
- gyorsulási dinamika alkalmazása szükséges minimális energiafektetéshez,
- fékezési energia befektetés spórolható meg

az ütemes menetrendű lebonyolításhoz képest.

Tehát, ha ismerjük az utazási igényeket (mely megállókban van le és/vagy felszálló utas), tisztában vagyunk a jármű és a pálya adta menetdinamikai lehetőségekkel, akkor ezen célfüggvények alapján elérhető működés szempontjából egy optimális járat verzió, amely kielégíti az utazási igényeket. Legrosszabb esetben, amikor minden megállóban meg kell állnia a szerelvénynek a menetrend megegyezik a fix menetrendű szolgáltatással. Összességében

elmondható, hogy az A-FTS koncentrált adatok gyűjtésével és feldolgozásával kiszámítja az optimális működési paramétereket, amelyek biztosításával a hatékonyabban szervezhető a közösségi közlekedés holtidőszakban. Ezzel pedig egy olyan időszakban lehet biztosítani költséghatékonyan járatokat, amelyek a látens utazási igényeket is ki tudnak elégíteni.

GENERATÍV MESTERSÉGES INTELLIGENCIA FELHASZNÁLÁSA A MODELLEZÉSI FELADATOKBAN

FILEP RENÁTA MATILDA, DR. MOLNÁR BÁLINT

ELTE IK

fileprenata6@gmail.com,

Kulcsszavak: LLM, ChatGPT, UML, modellezés

A generatív mesterséges intelligencia és a nagy nyelvi modellek (LLM) felhasználása az ipari és szolgáltató szektorban számos munkafolyamatot, munkakört forradalmasít. Ilyen modelleket használ többek a között az egyre népszerűbbé váló ChatGPT és Copilot is. A szakirodalomban számos tanulmány foglalkozik a különböző nagy nyelvi modellek (LLM) szoftverfejlesztésre gyakorolt jelentős hatásával, ezeknek a kutatásoknak a főfókuszában az automatikus kódgenerálás minőségeinek, korlátainak a meghatározása áll. A kutatásom során egy másik, kevésbé vizsgált területtel a ChatGPT modellező képességével foglalkoztam.
A ChatGPT szerteágazó modellezési képességgel rendelkezik, képes osztály diagramok, használati eset diagramok, állapotgépek, szekvenciális diagramok és tevékenység diagramok generálására. Bemenetként egyszerűbb és összetettebb modellezési feladatok szöveges megfogalmazást adtam be és szükség esetén további utasításokat fogalmaztam meg a ChatGPT nek, hogy minél pontosabb legyen a kimeneti modell. Az eredményt szöveges formátumban PlantUML-ként adja vissza, amelynek a megjelenítésére draw.io-t használtam fel. A kapott kimeneti diagramokat elemeztem egy általam felállított szempontrendszer szerint.
A kutatás célja annak a vizsgálata volt, hogy az egyes modellezési feladatok során kapott modell szintaktikailag, illetve szemantikailag mennyire volt megfelelő. Emellett megvizsgáltam, hogy a kezdeti kérdést követően beadott részletesebb kontextus információkkal vagy a további iterációk során megadott többletinformációkkal milyen mértékben javítható tovább a generált modell minősége.
A kutatási eredmények hozzájárulhatnak a ChatGPT modellezési képességeinek és szemantikai hiányosságainak a feltárásához, amelyek segítik a megfelelő jövőbeli felhasználást a modellezés során, illetve elősegítik azoknak a területeknek a kijelölését, amelyekben a generatív mesterséges intelligenciák fejlődése szükséges a széleskörű felhasználhatóság érdekében.

ÓLOMMENTES FORRASZKOMPOZIT FEJLESZTÉSE

GYÖKÉR ZOLTÁN

Fémtani, Képlékenyalakítási és Nanotechnológiai Intézet

Műszaki szekció

zoltan.gyoker@uni-miskolc.hu

Kulcsszavak: ólommentes forraszanyag, kompozit, fémleválasztás, kerámia

A forrasztás a legrégibb diffúziós kapcsolaton alapuló kötési eljárás. Jellegzetessége, hogy az összeforrasztandó anyagok olvadáspontjánál lényegesen alacsonyabb olvadáspontú forrasz anyaggal diffúziós kötést hozunk létre. A forraszanyag a darabokat azok megolvadása nélkül egyesíti. A korszerű forraszanyagok többnyire ón-ezüst-réz (Sn-Ag-Cu, SAC) tartalmú ötvözetek. A korábban alkalmazott ón-ólom forraszanyag olvadási pontja 183 °C, amihez jellemzően elegendő a 220-230 °C közötti maximális hőmérséklet tartomány újraömlesztéses „reflow" forrasztás során. Ezzel szemben az elsődleges ólommentes ötvözetek olvadáspontja 217-220 °C közötti tartományba esik, melyhez már kb. 240-260 °C technológiai hőmérséklet tartozik. Ez azt jelenti, hogy 20-30 °C-kal magasabb technológiai hőmérséklet szükséges az eljárás során.

Az ólommentes forraszanyagokkal különböző tartóssági problémák merülnek fel, amely a mikroelektronikai forraszkötések idő előtti tönkremeneteléhez vezet. A miniatürizálásnak köszönhetően sokkal kisebb méretű forraszkötések létrehozására van szükség, amely egy megbízható, megfelelő mechanikai tulajdonságú forraszanyagot igényelne.

Ezen problémák kiküszöbölésére jelenthet megoldást a kompozit forraszanyagok fejlesztése. A kompozit létrehozásakor nagy szerepe van a mátrix és az erősítő részecske közötti nedvesítésnek, melyet nagymértékben befolyásol a két fázis rácstípusa. Ha kovalens kötésű kerámia erősítő részecskéket teszünk fémes kötésű mátrixba, a nedvesítés nem lesz megfelelő. Ezt a hatást lehet mérsékelni, ha a kerámia részecskék felületét módosítjuk. Így a külső réteg fémes, vagy ionos szerkezetű lesz, mely már elősegíti a kompozit létrejöttét.

Munkám célja a jelenleg alkalmazott ólommentes forraszanyagok mechanikai és nedvesítési tulajdonságainak javítása. Kutatásom során ólommentes SAC 305 forraszpasztával és nanoméretű SiC kerámia részecskével dolgoztam. A nanorészecskéket felületét különböző kémiai redukciós felületmódosító eljárással módosítottam, melynek köszönhetően fémrészecske alakult ki a felületen. Az így előállított nanorészecskék és ólommentes forraszpaszta felhasználásával nanokompozitot állítok elő az ipari alkalmazáshoz hasonló módon reflow technológiával. A forraszkötéseket egy egyedileg tervezett NYÁK lap és mikroelektronikai alkatrészek között hoztam létre. Az így elkészült kompozit minták mechanikai tulajdonságát és szövetszerkezetét vizsgáltam.

AZ ACÉLCSÖVEK GYÁRTÁSI TECHNOLÓGIÁJÁNAK KUTATÁSA ÉS A CSÖVEK HIDEGHÚZÁSI FOLYAMATÁNAK MODELLEZÉSE

PALKOVICS MIKLÓS, S. TÓTH LASZLÓ

Miskolci Egyetem

Műszaki Szekció

palkovics.miklos@gmail.com

Kulcsszavak: csőhúzás, áramlási vonal, alakítási keményedés, deformációs mező, sebesség mező

A csőgyártás egy speciális területe, a hideg képlékeny alakító csőhúzási eljárás. A pontos geometriai alakú és méretű, valamint nagy felületi tisztaságú csövek egyik fő gyártási eljárása. Csőhúzást alkalmaznak adott keresztmetszet csökkentésére (az átmérő és a falvastagság csökkentése révén), valamint a cső anyagtulajdonságainak javítására. Az acélok képlékeny alakító eljárásainak folyamán fontos a bekövetkező alakváltozások ismerete. A hagyományos szakítóvizsgálattal meghatározható paraméterek nagyon szűk alakváltozási intervallumban használhatóak ($\varphi: max. 0{,}25$ acélokban) és mivel az alakítástechnológia egyik legfontosabb paramétere az alakítási szilárdság a deformáció függvényében, ezért a végeselemes szimulációhoz az alakítási szilárdságot függvénnyel adtuk meg, amely így sokkal nagyobb alakváltozási tartományon képes leírni az alakváltozás és a feszültség közötti összefüggést. Az alakítási paraméterek ismeretében a folyáshatárokból összeállíthatjuk az alakítási szilárdság függvényt, az ún. „keményedési görbét”. Az alakítási szilárdság vagy angolul „flow stress” meghatározására szükség volt csőhúzási szimulációkra. Egyrészt szükséges a húzhatósági feltétel teljesülésének ellenőrzése miatt, vagyis a kihúzott szálban a húzófeszültség soha nem haladhatja meg a vonatkozó alakítási szilárdság értékét. Másrészt a végeselemes szimulációban is meg kell adni az alakítási szilárdság görbéjét, melyet a program a szimulációban felhasznál. Az összehasonlításhoz elsőnek a hagyományos fizika törvényein alapuló Johnson-Cook anyagmodellt használtuk fel, ahol az alakítási szilárdság az alakváltozás, az alakváltozási sebesség és a hőmérséklet függvénye. Az alakítási szilárdságot reprodukálni képes keményedési függvény kiválasztásához következőnek egy új makroszkopikus alakváltozási keményedési függvény alkalmazásának lehetőségeiről megjelent tanulmány eredményeit használtuk fel, ahol az alakítási szilárdság – alakváltozás mérési adatpárt egy négy paraméteres függvénnyel illesztettük. A mérési adatok és az illesztett függvénygörbe közötti eltérést egy korrelációs együtthatóval jellemeztük. Egy klasszikus és egy új függvényt használtunk, és megállapítottuk, hogy az új függvény sokkal pontosabban képes leírni a kísérleti alakítási keményedés görbéjét.

A végeselemes szimulációhoz elkészült egy előzetes geometriai modell, az alakítási szilárdságot nem numerikusan, hanem analitikus függvényként adtuk meg. Egy tengelyszimmetrikus csőhúzás szimulációjával az áramlási vonalak analitikus megközelítési módját vizsgáltuk, melyet végeselemes módszerrel hasonlítottunk össze validálás céljából. A végeselem szimulációkból - az egyes súrlódási tényezőkhöz tartozó deformációs gradiens

tenzor nem-nulla komponenseivel - ábrázolásra került a deformációs mező, majd meghatározásra és ábrázolásra került az Euler-féle sebességmező gradiens nem-nulla sebesség gradiens komponensei.
A deformációs mező komponenseivel meghatározott sebesség gradiens tenzor komponenseit beillesztettük egy viszkoplasztikus önkonzisztens polikristályos modellbe (VPSC), melyek segítségével az ATEX szoftverben az adott polikristályos anyag szemcséinek textúráját eltérő súrlódási tényezők mellett szimuláltuk.
Mivel a kutatás jelenlegi adatai alapján a fő deformáció egy nyírási sík mentén történik, új analitikus modell felállítását tervezzük, ami helyettesíteni fogja a végeselemes számítást a textúra szimulációjában.

THE ROLE OF MICROSTRUCTURE IN ANODIZING BEHAVIOR OF ALSI12CU1(FE) HIGH-SILICON ALUMINIUM ALLOY

RAZZOUK EMEL, DR. DÁNIEL KONCZ-HORVÁTH2, PROF. TAMÁS I TÖRÖK

University of Miskolc

Műszaki szekció

razzoukemel@gmail.com

Kulcsszavak: diecast Al-Si-Cu alloy, Anodizing, Anodic layer, Microstructure, Milling, Elements distribution.

Anodizing aluminum and its alloys is a complex process that involves meeting specific surface performance criteria, which are contingent upon environmental factors and intended applications. Products derived from aluminum and its alloys, such as castings, extrusions, rolled goods, forgings, deep-drawn items, and sintered powder metal goods, often aim for an anodized finish. However, the presence of various elements alongside silicon makes the anodizing process notably more challenging for aluminum alloys high in silicon content.
The microstructure and the anodic layer thickness of diecast Al-Si-Cu alloy were examined using focused ion beam scanning electron microscopy (PFIB SEM) equipment, and the chemical composition of the sample cross-section was identified using energy dispersive x-ray spectroscopy (EDS). The anodizing process is accomplished under steady-state voltage and current modes. Samples of industrial pressure die-cast aluminium-silicon alloy AlSi12Cu1(Fe) underwent anodization in as-diecast condition and after surface milling operations with material removal up to 1 mm. Anodizing under steady-state current mode (1.6 A·dm-2) yielded thicker layers compared to steady-state voltage mode (35V, 1.6 A·dm-2 max) across all surface states (as-cast, milled). SEM-EDS analysis with element mapping revealed the subsequent effects of element distribution on anodic layer growth and structure. Milling prior to anodization resulted in larger cavity sizes and lengths, attributed to microstructural variations induced by milling. Milling also exposed areas with slower solidification rates, fostering a homogeneous Al phase that facilitated enhanced oxide growth. Moreover, the formation of oxide was directly correlated with the presence of alloying elements, particularly silicon particles, whose size and distribution influenced the areas of aluminium that were not anodized.
The quality of the anodic layer formed after surface milling will be examined in the following phase. Further research on how nanoparticle infiltration affects the structure and characteristics of the anodic layer in the Al-Si alloy is expected to be done, as this area of study has not received much attention up to this point.

NANOSZERKEZETŰ SZÉNFORMÁK ALKALMAZÁSA ÜZEMANYAGCELLÁK MEMBRÁNELEKTRÓDJAINAK FEJLESZTÉSÉHEZ

SIKORA EMŐKE, DR. VANYOREK LÁSZLÓ

Miskolci Egyetem

Műszaki szekció

emoke.sikora@gmail.com,

Kulcsszavak: üzemanyagcella, szén nanocső, katalizátor, membrán

A jelenleg is zajló energiaválság, a szén-, olaj- és földgáz alapú energiagazdálkodás, valamint az ezzel párosuló környezetszennyezés és üvegházhatás egyre égetőbb problémák a társadalom számára. A fenntartható fejlődéshez más megoldások szükségesek, a megújuló, zöld energiahordozókat kell előtérbe helyezni. Ennek okán egyre nagyobb figyelmet kap a dízel- és benzinüzemű belsőégésű motorok környezetbarát alternatívája az üzemanyagcella.
Az üzemanyagcella, vagy más néven tüzelőanyagcella olyan elektrokémiai galvánelem, amely a kémiai folyamat energiáját elektromos árammá alakítja át redoxireakción keresztül. Legfőbb előnye, hogy jó az energiaátalakítási hatékonysága és mindemellett működése nem jár környezetszennyező anyagok kibocsátásával.
A fűtőanyagcellák működése azon az elven alapul, hogy egy redoxi-reakciót térben részfolyamatokra választunk szét. A cella egy anódtérből és egy katódtérből áll, amely között az elektronátadás a cellán kívül, valamilyen fogyasztó (pl. villanymotor) közbeiktatásával történik. A két teret egymástól a membránelektród választja el, mely felépítését tekintve egy-egy katalizátor rétegből és egy-egy gázdiffúziós rétegből áll, amelyek között egy darab proton áteresztő membrán (PEM) található. A katalizátorok általában szén alapú membrán felültére leválasztott nemesfém (Pd, Pt, Rh, Ir) nanorészecskék, a gázdiffúziós réteg pedig porózus szerkezetű elektromosan vezető réteg (szénszálak, szén nanocsövek, aktív szén).Az üzemanyagcellákban a membránelektród (MEA) a központi elem, amely közvetlenül meghatározza a teljesítménysűrűséget, a tartósságot és az üzemanyagcella élettartamát.
A kutatómunka során különböző nanoszerkezetű szénformák felhasználásával olyan membránokat hoztunk létre, amik alkalmazhatók hidrogén-oxigén üzemű üzemanyagcellákban. A membránok előállításához szén nanocsöveket, valamint nitrogén-dópolt grafénstruktúrákat alkalmaztunk, melyekre különböző nemesfémeket (Pd, Pt), illetve ezek kombinációit vittük fel katalitikusan aktív fázisként. Az előállított membránoknak fontos szempont a megfelelő rugalmasság, elektromos vezetés és erős fém-hordozó kölcsönhatással. A membránelektródokat H2-O2 üzemű üzemanyagcellában teszteltük.
A kutatás eredménye alapján képet kaphatunk, milyen hatással van az üzemanyagcellára, illetve a membránelektródra a különböző szénformák és nemesfémek kombinációinak alkalmazása, hogyan befolyásolják a vezetőképességet, rugalmasságot, melyek a további membránfejlesztési kísérletekben is hasznosíthatók.

IMMERSIVE VR GAMES FOR COGNITIVE ENHANCEMENT

SZABÓ PATRÍCIA

University of Pannonia

Műszaki szekció

szabo.patricia@mik.uni-pannon.hu

Kulcsszavak: virtual reality, memory improvement, memory test, serious games, development

Our laboratory's commitment is centered on leveraging Virtual Reality (VR) technology to elevate and evaluate memory functions, particularly concentrating on older adults navigating Alzheimer's, dementia, or individuals seeking memory enhancement. Our approach entails the utilization of the Oculus Quest 2 VR device, seamlessly integrated with the Unity game engine on the Android 10 platform, for the development of our applications. The cornerstone of our efforts lies in the creation of memory games that encompass spatial, episodic, and auditory memory assessments. These games incorporate a variety of tests, including the Corsi Block-Tapping Test, memorization tasks, and auditory challenges. Among them, users will find modified renditions of beloved classics such as "Simon," alongside memory card games and even a simulated shopping experience.

We specialize in developing VR-based serious games effective for rehabilitation, leveraging the powerful Oculus Quest 2 known for its seamless performance and user-friendly interface. Our VR experiences feature Oculus Touch controllers, meticulously designed for intuitive interaction, and equipped with advanced sensors for precise tracking of hand movements. For software development, we utilize the versatile Unity game engine, enabling us to design captivating virtual environments and engaging gameplay tailored to users' needs. Additionally, we emphasize visual aesthetics using the Blender 3D computer graphics program to create lifelike environments.

Our mission is to develop entertaining and effective serious games tailored to patients' rehabilitation needs, leveraging VR technology to motivate patients, enhance their well-being, and speed up their progress. Our suite of memory games covers various memory domains such as spatial, episodic, and auditory memory, featuring classics like "Simon" and memory card challenges. These games are tailored for older adults facing memory-related challenges, providing stress relief through tranquil virtual environments.

The interactive nature of VR fosters deep engagement, benefiting individual patients, healthcare facilities, and caregivers by promoting patient independence and boosting self-esteem. We've also developed comprehensive memory assessment tools, including the Corsi Block-Tapping Test, to evaluate spatial memory effectively.

AZ EGÉSZSÉGÜGYI HALLGATÓK DIGITÁLIS KOMPETENCIÁINAK VIZSGÁLATA 2 ÉV TÁVLATÁBAN

DR. TÓTH ZOLTÁN, BÖDŐCS KRISZTINA

Semmelweis Egyetem

Orvosi- és egészségtudományi szekció

toth.zoltan2@semmelweis.hu

Kulcsszavak: egészségügy, digitális kompetenciák, informatikai képzés, MI

Az egészségügyi felsőoktatásban a digitális kompetenciák egyre nagyobb szerepet kapnak, ami más tudományterületeken is megfigyelhető. Ezek a kompetenciák nem csupán az informatikai eszközök használatát jelentik, hanem számos különböző szoftver és készség elsajátítását is, beleértve az adat- és információbiztonsági készségeket.

Kutatásunkban a Semmelweis Egyetem Digitális Egészségtudományi Intézetének a gyógyszerész- és fogorvosi képzés informatikai beoktatásának hatékonyságát vizsgáltuk. A felmérés struktúrált és nagymintás mintavétellel zajlott, kvalitatív és kvantitatív módszerek felhasználásával.

A kutatás célja az volt, hogy monitorozzuk az egészségügyi képzésbe belépő hallgatók kezdeti és a tárgy oktatása utáni szintjét, valamint azonosítsuk a közép- és általános iskolai digitális kompetenciák hiányosságainak okait.

Kutatásunk két év adatain alapul, amely során összehasonlító elemzést végeztünk a különböző csoportok között. A második évben a tananyag már magában foglalta a mesterséges intelligencia (MI) alapjait is, beleértve annak meghatározását, használatát, előnyeit és hátrányait, valamint a rendelkezésre álló technológiákat. Ez a kiegészítés lehetőséget nyújtott arra, hogy bemutassuk, hogyan lehet az MI-t a csalás megelőzése érdekében tanítani, és hogyan lehet azt a tanulás elősegítésére használni.

A kutatási eredmények és tapasztalatok integrálása az oktatásba hozzájárul az oktatás színvonalának növeléséhez, és segít azoknak az érzékeny csoportoknak a felzárkóztatásában, akik a digitális kompetencia hiányából adódóan esetleg lemorzsolódnának. Az MI oktatásának bevezetése különös hangsúlyt kapott a képzésben, amely elősegíti a hallgatók kritikai gondolkodásának fejlesztését és alkalmazását a gyakorlatban, miközben etikai és társadalmi szempontokat is figyelembe vesz.

ROLE OF ION CHANNELS IN CAR T CELL

MEDYOUNI GHOFRANE, VIVIEN JUSZUS, ORSOLYA VÖRÖS, PROF. GYÖRGY PANYI, DR. PÉTER HAJDU

Debreceni Egyetem

Orvosi- és egészségtudományi szekció

medyouni.ghofrane@med.unideb.hu

Kulcsszavak: CAR T cells, ion channels, Cancer immunotherpay

Cancer immunotherapy partly relies on the reprogramming of host immune cells to recognize and eliminate cancerous cells. Genetic modification of T cells to express chimeric antigen receptors (CARs) is utilized in the treatment of hematological malignancies. Despite its success, many challenges remain to improve the efficacy and safety of this therapy. Ion channels in T-cells participate in the regulation of activation via modulation of the Ca^{2+}-dependent pathway. Moreover, ion channels play a role in various effector functions that are inevitable for target cell abolition. Consequently, modification of ion channels' function can contribute to successful immune therapy. However, no study has been reported about the expression and functional role of CAR T-cell ion channels so far.

In the present study we established a 3rd-generation CAR expressing cell line (targeting CD19, CD19-CAR cells) from Jurkat E6-1 cells. We used the whole-cell patch-clamp technique and FURA-2-based Ca^{2+}-imaging to determine the biophysical properties of Kv1.3 and Ca^{2+}-response of CD19-CAR cells, respectively. We adapted a Calcein Red based killing assay to test CD19-CAR cells' target cell killing capacity as functional readout. By immunocytochemistry, we assessed the localization of Kv1.3 in standalone and in the CAR-synapse engaged CD19-CAR cells.

We showed that Kv1.3 activation and inactivation kinetics are the same in Jurkat non-transfected (control) and CD19-CAR Jurkat cells, while voltage-dependent equilibrium activation was different. Thapsigargin-induced Ca^{2+}-response of CD19-CAR cells was lower as compared to the non-transduced cells. We could demonstrate that Kv1.3 channels are colocalized with CARs in standalone CD19-CAR cells. Upon Vm24 addition (specific Kv1.3 inhibitor, 1 nM the target cell ability of CD19-CAR cells was impaired. Based on these results, we suppose that ion channels can affect the outcome of immunotherapy, and further experiments are needed to clarify their functional role.

DESIGN OF INJECTABLE CHLORHEXIDINE IN SITU GELLING SYSTEM FOR THE TREATMENT OF PERIODONTITIS

ASHFAQ RABIA

University of Szeged

Orvosi- és egészségtudományi szekció

rabia.ashfaq@szte.hu

Keywords: Periodontitis, in situ gelation, sodium alginate, mucoadhesion, antimicrobial effect, tensile strength

Periodontitis is one of the most widespread bacterial infectious oral diseases that affects a significant percentage of the population worldwide. Periodontal diseases are a series of pathological conditions affecting the supporting tissues of teeth and are typically initiated by mild infection and inflammation, followed by gingivitis, halitosis, bleeding, swelling, redness, and tenderness of the gums that result in chronic periodontitis and bone loss . Different bacterial strains are responsible for the chronic inflammation and subgingival plaque that could be effectively treated with prolonged exposure to therapeutic levels of antibiotics and antiseptics in the periodontal pockets. We aimed to develop a stable, long-lasting *in situ* gelling system with improved mucoadhesion and syringeability that could bear potential antibacterial activities for an extended period.

Chlorhexidine (CHX) loaded *in situ* gelling system was prepared in a two-compartment system for long-lasting antiseptic effect in the periodontal cavities where one compartment was loaded with sodium alginate solution while other was filled with CHX and calcium chloride solution. At the time of administration, the mixing of two solutions resulted in gelation. For optimization, two 3^3 full factorial designs were applied where initially the effects of concentration of gelling agent, crosslinker, and pH of the system on the dependent variables were investigated. Afterwards, the effect of gelling agent, drug content, and pH of the system were correlated with the gel strength and water loss through another factorial design. Optimized formulations were tested for mucoadhesion, *in vitro* drug release, and microbiological investigation.

Based on the results of the two factorial designs, mucoadhesiveness, antimicrobial investigation, and drug release pattern, a 4 % alginate composition can be considered optimal. Overall, the optimized *in situ* periodontal gel was found to be effective with prolonged retention time and antimicrobial effects.

A MIRNS-EK SZEREPE A WILMS-TUMOR ÉS A DIFFÚZ HIPERPLASZTIKUS PERILOBÁRIS NEFROBLASZTOMATÓZIS DIFFERENCIÁLDIAGNÓZISÁBAN

CSÓK ÁDÁM[1], DR. MICSIK TAMÁS[2], DR. MAGYAR ZSÓFIA[2], PROF. TORNÓCZKI TAMÁS[3], DR. KUTHI LEVENTE[4], NISHI YUMIKA[1], DR. SZIRÁK KRISZTINA[1], DR. CSÓKA MÓNIKA[2], DR. OTTÓFFY GÁBOR3, DR. SOLTÉSZ BEÁTA[1], PROF. BALOGH ISTVÁN[1], DR. BUGLYÓ GERGELY[1]

[1] Debreceni Egyetem
[2] Semmelweis Egyetem
[3] Pécsi Klinikai Központ
[4] Szegedi Tudományegyetem

Orvosi- és egészségtudományi szekció

csok.adam@med.unideb.hu

Kulcsszavak: Wilms-tumor, diffúz hiperplasztikus perilobáris nefroblasztomatózis, tumorgenezis, miRNS expresszió, differenciáldiagnózis

A Wilms-tumor (WT) egy többnyire sporadikus vesedaganat, amelyet általában 5 év alatti gyermekeknél diagnosztizálnak. A nefrogén maradványok (nephrogenic rest - NR) embrionális metanefrikus sejtekből álló rendellenességek. Ezen sejtek a méhen belüli fejlődés 36. hetén túl is megmaradnak. Osztályozásuk szövettanuk és elhelyezkedésük alapján történik. Diffúz hiperplasztikus perilobáris nefroblasztomatózis (DHPLN) esetén a perilobáris NR-ek a vese nagymértékű megnagyobbodását eredményezik. A DHPLN-t a WT egy prekancerózus állapotának lehet tekinteni, főleg bilaterális daganatok esetében.
A WT és a DHPLN gyakran nem megkülönböztethetők szövettani jellemzőik alapján. A molekuláris markerek segítséget nyújthatnának a differenciáldiagnózishoz, de jelenleg ilyen molekuláris marker nem áll rendelkezésre. Kutatásunk során a miRNS-eket, mint lehetséges biomarkereket vizsgáltuk, amely során arra törekedtünk, hogy felfedjük, hogy a leírt expressziós különbségek közül melyek játszanak szerepet a patogenezis kezdeti lépéseiben (prekancerózus stádiumban), és melyek a később kialakuló WT-ben.
Három magyarországi egyetem Patológiai Intézetével együttműködve DHPLN-ből és a szomszédos egészséges veseszövetből formalinnal fixált, paraffinba ágyazott (formalin-fixed, paraffin-embedded - FFPE) mintákat gyűjtöttünk, majd miRNS-t izoláltunk belőlük.
A cDNS-re való átírás után qRT-PCR-es vizsgálat következett egy olyan PCR array segítségével, amely 84 urogenitális daganatban szerepet játszó miRNS primert tartalmazott.
Számos miRNS esetében különbséget mutattunk ki az expressziós mintázatban a nefroblasztomatózis és a WT minták között. Ezek közé tartoznak a Let-7 család tagjai, a miR-135b-5p, valamint a miR-146a-5p. További expressziós kísérletekre van szükség megfigyeléseink megerősítéséhez és új, potenciális biomarkerek feltérképezéséhez.

PLACENTA-SPECIFIC GALECTIN-14 IS A POTENTIAL BIOMARKER FOR MISCARRIAGES

FARKAS EMESE[1], ORAVECZ ORSOLYA[1], POSTA MÁTÉ[1], BALOGH ANDREA[1], DR. PÁLLINGER ÉVA[2], SEREGÉLYES GÁBOR[2], DR. THAN NÁNDOR GÁBOR[1,2]

[1] Institute of Molecular Life Sciences, Research Centre for Natural Sciences
[2] University of Semmelweis

Orvosi- és egészségtudományi szekció

farkas.emese@phd.semmelweis.hu

Keywords: galectin-14, miscarriage, pregnancy, immunoregulation, extracellular vesicles

In eutherian pregnancies, tightly regulated immune tolerance mechanisms at the maternal-fetal interface are required to enable the development of the semi-allogeneic fetus in the womb. In species with hemochorial placentation, such as humans, trophoblast populations interact extensively with maternal immune cells and several molecules expressed by these trophoblasts are involved in this unique immune adapation. Galectin-14 (gal-14), a primate-specific member of the galectin protein family, is a crucial player in regulating immune responses at the maternal-fetal interface. It is predominantly expressed by the syncytiotrophoblast, the outermost layer of fetal membranes, from where it is secreted through nonconventional secretion routes (e.g., via extracellular vesicles, EVs). The expression of gal-14, like another member of the placenta-specific galectins located within the same gene cluster (gal-13), is dependent on trophoblast differentiation, suggesting its importance in placental development and function. Studies have indicated that gal-14, along with other galectins, plays a significant role in moderating immune responses at the maternal-fetal interface. Dysregulated expression of gal-14, similar to gal-13, has been associated with pregnancy complications (e.g., preeclampsia) and molar prergnancies.
Here, we used a previously developed monoclonal recombinant antibody to determine whether the placental expression of gal-14 and its EV-associated levels in the maternal circulation change in spontaneous miscarriages. First, the applicalbility of the antibody in flow cytometry was tested in BeWo trophoblast-like choriocarcinoma cells. These cells were cultured for 96h after 5-azacytidine (AZA) and/or forskolin (FSK), or vehicle (dimethyl sulfoxid, DMSO) treatment and then gal-14 expression was analysed by qRT-PCR and flow cytometry. Gal-14 levels in maternal plasma EVs of control and miscarrige samples were meaused by flow cytometry.
We found that AZA- and/or FSK-treatment resulted in increased gal-14 expression in BeWo cells at both the RNA and protein levels. Interestingly, while we found lower gal-14 expression in the placenta in miscarriages in our previous study, here the percent of circulating gal-14+ middle-size EVs was higher in miscarriages compared to gestational age-matched controls.
Our results suggest that gal-14 may be a biomarker candidate for miscarriages. The decreased placental expression of gal-14 accompained by its increased levels in the maternal circulation propose a similar mechanism found for gal-13 in preeclampsia. In the future, larger retro- and

prospective studies are warranted to reveal the value of gal-14 measurements in the diagnosis or prediction of miscarriages.

NÁTRIUM-GLÜKÓZ KOTRANSZPORTER GÁTLÓ VEGYÜLETEK BÉLMOTILITÁSRA GYAKOROLT HATÁSAINAK VIZSGÁLATA

VARGA LUCA, DR. URAY KAREN, DR. SOMSÁK LÁSZLÓ, BOKOR ÉVA, KUN SÁNDOR, DOCSA TIBOR

Debreceni Egyetem

Orvos- és egészségtudományi szekció

varga.luca@med.unideb.hu

Kulcsszavak: diabetes mellitus, SGLT2 inhibitor, bélkontrakció, antidiabetikumok mellékhatásai, metformin

A diabétesz globálisan az egyik leggyakrabban előforduló krónikus betegség. A Nemzetközi Diabétesz Szövetség szerint jelenleg több mint 537 millió felnőttnél diagnosztizálták a betegséget, és ez a szám 2030-ra várhatóan 643 millióra emelkedik világszerte. Leggyakoribb típusa a II-es típusú cukorbetegség (T2DM). A II-es típusú betegek kezelésének első lépése az életmódváltás, ha ez nem hozza meg a kívánt javulást, gyógyszeres kezelésre van szükség. A nátrium-glükóz-kotranszporter 2 (SGLT2) gátlók az antidiabetikumok viszonylag új osztályát alkotják. Az SGLT2-gátlók csökkentik a glükóz reabszorpcióját a vesében, ezzel növelve a glükóz koncentrációját a szűrt vizeletben, így csökkentik a vércukorszintet. Az SGLT2 gátlószereket egy a természetesen is előforduló vegyület, a florizin, ismert hipoglikémiás hatása alapján fejlesztették ki. Jelenleg 7 SGLT2-gátló van forgalomban, a leggyakrabban használtak az empagliflozin, a dapagliflozin, a canagliflozin és az ipragliflozin.
Mivel monoterápiával nehéz optimális glikémiás kontrollt elérni, a II-es típusú diabéteszt gyakran kombinált terápiával kezelik. Az SGLT2-gátlók mellett a kombinált terápia másik fontos hatóanyaga a metformin-hidroklorid. A biguanidok a diabéteszgyógyszerek egyik fő csoportját alkotják, amelyek közül a metformin az első vonalbeli gyógyszer. Továbbá terápiás jelentőségét tükrözi monoterápiaként és glükózcsökkentő szerekkel kombinált terápiaként (pl. Xigduo®) való alkalmazhatósága.
A gyógyszeres terápia mellékhatásai közül, a gasztrointesztinális traktust (GI) érintő mellékhatásokra helyeztük a hangsúlyt. A jelenleg is forgalomban lévő gyógyszer, a Xigduo® metformin-hidrokloridot és dapagliflozint (szelektív SGLT2 gátló) tartalmaz. A gyógyszer GI mellékhatásai a puffadás, székrekedés, étvágytalanság, hányinger, hányás és hasmenés stb. A Farxiga® (dapagliflozint tart.) mellékhatásai nagyon hasonlóak, beleértve a hányingert, hányást és hasi fájdalmat.
A jelenlegi vizsgálataink egyik célja, hogy egérből izolált vékonybélminták felhasználásával meghatározzuk a különböző funkcionális csoportú SGLT2-gátlók hatását a vékonybél motilitására szervfürdő rendszerben. Kísérleteink során megpróbáljuk lemodellezni a 2TDM gyógyszeres kezelése során alkalmazott tabletták hatóanyagait önállóan, és vizsgáljuk gyógyszerek együttes hatását is.
Munkánk egy másik fontos célkitűzése, egy olyan SGLT2-gátló vegyület azonosítása, amely nincs hatással a vékonybél kontraktilis aktivitására, így csökkentve vagy megszüntetve a

fentebb említett kellemetlen mellékhatásokat. A jelenleg kereskedelmi forgalomban lévő SGLT-gátlók szelektívek SGLT2-re. Vizsgálatainkban olyan újonnan szintetizált SGLT2-gátlókkal dolgozunk, amelyek nem szelektívek erre a transzporterre. Az új inhibitorok az SGLT különböző izoformáira vonatkozó gátlási állandóit sejtes rendszerben határoztuk meg.
Munkánk során sikeresen azonosítottunk egy olyan újonnan szintetizált SLGT2 gátlót, amely nem gyakorol jelentős hatást a vékonybél kontraktilitására, ezzel elkerülhetők a fentebb említett mellékhatások. A jövőben szeretnénk tovább folytatni az anyag vizsgálatát diabéteszes egérmodellen is. Remélhetőleg sikerül olyan eredményekkel zárnunk a kísérleteket, amelyeknek terápiás alkalmazása jelentős lehet a II-es típusú diabéteszes betegek jövőbeli kezelésében.

A MULTIDROG-REZISZTENCIA TRANSZMISSZIÓ VIZSGÁLATA VÁLSÁGOS ÁLLAPOTÚ BETEGEKBEN

Mikolás Maja[1], Dr. Németh Péter[2], Dr. Petrilla Annamária[2], Szilágyi-Rácz Anna[1], Szilágyi-Tolnai Emese[1], Dávid Péter[1], Fauszt Péter[1], Dr. Stágel Anikó[1], Prof. Dr. Stündl László[1], Gál Ferenc[1], Gálné Dr. Remenyik Judit[1], Dr. Paholcsek Melinda[1]

[1] Debreceni Egyetem
[2] Vas Vármegyei Markusovszky Egyetemi Oktatókórház

Orvos- és egészségtudományi szekció

mikolas.maja@agr.unideb.hu

Kulcsszavak: válságos állapotú betegek, mikrobiom, transzmisszió, multidrog-rezisztencia, diszbiózis

Az emberi szervezetet több milliárd mikroorganizmus kolonizálja, melyek főleg az orális-, és gasztrointesztinális traktusban találhatóak meg. A bélmikrobiomnak kulcsfontosságú szerepe van az infekciókontrollban, mivel eubiózis esetén képes megakadályozni a patogén mikroorganizmusok túlszaporodását (kolonizációs rezisztencia). A szájüregi mikrobiom szintén fontos szerepet tölt be az egészség fenntartásában azáltal, hogy szájüreg egészségi állapota számos szisztémás betegséghez köthető. Azonban, ha valamilyen oknál fogva felborul a mikrobiom egyensúlyi állapota - diszbiózis lép fel - az károsan hathat a gazdaszervezetre, megzavarhatja a mikrobióta funkcióit azáltal, hogy a potenciális patogén mikroorganizmusok a gazdaszervezetben más területekre migrálhatnak. A kritikus állapotú betegek mikrobiomját az ellátások során számos további stressz hatás éri, amelyek közül kiemelendőek az antimikrobiális terápiák, mesterséges lélegeztetés, illetve az egyéb invazív- és non-invazív további kórházi beavatkozások. A kritikus állapotú betegeknél ezáltal több anatómiai területet illetően is diszbiózis alakul ki. A mikrobiom diverzitásának csökkenésével a transzmisszió növekszik a környezet, a betegek, sőt az egészségügyi szakszemélyzet között. A kórházi felvételt követő órákon belül tranziens fajok jelennek meg az orális és a bél mikrobiomban, köztük multidrog-rezisztens törzsek. A mikrobiális transzmisszió vizsgálata kulcsfontosságú a kórházakban, ahol a horizontális géntranszfer következtében lehetővé válik a kórokozók számára az antibiotikum-rezisztens gének megszerzése. A kritikus állapotú betegek kezelése egyedülálló kihívást jelent, mivel mind a hatékony kezelést, mind az antibiotikum-rezisztencia megelőzését el kell érni. Az antibiotikumok túlzott használata rezisztenciához vezet, ami az intenzív osztályon jelentős probléma, és a kórházi tartózkodás során többféle patogén megszerzéséhez vezet. Kísérletünkben intenzív osztályon elhunyt betegek, az osztály környezeti, illetve a szakszemélyzet mikrobiomjait vizsgáltuk, melynek során felmértük egyrészt az orális és bélmikrobiom, valamint a környezet, személyzet és betegek között lezajló transzmisszió hatását, különös figyelmet fordítva az antibiotikum-rezisztenciát meghatározó gének és multirezisztens organizmusok megjelenésének vizsgálatára. Vizsgálataink során azt találtuk, hogy a környezetből származó multidrog-rezisztens baktériumoknak fokozottan kitett

szájüreg döntő szerepet játszik az intenzív osztályon belüli rezisztencia átvitelben. Kutatásunk továbbá rávilágít az egyedi mikróbák és antibiotikum-rezisztencia gének széles körű jelenlétére a kórházi környezetben kiemelve annak nemcsak rezervoár funkcióját de kiemelkedő mikrobiomikai és metagenomikai potenciálját is. Mindemellett eredményeink felhívják a figyelmet az egészségügyi dolgozók által elősegített transzmisszió fokozott kockázatára, és hangsúlyozza az egészséges mikrobiom fenntartásának fontosságát a rezisztens kórokozók általi kolonizációval szembeni ellenállás érdekében.

A RETINOPROTECTIVE COMPOUND IN TYPE 2 DIABETES MELLITUS

MOLITOR DOROTTYA, DR. VÁCZY ALEXANDRA, DÉNES DIÁNA, LI LINA, MÉRÉSZ BALÁZS, RADICS RÉKA, PATKÓ EVELIN, SZABÓ EDINA, REGLŐDI DÓRA, ATLASZ TAMÁS

University of Pecs Medical School

Orvos- és egészségtudományi szekció

modxaat.pte@tr.pte.hu

Keywords: diabetes, retinopathy, retinoprotection, PACAP fragment, rat model

Introduction: Several disorders are known that can result in irregular metabolic changes in the body. One of these disorders is obesity, which is associated with one of its characteristic disease, the diabetes mellitus (DM). DM has two apparent forms, the type 1 and type 2 diabetes mellitus (T2DM), with which latter 90% of diabetics are affected. A common complication of T2DM is diabetic retinopathy (DMR), which is a leading cause of vision loss. Based on numerous studies it is known that pituitary adenylate cyclase-activating polypeptide (PACAP) also has a protective role in various ophthalmological diseases, mainly mediating through the PAC1 receptor (PAC1R). Our study aimed to prove the protective role of PAC1R in a rodent model of DMR in T2DM.

Materials and Methods: Two-month-old male Wistar rats were used in this experiment. In order to induce T2DM a combination of low-dose streptozotocin (STZ) (30mg/kg) administration was used along with high-fat diet. Two experimental groups of rats, the control+PACAP fragment and diabetes+PACAP fragment were treated topically two times per day for 16 weeks with a selective PAC1 receptor agonist PACAP fragment (1µg/drop), the other two groups (control+Systane and diabetes+Systane) received eye drops consisting of the vehicle alone. O the 8thweek, the model was validated by a fasting oral glucose tolerance test (OGTT) and C-peptide ELISA test. On the 16thweek in vivo measurements, electroretinography (ERG) and optical coherence tomography (OCT) were carried out in the interest of functional and histological assessment.

Results: The development of diabetes was verified with OGTT. Performing ELISA test, we found that the blood C-peptide level in the diabetic group was almost equal to the control ones, therefore the appearance of the type 2 form of DM was proven. On the 16th week significant changes were detected in the visual function, where the diabetes+Systane group showed quantitatively lower values (in case of a-wave, b-wave and OP amplitudes), while the diabetes+PACAP fragment group was similar to the control groups. Results of the OCT measurements correlated with the data of the ERG tests. Thus, compared to diabetes+Systane group, a significant reduction in total retinal thickness was discernible in case of the diabetes+PACAP fragment group.

Conclusions: In summary, the PACAP fragment used in this experiment had a protective role in the treatment of DMR in T2DM. Furthermore, our results highlight the prominent role of the PAC1R as a potential pharmacological target.

A MÁSODLAGOS EPESAVAK VIZSGÁLATA PANKREÁSZ ADENOKARCINÓMA SEJTMODELLBEN

NYERGES PETRA

Debreceni Egyetem

Orvos- és egészségtudományi szekció

nyerges.petra@med.unideb.hu

Kulcsszavak: pankreász adenokarcinóma, litokólsav, ursodezoxikólsav, epiteliális mezenchimális tranzíció, onkofarmakonok

A pankreász adenokarcinóma az egyik legletálisabb daganattípus a világon. A daganat korai stádiumban tünetmentes és nehezen diagnosztizálható, emellett gyors terjedés és áttétképzés jellemzi, ami tovább csökkenti a beteg esélyeit és a kezelések hatékonyságát. A pankreász adenokarcinóma elleni kemoterápiás kezelésében nukleozid-analógokat (gemcitabine), antimetabolitokat (5-fluorouracil), topoizomeráz gátlókat (irinotecan), taxánokat (Nanoparticle albumin-bound (NAB)-paclitaxel), platina-vegyületeket (oxaliplatin), és ezek kombinációit alkalmazzák. A hasnyálmirigy daganat az összes kezelési módra viszonylag gyengén reagál és a kemorezisztencia kialakulása nagymértékben limitálja a kezelések hatékonyságát.
A mikrobiom és a gazdaszervezet közötti kétirányú interakció egyik jellemzője a bakteriális metabolitok termelése. Ezek a metabolitok a keringésbe bejutva hormonszerű hatásokat fejtenek ki távoli célpontokon, például a tumorsejteken. Ilyen bakteriális metabolitok a másodlagos epesavak, a litokólsav (LCA) és az ursodezoxikólsav (UDCA). A másodlagos epesavakat a bélbaktériumok enzimei dekonjugáció és dehidroxiláció révén alakítják ki elsődleges epesavakból, a kenodezoxikólsavból (CDCA) és a kólsavból (CA). Kutatócsoportunk előzetesen már kimutatta az LCA antineoplasztikus hatását emlődaganatsejtekben.
Ezen eredményeket alapul véve tanulmányozzuk az LCA és UDCA hatását a Capan-2 és BxPC-3 humán pankreász adenokarcinóma sejtekben is. Vizsgáltuk ezen epesavak hatását az epiteliális mezenchimális tranzícióban (EMT) szerepet játszó marker gének (b-catenin, Snail, Slug, ZO-1, E-cadherin) fehérje szintű expressziójára Western blot technika segítségével. Eredményeink azt mutatják, hogy az LCA a szérum referencia tartományának megfelelő koncentrációban is csökkenti a Capan-2 sejtek életképességét. Ezenkívül az LCA és UDCA is csökkenti a mezenchimális markerek (b-catenin, Snail, Slug) expresszióját, ugyanakkor emeli az epiteliális gének (ZO-1, E-cadherin) kifejeződését. Vizsgáltuk, hogy az LCA és UDCA befolyásolja-e a kemoterápiás szerek hatékonyságát kombinált kezelés során. Kísérleteink során a Capan-2 sejteket különböző koncentrációjú kemoterápiás szerekkel önmagában, illetve LCA-val és UDCA-val kombinálva kezeltük 48 órán keresztül. A sejtek életképességét MTT assay segítségével határoztuk meg. Az adatokon nem lineáris regressziót végeztünk és IC_{50} értékeket határoztunk meg. Eddigi eredményeink alapján elmondható, hogy egyik epesav sem befolyásolta a vizsgált kemoterápiás szerek hatékonyságát.

A MEGTARTOTT FUNKCIÓJÚ BAL KAMRAI NONCOMPACTATIO EKG JELLEGZETESSÉGEI A SZÍV MR ÉS A GENETIKA TÜKRÉBEN

DR. FARKAS-SÜTŐ KRISTÓF, DR. GREBUR KINGA, DR. MESTER BALÁZS, TARDY JÚLIA, DR. GREGOR ZSÓFIA, DR. KISS ANNA RÉKA, DR. HORVÁTH MÁRTON, PROF. DR. VÁGÓ HAJNALKA, PROF. DR. MERKELY BÉA, DR. SZŰCS ANDREA

Semmelweis Egyetem

Orvos- és egészségtudományi szekció

farkas.kristof@stud.semmelweis.hu

Kulcsszavak: Bal kamrai noncompactatio, Fokozott trabekularizáció, EKG, Szív MR, Kardiogenetika

A megtartott bal kamra funkcióval (EF) rendelkező primer bal kamrai noncompactatio (LVNC) EKG jellegzetességeiről kevés irodalmi adat áll rendelkezésre.
Célul tűztük ki a jó bal kamra EF-jú LVNC személyek EKG jellegzetességeinek és szív MR paramétereinek kontroll (K) csoporttal történő összehasonlítását, a nemek közötti különbségek megállapítását, valamint az LVNC egyes genetikai alcsoportjainak egymással és kontroll populációval való összevetését.
Vizsgálatunkban egy 69 fős, társbetegségektől mentes, LVNC populációhoz (EF > 50%, 29 nő, átlagéletkor 38±14 év) 69, nemben és korban illesztett K személyt (29 nő, átlagéletkor 38±14 év) választottunk. Elemeztük az elkészített 12 elvezetéses EKG regisztrátumok mintázatát, továbbá 5 ütésből átlagoltuk a nevezetes hullámok, szakaszok és intervallumok hosszát valamint amplitúdóját. A szív MR felvételeken meghatároztuk a populáció bal és jobb kamrai (BK, JK) volumetriás és funkcionális paramétereit, valamint trabecula tömeg értékét. Az LVNC populációt genotípus alapján 3 alcsoportra bontottunk: patogén, ismeretlen jelentőségű és benignus.
Az összpopuláció MR eredményeinek összevetése során normál értéken belüli, de emelkedett BK volumeneket és trabeculatömeg értékeket találtunk az LVNC csoportban a K csoporthoz képest. Az összpopuláció EKG elemzése során a K csoporttal szemben jelentősen szélesebb QRS-t, megnyúlt QTc-t és magasabb JK Sokolow indexet (SI) találtunk az LVNC csoportban (LVNC vs K; QRS: 105,7±16 vs. 99,5±11 ms; QTc: 423,3±37 vs. 407,3±25 ms; JK SI: 7,2±4 vs. 5,3±3 mm). A nemek összehasonlításakor a BK, JK SI, valamint a QRS és QTc szélessége is markánsabbnak bizonyult a férfiak körében. A genetikai alcsoportok MR és EKG paramétereinek összehasonlítása során csak a QTc értéke mutatott különbséget.
Az LVNC csoport normál értéken belüli, de emelkedett volumetriás és módosult EKG paraméterei rámutatnak a populáció utánkövetésének szükségességére.

Grant: TKP2021-NKTA-46, TKP2021-NKTA, RRF-2.3.1-21-2022-00004, SE250+

ÖRÖKLŐDŐ HYPERTRABECULARISATIO – A CSALÁDSZŰRÉS JELENTŐSÉGE BAL KAMRAI NONCOMPACTATIOBAN

DR. MESTER BALÁZS, LIPTÁK ZOLTÁN, DR. GREBUR KINGA, DR. FARKAS-SÜTŐ KRISTÓF ATTILA, DR. HORVÁTH MÁRTON, DR. KISS ANNA RÉKA, DR. GREGOR ZSÓFIA, DR. FÁBIÁN ALEXANDRA, DR. KOVÁCS ATTILA, DR. FEKETE BÁLINT ANDRÁS, DR. CSONKA KATALIN, PROF. DR. BÖDÖR CSABA, PROF. DR. MERKELY BÉLA, DR. SZŰCS ANDREA

Semmelweis Egyetem

Orvos- és egészségtudományi szekció

balazs.mester207@gmail.com

Kulcsszavak: Bal kamrai noncompactatio, Genetika, Családkutatás, Hirtelen Szívhalál, Cardiomyopathia

Bevezetés: A genetikailag meghatározott bal kamrai noncompactatio (LVNC) klinikuma a tünetmentes, jó bal kamra funkciótól a szívelégtelenséggel járó cardiomyopathiáig progrediálhat. Az anamnesztikus adatokkal, EKG-val, képalkotó és genetikai vizsgálatokkal végzett rizikóstratifikáció során számos alkalommal találtunk az LVNC-vel élő személyek rokonainál terhelt anamnézist, melynek irodalma jelenleg kevéssé ismert.
Célkitűzés: Célul tűztük ki az LVNC klinikai jellemzőinek feltérképezését, az echocardiographia (ECHO) és az EKG paraméterek kontrollcsoporttal történő összevetését, valamint ezek összefüggésének vizsgálatát a hypertrabecularisatio és a genetikai jellemzők ismeretében.
Módszerek: Kutatásunk során 14 patogén genotípusú, LVNC-vel élő személy 40 (18 férfi) vér szerinti rokonát vontuk be, akiket egy 22 fős (13 férfi) kontrollcsoporttal vetettünk össze. A több generációt (7-83 év) érintő szűrés során a családi és személyes anamnézis felvétele után EKG-t készítettünk. A levett genetikai minták Sanger szekvenálását követően a személyeket egy genetikailag érintett patológiás (P) és egy nem érintett (NÉ) csoportba soroltuk. Ezt követően ECHO vizsgálatot végeztünk a volumenek és a funkció megítélésére; az alanyokat egy normál szívizom trabecularizációt (NT) és egy hypertrabecularizációt (HT) mutató csoportba soroltuk.
Eredmények: A vizsgált hozzátartozók 68%-a mutatott HT-t, melyből szignifikánsan több volt a férfi. Az öt kiskorú 100%-ban HT-nak bizonyult. A 14 család anamnéziséből kiemelendő a ritmuszavarok 64%-os előfordulása, melyből 44%-a hirtelen szívhalál. Megemlítendő továbbá a stroke (57%), a syncope (50%) és a pacemaker (29%) magas előfordulási gyakorisága. A szubjektív anamnesztikus adatok az NT és HT csoportok között szignifikáns különbséget nem adtak.
Következtetés: Eredményeink kiemelik a pozitív genetikával bíró LVNC személyek családi érintettségének lehetőségét, melyek felvetik a hozzátartozók klinikai szűrésének jelentőségét.

Grant: TKP2021-NKTA-46, TKP2021-NKTA, RRF-2.3.1-21-2022-00004, UNKP 2023, SE250+

AZ INFORMÁCIÓS MŰVELTSÉG JELENTŐSÉGE ÉS PARADOXONJAI

TÓTH JUDIT

PhD student

Pszichológiai és neveléstudományi szekció

tothjudit1995@gmail.com

Kulcsszavak: információs műveltség, média műveltség, digitális műveltség, információ

Az utóbbi évek gyors technikai fejlődése, valamint a COVID-19 járvány okozta digitális kényszerátállás, és napjaink meghatározó aktuálpolitikai történései (pl.:fake news terjesztése), globális kihívásai megváltoztatták az információ megszerzésének mechanizmusát miközben erősen meghatározták az emberiség mindennapjait (Al Zou'bi, 2022, Kutlu-Abu & Arslan, 2023, Novikov, 2021). A WHO 2020-as nyilatkozatában azt olvashatjuk, hogy „*Az egyének nehezen férnek hozzá a számukra szükséges megbízható forrásokhoz (...), ez a jelenség viszont az álhírek gyors terjedéséhez vezet, különösen a közösségi médiában*." (idézi: Al Zou'bi, 2022, 59). Elengedhetetlenné vált a média és információs műveltség fejlesztésének szükségessége, a kritikus információértelmezés, a közösségi média és az algoritmusok működésének megértése (Schofield et al., 2023, Kozyreva et al., 2023).

E kutatás a szakirodalmi feltárás útján szándékozik bemutatni az információs -, és médiaműveltség legfrissebb szakirodalmának eredményeit, kitérve a fogalomváltozásokra, értelmezésekre, a média és az információ 21. században tapasztalt jelenségeire. Az előadás célja annak bizonyítása, hogy az információs műveltség, valamint a médiaműveltség fogalmai dinamikusan változnak, nehezen definiálhatók, de elengedhetetlenek a 21. századi ember számára.

A kutatási eredmények azt implikálják, hogy a média és az információs műveltség határterületeiről még nem alakult ki konszenzus, ugyanakkor az látható, hogy az információs és média „művelt" személy rendelkezik nemcsak forráskritikával rendelkezik, hanem azzal a meta tudással is, mely képessé teszi őket a média világában való helytállásra. Az eredmények az oktatási intézmények, tanárok, oktatáskutatók, továbbá az állam számára különösen releváns lehet, hiszen a diákok online világban való kritikus és tudatos felkészítése a felelős állampolgárság része is. Ehhez ugyanakkor további kutatások, mérések és az információs és médiaműveltséget fejlesztő programok, kurzusok, továbbképzések szükségesek nemcsak Magyarországon, hanem szerte a világon.

A KOGNITÍV FOLYAMATOK VIZSGÁLATA KÖZÉPSZINTŰ TÖRTÉNELEM ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI FELADATOKAT MEGOLDÓ KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN: EGY KOGNITÍV VALIDITÁS KUTATÁS

TÓTH JUDIT

PhD student

Pszichológiai és neveléstudományi szekció

tothjudit1995@gmail.com

Kulcsszavak: kognitív validitás, hangos gondolkodás, érettségi vizsga, történelemdidaktika, pedagógiai értékelés

Korábbi kutatások igazolták (pl.: Ferrara, 2011, 2013), hogy kihívást jelent olyan feladatokat írni, melyek a komplex gondolkodást mérik. A történelem esetében ez azt jelenti, hogy a tesztek nem a történelmi gondolkodást (vagy más magas szintű kognitív folyamatokat), hanem a deklaratív tudást, az olvasásértést vagy a tesztmegoldó stratégiákat mérik (Ercikan – Seixas, 2015; Smith, 2017). Szignifikáns különbségek lehetnek tehát a feladatírók célként kitűzött kognitív folyamatok és a valós feladatmegoldási helyzetben megvalósult tanulói cselekvések között. Ez azonban megnehezíti a vizsga eredményeinek a mérési célok szempontjából történő értelmezését. A tényekre épülő szakpolitika időszakában a pontos mérőeszközökön alapuló fejlesztések az oktatásfejlesztés alapját jelentik.

A kétszintű vizsgarendszer hatékonyságáról több tanulmány is készült (pl: Csapó, 2008; Molnár-Csapó, 2019), beleértve a történelemérettségit is (F. Dárdai – Kaposi, 2006, 2008; Kojanitz, 2023). A történelemérettségit tekintve a diákok gondolkodásáról, tudásáról viszont még nem készült mérés Magyarországon, mely azonban alapvető fontosságú (F. Dárdai – Kaposi,2022), és új kutatási területeket nyithat meg.

A pilot kutatás célja annak feltárása, hogy a középszintű történelemérettségi vizsga tartalmi szabályozó dokumentumokban megfogalmazott kognitív követelmények (pl. a tanultak okok és következmények szerinti megkülönböztetése) mennyire állnak összhangban a tanulók válaszaival (kognitív validitás). Továbbá, hogy mely konstruktum releváns és irreleváns tényezők befolyásolják a feladatmegoldást. A hipotézisek szerint a választott feladat itemei kognitív validitása alacsony, melyet a konstruktum releváns és irreleváns tényezők (pl. megfogalmazás, források funkciója) tovább rontanak.

E pilot kutatásban 9 középiskola diákjai (n=37) vettek részt, akik hangosan gondolkodva oldottak meg két előre kiválasztott középszintű történelemérettségi egyszerű, rövid választ igénylő feladatot. A szinkron kikérdezés során a döntésüket a diákok megindokolták. Az elemzés alapját a hangfelvételre rögzített válaszok adják.

A kutatási eredmények azt implikálják, hogy a kiválasztott feladat több validitási aggályt is felvet. Míg a legtöbb diák (83%) sikeresen, minimális hibával (0 vagy 1) teljesítette a feladatot, a tanulók fele nehezen értette az állításokat, és a szemantikai szabályokra támaszkodva jutott helyes megoldásra. Ezenkívül a diákok egyharmada félreértette a feladatot és/vagy nem tudott

különbséget tenni az ok és a következmény között, indoklásaikban a feladatban megadott állításokat használták.
Ezek az eredmények azt jelzik, hogy a történelem érettségi vizsga középszintű feladatainak átfogó pszichometriai fejlesztésére van szükség. Enélkül a történelmi ismeretek érvényes, megbízható felmérése, a teszteredmények értelmezése és a folyamatos finomhangolás aligha képzelhető el. Az eredmények a történelemtanár-képzésen és tankönyvíráson túl a tartalmi szabályozók és az érettségi vizsgarendszer fejlesztésében is szerepet tölthetnek be.

„A KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTÉRIUM ÚNKP-23-3-II-PTE-2017 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

A HALLGATÓI LEMORZSOLÓDÁS PSZICHOLÓGIAI ÖSSZETEVŐINEK FELTÁRÁSA, HANGSÚLYOZVA A MENTÁLIS EGÉSZSÉG SZEMPONTJAIT

ROMÁN SZANDRA

Debreceni Egyetem

Pszichológiai és neveléstudományi szekció

romanszandra9@gmail.com

Kulcsszavak: hallgatói lemorzsolódás, mentális állóképesség, társas támasz, kiégés, prevenció

A hallgatói lemorzsolódás minden felsőoktatási intézményt különböző mértékben érintő probléma, ezért még sürgősebb a jelenség hátterében álló okok feltárása és a megoldás keresése. Hallgatói lemorzsolódás alatt azt értjük, amikor egy hallgató diploma nélkül távozik a felsőoktatási intézményből. Az okok összetettek és interdiszciplináris megközelítést igényelnek (Miskolczi et al., 2018). Magyarországon megközelítőleg a diákok kétötöde alapképzési és egyötöde mesterszakos diploma megszerzése nélkül hagyja el a felsőoktatást (Pusztai, 2018). A tanulók sikerét számos tényező befolyásolja hallgatói, intézményi és oktatáspolitikai szinten. A tanuló pályafutási sikerének fontos meghatározója a tanulói beilleszkedés, a társas támasz, teljesítmény és a kompetenciafejlesztés (Koltói, 2014).

A hallgatói lemorzsolódással kapcsolatos kutatásom célja, hogy rávilágítsak a hallgatói lemorzsolódás hátterében álló pszichológiai aspektusokra, ezenfelül nagy hangsúlyt fektetnék a mentális egészségre és elköteleződésre. Longitudinális vizsgálatot tervezek, a méréseket két időpontban végezném, a felsőoktatásban lévő hallgatókat megvizsgálnám az alapszak második évében, majd a harmadik évében. Bízom benne, hogy a kutatási eredmények alapján sikerül egy olyan prevenciós intézkedési tervet kidolgoznom, amely segíthet csökkenteni a hallgatói lemorzsolódást.

Kutatási kérdésként fogalmazódott meg bennem, hogy milyen összefüggés van a mentális állóképesség és a hallgatói lemorzsolódás között. Hiszen a kimagasló hallgatói eredmények kulcsfontosságúak a felsőoktatási intézmények rangsorában. Azonban ahhoz, hogy a hallgatók kiemelkedő teljesítményt érjenek el magas mentális állóképesség is szükséges (Vágány, 2021). Továbbá fontos számomra feltérképezni a kiégés és a hallgatói lemorzsolódás közötti kapcsolatot. Ennek indoka, hogy a kiégés csökkentheti az egyetemi elkötelezettséget, beleértve az órákon való részvételt, az iskolai feladatok elvégzését és a tanári utasítások követését. (Marôco et al., 2020).

Az eddigi kutatási eredményem egy hazai szisztematikus vizsgálatot jelent a hallgatói lemorzsolódás, a mentális egészség és a prevenció témakörében. Az elemzéshez a Google Scholar keresőt alkalmaztam, amely 339 találatot hozott. Az elemzést elsősorban a következő szempontok alapján végeztem, amelyeket a cím és az absztrakt alapján vizsgáltam: az egyetemi hallgatókra vonatkozik, a mentális egészséggel foglalkozik, tartalmaz-e prevenciós megoldásokat, valamint a kutatási eredmények megtarthatóak vagy sem. Ezek alapján összesen 28 cikket találtam relevánsnak, amelyeket részletesen elemeztem tartalmi szinten. A

magyarországi szisztematikus elemzés azt mutatja, hogy a prevenció kulcsszerepet játszik a hallgatók mentális egészségének megőrzésében és a lemorzsolódás csökkentésében. A tanulmányok gyakran hangsúlyozták az egyetemi környezet fontosságát a hallgatók jólétének és sikerességének támogatásában.

Mint további kutatási lehetőséget, fontosnak tartom a motiváció és hallgatói lemorzsolódás közötti kapcsolat vizsgálatát. Emellett izgalmasnak találom a hallgatói elkötelezettség, jövőkép, érzelmi stabilitás és önismeret szerepének alaposabb vizsgálatát.

DIGITAL TECHNOLOGIES AND SUSTAINABILITY MANAGEMENT IN THE BEAUTY SALON

GYURINA ESZTER

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

egyurina@staff.elte.hu

Keywords: beauty sector, beauty industry, digitization, sustainability management, digital technology, marketing trends

"Do we do everything for beauty?"

The research aims to map the presence of digital technologies and sustainability management used in the beauty industry and Hungarian beauty salons. Ever since the internet became available in Hungary and the first websites for marketing purposes, the beauty industry also realized that the future lies in the exploitation of new technologies, at precisely the same time digitization appeared in some beauty salons.
Among the beauty salons in Hungary, you can find services focused on a specific area (for example, only haircuts, only for men, only for children) and additional salons that provide a full range of services. In addition to new technologies in the beauty industry, it is no longer enough to present services on a website that can reach many more guests if we address them on various social media platforms. Digitization is not only related to new marketing trends but also helps users and salon owners to track products used in the beauty industry. In addition to the services, products, education, and design they provide, companies that produce professional products also encourage the application of digital technology for beauty salons representing brands since the main of these beauty companies is to achieve higher benefits.
In addition to using digital technologies, sustainability management has played a prominent role in the beauty industry in recent years. More and more companies manufacturing, packaging, and delivering professional products are considering the Earth and society, emphasizing CRM and sustainability strategies, and protecting our environment as much as possible. At the same time needs to be considered that people still go through many treatments for their beauty that can have a harmful effect on the environment. A significant part of the products used in beauty salons contain chemicals, such as certain hair dyes, which can affect our environment at several points. In the research, I conducted a questionnaire survey and interviews among workers in Hungarian beauty salons, which aspects dominated the products they chose and used, whether they pay attention to sustainability during their services, and whether they use digital technology during work.

TUDOMÁNY A KÖZÖSSÉGBEN: A TUDOMÁNYSZERVEZÉSI TAPASZTALATOK INNOVATÍV HATÁSAI A TRANSZVERZÁLIS KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSÉRE

CSERÉP MÁTÉ[1], DR. SZŰCS JUDIT[2]

[1] Eötvös Lóránd Tudományegyetem
[2] Pannon Egyetem

mcserep@inf.elte.hu

Kulcsszavak: transzverzális képességek, tudományszervezés, közösségépítés, kutatói karrier

A magas színvonalú tudományos életpálya kialakításában és fenntartásában nem csupán a szakmai készségeknek, elméleti módszerek megismerésének, kutatási módszertan elsajátításának van jelentősége, hanem kiemelkedő fontossággal bírnak a transzverzális készségek is (úgy mint kritikus gondolkodás, kezdeményezőkészség, problémamegoldás, kreativitás, kockázatelemzés, döntéshozatal, stb.).
A Doktoranduszok Országos Szövetségének (DOSZ) tudományos osztályai olyan platformokat kínálnak, ahol a doktoranduszok nem csupán a tudományos kutatási területen való fejlődésüket folytathatják, hanem olyan készségeket is elsajátíthatnak és gyakorolhatnak, amelyek átívelnek a tudományterületeken. Feltevésünk szerint a DOSZ tudományos osztályaiban betöltött aktív szerep és a közösség érdekében végzett tevékenység fontos szerepet játszik az egyéni fejlődés terén is.
Kutatásunk során kvalitatív és kvantitatív mérések alkalmazásával vizsgáljuk hipotézisünket, azaz, hogy a DOSZ égisze alatt végzett munka pozitívan hat az egyéni szakma-specifikus és transzverzális képességek fejlesztésére egyaránt. Jelen tanulmányunk elsődlegesen a DOSZ Matematikai és Informatikai Tudományok Osztályának (MITO) jelenlegi és korábbi tisztségviselőit szólítja meg, de a későbbiek során célunk ezt kiterjeszteni a többi tudományos osztály tisztségviselői irányába is.
Eredményeink azt mutatják, hogy a DOSZ tudományos osztályai keretén belül végzett tevékenységek számos lehetőséget kínálnak a doktoranduszoknak a szakmai készségeik fejlesztésére, beleértve a szakmai hálózatépítést, a projektmenedzsmentet, a tudományszervezést, az előadói képességek gyakorlását, kutatási eredményeik prezentálását, valamint arról diszkusszió folytatását. Emellett a DOSZ tudományos osztályai által szervezett programok és események elősegítik a közösségi kapcsolatok kialakítását és erősítését a doktoranduszok között, ami hozzájárul az akadémiai környezet támogatóbb és összetartóbb atmoszférájának kialakulásához. Ezen rendezvények továbbá lehetőséget biztosítanak inter- és multidiszciplináris kutatási témák kidolgozására a networking során. A projektekben való részvétel, a csoportmunka, az események szervezése és vezetése mind olyan tevékenységek, amelyek elősegítik a problémamegoldó képességek, a kommunikációs készségek és a csapatmunka fejlődését. Fontos ezek mellett megjegyezni, hogy a DOSZ tudományos osztályainak tevékenységei nem csupán a résztvevők szakmai és transzverzális készségeit fejlesztik, hanem erősítik a doktoranduszok közötti kapcsolatokat is. Az ilyen rendezvények és

programok során kialakuló barátságok és szakmai kapcsolatok hosszú távon is segítik a karrier előrehaladását és a tudományos közösséghez való tartozás érzését.

A TKP2021-NVA-10 azonosítószámú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a 2021. évi Tématerületi Kiválóság Program pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A TKP2021-NVA-29 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021-NVA pályázati program finanszírozásában valósult meg.

PROTECT SYRIAN'S HERRITAGE: THE ROLE OF GIS IN MONITORING AND DOCUMENTATION

SABA GHINWA

Pázmány Péter Catholic University

saba.ghinwa@hallgato.ppke.hu

Keywords: -

In light of the ongoing Syrian conflict, preserving the regions history and protecting its archaeological and cultural heritage is facing many challenges and threats, including destruction, vandalism, and plundering.
With the technical development dominating all fields, including archaeology, we cannot ignore the role of geographic information systems, which have provided many important archaeological results for years.
The use of GIS (Geographic Information Systems) as a tool for monitoring, evaluating, and documenting the damages, is considered important technology in observing the changes to which archaeological sites are exposed, with the help of satellite images and analyzing them to obtain a more accurate view of the damages over time, studying, and planning the restoration these sites, and perhaps the ability to create 3D models and virtual reconstructions.
This article aims to highlight the importance of involving GIS technology in the process of evaluation and follow up of archaeological and heritage sites, especially in cases of conflicts and wars and the inability to reach the site and assess the damage in the place, to preserve the identity and the importance of these sites and document them during different periods and trying to protect cultural heritage sites in Syria despite the difficulties the region is going through.
With a focus on studying one of the archaeological sites from the Middle Ages and documenting the changes that have occurred since the beginning of the war in Syria until now, of course, by using satellite images and studying and analyzing them using one of the GIS applications, as we can later study other sites with the same technology and obtain more accurate documentation of all Information during different periods shows changes in various forms, whether it is destruction, vandalism, or even theft of antiquities.

Támogatóink:

DOSZ doktoranduszok országos szövetsége

ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS MINISZTÉRIUM

KÜLGAZDASÁGI ÉS KÜLÜGYMINISZTÉRIUM

MAGYAR NEMZETI BANK

HUNEXPERT